

כ קורונו שאלה מי זה בא מאדום: צח ואדום: במליצות אצות: נמרצות: חשות ממללו:
בתהלות כלולות: ולשון מדברת גדולות: בשיחות נכוחות: חרותות על הלוחות: לחזק
הבדק וחומת הבגין: שואל כענין: להורות ולהבין על דבר ראובן שבדק בהמה ומצא בה
סירכא לאחד מן המקומות שהבהמה נטרפת בהן והוציא את ידו ואמר לשמעון לבדוק
גם הוא ובדק שמעון ואמר שניתקה הסירכא ע"י בדיקתו: אז אמר ראובן שהיא ספק
טרפיפה: ואחר כך חזר והכשיר אותה לאחרים והוא לא אכל הימנה ושאלו אותו מדוע
פכה עשית: ענה ואמר זאת הבהמה היא פשרה לאחרים ואסורה עלי והביא ראיה מההוא
עובדא דפסוקת הגרגרת דאמאי לקמיה דרב ושדרה לקמיה דרבה בר בר חנה ואכשיר
ושקל מינה בתליסר אסתרי פשיטי בשרא: ומקשה תלמודא התם וכיון דהורה בה חכם
היכי אכיל מינה וכו': אלמא אע"ג דהתירה רבה בר בר חנה כי קא מתמה תלמודא היכי
אכיל איהו גופיה מינה ש"מ שיש דברים שמתירין האדם ואעפ"כ צריף לאנסרן על
עצמו: עוד פתבת שאותה בהמה היתה סרוכה גם פן למקום האסור והוציא את הריאה
לחוץ ונפחו אותה במנהגם ונתקו הסירכות ע"י נפיתה והכשירו אותה: ושאלת אם בהמה
זו טריפה מאותה סירכא ראשונה או פשרה: וגם אם יש ממש באותה ראיה שהביא
ראובן מההוא עובדא דפרק אלו טרפות או לא: תשובה ודאי דאם מצא בה ראובן סירכא
מהסירכות שהבהמה נטרפת בהן ואפי' בקש שמעון ולא מצא ולא הרגיש בה בהמה זו
טרפה דלא ראיתי הלכנה אינה עדות כי שמה הכניס ידו בכח ולא ידע אי זה מקומה
והיתה הסירכא דקה וניתקה והוא לא ידע וכ"ש אם הרגיש בה שמעון כשניתקה או
שמיעכה באצבע דודאי טרפה היא: וזה דבר ברור ואין זה צריף לפנים וכדבעי נמי
למימר קמן: וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה ועל הטבח שבדק בהמה ואמר שהיא טרפה
ואח"כ הכניס הקצב את ידו או בודק אחר ואמר שלא מצא טרפות: יראה דסמכי על
הבודק הראשון שהחזיקה באיסור: ואמרי' שהבודק האחרון הכניס ידו בחונק והעביר
הסירכא או הבודק הראשון אחר שכבר מצא הסירכא לא נזהר בה והעביר אותה
בהוצאת ידו דעד אחד נאמן לאסור בדבר המסור בידו ע"כ: וכ"ש בעובדא דילן שאמר
שמעון שניתקה הסירכא ע"י בדיקתו: ועובדא דאלו שכתבתם מיירי בחכם שהכשיר
בהמה שהיא לדעת חבירו טרפה שאין ראוי לאותו המכשיר לאכול ממנה במדת חסידות
כיון שחברו מורה בכינוצא בה לאסור ומשום הכי קא מתמה תלמודא התם דהיכי אכל
רבה בר בר חנה מבהמה דמורה בה רב לאסור: ואע"ג דרב לאו מיסר אסרה בפועל ולא
עשה בה מעשה מ"מ לדידיה אסורה היא דהא איהו הנה קא בעי למבדקה ברוב עובדיה
ולמיסרה אלא דלא שבקו ליה תלמידיה: ומשני דרבה אגמריה סמך כלומר דעל קבלתו
סמך ולא על סבתו ובכי האי גונא אפי' אי הנה עושה בה רב מעשה ואוסר אותה בפועל
היה הוא יכול להתירה ולאכול ממנה וכבר כתבו התוספות אמאי איצטריף לתירוצא
קמא: וכן מצינו ג"כ מן החכמים ז"ל הראשונים שהיו מקילין בדבר על כל ישראל
ומחמירי' בו על עצמן וכדאשכחן בהדיא בעדויות גבי מתני' דשלשה דברים רבן גמליאל
פדברי ב"ש דתנו התם אמר ר"ג מימיהם של בית אבא לא היו אופין פתן גריצין אלא
רקיקין אמרו לו ומה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין על ישראל
להיות אופן פתן גריצין וכו' אבל בעובדא דילן הפה שאסר הסרוכה הוא הפה שהתיר
לאחרים שלא כהלכה והיקל עליהם בדבר שהוא אסור לו ולהם: וגם מהסירכא האחרת

שנתיקה ע"י נפיקה טרפה היתה ולא ראינו ולא שמענו בכל תפוצת ישראל מי שנהג
בנפיקה כזאת חוץ מאי קנדי"א ששמענו שנוהגין כן ואין להם על מה שייסמוכו פי שמה
תהיה הסירכא של יום אחד או של שנים ותנתק מיד בלח הנפיקה ובתשובות הגאונים
ז"ל כתוב ונשאלתם אם נמצאו חוטין בריאה דבוקים בין בלב בין במקום אחר ואותן
חוטין אין בהן קיומא ועם שמכניס טבח ידו מתפרקין חוטי' מאליהן יש לחוש לדבר זה
או לא כן ראינו דאם תותב הוא אי נמי רירא ומתפרק מאיליו ואין מקומו ניכר מותר
ואם חוטין הן אעפ"י שאין מקומן ניכר ואפילו אי הניגון פחוט השערה יש לחוש ויש
לחוש דאמרין ה' סירכא דחדא יומא ודבר תרין היא ע"כ לשונם ואפ"ל לרבי' יצחק
הלב"ן ז"ל שמתיר סירכא בת יומא הנה הוא ז"ל כתב ובמה גדע אם היא בת יומא או
לאו מכניס אצבעו מתחתיה ומגביה קצת אם נפסקה מאיליה מחמת ההגבה כל שהוא
היא בת יומא ואם לאו נטרפה הבהמה ע"כ: משמע מדבריו דאין למעך כלל אלא מגביהה
כל שהוא: וכן כתב הרשב"א ז"ל כל סירכא שאמרנו אין הפרש בין שתהיה עבה ונזקה
ובין שתהיה דקה שבדקות לא כהללו שממעפין ביצים ואם נתמעכה תולין בה להקל
שאין זו סירכא אלא ריר: וכל הנוהג בן פאלו מאכיל גבלות לישראל שזה לא שמענו
לחקמים בשום מקום ע"כ: עוד כתב בשאלותיו ז"ל דבר זה צריכין אתם להתרחק ממנו
הרבה ואנו גערנו הרבה במי שעושה כן ואם יעשה בינינו כזה אחר ההתראה נסלק אותו
לפי שזה הענין לא מצאנוהו בשום מקום בתלמוד ולא ידענו לו עיקרים וכי אין סירכא
אלא אם היא פעבות העגלה שמושכין אותה ואינה יכולה לינתק או אי זה שיעור נקבע
בדבר יש משמוש אצבעות שאפילו האיאה והקנוקות ימחו בכף: סוף דבר אל תשמעו
להקל בדבר הזה בשום צד כלל עכ"ל: וכן כתבו הרבה מן המפרשים ז"ל: וה"ה לנפיקה
זו שכתבתם דאין להקל בה כלל לפיכך מי שיש בינו למחות ולסלק המנהג הזה מאותו
מקום בלא מתלונקת יחולו לו ברכות על ראשו והנה שכתרו אתו: ואם לאו כל בעל נפש
יחוש לעצמו ותבוא על המחמירים ברכה: ועל המורים כהלקה: כנפש הפותב בפרשת
יצו יי' אתה את הברכה: משה בכה"ר יצחק ה' אל אשקר: נ"ר: ג גורפו שאלה ששאל
כמה"ר ר' דוד פהן נ"ר מגורפו: ראובן שדך את בתו לבחור אחד וכל ימי משוה השדוכין
היו דרין ביחד והנה הפחור מתניח עם הפחורה ויש עדים מעידים כי השגיחו מן החלונות
ומן התרפים בזה אחר זה וראו אותם שוכבים על מטה אחת בחלוק התחתון בלבד: ייטב
נא בעיני אדני להסיר מכשול מדרך עם ולהודיענו אם צריכ' ממנו גט כפשתרצה לינשא
לאחר או לא: תשובה כבר נשאל הרשב"א ז"ל על ענין זה בעצמו והשיב דאפי' ראוה
שנבעלה כל פי האי גונא אינה צריכה ממנו גט וזה לשונו בתשובותיו: ומה שאמרת
שנתחדו יומם ולילה לא ידעתי אם הפונה לומר שלנה עמו בביתו או בביתה בלילה
ביחוד שאם אין הפונה אלא שאכלו ביחד ולא לנה עמו אין כאן חשש אבל אם לנה עמו
ונתחדו בלילה ובפני עדים פיון דגייסי בהדדי יש קצת חשש ועם כל זה כל שלא ראוה
שנבעלה אין חוששין לקדושיו שלא כל המתניח עם אשה בעלמא בועל ואת"ל שבעל
לא נתפנו אלא לזנות שלא אמרו אלא באשתו שנתגרשה מן הנשואין ואי נמי למ"ד
אפי' בנתגרשה מן האירוסין ואי נמי באשה שנתקדשה בפחות משנה פרוט' או קדשה
קדושי טעות שכתב יש ביניהם עסק קדושין אבל באשה בעלמא שאינה אפילו ארוסה
לא ואפילו ראוה שנבעלה ע"כ: ומוכח לה ממתני' דפרק נושאין על האנוס' דתנן התם

נושא אדם אנוסת אביו ומפנתת אביו וכו' ולא שָׁנָא מְפֹתָהּ בְּפָנָי עַד אֶחָד אוּ בְּפָנָי שְׁנֵי עַדִּי דְהָא סְתָמָא קְתַנִּי מְתַנִּי וְלֹא חִיִּישִׁינוּן שְׁמָא בְּעַל לְשֵׁם קְדוּשִׁין וְהוּנְיָ אֵשֶׁת אָבִיו: וְעוֹד שְׁלֵא הֶזְנַפְר זֶה בַּגְמ' אֵלָא בְּגְרוּשָׁה בְּלַבַּד: וְכֵן פְּתַב הֶרְמֵב"ם ז"ל בְּפִי בְּהִלְכוֹת גְּרוּשִׁין פ"י: וְחָלַק עַל מְקַצֵּת הַגְּאוּנִי ז"ל שְׁאֲמָרוּ הֶפֶךְ זֶה: וְכַתְּבַּר עַל דְּבָרֵיהֶם וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוּ רְחוּקִים מְעִינֵי עַד מְאֹד מִדְּרָכֵי הַהוֹרָאָה וְאִין רְאִי לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא אֲמָרוּ חֲכָמִים חֲזָקָה זֹו דְאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילְת זְנוּת אֵלָא בְּאֲשֶׁתוֹ שְׁנַתְגַּרְשָׁה בְּלַבַּד אוּ בְּמִקְדָּשׁ עַל תְּנַאי וּבְעַל סֵתָם שְׁהָרִי הֵיטָה אֲשֶׁתוֹ וּבְאֲשֶׁתוֹ הִיא שְׁחֻזְקָתוֹ שְׁאִין עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילְת זְנוּת אוּ יִפְרֵשׁ שְׁעַל תְּנַאי בְּעַל אֲבָל בְּשֶׁאֵר הַנְּשִׂי הָרִי כָּל זֹוּנָה בְּחֻזְקָת שְׁבַעַל לְשֵׁם זְנוּת עַד שְׁיִפְרֵשׁ שְׁהִיא לְשֵׁם קְדוּשִׁין ע"כ: עוֹד פְּתַב שֵׁם דָּאָם הֵיטָה מְגֻרְשָׁת מִן הָאִירוּסִין אִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ לִיְחוּד שְׁהָרִי אִין לְבוֹ גַּם בָּהּ: וְנִתְבָּאָר נְמִי שֵׁם דִּין הַגְּרוּשָׁה מִן הַנְּשׂוּאִים וְדִין הַמְּקַדָּשׁ עַל תְּנַאי אוּ בְּפָחוּת מְשֻׁנָּה פְּרוּטָה נִתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת פ"ז: וְכֵן נְמִי הֶסְפִּי הֶרְא"ש ז"ל בְּסוּף פֶּרֶק הַזּוֹרֵק לְדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל: וּמִיִּיתִי רְאִיָּה מֵהִיא דְרַבִּי אֶלְעָזָר דְאָמַר פְּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה עֲשָׂאָה זֹוּנָה וְלֹא אֲמָרִינוּן שְׁבַעַל לְשֵׁם קְדוּשִׁין וְלֹא מְפַלְגִי בֵּין בְּעַל בְּפָנָי עֲדִים וּבֵין שְׁלֵא בְּפָנָי עֲדִים: וּמוּכַח לָהּ נְמִי מִמְתַּנִּיתִין דְּנוּשָׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפֹתַת אָבִיו וְכו' דְּכַתְּבִינוּן לְעִיל וְאָף עַל גַּב דְּבִשְׁפָחָה לֹא הֶסְפִּים לְדְבָרֵינוּ אֵלָא לְדְבָרֵי הַגְּאוּנִים שְׁהִבִּיא הֶרְ"ף ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו בִּיבְמוֹת פ"ב: וְכַתְּבַר שֵׁם דְּהִבָּא עַל שְׁפָחָתוֹ וְדָאִי שְׁחֻרְרָה מְעִיקְרָא וְלֹא מְפַלְגִינוּן בֵּין בָּא עֲלֵיהָ דְרָף גְּשׂוּאִין וּבֵין בָּא עֲלֵיהָ דְרָף זְנוּת: כְּבָר פְּתַבְנוּ דְּבִשְׁאָר נְשִׁים הֶסְפִּי לְדְבָרֵינוּ דָּאָם רְאִו עֲדִים דְּבַעַל אֵשֶׁה דְעֵלְמָא אִין חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין: וְכֵן נְמִי הֶסְפִּים הֶר"ן וְהֶרֶב בְּעַל הַמַּגִּיד ז"ל דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל וְכֵן נְמִי פְּתַב הֶר"ר אֲבָרְהָם דְּמוֹנְפוּשׁ לִיר ז"ל בְּפִירוּשֵׁיו בְּפֶרֶק הַזּוֹרֵק לֹא אֲמָרִינוּן אִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילְת זְנוּת אֵלָא בְּאֲשֶׁתוֹ אֲבָל בְּאֵשֶׁה אַחֲרַת כָּל בִּיאָה בְּסֵתָם הִיא בְּתוֹרַת זְנוּת וְלֹא חִיִּישִׁינוּן לְקְדוּשִׁין כ"ש הִיכָא דְלֹא רְאִינוּ שְׁבַעַלָּה אֵלָא שְׁנַתְיַחַד עֲמָה דְהוּאִיל וְאִין לְבוֹ גַּם בָּהּ לֹא אֲמָרִינוּן הֵן הֵן עֵינֵי יְחוּד הֵן הֵן עֵינֵי מִשׁוּם הֵכִי כָּל מְקַדָּשׁ אֵשֶׁה בְּבִיאָה צְרִיף שְׁיודֵיעַ לְעַדִּי הֶרִינִי מִתְיַחַד עֲמָה לְבוּא עֲלֵיהָ בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין וְהִיא תִתְרַצָּה בְּדָבָר וְתִתְיַחַד עֲמוּ וְהוּנְיָ מְקוֹדָשֵׁת דְהֵן הֵן עֵינֵי יְחוּד הֵן הֵן עֵינֵי בִיאָה וְאִם לֹא הוּדֵיעֵם כְּףֵה אֶפִּילוּ רְאוּהָ שְׁנַבְעֵלָה אֵינָה מְקוֹדָשֵׁת דְלֹא אֲמוּר רַבְּנָן אִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילְת זְנוּת אֵלָא בְּאֲשֶׁתוֹ שְׁגֻרְשָׁה וּבְמִקְדָּשׁ עַל תְּנַאי וּבְעַל אֲבָל בְּאֵשֶׁה אַחֲר' לֹא וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם ז"ל ע"כ: הִילְכֵף לְדְבָרֵיהֶם זֹאת הַמְּשׁוֹדָכַת דְשִׁאלְתוֹן עֲלָהּ אֶפִּילוּ רְאוּהָ שְׁנַבְעֵלָה אֵינָה צְרִיכָה גַּט וּמִתְרַת לִנְשָׂא לְשׁוּק וְאֶפִּי לְדְבָרֵי הַמְּחַמִּירִים דְלְעוֹלָם אֵינָה צְרִיכָה גַט דְעַדִּי יְחוּד כִּי הִיא גְּוֹנָא שְׁהַשְׁגִּיחוּ מִן הַחֲלוּנוֹת וּמִן הַחֲרָפִים אִין עֲדוּתָן עֲדוּת וְלֹא הָיוּ עֲדוּת עַד שְׁיַדְעוּ הָאִישׁ וְהָאֵשֶׁה שְׁיֵשׁ עֲדִים שְׁרוּאִין אוֹתָם כְּשִׁנְתִּיחַדוּ: וְכֵן פְּתַב הֶרְשֵׁב"א ז"ל בְּתִשְׁבֻּבָה אַחֲרַת גַּבִּי מִי שְׁגִירֵשׁ אֵת אֲשֶׁתוֹ וְחֻזַּר וְנִתְיַחַד עֲמָה ז"ל וְעוֹד דְאֶפִּילוּ הָיוּ שֵׁם כְּמָה אֲנָשִׁים מְבַחוּץ שְׁרָאוּ שְׁנַתְיַחַדָּה כָּל שְׁלֵא יָדְעוּ הֵם שְׁיֵשׁ עֲדִים כְּגוֹן שְׁנַתְיַחַדוּ וְאִח"כ בָּאוּ עֲדִים אִין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם דִּיודֵעַ אָדָם שְׁאִין קְדוּשִׁין בְּלֹא עֲדִים וְאֶפִּילוּ שְׁנִיָּהֶם מוֹדִים לְפִי אֵינִי רוֹאָה בְּזֶה שׁוּם פְּקֻפּוּק ע"כ: וְעוֹד פְּתַב בְּמִקְוֵה אַחֲרֵי מְסִתְבָּרָא כְּגוֹן שְׁרָאָה הִיא אֵת הַעֲדִים אֲבָל אִם רְאוּ אוֹתָן שְׁנִים מִן הַחֲלוּן וְהֵם רוּאִין וְאִינוּן נְרָאִין לוֹ אֵינָה צְרִיכָה מְמַנּוּ גַט שְׁנֵי וְכו' עַד הִילְכֵף כְּשִׁבְעַל לֹא לְשֵׁם קְדוּשִׁין בְּעַל אֵלָא לְזְנוּת בְּעֵלְמָא: וְהִבִּיא דְבָרֵינוּ הֶר"ן ז"ל לְהִלְכָה בְּפִי הַהִלְכוֹת בְּפֶרֶק מִי שְׁאֲחֻזּוּ וְסוּף פֶּרֶק הַזּוֹרֵק: וְכֵן נְמִי הִבִּיא

דבריו הרב בעל המגיד ז"ל בהלכות גרושין פ"י: וכ"ש בעובדא דילן דלאו אשתו היא: וכן פתב הריב"ש ז"ל בתשובותיו גבי המכמין עדים וקדש בפניהם ז"ל אבל בקדושין דבלא עדים לא מהני: בהכמנה נמי לא מהני שאין העדים יכולין להעיד שנתרצית בקדושין שהרי אף אם אמרה פו הנה לפי שידיעה שאין ממש בדבריה פיון שפבורה שאין שם עדים: וכן פתב הרשב"א ז"ל פרק האיש מקדש גבי ההיא דאמרי' התם דלא בעינו אתם עדי בעדי קדושין וז"ל ודוקא בשקדשה בפני שנים שהם אצלם אבל הכמין לה עדים אחורי הגדר והיא אינה מרגשת בהם לא: דדילמא אי ארגישה בהו לא מקבלה קדושין אלא השתא דליכא סהדי קיבלתן משו' דמידע ידעה דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושיו ורצתה לשחק בו עכ"ל: וכן הספימו האחרונים ז"ל ע"כ: וכן הביא דבריו להלכה הרב בעל מגיד משנה פ"ג מהלכות אישות והר"ן ז"ל בפ"י ההלכו' בר"ש פ' האיש מקדש גבי ההיא דאין שליח נעשה עד: ועוד כי פפי הנראה מדברי הרשב"א ז"ל דאם לא לנה עמו לא הוי יחוד וכמו שכתב בבירור בתחלת תשובתו הפתובה לעיל והכי מוכח ממתניתין דפרק הזורק המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק וכו' משמ' דבעינו לינה ואע"ג דבספר המרדכי פרק מי שאחזו פתוב ראוהו שנתחזד עמה באפלה ז"ל והא דתנו בפרק הזורק דב"ש וב"ה בהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק לאו דוקא לנה דה"ה נתיחד עמה באפלה כדמשמע הכא: ומייתי עליה בתלמודא סמוך פלוגתא דב"ש וב"ה ע"כ: מ"מ יחוד באפלה מיהא בעינו: ועוד שפתוב בטופס השאלה שראוה העדים בזה אחר זה ואם הכונה לומר שראה העד הא' בשעה א' והאחר בשעה אחרת אין כאן עדות כלל: והכי איתא בתוספתא בהדיא א' בשחרית וא' בערבית זה הנה מעשה ואמרו חכמים אין צריכה ממנו גט וכן פתב הרמב"ם ז"ל בפ"י והוא שיהא שם שני עדי' כאחד וכן פתבו מן המפרשים והר"ן ז"ל: הילכך אפילו גבי אשה שנתגרשה דחיישינן בה לקדושין עדות כי האי גוונא לאו עדות היא כלל: כללא דמילתא דאתתא דא מותרת לינשא לשוק בלא גט ואין זה צריך לפני': פניו יאר אליה וישם לה שלום: כנפש הדורש שלום כבוד תורתה עם שלום כל בני ישיבתה ד ליפנטו שאלה ראובן ושמעון היו שותפין בחתיכת בגד ולפעמים היתה החתיכה ביז ראובן ולפעמים ביז שמעון ונאבדה בהיותה ביז ראובן אם חייב לפרוע חלק שמעון מביתו או לא: תשובה ודאי דשותפין כשומר שָכר ניהו וחיביבין בגנב' ואבדה ופטורין מאונסין וכדאית' פרק חזקת הבתים אמר שמואל השותפין מחזיקין זה על זה ונעשין שומרי שָכר זה על זה: ודייקינן עליה ואמאי שמירה בבבועלים היא פי' דסתם שותפות שמירה בבבועלים היא דזה שומר הקצת וזה שומר הקצת ובשע' שהאחד שומר חלק חברו חברו נמי שומר לו חלקו ונמצא כל אחד מהם מסייע לחברו בשמירתו והרי כל אחד מהם עומד במלאכתו של חברו ואע"פ שכל א' מהם שומר בביתו הוי נמי שמירה בבבועלים ושמירה בבבועלים פטור דכתיב אם בעליו עמו לא ישלם וגו' וא"כ היכי קאמר שמואל דשותפין הוו כשומר שָכר להתחייב בגנבה ואבדה: ותירץ רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לה למחר פלומר דהא דאמר שמואל דשותפין כשומרי שָכר היינו כשומר השותף לחברו שמור לי היום חלקי ושלוקי ואני אשמור לה למחר דבכי האי גוונא לא הוי שמירה בבבועלים פיון דכשהאחד שומר אין האחר מתעסק עמו במלאכתו באותה שעה לא בשמירה ולא בזולתה ולפי' הוי כשומר שָכר: ויש מן המפרשים ז"ל שכתבו דאפילו לא אמר לו כף בפ"י אלא שקנו את השותפות

בסתם ולקח האחד מהם ושומר בסתם וחברו שתק ונגנב הדבר או נאבד אפילו הכי הוי כשומר שְׁכַר וְחַיִּיב לְפִי שְׂיֵאמֵר לוֹ חִבְרוּ אִתָּהּ שׁוֹמֵר שְׁכַר שְׁלֵי שְׁלֵאֲחֵר שְׁהֵיִת אִתָּהּ שֶׁנֶּחַד יוֹם אֶחָד או יוֹתֵר הֵיִתִי אֲנִי רוֹצֵה לְשִׁמּוֹר וְכ"ש כְּשֶׁהֵיִתָּה כָּל אֶחָד מֵהֶם שׁוֹמֵר זְמַן יָדוּעַ וְכִשְׁשׁוֹמֵר זֶה אֵין שׁוֹמֵר זֶה אֲבָל אִם שְׁנֵיהֶם שׁוֹמְרִים בְּיַחַד זֶה שׁוֹמֵר קֶצֶת וְזֶה שׁוֹמֵר קֶצֶת אֵי נְמִי שְׁהִתְחִילוּ שְׁנֵיהֶם לְשִׁמּוֹר בְּיַחַד וְכָל אֶחָד בְּשִׁעָה שֶׁהוּא שׁוֹמֵר חֶלְקוֹ חִבְרֵוֹ נְמִי שׁוֹמֵר לוֹ חֶלְקוֹ וְאִפְּי' אִם אֲח"כ נִתְעַסְקוּ בּוֹ כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ וְלֹא הֵיִתָּה עִמּוֹ בְּשַׁע' אֲנֹס כִּינּוּן שְׁהֵיִתָּה עִמּוֹ בְּתַחֲלַת שְׁמִירָה בְּעֵלְיוֹ עִמּוֹ קָרִינּוּ בֵּיהּ וּפְטוֹר וְכִדְתַּנְיָא הֵיִתָּה עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּשִׁעַת שְׁאֵלָה אֵין צָרִיף לַעֲשׂוֹת בְּשִׁעַת שְׁבִירָה וּמִיתָה וְכו' וְכֵן פְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת: וְעוֹד פְּתַבּוּ שְׁאִפְּלוֹ לֹא הִתְחִילוּ שְׁנֵיהֶם לְשִׁמּוֹר יַחַד מ"מ הָאֲחֵרוֹן פְּטוֹר שְׁהִרְאִשׁוֹן הֵיִתָּה עִמּוֹ בְּמִלְאָכָה בְּשִׁעָה שְׁהִתְחִיל הַשְּׁנִי לְשִׁמּוֹר ע"כ: וְשְׁמִירָה בְּבַעֲלִים נְמִי הִיא וּפְטוֹר: וְהִיא פְּטוֹר דְּאֲמֵרִינּוּ אִפְּלוֹ מְפָשִׁיעָה דְּאִיתָמֵר פֶּרֶק הַשּׁוֹאֵל פְּשִׁיעָה בְּבַעֲלִים רַב אֲחָא וְרַבִּינָא חַד אֲמַ' חַיִּיב וְחַד אָמֵר פְּטוֹר וּמֵאֵן דְּאָמֵר חַיִּיב הֵיִנּוּ רַב אֲחָא דְּבַכּוּלֵי תַלְמוּדָא קו"ל רַב אֲחָא לְחֻנְמָרָא וְרַבִּינָא לְקוּלָא וְסִימְנִיף ת"ח וְהַלְכְתָּא פְּרַבִּינָא לְקוּלָא כְּדֵאִיתָא פֶּרֶק גִּיד הַנְּשִׂיָה וְכֵן פְּסָקוּ הַמְּחַבְרִים ז"ל דְּפְטוֹר: וְאֵע"ג דְּקָרָא דְּבַעֲלֵיו עִמּוֹ לֹא אִיתָהּ אֲלָא גַבִּי שׁוֹאֵל כְּוָלָהוּ שׁוֹמְרִים גְּמָרֵי מִיְנֵיהּ לְשְׁמִירָה בְּבַעֲלִים דְּפְטוֹר כְּדִדְרָשִׁינּוּ הֵתָם פֶּר' שׁוֹאֵל: הִילְכָף הִיא חֲתִיכַת בְּגַד דְּשְׁאֵלְתוֹן עֲלָה כִּינּוּן שְׁלֹא שְׁמֵר אֲלָא הָאֶחָד לְבַדּוֹ וְאֲח"כ הָאֲחֵר נֶעֱשִׂין שׁוֹמְרִין שְׁכַר זֶה לְזֶה וְחַיִּיב רְאוּבֵן בְּגִנְבָה וְאַבְדָּה וּפְטוֹר מְאֹנְסִין אֲלָא שְׁלִדְבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁפַתְבוּ וּמֵן הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל אִם הֵיִתָּה הוּא הַשּׁוֹמֵר הָאֲחֵרוֹן פְּטוֹר דִּהְוִי שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים כְּדְבָרֵי רַבָּא: אֲבָל הַרְמַנ"ע ז"ל פְּתַב דְּשׁוֹמֵר הוּי שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים וּפְטוֹר אִפְּלוֹ מְפָשִׁיעָה וְלַעוֹלָם לֹא הוּי כְּשׁוֹמֵר שְׁכַר אֲלָא כְּשִׁמְרָא לּוֹ בְּפִי שְׁמוֹר לִי הַיּוֹם וְאֲנִי אֲשִׁמּוֹר לָךְ לְמַחֵר אֲבָל אִם לֹא אָמֵר לּוֹ כֶּף בְּפִי אֵינּוּ נֶעֱשֶׂה שׁוֹמֵר שְׁכַר דִּיכּוֹל לּוֹמֵר לוֹ אֵלּוּ הֵיִתָּה אֹמֵר לִי שְׁמוֹר לִי אֵת שְׁלֵי וְאֲנִי אֲשִׁמּוֹר אֵת שְׁלָף לֹא הֵיִתִי גִזְקָה לְכָל אֲלָא הֵיִתִי נוֹתֵן בְּיָדְךָ הַחֲצִי אוֹ הֵיִתִי גְזֵהָ בְּיוֹתֵר: וְאִישְׁתַּכַּח הַשֵּׁת' לְפִי דְּבָרֵיו ז"ל דְּרְאוּבֵן זֶה פְּטוֹר אִפְּלוֹ מְפָשִׁיעָה כִּינּוּן שְׁלֹא אָמֵר לוֹ שְׁמַעוֹן בְּפִי שְׁמוֹר לִי שְׁלֵי וְאֲנִי אֲשִׁמּוֹר אֵת שְׁלָף: וְכֵן מְצֵאתִי פְּתוּב בְּתַשׁוּבַת שְׁאֵלָה כְּמִדְּנֻמָּה לִי שֶׁהִיא לְהַר"י אִיָּה ז"ל וְז"ל הַמְּכִירָה בְּאֲשְׁרָאֵי פְּשִׁיעָה הִיא כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ כָּל אֲשְׁרָאֵי סָפֵק אֲתִי סָפֵק לֹא אֲתִי וְאֵע"פ שְׁאֲנָשֵׁי הַמְּדִינָה מוֹכְרִין כֶּף אֵין זֶה הַמְּנַהֵג מוֹעִיל אֲלָא אִם הִתְנוּ שְׁלֹא מְכֹרֵר אֶחָד מֵהֶם אֲלָא בְּאֲשְׁרָאֵי אֲבָל יֵשׁ מוֹכֵר בְּאֲשְׁרָאֵי וְיֵשׁ שְׁאֵינּוּ מוֹכֵר בְּאֲשְׁרָאֵי אֵין זֶה מְנַהֵג וְהֵיִתָּה עַל הַשְּׁוֹמֵר שֶׁיִּקַּח מִמֶּנּוּ מַעֲט רִינוּחַ וְיִמְכֹר בְּגַבְיָהּ לְאַתֵּר הִילְכָף רֹאִים אִם שְׁוֹמְרֵינּוּ אֵלּוּ סוֹחְרִים וּמְבַקְשִׁים לְהַרְוִיחַ כָּל אֶחָד לְחִבְרוֹ וְלֹא מְצַע הֵיִתָּה אוֹתָהּ פְּשִׁיעָה שְׁפָשַׁע שְׁוֹמֵר זֶה בְּבַעֲלִים וְהַפְּסֵד לְאֲמָצַע דְּקו"ל פְּשִׁיעָה בְּבַעֲלִים פְּטוֹר ע"כ: וְאֵין גְּרָאָה כֵּן מְדַבְּרֵי שְׁאָר הַמְּפָרְשִׁים ז"ל וְהַמְּחַבְרִים שְׁפַתְבוּ סְתָם דְּשׁוֹמֵר שְׁכַר הוּא וְכֵן פְּתַב הַר"ם מְקוּצִי ז"ל: וְאִם יִטְעוֹן הַשְּׁוֹמֵר דְּבַר מְאֹנְרַע שְׁאֵינְרַע בְּמִמּוֹן הַשְּׁוֹמְרֵי הַרִי דֵינּוּ כְּשׁוֹמֵר שְׁכַר לְהַתְחַיִּיב בְּגִנְבָ' וְאַבְדָּה וְלַהֲפֹטֵר מְאֹנְסִין וְכֵן נְמִי פְּתַב הַר"א שׁוֹ"ל בְּתַשׁוּבָה דְּשׁוֹמְרֵינּוּ שְׁכַר הֵן וְחַיִּיבֵינוּ לְשַׁלֵּם כָּל אֶחָד לְחִבְרוֹ אִף בְּגִנְבָה וְאַבְדָּה וְכ"ש בְּפְשִׁיעָה ע"כ: מִשְׁמ' מְדַבְּרֵיהֶם דְּדַעְתָּם כְּסָבְרָא רֵאשׁוּנָה דְּסְתָם שְׁוֹמֵר שְׁכַר הוּא וְכֵן גְּרָא נְמִי מְדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים ז"ל שְׁפַתְבוּ גַבִּי שְׁוֹמֵר שְׁכַר בְּאֲשְׁרָאֵי דְּפְשִׁיעָה הִיא וּמְשַׁלֵּם לְחִבְרֵיהּ: וְכֵן גְּרָא מְדַבְּרֵי הַר"ם בְּמַז"ל פ"ה מֵהִלְכוֹת שְׁלוּחִין וְשׁוֹמְרֵינּוּ וְכ"ש דְּכָפִי הַנְּרָאָה מְמַשׁ שְׁפַתְבּוּ בְּתַשׁוּבָתוֹ דְּאִם אָמֵר לוֹ שְׁמוֹר לִי הַיּוֹם

ואני אשמור לה למחר הוי שמירה בבעלים שכתב על ענין ראובן שהפקיד אצל שמעון ושמעון אצל ראובן ואחר זמן פשע אחד מהם אין דנין בהם דין שמור לו ואשמור לה ואין זו שמירה בבעלים עד שיאמר לו בשע' שהפקיד שמור לו היום ואני אשמור לה למחר שנמצא נמי ששאלו לשמור לו בשעה שהפקיד אצלו וכמו ששאל את הפרה ובעליה עמה פשעה אחת: וכתב משה ב"ר מיימון ע"כ: ונראה מדבריוז"ל דמפרש ההיא דחזקת הבתים דלעיל דמתרץ רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לה למחר בגוונא אחרנינא דקאי אשמירה בבעלים פלומר דשמירה בבעלים לא הוי אלא בשאמר לו שמור לי היום ואני אשמור לה למחר אבל סתם שותפי לא הוי הכי וזה הפך ממה שפירשנו לדעת המפרשי ז"ל והרמנ"ע ז"ל ונהפך מה שכתב הוא ז"ל עצמו בהלכות שכירות פ"י: נקטינו דלדברי פולם סתם שותף ששומר לבדו ואין שניהם שומר"ם יחד כדאמרן לעיל שומר שוכר הוא וחיוב בגובה ואבדה של אותה חתיכה של בגד וכ"ש בפשיעה וכן כתב הר"ר שמעון דורא"ן ז"ל בתשובת שאלה בענין שותפין שהיתה יד פולם שנה בממון השותפות וכולם מתעסקין בו ומכר אחד מהם אצעה אחת לעובדי פוכבים בחמשה דינרין והוציא העובדי פוכבים הדינרין והראה אותן למוכר ובדק אותן ואח"כ חזר העובדי פוכבים ולקחון ונתן אותן בכיס אחד בפני המוכר ואמר לו קח זה הפיס של החמשה דינרין הנזכרי ונתן לי האצעה להראות אותה בביתי ואם לא אחרור אליה למחר הנה הדינרין בידי עשה בהן פטוב בעיניך אז לקח המוכר הפיס של הדינרין מיד העובדי פוכבים והמתין לו עד למחר ולא בא פתח הפיס ליטול הדינרין מצא אותן של עופרת שהחליפן העובדי פוכבים קודם שנתנו לו: והשיב שהשותף חייב לשלם כל דמי האצעה לשותפיו לפי שפשע שהיה לו לעיין בפיס ובדינרין קודם שנתן האצעה ואף על פי שנתן אותן העובדי פוכבים בפניו מ"מ היה לו לעיין פיון דשכיחי רמאין: והביא ראיה ממכלתין דחזקת הבתים דלעיל ומההוא אפטרופא דיתמי דזבין להו תורא ליתמי ולא הוו ליה פפי ושני וכבר נתבאר דכל היכא דהוי שמירה בבעלים פטור אפילו מפשיעה אבל סתם שותפין הוו להו פשומר שוכר וחיובין בגובה ואבדה וכ"ש בפשיעה: וידוע הוא דפטורין מן האונסין פדין שומר שוכר ונשבעין זה לזה ונפטרין: אפילו נאנס השותף על ממון השותפות ונתן בידי אונס נמי מיקרי וכדמוכח פירק השוכר גבי הלסטים הרי זה אונס והכי נמי מוכח ממתני דפר' מי שמת האחין והשותפין שנפל אחד מהם לאומנו' המלה ואמרין בגמרא דמתרפא מן האמצע אם חלה באונס ומוכחא נמי הא מילתא משילהי גיטין מדברי אחא בר יאשיה דהנה ליה אספק' דכספא בנהרדע' וכפי מה שכת' הרשב"א ז"ל שם ומסקנא דפרק הגוזל בתרא דהגוזל את חברו ונטלוה מסיקין וכו' ומעובדא דהוא גברא דאחזי אקרין דחטי דהתם דמשמע מינה דנושא ונותן בידי חייב: וכתב ר"ח ז"ל בפירושו אכל פשנאנס ישראל על ממון השותפות עצמו פטור וכדאיתא בירושלמי סוף פרק החובל: וזה האח שלום רב כנפש נאמנה: משה בכהר"ר יצחק ז"ל ו' אל אשקר: ה שאלה משאלוניקי מ"ם פתוחה של ספר תורה שנדבקה פתיחת' ונעשית סתומ' אם די בגרידת' אותו דבק עד שתעשה פתיחה או אם צריה למחוק האות ולכתוב אחרת במקומה: ואי לא אפשר בגרידת הדבק בלבד אם צריה למחוק כל האות ולכתוב אחרת או אם די במחיקתהקצת עד שתפסד צורת האות ויחזור ויכתוב אותו הקצת שמחק עד שישלים כל האות וכן רגל הקו"ף וזה"א שנמצאו דבוקין לגג שלקו

בספר תורה מה יהא דינן: תשובה איברא נדאי דצריה לגרוד כל המ"ם ולכתוב אחרת ולא סגי בגרידת הדבק לבד דה"ל פחוק תוכות ופסול בס"ת תפילין ומזוזות וכדאמרין בהדיא בגטין פ"ק המביא חז"ל ת"ר וכתב ולא נחקק: למימרא דחקיקה לאו פתובה היא: ורמינהי עבד שיעצא בכתב שעל גבי טבלא ופנקס יצא לחירות וכו': ומירצו הא דחק תוכות הא דחק וריכות פלומר דאם חקק תוכות האותיות וצדיהן ונשאר האותיות עשויות מעצמן לאו פתיכה היא לפי שלא נעשה מעשה בגופה של אות אלא בתוכה ובצדדים והיא נעשית מאליה.

אבל חקק האות עצמה וחקר אותה אף על פי שהיא שוקעת הרי זה פתב אלמא כל שלא נעשה מעשה בגופה של אות לאו פתיכה היא וכשנסתמה המ"ם ע"י הדיו כבר נפסד האות ואין שמה עליה ואם ימחוק אותו מקום הדבוק הנה נשארה האות עשויה מעצמה דומיא דחק תוכות ולא פתיכה היא: וגבי ס"ת תפילין ומזוזות פתיכה תמה בעינן דכתיב וכתבתם וגומר וגרסינן בשבת פ"ק הבונה ת"ר וכתבתם שתהא פתיכה תמה שלא יכתוב אלפין עינין וכו' פתוחין סתומין וכו' דבכי האי גוונא לאו פתיכה היא כדאמרן וצריה למחוק האות ולכתוב אותה: ובגרידת מקצתה עד שתפסד צורתה שזכרתם נראה לי דנדאי לא סגי בהכי דאע"פ שהיא עושה מעשה בגופה של אות מ"מ אינו עושה מעשה אלא באותו המקצת שמחק ושכתב ושאר האות לא עשה בה מעשה בכתיבה כלל והוי מקצ' האות עשוי ע"י מחק ומקצתו ע"י כתב ובעינן פתיכה תמה וליכא: ואלא מעתה היתה טפת דיו עשויה פעין חצי אות או רובה הכי נמי דיכול להשלים האות ע"י פתיכה פינן דעשה מעשה באותו מיעוט שנשאר ובכי האי גוונא לעולם לא אשכחן מאן דשרי הילכף אין תקנה אלא במחיקת כל האות וכתבתה פעם אחרת וכן כתב רבי ברוך ז"ל בספר התרומה ואם נפלה טפת דיו בחלל הבי"ת או בחי"ת או אות אחרת ועתה אין שמה הראשון עליה או ירף שמאל של מ"ם פתוחה נגע לשל תחתיו ונעשית בכך סתומ' או אות רי"ש ונעשית דל"ת כל כי האי גוונא לא יועיל תקון למחוק הטפה ולגרוד בתער דהוי חק תוכות ופסול בס"ת תפילין ומזוזות ע"כ: וכן כתב הרמנ"ע ז"ל פעמים פשוטה לעשות מ"ם פתוחה נדבק החוטם השמאלי אל משך התחתון ונעשית סתומה ואמרין בפ"ק הבונה וכתבתם שלא יעשה פתוחין סתומין וכו' ומחק בתער כדי לעשותה הוי להו חק תוכות וכו' ע"כ: וכן כתב הר"ר אברהם דמונפוש"ליר ז"ל בפ"י גיטין אבל גבי ס"ת וגט דכתיב וכתב צריה שיעשה מעש' בגופה של אות לאפוקי חק תוכו' הילכף אם נפלה טפת דיו בחלל האות ושחתה אותה כלו' שאין האות נקרת אם יגרוד בספין אותו חלל הוי פסול דהוי חק תוכות אלא ימחוק כל האות ויכתבה ע"כ: וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה על מ"ם שנסתמ' בס"ת ימחוק פולה ויכתוב אחרת במקומה: אבל גרידת סתימתה אינה עושה אות דהוי ליה חק תוכות ע"כ וכן כתב רבי ירוחם ז"ל מ"ם פתוחה שנסתמה גורדה פולה וחוזר וכותבה עד כאן וכן פתבו מן המפרשים בשם הר"י ז"ל דאין תקנה לגרוד הטפה ואפילו להעביר הקולמוס על האות אח"כ אינו מועיל לא לרבי יהודה ולא לרבנן דאי מועיל לאות שנכתב' שלא לשמה לשווייה פלשמה מ"מ לשווייה אות אינו מועיל עד כאן: הילכף לדברי הפל צריה למחוק כל אות ולא סגי במחיקת המקום הדבוק ולא במחיקה קצת האות עמו שהרי לא כתב מן האות אלא מקום המחוק והשאר ה"ל כמאן דליתיה כדברירנא: ואפילו עשה הרי"ש כמין דלי"ת פתוב בספר

התרומו' שאינו יכול לגרוד ולתקנו דהוי כמו חק תוכות וכן פתוב בספר אנרח חיים משמו ז"ל ונחזינא תשובת שאלה להריב"ש ז"ל בענין הפרשה הפתוחה והסתומ' וכתוב בגנה וז"ל שהאות שלא נכתבה פתקנה יגרדנה וכתבנ' על הגרד פתקנה גם יש שאין צריף גרידה פתיקונם רק להוסיף מעט בצורת פגון ביתי"ן פפי"ן דלתי"ן רישי"ן וזולתן עד פאן:: ואני לעניות דעתי איני יודע אם יש לחלק בין הגורד ועושה מהדלי"ת רי"ש למוסיף מעט ועושה מהרי"ש דל"ת ושרי בכי האי גוונ' לפי דעת המפרשי ז"ל או לא הא לא דמיא אלא לטפת דיו העשויה פמין חצי אות שכתבנו למעלה דלא מסתברא למימר דמצי למיעבד הכי ולעולם לא אפשרון מאן דשרי בכי האי גוונא פדאמרן: ומה שכתב הרשב"א ז"ל בחדושי פרי הבונה גבי מילתא דרבא דאמר רבא פגון שנטלו לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש וכו' ז"ל מיהא שמעי' דבכי האי גוונא לא מיקרי חק תוכות שאינו אלא פמפריד בין שני אותיות דבוקות וכן פשנטלו לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש אינו אלא פדיו שפפל על גבי האות עד פאן: פבר פתב עליו הר"ן ז"ל שם דאין מפאן ראיה דלגבי שבת ליפא קפידיא בין חק תוכות לחק ירכות וכו': ומה שפתוב בספר יורה דעה בשם הרא"ש ז"ל גבי גרידת חוטים המ"ם הדבוק דאינו מועיל לגרוד ולפתח פינון שאינו עושה מעשה בגופה של אות לאו למימרא דתדויק מינה דאם גרד מעט מהאות ונעשה בו מעשה דמועיל אלא הכי קאמר פינון דלא עשה מעשה בכל גופה של אות שנסארה והינו דלא שרי בתשובה דלעיל אלא בגרידת פל האות ודיק' דקאמר יגרוד את פולה ולא קאמר יגרוד האות שמע מינה דלא סגי עד דגריד את כו' פדאמרן: ומה ששאלתם על רגל הקו"ף והה"א שנסארו דבוקו' לגג שלהן ונדאי דלאו קו"ף והה"א נינהו וכדאימא בהדיא פרק הקומץ אמר רב אשי חזינו לספרי דוקני דחטרי לגגא דחיי"ת ותלו לכרע' דה"א: ופרש"י ז"ל רגל הפנימי תלוי פאור שאינו מגיעה לגגו וגרסי' גמי פרק הבונה מאי טעמא פרעא דקו"ף תלוי דאי הדר ביה ליעול וליזיל וכו' וגם פאלו נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו דצריף למחוק פל האות ולכתוב אחרת וכן שמעתי בשם רש"י ז"ל שהצריף למחוק פל האות ולכתוב אחרת אלא שחלקו עליו בזה ניניו ר"ת והרשב"ם ז"ל וכתבו דסגי במחיקת פל הרגל בלבד פינון שדרכו להיות תלוי ולא נפל הקלקול אלא בו ושאר האות נעשית פהלקת' ובכי האי גוונא לא מיקרי חק תוכות: וכן נמי כת' הרשב"א ז"ל בתשובה וז"ל רגל הקו"ף גורדיו הרגל וחזרין לכתוב ואין צריף לגרוד פל האות אלא הרגל פי הגג פדין נכתב ע"כ: וסברא נכונה היא וראוינה להם ואף מדברי אלו זכר קדושים ואדירים לכרכה גלמוד למ"ם הדבוקה שצריף למחוק פל האות ואין זה צריף לפנים פניו יאר אליה וישם לה שלום פנפש החותם משה פבהר' יצחק ז"ל ו' אל אשקרו: ו קורון עוד שאלת ממני לפרש לה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב פרק ז' מהלכות שחיטה וז"ל אהד מסמפוג הריאה שניקב אפי' לחברו טרפה נראה מדבריו דאם ניקב לבשר הריאה טרפה וכל המפרשים ז"ל פתבו להפך דאם ניקב לבשר פשרה דהבשר מגין וגדולה מזאת דקאמר ואפילו נקב לחברו דמשמע דסמפון מגין טפי מהכשר וזה הפך המוחש והפך הדין: תשובה אין הדברים פמו שתחשוב דאין פנונת הרמב"ם ז"ל אלא שנקב הסמפון במקום שאין שם דבר המגין לא בשר ולא זולתו וכגון שניקב בעקרי האונות לצד פנים שיש שם מקומות מהסמפונות מגולין שאין עליהם שום בשר:.

אי נמי כגון ריאה שגשפכה פקיתון דבעינן דקנימי סמפונקא וכן פשמצא בהן אבעבוע
מליאה לחה שכתב הוא ז"ל בפ"ח ובפי"א דחוששין שמא ניקב הסמפון שתחתיו וצריף
בדיקה לפי אם ניקב אחד מהסמפונות באחד מאותן המקומות טרפה כיון שאין שם בשר
להגין ולא מיבעיא כשניקב למקום שאין דבר מגין אלא אפילו ניקב לחברו טרפה לפי
שדופן חברו קשה ואינו מגין כבשר וכגון שניקב במקום פיצולו שמתפצל מחברו אצל
דופן חברו וכדאי בגמרא בהדיא אמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקיב טרפה
ומוקמי לה התם בניקב לחברו כלומר בשניקב פנגד חברו ובמקום שאין שם בשר.

להגין פדאמרון אבל ניקב לבשר כל המפרשים ז"ל פתבו דשרי: ופסקו התם גבי מחט
שנמצאת בריאה כהנהו אמוראי דמכשרי: וכן פסקו בהלכות וכן פסק רש"י ז"ל משום
דקם ליה רב אשי בשטמיהו ועוד דרבי יוחנן שרי והלכתא פותיה לגבי ריש לקיש: וכן
נמי פסק הרמב"ם ז"ל עצמו באותו פר' עצמו דמחט שנמצאת בריאה אם לא יצא ממנה
רוק כשנפחין אותה פשרה דידוע שדריף סמפונות נכנסה ולא נקבה כלומר ששכנסה דריף
הקנה ועברה דריף הסמפונות ונקבה הסמפון ויצאה משם לבשר הריאה וכיון שנקבה
במקום בשר פשרה ולשמא נקבה אצל הפצול במקום שאין בשר להגין ויצאה משם
לבשר הריאה לא חיישינן דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן אבל נחתכ' הריאה קודם נפיתה
טרפ' שהדבר קרוב ששכנסה דריף הנשט ונקבה המעים ואח"כ נקבה קרומות הריאה
ונכנסה בפנים וזהו עיקרון של דברים: והנה נתבאר בדבריו בהדיא דאם.

נקבה לבשר פשרה כדברי המפרשים ז"ל ונתבארה פוננתו באמרו ואפילו ניקב לחברו
דלא קאי אניקב לבשר כמו שעלה על דעתה: וכבר השיג עליו בזה הר"ר משה הכהן
ז"ל וז"ל לא הבנתי מאי אפילו דקאמר ובגמרא מפרש ניקב לחברו טרפה אבל אם ניקב
לבשר פשרה ואם מדבר הוא בסמפון הריאה קודם שיכנס בבשר ובזה שייך אפי' וכו'
היה לו לפרש ע"כ: וגם הרב בעל הטורים ז"ל גם הוא הוקשה עליו דבר זה וכתב דלדברי
הרמב"ם ז"ל נראה שכתב ואפילו ניקב לחברו דטרפה אם ניקב לבשר ולא נהירא עכ"ד
ועם מה שפירשנו נמצאו דבריו ז"ל נהירי וצהירי וגלויין לעינים פשמ' בחצי השמים:
אל מהר"ר אליה מזרחי נר"ו ז' קוסטנטינו להשיב על פתבו שורש האמונות ונצח
התבונות ותפארת השונות ושמעו הולך בכל המדינו' וריחו הטוב עבר לאפסי מקומו'
ושם לו פשם הגבורים קראו בשמותם עלי אדמות: ונפלאות מתורתו וסזן ערכו ודבר
גבורות לא ידענו ספורות ויד עטנו ולשוננו וידעיותנו בלות ומטולאות: קצרו מהשיג
קצת מהלליו ונאנקנו לא גדע מהם כגרגיר חרדל ואיך נעלה תהלותיו על דל: אבל נחדל
ובמלי' נעצור: ואם ישיג אותנו עון הקיצר לא עלינו ההלל לגמור להיותנו יראים פן
נשי' התוארי' בלתי בעלי תכלית מוגבלי' הוא הרב המאיר פני מזרח בתקמתו: ונרח
השמ' לילה ויומם בקצוי המערב מאיר יפעתו ומהוד תורתו כמה"ר אליה המזרחי אורף
בחשף ינרח: בארוחתה מהרה תצמח ושלום רב לאוהבי תורתה וילכל בני ישיבתה: מאת
המודיע לכ"ת פי הגיעתני מצנתה בענין שליחות הגט של אברהם פני"קי והאמת לא
עלינו תלונותיכם ולא על החכם השליח הראשון ולא על המוכר אבל תלונות פולגו על
השליח השני דנדאי שליחא הוא דעוית ושכח דברי השליח הראשון שאמר לו בפני נכתב
ובפני נחתם ואם לא נכתב זה בשרט השליחו' אין על הסופר אשם שהרי השליח נאמן
אפי' על עיקר השליחו' לומר אני שלוחו של בעל או שליח שלוחו כיון שהגט בידו: ומה

שְׁנֵהֲגוּ לְכַתּוֹב שְׁטַר שְׁלִיחוֹת לְמִוֹלִיךְ גַּט מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כָּבֵר פְּתָבוּ מִן הַמִּפְרָשִׁי ו"ל
דְּהֵיִינוּ לְפִי שְׁפָתוֹב בּוֹ שְׁנוֹתֵן הַבְּעַל רְשׁוֹת לְשָׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת כַּמָּה שְׁלוּחֵי אִפִּי לֹא יִחַלֶּה
וְלֹא יֵאָסֶס: וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב בְּסִפְרָא מְצֻנָת הַקְּצָר בְּדִין שְׁלִיחַ הוֹלְכָה בְּשֵׁם ר"ת ו"ל: וְכִמּוֹ
שְׁפָתוֹב בְּסִפְרָא אֲבָן הַעֲזָר בְּשֵׁם הָרִי"ף ו"ל וְלִפְיִכָּה נִהְגוּ בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת שְׁלֹא לְכַתּוֹב
בְּשִׁטְרֵי הַשְּׁלִיחוֹת אִיךְ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּפָנֵי הַשְּׁלִיחַ: עוֹד הוֹסִיף כ"ת לְכַתּוֹב וְלוֹמַר וְגַם
הַשְּׁלִיחַ לֹא אָמַר שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי ע"כ: וְנִפְלְאֵתִי הַפְּלֵא וְפָלֵא מִפֶּה קְדוֹשׁ יִכְתּוֹב שְׁנֵית
יָדוֹ לֹמַר דְּבָר זֶה: אַחַר שְׁפָתָתָּ בְּתַחֲלַת דְּבָרֶיךָ וְרֵאשׁ אֲמַרְיָךְ ו"ל הוֹבֵא לְפָנֵינוּ גַט אֶחָד
עַל יַד בַּחוּר סִפְרָדִי שְׁמוֹ ר' אֵלִיָּה שְׁמֹסְרוֹ לֹו שֵׁם בְּמִצְרַיִם בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְדִינְכֶם הַצֶּדֶק הַחֶכֶם
ר' אֲבָרְהָם וְנִחְמִיאֵשׁ וְכו' עַד וְרֵאִינוּ שְׁטְרֵי הַשְּׁלִיחוֹת גַּם אֶת הָרֵאשׁוֹן גַּם אֶת הַשְּׁנִי
שְׁנַעֲשׂוּ בְּבֵית דִּין וְעַלֵּיהֶם פְּתוּב חוֹתָם אֲמַתָּה ע"כ: וְאַחַר שְׁיַדְעֵתֶם שְׁנַעֲשׂוּ שְׁטְרֵי הַשְּׁלִיחוֹ
בְּבֵית דִּין וְגַם אָמַר לְכֶם הַשְּׁלִיחַ שְׁנִיתֵן לֹו הֵגַט בְּפָנֵי בֵּית דִּין מַה יֵּשׁ לְבַקֵּשׁ עוֹד: וְאִיךְ
הַקִּפִּיד כ"ת עַל שְׁלֹא אִמ' הַשְּׁלִיחַ שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי כְּלוּם הַצְּרִיכוֹ הַשְּׁלִיחַ לֹוֹמַר דְּבָר זֶה
אֵלֶּא כְּדִי לְהוֹדִיעַ שְׁמִינוּהוּ בֵּית דִּין אוֹ שְׁנִתְמַנְן בְּפָנֵיהֶם דְּחִזְק' נַעֲשֶׂה הַדְּבָר פְּתַקְנוּ וְדַקְדְּקוּ
בֵּית דִּין עַל כָּל מָה שְׁצָרֶיךָ לְדַקְדֵּק וְכִמּוֹ שְׁפָתָבוּ הַרְמ"ה וְהַרְשָׁב"א וְמִן הַמִּפְרָשִׁי ו"ל
בְּטַעַם שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי דְּהֵיִינוּ מְשׁוּם שְׁמֵא טְעָה הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן וְלֹא אָמַר בְּפָנֵי נִכְתָּ
וּבְפָנֵי נִחְתָּם וְכָל שְׁאֵמַר הַשְּׁלִיחַ הַשְּׁנִי שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי וְדֹאֵי עֲשׂוּ בֵּית דִּין הַדְּבָר פְּתַקְנוּ
ע"כ: וְיָדוּעַ הוּא שְׁאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּאֲמִירַת הַמְּלוֹת כִּי אֵלֶּא בְּהוֹדְעַת הָעֵנָן שְׁעֵבֵר בְּפָנֵי
בֵּית דִּין וְלֹא שְׁנֵא בְּהֵא מִקְלָתָא מִינוּהוּ בֵּית דִּין עֲצָמָן אוֹ מִיָּנָה אוֹתוֹ הַשְּׁלִיחַ בְּפָנֵיהֶם וְכִמּוֹ
שְׁפָתָב הָרַב רַבֵּינוּ יִצְחָק בַּר שִׁשְׁתַּי ו"ל בְּתַשׁוּבָתוֹ בְּמַעֲשֶׂה אֲשֶׁר כָּזָה: וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִיךְ עַל
פִּי שְׁנֵרְאָה מַעֲדוּתֵן שֶׁל אֵלוֹ שְׁהַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן הוּא שְׁמִינָה אֶת זֶה וְלֹא הֵם וְזֶה צָרִיךְ
שְׁיֵאמַר שְׁלִיחַ ב"ד אֲנִי נִרְאָה דְּלֹאוֹ דְּנִקָּא הַשְּׁלִיחַ בֵּית דִּין אֵלֶּא שְׁלִיחַ הַנַּעֲשֶׂה בְּפָנֵי ב"ד
וְכֵן נִרְאָה מִלְשׁוֹן הַגַּמ' דְּאֲמַרִּי כִּי מְשׁוּם שְׁלִיחַ בְּפָנֵי ב"ד מְשַׁמַּע שְׁאִין הַב"ד מְמַנִּין אוֹתוֹ
אֵלֶּא הַשְּׁלִיחַ עֲצָמוֹ מְמַנָּה אוֹתוֹ בְּפָנֵיהֶם ע"כ וְכַדְבָּעֵינוּ לְמִימַר קָמֵן: וְכ"ש בְּעוֹבְדָא דִּילָן
דְּאֵלוֹ בְּהֵא עוֹבְדָא דְּהָרַב ו"ל לֹא הִיָּה שֵׁם ב"ד כָּלֵל אֵלֶּא שְׁטַר שְׁלִיחוֹת וְחָשַׁב לְעִידֵי
הַשְּׁטַר כְּאֵלוֹ הֵן ב"ד בְּהַצְּטָרַף הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן עִמָּהֶם וּבְעוֹבְדָא דִּילָן אֵימְנָהוּ לְתַרְנוּןֵיהוּ
וְאִכְתּוֹב לְכֶם לְשׁוֹנוֹ בְּעֵנָן זֶה כִּי אוֹלֵי אֵין סִפְרוֹ מְצוּי אֶתְכֶם: פְּתָב ו"ל אֲבָל נִרְאָה שְׁאִינוֹ
צָרִיךְ לָזֶה בְּגִדּוֹן זֶה דְּכִינוּן דְּנִתְמַנָּה בְּפָנֵי שְׁנַיִם כְּמוֹ שְׁנֵרְאָה מְשַׁטְרַף הַשְּׁלִיחוֹת הָרִי הַשְּׁלִיחַ
עֲצָמוֹ מְצַטְרַף עִמָּהֶם לְהִיּוֹת ב"ד דְּהֵא קו"ל דְּשְׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עַד וְעַד נַעֲשֶׂה דֵּיין בְּדַרְבְּנָן
וּמ"ה קו"ל בַּפ"ק דְּאַף הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן הָאוֹמֵר בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם אִיךְ עַל גַּב דְּבָעֵי
לְקַיָּמוֹ אֵין צָרִיךְ לִיתְנוֹ בְּפָנֵי שְׁלִשָּׁה וְכו' עַד וְכֵן הַשְּׁלִיחַ הַמְּמַנָּה מְצַטְרַף עִם הַשְּׁנַיִם וְיָכוֹל
זֶה עֲתָה לֹוֹמַר שְׁלִיחַ ב"ד אֲנִי: וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בַּפ"ז שְׁפָתָב בְּמִבְּיֵא גַט
מֵאַרְצָא יִשְׂרָאֵל וְחַלָּה וְכו' וְאִיךְ עַל פִּי שְׁבַנְדוֹן זֶה מְזַכִּיר בְּשִׁטְרַף הַשְּׁלִיחוֹת שְׁהֵן עֲדִים וְאֵין
מְזַכִּיר שְׁהֵיוּ ב"ד אֵין חָשַׁשׁ בְּזֶה לְפִי שְׁפָתָב נִרְאָה מִתּוֹךְ לְשׁוֹנָם שְׁהֵיוּ שְׁלִשָּׁה עִם הַשְּׁלִיחַ
וּכְבָּר הֵם ב"ד בְּצִירוּפּוֹ אֵלֶּא שְׁהֵן חוֹתְמִין עֲתָה עֲדִים עַל מָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּפָנֵיהֶם בְּהִיּוֹתָם
שְׁלִשָּׁה בְּצִירוּף הַשְּׁלִיחַ עַכ"ד: וְעוֹד פְּתָב הַרְמַב"ם ו"ל סוּף פ"ה מֵהִלְכוֹת עֲדוּת ו"ל וְאֵין
עַד נַעֲשֶׂה דֵּיין וְאַפְּיֵלוֹ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת בַּד"א בְּדְבָר שְׁצָרֶיךָ עֲדִים מִן הַתּוֹרָה וְצָרִיךְ דֵּיִינֵים
לְדוֹן בְּאוֹתוֹ דְּבָר מִן הַתּוֹרָה אֲבָל בְּשָׁל דְּבָרֵיהֶם עַד נַעֲשֶׂה דֵּיין כִּיִּצַד אֶחָד שְׁהִבִּיא הֵגַט
וְאָמַר בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם הוּא וְשְׁנַיִם נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָהּ וְנִמְצָא כְּאֵלוֹ נְטִלְתּוּ בַב"ד וְכֵן

כָּל כַּיּוֹצֵא בְּזֶה ע"כ: ובר מדין ומדין הָיָה אֲפֹשֶׁר לְסַמְּוֹה עַל דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת וְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל שֶׁפֶתַב בְּחִדּוּשָׁיו דְּאֵפִילוּ בְּחַד שְׁלִיחַ וְאֶחָד שֶׁמֶצֶטְרַף עִמּוֹ לְהַעֲיִד עַל הַשְּׁלִיחוֹת מִהַנִּי לְרָבָא דְקִינְיָמָא לֹן פְּנִתְיָה וְאֶצ"ל בַּפ"נ וּבַפְּנֵי נְחָתָם וְכִמּוֹ שֶׁהֵבִיא דְבָרָיו הָרַב בְּעַל הַמַּגִּיד ז"ל פ"ו: עוֹד פֶּתַב בְּתַשׁוּבוֹתָיו ז"ל תַּדַּע דְּאֵי שְׁלִיחַ צָרִיף עֵינֵי שְׁלִיחוֹת לֹא הָיָה צָרִיף לֹמַר בְּפָנֵי נְכַתָּב וּבַפְּנֵי נְחָתָם דְּכִינּוֹן דִּישׁ לֹו עֲדִים שֶׁעֲשָׂאוּ הַבַּעַל שְׁלִיחַ ה"ל פְּאִיתְרוּהָ בֵּי תַרְי דְּאִין צָרִיכִין לֹמַר כְּלוּם וְכו' ע"כ אֵלָא שֶׁבְּעִנְיָן זֶה יַדְעָתִי נְאֻמְנָה שְׁבָבִית דִּינְכֶם הַצָּדֵק מְדַקְדָּקִין לְהַחְמִיר וְתַחֲוֹשׁוּ לְדַבְּרֵי הַרמ"ה ז"ל שֶׁפֶתַב דְּבָכִי הַאי גֹּוּנָא צָרִיף שִׁיְהִי עֵינֵי הַשְּׁלִיחוֹת עֲצָמָן עֵינֵי מְסִירַת הַגֵּט מִיַּד הַשְּׁלִיחַ לִכְד הָאִשָּׁה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּשִׁמּוֹ בְּסִפְרָא בְּעוֹר וּבְעוֹבְדָא דִּילֹן לֹא שִׁינְיָא הָא מִיִּלְתָּא דְּאִין הָעֲדִים מְצוּיִין שָׁם: אֵת מְלָכִים לְכֹסָא תַתְּנִישָׂא וְכֹסָא כְּבוֹד תּוֹרְתָהּ לְעוֹלָם יְכוּן: וְהוּא מְרוּמִים יִשְׁכוּן: כְּנֶפֶשׁ מְשֶׁה בְּכַה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה ו' אֵל אֲשַׁקֵּר: ח עוֹד זֶה לְכַמְהַר"ר אֵלִיָּה ז"ל ה"ה לְהַשִּׁיב עַל קִצַּת דְּבָרָיו: גַּס הַתְּעוּד' וְדָגְלָה: קְרִית עֲנֻזָּה וּמַגְדָּלָה: קִצִּין הַדּוֹר וּגְבִירוֹ: מוֹפֵת הַזְּמַן וְהַדְּרוֹ: וְשִׁמְשׁ הַשְּׁכָל וּמְאוּרוֹ: חֲקֻמָּתוֹ נוֹדַעַת: וַיִּשְׁיבְתוּ נִקְבַּעַת: וְלָמִי הַפָּאָר וְהַמַּגְבַּעַת: לָמִי הַאֲדָרַת עִם לְשׁוֹן הַזָּהָב הַשְּׁכָל וְהַטְּבַעַת: לָמִי חֲקֻמָּה מְאֹב לְגִין נוֹסַעַת: הוּא הָרַב הַיָּקָר: לְמַעְלָה וְלְכַבוֹד עֵינְקָר: כַּמְהַר"ר אֵלִיָּה הַמְּזַרְחֵי יִזְרַח בַּחֲשֵׁף אוּרוֹ: וְיָרוּם הַדְּרוֹ: כְּנֶפֶשׁוֹ נֶפֶשׁ חֲקֻמָּה וְרָמָה: וְנֶפֶשׁ לְשׁוֹן יִקְרָתוֹ: הַמְּתַעֲלָס בְּאֵהָבָתוֹ: וְשׁוּגָה בְּתוֹרָתוֹ: הַמּוֹדִיעַ לְהַדְרָתוֹ: כִּי הוּבָאוּ לְכָאן קִצַּת מְסַפְרֵי הַדְּפוֹ וּבְכָלְלָם סִפְרָ: נוֹתֵן אֲמָרֵי שְׁפָר: קִטְוֵן הַפְּמוֹת וְרַב הָאֵיכוֹת: תּוֹכוֹ רְצוּף בְּהַרְבֵּה חִדּוּשִׁים: וְדַקְדוּקִים עַל קִצַּת הַלְכוֹת עֲמוּמוֹת וְסִתּוּמוֹת מְסַפְרֵי הַמְּצוֹת הַגְּדוֹל לְגַלוֹת מְסִתְרָן וּלְבָאָר: וְנִתְיָבֵן לְהָאִיר: מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְהַתְּפָאָר: פְּתַחְתִּי אוֹתוֹ לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּפָנֵינוּ: וּבִיּוֹשֶׁר עֲנִינֵינוּ: בְּעֲנִינָא דִּיוֹמָא בְּהַלְכוֹת רֵאשׁ הַשָּׁנָה וּכְפִתְחֵי אוֹתוֹ עֲמַדְתִּי מְרַעִיד כִּי רֵאִיתִי בּוֹ גְּפִלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ מַעֲשֵׂה אֲצַבְעוֹתֶיךָ: וְאֲשַׁתּוּמֵם עַל הַמְּרָאָה וְאִין מְבִין לְנִפְשֵׁי עֵינְקָרָן שֶׁל דְּבָרִים שֶׁפֶתַב שָׁם כ"ת בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו וְרֵאשִׁית אֲמִירֵי אֲמָרָיו לְכוֹן אֲמַרְתִּי אֵלֶיךָ לִי אֵל מְרָא דְשִׁמְעָתָא לְשִׁאוֹל אֵת פִּיו מַה טִּיבָן שֶׁל אוֹתָן דְּבָרִים שֶׁפֶתַב שָׁם עַל דְּבָרֵי הַרמב"ם ז"ל: דְּמָה שֶׁפֶתַב מְצוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹעַ קוֹל שׁוֹפֵר וְכו' לֹא הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּבִשְׁמִיעָה תִּלְיָא מִיִּלְתָּא כְּדַכְּתָב הַטּוֹר אֵלָא מְשׁוּם אוֹתוֹ טַעַם שֶׁפֶתַב כ"ת שָׁם וְזֶה פֶּלֶא גְּדוֹל בְּעֵינֵי דְּהָא בְּהַדְיָא פֶּתַב הַרמ"ב ז"ל עֲצָמוֹ שָׁם גְּבִי שׁוֹפֵר הַגְּזוּל שְׁאִין הַמְּצוּנָה אֵלָא בְּשִׁמְעֵת הַקּוֹל וְכוֹן פֶּתַב בְּבִקְרוֹר שְׁאִין אַחֲרָיו בִּקְרוֹר בְּתַשׁוּבַת שְׁאֵלָה בְּלִשׁוֹן עָרַב עַל שְׁשִׂאלוֹהוּ מַה הַפְּרַשׁ יֵשׁ בֵּין לְשִׁמּוֹעַ קוֹל שׁוֹפֵר וּבֵין עַל תְּקִיעַת שׁוֹפֵר וְהַשִּׁיב ז"ל הַפְּרַשׁ גְּדוֹל יֵשׁ בֵּינֵיהֶם וְזֶה שֶׁהַמְּצוּנָה שְׁנַצְטוּיָנוּ בָּהּ אֵינָה הַתְּקִיעָה אֲבָל הִיא שְׁמִיעַת הַתְּקִיעָה וְנִפְקָא מִינָהּ שְׁאֵם הֵיִתָּה הַמְּצוּנָה הַתְּקִיעָה כְּמוֹ שֶׁחֲזָיִב כָּל אִישׁ לִישֵׁב בְּסוֹפָה וְלִיטוֹל לְוֹלָב יִתְחַזְּיב מְזֶה שֶׁהַשְּׁמוֹעַ שְׁלֹא תִקַּע לֹא יִצָּא וְהַתּוֹקַע שְׁלֹא שָׁמַע יִצָּא וּכְגוֹן מִי שֶׁסִּתְּמָם אֲזַנָּיו יָפָה יָפָה הָיָה יוֹצֵא לְפִי שֶׁכָּבֵר תִּקַּע וְאִין הַדְּבָר כֶּף אֵלָא שֶׁהַמְּצוּנָה הִיא הַשְּׁמִיעָה לֹא הַתְּקִיעָה: וְאֲמַנְם אָנוּ תּוֹקַעִין כְּדִי שְׁנִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁהַמְּצוּנָה יִשְׁיבַת הַסּוֹפָה לֹא עֲשִׂיָתָהּ וְאֲמַנְם נַעֲשֵׂה כְּדִי שְׁנִשְׁבַּב וּלְפִי מְבָרְכִין לִישֵׁב וְאִין מְבָרְכִין לַעֲשׂוֹת וּמְבָרְכִין לְשִׁמּוֹעַ קוֹל שׁוֹפֵר וְאִין מְבָרְכִין עַל תְּקִיעַת שׁוֹפֵר וְכַתְּבַת מְשֶׁה עכ"ל: וְמָה שֶׁהוֹקְשָׁה לְכ"ת מִיּוֹם הַפְּפוּרִים שֶׁל יוֹבֵל שֶׁפֶתַב שָׁם מְצוֹת עֲשֵׂה לְתַקְנוֹעַ בְּשׁוֹפֵר וְכו' כְּבָר נִתְעוֹרַר הוּא ז"ל לְדְבָר זֶה בְּסִפְרֵי הַמְּצוֹת הַקְּצָר שְׁלוֹ: וְכַתְּבַת שָׁם גְּבִי יוֹבֵל בְּמְצוֹת קל"ז הַהַפְּרַשׁ שִׁישׁ בֵּין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹבֵל וְז"ל וְיָדוּעַ שְׁזֵאת הַתְּקִיעָה אֲמַנְם הִיא כְּדִי לְפָרְסָם הַחֲירוֹת וְהִיא

מין מהכרזה וזהו שאמר הפתוב וקראתם דרור בארץ וגומר אין עניינה ענין תקיעת ראש השנה לפי שזאת זכרון לפני השם וזאת להוציא העבדים כמו שנתבאר עכ"ל: הילכך גבי יובל שהדבר תלוי בתקיעה כדי להכריז על הדבר ולפרסמו והיא עיקר המצוה כתב מצות עשה לתקוע: וגבי ראש השנה דאין המצוה אלא בשמיעה כתב לשמוע: ט עוד ראיתי שכתב כ"ת לקמן בענין נוסח הברכה שכתב הסמ"ג דמברכין על תקיעת שופר וכו' שאין פן נוסח הברכה ומאי דקאמר על תקיעת שופר לאו למימר שצריך לברך פה אלא לומר שמברך על התקיעה ולא על השמיעה ולאפוקי מדברי הרמב"ם ז"ל וכו': ומה מאד נפלאותי מדברים אלו ואני יודע מה דחיקא לי' למר דקא משני מטבע הברכה שלו ומוציא את דבריו מפשטן וממשמעותן דאי הכי הנה ליה למימר ומברך על התקיעה: אי נמי לימא לתקוע בשופר דהוי קושטא דמילתא ולשון יותר קצר וקא משתמע הא והא: ועוד אני יודע מה שייכות איכא הכא להרמב"ם ז"ל וכו' דאצטריך לאפוקי ממילתיה והנה בתחלת דבריו שכתב מצות עשה לתקוע וכו' הוציא מדברי הרמב"ם ז"ל ומדברי זולתו הסוברים פמותי דאחר הסבה ומשפך המסובב והמשפך דבריו פאן אינו אלא להודיע מטבע הברכה ושהחיינו וכ"ש דגם ר"ת ז"ל פתב בפירושו דמברך על תקיעת שופר וכן כתב הרא"ש והמפרשים ז"ל בשמו: עוד כתבו מן המפרשים ז"ל שפך היו נוהגין בארצם בצרפת לברך על תקיעת שופר וכן דעת הסמ"ג פדעת אבותיו וכמנהג ארצו: ומאי דקשיא ליה למר מההוא פללא דכלל הרמב"ם ז"ל וקאמר ז"ל היתה חובה עליו ונתפונן להוציא את עצמו מידי חובה ולהוציא אחרים מברך לעשות וכו' משמע דס"ל לסמ"ג פנותיה זה יותר פלא בעיני דהא מילתא מצדה תברה וממקום הספק עצמו משם הראיה הברורה דמברכין לדעתו בעל ושאין דעתו פדעת הרמב"ם ז"ל באותו חלק כי הוא ז"ל הביא בספרו הפלל שהוא ותולדותיו ומה למעלה ומה למטה מדבר זה ודבר זה השמיט אותו מכל וכל משום דלאו אדעתיה דלדידיה פל מצוה שעושה לאחרים או לו ולאחרים מברך בעל פדברי הרמב"ם ז"ל אבל לחלק בין חובה לשאינה חובה לא ס"ל אלא לא שפא היתה אותה מצוה חובה עליו או לא היתה חובה על הפל מברך בעל: תדע דהא לעיל נמי גבי עירוב לא כתב אלא וכן עירוב כמו מעקה ומזוזה וכו' להו פחדא מחתא מחתינהו ולא כתב אותו החילוק שכתב הרמב"ם ז"ל שם אם היתה מצוה שאינה חובה וכו' משמע דלא מסתברא ליה לחלקפדאמרן: והשתא לא תיקשי ליה לא מקרא מגילה ולא זולתה: גדולה מזאת אני אומר דאפילו אי הנה הסמ"ג גופיה בעל זה הפל פנולו כמו שכתבו הרמב"ם ז"ל לא הנה משני' נוסח הברכה שלו ועושי' אותו חולק על מנהג ארצו משום האי פללא: דהנה מצי למימר בכי האי גונא אין למדין מן הפללות או לתרוצי מילתיה פפי האפשר דאפילו בעל הפלל עצמו הנה הותר מפללו מקרא מגילה ודברים אחרים והביאם אחריו נתחבטו בזה אלו מקשים ואלו מתרצים: הילכך נוסח הברכה היא כמו שכתב בפירושו ודברים נכוחים הם אם יתן כ"ת את רוחו עליהם: וכבר דברנו בזה יותר מדאי וידעתי מענותנותיה דמר ומהמפורסם מיושר מדותיו התמימו' כי לא יקשה עליו החקירה בדבריו כדי שיצא הדבר לאמתו וכמה גדול הונה של תורה ומטיבותיה דמר יושיט לנו את שרביטו ויצוה ליד עטו לכת' לנו מענה לשון: ואם יש מילין השיבני: דבר פי חפצת צדקני: ואם באולי מן הדרך נטיתי: וסיגים מכסף לא הגיתי: אתי תלון משוגתי: והנה מצרף הכסף נמצא אתה: וכור הזהב אשר בו יתה: ותשמיענו את הוד

קולך: ודברות פיה מלהבות אש תורתך וסברתך: ואומר אמרתך תביע: וממעון בינתך
תשקוף ותופיע: ומהוד תורתך תשפיע: והנטבעי בים הסכלות בכתף תמשוך ותהי להם
למושיע: ובצורות יאורים תבקע: ואשירת הספקות תגדע: וסלע המחלוקת בכברת שפל
תניע: וצורי האתקפות בשלח תבונתך תקרע: ונהרי הקושיות תעתיק ותסיע: ונפש נענה
תשביע ולכף הזכות תכריע: אשרי המחפה ויגיע: לראות תמונת נוצר תעודה: במראה
ולא בחידה: ופה אל פה ידבר ויביע: את מלכים לכסא תתנשא וקמיה תחתיה יכריע:
כנפש השוגה באהבתך: ועוסק בתורתך בטעם פעקך: משה בכמה"ר יצחק ז"ל ה"ה ו'
אל אשרי: והשיב הרב ז"ל על זאת האגרת ודחק את עצמו כדי לקיים את דבריו: וזאת
תשובה על תשובתו: יארי שבחבורה: גדול בתורה: בחכמה ובסברה: ראש הסדר: אדר
האדר: דגל העדר: מעוז ומגדול: האשל הגדול כמה"ר אליה מזרחי זצ"ל: ראה ראיתי
מגלה עפה: כולה יפה: אמרתה צרופה: תורה מאלפה: בשפה רפה: רצופה בחבילות
תשובות: משולבות מחוטבו: מאליפות מרובות: לפרק הניות תרומיות: ולהסיר
ספיקות אמיתיות: שנסתפקתי במילתיה דמר: וקא מתמה מר וקאמר שחייבתי מדבריו
שכתב טעמא דכתב הרמב"ם ז"ל גבי שופר מצנת עשה לשמוע ולא כתב לתקוע: דלאו
היינו טעמא משום דבשמיעה תליא מילתא אלא מטעם אחר וכו' דלדידיה דמר ס"ל הכי
דלאו בשמיעה תליא מילתא עד שכתב כ"ת דאדרב' דמדבריה יחוייב ההפך וכו' עד סוף
הענין: ואני תמה ותמה ונפלא הנפלא ונפלא על פה קדוש יכתוב ידו דברים כאלו על
דברים גלויים כשמש ומי הוא שהעלה זה על דעתו או שתקע עצמו והטריח קולמוסו
לחייב מדברי כ"ת דבר זה או הפכו ומאי נפקא לן מינה אי ס"ל למר הכי או הכי ומי
הוא שחשב בלבו שכ"ת לא ראה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בחבורו שאין המצנה אלא
בשמיעת הקול והלא אין דברינו וכל עסקינו אלא במאי דכתב כ"ת דמה שכתב הרמב"ם
ז"ל מצנת עשה לשמוע ולא לתקוע דלאו היינו טעמא משום דבשמיעה תליא מילתא
אלא מטעמא אחרניא: ואני כתבתי דלא היא דהא בהדיא כתב בחבורו הגדול דאין עיקר
המצנה אלא השמיעה וכיון שכן פשוט הוא דמשום טעם זה כתב מצנת עשה לשמוע
שהיא עיקר המצנה וכמו שכתב בתשובתו בבירור שאין אחריו בירור: ואם כ"ת עבר
על הדברים אגב שיטפא ולא דק בהו ודרשן על עצמו התלויה בזה על כ"ת לא עלינו:
ולפי שאין לנו עסק באותן דברים לא הראיתי לכ"ת שאותן ראיות שחייבת מהן דלדידה
בשמיעה תליא מילתא לא יתחייב מהן דבר זה פלל: ואם יחזור כ"ת לדקדק בהן ותבאר
לו זה בנקל: ומה שכתב כ"ת דביובל נמי בשמיעה תליא מילתא מדתנן שנה יובל לראש
השנה לתקיעה ולברכות וכו' הא מילתא ליתא דהא בהדיא אמרינו פרק בתרא דראש
השנה דביובל כל יחיד ויחיד חייב לתקוע מדכתוב ביום הפפורים תעבירו שופר בכל
ארצכם: ובברייתא נמי קתני התם שנה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות אלא שביובל
תוקעין בין בב"ד שקדשו את החדש ובין בב"ד שלא קדשו וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע:
ובראש השנה אין תוקעין אלא בב"ד שקדשו את החדש ואין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע
ע"כ בברייתא: וכן הביאה הרמב"ם ז"ל עצמו והסמ"ג בהלכות יובל לפסק הלכה הילקף
היא דשנה יובל לראש השנה וכו' לאו לכל מילי נאמר: וכפי הנראה שלא נתן לבו כ"ת
למה שפירשו בה המפרשים ז"ל דהרמב"ם ז"ל פירש בפירוש המשנה בתקיעה במנין
התקיעות ורש"י והמפרשים ז"ל פירשו דכי היכי דראש השנה בפשוטין הכי נמי ביובל

וכו' אָבֵל בְּשָׂאֵר מִיְלֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַחֹדֶס וַיִּוָּבֵל לַחֹדֶס: וְכַדְבָּעִינוּ לְמִימַר קָמוּ: עוֹד פָּתַח כ"ת
אָבֵל מִהַתְּשׁוּבָה שֶׁהִשִּׁיב הַרְמַב"ם ז"ל לְאוֹתָן שֶׁשָּׂאֵלוּהוּ מָה הַפֶּרֶשׁ יֵשׁ בֵּין לְשִׁמּוֹעַ קוֹל
שׁוֹפֵר וּבֵין עַל תְּקִיעַת שׁוֹפֵר וְהִשִּׁיב שֶׁהַמְצָוָה שֶׁנִּצְטַוְנוּ בָּהּ אֵינָה הַתְּקִיעָה אָבֵל הִיא
שְׁמִיעַת הַתְּקִיעָה וְכו' הָא וְדַאי מִיְלֵתָא הִיא דְּמַהְקָא מִשְׁמַע דְּטַעְמָא דְּמַבְרַכִּין לְשִׁמּוֹעַ וְלֹא
לְתַקְנוֹעַ וְכו' הוּא מִשּׁוֹם דְּבִשְׁמִיעָה תִּלְיָא מִיְלֵתָא וְלֹא בְּתַקִּיעָה אָבֵל כַּד מְעִינִין בָּהּ מִר טְפִי
לֹא קִשִּׁי וְלֹא מִיְדֵי עַל דְּבָרֵי מִשׁוּ' דְּמִלְתִּיהּ דְּהַרְמַב"ם ז"ל שֶׁהִשִּׁיב לְשׂוֹאֲלִים אֵינָה אֵלָּא
לְפִי סְבָרְתוֹ וְכו' ע"כ: וְאַנִּי אוֹמֵר דְּמַהְקָא מִשְׁמַע נְמִי דְּטַעְמָא דְּכַתְּבֵי מְצֻוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹעַ
וְלֹא לְתַקְנוֹעַ מִשּׁוֹם דְּבִשְׁמִיעָה תִּלְיָא מִיְלֵתָא וְלֹא בְּתַקִּיעָה: וְקַחְזִינוּ לִיהּ לְמַר בְּהָא מִיְלֵתָא
כְּמַאן דְּנִקְיֵט חוּטְרָא בְּתַרֵּי רִישֵׁי אוֹ אַרְכָּבָה אַתְרֵי רִיכְבֵי: תּוּ קַחְזִינָא דְּבַתְרָא דְּקֶאֱמֵר מִר
הָא וְדַאי מִיְלֵתָא הוּא דְּחָה אוֹתָהּ בְּפָחוֹת מִקֶּשׁ: וְכ"ש דְּאַף כִּי תִלְהֵא כ"ת הִטְעָמִים זֶה בְּזֶה
וְהִטְעָמִים בְּדַבְּרֵי דְּבָר שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ וְלֹא עַל מַחְשַׁבְתּוֹ לֹא מְסַתִּיעַ לְמַר בְּהִכִּי דְּסוּף
סוּף הִטְעָם הַמְחִיב לְכ"ת אֶת הַדִּין הַיֵּינוּ מִשּׁוֹם דְּבִשְׁמִיעָה תִּלְיָא מִיְלֵתָא וְכַמוֹ שֶׁפָּתַח כ"ת
בְּחַתִּימַת דְּבָרֵי וְז"ל דְּאַזְלִינוּ בְּתַר עֵיקַר הַמְצָוָה שֶׁהִיא הַשְּׁמִיעָה וּמַבְרַכִּין לְשִׁמּוֹעַ וְלֹא
לְתַקְנוֹעַ וְכו' וְע"כ דְּמִשּׁוֹם הִכִּי נְמִי כַתְּבֵי מְצֻוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹעַ דְּהָא בְּהָא תִּלְיָא: וְאוֹתָן
הַהֲרַכְבוֹת שֶׁהֲרַכִּיב כ"ת וְאוֹתָן דְּבָרִים שֶׁפָּתַח לֹא שִׁיכִי לְעִנְיָנוּ זֶה כָּלֵל וּבְהִכִּי סְלִיקְנָא
וּבְהִכִּי נִחְיָתְנָא דְּטַעְמָא דְּמִיְלֵתָא דְּכַתְּבֵי הַר"ם בְּמִז"ל מְצֻוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹעַ הַיֵּינוּ מִשּׁוֹם שֶׁאִין
הַמְצָוָה אֵלָּא בְּשְׁמִיעַת הַקּוֹל כְּדַכְתִּיב שֶׁלֹּא כְּדַבְּרֵי כ"ת בְּסִפְרוֹ וְכ"ש דְּאוֹתוֹ טַעַם שֶׁפָּתַח
כ"ת דְּהַיֵּינוּ מִשּׁוֹם דְּלִדְיָדִיָּה ג"ש לֹא חֲשִׁיבָא פְּקָרָא וְכו' לֹא פְלוּם הוּא וְאִין לוֹ שׁוּם
מְצִיאוֹת לְגַבֵּי עִנְיָנָא דִּילָן כָּלֵל דְּעֵיקַר הַמְצָוָה שֶׁפָּתַח מְצֻוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹעַ וְכו' לֹא נִפְקָא
לִיהּ מִג"ש אֵלָּא מִפְּסוּק מְלֵא דְיוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לְכֶם וְכַמוֹ שֶׁפָּתַח בְּחַבּוּרוֹ וּבְסִפְרֵי הַמְצֻוֹת
שָׁלוּ ז"ל וְהַמְצָוָה שֶׁל ק"ע הִיא הַמְצָוָה שֶׁצִּוְנוּ לְשִׁמּוֹעַ קוֹל הַשׁוֹפֵר בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל תְּשֻׁרֵי
שְׁנָאֵמֵר יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לְכֶם ע"כ: אָבֵל הַתְּקִיעָה אִם תִּהְיֶה בְּשׁוֹפֵר וְסִדֵּר הַתְּקִיעוֹת הוּא
דְּנִפְקָא לְהוּ מִג"ש: הִילְכֵּף אַף אִם נִיחַ דְּלִדְיָדִיָּה ג"ש חֲשִׁיבָא פְּקָרָא שְׁפִיר קֶאֱמֵר לְשִׁמּוֹעַ
כִּינּוּן שֶׁהַמְצָוָה שֶׁנִּצְטַוְנוּ בָּהּ הִיא שְׁמִיעַת הַתְּקִיעָה לֹא הַתְּקִיעָה וְאַמְנָם אָנוּ תּוֹקְעִין כְּדִי
שֶׁנִּשְׁמַע כְּמוֹ שְׁפִי בְּתִשׁוּבָתוֹ: הֲלֹא תִרְאֶה דְּאַפִּילוּ הַסֵּמ"ג עֲצָמוּ דְּאִית לִיהּ ג"ש פְּקָרָא
עוֹקֵר הַמְצָוָה לֹא נִפְקָא לִיהּ אֵלָּא מִהַכְּתוּב עֲצָמוּ דְיוֹם תְּרוּעָה כְּהַרְמַב"ם ז"ל אֵלָּא
דְּהַרְמַב"ם ז"ל מְפָרֵשׁ בּוֹ יוֹם שְׁמִיעַת הַתְּרוּעָה וְהַסֵּמ"ג מְפָרֵשׁ יוֹם תְּקִיעַת הַתְּרוּעָה:
וְהַג"ש בֵּין לְמַר וּבֵין לְמַר לֹא אֶתְיָא לְגוּף הַמְצָוָה אֵלָּא לְעִנְפִים כְּדַבְּרֵי רַנָּא הִילְכֵּף אֶפִּילוּ
אִי הִנּוּ ס"ל לְסֵמ"ג דְּג"ש לֹא הִנּוּ פְּקָרָא כְּהַרְמַב"ם ז"ל שְׁפִיר מְצִי לְמִימַר לְתַקְנוֹעַ כִּינּוּן
דְּלִדְיָדִיָּה אִין עֵיקַר הַמְצָוָה אֵלָּא הַתְּקִיעָה: וְדָבָר זֶה פְּשׁוּט וְאִין צְרִיף לְפָנִים: וְכִר מִדִּין
וּמִדִּין אִיכָּא לְמַתְמָה טוֹבָא עָלֶיהָ דְּמַר יַחְרוּט בְּסִפְרֵי וּבְדִין דְּמִשּׁוֹם דְּלֹא חֲשִׁיבָא ג"ש פְּקָרָא
כַּתְּבֵי הַרְמַב"ם ז"ל לְשִׁמּוֹעַ וְלֹא לְתַקְנוֹעַ וְמָה הוֹעִיל הָרַב בְּתַקְנָתוֹ וְמָה שִׁיכּוֹת אִיכָּא לְהֵא
טַעְמָא עִם הָא מִיְלֵתָא: וְאַדְרָבָּה דְּאִי מִשּׁוֹם הָא כ"ש דְּדַהֲוָה לִיהּ לְמִימַר לְתַקְנוֹעַ דְּאִלוּ לְשִׁמּוֹעַ
לִית בָּהּ לֹא קָרָא וְלֹא ג"ש אָבֵל לְתַקְנוֹעַ ג"ש מִיָּהָ אִיכָּא: אֵלָּא עַל כְּרַחֲמֵי דְּמִשּׁוֹם דְּאִין
הַמְצָוָה אֵלָּא הַשְּׁמִיעָה כַּתְּבֵי כֵּן דְּהִכִּי אֶפְשָׁר שְׁתַּהֲיֶה הַמְצָוָה הַשְּׁמִיעָה וַיֹּאמֵר הוּא מְצֻוֹת
עֲשֵׂה לְתַקְנוֹעַ הַפֶּדֶן וְהַמוֹחֵשׁ: וְהֶאֱרִיכוֹת בְּדָבָר זֶה נִרְאֶה לִי כְּאִיבּוּד הַזְּמַן וְהַנְּיָיר וְהַדִּין:
עוֹד כַּתְּבֵי כ"ת וְהִרְאִיָּה עַל דְּבָרֵי אֵלָּה שֶׁכָּל אוֹתָן הַגְּדוֹלִים דְּסִבְרָא לְהוּ דְּג"ש הִנּוּ פְּקָרָא
וּקְרָא דְּוַהֲעֵבְרַת כְּאִלוּ כְּתוּב בְּיָה בַר"ה מְבָרְכִין עַל תְּקִיעַת שׁוֹפֵר אַע"ג דְּסִבְרָא לְהוּ

דבשמיעה תליא מילתא וכו': ע"כ: ודאי דאפילו אם הנה הטעם טעם אין הראייה ראיה דאדרבה כל חכמי ספרד ופרובינצא וכל המערב והמזרח פתבו בהדיא דמברכין לשמנע עם היותם משיגים על הרמב"ם ז"ל במאי דקאמר דג"ש לא הוי פקרא כמו שפתו בספריה' וכמו שפתבו הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והאחרונים ז"ל: ואין מי שפתב שמברכין על התקיעה אלא ר"ת ז"ל והנמשכים אחריו מחכמי צרפת וכן הנה מנהגם פדכתיבנא: ומה שגזר מר אומר וכתב דכולהו סבירא להו דבשמיעה תליא מילתא לא מודינא ליה למר בהכי דלהנה שפתבי מצות עשה לתקוע ומברכין על התקיעה לא אית להו דבשמיעה תליא מילתא דאין עיקר המצוה אצלם אלא התקיעה אלא שצריה להשמיע לאזנו דומיא דק"ש והדומה לה דאעפ"י שהמצוה הקריאה צריה להשמיע לאזנו אלא דהקא אם לא שמע יצא והקא לא יצא: וכ"ש לפי שטתיה דמר דקאמר דמשום דג"ש חשיבא פקרא וקרא דנהעברת כאלו כתוב בר"ה דאין המצוה אצלם אלא התקיעה: עוד כתב מר וכן כל המצות הקוליות פתבו כל הגדולים ז"ל מצות עשה לקרוא ק"ש מצות עשה לספר ביציאת מצרים אעפ"י שהשומעים ק"ש ולא קראו והשומעים ספור יציאת מצרים יוצאין בשמיעתן כאלו קראו וספרו ע"כ: גם בספרו כתב נמי מר בהאי מילתא למה לא אמרו בהם מצות עשה לשמנע ק"ש וכו' אבל אמרו מצות עשה לקרוא וכו': מאירה דאברהם מה לתבן את הבר: ומה לנשמע את המזנובר: והנה ק"ש המצוה היא הקריאה לא השמיעה דכתיב ודברת בם ואם קרא ולא השמיע לאזנו פתבו ז"ל שיצא והכי שייך למימר מצות עשה לשמנע ק"ש והמצוה בקריאה: ואיך יעלה דבר זה על הדעת: וכן ספור יציאת מצרים נמי המצוה היא ההגדה בפיה דכתיב והגדת לבנך וגו': ומאי דכתב מר בחתימת דבריו אף על פי שהשומעים ק"ש ולא קראו יוצאין כאילו קראו וספרו וכו' ודאי דמלבד דדברים אלו נראין כסותרין את עצמן דיוצאין לחוד וכאלו קראו לחוד הנה אין להו עיקר כלל דלעולם לא אשפחן מאן דקאמר דהשומע קרית שמע כאלו קרא אותה ואי אפשר למימר הכי פיון שהמצוה בקריאה ולא בשמיעה פד אמרו: ובהדיא כתב הרשב"א ז"ל בתשובה ז"ל דגרסינן בירושלמי כל הברכות אפי' שיצא מוציא חוץ מן התפלה וקרית שמע וברכת המזון: תפלה שאין שליחו ליחיד: קרית שמע לפי שכל אחד צריה לשנן בפיו: ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל יברך וכו' ע"כ: וכן כתב הריטב"א ז"ל פירק ראוהו ב"ד ז"ל גם בברכות ק"ש ששליח ציבור מוציא ידי חובה מהן אפי' את הבקי וכו' אבל ק"ש ותפלה אינו מוציא את הבקי פדאמרי טעמא בירושלמי בדין שיהיה כל אחד ואחד משנן בפיו וכו' וכן פתבו מן המפרשים ז"ל וכן כתוב בספר אבודרהם ז"ל ובק"ש ובתפלה אם הוא ש"צ מוציא את שאינו בקי אע"פ שיצא ודוקא בעשרה אבל ביחיד אע"פ שלא יצא אינו מוציא ע"כ: וגדולה מזאת יש מן המפרשים ז"ל שכתבו כי אלו שנוהגין לקרוא ק"ש עם ש"צ בקול רם לא יפה הם עושים כי לפעמים יסמוך על שליח ציבור בקריאת קצת מלות ולא יוציא אותן בפיה מה שאין כן כשקורא לבדו: וכן כתב רבי' האי גאון ז"ל בתשובה על הקורין ק"ש בקול רם ז"ל אבל מעליא איהו בלחש דלא יתאביד מבר נש תיבה חדא או תרין דהא כל חד חייב בקריאתה: וכלהו חייבין בחשבונא ואצטריה לאשקמא לון בכל יומא ומאן דגרע חדא מינייהו כאלו גרע חדא עלמא ועל דא בקריאת' בקול רם זמנין דשתיק פורתא וצבורא יקראו להלא ויקרא בהו מההוא תיבה דאינון אמרין וידלג תיבה או תרין ויתיר: ועל דא

בלחש כל חד יקרא ולא יגרע פלום ע"כ: וכן נמי כתב הרשב"א ז"ל בתשוב' וז"ל וראוי לאומרו פלו בלחש כדי שיהא כל אחד ואחד משנו בפיו שאלו אומרים אותו בקול רם או לי יבטח האחד על השמיעה פשקורא אותו הצבור ע"כ: ואיני יודע מה דמו' תערכו' מק"ש וכיוצא בה דמזנות בקריאה לשופר דעיקר מצותו השמיעה להר"ם במז"ל ואפ' אם היה השומע יוצא פדברי כ"ת אין אלו אלא דברים של תימה: עוד כתב מר על מה שכתבתי פי פבר נתעורר הרמב"ם ז"ל אל הקנשי שנתקשה בו כ"ת גבי יובל וכתב בספר המצות הקצר שלו שאין ענין תקיעת ראש השנה פענין תקיעה של יובל שזאת התקיעה אמנם היא לפרסם החירו' וכולי עד הילוף גבי יובל דבתקיעה תליא מילת' כתב לתקוע ר"ה דתליא בשמיעה כתב לשמוע ע"כ דברי ותמה מר עליהן וכתב נפלאתי מאד דאדרבה איפכ' מסתברא דכיון דביובל התקיעה בו אינה רק לפרסם החירות ובתקיעה בלא שמיעה אין האזונים יודעים עיקר החירות וכו' עד ויחזיקיב מזה דתקיעה של יובל בשמיעה תליא ע"כ דבריה דברי פי חכם: העבוד' דלעולם לא עלה על לבי דדברים פשוטים פאלו יסתפק שום אדם בהם עד שצריך להרחיב הביאור בהם יותר ומי הוא שיעלה על דעתו או יכנס במוחו דתקיעת יובל אין המצוה אלא בשמיעה אחר שהפתוב צונח ואומר והעברת דהיגו ותקעת פדקאמרת: אחר מה שאמר בפרייתא בהדיא דחייב כל אחד ואחד לתקוע מה שאין פן בראש השנה פדאמרו לעיל: ואחר מה שכתב הרמב"ם בבירור שהיא מין ממיני ההכרזה והפרסום ועיקר המצוה היא ההכרזה והפרסום שצונו להכריז על העבדים ולפרסם הדבר לא שצונו לשמוע הפרוז בעצמו והיגו דכתיב והעברת שופר תרועה ולא אמר יום תרועה פדכתיב גבי ר"ה וכן פתיב וקראתם דרור בארץ ולא אמר ושמעתם דרור דהשמיעה בכאן הוא דבר הנמשך מהמצוה לא גוף המצוה: ידוע הוא כי תקיעת ראש השנה היא לזכרון ולתפלה וכדי שישמע אותה האדם ויכניע את יצרו וינדעו איבריו ויתעורר לשוב בתשובה עד דאיפא מאן דמפרש דזה הוא כדי לערבב את השטן דקי"ל הוא שטן הוא יצר הרע: והיצר מת בשמעו קול שופר פענין שגאמר אם תקע שופר בעיר ועם לא יחרדו ואז יפגע לכבם הערל ואל יתגבר יצרם עליהם ויעשו תשובה בלבב שלם ע"כ: מה שאין פן ביובל דאין התקיעה אלא להכריז על החירות ולפרסמו לעבדים ולאזוניהם ובכיוצא בזה היה מספיק לידע הדבר מפי אחרים אע"פ שלא ישמע הפרוז באזניו: וכ"ש שאין לנו לילף אלא אחר הפתוב שכתב והעברת ותלה המצוה בתקיעה והלא משום דג"ש חשיבא פקרא כתב כ"ת דקאמר הסמ"ג לתקוע וכ"ש במקום הפתוב בעצמו: ומה שכתב כ"ת שלא פא הרמב"ם ז"ל אלא להודיע הטעם של כל אחד ואחד וכו' אין משמעות דבריו אלא להשמר מדבר אחר והטעם שם אותו נתינת טעם וזה פשוט לטועמי טעם הטעם: דאי להורות הטעם לא הנה משמעי הכי: ואפילו שנגיח שכל עצמו ולא פא אלא להודיע הטעם שאין טעמו של זה פטעמו של זה: מפלל דבריו נמצאו למדין דעיקר המצוה בראש השנה היא השמיעה וביובל התקיעה: עוד תמה כ"ת על מה שתמהתי עליו לפי ששינה מטבע הברכה של הסמ"ג שכתב דמברכינן על תקיעת שופר וקאמר מר תמהתי מאד על תמיהתיה דמר מפמה אנפי חדא ממה שכתב ואיני יודע מאי דחיקא ליה למר שפבר פתבתי הדוחק הראוי להרחק ממנו: גם ממה שכתב דקא משנה מטבע הברכה שלו דמשמע דמידע דייע ליה למר מטבע הברכה שלו שהוא בעל ולא בלמ"ד: ולפי' כתב דקא משנה מטבע הברכה

שְׁלוֹ וְלֹא יִדְעָנָא מָנָא לִיה דְּנוֹסְקָא דִּילִיהּ הוּא בְּעַל וְלֹא בְּלָמָ"ד אִם מְפָנִי שַׁר"ת ו"ל סוֹבֵר
שֶׁהוּא בְּעַל וְכֵן בְּאַרְנוֹ: הָרִי רְאִינוּ פֶּמָה וְכַמָּה דְּבָרִים שְׁחוּלְק עֲלֵיהֶם וְנִמְשָׁף אַחַר דְּבָרֵי
הַרמ"בם ו"ל וכו' ע"כ: אִיבְרָא וְדָאֵי דְשׁוּמְיָה דְמַר לֹא יִדְנָא וּמָה אָשִׁיב עַל הַדְּבָר הַנִּרְאָה
לְעֵינַיִם כְּשֶׁמֶשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם: דְּקֶאֱמַר כ"ת מִשְׁמַע דְּמִידַע יִדְיַע לְנוּ מִטְּבַע הַבְּרָכָה שְׁלוֹ
שֶׁהוּא בְּעַל וְכו' אִטּוּ סְפִיקָא אִיכָא בְּהִכֵּי דִידְיַע וְיִדְיַע וּגְדוּלָה מִזֹּאת כְּתִב כ"ת דְּלֹא יִדְעָתָּ
מָנָא לֵן מָנָא לֵן מָמָה שְׁפִתְבּ הוּא בְּעֻצְמוֹ בְּפִי וּבְבִירור ו"ל וְכִי מְבָרַךְ מְבָרַךְ עַל תְּקִיעַת
שׁוֹפָר וְשִׁהֲחִינּוּ ע"כ: וְלָמָּה הָעֵבִיר כ"ת הַקְּוֹלָמוֹס עַל דְּבָרָיו וְתִלְהַ הַדְּבָר בְּזוּלָתוֹ: וְהִנֵּה
ר"ת וְרַבּוּתָיו ו"ל לֹא פִתְבָנוּ דְּבָרֵיהֶם אֲלֵא לְחֻזַּק הַדְּבָר וְלוֹמַר שְׁאִין זֹאת הַסְּבָרָא סְבָרְתוּ
בְּלִבְד אֲלֵא שְׁפָהּ הִיא דַּעַת רַבּוּתָיו ו"ל וּמְנַהֵג אֲרֻצוֹ וְאִינִי יוֹדַע בְּאִי זֶה לְשׁוֹן הִנֵּה כּוֹתֵב
סְבָרְתוֹ שְׁצָרִיף לְבָרַךְ בְּעַל יוֹתֵר מְפָרֵשׁ מְאוּתוֹ שְׁפִתְבּ וּמָה כַּת' ר"ת ו"ל יוֹתֵר מָמָה שְׁפִתְבּ
הוּא: וּבְמֵאֵי דְאֲמַרִי דְלֹא יִדְעִינוּ מֵאֵי דְחִיקָא לִיה לְמַר שְׁפִיר טְפִי קְאֲמַרִינוּ דְהָא לִית הָכָא
דְּחֻזַּק וְלֹא שְׁמַץ דְּחֻזַּק אֲלֵא דְבָרִים גְּלוּיִים וּבְרוּרִים וְהִכֵּי אֲפֻשֵׁר לִיה לְמַר לְהַנִּיחַ דְּבָרָיו
הַמְּפֹרָשִׁי וְדַעַת רַבּוּתָיו וּמְנַהֵג אֲרֻצוֹ וְלִהְתְּלוֹת בְּפִלְלִים אֲשֶׁר אֵין לְמַדִּין מִהֵן אֲפִילוּ אִם
הִנֵּה כְּתוּב בְּהֶם אוֹתוֹ דְּבָר בְּפִי כֹל שְׁפֵן בְּדְבָר שְׁאִינוּ כְּתוּב וְאִין לוֹ לֹא שׁוֹרֵשׁ וְלֹא עֲנָף
וְקַבְעֵי מַר לְדַחֹת הַמְּפֹרָשׁ מְפָנִי הַסְּתוּם וְלֹא אוֹמַר מְפָנִי הַסְּתוּם אֲלֵא מְפָנִי הַהֶעֱדַר: וּכְבָר
כְּתִבְתִּי דְאֲדַרְבָּה מְאוּתוֹ מְקוּם שְׁבָאֵת מִשְׁמַע טְפִי דְאִינוּ סוֹבֵר כְּמוֹתוֹ בְּאוּתוֹ חֻלְק
כְּדַבְרֵירְנָא בְּתִשׁוּבָה דִּילֵן וּכְדַבְעִינוּ נְמִי לְמִימַר קָמוּן: וּמָה שְׁנִסְתִּיעַ מַר מְדַבְרֵי כְּמַהר"ר
מִשֶּׁה הַלּוּי ו"ל נִרְאָה לִי דְאִין מִשְׁם רְאִיָּה דְאֵגַב שְׁפִתְבּ מְצַנַת עֲשֵׂה לְתַקְנוּעַ וְלִשְׁמוּנַע כְּתִב
נְמִי בְּבִרְכָּה הִכֵּי וְלֹא דְקִדְקַד בְּעַל וְלֹא בְּלָמָ"ד דְּלֹא לְהִכֵּי נְחִית: אֲלֵא אֲמַאי מְבָרַךְ עַל
הַתְּקִיעָה וְלֹא עַל הַשְּׁמִיעָה אִף כִּי לֹא רְמִי עַלְן לְמִשְׁכּוֹנֵי נַפְשֵׁי אֲדִידְיָה בְּמָקוֹ שְׁדַבְרֵי בְּעַל
הַסְּפָר בְּיַדְנוּ פְּשׁוּטִים וּבְרוּרִים וְכַמְדוּמָה לִי כִּי מִידוֹ שֶׁל הָרַב הִנּוּ הִתְהַה זֹאת לַכ"ת כִּי
לְקַחַת דְּבָרָיו כְּפִשְׁטָן וְלֹא שְׁמַתְ לְבָרַךְ לְדַבְרֵי בְּעַל הַדִּין: עוֹד כְּתִב כ"ת עַל מָה שְׁפִתְבְּתִי
דְּלָמָּה לִיה לְמַר לְהוֹצִיא אֵת דְּבָרֵי הַסְּמ"ג מִפְּשָׁטָן וּמִפְּשָׁטָן דְּאִי הִכֵּי הִנֵּה לִי לְמִימַר
וּמְבָרַךְ עַל הַתְּקִיעָה: אִי נְמִי לִימָא לְתַקְנוּעַ בְּשׁוֹפָר דְּהוּי קוּשְׁטָא דְּמִילְתָא וְלִשׁוֹן יוֹתֵר קְצָר
וְקָא מְשַׁתְּמַע הָא וְהָא: ע"כ דְּבָרֵי שָׁם: וְקֶאֱמַר מַר דְּאֲשַׁתְּמַטְתִּיהּ לְמַר הָא דְּכַתֵּב הַרְמַב"ם
ו"ל בַּפ"ד מִהִלְכוֹת שׁוֹפָר סוֹפָה וְלוּלָב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְכִשְׁהוּא נוֹטֵל הָאֲגוּדָה לְצִאת בְּהַ מְבָרַךְ
תַּחֲלָה עַל גְּטִילַת לּוּלָב וְאַחַר כֹּף נוֹטֵל הָאֲגוּדָה בְּיַמִּינוּ דַּע"ל דְּאִין זֶה נוֹסַח הַבְּרָכָה שְׁהָרִי
בְּהִלְכוֹת בְּרָכוֹת כְּתִב אֲבָל אִם בְּרַךְ קוֹדֵם שְׁיִטוֹל הַלוּלָב מְבָרַךְ לִיטוֹל אֵת הַלוּלָב הַיִּלְכָּף
ע"כ לּוֹמַר דַּה"ק מְבָרַךְ עַל גְּטִילַתוֹ שֶׁל לּוּלָב וְלֹא עַל הַהֶדֶס וְכו': עַד וְזֶה הַלְּשׁוֹן שֶׁל
הַסְּמ"ג הוּא כְּמוֹהוּ מִשְׁשׁ וְאִין בְּזָה מוֹצִיא דְּבָרָיו מִפְּשׁוּטָן וְכו' וְאִנִּי אוֹמַר דְּאֲדַרְבָּה
דְּאֲשַׁתְּמַטְתִּיהּ לְמַר דְּבָרֵי הַסְּמ"ג עֲצָמוֹ שְׁפִתְבּ שָׁם וְאִין מְבָרְכִין אֲלֵא אֵלוּלָב הוֹאִיל וּבְמִינוּ
גְּבוּהַ וּלְפִי דְּבָרֵי כ"ת הִכֵּי הִנֵּה לִיה לְמִימַר גְּבִי שׁוֹפָר וְאִין מְבָרְכִין אֲלֵא עַל הַתְּקִיעָה אוֹ
לְתַקְנוּעַ פְּדִאֲמָרוֹן: וְאִינִי יוֹדַע אֲמַאי קָא שְׁבִיק מַר דְּבָרֵי בְּעַל הַסְּפָר עֲצָמוֹ וְקָא מִיִּתִּי מַגְבָּרָא
לְגַבְרָא וְכו"ש דְּאֲפִילוּ לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל מְצִינָא לְמִימַר שְׁפָהּ הִיא נוֹסַח הַבְּרָכָה אַע"ג
דְּלֹא אֲתָא אֲלֵא לּוֹמַר דְּמְבָרְכִין אֵלוּלָב וְלֹא אֲשַׁאֲר מִינִין דַּע"כ בְּאוּתוֹ לְשׁוֹן כְּתִבָּה לְקַמּוֹן
בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה ו"ל הַתְּקִינוּ שְׁיָהּ לּוּלָב נִיטֵל כֹּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחַג וְכָר לְמַקְדָּשׁ וּמְבָרַךְ עָלָיו
בְּכָל יוֹם וְיוֹם אַקב"ו עַל גְּטִילַת לּוּלָב וְאִף כִּי רַהֲטָא דְּלִישְׁנָא דִּילִיהּ אֲזֵלָא אֲכַל יוֹם וְיוֹם
מִשְׁבַּעַת הַיָּמִים מְפָל מְקוּם אִיכָא לְמִימַר דְּקַמְיָרִי מִיוֹם שְׁנֵי וְאִילָף הֵם הִכֵּי נְמִי אִיכָא

למימר הקא: ובשלאמא אי הנה מיירי הקא ביום ראשון בלבד ניקח אבל הקא סתמא קאמר
וא"ל דאזל בטר רנבא פלישנא אחריןא דיליה: ואפילו כפי דברי כ"ת האי עניינא לחוד
והאי לחוד דהתם גבי לולב לא אתא לאשמועינן נוסח הברכה אלא אתא לאשמועינן
דמברך אלולב ולא אשאר מינין פדקאמר מר אבל התם גבי שופר לא אתא הסמ"ג אלא
לאודועי נוסח הברכה דכולם איכא התם מינין אחרים לאפוקי מיניה ואפילו אי הנה הכי
לא הנה משמע הכי אלא ומברך על התקיעה או לתקוע פדאמרן וכ"ש במילתא דאית
בה פלוגתא דרבנאמתא שיהיה לו לדקדק בדבריו ולא היה פותב הדבר בסגנון המפרשים
החולקין עליו ומניח את שלו: דמי לחוכא ואטולולא: עוד כתב כ"ת דכיון דברכת השופר
קאי הודיענו שני עניינים ולא הוצרך להודיענו פה אם הוא בלמ"ד או בע"ל ע"כ: האמת
דהאי ברכת השופר דקאי בה דקאמר מר נראה כמערכה על הדרוש דלא ידעין מאי היא
וכבר פתבנו שהודיענו והודיענו שהברכה היא בעל בבירור שאין אחריו בירור: ובמה
שסמך הענין כ"ת לברכת שהחיינו ולקמן נמי קאמר מר דאגב שהוצרך להודיענו שצריך
לומר שהחיינו הודיענו ג"כ ברכת השופר שהיא על תקיעתו ולא על שמיעתו וכו' לא
מסתייע למר דהאי אגב לא קאי כלל ואפילו אי הנה האי אגב אגב לא הנה משמע הכי
פדאמרן פעמים שלש: עוד כתב כ"ת על מה שכתבתי על דבריו במאי דקשיא ליה מההוא
פללא דכלל הרמב"ם ז"ל ו"ל היתה חובה וכו': זה לשונו זה יותר פלא בעיני דהא מילתא
מצדה תברה וממקום הספק עצמו משם הראיה הברורה שמברכין על דעתו בעל ושאין
דעתו פדעת הרמב"ם ז"ל באותו חלק כי הוא לא הביא אותו בספרו עד ודבר זה השמיט
אותו מפל וכל משום דלדידיה פל מצנה שעושה אותה לאחרים או לו ולאחרים מברך
בעל כהרמב"ם ז"ל אבל לחלק בין חובה לשאינה חובה לא ס"ל אלא על הפל מברך
בעל וכו' ע"כ דברי: וקא רתח מר עלן וקאמר בהא מילתא ודאי לא חש מר לקמחיה
מפמה אנפי חדא הא דדייק מר מדהשמיט הסמ"ג מדברי הרמב"ם ז"ל אותו חלק וכו' עד
אינו מחנור דא"כ היה לו לסמ"ג להודיע סברתו מה הוא בהכרח ושתהא נכללת באחד
מלשונותיו לא שישתמש עם ההשמטה לבדה וא"א לומר שהיא נכללת במה שאמר וכן
עירוב מברך על מצו' עירוב מפני שהוא לו ולאחרים מפני שמצו' עירוב אינה חובה
וא"א שתכלל בו סברתו שסובר בין חובה בין שאינה חובה וכו' עד סוף הענין: איברא
ודאי דאורייתיה דמר קא מרתחא ליה טובא עד דקאמר דלא חיישינן לקמחין וקא חזי מר
דקימחא דילן משומר משעט קצירה: והיוצא מהפה מנופה בשלש עשרה נפה בשפה
ברורה וקצרה: ערוכה בכל ושמורה: ובשלאמא אי הנה איהו מחלק בין חובה לשאינה
חובה היה מקום לומר לפה לא פירש דעתו אבל איהו לא ס"ל לחלק ובמה שלא הודיע
הוא שהודיע כי אין לנו לחלק פל שפן וכ"ש במקום שהשמיט החילוק בעצמו מפל וכל
דגלה דעתו דלדידיה אין לחלק כלל ולא די שהשמיט אותו חלק שכ"ת בונה עליו יסוד
בניינו אלא אפילו מהחלק של מעלה ממנו השמיט גם כן אותו ענין כדי להשמיט השני
צדדין את שאינה חובה ואת החובה: גם מסדור הדברים יש הוכחה לדבר זה למתבונן
בו ואפילו שלא יהיה מודיע סברתו בזה פלל ולא רומז אותה הזו קושיא שלמענה יעזב
הדבר המפורסם הברור והמפורש: ומאי דכתב מר דהנה ליה לסמ"ג למימ' במקום וכן
עירוב וכן שופר מברך בעל אם עשה לו ולאחריו וכו' חלילה לפה קדוש יצא ממנו דבר
אשר כזה ולא קא חזי מר שאותן דברים הן דברי הרמב"ם ז"ל וכתב בסופן עכ"ל: ואיך

אפשר להכניס בתוך הדברים דבר הַפּוֹד מֵהֶן וּבְמִקוֹם שֶׁהוּא אוֹמֵר הוּא שְׁמֵרָה בְּלִמ"ד יאמר הוא בְּדַבְרֵיו שְׁמֵרָה בְּעַל וּנְמַצְאוּ הַדְּבָרִים הַפְּנִיִּים וְסוֹתְרִין זֶה אֶת זֶה: לְאֲשֶׁר מִחוּז לְשׁוֹנוֹ יִחְזֶה: אֵין זֶה כִּי אִם דְּבָרֵי מִי שְׁרוּצָה לְהַעֲמִיד סִבְרָתוֹ בְּאַזְרוּעַ: גְּבִהְלִתִּי מֵרְאוֹת נְעוּיָתִי מִשְׁמוּעַ: גַּם מֵה שֶׁפֶּתַב כ"ת דְּמַהֲשֵׁמְטָה תִּדְוִק לְאִידָה גִּיסָא בְּהַפּוֹד דַּס"ל לְסַמ"ג דְּבִין חוּבָה בֵּין אֵינָה חוּבָה אִם עָשָׂה אוֹתָהּ לוֹ וְלֹאֲחֵרִים מְבָרַךְ בְּלִמ"ד וְכו' ע"כ: זו קשה מן הראשונה ואם במפונרשות מפונרשות פו שפכת בבירור וכן עירוב והיא מצנה שאינה חובה כמו שפדרה הרמב"ם ז"ל מה נעשה בסתומות.

אף כי לא ידעי מה שייפית איפא להאי השמטה עם דיוקא דמר ואגב חורפיה דמר קא מחלק בעירוב עד דכתב דלא יפול גבי עירוב נתפון להוציא עצמו וכו' ולעיל נמי כתב כ"ת דהוא לו ולאחרים אינו ר"ל שנתפון להוציא עצמו מידי חובה ולהוציא אחרים וכו' ולא היא דגבי עירוב נמי אע"פ שהיא מצנה משותפת הא מצי לערב לאחרים לבדם ומתפון לעשות המצנה בשבילם ולא בשביל עצמו או שמתפון להוציא עצמו עמהם: ומי לחש ליה למר דאינו ר"ל נתפון להוציא עצמו עמהם מידי חובה כדקאמרן: ואפילו לפי שטתיה דמר מה בין זה לזה: ואם באנו לדקדק בזה על כל קוץ וקוץ ירבו עלינו הדברים ומה שכתב כ"ת על בעל ההגהות לא מייירי אלא בעיקר הכלל דיש מצות דמברכין בעל ויש מצות שמברכין בלמ"ד ור"ת ז"ל והנמשכים אחריו כללו בזה כלל אחר דכל המצנה הנעשית מיד מברכין בעל וכל מצנה שיש בה שהות מברכין בלמ"ד דלהבא משמע: ואחרים כללו בזה כלל אחר דכל מצנה דאפשר לעשותה ע"י שליח והיא להבא מברכין בעל וכל מצנה שאי אפשר לעשותה ע"י שליח מברכין בלמ"ד: והרמב"ם ז"ל כתב דכל מצנה שעושה אותה לעצמו מברך בלמ"ד ואם עושה לאחרים מברך בעל: ובזה הוא שכתב בעל ההגהות שהסמ"ג פירש פהרמב"ם ז"ל אבל לא על פרט אחד שיוצא מן הכלל שאינו מעין הכלל דלאו להכי נחית: עוד כתב כ"ת דאם בעבור שלא הזכיר אותו חילוק אין זו ראיה על ההשמטה דמצינו לפרושי דבאומרן וכן מצות עירוב וכו' הודיענו בזה שאם היתה חובה נעשה לו ולאחרים מברך בלמ"ד וכו' ע"כ וזו קשה משלשטן דקאמר מר דאם בעבור שלא הזכיר אותו חילוק אין זה ראיה על ההשמטה וכו' ואני אומר דמה שלא הזכיר אותו חילוק היא היא ההשמטה ואין ראיה על ההשמטה יותר מההשמטה שהשמיט אותה משני צדדין כדכתיבנא: ואני יודע היכי קס"ד דמר למימר במצות עירוב שאינה חובה הודיענו החובה: והנה הוא לא תלה הדבר בשאינה חובה אלא השמיט דבר זה וכתב מפני שהיא לו ולאחרים ובזה הוא שתלה הדבר וכ"ש שהן דברי הרמב"ם שכתב פו בחלוקה שאינה חובה והוא הביאה משמו: ומה הודיענו או לא הודיענו שייך הכא: עוד כתב מר ועוד לפי סברתיה דמר דס"ל מדהשמיט אותו חילוק דהרמב"ם ז"ל בלו ולאחרים בין חובה לשאינה חובה מכלל דס"ל לא שנא חובה ולא שנא שאינה חובה בלו ולאחרים מברך בעל: אם פן צריך לומר נמי גבי עשה לאחרים לבדם מדלא הזכיר רק המצות שאינן חובה והשמיט המצות של חובה מכלל דס"ל בעשה לאחרים לבדם מצנה של חובה מברך בלמ"ד וזה א"א וכו' ע"כ: מאריה דאברהם מה זה החיבוט ומה אשיב על דברים פאלו דקאמר מר מדלא הזכיר גבי עשה לאחרים לבדם רק מצות שאינן חובה וכו' ואדרבה דלא הזכיר אלא מצנה של חובה אבל שאינה חובה לא הזכירה אלא בלו ולאחרים ואמ' שמברך בעל וכ"ש באחרים לבדם

כַּדְּיִיק מר ואולי טעות סופר הוא במילתיה דמר וקושטא דמילתיה רק המצות שהן חובה והשמיט המצות שאינן חובה מכלל דשאיינה חובה מברך בלמ"ד וכו': אבל איך שיהיה אין לדברים אלו שום מציאות כלל חוץ דכבר אמרינן לעיל דאין אלו דברי עצמו כדי שייזכיר בהן חובה או בלתי חובה אלא דברי הרמב"ם ז"ל: ועוד היכי מצי למימר מדלא הזכיר מצוה שאינה חובה מברך בלמ"ד והוא פתב בפירושו בלו ולאחרים דמברך בעל: ועוד אמינא לכ"ת מדהשמיט הדבר הפתוב ואמה אמרת מדלא הזכיר וגדולה מזאת מאי דכתב מר וליפא למימר שתפס לשון הרמב"ם ז"ל ואם הן דבריו היכי קאמרת דלא תפס דבריו וכל מי שפותר ספר יראה פי הם דברי הרמב"ם ז"ל ואמר בסופן עכ"ל: והתימה הגדול על כ"ת יסוב כל כף פעמים על זה הציר שלא בהשגחה וכבר כתבנו שאפילו שיהיה פתוב שם אותו חלק שהשמיט לא היינו דוחים הדברים הגלויים והפשוטים מפניו דהיינו אומרים אין למדין מן הכללות ושלא הביא דבריו אלא לענין עיקר הכלל דכתבינא: ויודע אני כי אין בכל מאי דכתבינן השתא שום חדוש על כל מאי דכתבינן באגרתה קמיתא אלא אריכות דברים וחוורתן פעם אחר פעם שלא יוכל אדם לבוא בהן לידי ספק: ולפי' כדי שלא ניגע לריק ראיתי לעורר על מה שכתב כ"ת שם בספרו בהחלט דג"ש עדיפא מהיקש והיא פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן ובפרק אי זהו מקומן מוכח טפי דהיקש עדיף דאמרינן התם לא דכ"ע הקש עדיף שהרי אין משיבין על ההיקש: ואיתא נמי בכריתות פרק דם שחיטה תו אמרינן נמי התם הא קי"ל דאין היקש למחצה ולא קאמר הכי גבי ג"ש: אלמא נראה דאין פשוט לו לומר דאין ג"ש למחצה ופשוט לו דאין היקש למחצה אלמא היקש עדיף: וכמו שכתב רבינו שמשון ז"ל בפ"י והאריף הוא ז"ל שם ואע"ג דבגיטין פר' השולח אמרינן דכ"ע ג"ש עדיפא א"ל דהיינו באותו מקום ובאותו ענין וכמו שכתבו התוספות שם פרק השולח וז"ל כ"ע ג"ש עדיפא בריש אי זהו מקומן ובפרק דם שחיטה פליגי רבי עקיבא ורבנן בספק מעילות ומשמע דלכ"ע היקש עדיף: הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן ע"כ: והכי נמי מתרצי לה בפרק אי זהו מקומן בתירוץ בתרא ואע"ג דבתירוץ קמא מתרצי לה בגוונא אחרינא: ובספר הליכות עולם פתיב ואיפא מאן דאמר דהיקש עדיף מג"ש ואע"ג דמסיק בגיטין פרק השולח כ"ע ג"ש עדיפא יש לומר דלאותן התנאים דמיייתי התם קאמר ע"כ: עוד כתב שם וקי"ל דאין משיבין עליו ע"כ: והיה דר"ה דקא מיייתי מר בספרו לאו למימרא משום דג"ש עדיפא אלא כדמפרש לה הריטב"א ז"ל שכתב וז"ל והא דאקשינן בגמרא ותנא מעיקרא מיייתי לה בהיקש לבסוף בג"ש: ופרקינן אי לאו ג"ש הנה מיייתי לה מהיקשא וכו' לאו למימרא דהנה מיייתי לה כולה מהיקשא אלא ה"ק אי לא הנה צריכנא לג"ש פלומר למדרש את האמור של זה בזה שפיר ילפי' איך דשופר ופשוטות בהיקש: אבל משום דבענין למילף ליתן את האמור של זה בזה אגן צריכי' ע"כ לג"ש וכיון דבהא צריכי' לג"ש שיקי' היקש לגמרי ומיייתי כולה מילתא בג"ש וזהו הנכון פנ"ל ע"כ והאריף שם לומר דמהיקשא לא אתי ליתן את האמור של זה בזה יענין שם: הילכף ליכא למיגמר מינה מאי דקא בעי מר למיגמר ואפי' לפי פרש"י ז"ל לאו משום עדיפותא דג"ש קאמר אלא כדמפרש הוא ז"ל אי לאו דנאמרה ג"ש זו למשה מסיני לדונה הנה מיייתי הכל בהקש מעצמו אבל השתא דנאמרה ג"ש לא צריף דהיקשא אלמא טעמא דמילתא משום דנאמרה בסיני לדונה דאין אדם דן ג"ש מעצמו ולא משום

עדיפותא ותינו דקאמרי' התם לא צריך דאי משום עדיפות הנה להו למימר אבל השתא דאתיא ג"ש ג"ש עדיף או פיוצא בזה ודברי רבי שמשון ז"ל בזה אינו צריכין חיזוק וכ"ש דכד מעינות בה שפיר לא שייך למימר הכא היקש עדיף או ג"ש עדיף דכי אמרינו ג"ש עדיף או היקש עדיף היינו פשלתמדין אי זה דבר בהיקש גמרינו איפכא וכיוצא בזה פגון מאי דאמרינו בכריתות פרק דם שחיטה: ואם נפש לחייב על אשם מעילות אשם תלוי דברי רבי עקיבא וחקמים פוטרין וכו': ור' עקיבא יליף לה התם בהיקש ורבנן ילפי לה בג"ש וכדאמרינו פר' אי זהו מקומן גבי אשפתן צאן ובקר מנא לן וכו' והתם הוא דאמרינו לימא למר היקש עדיף ולמר ג"ש עדיף ומסיק דלכ"ע היקש עדיף וכו' וכן פר' השולח נמי אמרינו התם המשחרר חצי עבדו רבי אומ' קנה וחקמים אומרי' לא קנה ואוקמה רבה בשטר: ורבי יליף לה בהיקש מפסד דקנה ורבנן ילפי לה מג"ש דלא קנה: ואמרינו התם לימא מר סבר היקש עדיף פלומר ללמוד ממנו דקנה: ומר סבר ג"ש עדיף ללמוד ממנה דלא קנה: אבל הקא גבי ראש השנה הדין הינוצא בהיקש הוא הדין הינוצא בג"ש ותנא גופיה דמיייתי לה בהיקש הוא דמיייתי לה בג"ש מתמה תלמודא וקאמר מעיקרא מיייתי לה בהיקש ולבסוף מיייתי לה ליתן את האמור של זה בזה בג"ש הא נמי תיתי ליה בהיקש ומשני דה"ק האי תנא אי לאו דג"ש דניתנה בסיני לדונה הייתי מביא הפל בהיקש מעצמי כה"ג דאמרית: אבל השתא דאתיא ג"ש איני צריך להיקש ולא משגחינו הקא אי היקש עדיף או אי ג"ש עדיף פדאמרן: יא מצרים שאלה קטן בן עשר שנים שמכר קרקע שלו אם מכירתו מכירה או לא: תשובה ודאי דאין מכירתו מכירה ואין במעשיו ממש ואפי' אם היה יודע בטיב משא ומתן ועיקרון של דברים דקטן בן י"ג שנה ויום אחד וקטן בתי"ב שנה ויום אחד שהביאו שתי שערות הרי הם כגדולים גמורים מדין תורה ויכולין לישא וליתן ולמכור נכסיהם ולתת אותם במתנה בין במטלטלי בין בקרקעות וכן פי' בפרק יוצא דופן דזמן דתינוק י"ג שנים ויום אחד ושל תינוקת י"ב שנים ויום אחד אבל פחות מזה קטני' הם ואין מעשה קטן פלום אלא דתקנו רז"ל דבמטלטלין יכול למכור קודם זמן זה פדתנו פרק הנזקין הפעוטות מקחון וממכרון ממכר במטלטלין וטעמא דמקליתא פירשו התם משום פדי חזיו פלומר פדי שייכול להתפרנס וימצא מי שימכור לו ומי שישקח ממנו ואפילו ביותר מכדי חזיו: פתב הרמב"ם ז"ל שייכול למכור דכיון שתקנו חכמים שיהא ממכרו ממכר לא פלוג רבנן בין כי חזיו ליותר מכאן: דאף במתנתו אסיקנא דמהני אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת כי היכי דליעבדו ליה מילי פלומ' לגמול לו חסד ולהטיבו בכל ענייניו: ולא עוד אלא אפילו במתנת נשכיר מרע דלא שייך הך טעמא מהני משום דלא פלוג וכדמוכח וף פרק מציאת האשה וכן פתב רבי אבי"ה ז"ל: וכן נר' דעת הרמב"ם ז"ל ודלא פרב' האי גאון ז"ל שכתב דדוקא עד פדי חזיו: תו אמרינו פרק הנזקין גבי פעוטות עד כמה ואיכא מאן דאמר כבר שית כבר שבע: ואיכא מאן דאמר כבר שבע ואיכא מאן דאמר כבר תימני: ובמתנית' תנא כבר תשע ולא פליגי כל חד וחד כפום חורפיה פלומר כפי ידיעתו בטיב משא ומתן תקנו חכמים שייכול למכור משש ועד עשר: וביאר הרא"ש ז"ל דפחות משש שלמות אפי' ידענו בו שהוא יודע בטיב משא ומתן והוא חרף הרבה אין מעשיו פלום ומבן שש שלמות עד עשר שלמות אם ידענו בו שהוא יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין: למעלה מבן עשר שלמות אין צריך בדיקה דמסתמא יודע

הוא בטיב משא ומתן ומ"מ אם ידענו בו שאינו יודע בטיב משא ומתן אין מעשיו פלום אפי' במטלטלין כיון שאינו גדול: והא דאמרינו דפעוטות מקחן ומכרן ומכרן דוקא בשאין להם אפטרופוס וכדאמרי' פ'ק מציאת האשה אמר רפ"מ לא שאנו אלא שאין שם אפטרופוס אבל אם יש שם אפטרופוס אין מקחן מקח שיהי' האפטרופוס משתדל במזונותיהן: כלל דמילת' דמשש ועד עשר אם יודע בטיב משא ומתן מכירתו מכירה במטלטלין ואפילו באותן שירש מאביו: אבל בקרקעות אין מכירתו מכירה עד שיהיה בן י"ג ויום אחד פדאמרו: ומיהו הני מילי בקרקעות שהן שלו פגון שנתנו לו האב במתנת בריא או שנתנום לו אחרים או שלקחם לו האפטרופוס שלו אבל קרקע שירש מאביו או משאר מורישיו אינו יכול למכור עד שיהיה בן עשרים ויביא שתי שערות או סימני סריס ואפילו שלא יהיה בקי בטיב משא ומתן כיון שהוא גדול יכול למכור וכדאיתא פ'ק מי שמת בן מאימתי מוכר מנכסי אביו דהיינו בקרקעות ואמר רב נחמן אמר שמואל מין עשרים שנה ואיפסיקא הילתא פ'תיה: ומדנקט בנכסי אביו שמע מינה דבנכסי עצמו יכול למכור קודם עשרים פלומר מין י"ג ולמעלה פ'דכתיב: וטעמא דבעינן לנכסי אביו בן עשרים פירשו שם משום דדילמא מוזיל וזבין פ'נו דלא טרח ועמל בהו ואע"ג דבמטלטלין שירש מאביו אמרינו דכול למכור פחות מעשרים שאני קרקע דהוא דבר המסויים והפסדה מרובה ולפיכך אינו יכול למכור עד שיהיה בן עשרים ואע"ג דאינו יודע בטיב משא ומתן והכי מוכח ה"מ גבי ההוא פחות מעשרים דזבין נכסיה ואמרי ליה קרובים זיל אכיל תמרי ושדי קשייתא בי רבא וכו': שמעי' מינה דהא דבעינן שיהיה יודע בטיב משא ומתן דוקא דהוי פחות מעשרים אבל אי הוי בן עשרים ואע"ג דאינו יודע בטיב משא ומתן יכול למכור: ותדע דהאי אביו דקתני מתני' לאו דוקא הוא דה"ה לנכסי שאר מורישיו אבל הרשב"א ז"ל כתב דאביו דוקא הוא וכן ממש קאמר בנכסי ירושת אביו אבל בנכסי שאר מורישיו חוץ מאב ממכרן ממכרן באותן נכסים פ'מכרן בנכסי עצמן והטעם שחכמים לא דברו אלא בדבר המצוי ונכסי ירושת האב לבן מצויה ושאר ירושת אינן מצויות: וכן דעת הרא"ה ונתלמידו הריטב"א ז"ל דאפי' בקרקע שפא לו מחמת ירושת אמו יכול למכור קודם עשרים: ור"ת ורבי' שמשון ז"ל יש להם בזה סברא אחרת שלישית דאפילו נכסים שלו שקנה אינו יכול למכור עד עשרים ונכסי אביו דקתני אורחא דמילתא נקט ואין יכול למכור בשום נכסים אלא במטלטלין: ואיכא מאן דס"ל דלא בעינן בן עשרים אלא למאן דלא ידע בטיב משא ומתן אבל אם יודע בטיב משא ומתן יכול למכור מי"ג ולמעלה ואפילו בקרקעות שירש מאביו וכ"ש בנכסי עצמו: הילכך האי קטן דשאלתון עליה כיון שלא הגיע לי"ג שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות אין ממכרו ממכר בקרקע כלל ואפילו בקרקע שלו ודברים פשוטים הם בהלכות פ'ק מי שמת ובספרי המפרשים והמחברים ז"ל וכדי להפיק רצונה סדרתי לה הדברים: ומה ששאלת אם החזיק הקונה באותה קרקע שלשה שני חזקה אחר שהגדיל הקטן אי הויא חזקה או לא: הא מילתא פ'לוגתא דרבנאיתא היא בההיא דפ'ק המפקיד והובאה פ'ק האשה שנתאלמנה אמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל דאיכא מאן דמפרש אפילו הגדיל בתוך ימי החזקה אבל החזיק כל השלש לאחר שהגדיל הויא חזקה וכן היא דעת הרב ו' מיגאש וכן כתב הרמב"ם ז"ל פי"ד מהלכות טוען ונטען: ואיכא מאן דמפרש דאפילו החזיק כל הג' שנים לאחר שהגדיל אין חזקתו חזקה כיון שהתחיל בעודו

קטן וכן דעת הרמב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל וכן פתבו האחרונים והר"ן ז"ל: ומוכחא
הא מילתא מדאמר התם רב הונא גופיה אין מורידין קרוב לנכסי קטן וטעמא פדי שלא
יטעון צד ירושה: משמע דרחוק דלא שניף ביה צד ירושה שפיר דמי: ואם איתא דאיפא
תזקה בנכסי קטן היכא דהתזיק ג' שנים אחר שהגדיל מאי אירא קרוב אפילו רחוק נמי
תיישנו שפא יחזיק בהו ויטול אותן לעצמו: אלא דלעולם אין מחזיקין בנכסי קטן כלל
כיון שהתחילה התזקה בהיותו קטן: יב מודון עוד שאלת על אשה מעוברת שגרשה בעלה
אם הוא בכלל לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו עד כ"ד חדש או אם דוקא
הוא באלמנה אבל גרושה לא שהרי אינו כופה אותה להניק: תשובה נראה לי דאין לחלק
במעוברת בין גרושה לאלמנה דהא סתם קתני פרק החולץ לא ישא אדם מעוברת חבירו
ומניקת חבירו ולא חלקו בין גרושה לאלמנה ואף לפום טעמא דמסקינן התם משום דסתם
מעוברת למניקה קיימא: וכדבעינו למימר קמן: ומאי דאיתמר פרק אף על פי תניא נדרה
מלהניק את בנה בית הלל אומרים כופה ומיניקתו: נתגרשה אינו כופה ואם היה הבן
מפירה נותן לה שכרה וכופה ומיניקתו: איפא מאן דמפרש דהא דקאמרינן נתגרשה אינו
כופה דאפי' בשלא נדרה הוי דינא הכי דאינו כופה את גרושתו להניק את בנה אפילו
בשכר כל שאינו מפירה: וכן דעת רבינו שמשון הגדול ז"ל שפא מעשה לפניו בגרושה
מניקת והתירה להנשא תוך זמן ההנקה מהא דאמרינן אינו כופה להניק וכן דעת הרמב"ם
ז"ל פרק כ"א מהלכות אישות שכתב שם זה לשונו האשה שנתגרשה אין כופין אותה
להניק אלא אם רצתה נותן לה שכירותה ומיניקתו ואם לא רצתה נותנת לו את בנו והוא
מטפל בו: בד"א שלא הניקה אותו עד שהפירה אבל אם הפירה אפילו אם היה סומא אין
מפרישין אותו מאמו מפני סכנת הנולד אלא כופין אותה ומיניקה את בנה בשכר עד כ"ד
חדש ע"כ: וכן נמי כתב הרשב"א ז"ל ומיהו בגרושה דוקא בשנהניקתו קודם שנתגרשה
עד שהפירה אבל קודם הזמן הזה לא דהא אי בעיא לא תניק אותו כלל: וילדעתם ז"ל
מאי דקתני לקמן מניקה שמת בעלה לא תנשא ולא תתארס עד כ"ד חדש ולא חלקו בין
מפירה לשאינו מפירה: דוקא נקיטין אלמנה דכיון דמת בעלה אי מעברא ליפא מאן
דממסמס ליה בביעי ושלכא: והיורשים לא תנו לה והיא בושה לתובען בב"ד ואת לידי
ספנה: אבל גרושה כיון דקאי אב דממסמס ליה כדאמרינן פרק החולץ גבי אשה שמתח
בעלה הילכף מעוברת גרושה אפשר דשריא לדידהו לפום טעמא דמסקנא דגמרא דהיינו
משום הנקה כיון דאפילו ילדה כל עוד שלא הפירה יכולה לינשא: אבל רבינו תם ז"ל
כתב דאין לחלק בין אלמנה לגרושה דאפילו גרושה נמי אסורה לינשא עד כ"ד חדש
ואף על פי שהבעל קיים ומוכח לה מדבעינו למימר התם פרק החולץ דטעמא דלא ישא
אדם מעוברת חבירו משום דיתחסא כלומר מפני שדוחק הנולד בשעת תשמיש ומכביד עליו
ומטעם זה אין לחלק בין אלמנה לגרושה ואף על גב דלא איתוקם הכי מפל מקום שמעינן
מינה דאין לחלק בין גרושה לאלמנה ואפי' לפום טעמא אחריןא דמסקנן התם דהיינו
משום דמעוברת למינקת קיימא ואיסור המינקת שפא תתעבר ויתעפר החלב ויסתכן
הנולד דהא לא הדר ביה אלא מהטעם בלבד וכל שכן דאין מקום לחלק כלל דכי היכי
דבאלמנה ליפא אב להטפל לנולד ולממסמס ליה בביעים והיא בושה לתבוע מהיורשים
בב"ד כדאמרינן התם הם הכי נמי בגרושה דאף על פי שבעלה קיים אינו רגיל אצלה
להטפל בנולד דהא אסורה לדור עמו במבוי והיא בושה לתבוע לו וכן דעת רב אחא ז"ל

בשאלות פְּרִשְׁת וְיָרָא אֵלָיו וְנִ"ל וְאִתְּמַת דְּפִטְרָה בְּעֵלְהָ אוֹ דְּמִית אִיבְעֵיָא לְאַמְתוּנִי עַד יוֹמֵי מְנִיקְתָּה ע"כ: וְכֵן פְּתַב הֶרְמֵב"ן וְנִ"ל פֶּרְק אָף עַל פִּי דְהוּא הִדִּין לְגְרוּשָׁה וְכֵן פְּתַבו הֶרְבֵּה מִן הָאֲחֵרוֹנִים וְנִ"ל: וְלִפִּי דְבְרֵיהֶם שָׁל אֵלֵּוּ וְנִ"ל צְרִיף לֹמַר דְּהָא דְקִתְנֵי הֶכָּא נִתְגַּרְשָׁה כָּל שְׂאִינוּ מִפִּירָה אִינוּ פּוֹפָה: אַרְיִשָׁא קֵאִי אַהִיכָא דְנִדְרָה דְכִינוּ דְנִדְרָה אִין לֹו לְכוּפָה דְתִתְסַר בְּפִירֵי דְעֵלְמָא אֵלְא פְּשֵׁהֲתִינוּק מִפִּירָה פִּינוּ שְׁנִדְרָה שְׂאֵלוּ נִדְרָה אַחַר כֶּף כְּדִי שְׁתּוּכַל לִינְשָׂא קְנִסִינוּ לֵה שְׁלֵא תּוּכַל לִינְשָׂא דְאִם לֹא כֵן בְּטִלְתָּ תִקְנַת חַז"ל כְּמוֹ שְׁפַתְב הֶרִיטְב"א וְנִ"ל: הִילְכֵף לְדְבְרֵיהֶם וְנִ"ל אֲפִילוּ גְרוּשָׁה הִיכָא דְלֹא נִדְרָה לֹא שְׂנָא מְכִירָה אוֹ אִין מִפִּירָה לְעוֹלָם צְרִיכָה לְהִמְתִּין: וְכֵן פְּתַב הֶרִיב"ש וְנִ"ל דְּאָף בְּאִין מִפִּירָה לֹא הִתִּירוּ בְּאַלְמָנָה לְתַת בְּנָה לְמִינְקַת דִּילְמָא הֶדְרָא בְּהָ וְהוּא הִדִּין נְמִי גְבִי גְרוּשָׁה דֹאע"ג דְּבְאִין מִפִּירָה לֹא מִיִּשְׁתַּעְבְּדָא לֵיה מ"מ פִּינוּ שְׂאֵמְרוּ דְבְמְכִירָה פּוֹפָה וּמְנִיקְתוּ מְפָנֵי הַסְכָּנָה וְנוֹתַן לֵה שְׂכָרָה וְכ"ש בְּאִין מוֹצִיא מִינְקַת א"כ אָף בְּאִין מִפִּירָה פִּינוּ שְׂאֵנוּ חוֹשְׁשִׁין לְחֻזְרַת הַמִּינְקַת הֶרִי אֵלֵּוּ מִינְקַת וְחֻזַר אִין מִפִּירָה כְּמִכְרָה עכ"ד: נְקִיטִי הַשְׂתָּא דְמַעְוִבְרַת דְּשְׂאֵלְתוּן עֵלְהָ אֲפִילוּ לְטַעְמָא דְאַסְקִינוּן הֶתֶם מִשּׁוּם דְלִמְנִיקָה קְנִימָא וּמְנִיקָה אֲסוּרָה מִשּׁוּם חִלְבָּא אֲפִילוּ גְרוּשָׁה נְמִי אֲסוּרָה לִינְשָׂא כָּל זְמַן הִתְנַקְה: וְכ"ש לְדְבְרֵי הֶרְמֵב"ם וְנִ"ל שְׁפַתְב דְּטַעְמָא דְמַעְוִבְרַת מִשּׁוּם דִּיחֻסָּא דְאִין לְחִלְק פְּלָל בֵּין אֲלִמְנָה לְגְרוּשָׁה: וְאע"ג דְּדַחִינוּן לְהֵאִי טַעְמָא בְּגַמ' נְרֵא' לִי דַס"ל דְּדַחִינָה בְּעֵלְמָא הִיא וְלִיכָּא לְמַסְמָף עֵלְהָ וְכֵן פְּתַב הֶרִיט"א וְנִ"ל וְהִכִּי מִשְׁמַע בְּגַמ' דִּיבְמו' בְּהֵיָא דְלֹא יִשָּׂא אָדָם מִינְקַת חֲבֵרוּ וּמַעְוִבְרַת חֲבֵרוּ וְכִי הִיכִי דְמַעְוִבְרַת חֲבֵרוּ לֹא יִשָּׂא וְאֲפִילוּ בְּגְרוּשָׁה ה"ה לְמִינְקַת ע"כ וּבְמִינְקַת שְׁנַתְעַבְרָה בְּזִנּוּת פְּתַב בְּמֶרְדְּכִי פֶרְק הַחֹלֶץ כִּי בָּא מַעְשָׂה לְפָנֵי הֶרֶב ר' מֶרְדְּכִי טוֹרְמָשָׂא וְהִתִּירָה וְאָמַר דְּאֲפִילוּ ר"ת וְנִ"ל הָאוּסַר הָנִי מִשּׁוּם שְׁכּוּפָה אֲבִי הַתִּינוּק וּבְזִנּוּ' מִי יְכוּף וְלִכְף הַתִּיר אוֹתָהּ וְלֹא הוֹדוּ לֹו חֲכָמִים דַּמ"מ בֵּית דִּין יְכוּפוּ אוֹתָהּ עַד כֶּף נְרָאָה לִי אֲנִי הַדְּיוּט ע"כ וְנְרָאָה לִי אֲנִי הַדְּיוּט רֵאזָה לְהַתִּיר פְּדְבְרֵי הֶרֶב ר' מֶרְדְּכִי מְלִשׁוֹן הַבְּרִיָּתָא עֲצָמָה דְקִתְנֵי לֹא יִשָּׂא אָדָם מִינְקַת חֲבֵרוּ וְכֹו' וְלֹא קִתְנֵי לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוֹבְרַת וּמְנִיקַת דְּמִשְׁמַע דְּדוּקָא חֲבֵרוּ וְלֹא פּוֹקִי עֲשׂוֹי בְּזִנּוּ': וְה"ה נְמִי לְאַשְׁת שְׁנַתְגַּרְשָׁה מְפָנֵי דְלֹא קְרִינוּ בֵּיה חֲבֵרוּ כֶּף נְרָאָה לְעֲנִיּוֹת דְעֵתִי: וְתַדַּע דְּאַלְמָנָה דְשָׁבַק לֵה בְּעֵלְהָ בְּרָא בַר תְּלָתָא חֲדָשִׁים וְאִתְּיָא וְתַבְעָה פְּתוּבְתָה פְּתַב גָּאוֹן וְנִ"ל בְּתִשׁוּבָה דְדִינָא הוּא דְמַעְכְּבִין עֵלְהָ לֹא יְהִיבִינוּ לֵה פְּתוּב' עַד מְשַׁלֵּם הַכ"ד יְרַחֲוִין וְכֹו' עַד וְכִינוּן דַּה"ל יְנוּקָא בַר תְּלָתָא אוֹ אַרְבַּע' יְרַחֲוִי דְמַפִּיר אֵת אִמוּ מַעְכְּבִין עֵלְהָ וְאִין נוֹתְנִין לֵה פְּתוּב' וְנוֹתְנִין לֵה שְׂכָרָה וְכוּפִין אוֹתָם וּמְנִיקָה אוֹתוּ ע"כ: וְהֶרִיטְבָא וְנִ"ל בְּשֵׁם רַבּוּ הַר"אָה וְנִ"ל דְּאִין מַעְכְּבִין עֵלְיָה פְּתוּבְתָה אֲבָל נוֹתְנִין לֵה שְׂכָרָה וְכוּפִין אוֹתָהּ וּמְנִיקְתוּ: פְּתַבּוּ עֲנִין זֶה בְּכָאן לְעַת הַצְּנוּרָף וְאֲפִילוּ שְׂאִינוּ מַעְנִין הַשְּׂאֵלָה: יַג צְפַת שְׂאֵלָה שְׁמַעוֹן קַבֵּל מְרָאוּבוּן מַעוֹת לְהַתְעַסֵּק בְּהוּן וְנָתַן לֹו רְאוּבוּן דִּינָר א' בְּשֶׁכֶר טָרְחוּ.

עוֹד נָתַן לֹו דִינָר אַחַר כְּדִי לְקַבֵּל עַל עֲצָמוּ אַחֲרֵיּוֹת חִלְק הַפְּקֻדוֹן בְּאִנְפוֹן שְׁנַמְצָא אַחֲרֵיּוֹת כָּל הַמָּמוֹן עַל שְׁמַעוֹן הַמְּקַבֵּל וְכַתְּב לֹו שְׁמַעוֹן שְׁטַר עֵיִסְקָא עַל עֲצָמוּ בְּחִתִּימַת יָדוּ וְקַבֵּל עַל עֲצָמוּ הוֹדְאָתוּ בְּשְׁטַר הַנְּזַכָּר בְּשְׁטַר בְּשִׁנֵּי עֲדִים פְּשָׁרִים לְכָל דְּכַר נְפִטַר רְאוּבוּן וְחִי לְרַבְּנָן שָׁבַק וּבָאוּ הַיּוֹרְשִׁים לְתַבְּנוּעַ מַעוֹת הַעֵיִקָּא הַנְּזַכָּרַת מִשְׁמַעוֹן בְּכַח אוֹתוּ שְׁטַר: אִם יוּכַל שְׁמַעוֹן לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי לְאַבִּיכֶם אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה הָא מִקְלָתָא פְּלוּגְתָא דְרַב וְאִתָּא בְּסוּף גִּט פְּשוּט גְבִי הוֹצִיא עֲלֵיו כְּתַב יָדוּ וְכֹו' וּבְתִשׁוּבַת הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים וְנִ"ל דְּאִיכָּא מֵאֵן

דאָמער דלאַ יכול לטעון פֿרעתי דמצי אמר ליה שטרף בידי מאי בעי ואיפא מ"ד דלעולם
יכול לטעון פֿרעתי וְלא מצי א"ל שטרף בידי מאי בעי דכיון דאינו גובה בו מן הלכות
לא חש לאשקווי' גביה משום דלא זילי נכסיה: אי נמי אין אדם נזפר כל פה אם נתן כתב
ידו לחברו כמו שנזפר גבי שטר בעדים דאית ליה קלא וכן היא דעת הגאונים והריא"ף
והרמב"ם ו"ל פ"א מהלכות מלוה ולוה: וכן דעת הרמנ"ע והר"ם מקוצי והרמב"ן
והרא"ש ו"ל וכן תפשו רוב האחרונים ו"ל עיקר: הילכך אע"פ שחתימת ידו נזפרת
לעולם יכול לטעון פֿרעתי דומיא דמלוה על פה ונשבע היסת ונפטר: אבל אם היה בו
נאמנות למלוה על הפרעון כתבו מן המחברים ו"ל דבכה"ג אינו נאמן לומר פֿרעתי וכן
דעת הרב בעל התרומות ו"ל ואע"ג דליפא בנאמנות קנין: וכן כתב הרב בעל העטור
ו"ל נאפי' בשאין כתב ידו מקווי' דאינו נאמן לומר פֿרעתי ומוכח לה מההיא דמודה
בשטר שכתבו צריף לקנימו וכן דעת רבינו יונה ו"ל: וילענין הדין אע"ג דאיפא בהא
מילתא פלוגתא דרב ואתא ומספיקא לא מפקינון ממונא כמו שכתבו מן המפרשים ו"ל
בענין זה וכמו שכתב הרא"ש ו"ל בפסקי סנהדרין וכמו שכתוב בחשן המשפט ובספר
מישרים נתיב ראשון ח"ג ומוכחו לה מההיא דחזקת הבתים היכא דקניא ארעא תיקום
היכא דקנימו זויזי ליקמו: והכא נמי הנה לן למימר דנאמן לומר פֿרעתי: ואיני ממונא
בחזקת מי שהוא בידו מ"מ נראה לי דאם יהיה בשטר נאמנות על הפרעון וחתימת ידו
נזפרת בכי האי גוונא לא מצי לטעון פֿרעתי דאלו פרעו לא היה מניחו בידו כיון שיש בו
נאמנות על הפרעון וכן כתבו מן האחרונים ו"ל: וסברא זו מוספמת לאחרונים יותר ובה
ראוי לדון אלא דגבי שטר דילן יש לדקדק אחר הנאמנות הכתובה בו אי קאי נמי
אפרעון או לא דשמה מצי אמר ליה לא האמנתי אותך אלא בענייני ההודאה שבשטר
פגון שלא אוכל לטעון שטר אמנה הוא וכתבתי שקבלתי המעות ולא קבלתי: אי נמי אם
אין מפתיעת ידו אלא החתימה בלבד דלא יכול לטעון חתימתי שמי בסוף המגלה ומצאה
זה וכתב בה כל מה שרצה ועל פיוצא בזה הוא שהאמנתיו ולא על הפרעון דהפרעון אינו
מענין ההודאה שבשטר אלא דבר אחר בפני עצמו הוא ויד בעל השטר על התחונה
ועליו הראיה שעל הפרעון נמי האמין אותו וכמו שכתב הרשב"א ו"ל על שטר בשני
עדים שהיה כתוב בו שיהיה המלוה נאמן עליו כשני עדים פשרי' דקרוב בעיניו דאין
הפרעון בכלל הנאמנות כמו שהאריך הוא ו"ל בתשובתו: מיהו הנראה לי בזה דכיון
דהוסיף הקא לומר שהוא מאמין אותו לכל דבר גלי בדעתו דהפרעון נמי בכלל הנאמנות
ולא מצי למימר דלכל דבר דקאמר היינו לכל דבר שבשטר ההודאה פגון מאי דאמרינן
לעיל דבלאו לכל דבר הנה משמע כל דבר שבשטר ואמאי קא טרח למכתב הכי אי לאו
דדעתיה נמי אפרעון: ומ"מ דברי' אלו וכיוצא בהן מסורין לב"ד הרואין את השטר
ומסתכלין במשך הדברים הכתובים בו וידונו על פיהם: כלל דמילתא דאם יש בכתב
ידו נאמנות דמתחזי מינה דהימניה אף על הפרעון אינו יכול לטעון פֿרעתי והני מילי
בשטר חוב או מלוה אבל בשטר עיסקא כהכא על פרחיה דאינו נאמן אלא על חלק
המלוה בלבד אבל בחלק הפקדון לעולם מצי המקבל לטעון פֿרעתי ונשבע היסת ונפטר
דהא אפי' במפקיד אצל חברו בשטר בעדי' יכול לטעון פֿרעתי במגו דנאנסו: וכדמשמע
פרק המוכר את הבית וכמו שכתבו המפרשי' ו"ל: וכי תימא מאי מגו איפא הכא גבי
שטר דילן והלא כפר נתחייב המקבל באחריות כל העסק: ואפילו נאנס כל המון

מִשְׁלֵם מִבֵּיתוֹ: לֹא מִקְלָתָא הִיא דְהִיא קַבְלָה דְחִלְקַהּ הַפְקָדוֹן לֹא קַבְלָה הִיא פִּינּוֹן דְאָסוּר
לְמַתְעַסֵּק לְקַבֵּל כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת עַל עֲצָמוֹ וְלַעוֹלָם לֹא חֲזִינּוּ מֵאֵן דְשָׂרִי בְכִי הִיא גְוֹנָא: וְאִי
אִיפֵא מֵאֵן דְשָׂרִי לְמִיעֵבַד הִכִּי בְטַל בְּמִיעוּט מִיעוּטוֹ הוּא לְגַבֵּי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים ו"ל
דְלֵא אֲשַׁכְחֵן דְקַמְשַׁתְמִיט שׁוּם חַד מִזְנִיָּהוּ לְמִימַר הִכִּי: וּבְפִי' פְתַב הָרֵא"ש ו"ל בְּתִשׁוּבָה
בְּכָלל פ"ח דְהַמְקַבֵּל מְעוֹת לְחֻצֵי שְׂכָר אָסוּר לְקַבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת מִשׁוּם דְנִעְשָׂה כָּל
הַמְמוֹן מְלִנְהָ וְאִין עָלָיו שֵׁם פְקָדוֹן כָּלל וְלֵא דְמִי לְשׁוֹמֵר חֲנָם שְׁמַתְנָה לְהִיּוֹת כְּשׁוֹאֵל דְהִתֵּם
לַעוֹלָם שׁוֹמֵר הוּא וְיָכוֹל לְשַׁעֲבַד נְכֶסִיו וְלַחֲזִיב עֲצָמוֹ בְּשִׁמְרָה פְדִין שׁוֹאֵל: אָבֵל הִכָּא
שְׁנוּשָׂא בְּנְכֶסִי' פִּינּוֹן שְׁקַבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת פִּקַּע מְמַנּוּ שֵׁם הַפְקָדוֹן וְנִעְשָׂה מְלִנְהָ וְכָל
מָה שְׁקַבֵּל מִן הָרִינוּחַ הוּא רַבִּית פִּי שְׂכָר הַהֲלוֹאָה הוּא נוֹטֵל ע"כ מְדַבְּרִיו: וְיָדוּעַ הוּא
דְבַנְתִּינַת הַדִּינָר לֹא מְסַתִּיָּה דְסוּף סוּף בְּכִי הִיא גְוֹנָא חֲזַר כָּל הַמְמוֹן מְלִנְהָ וְנִמְצָא הַמְלִנְהָ
מִשְׁתַּכַּר בְּמַעוֹת הַמְלִנְהָ: הִילְכֵף אֲפִילוּ לְדַעַת הָאוּמֵר דְלֵא מְצִי לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי וּפְרַעְתִּי
וְנִשְׁבַּע הִיסַת וְנִכְפָּר: כִּף נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דַּעְתִּי נִאֲמָנָה: מִשָּׁה בַכְמָה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה ו' אֵל
אֲשַׁקֵּר: נ"ר: יד מְצָרִים שְׁאֵלָה קְטַנָּה בַת תִּשְׁעֵי שָׁנִים נִשְׂאֵת שְׁלֵא לְדַעַת אָבִיהָ לְפִי שְׁבָא
יְהוּדֵי אֵלֶם וְהוֹצִיאָה מִבֵּית אָבִיהָ שְׁלֵא מְרַצוֹנוּ וְהוֹלִיכָה לְבֵית הַחֲתָן וְקַדְשָׁה וְהַשִּׁיאָה לוֹ
בְּעַל כְּרַחוּ שְׁל אָב וְיִשְׁבָּה עִם הַחֲתָן קְרוֹב לַד' חֲדָשִׁי וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְהִלְךְ הַחֲתָן בְּשָׂבִי
דְרָף יָם עִם קִצַּת מְאֻנְשֵׁי הָעִיר לְמַקּוֹם אֶחָד וְהִיא לְמַקּוֹם אַחַר וְאַחַר יָמִים נִפְדִית הַבַּת
וְגִדְלָה בְּבֵית אָכִיָּה וְהַבַּעַל עוֹדְנָו שְׁבִוִי לֹא נוֹדַע מָה הָיָה לוֹ: כְּמוֹ שְׁפַתּוֹב כָּל זֶה בְּשִׁטְר
הַעֲדוּת שִׁישׁ בִּינְדֵם וְעַתָּה רוֹצִין הָאָב וְהַבַּת לְעַקּוֹר הַקְדוּשִׁין וְהַנְּשׂוֹאִין שְׁנַעְשׂוּ שְׁלֵא מִדַּעַתוֹ
וּבַעַל כְּרַחוּ וְלְקַבֵּל קְדוּשִׁין מֵאִישׁ אַחַר: יוֹרוֹנוּ הַמּוֹרִים בְּהִלְכָה אִם זֹאת הַנְּעִרָה יְכוּלָה
לִינְשָׂא לְאַחַר בְּלֹא גִט אוֹ לֹא: תִּשׁוּבָה הִיא מִקְלָתָא פְּלוּגְתָא דְאִמּוֹרָאִי הִיא בְּכַרְק הָאִישׁ
מְקַדֵּשׁ דְאִתְמַר הֵתֵם קְטַנָּה שְׁנַתְקַדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אָבִיהָ רַב וְשִׁמּוּאֵל אֲמָרִי צְרִיכָה גִט
וְצְרִיכָה מִיָּאוֹן: צְרִיכָה גִט שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאָב וְצְרִיכָה מִיָּאוֹן שְׁמָא לֹא נִתְרַצָּה הָאָב וְיִאֲמְרוּ
אִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאַחוּתָה כְּלוּמַר שְׁהִרְאָה שְׁהַצְרִיכָה גִט סְבוּר שְׁנַתְרַצָּה הָאָב
בְּקְדוּשִׁיָּה וְהִיא גְרוּשָׁה מְעַלְיָא וְאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאַחוּתָה דְאַחוּת גְרוּשָׁתוֹ בְּכַרְת וְאִמַר
עָלָה רַב נַחְמָן וְהוּא שְׁשַׁדְכוּ כְּלוּמַר הִיא דְהַצְרִיכָה רַב וְשִׁמּוּאֵל גִּט הִינּוּ בְּשַׁדְכָה אָבִיהָ
לוֹ קוֹדֵם קְדוּשִׁין דְבְכִי הִיא גְוֹנָא הוּא דְאִיפֵ' לְסַפּוּקֵי שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאָב אַח"כ וְהוּוּ לְהוּ
קְדוּשִׁין לְמַפְרַע: אָבֵל אִי לֹא שַׁדְיָה לֹא חֲזִינְשִׁין לְמִיָּדִי וּפְלִיג הֵתֵם עוֹלָא אֲדַרְב וְשִׁמּוּאֵל
וְאִמַר דְאִינָה צְרִיכָה גִט וְאִינָה צְרִיכָה מִיָּאוֹן: וְרַבִּינָא נְמִי קָאִי כְּוַתִּיָּה דַּעוֹלָא וּבְהַדְיָא
אֲמָרִין דְלֵא ס"ל הִיא דְרַב וְשִׁמּוּאֵל דְאֲמָרִי דְצְרִיכָה גִט וְכְמוֹ דְמַפְרַשׁ בַּה"ג וְכוּלְהוּ רַב
וְאַתָּא קַמָּאִי וְקַמָּאִי דְקַמָּאִי וְכִלְהוּ בְּתַרְאִי פְסָקוּ הַלְכְתָּא כְּרַבִּינָא דְהוּא בְּתַרְא וְסוּף הוֹרָאָה
וְאֲמָרִי דְלַעוֹלָם לֹא חֲזִינְשִׁין שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאָב וְכְמוֹ שְׁפַתּוֹב בְּמַרְדְּכִי פָּרַק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ
ו"ל וְרֵאִיתִי רַוְב הַגְּאוּנִים שְׁהַסְכִּימוּ כְּלָם דְהַקְטַנָּה שְׁנַתְקַדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אָבִיהָ בֵּין הוּא
בְּעִיר אוֹ אִינוּ בְּעִיר אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאָב כְּרַבִּינָא שְׁהוּא בְּתַרְא דְלֵא סְבוּר הָד
דְרַב וְשִׁמּוּאֵל דְאִמַר צְרִיכָה גִט וְצְרִיכָה מִיָּאוֹן אִם כֵּן יְהִיָּה הַלְכְתָּא כְּעוֹלָא דְאֲפִילוּ מִיָּאוֹן
אִינָה צְרִיכָה וְכֵן פִּירְשׁוּ הַגְּאוּנִים וְאֲמָרוּ דְאִינָה מְקַוְדָּשָׁת וְאִם גְּרִשָׁה הִגִּט אִינוּ פּוֹסְלָה
מִהַכְּהוֹנָה ע"כ: וְאֲפִילוּ בְּשַׁדְיָה נְמִי לֹא חֲזִינְשִׁין לְהַכִּי: תַּדַּע דְהָא רַב וְשִׁמּוּאֵל גּוֹפִיָּהוּ לֹא
אֲמָרִי אֵלָא בְּשַׁדְיָה וְכִמְלִתִּיָּה דְרַב נַחְמָן דְלַעִיל וְכִי פְלִיג עָלֵיהוּ רַבִּינָא ע"כ דְבַהֲכִי פְלִיג
וְכֵן פְתַב רַב אַחָא מִשְׁבַּחָא ו"ל בְּשַׁאֲלַתוֹת פְּרַשְׁתָּ וְאֵלָה הַמְשַׁפְּטִים: וְהוֹסִיף לוֹמַר דְבַקְטַנָּה

לעולם לא חיישינו שמה לתרצה האב ונדאי לא נתרצה וכן בלא שדוכין לכ"ע לא חיישינו פי פליגי בנערה ובשידה דלרב ושמואל חיישינו שמה נתרצה האב ולרבינא לא חיישינו וקי"ל פנתיה: ויש מן האחרונים ו"ל שפי' דלא פליגי רבינא אלא בסתמא ובכי האי גוונא הוא דלא חיישינו שמה נתרצה האב אבל אי ידעינן בפי' שנתרצה צריכה גט אפילו לרבינא: אבל בה"ג הרי"אף והרמב"ם ו"ל והר"ם מקוצי ו"ל והנמשכים אחריהם כתבו דאפילו נתרצה האב בפי' לא הוה קדושין: הילכך האי עולימתא דשאלתון עליה אפילו לרב ושמואל אין קדושיה קדושין ואין נשואיה נשואין ולא בעינא גט כלל פיון שנעשה הדבר על פרחו של אב ולא נתרצה בשעת מעשה: ואפילו אח"כ לא אשכחן דנתרצה דהא פי אמרי רב ושמואל היינו בסתמא דאיכא למיחש שמה נתרצה האב אבל ביצוע שלא נתרצה ונעשה הדבר שלא מרצונו לית דינא ולית דיינא דלאו קדושין נינהו וכמו שכתוב בתוספות ו"ל דהא דאמרינן חוששין שמה נתרצה האב דוקא בששתק וחרף על פי שצנח לבסוף אבל צנח מעיקרו אין חוששין לה כלל עד כאן: וכן גמי כתב הרמב"ן ו"ל אבל בצונח מעיקרו בשעת שמיעה אינה פלוס כדאמרינן לקמן שמה יבוא אביה וימרה ונמצאת זרה למפרע אלמא זרה גמורה היא מדחיישינו אפי' בדרבנן פלומר דמדאורייתא פיון דנתארסה אוכלת והיינו גמי דאמרינן בין היא בין אביה יכולין לעכב ולהוציאה בלא כלום איתמר וכו' עכ"ל: עוד כתב ושמה נתרצה האב ונדאי בשומע ושותק דאלו במוחה ונדאי לא נתרצה ע"כ: וכן גמי כתב בעל המרדכי ו"ל הפל יש לפרש בששמע האב ושתק אבל מיחה אין לחוש ע"כ: וגדולה מזאת יש מן המפרשים ו"ל שכתב ונ"ל קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה פי' אם כששמע אביה שנתקדשה מיחה ונדאי לא הוה קדושין ואי שתיק היינו דרב ושמואל דחיישי שמה נתרצה האב ולית הלכתא פרב ושמואל דכיון ששתק בשעה ששמע ולא אמר ניחא לי לא הוה קדושין עד כאן: אלמא דקדושין פי האי גוונא לאו קדושין נינהו גם נשואיה לאו נשואין נינהו לכ"ע וכדאמרינן התם גבי נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת שלא לדעת אביה ואביה פאן רב הונא אמר אוכלת בתרומה רב ירמיה בר אבא אמר אינה אוכלת: אמר עולא הא דרב הונא פחונמן לשינים וכעשן לענ' השתא ומה התם גבי שנתקדשה לדעת אביה דקדושיה דאורייתא אמרת דלא אכלה הכא לא כ"ש: וקאמר עליה עולא גופיה דנראין דברי תלמיד דהיינו רב ירמיה שהוא תלמידו של רב הונא: ופסקו מן המפרשים והמחברים ו"ל פרב ירמיה וכעולא וכן נראה דפסק הרמב"ם ו"ל פ"ח מהלכות תרומות ונ"ל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה בין בפניו בין שלא בפניו אעפ"י שקדשה אביה אינה אוכלת בתרומה ואם מיחה תעשה זרה למפרע וזה שרואה ושותק כועס הוא לפי שנשאת שלא לדעתו ע"כ: והכי גמי איתא בירושלמי קדשה שלא לדעת אביה וכנסה שלא לדעת אביה זה הנה מעשה ובא אביה ועקר קדושיה: וכתב הרשב"א עליוו"ל ודאמרינן בירושלמי נתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת זה הנה מעשה וכו' התם משום דנתקדש' ונשאת שלא לדעת ונדאי מקפד קפיד ונזקה שלא יתרצה לעולם הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בסיי האב וכו' דפסק פרב הונא דאמר אוכלת משום דרבא מפרש טעמיה הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בסיי האב פלומר שבסיי קדשה והשיאה נפשה פאלו היא יתומה והוא ראה ושתק או הפקיר זכות שיש לו בה או שתיקה כהודאה דבשלמא נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת מצית אמרת

בחדא שתיקה מרתח רתח: אבל היכא דאף הקדושין היו שלא לדעת לא אמרינו מרתח רתח דכולי האי לא שתיק אי לאו דנתרצה: איכא למימר דגבי דילן ליכא למימר הכי דלא דמינו אהדדי פלל דהתם מיירי פששמע ושתק וכולי האי לא שתיק אי לאו דנתרצה פדאמרו: ומאי שלא לדעת שלא הודיעתו כדמפרש"י ז"ל ואלו הכא נשאת שלא מרצונו ולעולם לא אשפחן דנתרצה וכ"ש לפי דעת הר"י ז"ל וקרב"ם פ"ג והר"ם מקוצי ז' והנה דאמרינו דאפי' שנתרצה בפ"י בשעת שמיעה: כל שנעשה הדבר שלא לדעתו קדושי' ונשואיה לאו קדושין גינהו ולכל הדעות ולכל צדדי הצדדין שלא לדעת אביה שמענו בעל פרחו לא שמענו הילכה לא בעיני גט פלל: ואי איכא דמותיב מדברי בה"ג שכתב קטנה שקדשה עצמה או שהשיאה בחיי אביה קדושיה לאו קדושין ונשואיה לאו נשואין: וקטנה דאביה במדינת הים ואנסבתה אמה הא מילתא איתשיילת כמה זימני קמי רבנו ואמרי דשפיר עבדת דנשואין תקינו לה רבנו לקטנה אי איתיה לאב מקדשה קדושי תורה ואי לא מינסבא בתקנת רבנו וכי גדלה גדלי נשואין דילה וכד אתי אב לא צריכי' קדושין אחרי' ע"כ: ודכנתה נמי איכא למימר בעובדא דילן דאפשר דלדעתה נתקדשה ע"י הדין דקדשה והשיאה ונהרי הן נשואין בתקנת חכמים והיתה צריכה למאן וכיון שגדלה אינה יכולה למאן וכי גדלה גדלי נשואין דילה לאו מילתא היא דאפילו בה"ג לא קאמר אלא היכא דאיתיה לאבואה במדינת הים אבל גבי הכא דהוא בכאן ונעשו הדברים שלא מרצונו ובעל פרחו אין פאן ריח קדושין ונשואין ליגדל עמה דהאפס לא יגדל ולא יצמח וכ"ש במקום דפשיטא לן דמעות הקדושין נתאכלו ונתאכלו קודם שגדלה וכן כתב הר"ב ש"י ז"ל גבי ההיא דבעל הלכות גדולות ז"ל וא"כ בנדון זה שקדשה אמה ואחיה לדעתה הרי הן קדושין בתקנתא דרבנו והיתה צריכה למאן וכיון שהגדילה שוב אין יכולה למאן וצריכה גט: הא ליתא דאפילו בה"ג לא קאמר אלא היכא דאיתיה לאביה במדינת הים אבל בנדון זה שעדיין הנה אביה בנמל והיו יכולין לשאול את פיו ולא חשו לו בזה אין רצון אמה ואחיה מועילין: ועוד דלעולם כל שידע האב ולא נתרצה אין פאן קדושין ולא נשואין ולא פא לומר בה"ג אלא שיכולה לעמוד תחת זה ואין ביאתו ביאת זנות ואם בעל קודם שיבוא האב וימחה אינה צריכה לקדושין אחרים שעמה אחר שגדלה הוא בועל לשם קדושין עכ"ל: וכ"ש דהא מילתא דבה"ג פבר דחו אותה רבותינו הצרפתיים והר"י ז"ל ואמרי שאין נשואיה נשואין אפילו מדרבנו דלא תקינו נשואין לקטנה אלא פשמת אביה או ביתומה בחיי האב דהיינו נשואה ונתגרשה אבל בעודו חי אפילו במדינת הים לא: ומוכחו לה ממאי דמייתי הכא מתני' דריש יבמות וכל העריות הנשואות לאחין אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות וליה תיבם ודייקי' קדשה מאן אילימא דקדשה אב במיאון סגי ונהלא צריכה גט וכו' ואמאי לא אוקמוה בכי האי גוונא דכתב בה"ג אלא דלעולם הא מילתא ליתא וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות גרושין מדלא הביא מיאון בקטנה אלא ביתומה או בנתגרשה מן הנשואין ולא זכר הנה אביה למדינת הים פלל ומה שכתב בהלכות אישות פ"ד גבי כיצד מתקדשת למיאון דקדושי קטנה מדברי סופרים והן תלוין שאם ישבה אצלו עד שגדלה גמרו קדושין שלה ונעשית אשת איש גמורה ע"כ: דמשמע דאם גדלה גדלו קדושין דינה היינו מדאורייתא פבר כתב הרב בעל המגיד דמיירי בשבעל אחר שגדלה וכמו שנראה בבירור ממה שכתב בהלכות גרושין פ"ג: וידוע הוא דמיירי בקטנה ביתומה או בקטנה שיעתה

מְרֻשׁוֹת אָב דְּתַקִּינוּ לָהּ רַבָּנָן נִשְׁוֹאִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו: וְכָתַב אַמְאִי לֹא נִגְזוֹר
הָכָא דְלֹא בְּעַל לְאַחַר שְׁגָדְלָהּ אִטּוּ שְׁמָא תִּשָּׁב אֲצִלוּ לְאַחַר שְׁגָדְלָהּ יִבְעוּל כְּדִתְיִישִׁינוּ גְּבִי
מְמַאֲנָת דְּעִלְמָא דְאִינְהָ מְמַאֲנָת אַחַר שְׁגָדְלָהּ לִכ"ע אֲפִילוּ לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁנַתְרַצִּית בְּשַׁעָה
שְׁגָדְלָהּ וְלֹא בְּעַל גְּזֵרָה שְׁמָא תְּבוֹא לְמָאן אַחַר בְּעִילָהּ: אִיפָּא לְמִימַר דְּכִינּוּן דְּהָכָא בְּכִי הָאִי
גְּוֹנָא לֹא תַקִּינוּ לָהּ רַבָּנָן נִשְׁוֹאִין כְּלָל וְאֲפִילוּ לְבַה"ג ו"ל לֹא אָתוּ לְמַטְעִי וְלְמַשְׁרֵי בַּהּ
הֵיכָא דְבָטַל דִּכ"ע יְדַעִי דְּקִדּוּשִׁין וְנִשְׁוֹאִין אֵלּוּ לְאוּ קִדּוּשִׁין וְנִשְׁוֹאִין נִינְהוּ וְלִית בַּהּ מְשַׁשָּׂא
כְּלָל וְלִפִּי לִיפָּא לְמִיגְזוֹר בַּהּ דִּילְמָא אֲתִי לְאַחֲלוּפִי בְּנִבְעֵלָהּ לְאַחַר שְׁגָדְלָהּ כְּלָלָא דְּמִילְתָּא
דְּהָאִי בְּרַתָּא יְכוּלָהּ לִינְשָׂא לְאַחַר בְּלֹא גִט אֲפִילוּ לְדַעַת הַמְחַמִּירִין וְהַמְחַמִּירִין בְּדָבְרֵי
הַמְחַמִּירִין וְכ"ש לְדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל שְׁאֲנוּ דְנִין עַל פִּיּוּ בְּמַקּוּם הַזֶּה וְאַתְרֵיהּ דְּמָרְן הוּא:
וְכ"ש בְּמַקּוּם שֶׁהֵרִיא"ף וְהֵר"ם מְקוּצֵי ו"ל סְבִירָא לְהוּ נְמִי הָכִי דְאִין לְפַקְפַק בְּדָבָר זֶה
כְּלָל: וְשְׁלוֹם: טוּ מְצָרִים שְׁאֵלָה עַל עֲנָן קַבְלַת עֵדוּת שְׁבָאָה לְפָנֵי: וְזֹאת הִתְשׁוּבָה: רְאִיתִי
שְׁטַר קַבְלַת הָעֵדוּיּוֹת שְׁנַתְּקַבְּלוּ לְפָנֵי הַחֲכָמִים הַשְּׁלָמִים וְלְפָנֵי אוֹתָן אֲשֶׁר נִקְבּוּ בְּשֵׁמוֹת
וְנִפְלְאוֹתֵי הַפְּלֵא וְפְלֵא אִיף יֵצֵא דְבָר מְלִפְנֵי בִלְתִּי מְתוּקָן מִכְּמָה פְּנִים מְשׁוּנָים חֲדָא שְׁקַבְּלוּ
הָעֵדוּת בְּלִילָהּ וְלֹא זְמַן קַבְלַת עֵדוּת הוּא וְאֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד אִין דְנִין עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת כְּלָל
דְּקַבְלַת עֵדוּת הָיִי כְּתַחֲלַת דִּין וְאִין דְנִין בְּלִילָהּ: וְאַעֲג"ב דְּכָתַב הַרְשֵׁב"ם דְּעֵדוּת גְּמוּרָה
הִיא וִיכוּלִין לְדוֹן לְמַחַר כְּבָר דְּחוּ לָהּ לְהָא מִילְתָּא בְּשִׁתֵּי יְדִים הָאֲתֵרוּנִים ו"ל וּמְחוּ לָהּ
מְאָה עֹנְכִלִי בְּעֹנְכִלָא: וְכֵן כְּתָבוּ בְּתוֹסְפוֹת פֶּרֶק יֵשׁ גּוֹחֲלִין ו"ל וְאִין מְקַבְּלִין עֵדוּת בְּלִילָהּ
כְּדְמוּכַח פ' רְאוּהוּ ב"ד דְּקַבְלַת עֵדוּת כְּתַחֲלַת דִּין וְהַיּוֹם דְּרְאוּי לְקַבְלַת עֵדוּת יְכוּלִין לְדוֹן
עַל פִּי רְאִיִּית יוֹם דְּלֹא תְהֵא שְׁמִיעָה גְּדוּלָהּ מְרַאֲיָהּ וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַקּוּוֹטְרִיס דְּאָמַר
קַבְלַת עֵדוּת שְׁהַעִידוּ לְפָנֵיהֶם בְּלִילָהּ דְנִין לְמַחַר עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת וְכו' ע"כ: וְכֵן כְּתַב
הַרְמַב"ן ו"ל שֶׁם עַל דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ם דְּלַעֲלִל ו"ל וְלֹא מְסַתְּבָרָא דְאָמְרִינוּ בְּר"ה לְמָה לִי
לְמִיתְנָן בְּחֻקֵּי הָעֵדוּיּוֹת וְכו' סד"א תְּהֵי חֻקִּירַת הָעֵדִי כְּתַחֲלַת דִּין וּמְקוּדָשׁ מְקוּדָשׁ כְּגַמַר
דִּין וְלִיקְדָשִׁיהּ בְּלִילָהּ מִיָּדֵי דְהִנּוּה אֲדִינֵי מְמוֹנוֹת דְּדִנִין בִּיּוֹם גּוֹמְרִין בְּלִילָהּ קמ"ל: וְאִימָא
הָכִי נְמִי וְכו' מְשַׁמַּע מְהָא דְּקַבְלַת עֵדוּת כְּתַחֲלַת דִּין הוּא וְהֵיכָא דְּקַבְּלוּהּ בִּיּוֹם גּוֹמְרִין
בְּלִילָהּ אֵלּא דְּגָבִי עֵדוּת הַחֲדָשׁ דְּשׁוּיָה קְרָא כְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת אֲפִילוּ לְגַמַר דִּין: הִילְכֵּהּ קְבוּלִי
בְּלִילָהּ אִין מְקַבְּלִין דְּתַחֲלַת דִּין הוּא: וְכֵה מְצַאֲתִי לְהַר"ר מִשָּׁה הַסְּפָרְדִי שֶׁכָּתַב שְׁאִין
מְקַבְּלִין עֵדוּת בְּלִילָהּ וְאִין מְקַיִימִין שְׁטְרוֹת בְּלִילָהּ וְכו' עַד וּגְמ' דִּילָן מוּכַח לִי שְׁאֵף
בְּדִיעֵבַד נְמִי אִין דְנִין דִּין דְאָמְרִינוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּסִנְהֵדְרִין אִין מְקַדְשִׁין אֵת הַחֲדָשׁ אֵלּא
בִּיּוֹם וְאִם קִדְשׁוּ בְּלִילָהּ אִינוּ מְקוּדָשׁ וְגַמַר לָהּ מְהָא מַה מְשַׁפֵּט בִּיּוֹם אֵף קִדְוֵשׁ הַחֲדָשׁ
בִּיּוֹם: וּמִינְהּ דְּנוּ בְּלִילָהּ וְכֵן קַבְּלוּ עֵדוּת בְּלִילָהּ לֹא עֲשׂוּ וְלֹא כְּלוּם וּפְשׁוּט הוּא ע"כ: וְכֵן
נְמִי כְּתַב הַרְשֵׁב"א ו"ל בְּתִשׁוּבָה ו"ל דְּעִידֵי קַבְלַת עֵדוּת הָרִי הִיא כְּתַחֲלַת דִּין וְתַחֲלַת דִּין
אִינוּ בְּלִילָהּ וּבֵית דִּין שְׁקַבְּלוּ עֵדוּת בְּלִילָהּ אִין עוֹשִׂין דִּין עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת וּמוּכַח לָהּ
מִהֵהִיא דְּרְאוּהוּ בֵּית דִּין שְׁלֵשָׁה יוֹשִׁיבוּ מְחַבִּירֵיהֶם וְכו' וּמִהֵהִיא דְּשְׁלֵשָׁה שְׁנַכְנְסוּ לְבַקַר
אֵת הַחוּלָה בְּפֶרֶק יֵשׁ גּוֹחֲלִין וְכֵן הַסְּפִים הֵרֵא"ש בְּפֶסְקֵי לְדָבְרֵי הַרְמַב"ן ו"ל דְּלַעֲלִל: וְכֵן
נְמִי כְּתוּב בְּסֶפֶר חֻקוֹת הַדִּינִין ו"ל הָא פִּיצַד יוֹם לְתַחֲלַת דִּין לִילָהּ לְגַמַר דִּין כְּדְמִפְרָשׁ
בְּפַר' א' דִּינֵי מְמוֹנוֹת אֲבָל עֵדוּת אִין מְקַבְּלִין אוֹתָהּ אֵלּא בִּיּוֹם וְאִם קַבְּלוּהּ בְּלִילָהּ אִין דְנִין
עַל פִּי אוֹתָהּ קַבְּלָהּ וְאִם הָעֵדִי הָיִי רוֹצִין לִילָף לְמַדִּינַת הַיָּם הוּא מְחַלְוֹקַת בִּירוּשְׁלַיִם
וְאֲפֹשֶׁר לֹאמַר שְׁדִנִין עַל פִּי אוֹתָהּ קַבְּלָהּ ע"כ: וְכֵן כְּתַב הַרְ"ן ו"ל עַל דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"ם

דלעיל ו"ל ולא מחנור מדאמרנו בפרק ראוהו בית דין למה לי למתנא נחקרו וכו' עד ולא עוד אלא שאפילו קבלוה לא עשו ולא כלום שאעפ"י שאמר בירושלמי שדינין שטעו ודנו בליקה דיניהם דין ולפי זה משמע דהה"נ לקבלת עדות שאם קבלוה בליקה קבלתם קבלה: פתב הרמב"ן ו"ל דלפום גמרא דילן אינו פן אלא אפילו בדיעבד אין דיניהם דין: עכ"ד בחדושי בתרא: וכן פתוב בספר מישורים ואם קבלו את העדות בליקה רשב"ם פתב שדינין על פיה ומהרמב"ן ו"ל חולק על דבריו והביא הרבה ראיות לדבריו שאין דינין וכן נראה עיקר: וכן פתוב בנמקי יוסף ו"ל בפ"ה ההלכות בסנהדרין ופרק יש נוהלין וכן נראה מדבריהרמב"ם ו"ל דאפילו בדיעבד אם קבלוה בליקה לאו כלום היא ו"ל בהלכו' סנהדרין פ"ג אין מתחילין את הדינין בליקה מפי השמיעה למדו שהדינין כנגעים שנ' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע מה ראית נגעים ביום בלבד אף הדינין ביום וכן אין מקבלין עדות בליקה ואין מקיימי שטרות בליקה ובדיני ממונו' אם התחילו ביום מותר לגמור בליקה ע"כ: ומדקאמ' ובדיני ממונות אם התחילו ביום מותר וכו' ולא קאמר מתחילין ביום וגומרין בליקה פלישנא דגמ' דקתני דינין ביום וגומרין בליקה וכמו שכתב גם הוא ו"ל פ"א מסנהדרין ו"ל דיני ממונות דינין ביום וגומרין בליקה ע"כ: משמע דאם התחילו בליקה אסור: וכן יש מי שכת' בשמו דאפ"י בדיעבד אם קבלו בליקה לא עשו ולא כלום: ואיברא נדאי דאי הוה ס"ל דבדיעבד אם קבלוה בליקה קבלתו קבלה ה"ל לפרושי הכי בהדיא פדמפרש בהלכות איסורי ביאה פ"ג גבי טבילת הגר ו"ל והואיל והדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו בשבת ולא ביום טוב ולא בליקה ואם הטבילוהו הרי הוא גר: וטעמא דמילתא פירש שם הרב בעל המגיד ו"ל בשם הרשב"א ו"ל שהכריע פדברי הרמב"ם ו"ל משום דטבילה בדיעבד כגמר דין דמיא משמע דגבי קבלת עדות דתחלת דין הוא אפילו בדיעבד אין מקבלין להרמב"ם ו"ל ואין זה צריך לפנים: ואפילו הרשב"ם ו"ל עצמו מצאתי גוססא אחרת בפירושו דכתיב בגוה הא מילתא דאם העידו לפניהם בליקה עדות גמורה היא בשם רש"י ו"ל זקנו וקאמ' שם הרשב"ם ו"ל גופיה דאין נראה לבני ישיבתו הוכחה לדבריו בזה: ואם תעניין בר"ה נראין דבריהם עכ"ד: הילכך אפילו אם עברו וקבלו העדות בליקה לאו קבלה היא פנין דקבלת עדות פתחלת דין הוא פדאמרן: וכל שפן עידי נשים דאף על גב דקא מדמין להו בסוף יבמות לדיני ממונות דלא בעי דרישה וחקירה לא באשה שמת בעלה וגם לא בעידי נשואין וקדושין וגיטין נמי כמו שכתבו שם הרמב"ן והרשב"א ו"ל ומן המפרשים לענין קבלת עדות ביום אפשר דמדמינן להו לדיני נפשות דאין גומרין בהן אלא ביום ודברים ברורים הן דאין לסמוך אלא על העדויות שנתקבלו ביום: וגדולה מזאת פי קבלו העדות שלא בפני בעל דין ופשוט הוא דאין דינין על פי אותה עדות ואפילו בדיעבד וכמו שכתבתי בתשובתי הסמוכה לזה וגם לא היה שם דרישה ולא חקירה וכבר כתבתי באותה תשובה שכתב הרא"ש ו"ל בתשובה ו"ל ובנדון זה שהוא לאסור אשה על בעלה הפל מודים דבעינן דרישה וחקירה ולקבל העדות בפני הבעלי דינין ובפני גדולי ישראל שיעדו לחקור ולדרוש ולא להסתיר עצמה במעמקים ולהוציא לעז על האשה היושבת תחת בעלה ע"כ: ועוד הארכתי שם בענין זה: עוד מצאנו באותו שטר שנוצטרפו בקבלת העדות החכם וחורגו כמו שכתוב שם בפירוש וכיון שנוצטרפו פולם בקבלת העדות אין קבלתם קבלה דקרובים ניהו וזה פשוט אין צריך להביא עליו ראיה: ואפילו אם תמצ' לומר

שלא נתנועד עמָהֶם הַחֶכֶם בְּקִבְלַת הָעֵדוּת מ"מ אין סוֹמְכִין על עֵדוּתוֹן לְפִי שְׂאִינּוֹ בְּקִיָּאִין וְלֹא רְאוּיִין לְקִבְלַת עֵדוּת וְכִמוֹ שְׂכֵתֵב הָרַב בְּעַל הָעֵטוֹר בְּשֵׁם הַרִיא"ף ו"ל שְׂכֵתֵב בְּתִשׁוּבָה וְנ"ל אִם בָּא לְפָנָי ב"ד קִבְלַת עֵדוּת וְהָעֵדִים בְּאוֹתָהּ הָעִיר רוֹאִין אִם אוֹתוֹן מְקַבְּלֵי עֵדוּת בְּקִיָּאִין בְּדַקְדוּק עֵדִים וּבְחֻקֵּיהֶם הוֹלְכִין אַחַר הַשְּׁטֵר וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְעֵדוּת הָעֵדִי וְאִם לֹא אִין סוֹמְכִין עַל קִבְלַת עֵדוּתוֹן וְכִתִּיבְתוּן אֲלֵא סוֹמְכִין עַל הָעֵדִים: וְהִלְכְתָא קִבְלַת עֵדוּת צָרִיךְ ג' מְוַמְחִין יוֹדְעִין הַלְכוֹת עֵדוּת פֶּשֶׁר וּפְסוּל זְהִירִין בְּקִבְלַתוֹן לְקַבֵּל עֵדוּת כֹּל אֶחָד וְאֶחָד וְכו' עַד וְכֹל הַמְקַבֵּל עֵדוּת וְאִינוֹ רְאוּי לְדוֹן פְּאֵלוֹ מְקַבֵּל עֵדוּת שְׁקֵר וְאִין רְאוּי לְדוֹן עַל פִּי אוֹתוֹ שְׁטֵר ע"כ: וְכִמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּתִשׁוּבַת הָרֵא"ש ו"ל שְׂכֵתֵבְנוּ לְעִיל: וְיָדוּעַ הוּא דְהִנְיָךְ תִּלְתָא לֹא בְּנֵי קִבְלַת עֵדוּת נִינְהוּ וְקִבְלַת עֵדוּתוֹן תְּעִיד עֲלֵיהֶם וְתַעֲנֶה בְּפָנֵיהֶם שְׁהִיא מַעֲשֵׁ' נְעָרִים דְּמִלְבַד שְׂקִבְלוּ הָעֵדוּת בְּלִילָהּ וּבְקִרְוּבִים הִנֵּה בְּתַחֲלַת דְּבָרֵי פִיָּהֶם טְעוּ בְּחֻשְׁבוֹנָם וְכָתְבוּ כ"ה לְחֻדְשׁ וְאִינוֹ אֲלֵא כ"ד: וְעוֹד כִּי אוֹתוֹ שְׁטֵר לֹא רִישִׁיָּה סִיפִיָּה וְלֹא סִיפִיָּה רִישִׁיָּה פְּעַם נִרְאָה קִבְלַת עֵדוּת עִם הַחֶכֶם וּפְעַם עֵדוּת עַל הַחֶכֶם שְׂעֻשָׁה אוֹתוֹן דְּבָרִים וּפְעַם פֶּסֶק דִּין וּפְעַם שְׁטֵר טְעֻנְתָא וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים עֲצֻמוֹ מְסַפֵּר גְּלוּיִים לְעֵינָי כֹּל רוֹאִים: יז מְצָרִים שְׂאֵלָה בַת אַחַת קִטְנָה כַּבַּת תִּשְׁעֵ שְׁנַיִם נִתְקַדְּשָׁה וְנִשְׂאָת עִם בֶּן דּוֹדָה בְּעִיר טַרְבִּלִי"ס וּבְתוֹךְ הַשָּׁנָה שְׁנִשְׂאָת בָּהּ נִלְפָדָה הָעִיר בְּיַד הָעַרְלִים וְהִלְכוּ בְּשָׂבִי הַבַּעַל לְמָקוֹם אֶחָד וְהִיא לְמָקוֹם אַחַר וְאַחַר יָמִים נִפְדִּית הַבַּת וּבָאָה לְמְצָרִים וְהַבַּעַל לֹא נוֹדַע מָה הִנֵּה לוֹ אֲבָל אֶמְרוּ עָלָיו שְׁנִשְׂתַּמֵּד וְנִטְמַע בֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמֵאֲז וְעַד עַתָּה לֹא רְאוּ זֶה אֵת זֶה וְיִשְׁבָּה הָאִשָּׁה הַנִּזְנָכָר' עֲגוּנָה בְּמְצָרִים כֹּל כֶּף שְׁנַיִם וְאָרְכוּ עָלֶיהָ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים וְאִין קוֹל וְאִין עוֹנָה וּבָאָה לִב"ד הִיא וְאָבִיָּה וְהִבִּיאוּ עֵדִים שְׁנִתְקַדְּשָׁה וְנִשְׂאָת בְּעַל פְּרָחוּ שֶׁל אָבִיָּה כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּקִבְלַת הָעֵדוּיוֹת וְהִתִּירוּ אוֹתָהּ ב"ד לִינְשָׂא עִם בַּחוּר אֶחָד הַיּוֹם קְרוֹב לְתִשְׁעֵ שְׁנַיִם וְיִלְדָה לוֹ בְּנִים וּבָנוֹת וְהַיּוֹם קְרוֹב לְשֵׁלֶשׁ שְׁנַיִם הִלְךְ מִכָּאן הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם כִּמְה"ר יַעֲקֹב בֵּי רַב נ"ר לִירוּשָׁלַם וְקַבֵּל שֵׁם עֵדוּת ד' עֵדִים בְּשֵׁתֵי פְתוֹת שֶׁל ב' ב' שֶׁהַבַּת הַנִּזְנָכָר' נִתְקַדְּשָׁה וְנִשְׂאָת מִדַּעַת אָבִיָּה וּבְרָצוֹנוֹ כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּטוֹפֶס הָעֵדוּיוֹת שֶׁל מַעֲלָה וְנִמְצָא הָעֵד הָאֶחָד מִהַבַּת הָא' פְּסוּל שְׂיִצָא מִטַר"ב לִיס וּבָא לְמְצָרִים קוֹדֵם שְׁנוֹלְדָה הַבַּת הַנִּזְנָכָר' וְלַעוֹלָם לֹא חִזַר לְשֵׁם וְגַם הָעֵד הָאֶחָד מִהַשְּׁנַיִ עֵדִים שֶׁל הַבַּת הָאֶחָדֶת נִמְצָא ג"כ פְּסוּל שְׂאֵלָה הִנֵּה בְּמִדִּינָה כְּשִׁנְשָׂאָת מְלַבַד שְׁהַעֲיָדוּ עָלָיו כְּמָה עֵדִים שְׁהוּא רְשָׁע: וְהַחֶכֶם כִּמְה"ר יַעֲקֹב בֵּי רַב מִתְאַמֵּץ בְּכֹל עוֹז וּמִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת בַּעֲלָהּ וְלַעֲשׂוֹת בְּנֵיהָ מְמֻזְרִים בְּכַח אוֹתוֹן הָעֵדוּיוֹת שְׂקִבֵּל בִּירוּשָׁלַם וְאוֹמֵר שֵׁאֵע"פ שְׁנִמְצָאוּ הַשָּׁנִים פְּסוּלִים הִנֵּה נִשְׂאָרוּ שְׁנַיִם כְּשָׁרִים וְרוֹצָה לְקַיֵּם הָעֵדוּת בְּשָׂאָר וּלְצָרְפֵן זֶה עִם זֶה: וְכָתְבַת בְּתִשׁוּבָתוֹ וְנ"ל בְּזֹאת הָעֵדוּת יֵשׁ פֶּחַ לְהַחֲזִירָהּ לְחֻזְקָתָהּ שְׁהִיא חֻזְקַת אִשָּׁת אִישׁ וְאַסוּרָה לְבַעַל וְכו' ע"כ: אָמַר הַמְּשִׁיב חַזְקָה זֹה חַזְקָה רְעוּעָה הִיא וְאִין עִמָּה טְעֻנָּה כֹּלֵל וְאִינִי רוֹצָה לְדוֹן עָלָיו בְּזֶה דְכִינּוֹן שְׁנִפְסְלוּ כֹל הָעֵדִים שֶׁלוֹ וְלִיכָא הָכָא תְּרִי וְתִרִי כְּדַבְּעִינּוּ לְמִימַר קִמֵּן מַה לָּנוּ וְלְחֻזְקָה אִי הוּיָא בְּחֻזְקַת אִשָּׁת אִישׁ אוֹ בְּחֻזְקַת פְּנוּיָה אוֹ קִטְנָה אוֹ גְּדוּלָה וְאִין צוֹרֵךְ בְּאוֹרֵךְ: עוֹד כָּתְבַת שֵׁם וְנ"ל מַה שְׁנִסְתַּפְקַת בְּעִינּוֹן כְּשִׁנְמְצָא אֶחָד מֵהֶם קְרוֹב אוֹ פְּסוּל זֶה לֹא נִאָמַר אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׂבִשְׁעַת מַעֲשָׂה נִתְפְּוֹנוּ לְהָעִיד אֲבָל אִם בְּשִׁעַת מַעֲשָׂה לֹא בָּאוּ אֲלֵא לְרֵאוּת הַפְּסוּלִים עִם הַכְּשָׁרִים אֲף עַל פִּי שְׁהַעֲיָדוּ יַחַד בְּב"ד לֹא נִפְסְלָה עֵדוּת הַכְּשָׁרִים כְּדַתְנּוּ בְּמַכּוֹת פ"ק וְכו' עַד וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל בְּהַלְכוֹת עֵדוּת פ"ה וְכו': נִרְאָה מִכָּאן שְׁלִדַעַת אֵלוֹ הַפּוֹסְקִים כְּוֹלָם שְׂאֵם בְּשִׁעַת מַעֲשָׂה לֹא נִתְפְּוֹנוּ אֲלֵא לְרֵאוּת אַע"פ שֵׁאֵח"כ

יעידו בב"ד אפילו נמצא אחד מהם קרוב או פסול לתקנים העדות בכשרים: גם הרשב"א והר"ן ו"ל פתבו פן ובגדון שלנו אנן סהדי שההולכים לחנפה אינן הולכין להעיד וכו' ע"כ: ודאי דדמי האי מחבר פדלא גמירי אינשי שמעתתא ושאינ להם עינים לראות דברי המפרשים ו"ל בספריהם שמהפך דבריהם מן הקצה אל הקצה למלאת תאוותו להוציא אשה זו מתחת בעלה שכתב דלדעת אלו הפוסקים פולם אם בשעת מעשה לא נתפנונו אלא לראות אע"פ שאח"כ יעידו בב"ד תתקנים העדות בשאר ושגם הרשב"א והר"ן ו"ל פתבו פך והם פתבו בהפך: הנה פועל אדם חכם ואנה פתב הר"ן ו"ל דבר זה ואנה פתב אותו הרשב"א ו"ל ואינו יודע כי ת"ל יש אתנו יודע עד מה ומהפכין ובודקין בחורין ובסדקין בדברי המפרשים ו"ל ובמשנה ובגמרא: וקולעין אל השערה ו"ל הר"ן ו"ל בחדושו פרק יש נוחלין נמצאו קללי השמיעה לפי שטת הרשב"ם ו"ל שכל שנתפנון להעיד נעשה עד ואם פסול הוא פוסל את חברו לדין דקי"ל פרכא דאמר התם שיילינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו ואם פשר הוא שוב אינו נעשה זיין וכו' אבל אינה מחנורת שאין הדעת נותנת שמשעה שנתפנון להעיד יהיה נעשה עד ואם אתה אומר פן פסלתינהו לכלהו קדושין וכתובות שמעשים בכל יום שמקדשין בפני קרובים ורחוקים ואינן חוששין שמה הקרובים נתפנון להעיד ותהא אף עדות הכשרים בטלה: וההיא נמי דפ"ק דמכות לא מוכחא הכי דלישנא דלמחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו מוכח שלא על שעת המעשה אם שואלין אותם דא"כ מאי אתיתו שמה היו שם מתחלה אלא ודאי פשבאו לפני ב"ד קאמר ששואלין אותן אם באו לשם פדי להעיד שאם לכך באו מצטרפין עם הכשרים ופוסלין אותם: ואם אמרו שלא באו אלא לראות אינן מצטרפין ואינן פוסלים את הכשרים: ויש מי שמוסיף עוד ואומר שלאחר שהעידו הוא ששואלין אותן שכל שאמרו שמתחלה לא נתפנונו להעיד אע"פ שהעידו אין פוסלין וכן פתבו הרמב"ן והרשב"א אבל מ"מ מחשבה בלבד אינה עושה אותן עדים ומיהו פל שזמנום להעיד הדברים מראים דה"ל עד ואם פסול הוא פוסל את האחרים עכ"ל: ו"ל הרשב"א ו"ל פרק יש נוחלין ומה שאמרו שם דשיילינן להו למחזי אתיתו או לאספדי אתיתו דוקא בשעהעידו קאמר דלאחר שהעידו שיילינן להו אי לאסהודי נתפנונו מתחלה דכיון דנתפנונו מתחלה לעדות והעידו עכשיו בב"ד נצטרפו ופסלו אפילו בדיני ממונות אבל אם מתחלה לא נתפנונו להעיד הרי לא נצטרפו עם הכשרם כלל ואע"פ שהעידו ונמצא שאינן פוסלין אפילו בשעהעידו עכשיו לפי שלא נצטרפו מתחלה וכו' ש פשנתפנונו מתחלה להעיד ולא העידו עכשיו שאין מחשבתו בלא צירוף פוסלת ע"כ: וכפי דבריו יתפרש מתחלה דקאמר היינו מתחלה פשבאו להעיד קודם שהעידו דבכי האי גוונא נצטרפו ופסלו דאי על שעת ראית המעשה אמאי שיילינן להו לאחר שהעידו והדברים מוכרחים שם: ואולי נתחלה לו הר"ן ו"ל בגמקי יוסף פ"ק דמכו' ולא הבין את דבריו ולא ירד לסוף דעתו דבהדיא פתב בסנהדרין פ"א דיני ממונו' בדברי הר"ן אות באות ו"ל שם ואע"ג דמשעת ראיה נעשה עד מהיקשא דב' וג' דאמרי' מה שנים נמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה פן לא מייירי אלא במקיימי דבר פדכתיב יקום דבר כלומר בשעה שהם מקיימין הדבר שמעידים עליו אבל בשעת ראיה לא איתקש: ולמחזי אתיתו וכו': דאמרינן התם לאו בשעת העדות קאמר אלא עכשיו פשבאו להעיד אם באו פולן פאחד פדי להעיד ולהצטרף אלו עם אלו עדותן בטלה דומיא דשנים: אבל אם באו לראות אין

צִירוּף לְזֶה עִם זֶה וְכֹשֶׁר ע"כ"ל: ומ"מ אף לפי דרכו הנה שגג בשמים שהן שלש חדא שְׁהִיָּה לוֹ לְדַקְדָּק וְלִרְאוֹת דְּבָרֵי מִי הֵם הַדְּבָרִים קוֹדֵם שְׁהִיָּה כּוֹתֵב אוֹתָן וְלֹא לִיחֹס לְהִרְ"ן ו"ל סְבָרָא הַפָּה סְבָרְתוֹ וְתוֹלָה בּוֹקֵי סְרוּקֵי בְּדַבְרָיו לְהוֹצִיא בְּהֵן אִשָּׁה מִתַּחַת בְּעֵלָה זֶהוּ לַגְּבִי הָרֵב ו"ל וְלַגְּבִי דִילָן יָדוּעַ הוּא פִי יֵשׁ הַפָּרֵשׁ גָּדוֹל בֵּין זֶה לְזֶה וְלֹא רָאִי זֶה פְּרָאִי זֶה נְאוּלִי לֹא הִיָּה כּוֹתֵב הִרְ"ן ו"ל לֹא זֶה וְלֹא זֶה הַחֲרָשְׁתִּי אֲלֵא שְׁכַתֵּב בְּדַבְרָיו דְּבָר שְׁדַחָה הוּא אוֹתוֹ בְּשֵׁמֵי יָדִים וְכַתֵּב בְּהַפָּה הַמְּוַחֲלֵט: וְעוֹד דְּאַפִּילוּ נְמָקֵי יוֹסֵף פ"ק דְּמַכּוֹת אֲשַׁכְּחֵן הָתָם דְּפִי הַסּוֹנְיָא עַל דְּרַף הַרְשָׁב"ם ו"ל וְלַעֲנֵן הַדִּין הִבִּיא בְּחַתִּימַת דְּבָרָיו לְהִלְכָה בְּלֹא שׁוּם חוֹלֵק דְּבָרֵי הַרְמ"ה ו"ל שְׁכַתֵּב דְּאַפִּילוּ בְּבֵאוֹ לִרְאוֹת אִם הַעִידוּ בְּתוֹף פְּדֵי דְבוּר מְצַטְרָפִין וּפּוֹסֵל הַפְּסוּל אֶת הַפֶּשֶׁר: וְכִבְרַתְּנוּ דְּהַעֲדוֹת שְׁלָנוּ בְּתוֹף פְּדֵי דְבוּר הִיָּתָה וְכַדְבַּעֲיָא נְמִי לְמַכְתָּב: עוֹד כְּתֵב הַרְשָׁב"א ו"ל בְּתַשׁוּבָה שְׁאִינָם פּוֹסְלִים אֲלֵא כְּשִׁנְצָטְרָפוּ בְּבִיאָתָן לִב"ד ו"ל שָׁם וְאֵע"פ שְׁהִיָּה בְּמַסְבָּה קְרוּבִים לְעוֹלָם אֵין הַכְּשָׁרִים פְּסוּלִים מִחַמַּת הַקְּרוּבִים אֲלֵא בְּאַחַד מִשְׁנֵי הָעֲנִינִים אוֹ שְׁהִיָּה מִזְנוּמָנִים לְעֵדוֹת מִתַּחֲלָה אוֹ שְׁנַתְּפוּנוּ הֵם לְהַעֲיֵד וְשִׁגְלוּ דַעְתָּן בְּכָף כְּגוֹן בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת שְׁהִתְרוּ גַם הַפְּסוּלִים בְּעוֹבְרֵי עֲבִירָה וּבְדִינֵי מְמוֹנוֹת גַּם כֵּן כְּשִׁבוּדְקִין אוֹתָן עֲכָשׁוּ דְאַמְרִינוּ לְהוּ שְׁתָּא לְמַחְזֵי אֲתִיתוֹן אוֹ לְאַסְהוּדֵי כְּלוּמַר אֲתִיתוֹן עֲכָשׁוּ שְׁאִינָן פּוֹסְלִין אֲלֵא כְּשִׁנְצָטְרָפוּ בְּמַקּוֹם קִיּוּם דְּבָרֵי דְכְּתִיב עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דְּבָר שְׁאִינוּ קָם עַד שְׁיַעֲיֵד בִּב"ד ע"כ: וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ דְּבָרָיו לְעִיל שְׁכַתֵּב פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין: וְעוֹד כְּתֵב בְּתַשׁוּבָה אַחֲרַת ו"ל אֲבָל בְּכָל שְׁאַר פְּסוּלִין זֶה לְזֶה מִחַמַּת שְׁאַר הַקְּנוּרְבוֹת הַפּוֹסְלוֹת לְעֵדוֹת אִם חֲתָמוּ בְּשֵׁטֶר אֶחָד אוֹ שְׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶם פְּסוּל בְּעֲבִירָה מִן הָעֲבִירוֹת הַפּוֹסְלוֹת לְעֵדוֹת עֵדוֹתָן בְּטֵלָה לְגַמְרֵי נְאִין עוֹשִׁין שׁוּם מַעֲשֵׂה ע"פ אוֹתוֹ שְׁטֵר נְאִינוּ קָם אֲפִילוּ לְשְׁבוּעָה: וְאַף כְּשִׁתְּמַצָּא לוֹמַר שְׁעַד אֶחָד בְּשֵׁטֶר זוֹקֵק לְשְׁבוּעָה שְׁהִיָּה שְׁטֵר זֶה כְּמִי שְׁאִין בּוֹ עֵדוֹת כְּלָל שְׁעֵדוֹתָן בְּטֵלָה לְגַמְרֵי ע"כ וְהַרְמַב"ן ו"ל כְּתֵב בְּפֶרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין כְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל שְׁכַתְּבוּנוּ: עוֹד כְּתֵב בְּחַדוּשָׁיו פ"ק דְּמַכּוֹת ו"ל וְדוֹקָא בְּשִׁכְבָּר הַעִידוּ עֵדוֹתָן בִּב"ד וְנִמְצָאוּ קְרוּבִים אוֹ פְּסוּלִים אֲבָל לֹא הַעִידוּ מְשַׁתְּקִין אוֹתָן וְה"ל עַד הַרְוָאָה נְאִינוּ עַד לֹא לְפָסוּל אַחֲרִים וְלֹא לְפָסוּל עֲצָמוֹ מְלַעֲשׁוֹת דִּינָן וְזֶה שְׁלֹא כְּדַעַת הַרְשָׁב"ם ו"ל: וְאֵע"ג דְּתַנְּן מַה יַעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים שְׁרָאוּ וְכו' לֹא שְׁרָאוּ בְּלַחוּד אֲלֵא שְׁרָאוּ וְסִפְרוּ לְפָנֵי ב"ד אֲבָל לֹא הִגִּידוּ אִינָם מְקַיְמֵי דְבָר נְאִין לְפָסוּל אַחֲרִים בְּשִׁבְלֵם ע"כ: וְהַרְמ"ה ו"ל הוֹסִיף לוֹמַר ו"ל הִילְכָף לֹא שְׁנָא נְצַטְרַף עִמָּהֶם בְּשַׁעַת רְאִיָּה לְהַעֲיֵד וְלֹא הַעֲיֵד עִמָּהֶם בְּשַׁעַת הַגָּדָה וְלֹא שְׁנָא נְצַטְרַף עִמָּהֶם בְּשַׁעַת הַגָּדָה וְלֹא בָּא לְהַעֲיֵד בְּשַׁעַת רְאִיָּה אוֹ שְׁלֹא רָאוּ כְּאַחַד עֵדוֹתָן בְּטֵלָה ע"כ: עוֹד כְּתֵב דָּאִם הַעִידוּ יַחַד בְּתוֹף פְּדֵי דְבוּר אֲפִילוּ אוֹמְרִים שְׁלֹא בָּאוּ אֲלֵא לִרְאוֹת נְאַפִּילוּ לֹא רָאוּ זֶה אֶת זֶה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קְרוּב אוֹ פְּסוּל עֵדוֹתָן בְּטֵלָה דְּעִיקַר עֵדוֹת בְּשַׁעַת הַגָּדָה הוּא ע"כ: וְכִבְרַתְּנוּ בִּיאָרְנוּ דְּעֵדוֹתָן שְׁלֵל אֵלוּ בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ בְּדְבוּר א' נְאַמְרָה: מְסַקְנָא דְּמִילְתָּא דְּאוֹתָן מְפָרְשִׁים שְׁהִבִּיא רְאִיָּתוֹ מֵהֶם הֵם הֵם הַמְּבַטְלִים דְּבָרָיו וּמִשָּׁם רְאִיָּה לְדְבָרֵינוּ: וְאַמְנָם הַרְמ"ב ו"ל הַנְּרָאָה מְכַלְל דְּבָרָיו דְּאַפִּילוּ לֹא הַעִידוּ בִּב"ד אֲלֵא שְׁנַתְּפוּנוּ לְהַעֲיֵד בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה עֵדוֹתָן בְּטֵלָה נְאִין מְקַבְּלִין עֵדוֹת בְּשַׁעַר כְּדַבְרֵי הַר"ש ו"ל אֲלֵא דְּאִיכָּא לְמִימַר לְדַעַתוֹ שְׁל הַרְמ"ב ו"ל דְּכ"ש בְּשַׁהַעֲיֵדוֹ בְּפָנֵי ב"ד דְּעֵדוֹתָן בְּטֵלָה לְגַמְרֵי נְאִין מְקַבְּלִין עֵדוֹת בְּשַׁעַר הַרְמ"ה ו"ל: וְהַרְאִיָּה לְזֶה מִמָּה שְׁכַתֵּב בְּסוּמָף גְּבִי עֵדִים שְׁהַעֲיֵדוּ בְּשֵׁטֶר דָּאִם יֵשׁ עֵדוֹת בְּרוּרָה שְׁיַשְׁבוּ כּוֹלָם לְחַתְמוֹם הִרִי זֶה בְּטֵל שְׁהִרִי נִתְּפוּנוּ לְהַעֲיֵד וְכו' וְע"כ דְּלָאוּ שַׁעַת רְאִיָּה הִיא וְדוֹקָא

דקאמר שישבו פּוֹלֵם לַחֲתוּם וְלֹא קָאָמַר אַם יֵשׁ עֵדוּת דְּבִשְׁעָה שְׂרָאוּ הָיוּ פּוֹלֵם בְּיַחַד דְּהָא אַפְשָׁר דְּהַעֲדוּת הִיָּתָה בְּזִמְנָא א' וְהַחֲתִימָה מְאֻחֲתָת וְלֹא הָעִידוּ פּוֹלֵם בְּיַחַד וְלֹא מְצִינּוּ שְׂהַקְפִּיד פִּי אַם עַל שְׁעַת הַחֲתִימָה: וְאַפִּילוּ בְּשִׂאֵין יָדוּעַ שְׂיִשְׁבּוּ פּוֹלֵם לַחֲתוּם לְדִידָהּ הָיוּ עֵדוּת בְּטִלָּה אִי לֹא מְשׁוּם הָד טַעְמָא דְכָתַב דְּאַפְשָׁר שְׂחַתְמוּ הַכְּשָׁרִים וְהִנְיָחוּ מְקוּם לְגָדוּל לַחֲתוּם וְכו' וְאִי לֹא מְשׁוּם הָאִי טַעְמָא הָוּוּ פּוֹלְהוּ עֵדִים בְּטִלִּים וְכו' ש' דְּאִיכָא לְמִימַר הָכִי גַבֵּי עֵדִים עֲצָמֵן שְׂבָאוּ וְהָעִידוּ לְפָנֵי ב"ד בְּיַחַד דְּלֹא שְׂיָיָה בְּהוּ הָאִי טַעְמָא דְרַוּוּחָא שְׂבַק לְמֵאן דְּקִשְׁיֵשׁ מִיָּגִיָּה דְעֵדוּתָן בְּטִלָּה לְגַמְרֵי דְלַעוֹלָם מַעֲשֵׂה גְדוּל מִמְחַשְׁבָּה: וּפְשׁוּט בְּדַבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים ו"ל דְּבָבָאוּ לְהָעִיד בְּפָנֵי ב"ד אֲמַרְיָנוּ בְּהוּ נִמְצָא אַחַד קָרוּב אוּ פְסוּל יוֹתֵר מֵעֵדוּת בְּשִׁטְרָא וְכִמּוּ שְׂפַתְבָּהּ הַר"א ש' ו"ל בְּפִי ו"ל וְהָא דְלֹא מִיְפְסִיל עַד פְּשָׁר בְּצִירּוּפּוּ שְׁל פְסוּל דְּאֲמַרְיָנוּ רַוּוּחָא שְׂבַקֵּי לְמֵאן דְּקִשְׁיֵשׁ מִיָּגִיָּה וְאַתָּא פְסוּל וְחַתְמָא וּמְשַׁמַּע דְּדוּקָא לֹא נִפְסַל הַכְּשָׁר בְּמָה שְׂנִמְצָא חַתוּם עִם הַפְסוּל אֲבָל אַם הָעִידוּ בְּיַחַד נִתְבַּטְּלָה גַם עֵדוּת הַכְּשָׁר ע"כ: וְכֵן פְּתוּב בְּנִמְקֵי יוֹסֵף ו"ל וּמ"מ מְשַׁמַּע מִתּוֹךְ לְשׁוֹן בַּה"ג ו"ל דְּוָקָא לֹא נִפְסַל הַכְּשָׁר בְּהִיּוֹתוֹ חַתוּם עִם הַפְסוּל אֲבָל אַם הָעִידוּ יַחַד בְּב"ד נִתְבַּטְּלָה גַם עֵדוּת הַכְּשָׁר ע"כ: וְכֵן פְּתוּב הַרִיט"ב אַ וְהַרִי"ב ש' ו"ל וְדַבָּר הַבְּרוּר הוּא וְאִינוּ צָרִיף לְפָנִים: וּמָה שְׂפַתְבָּהּ בְּחֲתִימַת דְּבָרֵי וּבְגִדוֹן שְׁלֵגוּ אֲנִן סְהַדֵּי שְׂהַהוֹלְכִים לְחַוְפָּה אִינְן הוֹלְכִים לְהָעִיד וְכו' ע"כ: אֲנִן סְהַדֵּי וְכו' ע' בְּהַדוֹן דְּאִין לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִתַּחַת בַּעֲלָה וְלַעֲשׂוֹת בְּנִיָּה מִמְזוּרִים בְּאֲנִן סְהַדֵּי וְאִם הָיָה נוֹתֵן לֵב לְדַבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים פְּרַק יֵשׁ נוֹחֲלִין הָיָה רוֹאֵה דְקָא מְכַחֲשֵׁי לְסְהַדוּתָהּ בְּהַדְיָא דְשִׁפּוּר אִיכָא לְמִימַר נְמִי בְּהַהוֹלְכִים לְחַוְפָּה דְהוֹלְכִים לְהָעִיד וְכִמּוּ שְׂפַתְבָּהּ הַרש"ב אַ וְהַר"א ש' וְהַר"ן ו"ל וְנִמְקֵי יוֹסֵף אֲלֹא דְמִפְּלַ מְקוּם לֹא פְסָלֵי סְהַדוּתָהּ וְלֹא מֵאוּתוֹ טַעַם שְׂפַתְבָּהּ מְשׁוּם דְּאִין הוֹלְכִין לְהָעִיד: גַם הָרַב הַגְּדוֹל הַרמ"ב ו"ל נְמִי כְּתַב שָׁם פֶּה ו"ל וּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְּמְכַנְפֵי קָרוּבִים וְרַחוּקִים בְּקִדּוּשֵׁין וְכַתּוּבוֹת וְלֹא פְסָלִין סְהַדוּתָהּ דְרַחוּקֵי וּמְקִיָּמִין הָעֵדוּת בְּשִׁטְרָא וְאַפְשָׁר לומר מְשׁוּם שְׂפַל זְמַן שְׂלֹא בָּאוּ לֵב"ד מִסְתַּמָּא הַקָּרוּבִים לֹא פִינּוּנוּ לְהָעִיד וְהָתָם מְפָנֵי שְׂבָאוּ לֵב"ד הֵן צָרִיכִין לְיִשְׁאָל ע"כ: וְכֵן נְמִי פְתוּב בְּהַגְהָה בְּסִפְרָא הַמְּצוּת הַקְטָן ו"ל וּמִפְּלַ מְקוּם צָרִיף לְבָרַר עֵדִים בְּגִיטֵין וּבְקִדּוּשֵׁין שְׂאִם לֹא פִן פְּלָהוּ עֵדִים וְרִגְלִוֹת הוּא שְׂשָׁם עוֹמְדִים קָרוּבִין וּקָרוּבֵי הָאִשָּׁה וְהוּוּ לְהוּ נִמְצָא אַחַד מִהֵן קָרוּב אוּ פְסוּל עֵדוּתָן בְּטִלָּה כְּדִאֲמַרְיָנוּ גַבֵּי דִינֵי נְפְשׁוֹת דְּחֻשְׁבִּין הָתֵר עָרְוָה כְּדִינֵי נְפְשׁוֹת וְכֵן פִּירְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ וְכֵן נִהְגוּ הָעוֹלָם וְכו' ע"כ: מְשַׁמַּע בְּהַדְיָא דְאַפִּילוּ בְּהַהוֹלְכִים לְחַוְפָּה אִיכָא לְמִימַר בְּהוּ דְהוֹלְכִין לְהָעִיד וְהִיכָא דְהָעִידוּ בְּב"ד פְּהַכָּא צָרִיכִין ע"כ לְיִשְׁאָל אִי לְמִיחְזֵי אַתּוּ אוּ לְאַסְהוּדֵי: וּבְעוֹבְדָא דִילָן לְבִי מְהַסֵּס אִי שְׂיָיָה בְּהוּ הַשְׂתָּא שְׂאֵלָה פִינּוּן דְמַת אַחַד מִהֵם אוּ לֹא: וּכְבָר כְּתַב הַרמב"ן ו"ל עֲצָמוּ וְזוּלְתוּ מִן הַמְּפָרְשִׁים פ"ק דְּמַכּוֹת דְּמִסְתַּמָּא פְסוּלָה הִיא הָעֵדוּת עַד שְׂיִאֲמָרוּ לְמַחְזֵי אַתִּינָא דְכִינּוּ שְׂהַדָּבָר בְּסִפְקָא בְּטִלָּה הָעֵדוּת עכ"ד שָׁם: נִקְטִינּוּ הַשְׂתָּא לְפִי דְבָרֵי הַחֲכָם וּלְפִי שְׂתוֹתוֹ דְכִינּוּ שְׂבָאוּ לְהָעִיד בְּב"ד עֵדוּת פּוֹלֵן פְסוּלָה וְאַפִּילוּ שְׂלֹא בָּאוּ לְהָעִיד פּוֹלֵן בְּיַחַד אֲלֹא כָּל אַחַד בְּפָנֵי עֲצָמוּ דְכִינּוּ דְאִיכָא לְמִימַר בְּהוּ בָּאִין לְהָעִיד בְּשְׁעַת הַחַוְפָּה וְנִצְטָרְפוּ בְּשְׁעַת מַעֲשֵׂה וּבָאוּ וְהָעִיד לְפָנֵי ב"ד הוֹכִיחַ סוּפִין עַל תַּחֲלָתָן וְאַפִּילוּ בְּסִתְמָא פְסוּלָה הִיא הָעֵדוּת עַד דְּאֲמַרֵי לְמַחְזֵי אַתִּינָא כְּדִאֲמַרְוּ: וְכָל שְׂכָן לְפִי דַעַת הַרשָׁב"ם ו"ל וּמֵאן דַּעֲמִיָּה דְסַבְרֵי דְמַחְשְׁבָּהּ בְּלִבָּד פּוֹסְלָת וְאַפִּילוּ שְׂלֹא בָּאוּ לֵב"ד וּבְמָה שְׂכַתְבְּנוּ בְּזָה דִי וְאִין צוּרָה בְּאוּרָה: עוֹד כְּתַב ו"ל אֲלֹא שְׂיֵשׁ לְסִפְקָא שְׂאֵחַד מֵאלוּ הָעֵדִים הָיָה זוּמָם וּשְׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁל זָה הָיָה בְּשְׁעַת

העצאת העדות ואז נתפנון להעיד אם כן כיון שהאחד זומם חברו פסול אבל נאמר שגם מפני זה לא תתבטל עדות האחד חדא שלא יצטרף זומם עם פשר לבטלו אלא כשמעיד תוך כדי דבור של חברו אבל כשהעיד אחר כדי דבור לא יצטרף פשר עם הפסול לבטלו ונשאר עדות הכשר קיים וכן נראה דעת רש"י ז"ל והר"ם מקוצי והראב"ד ז"ל: ואע"פ שהרמב"ם ז"ל חולק בזה כבר השיגו הראב"ד ז"ל וכו' ע"כ: אמר המש"ב כבר זכינו לדיו מדברי החכם נר"ו שפתב ואע"פ שהרמב"ם ז"ל חולק בזה ואומר דלא בעינן תוך כדי דבור וכו' וידוע הוא ומפורסם דמצרים אתריה דמרון הרמב"ם ז"ל הוא ואחרי דברו לא ישנו ואין דגין כל דיניהם אלא ע"פ דבריו ופשוט בכל המפרשים והמחברים ז"ל דבמקום שקבלו עליהם רב אחד שאין לזוז מדבריו ואפילו במקום שיש חולקים וכמו שפתב הרשב"א ז"ל בתשובה זו"ל אבל אם הנה להם רב במקומם החלכים אחר רבם והביא ראיה מפרלוגתא דבני בבלי ובני ארץ ישראל בתרפא דאיתרא דאלו אוסרין ואלו מתירין ואעפ"י שהוא חלב מדאורייתא לבני בבלי יכול לאוכלו בחשאי אפילו בבבלי אם דעתו לחזור למקומו: ובמקומו של רבי אליעזר היו פורתים עצים לעשות פחמים כדי לעשות אנמל ולא מיחו בידם חכמים לפי שהיו עושין פדברי רבן: גם בפרק כל הבשר אמרו לוי איקלע לבי יוסף רישבא איתו ליה ריש טנוסא בחלבא דאמר ליה אתריה דרבי יהודה בן בתירא הוא ואמינא דילמא דריש להו פרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב וכו' ומסיק ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים במקומות שנהגו לעשות כל מעשיכם על פי הלכות הריא"ף ז"ל ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי חברו הרמב"ם ז"ל נהרי עשו אלו הגדולים פרבם וכו' ע"כ: וכ"ש במקום שיש כמה מן המפרשים והמחברים ז"ל שסוברים כמותו ודחו אותה סברא בשתי ידיים: והר"ר ישעיה ז"ל כתב זו"ל אבל אם פשפאו להעיד ואמרו להעיד כיונו דכבר נעשו אגודה אחת בין לענגן הזמה דבעינן שיזמו פולן כא' בין לענגן שאם נמצא אחד מהן קרוב או פסול שעדותו בטלה: ודוקא בשאר העדים בעינן שיעידו תוך כדי דבור לצרפן עם שנים הראשונים אבל בשנים האחרים אעפ"י שהפסיק בין זה לזה אין בכך פלוג' ע"כ: והנה למדנו ממנו שני דברים למדנו שדין הזמה ודין בטול העדים פשוט אחד מהן פסול הכל אחד: ולמדנו דבשנים הראשונים לא בעינן כדי דבור וידוע הוא דהעדים שלנו שנים שנים באו ובכל פת מהם נמצא האחד פסול: ומה שכתב הראב"ד השיג על הרמב"ם ז"ל בזה הנה הרב בעל מגדל עז סתם השגתו וקיים דברי הרמב"ם ז"ל ודברי חכמים אין צריכין חיזוק: גם בענגן בטול העדות כתבו התוספות במכות פ"ק דלענגן נמצא אחד מהם קרוב או פסול אפי' שהעידו לאחר כדי דבור עדותו בטלה ודחו הסברא האחרת: וכן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה: וכן נמי כתוב בהגהות והוכיחו כהן מן הגמרא וכן כתבו מין המפרשים: פתבנו כל זה לרצות הקולמוס ואחר ההודאה שלא היתה עדותו בתוך כדי דבור אבל כבר פתבנו דבנדון שלנו שניהם בדבור אחד נאמרו או שאמר האחד אחר עדות חברו ואני כמוהו כמו שמבואר בטנופס העדויה: ועתה יראו הרואי' כי ענגן זה לבדו יספיק לסתום פיו מלערער על זאת האשה וילדיה אף לפי הנחתו ולפי משפטו ודינו: עוד הביא דברי הריב"ש ז"ל בתשובתו להוכיח דבעינן תוך כדי דבור להצטרף הפסול עם הכשר לבטלו ובראותו פפי דעתו שהעדויות היתה שם בתוך כדי דבור ואפי' הכי לא צרפן הרב ז"ל ולא בטל את הכשר ומצא ראיתו

סותרת את דבריו כתב דמסתמא לא הכשירו הרב הנזכר אלא דאי אפשר לצמצם שייעיד האחד תוך כדי דבור של חברו וכו': ואני אומר דכד נניח ושכיב קאמר לה להא מילתא דאם אי אפשר לצמצם מאי בתוך כדי דבור איכא והיכי קאמרי רבנן דבעינן תוך כדי דבור במילתא דבעינן לה אם אי אפשר לצמצם והנה עקר תורת כל פדי דבור שבעולם דבכלהו איכא למימר בהו א"א לצמצם ובנדאי דנעלמה ממנו הלכה ואישתמטתיה והיא דשבועות פרק שבועות העדות דגרסינן התם שבועות העדות פיצד פפרו שניהם כאחד חייבין וכו' ואקשינן האי א"א לצמצם ותיקצו אומר רב חסדא הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר אפשר לצמצם: רבי יוחנן אמר אפ"י תימא רבנן פגון שפפרו שניהם בתוך כדי דבור ותוך כדי דבור דמי וכו' אלמא אדרבה דבתוך כדי דבור אמרינן בהדיא דאפשר לצמצם ולצמצם: והדברים פשוטים האריכות בהם חסרון: והמעניין בתשובה ההיא ימצא שלא אמר שם הרב ז"ל שהיתה תוך כדי דבור אלא על דרך האפשר וז"ל שם שהרי אפשר שבונפי"ל קריגו"ד העיד תכף לעדותו של וידא"ל אברם תוך כדי דבור ע"כ: אבל מעיקר העדות אין נראה פן וע"כ למדנו מכאן דאפ"י בשאין הדבר ברור שהיו בתוך כדי דבור מצי' למימר שהרי אפשר לומר שהעידו בתוך כדי דבור והעיד האחד תכף לעדותו של חברו: ואם היה נותן לבו למה שכתבו התוספות פרק אלו נערו לא היה כותב דברים כאלו אף לפי שטתו וז"ל שם גבי עדים זוממין דפרכי' התם ונתרי בהו בתוך כדי דבור וכו' ואם תאמר היכי מצי תו הדרי בהו והא בהתראה איכא טפי מקדי דבור שהוא פדי שאלת תלמיד לרב ויש לומר דכל זמן שעסוקין באותו דבר חשיב הכל תוך כדי דבור פדאמרינן במכות דאפ"י מעידין מאה כל אחד תוך כדי דבור של חברו חשובי' כלם תוך כדי דבור של ראשון ואם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותו בטלה: ע"כ: עוד כתב עוד יש לי טעם אחר להכשיר אלו העדים שפולם לא באו להעיד אלא מצד ההכרזה וקי"ל שאפילו באופן כזה אם באו להעיד פשר עם פסול אינה מתבטלת עדות הפשור מפני הפסול ואפ"י מי שהזמין בערבוביא עדים בסתם נאמר שלא כיון אלא לעדות הפשרים ואם באו גם פסולים להעיד לא נתבטל עדות הפשרים ואף על גב דבחשן משפט נראה דדוקא בשזמין את הפשרים והוציא את הפסולים אבל אם זימן בערבוביא לא: ולא היא דלאו דוקא הוציא את האחרים אלא אפילו זימן בערבוביא נאמר שפוננתו להזמין הפשרים ולהוציא את הפסולים דאי לא הכי קשיא מדידיה אדידי' שהוא עצמו כתב למטה מזה מי שצונה להחרים כל מי שיודע לו עדות וכו' וז"ל הר"י בחשן המשפט ואם הזמין התובע עדים פשרים ועמדו שני עדים קרובים או פסולים אפילו אם כיונו והעידו לא נתבטלה עדות הפשרים וכיון שהזמין עידיו והוציא את האחרים מקלל העדות לאו כל כמינייהו לבטל העדות: וכן פשאדם צריך לעדות ומצונה להחרים שכל מי שיודע לו עדות יבוא ויעיד והעידו פשרים ופסולים לא נתבטלה עדות הפשרים שלא היתה פוננתו אלא בראויים להעיד ע"כ: והנה רבינו ירוחם תלמידו של הרא"ש ז"ל פי' כהו וכו' עד ובנדון שלנו לא באו להעיד אלא מפח הכרזתי והזמנתי להם ואפילו אם באו פשרים ופסולים להעיד לאו כל כמינייהו לפסול העדים הפשרים ע"כ: אמר המשיב גמלא דמר יעקב אקבא רקדא אלא שדבריו בכאן באו גם הם בערבוביא ולא הבחין בין מזמין עדים פשרים דכתבו הגני רבנות' להזמנתו הוא דאלו הגני רבנותא לא מייירי אלא במזמין העדים לראות המעשה ולהעיד עליו והזמנתו הוא שהזמין העדים

לבוא להעיד בב"ד שלא בפני בע"ד במה שכתב ראו והזמנתו לחוד והזמנתו לחוד ולא דרכיהם דרכיו: גם לא נתן אל לבו דמשם ראיה ברורה לדברינו אף לפי דרכו דדברים אלו באו גם כן בפסקי הרא"ש ז"ל בפ"א ובבבב"ק בפ"ק דמכות וז"ל שם ומשמע דדוקא לא נפסל הפשור במה שנמצא חתום עם פסול אבל אם העידו ביחד נתבטלה גם עדות הפשור ויראה שאם הזמין המלנה עדים פשרים ועמדו שם קרובים או פסולים אפילו אם פינוגו להעיד ובאו והעידו בב"ד לא נתבטלה עדות הפשרים דכיון דיחד את עדיו לאו כל פמינייהו להפסיד לזה ממונו דהא דקאמר תלמודא דשייילינן להו אי למיחזי אחי או לאסהודי אחי היינו דבר הנעשה בפני רוב עם בלא הזמנת עדים ובאים כולם להעיד אבל הזמין את עדיו והוציא את כל האחרים מפלל העדות לאו כל פמינייהו לבטל העדות: וכן כשאדם צריך לעדות ומצוה לאחרים להחרי' כל מי שיודע לו עדות שיבא ויעיד ובאו בערבוביא והעידו פשרים ופסולים ראיתי רבותי דנין שלא נתבטלה עדות הפשרים שלא היתה פוננתו אלא בראוי להעיד ע"כ: וכלשון הזה באו הדברים בחשן המשפט ובנמקי יוסף פ"ק דמכות והדברים מפני שם למי שרוצה לעמוד על האמת ויחליץ מבקשת הקנטור ויראה בעיניו דלא הכשירו אלא בשיחד את עידיו הפשרים והוציא את הפסולים ובכי האי גונא הוא דקאמרי דלאו כל פמינייהו לבטל את העדות ומינה דאם הזמין הפשרים עם הפסולי' ובאו בערבוביא נפסלו גם הפשרי' וזה פשוט והדברים מוכרחי' ולא תזוז מינה אלא דבמי שמצוה לאחרים להחרי' הוסיפו דאפילו באו בערבוביא לא נתבטלה עדות הפשרים ודנין אותן כאלו לא זימן אלא הפשרים בלבד שלא היתה דעתו אלא עליהם ודוקא דקאמרי ומצוה לאחרים להחרי' שתלו הדבר בזולתו ולא קאמרי והחרי' וכו' ובכי האי גונא הוא דהכשירו הכשר היכא דבאו בערבוביא: אי נמי שמחמת החרם היו מוכרחים לבוא פשר עם פסול ולפי' באו בערבוביא אבל הוא לא היתה דעתו אלא על הפשרים והוי פמי שיחד את עידיו הפשרים אבל הזמנה לבד לאו מילתא היא וכמו שכתב הרשב"ם ז"ל דאם הזמין המלנה עדים פשרים ופסולים עדותן בטלה לגמרי והר"ן ז"ל הודה לדבריו בזה וכתב וז"ל ומיהו כל שזימנום להעיד הדברים מראים דה"ל עד ואם פסול הוא פוסל את האחרים ע"כ: וכן כתבו מן המפרשים ז"ל: ובהדיא כתב הרשב"א ז"ל בתשובה דבמחרים על כל מי שיודע לו עדות שיבוא ויעיד שאין הפסולים להעיד בכלל החרם ואינו חל עליהם: והיא תוספת שהוסיף רבי' ירוחם תלמידו של הרא"ש ז"ל וכתב ואפילו הזמין בערבוביא אין פוננתו אלא בכשרים וכו' בלי ספק נתערבבו לו הדברים דלא נאמרו אותן דברים אלא גבי מי שצוה להחרי' וכו' ובלאו הכי נמצאו הדברים סותרין זה את זה: לאשר מחוזה האמת יחזה דאחר שכתב לאו פמינייהו להפסיד לזה ממונו מאחר שזימן פשרים וכו' איך חזר לומר דאם הזמין בערבוביא דאין פוננתו אלא על הפשרים: והנה רבו הרא"ש ז"ל והר"י בנו ובעל גמוקי יוסף מכריעין האמת במה שהוא אמת ולא כתבו אותו לשון שם ואיך יהיה העקר חסר מספריהם ואם יתבונן המעיין ומצא דאין לאותו לשון שם שום מציאו' ואפשר שהוא טעות סופר נשאל בהעתקתו הראשונה: כתבנו כל זה להתלמד במקום אחר אבל בעובדא דילן לא שייך זימן בערבוביא דלא היתה דעתו אלא על הפשרים שלא היה שם בכל פת יותר משנים אחד פסול ואחד פשר: וכבר כתבנו דבגדון שלנו לא היה שם לא הזמנה ולא הכרזה כלל אלא שבאו להעיד הפסול והפשור ביחד כמו שכתבנו לעיל בטופס

קבלת העדויות וכבר הארכנו בזה יותר מן הצורך כדי לגלות האמת: עוד כת' החכם ונ"ל עוד טעם אחר שיתקני' העדות בכשרים דאנו סהדי שהעד הפשור לא היה מכיר בפסול חברו שאם החכם כה"ר משה קאשטר"ו שהו' מתושבי ירושלים והוא ממקבלי העדויות וגם הסופר שהוא מתושבי ירושלים לא הפירו בפסולים כ"ש דלת העם שאינו יודעים במה יפסל העד ובמה יכשר: ולדעת הריא"ף ובעל העטור והרמב"ן והמרדכי והר"ן ונ"ל דוק ותשפח שאם העד אינו מכיר בפסול חברו שעדות הפשור קיימת שכתב הריא"ף ונ"ל שאם העיד קרוב עם רחוק ואין הרחוק יודע בקונרבתו של זה שעדות הראשון פשר ומחייבו שבועה ובלבד שלא יהיה רגיל בו שא"א שלא ידע בקונרבתו אבל אם רגיל בו ודאי ידע בו ופסול: וכ"כ הרמב"ן ונ"ל בחדושו דכי היכי דתלינו בדעת הפסולים אי למחזי אתי או לאסהודי הכי נמי תלינו בדעת הפשורים אם לא הפירו בפסולים וכו' ע"כ: מאריה דאברהם מה זה החיבוט ומה זה הליבוט ומה קלים ונחמורים הם אלו שעושה משיקול דעתו ואיך לא שם על לבו כי זה ק"ו של הבאי דמה ענין כה"ר משה קאשטר"ו לענין אנשי טרבליס עצמן שהם ממקום אחד ומפירין זה את זה מפמה שנים ורגילין זה עם זה במקומם במערב וגם בירושלים ובפרט בפסול אשר כזה שנמצא בעדים שהאחד יצא מטרבליס קודם שנוקדה הבת ולעולם לא חזר לשם: וגם העד האחר לא נמצא במדינה פשונאית הבת והם עתה מעידים שנמצאו שם בליל החנוף' שלה ומי יוכל לידע דבר זה אלא אנשי המקום בעצמם ואיך אפשר לידע דבר זה כה"ר משה קאשטר"ו ולא עמדו רגליו בטר"בליס מעולם: הדברים אלו ניתנו ליכתב כדי להוציא בהן אשה מתחת בעלה אראה בנחמה אם לא יש בידי עדות עד אחד מאלו הארבעה עדי' עצמן שהעיד על נ' תמא"ס שלא נמצא בטר"בליס פשונאית הבת ושהעיד בשקר: והאמת כי מעולם לא היתה כזאת בישראל שחכמי הדור יקבלו עדותו של עד אשר כזה ויבואו להוציא בעדותו האשה מתחת בעלה ואינו חוששין לרואים ולא לשומעים: גם במה שהעידו על העד האחד שהוא רשע מלבד שהוא זומם אם כה"ר משה קאשטר"ו לא ידע אחרים ידעו כי לא יתחייב לפי שלא ידע הוא לא ידעו אחריו: והחכם השלם כמה"ר לוי נ' חביב נ"ר יוכיח שהעיד עליו הוא וזולתו מהספרדיים וממערביים וכן העיד עליו ה"ה כמה"ר ישראל ונ"ל אז כשבא לכאן ולא כמו שכתב עליו החכם נ"ר בחתימת דבריו שהוא בחזקת פשר ומה לנו ולחזקתו היכא דאיכא עדים בפסלותו: אף כי אדרבה דכל דסקין לעילא וכל דנחתין לתתא אית להו ביה חזקה אחרת: ועוד מי אמר לן דכה"ר משה קאשטר"ו לא ידע דבר זה: פתבנו פל זה לפי דברי החכם כי העבודה עמל הוא בעיני להעמיס על קלמוסי ולהטריח עצמי להשיב על דברים פאלו: ונחזור לענין הדין שכת' כי לדעת הר"יאף ונ"ל שאם העד האחד אינו יודע בפסול חברו עדות הכשר קיימת וכו' וידוע הוא שזאת התשובה כבר דחה אותה הרא"ש ונ"ל בפסקיו פ"ק דמכות בשתי ידיים: גם בתשובת רבי' האי גאון ונ"ל אביהם של ישראל מצאנו חילוף הדברים שפאו בתשובת הר"יאף ונ"ל שכתב בתשובה בענין ראובן ושמעון שהעידו בצנואה אחת ונמצא ראובן פסול והיה לוי גם הוא יודע באותה עדות ורצה שמעון העד הפשר להעיד עם לוי באותה צנואה: והשיב הגאון ונ"ל אבל שמעון ודאי בטלה עדותו בצנואה זו מאחר שבא להעיד עם ראובן שהו' קרוב פסול בקונרבתו דתנו מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו בטלה אף שלשה ונמצא א' מהם קרוב או פסול עדותו בטלה: ומנין שאפ' מאה

ת"ל עדים ואמרין עלה היכי אמרינן להו אמר רבא הכי אמרי' להו למחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתינא ונמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה: ואי אמרי למחזי אתינא מה יעשו שני אחים שראו באחד שהרג את הנפש ותנו ביה מילתא א"ר יוסי בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיני' העדו' בשאר ר' אומ' אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות: ואמרי' עלה אמ' רב יהוד' אמ' שמואל הלכה כר' יוסי רב נחמן אמ' הלכה כר' וקי"ל הלכה פרב נחמן בדיני הילקף אם בא עם לוי עד פשר בצונאה זו מתקימת ואם אין אלא שמעון ולוי פבר נתבטלה עדותו של שמעון בצונא' זו ואין שומעין לו אם אומ' לא הייתי יודע שפשעצטרף עם ראובן תבטל עדותי אלא בטלה עדותו ואינו חוזר ומעיד בה ואם חזר והעיד הרי בטלה עדותו ואין עושין בה מעשה ונמצא לוי לבדו עד אחד ואין צונאה מתקימת בעד אחד וחזר הדבר לירושות התורה עכ"ל: וידוע הוא דלא שנא ביהא מילתא אם תפרש שהיה יודע בו שהו' קרוב או פסול אבל לא היה יודע שפשעצטרף עמו תבטל עדותו ולא שנא אם לא היה מפיר בפסולו ומחמ' פה לא ידע שפשעצטרף עמו תבטל עדותו דהכל ענין אחד ודין אחד דאין שומעין לו פשיאמר דבר זה: גם הר"י בן הר"א ש"ז"ל הסכים לדברי אביו לדחוי' תשובת הרי"אף ז"ל אבל הרמ"בם ז"ל ורוב המפרשי' כתבו סתם נראה דלא ס"ל הך מילתא דאי הנה סבירא להו ודאי דהו מדברי לה וכו"ש דאפילו לפי תשובת הרי"אף ז"ל בנדון שלנו ע"כ דהפוסל פוסל את הכשר דהא הרי"אף לא קאמר אלא בשאין שניהם רגילין זה עם זה אבל אם רגיל בו כתב בפ"י דודאי ידע בו ופסול ואלו העדים שלנו אין לה בעולם רגילין זה עם זה פמותן שהיו ממקום אחד ואף עתה היו דרין במקום אחד ורגילין תמיד אלו עם אלו ואם אלו אינן רגילין איני יודע מי הם הרגילין וכו"ש בענין זה הפסול שלהם שאינו צריך כל פה היכרא דאפילו הבלתי רגילין עשוין לידע אם נמצאו או במדינה או לא הילקף לפי תשובת הרי"אף ז"ל שניהם פסולים ותו לא מידי: ואני תמה ותמה מהחכם נ"ר איך לא שית לבו גם לזאת: ומה שכתב וכן דעת הרמב"ן ז"ל בחדושי' ז"ל דכי היכי דתלינן בדעת הפסולים וכו' דברים אלו הם דברי הרי"אף ז"ל באותה תשובה ואף הרמב"ן ז"ל עצמו כתב בסוף אותם דברים ע"כ תורף דבריו של הרי"אף ז"ל ואיך יכתוב אותן בשם הרמב"ן ז"ל להרבות בדעות וזו אינה מדה: ומה שכתב בשם בעל העטור ז"ל שאם אין אנו יודעים אם ידע בפסול חבירו אם לא שנאמר מן הסתם לא הפירו וכו' הנה הרמב"ן ז"ל כתב בהקף דמסתמא נמי פסולה היא העדו' עד שיאמרו למחזי אתינא דכיון שהדבר בספק בטלה העדות ע"כ: וכבר כתבנו לעיל בסמוך דבריהם ז"ל שלמדו מדין זה הדין האחר: עוד כתב ז"ל וגם במה שנסתפקו בענין קבלת העדות שלא בפני בע"ד וכו' עד אבל פשהעדים בעיר אחרת ואין הנתבע מצוי שם רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים אמרים שמקבלין וכו' עד וכבר ראית מדברי הראב"ד ז"ל שנטה דעתו לדעת הרי"אף ז"ל שדעתו ששלחו לו ולא בא כמו או שלחו לו ולא בא עד מי אמר לן דבדיעבד לא יהיה עדותו עדות קצת מהפוסקים וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל דאמר אין מקבלין וכו' ע"כ: תחלת כל דבר אומר פי ענין זה אין לו מקום לגבי עובדא דילן דאף על פי שיהיו העדויות מקובלות בפני בע"ד פבר כתבנו דכיון דנמצא בכל פת א' פסול עדות כלן בטלה וכולם פסולים: מיהו בענין לאוכוחי השתא דאפילו שיהיו העדים כולם פשרים לא סמכינן עליהו כיון שלא נתקבלה עדותן בפני בע"ד והנה

הריא"ף ו"ל פתב בהדיא ושלחו לו וכו' נראה דאפלהו קאי ולעולם אין מקבלין עד שיודיעוהו: ומה שפתב החכם נראה שנטה דעתו של הראב"ד לדעת הריא"ף ו"ל שדעתו או שלחו לו ולא בא ידוע הוא דהיום הזה אינן בקיאים בהטיה נאי מטין איתמר אדרבה דיותר יש להטותו לצד האחר והמענין יבין: ואע"פ שמצאנו להראב"ד ו"ל שנסתפק בדבריו גרסתו עצמו תוכיח שפתב ושלחו לו וכו': ואפילו אם נפרש בדברי הריא"ף ו"ל דחוזר למאי דסליק מיניה דהיינו שהיו רדופים לילה כמו שפתב החכם לא מסתייע דמ"מ בעינו בהדה ושלחו לו ולא בא: ומה שפתב גבי או שהיו בעיר אחרת שאין אדם שליט ברוח: זה דברי רוח ונמוקי יוסף וזולתו לא אמרו זה אלא גבי חולה דאין אדם שליט ברוחו וכן כתב הרמב"ם ו"ל תלמידו פ"ג בכ"א אין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד אלא אם יהיה בעל דין חולה או שהיו העדים מבקשים לילה למדינת הים ושלחו לבעל דין ולא בא הרי אלו מקבלין עדות שלא בפניו ע"כ: ודבריו מפני שיש בלי צורות והקשים שפתב החכם נ"ר שכל מה שפירשנו בדברי הריא"ף ו"ל נפרש בלשוננו: הביטו וראו אם יש לדברים אלו שום מציאות ואם יעלם דבר זה מעיני הנשים והקטנים ואומרו אין מקבלין תפש לישנא דגמ' כמנהגו הטוב דאמרינו התם מקבלין וכןגדה אין מקבלין: וכתב המרדכי פר' הגזול בתרא וז"ל בכולהו גרסינן או אבל גבי ושלחו ליה לא גרסי' או: ופר"י ו"ל מפאן משמע מדלא גרסי' או דשלחו ליה גרידא מקבלין: ובאלפסי ובאביאסר שניהם כתבו ושלחו וכן נמצא בספר ישן: ובפ"י ר"ח משמ' דאין מקבלין עדים שלא בפני בע"ד עד שיהיה הוא חולה או עדי חולי ופתחו לי בדיני ושלחו לו ולא בא דכל שלשתן בעינו עד כאן במרדכי: וכן כתב הריב"א ו"ל וכן אם הוא חולה או עדי חולי או מבקשים לילה אין מקבלין עדות אא"כ שלחו לו ולא בא דאז הוא פושע אבל אם אינו פושע אין מקבלין בשום ענין אפי' היו עדי חולים דמזל דידיה גורם וכו' עד וכן מסתברא מדקאמר ושלחו לו משמע דאפוליהו קאי ע"כ: וכתב עליו רבי' ירוחם ו"ל פי זה עיקר ע"כ: עוד כתב שם הרב הנזכר ו"ל ויש מי שפי' דבכולן בעינו שלחו ולא בא וזה נראה עיקר: עוד כתב בחתימת דבריו שכן נראה דעת הרמב"ם ו"ל דבכולן צריף שלחו לו ע"כ: ומי שרוצה לפרש בדבריהם דבדיעבד עדותן עדות ואם היו בעיר אחרת מקבלין עליו הראיה שהם לא כתבו אלא סתם ובכל ענין משמע: ומי חכם ויודע פשר דבר שמוליד תולדות שלא יתחייבו בדברי המפרשים ו"ל כדי להוציא בהן אשה מתחת בעלה ולעשות בניה ממזרים במי אמר לן וכיוצא בו פי יאמר ומי אמר לן דבדיעבד לא יהיה עדותו עדות וכו' ועד מה ולמה: למתי וכמה: ומה שפתב בתחלת דבריו דרוב הפוסקים ראשונים ואחרונים אמרים דבעיר אחרת מקבלין: לא צדקו דבריו בזה דאפי' מיעוט דמיעוטא ליכא: ויודע אני דבעל העטור כתב פה אבל לא להוציא אשה מתחת בעלה כדבעינו למימר קמן: ודברי אור זרוע שהביא לא ידענו מקומו כדי להשיב כהלכה אבל הנראה מפי הלשון דמייירי כשעמדו שניהם בדין דהיינו פתחו ליה בדיניה והלף זה לבקש את עידי ומצאן בעיר אחרת דאז יעידו לפניו החכמים כמו שפתב פה גוזר שיעור הלשון: ומן הראוי היה לו להביא תחלת הענין לראות על מה הם נופלים הדברים: עוד כתב וגם הרשב"א ו"ל כתב בחדושו וז"ל ואלו בגדולי כשהיה הוא חולה או עדי חולים או מבקשים לילה למדינת הים אין ממתנין ומקבלין שלא בפני בע"ד וכו' וא"ת שלא אמרו בכל אלה שמקבלין אלא ונקא במי ששלחו לו ולא בא: לא היא דבכל חדא מינייהו

מקבלין וכו' וכן פתב הריב"ש ז"ל בתישובת שאלה וז"ל אין מקבלין העדים בדיני ממונות וכו' אלא פגון שהיו העדים חולים וכו' או פגון ששלחו לו ולא בא ע"כ: עוד פתב בסמוך נראה שפשע העדים הולכים למדינת הים אין צריף וכ"ש אם הם בעיר אחרת ע"כ: ואומר אני דמה שהביא ראיה מדברי הרש"בא והר"יבש ז"ל דגרסי או שלחו לו וכו' כ"ע ידעי דאיפא מאן דגרסי הכי אבל אין להניח פל הנהו רב רבבי וגדולי עולם דאמרי ושלחו וכו' והר"מבם ז"ל מפלגם דזה מקומו: וניזיל בתר מפרשים אחרים: וכ"ש דהתולדה שהוליד בדבריהם לאו מילתא היא דהוא פתב שפשע העדי' הולכים למדינ' הים אין צריף כ"ש אם הם בעיר אחרת וכו' ואדרבה איפכא מסתבר' דכשהעדי' הולכים למדינת הים פל הדרכי' בחזקת ספנה וכ"ש דרף אגיה בלב ים ושמא לא יבואו לעולם מה שאין פן פשהו במקו' שיוכל הוא לילף למקו' העדי' או יבואו הם למקומו: תדע מדקאמרי התם או שהיו רדופים ללכת למדינת הים וכו' ולא קאמרי' או שהיו הולכין לעיר אחרת: עוד פתב וז"ל וכן פתב הר"ר דוראן בתישובת שאלה וז"ל ומה ששאלתם אם נתקבלה עדות שלא בפני בע"ד אם דנין על פיה: תשובה דע שהרב בעל העטור פתב שאין דנין ע"פ אותה העדו' עד שתקובל פעם שנית וכן פתב הרשב"א ז"ל אא"כ היו העדים הולכין למדינת הים והבעל דין רחוק ולא יוכל לבוא עד שיבואו עדיו: וא"ת זה שאמרנו שמקבלין לכתחילה פשה העדים בעיר אחרת ונקא בדיני ממונות אבל בגיטין וקדושין דדמו לדיני נפשות לא: שכן נראה בפ' שבדיני נפשות לעולם אין מקבלין שלא בפני בע"ד שכן פתב הרשב"א ז"ל פרק הגוזל וז"ל וקשיא לי אשמעתין דהא אמרי' דטעמא דאין מקבלין עדים שלא בפני בע"ד משום דאמר קרא והועד בבועלו וא"כ כי הוי הוא חולה או עידיו מבקשים ללכת למדינת הים איך מקבלין והתור' אמרה והועד בבועלו: וי"ל דעיקר קרא גבי שור שהוא בדיני נפשות פתיב ובדיני ממונו' אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן ע"כ: ובנדאי שאם היו דיני גיטין וקדושין נכללין תחת דיני נפשות לעולם לא היו יכולי' לקבל עדותן אלא בפני בע"ד אבל עידי גיטין וקדושין לולא שיש לנו ג"ש דדבר דבר היינו אומרים שבעריות אין אנו צריכין לשני עדים כמו שהוא פשוט בפרק האומר ובכמה דוכתי וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון אם המלמד שהוא דיני ממונות הוי והועד בבועלו אסמכת' בעלמא כ"ש דיני גיטין וקדושין הלמד ממונות דהוי אסמכתא וכיון דוהועד בבועלו נדאי שמקבלין עדות פשה העדים במדינת אחרת וכו': אמר המשיב עירוב פרישיות ועירוב דעות פתוב פאן: ואיברא נדאי דאיני רואה בדברי הרב בעל העטור שהביא פאן אלא דבדיעבד אינה עדו' עד שתקובל פעם שניה ודברי' אלו הם סייעתא דילן דאפי' בדיעבד אינה עדות אם נתקבלה שלא בפני בע"ד ואמנם דברי הרשב"א ז"ל שכתוב פאן בסמוך אם הם דברי הרשב"א אין פירושו פמו שחשב: ופי' דבריו שאין מקבלין אלא אם היו העדים הולכין למדינת הים והבעל דין הנה רחוק שלא הנה אפשר או לשלוח אחריו להעיד בפניו קודם שילכו עד שיבואו מאותו מקו' שהלכו לשם ואז מקבלין שלא בפניו: ואיני יודע למה הביא דברי' אלו והם פנגדו וכןרא' שהוא מפ' והבעל דין רחוק או הבעל דין רחוק וכו' ואין הפירו' פה והדברים מוכרחי' מצד עצמן: ודברי הרשב"א ז"ל שהביא בסמוך דכתב בפרק הגוזל בתרא דבדיני ממונו' אסמכת' בעלמא הוא ומדרבנן: נדאי דקא מיייתי ספינ' חריפ' ופסקו' ללישנ' דידן' וכתב ראש דבריו והניח השארית שהקש' על הענין דאע"ג דממון אסמכת' בעלמ' הוא מצאנו בענין זה שאמרו בממון מה שלא אמרו

בנפשו' והניח הדבר בצ"ע: ומה שכתב ונ"ל דאם דיני גיטין וקדושין נכללין בדיני נפשות לעולם לא היו יכולין לקבל עדותן אלא בפני בע"ד וכו': אני אומר דהא מילתא פלוגתא דרבנן היא דאיכא מאן דמדמי לה להכי ואיכא מאן דמדמי לה להכי מיהו יהיה איהו שיהיה ידוע הוא דעובדא דילן לאו דיני קדושין וגטין הוא ומי לנו מכריע גדול בזה יותר מהרב הגדול הרא"ש ז"ל שכתב בפ"ל שכתב בפ"ל בתשובה דאין בודקין עידי נשים בדריש' וחקיר' ובגדון שלנו שהוא להוציא אשה מתחת בעלה פתב דבעינן דרישה וחקירה גדולה על פי גדולי ישראל וקבל העדות בפני האשה ובעלה אף על פי שיהיו בעיר אחרת אין מקבלין אלא בפניהם וכדבעינן למיכתב: ובר מדין ומדין הגה התוספות פתבו בפ"ל דדמי לדיני נפשות ונ"ל פ"ק דמפוח וקה לנו לומר דעדות הפשרין בטלה והאי דומיא דדיני נפשות דשרי' אשת איש שיש בה מיתת בית דין וטעם דפרישנא לעיל גבי עדות נפשות שנייה גמי בגט וכו' ע"כ: וכן גמי פתב בהגה"ה בספר המצות הקצור ומכל מקום צריה לברר עדים גבי גטין וקדושין שאם לא פן פוליהו עדים ורגילות הוא ששם עומדים קרוביו וקרובי האשה והיו נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה כדאמרנו גבי דיני נפשות דחשבינן התם ערוה דיני נפשות וכן פתבו רבותי' ז"ל ע"כ ונמצא נאה דורש ואין נאה מקיים: וגם הרשב"א ז"ל שפנה עליו יסודהענין הגה הוא דוחה אותו באמת הבנין: דכתב בתשובה גבי קדושין ונ"ל דמן התורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות צריכין דרישה וחקירה אלא שבדיני ממונות בלבד הקלו משום נעילת דלת אף כשתמצא לומר שהוא פדיני ממונות הואיל ועדיין לא נשאת היא לאחר ואין כאן עדיין דיני נפשות ע"כ: משמע בהדיא מדבריו דהנשואה לאחר היא דיני נפשות: וכתב הרא"ש ז"ל שכתבנו ושנכתו בסוף תשובה זו בס"ד ואפי' גבי קדושין פתב ז"ל וכו' דאפשר שאלו דיני ממונות הואיל וראוי לבוא לדיני נפשות אם תזקק היא לאחר והיא מקודשת לו ע"כ: וכיון שנהרס יסוד הבנין אין לזקק אחריו בלמד והמלמד שלו לבל רבו עלינו הדברים ללא תועלת: עוד פתב ומעשים בכל יום פשיש אי זו אשה נשואה שלא פהלכה ויש עדים במדינה אחרת ששולחים משם דעו כי פלוני' נשאת שלא פדין ומיד מפרישין אותה ממנו ע"כ: ודאי דדברים פאלו לא ניתנו לכתב דאשה זו נשאת ע"פ בית דין פהלכה וכהלכה וסופה יוכיח על תחלתה דאפילו עתה עם כל עדויותיו וטענותיו לא מצאה ידו ורגלו להפריש' מבעלה כ"ש באותו זמן שלא היה לו שום עדות ולא שום טענה: ומה שכתב מעשים בכל יום אפשר שפונת החכם על יומו של הב"ה שהוא אלה שנה אבל אנו כל ימינו לא ראינו ולא שמענו פינוצא בזה אלא בדבר הפרור פדומה לחליצה שחלץ הוא לאשה בכאן שלא מדעת ב"ד של המקום וכשהלה לשם מצא שני עדים שראו את בעלה חי וכדומה לזה: אף כי הא מילת' לא שייכא הכא פלל כי בפעם ששמענו שבאו העדויו' לכאן ליד החכם באותה פעם שמענו כי היו העדויות מזוניפות והראיה שהחכם נתנן בתוך גנזיו ולא יצאו לאויר העולם עד ששלחנו אחר הטופס לירושלם לראות הנראה פדבר הגדול הגה או הנשמע פמנהו שיקבלו עדות על אשה והיא בבטן אמה ויש להם פה להשיב או מצח להרים ראש: והן לו יהיה פדבריו הראיה שיהביא מפ"ק דקדושין לאו ראיה היא דמה שכתב פי רחוקו רבנן לאותה משפחה וכו' אדרבה דדברים אלו באו פנגדו דלא מצינו שהוציאו האשה מבעלה אלא נשארה תחת בעלה וילדה לו בנים ובנות ואותם הם שרחקו חכמים משום ספק: ומה שכתב שפיון

שְׁנַדְעֵנוּ שְׁנַתְקַבְלוּ הַעֲדוּיּוֹת בּוֹרוֹשְׁלָם וְכוּ' כְּכָר כְּתַבְנוּ דְּאִיְהוּ חֵלֶם וְאִיְהוּ מְפָשֵׁר דְּנֻדְאִי
לֹא נִשְׁמְעוּ הַדְּבָרִים עַד שְׁבָאוּ הַעֲדוּיּוֹת וּבִשְׁעָתָן נִרְאָה בְּהֶם הַפִּיֶסוּל וְנִטְמְנוּ הַדְּבָרִים עַד
שְׁבָא הוּא לְגַלוּתָן: עוֹד כְּתַב וְעוֹד תִּלְמוּד מִכָּאן מִקְּ"ו שְׂאֵם מְקַבְּלִין עֲדִים שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד
כְּשֶׁהָעֲדִים בְּעִיר אַחֲרַת מְשׁוּם הַפֶּסֶד מְמוֹן כ"ש מְשׁוּם אִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ ע"כ: וְאֲנִי אוֹמֵר
שְׁזָה ק"ו שֶׁל הַבָּאוּ שְׁאֲפִילוּ אֶת"ל שְׁמְקַבְּלִין עֲדוּת מְמוֹן בְּעִיר אַחֲרַת לְהוֹצִיא אֲשֶׁה מִתַּחַת
בְּעֵלָה אֵין מְקַבְּלִין וְדְבָרֵי הָרָא"ש ז"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ יוֹכִיחוּ שְׁבָאוּ שֶׁם הַדְּבָרִים בְּבִירוֹר שְׂאִין
אַחֲרָיו בִּירוֹר וְכַדָּא הוּא לְסַמְּוָה עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחַק כְּזָה וְאֲפִילוּ אִם הָיוּ עָלָיו חוֹלְקִין כ"ש
בְּמִקּוּם שְׁלֵא מְצִינוּ עָלָיו שׁוּם חוֹלֵק בְּאוֹתוֹ נוֹשֵׂא: וְאֲפִילוּ בְּמִמּוֹן רֹב הַמְּפָרְשִׁים סוֹבְרִים
דְּאִין מְקַבְּלִין אֲלֵא בְּפָנֵי בַע"ד כְּדַכְּתִיב וְכַדְבַּעֲיִנּוּ נְמִי לְמִיכְתָּב בַּס"ד: וְמָה שְׁכַתְּבַת דְּבִאֲשֶׁת
אִישׁ אֲפִילוּ מְשׁוּם חֲשִׁשָׁא מוֹעֲטָת אוֹ קוֹל אֲנּוּ חוֹשְׁשִׁין ע"כ: לֹא שֶׁת לְבוּ דְקֵלָא דְכַתַּר
נִשׁוּאִין לֹא חֲתִישִׁין לִיהָ כָּלֵל לַכ"ע וְכ"ש קוֹל אֲשֶׁר כְּזָה שְׁהִיָּה שׁוֹבְרוֹ עִמּוֹ כְּדִאֲמַרְנָן: גַּם
טָרַח לִידַע אֵי מְדַמִּינָן עֵינֵי נְשִׁים לְדִינֵי נְפִשׁוֹת אוֹ לְדִינֵי מְמוֹנוֹת וְאִיִּיתִי פֶסֶק הַלְכָה כְּרַבִּי
עַקִּיבָא דְלִמְמוֹן מְדַמִּינָן לִיהָ: הִנֵּה יָגַע לְרִיק דְאֲפִילוּ מְמוֹן אֵין מְקַבְּלִין אֲלֵא בְּפָנֵי בַע"ד
לְדַעַת רֹב הַמְּפָרְשִׁים אַף כִּי עֹבְדָא דִילָן לֹא כְּמִמּוֹן הוּא כְּדִאֲמַרְנָן: וְמָה שְׁכַתְּבַת הַחֲכָם נ"ר
וְהִבִּיא תִשׁוּבַת הָרִשְׁבָּ"א ז"ל בְּעַנְיָן קַבְּלַת עֲדוּת שֶׁל שְׁנֵי עֲדִים שְׁהֵעִידוּ שְׂאֵשָׁה אַחַת קַבְּלָה
אֶת גִּיטָה מִיָּדָם לְפִי שְׁעֲשֻׂאָם בְּעֵלָה שְׁלוּחִי וְעֵינֵי מְסִירָה לִיתָן הֵגַט בִּינְדָה וְנִתְּנוּ אוֹתוֹ בִּינְדָה
וְלֹא נִתְּפָרְסָם הַדְּבָר וְזֹאת הַעֲדוּת נִתְּקַבְּלָה שְׁלֵא בְּפָנֵי הָאֲשֶׁה וְיֻכַּל בְּעֵלָה לִישָׂא אֲשֶׁה
אַחֲרָת: אוֹ אִם יִקְרָא פּוֹרֵץ גְּדֵר תִּקְנַת רַבִּי גְרִשׁוֹם מְאוּר הַגּוֹלָה שְׁתַּקֵּן שְׁלֵא יִשָּׂא אֶדָם
אֲשֶׁה עַל אֲשֶׁתוֹ מְאַחַר שְׁלֵא נִתְּקַבְּלָה הַעֲדוּת בְּפָנֵי הָאֲשֶׁה: וְהַשִּׁיב הָרַב ז"ל נִרְאָה פְּשׁוּט
בְּעֵינֵי שְׂאִין זֶה בְּכָלֵל מָה שְׂאֲמָרוּ שְׂאִין מְקַבְּלִין עֲדוּת אֲלֵא בְּפָנֵי בַע"ד שְׁזָה אֵינוֹ בָּא לְדוֹן
עַכְשָׁיו בֵּינוּ וּבֵין הָאֲשֶׁה אֲלֵא לְהַעֲיֵד עַל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא מוֹתֵר לִישָׂא אֲשֶׁה וְכוּ' וְהִבִּיא הָרַב
כְּמָה סְנִיפִין לְדְבָר זֶה וְכַתְּבַת דְאֲפִילוּ לְגַבִּי מְמוֹן אֵין הַדְּבָר בְּרוּר אִם קַבְּלוּ הַעֲדוּ' שְׁלֵא
בְּפָנֵי בַע"ד שְׁלֵא תִהְיֶה קַבְּלָתָן בְּדִיעֵבַד קַבְּלָה: וְהוּא עֲצָמוֹ כְּתַב בְּמִקּוּם אַחַר דְאֲפִילוּ
בְּדִיעֵבַד אֵין קַבְּלָתָן קַבְּלָה: וְכֵן כְּתַבוּ רֹב הַמְּפָרְשִׁים וְכִמּוֹ שְׁיָבוּא דְבְרֵיהֶם לְקַמֵּן בַּס"ד
גַּם מָה שְׁכַתְּבַת שֶׁם בְּשֵׁם הָרַב בַּעַל הָעֵטוֹר וְר"ת ז"ל דְּכִשְׁהַעֲדִי בְּעִיר אַחֲרַת מְקַבְּלִין: כְּכָר
כְּתַבְנוּ כְּזָה דְהִיָּנוּ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת אוֹ בְּאִיסוּר אֲשֶׁה אֲשֶׁר כְּזָה מְפָנֵי הַתַּקְּנָה אֲבָל לְהוֹצִיא
אֲשֶׁה מִתַּחַת בְּעֵלָה וְלַעֲשׂוֹת כְּנִיָּה מְמַזְרִים הַפֶּל מוֹדִים דְּבַעֲיִנּוּ בְּפָנֵיהֶם כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הָרָא"ש
ז"ל בְּפִי וּבְבִירוֹר וְלֹא מְצָאנוּ עָלָיו בְּעַנְיָן זֶה שׁוּם חוֹלֵק אֲדַרְבָּה הָרִשְׁבָּ"א ז"ל עֲצָמוֹ דַּעַתוֹ
כְּדַעַתוֹ כְּדַכְּתִיב לְעֵיל: וְכ"ש בְּמִקּוּם שְׂאֲפָשֵׁר שְׁיָבוּאוּ הַעֲדִים לְכָאן אוֹ יִלְכוּ אֵלוּ לְשֵׁם
דְּלָאוּ מְבַקְּשִׁים לִילָף לְמַדִּינַת הַיָּם נִיגְהוּ אֲלֵא קְבוּעִים בְּמִקּוּמָם וְאֵין בְּהֶם אוֹתוֹ חֲשִׁשׁ
שְׁכַתְּבַת הוּא ז"ל שְׁלֵא יִמְצָאָם: הֲלֵא תִרְאָה כִּי אֲפִילוּ בְּדְבָר הַקַּל אֲשֶׁר כְּזָה הַנּוֹצֵרֶף לְכָל כְּפֹד
טְעָמִים שְׁכַתְּבַת כְּגוֹן שְׁהָיוּ הַעֲדִים יְרֵאִים לְהִרְאוֹת לְפָנֵי הָאֲשֶׁה וְקְרוּבִיָּה וְכוּ' וְכַגּוֹן מָה
שְׁכַתְּבַת וְדִי שְׁנֵא' בְּעֵלְמָא דְאִין עֲדוּתָן עֲדוּת לְגַמְרָא אֶת דִּינוֹ וְלְהוֹצִיא מְמוֹן בְּעֲדוּת זוֹ אֲבָל
שְׁנֵאֲמַר אֵין עֲדוּתָן עֲדוּת וְנוֹצִיא מְמוֹן אֵין עֲדוּתָן עֲדוּת וְנוֹצִיא מְמוֹן אֵין עֲדוּתָן עֲדוּת וְכוּ': גַּם
הִירוֹשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא הָרַב לְהוֹכִיחַ מְמוֹן שְׁכָל שְׂאִין בַּע"ד מְצוּי כָּאן שְׁמְקַבְּלִין אֵין הַדְּבָרִי
מְנוֹכְרָחִי שֵׁם: וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כְּפֹד הִיָּה שְׁהִיָּה מְצוּי שֵׁם רַבִּי יְרֵמְיָה וְקַבְּלוּ הַעֲדוּת שְׁלֵא בְּפָנָיו
וּלְפִי הִיָּה מְצֻטְעֵר וְתַמָּה עַל דְּבָר זֶה וְזֶהוּ שְׂאֲמַר וְכִי מְקַבְּלִין עֲדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְאֲפִי'
הוּא עֲמָהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה ע"כ: וְלֹא יִתְחַיֵּיב מִכָּאן שְׂאֵם הִיָּה בְּעִיר אַחֲרַת לֹא הִיָּה מְצֻטְעֵר

אֵלָא דְהָא עֲדִיפָא וְהִינּוּ דְקָאֵמַר הָרַב ז"ל בְּחַתִּימַת דְּבָרָיו מְפָלֵל כָּל דְּבָרִים אֱלוּ שְׁפַתְבְּתִי
נִרְאָה לִי לְפָטוֹר אֵת זֶה שְׁנִשָּׂא אִשָּׁה אַחֲרֵי קִבְּלַת עֲדוּת זֹו מְעוֹנָשׁ הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשָּׁה
וְכו' ע"כ: מִשְׁמַע שְׁלֵא הִיָּה הַדְּבָר כָּל כֹּף מְסוּיִים בְּיָדוֹ לְפָטוֹר אוֹתוֹ בְּטַעֲנָה א' מֵאוֹתָן
שְׁזָכַר בְּדָבָר הַקָּל אֲשֶׁר כֵּזֶה: כ"ש בְּעוֹבְדָא דִּילָן דְּרוֹצִין לְדַמּוֹת בְּהָ מִילְתָּא לְמִילְתָּא דְלֵא
דְמִיָּא כְּדִי לְהוֹצִיאָה מִתַּחַת בְּעֵלְהָ: וְלָמָּה נִנְיִת דְּבָרֵי הָרַב הַגָּדוֹל בְּעֵנְקִים הָרֵא"ש ז"ל
שֶׁהוּא רַב מוֹבְהָק וְגָדוֹל הָאֲחֵרוֹנִים וְדְבָרֵי הָרֶשֶׁב"א עֲצָמוֹ שְׁפַתְבּ דְּהָא מִילְתָּא דִּינִי נְפִשׁוֹת
הִיא כְּדַכְתִּיב לְעִיל וּמֵהֲדָרִינָן אַפְרָכֵי וְאַשְׁנוּנֵי וְלַעֲשׂוֹת הִיקְשִׁים וּגְזֵרוֹת שְׁוֹת בְּדְבָרֵי
הַמְּפָרְשִׁים וְאִינָן שְׁוֹת וְאִם בְּחֻבְלֵי הַהֶעֱדָר רוֹצֵה לְמִשְׁנֵה אֵת הָאִשָּׁה וְלְהוֹצִיאָה מִתַּחַת
בְּעֵלְהָ אִיף לֹא נַחְזִיק אֲנַחְנוּ אוֹתָהּ וְנַעֲמִידָנָה עִם בְּעֵלְהָ בְּעִבְרוֹתוֹת חֻבְלֵי אִטוֹן מְצָרִים וּבְכַמָּה
קִשְׁרִים שֶׁל קִיּוּמָא: וּכְבָר כְּתַבְנוּ דְּכָל מַה שְׁפַתְבְּנוּ בְּזֶה הוּא מְפָעוֹלַת הַרִיק וּמִתְנוּעַת
הַמְּוֹתָר דְּבַגְדוֹן שְׁלָנוּ כָּל הָעֲדִים פְּסוּלִים וּמָה אִיכְפַת לוֹ אִם נִתְקַבְּלָה הָעֲדוּת בְּפָנֵי בַע"ד
אוֹ שְׁלֵא בְּפָנֵי: וְנַעַת הָרִיב"ש ז"ל תְּתַבְּאָר לְקַמְן וְיִבּוֹאוּ דְּבָרָיו שְׁפַתְבּ בְּפִי' בַּס"ד: עוֹד
כְּתַב הַחֲכָם נ"ר וְעַל כָּל פְּנִים תְּמַהֲתִי מֵאֱלוּ הַמּוֹרִים לְהַתִּיר הַפְּלֵא וְפְלֵא לָמָּה לֹא הִפְרִישׁוּהָ
מִבְּעֵלְהָ כְּשֶׁשְׁלַחְתִּי הָעֲדוּיוֹת מִירוּשְׁלָם שְׁאִם מִטַּעַם פְּסוּלוֹ הָעֲדִים עֲדִינָן לֹא נוֹדַע פְּיֻסוּלָם:
וְשִׁמְעֵתִי שְׁסָבְרוּ דְכִינּוֹן שְׁנִתְקַבְּלוּ הָעֲדוּיוֹת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד אִין לְהֵם תִּיקוֹן לְחִזּוֹר וּלְהַעֲיִד
וְה"ל כְּמֵאן דְּלִיתְנָהוּ וּלְפִי' לֹא חִשְׁשׁוּ לְהֵם: וְא"כ קִשְׂיָא לִי עֲלֵיהֶם תְּרַתִּי חֲדָא שְׁהָעֲדוּת
שְׁנִתְקַבְּל בְּפָנֵי ה"ה כְּמַה"ר שְׁמוּאֵל ו' סִיד ז"ל בְּלִילְהָ אִיף חֲזָרוּ וְקִבְּלוּ אוֹתָהּ בִּיּוֹם דְּמַה
לִי שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד מַה לִי בְּלִילְהָ: וְעוֹד הִיאָף קִבְּלוּ הֵם עֲדִים שְׁלֵא בְּפָנֵי וּבְפָנֵי בַעַל
הָרֵאשׁוֹן לְהַתִּירָה לְעֵלְמָא אֲבָל הָאֵמַת הוּא לַכ"ע שְׁאִם נִתְקַבְּל עֲדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד
בְּשִׁשְׁנֵי הַפְּתוֹת וְהָעֲדִים מְצוּיִין בְּעִיר שְׁתַּקְּוֹבֵל הָעֲדוּת בְּעַד ע"כ: וְמַה שְׁתַּמָּה וְנִפְלֵא הַפְּלֵא
וְנִפְלֵא לָמָּה לֹא הִפְרִישׁוּהָ מִבְּעֵלְהָ וְכו' נִדְאִי דְהֵאִי גְבָרָא לֹא חִשׁ לְקַמְחִיָּה וְאִינוּ רוֹאֵה שְׁבָא
בְּכָאן בְּכַעֲיוֹ דְּבָרָיו שֶׁל מַעֲלָה וְלָמָּה יִטְרִיחַ אוֹתָנוּ וְאֵת עֲצָמוֹ לְכַתּוֹב הַדְּבָרִים פַּעַם אַחַר
פַּעֲסוֹכְבָר הַשְּׁכַנּוּ עַל דְּבָר זֶה פַּעֲמִים שְׁלֵשׁ וְאַמְרָנוּ כִּי כְּשֶׁבָאוּ הָעֲדוּיוֹת הַנְּזַכְּרוֹת לִיד
הַחֲכָם הַשְּׁלָם ז"ל לֹא הָרָאָה אוֹתָן לָנוּ וְלֹא עֲמַדְנוּ עַל תְּכוּנָתָם וּבְשַׁעָה שְׁרָאוּ אוֹתָן קֶצֶת
מֵאַנְשֵׁי מְקוֹמָם יָדְעוּ בְּזִיוָף וְאַמְרוּ אוֹתוֹ עַל הַחֲכָם הַנְּזַכְּר וְיָצָא הַקּוֹל וְלַעֲזָה מְדִינָה וְתַהוֹם
כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶם שְׁהָאֲחָד מֵהֶם יָצָא מִן הַמְּדִינָה קוֹדֵם שְׁנוֹלְדָה הַבַּת וְגַם הָאֲחַר לֹא נִמְצָא
שָׁם כְּשֶׁנִּשְׁאֲתָ וְאִזּוּ הִגִּיעוּ הַדְּבָרִים לְאַזְנָנוּ וְשִׁלְחָנוּ לִירוּשְׁלָם אַחַר הַטּוֹפָס וְנִגְזָרוּ הַדְּבָרִים
עַד עַתָּה קִץ שְׁבָא הַחֲכָם לְעוֹרֵר מְדַנִּים וְדְבָרִים שְׁכַפְּרָנְחוּ וְשִׁקְטוּ: וְגָדוֹלָה מִזֵּאת שְׁגָזַר
אֲנָר וְאָמַר שְׁעֲדִינָן לֹא נוֹדַע פְּיֻסוּלָם וְכו' וְאִין אֱלוּ אֵלָא דְּבָרֵי נְבִיאוֹת כִּי מִי הִגִּיד לוֹ דְּבָר
זֶה וְלֹא בְּשַׁעֲרָנוּ עֲמָדוֹ רַגְלָיו בְּאוֹתוֹ זְמַן וּכְבָר כְּתַבְנוּ כִּי קוֹדֵם שְׁמַעְנוּ בְּפִיֻסוּלָם מִמָּה
שְׁשִׁמְעָנוּ בְּהֵם אוֹ בְּדַבּוֹר א' נְאֻמָּרוּ: וְמַה שְׁפַתְבּ שְׁשִׁמְעַע שֶׁל סְבָרְתָנוּ דְכִינּוֹן שְׁנִתְקַבְּלוּ שְׁלֵא
בְּפָנֵי בַעַל דִּין אִין לְהֵם תִּיקוֹן וְכו': הָאֵמַת אִם אִינָה סְבָרְתָנוּ הִיא סְבָרַת גְּדוֹלִים וְעֲצוּמִים
כְּגוֹן הַרְמ"ה ז"ל וְזוּלְתוֹ מִן הַמְּפָרְשֵׁי וְכִמוֹ שְׁיָבֵא דְבָרֵיהֶם בַּס"ד: וְאַמְנָם אֲנַחְנוּ לֹא אֲמַרְנוּ
אֵלָא שְׁאֱלוּ הָעֲדוּיוֹת נִתְקַבְּלוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְאִין דְּנִין ע"פ אוֹתָהּ עֲדוּת עַד שְׁתַּקְּוֹבֵל
בְּפָנֵי הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה כִּי אִם הָיוּ הָעֲדוּיוֹת מִתְקַבְּלוֹת בְּפָנֵיהֶם לֹא הָיָה ו' תְּמַאֵם וְזוּלְתוֹ מְעִידִי
אוֹתָהּ עֲדוּת כִּי אֲבָן מְקִיר הִית' צוֹעֶקֶת עֲלֵיהֶם: כ"ש קִבְּלַת עֲדוּת אַחַר ט' שָׁנִים לְנִשְׁוֹאִי
הָאִשָּׁה בְּלֹא שׁוּם מְעַרְעֵר וּבְלֹא שׁוּם מְנַגֵּד לֹא מַצַּד הַבַּעַל הָרֵאשׁוֹן וְלֹא מַצַּד הַשְּׁנִי וְלֹא
מַצַּד הָאִשָּׁה: הָאֵמַת כִּי מַעוֹלָם לֹא נִתְקַבְּלָה עֲדוּת אֲשֶׁר כֵּזֶה וְאֱלוּ הָיוּ הָעֲדִים כְּשִׁרִים

הַחֲרָשָׁנוּ: אֲבָל אוֹנָאת הַנְּשִׁים מְרוֹבָה שְׁדַמְעָתָן מְצוּיָה: וּכְבָר פְּתַבְנוּ פְּעָמֵי רַבּוֹת דְּלְרוּחָא דְמִילְתָא פְּתַבְנוּ כֹּל זֶה דְּנֻדְאֵי לֹא בְעִי' הֵכָא לֹא בְּפִנְיָהֶם וְלֹא שְׂלֵא בְּפִנְיָהֶם: וְהִנֵּה אֵינן לָנו עֶסֶק עִתָּה לֹא בְּדַבְרֵי ה"ר מְנַחֵם הָאָרוּךְ שֶׁהֵבִיא וְלֹא בְּדַבְרֵי הַקָּצֵר וְלֹא זוּלְתָן: כִּי מִי מִשְׁלָנוּ מִי שְׁמַכְחִישׁ אוֹתָן דְּבָרִים אֲלֵא אוֹתָן רַבָּנִים גְּדוֹלִים שְׁפַתְבְּנוּ: וּמָה שְׁרָצָה לְדַמּוֹת קַבְּלַת עֲדוּתָנוּ לְקַבְּלָתוֹ וְכַתֵּב וְז"ל וְעוֹד אֵיךְ קִבְּלוּ הֵם הָעֲדוּיּוֹת שְׂלֵא בְּפִנְיָ הַבַּעַל הָרֵאשׁוֹן וְכו' בְּכָל הָאָרֶץ מוֹדַעַת: כִּי דְבָרֵינוּ אֵלּוּ לֹא יִסְפְּלוּ אוֹתָן הַדַּעַת: דְּמַדְמָה עֲדוּת שְׂלֵא אִשָּׁה שְׁנִישְׁתַּמֵּד בַּעֲלָה וְנִטְמַע בֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מִכַּמָּה שָׁנִים כְּדֵי לְהַקֵּל עַגּוּנִיָּה וְאֵי אֶפְשָׁר בְּאִנְפֵּן אַחֵר: לַעֲדוּת שְׁקַבֵּל בִּירוּשָׁלַם בְּלֹא סִבָּה לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת בַּעֲלָה וְלַעֲשׂוֹת בְּנִיָּה מִמְזוּרִים וְהַבַּעַל וְהָאִשָּׁה יוֹשְׁבִים כָּאֵן בְּמִצְרַיִם וְאֶפְשָׁר לְקַבֵּל הָעֲדוּת בְּפִנְיָהֶם אִם יִצְטָרְכוּ לָזֶה: עוֹד בָּא לְחַקֹּר וּלְדַרְוֹשׁ אִם עֵידי גִטּוּן וְקִדּוּשֵׁין צְרִיכִין דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה אוֹ לֹא: וְהֵבִיא דַּעַת הַמְּפָרְשִׁים הַנִּרְאָה מֵהֶם שְׁצָרִיךְ וְהַנִּרְאָה מֵהֶם שְׁאִינּוּ צְרִיךְ וְכַתֵּב דְּלַכְלַהּוּ בְּדִין מְרוֹמָה בְּעֵינֵינוּ דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה: וְאִינִי יוֹדַע מָה הַזְּקִיקוֹ לְדְבָרִים אֵלּוּ אִם לֹא לְהִיּוֹת לוֹ כְּסוּת עֵינַיִם אִם גַּתְפּוּס עָלָיו שְׁעֵבֵר עַל דְּבָרֵי הָרֵא"שׁ וְז"ל וְקַבֵּל עֲדוּת אֲשֶׁר כָּפְנָה לְכַתְּחִלָּה הַפָּךְ הַדִּין בְּלֹא שׁוּם דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה: וּכְבָר פְּתַבְנוּ דְּהֵינּוּ דְּאֶמְרֵי אִינְשֵׁי מִלְּתָא דְּאִית בֶּהּ קְדוּם וְאִמְרָה: כִּי מִי שְׁמַע כְּזֹאת הַנִּפְלְאָה: וְכֹאֲלָהּ מִי רָאָה: מִיּוֹם עֲשׂוֹת ה' עַל הָאָרֶץ אָדָם: וְהִנֵּה לְבַשָּׁר וְנֶדָם: שְׁשׁוּם חֲכָם אוֹ דִּיּוּן אוֹ תַלְמִיד תַּצֵּא מִבֵּית דִּינּוּ קַבְּלַת עֲדוּת עַל אִשָּׁה בַּעֲוֹלַת בַּעַל: וְהִיא בְּבִטָּן אִמָּה בְּלֹא שׁוּם מְעָרְעֵר וְלֹא מְעִיר הַיֵּשׁ לָהּ בַּעֲוֹלָם דִּין מְרוֹמָה גְּדוֹל מְזֵה: וְגַם הָעֵד הָאֲחֵר גַּם הוּא לֹא נִמְצָא שָׁם וְהוּא לֹא שֶׁת לְבוֹ גַּם לְזֹאת וְלֹא דָרַשׁ וְלֹא חִקֵּר: וְאַנּוּ שְׁתַּקִּין וְאִיהוּ מְקַרְקֵר: וְלֹא מְסַתֵּיַע מֵאֵי דְקֶאֱמַר וְאֵינן לַעֲשׂוֹת דְּבָר כְּזֶה בְּקַהֲלָה וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל: כִּי אֵינָם מִמְקַבְּלֵי שׁוֹחֵד דְּבָרִים: לַעֲשׂוֹת אֵת בְּנִיָּהֶם מִמְזוּרֵי: וְאֲלֵא מַעֲתָה כֹּל אִשָּׁה שְׁנִישְׁאֵת שְׂלֵא לְדַעַת אֲבִיָּה מִימֵי עוֹלָם וּמִשְׁנִים קְדַמוֹנִיּוֹת הִיָּתָה עֲדוּתָן שְׂלֵא הָעֲדִים עֲדוּת מְרוֹמָה: וּמִי לַחַשׁ לוֹ שֶׁהָעֲדוּיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת לֹא חִקְרוּ הַדִּיּוּנִין וְדָרְשׁוּ בְּהֶם כְּפִי הַיְכֹלֶת וְכְפִי הָרְאוּי לַעֲדוּת אֲשֶׁר כְּזֶה וּמִי חִלַּק עָלָיו בְּדִין מְרוֹמָה וְאֶמַר שְׁאִינּוּ צְרִיךְ דְּרִישָׁה וְחַקִּירָה רַבּוּתָא לְמַקְרֵי בְּהַלְכוֹת עֲדוּת לְהַרְמַב"ם וְז"ל פ"ג וּבִאֲוֹתָהּ תִּשׁוּבָה שְׁפַתְבְּנוּ לְהַרְשָׁב"א וְז"ל גַּם בְּתִשׁוּבָתוֹ שְׂלֵא הָרִיב"שׁ וּבְסַפְרֵי הַמְּפָרְשִׁים וְז"ל הָאוּמְרִים דְּבָר זֶה וְהִנֵּה הֵם מְוַנְחִים בְּקֶרֶן זְוִית כֹּל הָרוּצָה לְרֵאוֹת יְבוּא וְיִרְאָה: עוֹד כְּתַב בְּחַתִּימַת דְּבָרֵינוּ שְׁלֵפֵי דַּעַתוֹ שְׂלֵא הִנֵּה מְקוֹם לְהַתִּיר הָאִשָּׁה הַזֹּאת מִכַּח אוֹתָם הָעֲדִים שְׁנַתְקַבְּלוּ בְּפִנְיָהֶם אֲלֵא כְּדֵי לְבַטֵּל הַמַּחְלֻקָּת לֹא רְצִינִי לְדַבֵּר אֵיךְ אֵינן מִמְשׁוֹת בְּעֲדוּתָן ע"כ: אֶמַר הַמְּשִׁיב שְׁקִילָא טִיבּוּתָהּ וְשַׁדְיָא אַחְזָרִי: וְלָמָּה לֹא יְדַבֵּר וַיְדַבֵּר אִם בְּדְבָרִים אֵלּוּ שְׁהִיוּ לְדַעַתוֹ בְּרוּרֵי כְּשֶׁמֶשׁ נִהְרָס כֹּל בְּנִיָּנוּ וְנִפְּל כֹּל עַנְיָנוּ: מָה יַעֲשֶׂה בְּאוֹתָן שֶׁהַשְּׁמִיט בְּחֻשְׁבוֹ שְׂלֵא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ מֵהֶם מִילְתָא לֹא זַעֲרָא וְלֹא רָבָא: וְלֹא כְּמָא דְּמַסִּיק תַּעֲלֵא מִבֵּי כְּרָבָא: וְאֲדַרְבָּה אַפְרִיּוֹן נְמַטְיָה לְמַר יַעֲקֹב אִם יִסְדֵּר לָנו קוֹנְטְרִיס אַחֵר כְּזֶה בְּאוֹתוֹ עַנְיָן שְׁיֹתֵר: וְלֹא יְכַפֵּה עַל תּוֹרָתוֹ פְּסַכְתֵּר: וְעִתָּה רְאִיתִי לְכַתְּוֹב דַּעוֹת אוֹתָן הַגְּדוֹלִים שְׁפַתְבּוּ דְּאֶפְלִי בְּדִיעְבַּד אִם קִבְּלוּ הָעֲדוּת שְׂלֵא בְּפִנְיָ בַּע"ד אֵינן דְּנִין ע"פ אוֹתָהּ הָעֲדוּת כֹּלְל וְאֶעֱפ"י שְׁאִין אֲנוּ צְרִיכִין לָזֶה כִּיּוֹן דְּאֵתָא לִידֵן גִּימָא בִּיָּה מִילְתָא: כְּתַב הַרְמַנ"ע וְז"ל בְּתִשׁוּבָה וְז"ל וְרַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי אֲשֶׁר כְּתַב דְּאֵין מְקַבְּלִין עֲדוּת אֲלֵא בְּפִנְיָ בַּע"ד וְאֶפְלִי אִם קִבְּלוּ אֵינּוּ עֲדוּת לְדוֹן עַל פִּיו וְכֵן מְשַׁמַּע בְּפָרְק ב' דְּכַתְּוּבוֹת: וְכֵן כְּתַב הַרְמַב"ן וְז"ל בְּתִשׁוּבָה וְז"ל עֲדוּת שְׁקַבְּלוּ אוֹתָהּ ב"ד שְׂלֵא בְּפִנְיָ בַּע"ד וְדֵאֵי אֶפְלִי בְּדִיעְבַּד אֵינָה עֲדוּת וְהִכִּי מוֹכַח פָּרְק כִּיַּצַּד

הַרְגֵל וּפְרָק הָאִשָּׁה שְׁנֵתְאֵלְמָנָה וּמַעְצָמוּ הוּא מְוכָרַע לְפִי שְׁהֵם טוֹעִין בְּדָבָר מִשְׁנָה וְאִין דִּינֵיהֶם דִּין שְׁלֵא פְדָבְרִי בְּעַל הָעֵטוֹר ע"כ: וְכֵן פְּתַב הַרְמ"ה ז"ל בְּשִׁלְהִי קָמָא וְנ"ל מִיָּהָא שְׁמַעִינָן דְּאִפִּי בְּקַבְלַת עֵדוּת בְּעֵלְמָא דְלֵא פְסָקִי הַשְׁתָּא לְדִינָא אִין מְקַבְלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַע"ד וְכו' עַד דְּאִי עֵבֵר וְקַבְלַת לָאו פְלוּם הוּא דְהִנְהוּ לְהוּ כְּמִי שְׁטַעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה וְחוּזְרִין וְכו' עַד דְּב"ד שְׁקַבְלוּ עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד לָא מְהַנְיָא הֵהִיא קַבְלָה לְחַיִּיבֵיהּ לְהֵהוּא בַע"ד פְּלֵל: עוֹד פְּתַב בְּתַשׁוּבָה וְנ"ל הַכִּין חֻזְרִין דְּהָא סְהַדוּתָא בְּטָלָה מִתְלַתָּא אֲנָפִי אֲנָפִי קָמָא דְאִין מְקַבְלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַע"ד וְאֲפִי לְמָאן דְּאָמַר מְקַבְלִין אִי אֲתִי בַע"ד וּמַעְרַעֵר עֲרַעוּרוֹ קֵיָּים וְכ"ש אֲנִן דְּקִי"ל שְׁאִין מְקַבְלִין שְׁעֲרַעוּרוֹ קֵיָּים ע"כ: וְכֵן פְּתַב בְּעֵטוֹר וְנ"ל וּמִסְתַּבְרָא דְאִי אֲתִי וּמִסְהָדִי זִמְנָא אַחְרִיתִי בְּאִפִּיָּה קַבְלִין לִיָּה וְאִי לָא לָא קַבְלִינָן דְּגָרְסִינָן בִּירוּשְׁלַמִי מְקַבְלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד וְעַבְדִּי לִיָּה גְזַר דִּין וְאִם עֲרַעֵר עֲרַעוּרוֹ קֵיָּים וְכ"ש אֲנִן דְּקִי"ל דְּאִין מְקַבְלִין שְׁעֲרַעוּרוֹ קֵיָּים ע"כ וְכֵן פְּתַב הַרְאָ"ה ז"ל דְּכִינָן דְּקִי"ל דְּאִין מְקַבְלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד אִם עֵבֵרוּ וְקַבְלוּ לָא עֲשׂוּ וְלֵא פְלוּם דְּהוּוּ לְהוּ טוֹעִין בְּדָבָר מִשְׁנָה דְּקִי"ל דְּחוּזַר וְכִמּוֹ שְׁפַתְבוּ בְּשִׁמּוֹ בְּפִי הַהֲלָכוֹת פְּרָק פִּיצַד הַרְגֵל וּפְרָק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא: וְכֵן פְּתַב הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּחֻדוּשֵׁי דְאִין מְקַבְלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד אֱלָמָא הָכִי הֲלֵכְתָּא: וּבִירוּשְׁלַמִי מְשַׁמַּע דְּאִם קַבְלוּם שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד לָא עֲשׂוּ וְלֵא פְלוּם: וּשְׁמוּאֵל גְּמִי הָכִי ס"ל דְּאִין מְקַבְלִין אֱלָא אִם פְּתַחוּ לִיָּה בְּדִינֵיהּ וּשְׁלַחוּ לִיָּה וְלֵא בָּא וְכִדְאָמַר רַב עוֹקְבָא דְּמִינֵיהּ דְּשְׁמוּאֵל מְפָרְשָׁא לִיָּה הָכִי ע"כ: וְכֵן פְּתוּב בְּסִפְרָא חֲנוּקוֹת הַדִּינֵינָן וְנ"ל אִין מְקַבְלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַע"ד וְאִם קַבְלוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּפָנֵי אִינוּ פְלוּם לְחַיִּיב אֵת בַע"ד עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת כְּדֵאִיתָא בְּב"ק פְּרָק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא: וְיֵישׁ אוּמְרִים דְּכִינָן שְׁהַעִידוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד שׁוּב אִין חוּזְרִין וּמַגִּידִין בְּפָנֵי כֹּהֵן גְּרָאָה דַּעַת הַרְמ"ה ז"ל פְּרָק הַגּוֹזֵל וְכֵן הוּרוּ מִקְצַת הַרְבָּנִים ז"ל: וְיֵישׁ אוּמְרִים שְׁיִכּוּל לְחוּזַר וּלְהַעִיד לְפָנֵי ב"ד וְכֵן עֵיָקֵר ע"כ: וְכֵן גְּמִי פְתוּב בְּסִפְרָא חֲשָׁן מְשַׁפֵּט וְנ"ל אִם קַבְלוּ עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד אִין דְּנִין עַל פִּי וְכו' ע"כ: וְכֵן פְּתַב הַרִיב"ש ז"ל בְּתַשׁוּבָה וְנ"ל הֲלָכָה פְּסוּקָה שְׁאִין מְקַבְלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַע"ד דִּין וְאֲפִי בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּדֵאִיתָא בְּפְרָק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ שָׁם וְהוּעַד בְּבַעְלֵי יְבוּא בַעַל הַשׁוֹר וְיַעֲמוּד עַל שׁוֹרוֹ וְהִסְפִּימוּ הַמְחַבְרִים ז"ל שְׁאָרָא בְּדִיעַבְדָּא אִם קַבְלוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּפָנֵיהֶם אִין עֵדוּתָן עֵדוּת אִין צְרִיף לומר בְּדִינֵי גְפָשׁוֹת הַחֲמוּרִים וְכֵן אִיתָא בְּמִסְכַּת סְנֵהְדְרִין פְּרָק כְּהֵן גְּדוּל גְּבִי עוֹבְדָא דִּינָאִי מְלָכָא ע"כ וְכֵן פְּתַבו מְפָרְשֵׁי אַחֲרִים וְכַתְּבֵי רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל הַפְּהֵן גָּאוֹן ז"ל בְּסִפְרָא לּוּאֹזְסָאֵל אַחְכָּאֵם שְׁחַבְרָא בְּלִשׁוֹן עֲרַב ז"ל וְאִם הַעִיד הָעַד שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד דִּין וְנִתְחַרְשׁ אוּ גְסַתְמָא אוּ גְשַׁתְטָה אוּ גְשַׁתְמַד אִם אוֹתוֹ שְׁהוּעַד עָלָיו אָדָם יְדוּעַ עִם שְׁתַּהֲיָה הָעֵדוּת יְדוּעָה עֵדוּתוֹ עֵדוּת ע"כ: וְעַתָּה יָרְאוּ הַרְוָאִי וְיִבְיָנוּ הַשׁוֹמְעֵי כִּי כְּנֵלְמָם דְּבָרוּ סְתָם וְלֵא חֲלָקוּ בֵּין מְצוּיִין בְּעִיר וּבֵין מְצוּיִין בְּעִיר אַחְרָת וְהִיכִי לָא מְשַׁתְּמִיט חַד מִינֵיהֶוּ לְחֲלָק וּלְמִימַר הָכִי וְאֲפִילוּ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כַּד מְחַלְקָה רַב בַּעַל הָעֵטוֹר ז"ל: אֱלָא דַּעַל כְּרַחֲמֵי לָא שְׁנָא לְהוּ מְצוּיִין בְּאוֹתָהּ הָעִיר אוּ בְּעִיר אַחְרָת: וְכֵן הוֹכִיחַ הַרְאָ"ש ז"ל בְּתַשׁוּבָה בְּכַעֲנוּבְדָא דִּילָן בְּפִי וּבְבִירוֹר וְנ"ל דְּאִין מְקַבְלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַע"ד וְאִם קַבְלוּהוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד אִינָה עֵדוּת כִּי נִתְקַבְּלָה שְׁלֵא כְּדִין וְכֵאלוֹ לֵא הַעִידוּ דְּמִי וְכו' ע"כ: עוֹד פְּתַב בְּתַשׁוּבָה אַחְרָת גְּבִי עֵדוּת שְׁנֵתְקַבְּלָה בְּעִיר אַחְרָת לְהוֹצִיא לְעַזְזוֹ עַל אִשָּׁה בְּעוֹלַת בַּעַל וְנ"ל שָׁם וּבְנִדּוֹן הַזֶּה לְאַסְרוֹר אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ הַכֵּל מוֹדִים דְּבַעֲיָי דְּרִישָׁה וְחֻקִּירָה וּלְקַבְּלָה הָעֵדוּת בְּפָנֵי בַעְלֵי דִינֵין וּבְפָנֵי גְדוּלֵי

ישראל שידעו לחקור ולדרוש ולא להסתיר עצה במעמקי ולהוציא לעז על האשה היושבת תחת בעלה ואף בדיני ממונות אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד וכו' ע"כ: עוד כתב שם בחתימת דבריו וז"ל וראוי להעניש לכל מי שהיה באותה עצה ובאותו ועד לקבל עדות של לעז על אשה היושבת תחת בעלה שלא בפניהם ע"כ: וכבר כתבנו דגם הרש"בא ז"ל מדמה דין שלנו לדיני נפשות דלעולם בעינו ביה דרישה וחקירה וקבלת עדות בפני בע"ד ואפילו אם היו בעיר אחרת כדברי הר"אש ז"ל: ובענין דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי לא רצייתי להטריח עצמי בדבר הפרור וכמו שפתבו המפרשים ז"ל: וגדולה מזאת אני אומר להיות סניף לכל הפתוב לעיל דאפילו אם היו אותן עדים שקבל החכם פולם פשרים ונתקבלה עדותן בפני בע"ד בדרישה וחקירה פראוי והוו להו תרי ותרי פינו שנסאאת לא תצא: מכמה אנפי תדא שענידי ההכחשה באו לאחר שנסאאת בכמה שנים: ועוד שבאו עידי ההיתר תחלה והעידו שנתקדשה ונשאת בעל פרחו של אביה: ופשוט הוא דקטנה שנתקדשה ונשאת שלא לדעת אביה פאלו לא נתקדשה כלל וכ"ש בעל פרחו: ועוד שנסאאת על פי ב"ד אחר שחקרו ודרשו בענייניה קרוב לשתי שנים רצופות: ומוכחא הא מילתא שפיר מההיא דפרק האשה שנתאלמנה שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דקתני בברייתא דאם נשאת לא תצא: ואע"ג דלפום מסקנא אפכה רב אשי ומוקי לה בשנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה ואם נשאת תצא: איכא למימר דדוקא היכא דאמרי הכי לא ראינוה שנתקדשה ומשום דעבידי אינשי דמקדשי בצנעה: הא לאו הכי אלא שהעידו בדבר הפרור פהכא לעולם אימא לה דאם נשאת לא תצא: וכי תימא והא אוקי רב ששת לברייתא דלעיל בשנסאאת לאחד מעידיה והכי נמי איכא למימר הכא גבי נתקדשה: הא לימא דלא אשכחן דקאמר רב ששת הכי אלא במת או נתגרשה דכולהו באשת איש קא מסהדי אבל גבי קדושין מהיכא תיתי לן דנימא הכי: וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דלא כתב ההיא דנשאת לאחד מעידיה אלא גבי מת או נתגרשה בפרק י"ב מהלכות גרושין אבל גבי קדושין סוף פ"ט לא הביא דברי רב ששת כלל אלא מילתא דרב אשי פצורתה שנים אומרים ראינוה ושנים אומרים לא ראינוה אינה עדות והיינו נמי דלא קאמר שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה וכו' פלישנא דברייתא ומפכה והוי רבותא טפי וכ"ש לפי דעת רוב המפרשים והמחברים ז"ל דאית להו דתרי ותרי ספיקא דרבנן דמאן דאית ליה הכי סביר' ליה דמדינה דאורייתא מוקמינן לה בתזקתה ואפילו לקולא איקיימא בתזקת היתר אלא דחומרא היא שהחמירו רבנן באשת איש דלא לאוקמה בהכי דלא מחמרי בה כל פה בכגון עובדא דילן ולימא אם נשאת תצא: ובהדיא כתב הריב"ש ז"ל גבי שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ז"ל וילמא דאמר בפרק ד' אחין דתרי ותרי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אתתא אחזקתה הבא עליה באשם תלוי קאי ולא תנשא ואם נשאת תצא אם לא נשאת לאחד מעידיה וכו' וילמא דאמר דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומוקמינן אתתא אחזקתה הרי זו לא תנשא לכתחלה ע"כ: משמע בהדיא דלמאן דאמר דתרי ותרי ספיקא דרבנן לכתחלה הוא דלא תנשא אבל בדיעבד אם נשאת לא תצא: ועל פרחין דליכא למימר הכא בשנסאאת לאחד מעידיה דאם פן מאי איכא לדידיה בין מדאורייתא לדרבנן אפילו מדאורייתא קאמר לעיל דאם נשאת לאחד מעידיה לא תצא: וכן כתב הרב בעל השלמה ז"ל דבהתירוה לינשא אפילו לא נשאת תנשא

לכתחלה נאפילו לא נשאת לאחד מעדיה אם נשאת לא תצא ע"כ: וכן דעת המפרשים דאית להו דתרי ותרי מדאורייתא נאפילו במת או נתגרשה אם נשאת לאחד מעדיה לא תצא: וכל שפן בנדון שלנו שפאו עדי ההיתר תחלה והוי פשנים אומרים לא נתקדשה ופשנים אומרים נתקדשה: ועוד שפאו העדים המכחישים לאחר כמה שנים משנשאת ולא דמי להיא דשנים אומרים נתקדשה ופשנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה דעל פרחין דבאו השתי פתות של העדים קודם שנשאת: ובנדאי דבכי האי גוונא דילן אפילו הר"ן ז"ל דנראה דמצריף בהא מילתא דשנים אומרים נתקדשה ופשנים אומרים לא נתקדשה נשאת לאחד מעדיה בהא נדאי מודה דלא בעי' נשאת לאחד מעדיה אלא דאם נשאת בכל ענין לא תצא: וכדאיתא בפרק האשה רבה דתנו התם אמרו לה מת בנה ואחר כף מת בעליה ונתבימה ואחר כף אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד הראשון והאחרון ממזר: ושקלו וטרו בה בגמרא ואקשו התם היכי דמי אי לימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פלומר סמוך אהני דמכשרי ולא תצא: ומסקנא התם לעולם בתרי ותרי והשנים האחרונים היו עדי הנזמה שהזימו את הראשונים שמע מינה דתרי ותרי דמכחישי אהדי בלא הנזמה בכי האי גוונא שפאו האוסרים לאחר שנשאת לא תצא: וכן כתב הרמ"ה ז"ל וז"ל והא דאמרין אשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו ליה מת בעליה ואחר כף מת בניה ואחר כף אמרו לה שהבן מת הסלה והיתה זקוקה ליבם ותצא: דוקא שהזימום עדים אחרונים לראשונים אבל בהכחשה פלומר שהכחישום לא תצא: ע"כ: וכן כתב הר"ן ז"ל עצמו פרק ב' דכתובות וז"ל האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בנה ואחר כף מת בעלה ונתבימה ואחר כף אמרו לה חילוף הדברים תצא וכו' ובעינן עלה בגמרא הכי דמי אי דאיכ' תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא תצא: ועוד ממזר: ספק ממזר הוא: ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתא הכא דין הוא שתצא שהרי חזקתה לשוק והולד ממזר גמור מאשת אה שלא במקום מצוה: אלא שמע מינה דלא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתה להוציאה מבעלה באומר בריא לי שפוטרת לי וכו' ע"כ: הא קמן בהדיא דאפילו הר"ן ז"ל בכי האי גוונא לא בעינן נשאת לאחד מעדיה דלא הכא כלל: וידוע הוא דבעובד דילן הם אומרים בריא לי שנתקדשה ונשאת בעל פרחו של אב וכ"ש היא ואביה דבדידהו גופיהו הנה עובדא ושנייה בהו בריא לי טפי מאותן מקומות שנאמר בהו דבר זה: וכל שפן למאי דפרש"י ז"ל באומרת בריא לי אין לבי נוקפי שברור לי שאלו הנה קנים הנה בא: ע"כ: ובהא מילתא גופה כתב הר"ן ז"ל באומר בריא לי שפוטרת לי פמו שפתב בדבריו לעיל והכא נמי הבעל אומר כף וכן נמי פתבו שם התוספות וז"ל מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אף על גב דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמה בחזקת איסור ליבם אמר הר"י ז"ל היכא דהיבם אומר בריא לי והיא אומרת בריא לי לא הנה לן למימר תצא מידי דהנה אנשאת לאחד מעדיה דריש פרקין ע"כ: וכדברי הר"ן ז"ל שכתבנו: ואע"ג דבהאי מילתא נמי איכא חזקה דאיסורא ליבם שמת בעלה תחלה פדכתבו המפרשים ז"ל אפי' הכי לא מוקמינן לה בהיא חזקה משום דאיהו דיקא ומינסבא וכמו שכתבו גם כן התוספות שם בפ"י וז"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה לענין דמרעה לה לחזקת איסורא ליבם ע"כ: וכ"ש בעובדא דילן דליכא חזקה דאיסורא כלל אלא חזקה שנתקדשה ונשאת בעודה קטנה מפח קטטה על ידי זמן הקהל וכל הפתות של

העדים מודים בזה והחזיקו הקטטה והקטנות: ולכל הצדדין ליפא הכא אלא חזקה דהיתר דהא תרי ותרי דמכחשי אהדדי כי האי גוונא הני אמרי נשאת שלא לדעת אביה והני אמרי נשאת לדעתו עדות השתי פתות בטלה כמו שכתבו המפרשים והרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה בכתובות פרק האשה ז"ל ומעלין אותו לכהונה לפי שעדות השנים שהעידו בו שהוא פשוט והשנים שהעידו בו שהוא פסול תבטל וישאר בחזקת אביו וכו' ע"כ: הם הכא נמי כי בטלה עדות השתי פתות נשארה בחזקת קטנה שנתקדשה ונשאת בקטנותה: גם כל העולם מעידים דבקטנותה נפרדו זה מזה ולא ראו זה את זה עד היום: ולא הווי ידעי שורת הדין בזה דלאו פלהו אינשי דינא גמירי וכ"ש דין אשר כזה ועמי הארץ ובורי' פאביה והיא דלא ידעי בין ימינם לשמאלם עד שאמרו שגלה את אונם אז חכם אחד ואז באו לב"ד והביאו העדי' לפניהם והתירו אותה לינשא אחר הדקדוק הרב והחקירה הגדולה שנה על שנה ולו הנוח שהיה בכאן חזקה לאיסור כמו שעלה על לב החכם איפא למימ' נמי הכא אתתא דיקא ומינסב' ומרעה לה חזקה דאי לאו דידעה בבירור שנשאת בעל פרחו של אביה לא הות מיסקדשא ומשיאה נפשה וכבר כתבנו דהא מילת' ידיעה לה ולאביה בבירור הילכף אתתא חזקה זו דאתתא דיקא ומינסבא ומרעה לה לחזקה דאשת איש אפילו אי הוה אמרינן דאית לה האי חזקה: וכמו שכתבו התוספות נמי שם פרק שני דכתובות ז"ל ובשנים אומרים לא מת דאמרינן לעיל לא תצא ולא מוקמינן לה אחזקה דאשת איש היינו משום דחזקה דאשה דיקא ומינסבא מדעת לה לחזקת אשת איש ע"כ: וכבר כתבנו לעיל שכתבו שם נמי ז"ל ויש לומר דמפך מקום מהני דיוקא דילה לענין דמרעה לחזקת איסור ליכם ע"כ: וכן נמי כתבו בפרק חזקת הבתים בשם ר"ת ז"ל גבי שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת וכו' ז"ל אומר ר"ת ז"ל דאתתא חזקה דדיקא ומינסבא ומרעה חזקת אשת איש וכו' וכן נמי כתבו גבי שנים אומרים נתגרשה וכו' דלענין הכי דיקא ומרעה חזקת אשת איש דלעולם יראה שמא יוזמו עדיה או יפסלו בגזלות ע"כ: גם הרשב"א ז"ל לא הניח לנו בעניינא דילן שום ספק שכתב שם זה לשונו וההיא דפרק האשה רבה דאמרי לה חילוף היו הדברים: דאקשינן תרי ותרי ניגהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פלומר ולא תצא: מסתברא משום דהני תרי דאמרי חילוף היו הדברים לא באו עד שנתבבמה הוא דאמרי' מאי חזית דסמכת אהני דאתו בתר יבום סמוך אהני דנתבבמה אפומיהו: ותדע לה דהא דרבי מנחם בר' יוסי דאמר בפרק שני דכתובות בין מת בין נתגרשה לא תנשא ואם נשאת תצא מודה הוא דאם נשאת עד שלא באו הני דאמרי לא מת ולא נתגרשה לא תצא פדאמרי' התם אמר רבי יוסי ברבי מנחם אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואחר כך נשאת אבל נשאת ואחר כך באו עדי' לא תצא ע"כ וכבר כתבנו דלית לן הכא נשאת לאחד מעדיה וזה דבר ברור ואין צריך לפנים: וידוע הוא דהא מילתא דרבי מנחם דבאו עדים לאחר שנשאת על פרחין דהלכתא היא: והתם פרק חזקת הבתים אקשינן מינה וכמו שכתב שם הרב רבינו יוסף נ' מיגאש ז"ל במילתיה זה לשונו אבל נשאת ואחר כך באו עדים הרי זו לא תצא: אלמא אף ע"ג דאתו סהדי השתא דאשת איש היא ואילו אתו מעיקרא מקמי דאינסביב' לא הוה שביקינו לה לאנסובי וכיון דבתר דאינסובי הוא דאתו להו הני סהדי ואפתי ספק אשת איש היא מספיקא לא מפקינו לה מתותי גברה דהא איפא סהדי דנשאת על פיהם דקא מסהדי דלאו אשת איש היא והכא נמי וכו' ע"כ: אלמא דמספיקא לא

מפקינן אתמא מתותי בעלה היכא דבאו העדים לאחר שנשאת ואע"ג דאיתוקמא התם מילתא במסקנא דלא חיישינן לזילותא דבי דינא מ"מ לדידיה האי פירושא דכתבינן במילתיה דרבי מנחם כדקיימא קיימא ולא אדחיא כלל: וכל שפן לדעת רוב המפרשי דאמרו דתרי ותרי ספיקא דרבנן היא פדאמרן וכל שפן בעובדא דילן דאלו התם מייירי בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ושנים אומרי' נתגרשה וכו' דלעולם בחזקת איסור היא ונאפילו הכי קאמר דמספיקא לא מפקינן לה מתותי בעלה היכא דבאו העדים לאחר שנשאת: גם הרא"ש ז"ל כתב בתשובה על יבמה שנשאת לשווק בחזקת שהיה לה ולד של קיימא והוציאו עליה לעז והביאה עדים שחיה אותו ולד יותר משלשים יום: והשיב פיון שהביאה שני עדים אפילו אם עדים אחרים מעידים לפני בית דין בתורת עדות שהיה ידוע להם לידת הולד וגם היו בשעת פטירתו ולא היו לו שלשים יום: הרי יש פאן עדות מוכחשת שנים מעידים שחיה שלשים יום ושנים מעידים שלא חיה שלשים יום וקיימא לן כמו שכתב ר"י ז"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ולא אמרינן אוקי אתמא אחזקתה וכו' עד ונראה לי דהך אתמא שריא לבעלה ואינה צריכה ע"כ: והובאה תשובה זו באבן העזר בה' יבום: ובהא מילתא נמי ליכא למימר בה נשאת לאחד מעידיה ולא קאמר דצריכה למימר אפי' בריא לי אלא דאזלינן לקולא ולא מפקינן לה מבעלה פיון שנשאת קודם שבאו עידי איסור ועוד אשכחן במילתא דידן שבאו עידי ההיתר תחלה והוציאוה מחזקתה אפילו אי אמרינן דהנות בחזקת איסור: ומוכחא הא מילתא ממה שכתב הר"רי ברבי ברוך ז"ל דלא אמרינן בכל הגני אוקמה אחזקה לפי שהשנים שהוציאו אותו מחזקתו של היתר באו תחלה ומיד כשהעידו יצא מחזקתו ע"י עדותו ותו לא אמרינן אוקמה אחזקה ע"כ: אף הכא נמי לו הונח שהיתה בחזקת איסור איכא למימר דכיון דבאו עידי ההיתר תחלה ונשאת על פיהם מיד כשהעידו יצתה מחזקתה: ואע"ג דכתבו התוספות דאין נראה פן להר"י ז"ל מאי חזית דתסמך אהאי סמוך אהאי דהוא רב גדול ואחרון הגאונים: ובהדיא כתב החכם המנגד עצמו במקום אחר דכל תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא וכל ספק שיפול אזלינן לקולא והאריף שם בראיות וכבר כתב רש"י ז"ל גבי אוקי גברא אחזקתיה ע"פ סהדא קמא דאמר מעליא הוא ואז הנה מהימן דלא הווי עוררין ע"כ: משמע מדבריו דמחזקינן ליה ע"פ עדות הראשונה ואמרינן ביה אוקי גברא אחזקתיה ואע"ג דהקשה עליו הרשב"א וכן המפרשים ז"ל שם פרוק האומר דהא לא הוחזק אלא ע"פ אלו וכו' והגע עצמך אלו באו שנים ואמרו איש פלוני פהן הוא והעלוהו על פיהם ובאו שנים אחרים ואמרו דבן גרושה הוא מי אמרינן בכי האי גוונא אוקי גברא אחזקתיה הא ודאי פיון דלא אחזק אלא אפומיהו דהגני ואיכא אחרוני דמכחשי להו לאו חזקה היא עד אלמא חזקה דעל פי עדות כעדות עצמה ולא חזקה היא ע"כ: מפל מקום כף היא דעת רש"י ז"ל והנמשכים אחריו והיינו הנדון שלנו: וכמה וכמה ספיקות יש בנדון זה בעדויות שקבלו בזולתן לא עוררנו עליהם ולא דקדקנו אחריו בהם: ליראת האריכות ולבקש הקיצור: כלל דמילתא דאפי' נודה שהיו כל העדים המכחישים כשרים ונתקבלה עדותן בדרישה וחקירה כראוי והיתה עדותן בדב' הפרור פיון שנשאת לא תצא: וכל המוציא שום לעז עליה עתיד ליתן את הדין לפני מי שאמר והיה העולם בעת יביא במשפט על כל נעלם: ויהי אחרי כל אלה הדברים ת"ל ורח לנו מאור הדין ושמשו והורה האמת דרכו: והמקנטר שקר נסכו וחסרה ונתקבלה עדות השני עדים הנשארם

לפני חכמי ירושלים תוב"ב ובפני מורשה הבעל והאשה בכת חרמות ושבועות והעידו שאותה קבלת עדות שהוציא החכם כה"ר יעקב הנזכר משמם על יקוט"ה הנזכרת לא ראו הם שום דבר מאותה עדות אלא ששמעו אותן הדברים מאנשים אחרים ושל עולם לא העידו לפני החכם הנזכר שראו הם בעצמם הדברים אלא על פי הנשמע על זאת תפוג תורה: כי היינו פעמורה: ושלום על דייני ישראל הדנין דין אמת לאמתו: יז אל יחידי קהל דמשק יצ"ו: הגיעה אלינו מצותכם בענין הגט שהוליה השליח לבית דינכם כיון בצדק ולא אמר בפני נכת' ובפני נחתם וראיתי אתכם שואלי' בענין ומדקדקין בדבר של ערוה כאשר יאות ליראי השם ולחונשבי שמו פמותכם: תתברכו משמי חביון: ותזכו לראות בבנין אפריון: וכבר שאלתי לסופר איך עבר הענין ואמ' לי שהיה השליח טרוד בעסקיו ולא רצה לעמוד על הפתוך ועל החתימה אבל הוא סמך על עידי הגט שהיתה חתימת ידם ניפרת במקומכם: עוד סמך על דעת התוספות ועל מה שכתב הרשב"א ז"ל בפ"י ריש פרק המביא תנין דאפי' בחד שליח ואחד שמצטרף עם השליח להעיד על השליחות מהני לרבא דקי"ל פנתיה ואצ"ל בפני נכתב וכו' וכמו שהביא דבריו בעל המגיד ז"ל פ"ז מהלכות גירושין וכתב שגם הרמב"ם ז"ל ובה"ג דעתן כן וכן נמי כתב הרשב"א ז"ל לכתובה תדע דאי שליח צריך עדים לא היה צריך לומר פב"נ ובפני נחתם דכיון דיש לו עדים שעשאו הבעל שליח הנה ליה פאתינה בי תרי דאין צריכין לומר פלום כדאית' התם שנים שהביאו גט צריכין לומר ובפ"נ בפני נחתם א"ל אין צריכין מה אלו אמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני וכו' ע"כ: ואפילו לדברי הרמ"ה ז"ל שהחמיר והצריך שיהיו עדי השליחות עצמם עידי נתינת הגט מיד השליח ליד האשה כמו שהביא דבריו בעל הטורים ז"ל אפי' הכי בנדון זה הנה היה איפשר לכם ליתנו בפני עידי שטר השליחות עצמן שהרי הם הלכו אצלכם בחברת השליח והנה היו מצויין אצלכם ולא עלה על לבו שהיה נעלם מכ"ת דבר זה: גם היה לו מקום לסמוך על מה שכתב הריב"ש ז"ל בתשובותיו גבי שליח דהשליח הראשון עצמו מצטרף עם שני עידי שטר השליחות ואפי' היו נשארם פאן ויכול לומר שם השליח השני שליח בית דין אני ואין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כמו שהצריך הוא ז"ל שם: ומה שכתבתם שלא הוזכר בגט מקום האשה כלל כן האמת וכן פשוט המנהג במקום הזה מפמה שנים ומנהג ותיקין הוא: וכן כתב הריב"ש ז"ל שפבר נהגו שלא לכתוב מקום הלידה כדי שלא לטעות בו כי אין הפל זכורים מקום לידתו: וכן כתוב בספר עמודי גולה וזה לשונו והלידות נמנעו מלכתוב לפי שיש טועין בדבר עכ"ל: גם מקום הדירה פלומר הדרה במקום פלוני או דקימא השתא במקום פלוני אין ראוי לכתוב בגיטין השליחים במקום למקום פי מי יודע אם היתה האשה מצויה באותו מקום בשעת פתיבת הגט או הלכה למקום אחר ונמצא הגט פסול: וכן כתוב בספר עמודי גולה ז"ל וכשפותבין הגט לאיש לשלוח לאשתו שהיא במקום אחר אין כותבין מקום האשה כלל בלשון דירה ולא בלשון עמידה ע"כ: וכן יש מהמפרשים ז"ל שכתב: ואתה שלום וכל אשר לכם שלום פנפש נאמנכם: משה בכמהר"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר: מצרים יח שאלה יורנו המורה פהלכה מה היא סברת הרמב"ם ז"ל פברכת להכניסו בביתו של אברהם אבינו שמברך אבי הבן אם לדעתו צריך לאומרה קודם המילה או אחריה לפי שראינו קצת אנשים שמשנין מנהג המדינה ומברכין אותה אחרי המילה ותולין עצמן בהרמב"ם ז"ל ואמרים שפך דעתו

מדהקדים בהלכות מילה ברפת המילה לברפת להכניסו בבריתו גם יש מהמתחפמים שאומרים דלדעת הרמב"ם ז"ל מברכין ברכה זו אחר ברפת המילה קודם המילה והפריעה וצריכין אנו למודעי: תשובה איברא ונדאי דדעת הרמב"ם ז"ל שצריך לברך אותה קודם המילה כמו שנהגו במקומנו זו דהוא אתריה דמין ז"ל ועל פיו יחנו ועל פיו יסעו: וכן כתב עליו הר"ר אברהם בנו בספר אל כפאי"ה ז"ל ויש מי שסובר שזאת הברכה ר"ל ברפת להכניסו וכו' צריך שתהיה אחר המילה ורוצה להעמיד המנהג הזה בטענות שסתירתן גלויה למי שיש לו מעט התבוננות ואיני רוצה להאריך בזה: ונמצא לרבינו האי גאון ז"ל בתשובותיו שאין הקפדה אם תהיה קודם המילה או אחריה: ואפא מארי סובר שצריכה להיות קודם המילה וראיתו על זה מהנראה מהמובן מדבריהם ז"ל ממה שמורה נוסח הברכה ומההיקש מובן דבריהם כי ממה שאמרו המל מברך על המילה אבי הבן מברך להכניסו יראה ששתי הברכות קודם המילה מחולקים בין המל ובין אבי הבן ודבר מוספם הוא שברפת המל קודם המילה ואמנם הראיה מנוסח הברכה היא ממה שאומרים להכניסו שענינו על דבר העתיד ולא על פעולה שפבר נעשית וזהו אמרם בתלמוד בלבער כ"ע לא פליגי דלהבא משמע וצריך לברך להבא כי פליגי בעל ביעור מר סבר וכו' ואמנם ההיקש הוא כי זאת הברכה היא על מצוה נוסחה אקב": והקדמה כוללת בתלמוד כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מטבילה ר"ל טבילת הגר כמו שפ"י ז"ל ומי שרוצה לקנטר בזה ולהעמיד מנהגו בראיה תורה על חסרון דיעתו בתלמוד אין השגחה בדבריו אצל החכמי וכו' עכ"ל: וכן נמי כתב הרי"ף ז"ל בתשובה על שאלו ממנו אם מברכין ברפת אירוסין והקידישין כבר קדמו: וכן ברפת אבי הבן אם מברכין אותה אחר המילה והשיב וז"ל אין ראוי לעשות פן כל עקר מפני שהמצות מברך עליהן עובר לעשייתן הילכך מברך ואחר כך גותן הקדישין: וכן אבי הבן צריך שיברך ואחר כך מלין אותן ואפילו ברוך לאחר שמל אם לא פרע עדין מותר משום שאמרו מל ולא פרע כאלו לא מל ע"כ: וכן כתב הרשב"ם ז"ל נמי ומהנה טעמי דלעיל דאיתי הרמב"ם ז"ל: אבל ר"ת ז"ל אחיו חלק עליו בזה לפי שמשנה סדר הבריייתא שסדרה תחלה ברפת המל ואחר כך ברפת אבי הבן ועוד דקתני העומדים שם אומרים כשם שנוכנס לברית דאלמא שפבר נכנס ונימול: ומאי דקאמר דלהכניסו להבא משמע מדאמרינן התם בלבער כ"ע לא פליגי דלהבא משמע לאו קושיא היא דלאו למימרא דלהבא משמע ולא לשעבר אלא דטפי משמע להבא מלשעבר אבל ה"ה נמי דמשמע לשעבר ובעל ביעור הוא דפליגי וכו' ודקאמרינן כל המצות מברך עליהן וכו' לא קשיא דברכה זו אינה אלא שבח והודאה בעלמא וכו' ע"כ: וכדי להעמיד דברי רבינו הרמב"ם ז"ל דמנהגא דילן במצרים כותיה נראה לי לומר דמאי דקא מקשה עלה מסדר הבריייתא לאו קושיא היא כלל דהבריייתא סדרה ברפת המילה ברישא דהיא גוף המצוה ועיקרה וקאי שפיר עלה אבי הבן מברך וכו' ואי הוה מסדר ברפת אבי הבן ברישא לא הוה ידעין תנא היכא קאי אלא אי הוה מאריך טפי ועל פרחין דאין מפאן הוכחה לענין קדימה ואיחור דלאו להכי נחיתו והדרין לכלל דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן הילכך מברך תחלה להכניסו דהוי עובר לעשייה ומאי דקא מקשו נמי מהעומדים לא קשיא מידי דשפיר כשם שהכנסתו אפילו קודם מעשה פלומו כשם שהכנסתו לבוא בברית וברפת עליו להכניסו פן תכניסהו וכו': וכמו שכתב רבינו אליעזר ז"ל דמסירתו

לבעל ברית הוי הכנסתו לברית: ומאי דקאמר נמי דלהכניסו משמע נמי לשעבר מפל מקום סייעתא הוא דאפילו הכי על פרחין דלהכניסו משמע טפי להבא ואי הוה מברך לאחר המילה אמאי אין מברכין על הכנסתו דהיא הברכה הרגילה יותר ומשמע טפי לשעבר: ומאי דקאמר דברכה זו אינה אלא שבח והודאה וכו' ליתא דמהיכא תיתי לן דא זו אלא הודאה ואדרבה דאינה אלא ברפת המצוה וכדמשמע נוסח הברכה דקאמר אשר קדשנו במצותיו וצננו וכו' וכמו שכתב רבינו אברהם בנו של רבינו הרב ז"ל: ומאי דאיתי' עלה דדעת הרמב"ם ז"ל דצריך לברך להכניסו וכו' קודם המילה כמו שנוהגין במקומות אלו ואין זה צריך לפנים: ומאי דכתב ברפת המל ברישא סדר הברייתא נקט כמנהגו הטוב ולא נחית לקדימה ואיחור פלל והיינו דקאמר מברך ברכה אחרת וכל שכן דכד מעיינת בה שפיר הדבר מפורש שם בדבריו אין צריך בזה לעדותו של הרב בנוז"ל שהוא פתב וז"ל המל מברך קודם שימול וכו' ועלה קאי ואבי הבן מברך ברכה אחרת כלומר קודם שימול וכמו שפ"ל לנו דבריו הרב בנו ז"ל ששתייהן קודם המילה מחולקים בין המל ובין אבי הבן וכו' תדע דהא בברכה של אחר פתב בסמוך ואחר כך מברך אשר קדש ידיד מבטן וכו' משמע בהדיא דהנה דלעיל הווי להו קודם המילה ודבר זה מוכן מעצמו אין צריך להאריך בו ולא יסתפק בזה אלא חסר דעת או מקנטר: וכן נמי היא דעת רש"י והפתוב בתשובות הגאונים ז"ל שפתוב שם פתב רבי' החסיד ז"ל אבי הבן צריך לקחת בנו הוא בעצמו ולהכניסו לברית ולא על ידי שליח ובעוד שהוא בין זרעויותיו מברך להכניסו וכו' קודם שימולו אותו שהברכה אינה אלא על ההכנסה שמכניס אותו ואין צריך לברך ברכה זו לאחר שמלין אותו דהא ברכה לבטלה היא: ונראה שזה רבינו החסיד הוא רבי חנוניא החסיד איש ירושלים שאמרו עליו שם הגאונים שקבלו מרוב הקבלות הערוכות לו מימי התנאים ז"ל: עוד פתוב שם בירושלמי רבי שמעון בשם רבי הושעיא ורבנן האי מאן דאפיק בריה לברית יצטרף לברך ברכה עד לא תגזר ויצטרף ליטול בריה עליה ואי לא נטיל בריה בידוי לא מברך דהא מאן חמא נהמא אקים על פתורא וגבר' רחיק מיניה ומברך המוציא: מאן חמא חמרא בכסא ואיהו רחיק מיניה ומברך בורא פרי הגפן אלא יצטרף ליטול בידוי ולברכא עליה אוף הכא יצטרף ליטול בריה ולברכא עליה: רבי אבא אמר מאן דאעיל בריה לקרבנא דא איהו מקרב ולא על דא אוחרא דהא בקרבן כתיב והקריבו לפני ה' והקריב אותו לאשם: והקריבו אותו על ירך המזבח: הוא ולא אוחרא: אוף האי קורבנא איהו מקריב ליה ולא שליח אוחרא: ובשעתא דמקרב ליה מברך עד לא תגזר והכי תנינן ואיתמר דא"ר חמא בר אבא א"ר יהודה קורבנא איהו סמיה ואיהו מקרב ואיהו קאים עליה וכתוב ונרצה לו לכפר עליו: ברא דבר נש קרבנא איהו ומזבח אדמה קמיה לקרבא עליה קורבנא שלם חביבא מפל שאר קרבנין דעלמא: ע"כ: ובואו ונצוח על אלו המשנים המנהג המפורסם והמתוקן על פי הדין וע"פ עמודי עולם התלמודיים ובעלי דרך האמת מכמה שנים דאפילו בדברים שיתלה בהן איסור של תורה אין לשנות בהן מפני המחלוקת כמו שגלוי וידוע לדרדקי דבי רב: וכ"ש בדבר אשר כזה אין זה פי אם יציאה מקללי התלמוד ומיסודות התורה והנהגותיה: ומאן יהיב לן מעפריה דהרמב"ם ז"ל ומלי עינין דקאמר ז"ל וראוי לכוף את ראשינו תחת פפות המנהג: ובמקום אחר כתב והמשנה המנהג ימתח על העמוד: ומה שאמרתם שיש קצת מתחכמים ואומרים דלדעת הרמב"ם ז"ל מברכין אחר ברפת המילה

קוֹדֶם הַמִּילָה וְהַפְרִיעָה: אֵלּוּ דְבָרֵי בּוֹרוֹת אֲסוּר לְשַׁמְעֵן אַף פִּי לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶן וְלִרְשׁוֹן אוֹתָן עַל סֵפֶר בְּדִיו וְלֹא עָלָה דְבָר זֶה עַל לֵב שׁוֹם אָדָם בְּעוֹלָם: תּוֹדַע דְּהָא הֲרַשְׁבָּ"ם ז"ל דְּאָמַר גַּמִּי שְׁמַבְרַכִּין קוֹדֶם הַמִּילָה הַקְּשָׁה עֲלָיו רַבִּינוּ תָּם ז"ל אֲחִיו דְּמִשְׁנָה סֵדֶר הַבְּרִייתָא וְאִי מְצִינָן לְמִימַר דְּמַבְרַךְ אַחַר בְּרַכַּת הַמִּילָה קוֹדֶם הַמִּילָה וְהַפְרִיעָה מֵאִי שְׁיֻנּוּי סֵדֶר אִיפָּא: וְכִבְרַן נִתְבָּאָר כֹּל זֶה בְּתַכְלִית הַבְּיָאוּר וְכַתְּבֵנוּ בּוּ מַה שְׁיֵישׁ בּוּ דִּי וְיֹוֹתֵר מְדַאִי: וְהָאוּמַר לְעוֹלָם דִּי יִרִיק עֲלֵיכֶם בְּרַכָּה עַד בְּלִי דִּי: כְּנֶפֶשׁ מְשָׁה כַכְּמַהֲרָ"ר יִצְחָק ו' אֶל אֲשָׁקֶר ז"ל: יֵט מְצָרִים שְׁאֵלָה תִּלְמִיד חָכָם שְׁתּוֹרְתוֹ אֲנֻמְנוֹתוֹ וּמְקַצֵּת הַיּוֹם הוֹלֵךְ לְהַתְעַסֵּק בְּעִסְקָיו בְּסַחֲוֵרָה אוֹ לְהִלוֹת בְּרַבִּית אוֹ לְעִשׂוֹת אִי זֶה מְלֹאכָה כְּדִי לְפָרְנָס מְמַנָּה אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְחוֹזֵר לְלַמּוּדוֹ בְּעִנְיָן שְׁאִינוֹ מִתְּבַטֵּל מִלַּמּוּדוֹ אֶלָּא לְבַקֵּשׁ טָרַף לְבֵיתוֹ אִם יְכוֹלִין הַקְּהֵל לְהַטִּיל עֲלָיו מְסִים וְאֲרַנּוּנִיּוֹת וְלִכְוֹף אוֹתוֹ לְפָרוּעַ עֲמָהָם אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה אִיבְרָא דְתִלְמִיד חָכָם אֲשֶׁר כְּזֶה פְטוּר מִכָּל מִינֵי מְסִים וְאֲרַנּוּנִיּוֹת וְתְשׁוּבוֹת וְהַמְטִיל עֲלָיו חֶלֶק מִהֶן וְכוּפָה אוֹתוֹ עוֹבֵר אֲדַאֲוֹרְיִיתָא וְאֲדַנְבִּיאִי וְאֲדַכְתִּיבִי: וְכַדְאִיתָא בְּהֶדְיָא פָּרַק הַשְׁוֹתְפִין רַב חֲנָן רִמָּא כְּרָגָא אֲדַרְבֵּנָן אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק עֵבֶר מַר אֲדַאֲוֹרְיִיתָא וְאֲדַנְבִּיאִי וְאֲדַכְתִּיבִי: אֲדַאֲוֹרְיִיתָא דְכְתִיב וְכוּ' וְכַתְּבִי שֵׁם רַבִּי יְהוֹסֵף הַלּוּי ז"ל גְּקִיטִינָן מַהֲאִי שְׁמַעְתָּא וּמְדַרְבֵּי נַחְמָן דְּאָמַר לֵיהּ לְרַב חֲנָן בַּר חֲסִידָא דְרִמָּא כְּרָגַע אֲדַרְבֵּנָן דְּקָא עֵבֶר מַר אֲדַאֲוֹרְיִיתָא וְאֲדַנְבִּיאִי וְאֲדַכְתִּיבִי דְכָל מִינֵי מְסִים וְתְשׁוּבוֹת וְהַמְטִיל עַל הַצְּבוּר בֵּין קְבוּעִין בֵּין שְׁאִינָן קְבוּעִין אִין תִּלְמִידֵי חָכְמִים חֲזִיבִין לְסִייעַ בְּהֵן אֶת הַצְּבוּר כֹּלֵל: וְדוּקָא תִּלְמִידֵי חָכְמִי הַמְתַּעֲסָקִי בְּתוֹרָה אֲבָל מִי שְׁאִינוֹ מִתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וְאִין תּוֹרְתוֹ אוֹמְנָתוֹ אֶלָּא מִתְעַסֵּק בְּמִילֵי דְעֵלְמָא חֲזִיב הוּא בְּמַה שְׁמַתְחִיב הַצְּבוּר וְה"ק רַבִּי ז"ל ע"כ: וְכֵן כְּתִבַּת הֲרַשְׁבָּ"א בְּשִׁמּוֹ ז"ל וְהַעִיד עַל רַבִּינוֹ הַגָּדוֹל רַב יְהוֹסֵף הַלּוּי ז"ל שֶׁהִזְהָה דָּן שְׁלֹא נֶאֱמָרוּ דְבָרִים הַלּוּי אֶלָּא בַת"ח שְׁתּוֹרְתוֹ אֲנֻמְנוֹתוֹ כְּלוּמַר שְׁתּוֹרְתוֹ קְבַע וְעַסְקוּ עֲרָאִי אֲבָל לֹא בְּמִי שְׁעַסְקוּ קְבוּעַ וְאִין תּוֹרְתוֹ קְבַע ע"כ: וְכֵן גַּמִּי הַשִּׁיב הַרְמ"ה ז"ל לְהַר"ר יְהוֹנָתָן דְּקוֹנְקָא: וְכַתְּבִי בְּחִתִּימַת דְּבָרֵי ז"ל וּמְכַלְהוּ הֵנִי שְׁמַעְתָּא שְׁמַעִינָן דְּכִי פְטְרוּהוּ רַבְּנָן בְּגִמְר' לְרַבְּנֵי דְעַסְקֵי בְּאוֹרְיִיתָא לֹא אֲדַעְתָּא דְלֹא טְרַחֲזֵי בְּמִזְוִנֵיהוּ וּפְרַנְסָתָן וּפְרַנְסַת אֲנָשֵׁי בֵיתָם פְּטְרוּנְהֵי אֶלָּא כֹּל הִיכָא דְמְקַיְיֵמי וְהַגִּיתָ בּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה כְּפִי פָחוּן וְכְפִי יְקַלְתָּן וְלֹא בְּטִלֵי מְדַבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא לְדְבָרֵי מְצוּהָ לְבַקֵּשׁ כְּדִי מְזוּנּוֹתָן וּפְרַנְסָתָן וּפְרַנְסַת אֲנָשֵׁי בֵיתָם וּמְזוּנּוֹתֵיהֶם בְּכָלֵל דְּרַבְּנָן הוּא דְפְטִירֵי מִכָּל הֵנִי מִיְלֵי דְאַמְרָן: אֲבָל מִי שְׁאִין תּוֹרְתָן אֲנֻמְנוֹתָן וְלַפְעָמִים הֵם שׁוֹנִין וְלַפְעָמִים יוֹצְאִין לֹא פְטִירֵי מִהֵנָּה מִיְלֵי ע"כ: וְכֵן כְּתִבַּת הַרְא"ש ז"ל שֵׁם פָּרַק הַשְׁוֹתְפִין ז"ל וְנִרְאָה שֶׁהַתְּלִמוּד חָכָם שְׁיֵישׁ לוֹ אֲנֻמְנוֹת אוֹ קַצַּת מַשָּׂא וּמִתָּן לְהַתְּפָרְנָס כְּדִי חֲזִיו וְלֹא לְהַתְעַשֵּׁר וּבְכָל עֵת שֶׁהוּא פְנוּי מִעַסְקוֹ מְחַזֵּר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה וְלוֹמֵד דְּבָרֵי תוֹרָה הוּא הַנְּקָרָא תּוֹרְתוֹ אֲנֻמְנוֹתוֹ ע"כ: וְכֵן גַּמִּי כְּתִבַּת בְּתְשׁוּבָה וְכֵן כְּתִבַּת הַר"י ז"ל בְּנוֹ בְּחַשׁוֹן הַמְשַׁפֵּט וְכֵן כְּתִבוּ הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל: וְנִרְאָה דְמַה שְׁכַתְּבַת הַרְא"ש ז"ל כְּדִי לְהַתְּפָרְנָס כְּדִי חֲזִיו לֹא דוּקָא כְּדִי חֲזִיו בְּצַמְצוּם אֶלָּא כֹּל שֶׁהִזְהָה מִתְעַסֵּק כְּדִי לְהַחֲזִיּוֹת אֶת נַפְשׁוֹ כְּדִי חֲזִיו קָרִינָן בֵּיהּ: וְדִיקָא דְכַתְּבִי וְלֹא לְהַתְעַשֵּׁר וְלֹא כְּתִבַּת וְלֹא לְיֹוֹתֵר מְכַדִּי חֲזִיו: וְדַבָּר פְּשוּט הוּא שְׁיִבּוּאוֹ עַל הָאָדָם פְּתָאוּם כְּמָה מְקָרִים מַחּוּלָאִים וְזוּלְתָם שְׁיִצְטָרֵף בְּהֵם לְהוֹצְאָה מְרוּבָה וְדַבָּר שְׁאִין לוֹ קַצְבָּה הוּא: וְדוּגְמַת זֶה כְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹ בְּמַצִּיעָא גְבִי רַבִּית דְּעוּבְדֵי כּוֹכְבִים דַּאֲע"פ דְּלִישְׁנָא קָמָא לֹא הַנּוֹתֵר לְעַם הָאֲרָץ אֶלָּא בְּכַדִּי חֲזִיו אֲפִילוּ הִכִּי יֵשׁ לְהַתִּיר לְפִי שְׁיֵישׁ עֲלֵינוּ מִסּ מְלֵךְ וְשָׂרִים וְהַפֵּל הֵנִי כְּדִי חֲזִיו: מִיְהוּ מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל נִרְאָה

דבכדי חיינו וְנוֹקָא הוּא דְהֵינּוּ בְּשָׂאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל שְׁפֹתָב בַּפ"ג מֵהִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה גְּבִי תַלְמוּד חֻכִּים וְז"ל וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה מְעַט פְּדֵי חַיֵּי אָם אֵין לוֹ מַה יֵּאֱכַל וְשָׂאֵר יוֹמוֹ וְלֵילוֹ יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה ע"כ: אֵלָּא דַּמ"מ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּלַעֲנִין הַמְּסִים אֶפְילוּ יֵשׁ לוֹ מַה יֵּאֱכַל פִּינּוֹן שְׁעוֹשֶׂה תּוֹרָתוֹ עֵיקָר וְאִינוּ מִתְבַּטֵּל מִלְּמִוּדוֹ אֵלָּא לְפָרְנָס אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ פְּדָאֲמָרְן אִין מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ לְפָרוּעַ כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים וְז"ל שְׁפֹתָבְנוּ וְכִמוֹ שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמ"ה וְז"ל שְׁכַת' וְז"ל וְחַיִּיבִין הַצְּבוּר לְפָרוּעַ עֲלֵיהֶם מְמוֹנָא דְנִפְשֵׁייהוּ לְבֵי גִינְזָא דְמִלְפָּא וְאַף עַל פִּי שְׁהִים עֲשִׂירִים הֶרְבֵּה שְׁלֵא מְפַנֵּי עֲנִיּוֹתָן נִפְטְרוּ אֵלָּא מְפַנֵּי תּוֹרָתָן ע"כ: וְכ"ש דְּהָאִי אָם אֵין לוֹ מַה יֵּאֱכַל דְּכַתְּב הַרְמַב"ם וְז"ל עַל פְּרָחִין דְּלָאוּ וְנוֹקָא הוּא דְּאֶפְי' יִהְיֶה לוֹ מַה יֵּאֱכַל הִנֵּה צָרִיךְ לְבַגְד לְלַבְנוֹשׁ וְלְכָל הַדְּבָרִים הַצָּרִיכִין לְכָל אָדָם מְלַבֵּד הָאֲכִילָה וְהִנֵּה הוּא כְּתִב שָׁם בְּסִמּוּף וְז"ל כָּל הַמְּשִׁים עַל לְבוֹ שְׁיַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְיִתְפָּרְנָס מִן הַצְּדָקָה הָרִי זֶה חֲלַל אֶת הַשֵּׁם וּבָזָה אֶת הַתּוֹרָה וְכַבֵּה מְאוּר הַתּוֹרָה וְכו' ע"כ: וְלֹא נִיחָנָה תּוֹרָה לְמִלְאָכֵי הַשָּׂרֵת שְׂאִינּוּ צָרִיכִין לְדַבֵּר מְצָרְכֵי הָעוֹלָם: כְּלָלָא דְּמִילְתָּא דְּנִקְיָטְנָא מְפָלֵל דְּבָרֵיהֶם דְּהֵנִי רַבּוּנְאָתָא דַּת"ח שְׁעוֹשֶׂה אֶת תּוֹרָתוֹ קְבַע וְאִינוּ מִתְבַּטֵּל מִלְּמִוּדוֹ כִּי אָם פְּדֵי לְזוֹן אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ וּלְפָרְנָס וְאֶפְי' שְׁהוּא עֲשִׂיר הָרִי הוּא פְּטוּר מִכָּל מִינֵי מְסִים וְאַרְנוּנֵיו' פְּדִכְתִּיבְנֵי: מִיְהוּ כְּתִבוּ הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְז"ל דְּהֵנִי מִיְלֵי בְּשֵׁהֲטִיל הַמְּלָךְ עֲלֵיהֶם מִס וְהֵם פּוֹסְקִים בִּינֵיהֶם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי שְׁיִכּוּלִין ת"ח לוֹמַר לַעֲמֵי הָאֲרָץ לֹא הֲטִיל עֲלֵינוּ הַמְּלָךְ אֵלָּא בְּשִׁבְלֵכֶם אֲבָל אָם אָמַר הַמְּלָךְ לִיתָן כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּסָף גְּוִלְגָּלְתוֹ אִין עֲמֵי הָאֲרָץ פּוֹרְעִים דְּבַר בְּשִׁבְלֵי תַלְמִידֵי חֻכְמִים וְלֹא עוֹד אֵלָּא דְּמִלְפָּא לֹא טָרַח אֵלָּא אוֹמַר כֹּף וְכֹף אֲנָשִׁים יֵשׁ כָּאֵן כֹּף וְכֹף חַיִּיב כָּל אֶחָד לִיתָן וְתַפְּשׁ אֶחָד מֵהֶם אוֹ רַבִּים בַּעֲבוּר כְּלָם בְּאִין עֲמֵי הָאֲרָץ וְגוֹבִין מִת"ח פְּדָאִיתָא בְּפָרְק הַגְּזוּל ע"כ: וְכֵן דַּעַת ר"ח ר"ח וְכֵן הַסְּפִים הָר"ן וְז"ל: אֲבָל הַרְמַב"ם וְז"ל כְּתִב פ"ו מֵהִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה וְז"ל וְאִין מְחַיִּיבִין אוֹתָן לִיתָן הַמַּס בֵּין הַמַּס שְׁהוּא קְצוּב עַל אֲנָשֵׁי הָעִיר בֵּין הַמַּס שְׁהוּא קְצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ ע"כ: וְכֵן כְּתִב בַּתְּשׁוּבָה לְהַר"ר אֶפְרַיִם מְצוּר וְז"ל: בַּחֲתִימַת דְּבָרָיו: וְדַבֵּר יְדוּעַ הוּא שְׁהַגּוּבָה מִס אוֹ כְּסָף גְּלִגְלָתָא אוֹ סְעוּדַת הַמְּלָךְ וְכִיּוּצָא בְּזָה מִן הַת"ח שְׁהוּא עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה וְדְבָרֵי גְּבִיאִים וְדְבָרֵי פְּתוּבִים כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ חֻכְמִים עֹבֵר מִר אַדְּאוּרִיתָא וְאַדְּנַבִּיאֵי וְאַדְּכַתִּיבֵי וְכו' וְלֹא דִּינּוּ שְׂאִין עוֹסְקִין בְּמִלְאָכְתָּה וְטוֹרְחִין לְהַרְוִיחַ לָךְ כְּמוֹ שְׂרָאוּי לָהֶם לְהֲטִיל מְלֵאֵי לְכִיס ת"ח אֵלָּא שְׁהֵן גּוֹבִין מִמָּךְ קִשָּׁה עֲלֵינוּ דְּבַר זֶה עַד מְאֹד וְכו' עַד וְכָל מַה שְׁיִטְלוּ מִמָּךְ גְּזוּל הוּא בְּיָדֶם ע"כ: וְכֵן נִרְאָה דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ וְכֵן הַסְּפִים הַר"א שׁ וְז"ל הִילְכָף אֶפְילוּ רֵישׁ גְּלִגְלָתָא דְּאֶקְרָקְפָּתָא דְּגַבְרֵי מְנַח אִין לְגַבּוֹת מֵהֶם וְכ"ש שְׂאֵר מְסִים: וְגְדוּלָה מְזֹאת אֲנִי אוֹמַר שְׂאֶפְילוּ הֲטִילוּ הַקְּהָל חֲרָם עַל הַמַּס וְלֹא הוֹצִיאוּ אֶת הַתַּלְמִידֵי חֻכְמִים אִין הַחֲרָם חָל עֲלֵיהֶם: וְכֵן כְּתִב הַר"ר נְחֻמֵּיה וְז"ל בַּתְּשׁוּבָה שְׂאֵלָה וְז"ל כְּאֶשֶׁר טִלְטְלְנוּ הַזְּמַן טוֹלִיטְלָא שְׂאֵלוֹנֵי הַר"ר יַעֲקֹב וְהַר"ר יְהוּדָה אֲחִיו בְּנֵי הָרַב הַגְּדוּל מוֹרֵי הָרַב רַבִּי אֶשֶׁר וְז"ל קְהָל שְׁעוֹשִׂין תַּקְנָה בִּינֵיהֶם בְּחֲרָם וּבְאֵלָה לְפָרוּעַ כָּל אֶחָד מֵהֶם דְּבַר קְצוּב מִן הַיָּין וּמִן הַבֶּשֶׂר וְכֵן מְשָׂאֵר דְּבָרִים שְׂשִׂא וְיִיתָן בָּהֶם כְּמוֹ שְׁנִרְאָה בְּמִלְכוֹת סְפָרַד עִיר וְעִיר כְּמִנְהֶגָה וְהִיא אֵל קַב"א אֵלָּא אָם יְכוּלִין הַקְּהָל לְחַיִּיב הַת"ח בְּעַנְיֵינוּ הַנְּזַכְרִים וְאַף אָם הֲטִיל הַמְּלָךְ מִס עַל הַקְּהָל אָם הַת"ח בְּכָלֵל וְאֵת"ל שְׂאִין הַת"ח בְּכָלֵל לְפּוֹם דִּינָא אָם הֲטִילוּ הַקְּהָל חֲרָם עַל הַדְּבָרִים הַנְּזַכְרִים וְכָלֵלוּ הַתַּלְמוּד חֻכְמִים וְלֹא הוֹצִיאוּם בְּפִירוּשׁ אָם בָּא שׁוּם אָדָם לְנִגְנוֹשׁ אוֹתָם וּלְמַשְׁפָּנָם אָם הוּא בַר נְדוּי וְשִׁמְתָא אַחַר שְׁעֵבֵר

אדאורייתא ואדנביאי ואדכתיבי: ועוד דמבוי רבנן בר גדיא הוא וצורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה במאי דפסיקא ליה: עכ"ל השאלה: ואני השבתי להם כפי עניות דעתי מה שגראה לי ואם הם רבתי וקטנם עבה ממתני העזתי פני והשבתי פי שערי תשובה לא ננעלו תחלה מה ששאלוני אם חייבין לפרוע במכס הנקרא אל קבאל"א: אומר אני מאחר שלא תקנו המכס הנזכר אלא לפרוע המסים של המלך והארנונית אין תלמידי חכמים חייבין לפרוע דרבנן לא יהבי פרגא פדאמרינו בפרק השותפין רב נחמן בר רב חסדא רמא פרגא אדרבנן אמר ליה רב נחמן בר יצחק עבר מר אדאורייתא ואדנביאי ואדכתיבי וכ"ש שהם פטורין כשהמלך מטיל מס על הקהל: זה פשוט בכמה מקומות בתלמודי הספרים מחול ירבון: וכן אמרו בנדרים שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא לא יהינא פרגא: אלמא כל מידי דאית ליה למיעבד עביד על דלא יהיב פרגא: ועוד אפי' פירוש המלך ואמר שהתלמידים יפרעו חלקם במס יש מן הדין על הקהל אשר הת"ח שוכן בתוכם לפרוע חלקו דהא כסף גולגלתא אקרקפתא דגברי מנח: ואפילו הכי אמרינו בפרק השותפים שהם פטורים ואם פני הדור כפני קלב ויעיזו ולא ירצו להבריח זכותא דמלכא יכול הת"ח לנדות ולשמת על זה: ואם תאמר דינא דמלכותא דינא ומלכותא אמר ליפרע צורבא מרבנן הא ליתא שפבר פתבו הראשוני"ו"ל דכל מיילי דלאו דינא ומלכותא אמר דליעביד לא מתקרי דינא דמלכותא אלא תמסונתא דמלכא שלא אמרו דינא דמלכא אלא דינא דמלכותא ואפי' דינא דמלכותא לא אמרו אלא בחוק המלכות כדאית' פרק הגזול דוק ותשפח: ואפילו בחוקים נמי דוקא שנעשה בהורמנא דכולה מלכותא ושיהיו שוין לכל כדאיתא בפרק הגזול ובנדרים גבי נודרים לחרמים ולמוכסים וכו' ואפי' אם יאמר המלך לכל היהודים שבמלכותו תנו לי כה נכה או תצאו מן המלכות ועמדו הקהלות ופדו את נפשם בממון הת"ח פטורין לפי שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ כדאמרינו גבי ההיא פלילא וכו' וכ"ש כשפדו עצמן על עניינים אחרים פגון על ענייני השטרות שהת"ח פטורין שאין זה אלא כמבריח ארי מנכסי חברו ופטור: ואפילו החרימו סתם וכללו ת"ח בכלל החרם אין החרם חל עליהם דארור יש בו שבועה ואין נשבעין לבטל את המצות ונהרי זה פאותה ששנינו גבי אותה שבוע' שלא אתן נשבע לבטל את המצות ואפילו הכריחוהו וקבל החרם הרי זה פגודרין לחרמים וכמעשה דרבי עקיבא גבי ההיא מטרוניתא: וא"ת ונהרי שבועה טובי העיר במעמד אנשי העיר יכולין להסיע על קצתו דהפקר ב"ד הפקר הא ליתא דלא אמרו זה אלא גבי מלכות: אי נמי בשב ואל תעשה בזמן הזה אבל לאפוקי ממונא שלא כדן לאו כל כמינייהו וכן מוכח בגטין פרק השולח: ואם תקשה לדברינו מההיא דפרק זה בורר קם בר חמא ונשקיה לכרעיה וקבל עליו אפרגא דכולא שתא: אלמא דצורבא מרבנן יהבי פרגא: תירץ רבי מאיר ז"ל דהתם שלא כדן היו מטילין עליו וכעובדא דעמי הארץ דבעו למירמא דמי פלילא ארבנן: כשקבל שהוא מרבנן פרגא דבר חמא לא חש: דשונד דילכו אינו אלא כמבריח ארי מנכסי חברו ואפילו הת"ח מלנה ברבית אין מחייבין אותו בשום מקום שלא הותרה הרבית אלא לצורבא מרבנן כדאיתא בפר' איזהו נשך וילעם הארץ כדי חיי: וכל זמן שתורתו עיקר אף על פי שהיה לו מלאכה אחרת הוא פטור שהרי רבותינו שבתלמוד רובם היו בעלי מלאכה אלא שהיתה טפלה לתורתם כ"ש כשאין לו שום מלאכה אלא שהוא מלנה מעותיו לעובדי פוכבים ברבית שהוא פטור כמו שכתבנו: מיהו

בְּעֵינֵינוּ שִׁיחָהּ הַת"ח בְּעַל מַעֲשֵׂה וְחִסִּיד כְּדַכְתִּיב כָּל קְדוּשָׁיו בְּיָדָהּ: אָבֵל אִם הוּא צוֹרֵבָא
מִרְבָּנָן וְסָנֵי שְׁוֹמְעֵינָהּ הָרִי הוּא כְּעַם הָאֶרֶץ וְגֵרוּעַ מִמֶּנּוּ כְּדֹאֲמַרִּינָן בְּמוֹעֵד קֶטֶן דְּיֹק וְתִשְׁכַּח:
אָבֵל כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּעַל מַעֲשֵׂה וְתוֹרְתוֹ עֵיקָר הָרִי הוּא פְּטוּר כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְּנוּ: וְכֵן הָיָה דָּן
הַרִיא"ף וְ"ל וְהַר"ר יוֹסֵף תִּלְמִידוֹ וְכֵן הַרמ"ה וְכָל הַגְּאוֹנִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה ז"ל: וְאִם
בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שָׁהִיו תִּלְמִידֵי חֲכָמִים מְצַנְיָן לְאֵלְפִים וְלִרְבּוֹת כֶּף כ"ש עֲתָה
שְׁנַת־מַעֲטָה הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ שָׁהֵן פְּטוּרִין עַכ"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ הַנְּכֻנָּה: מִיְהוּ מְצַאֲתִי פְּתוּב
בְּשֵׁם הַרְבֵּב"ן ז"ל דְּאוֹתָם תִּלְמִידֵי חֲכָמִים הַלּוֹמְדִים עִם הַתִּלְמִידִים בְּשֹׁכֵר אִין מִן הַדִּין
לְפִוְטָרָן מִן הַמַּס דְּבִשְׁכָּר הֵם לּוֹמְדִים: נֶאֱמַר דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמָה וְטוֹבָתָהּ כִּי תִתֶּם דְּרָכֶיהָ: כָּל
יְמֵיהָ עַל אֲדָמְתָהּ: מִשֶּׁהָ וְ אֵל אֲשַׁקֵּר נר"ו: נִשְׁאַלְתִּי מַעִיר גּוֹרְכּוֹ לְהַכְרִיעַ בֵּין הַר"ר דָּוִד
הַפְּהֵן נר"ו וּבֵין בַּר פְּלֹגְסִיָּה וְזֹאת תִּשׁוּבָתִי כִּי שְׁאַלְהָ רְאוּבֵן הָיָה רוֹצֵה לְלַכֵּת לְמַדְיַת הָיִם
וּבָא לְגַרֵּשׁ אֶת אַרוּסָתוֹ בְּגִט זְמַן וְצִוָּה לְשָׁנֵי עֵדִים לְחַתָּוֶם עַל־הַגִּט וְשִׁלַּח אַחַר הַסּוֹפֵר
לְצִוּוֹתוֹ לְכַתּוּב וַיִּבְקָשׁוּהוּ וְלֹא נִמְצָא וְאָמַר לְעֵדִים אָמְרוּ לוֹ לְפָלוּנֵי סוֹפֵר שִׁיכְתוּב הַגִּט
וְאַתֶּם חֲתַמְתֶּם וְאִם אָמְרוּ לְאוֹתוֹ סוֹפֵר וְכַתֵּב וְחֲתַמְתֶּם הֵם: יוֹרָה מוֹרִינֵנו אִם גִּט זֶה כְּשֶׁר וְתִנְשֵׂא
בּוֹ לְכַתְּחֻלָּה אוֹ לֹא: גַּם אִם עֲבָרָה וְנִשְׁאַת בּוֹ אִם תִּצָּא אוֹ לֹא תִצָּא: תִּשׁוּבָה הִיא מִקְלָתָא
פְּלֹגְסִיָּה דְתַנְיָא וְאִמְרָאֵי בְּסוֹף פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל גְּבִי מִתְּנִי דְאָמַר לְשָׁנִים תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי וְכו'
וְאָמַר לְשִׁלְשָׁה תְּנוּ גִט לְאִשְׁתִּי וְכו' דְּפִלְגֵי הֵתֵם רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי: רַבִּי מֵאִיר אָמַר
יֹאמְרוּ לְאַחֲרִים וַיִּכְתְּבוּ וְרַבִּי יוֹסִי אָמַר יִכְתְּבוּ הֵם: וְעֵיקָר פְּלֹגְסִיָּהּ בְּמִילֵי אִי מִמְסָרָן
לְשִׁלִּיחַ אוֹ לֹא דר' מֵאִיר סָבַר מִילֵי מִמְסָרָן לְשִׁלִּיחַ וְרַבִּי יוֹסִי סָבַר דְּמִילֵי לֹא מִמְסָרָן
לְשִׁלִּיחַ: כְּלוּמַר דְּזֶה לֹא נִתֵּן לָהֶם דְּבַר שֵׁיִשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ אֲלֵא מָסַר לָהֶם מְדַבְּרֵיו וְלֹא כְּמִסּוּרִין
לְשִׁלִּיחַ נִינְהוּ דְלִינְפֵי בְּהוּ הִיא שְׁלִיחַ כִּי הֵיכִי דְלִימְסָרִינְהוּ לְאַחֲרֵינֵי דְהָא לֹא מָסַר לִיהּ
מִיָּדִי אֲלֵא מִקְלָתָא בְּעֵלְמָא הוּא דְּפִקְדִיָּה: הֵילְכָה לְרַבִּי יוֹסִי אֶפִּילוּ אָמַר לְשִׁלְשָׁה דְהֵינְנו
ב"ד לֹא יֹאמְרוּ לְאַחֲרִים וַיִּכְתְּבוּ: וּפְסַק שֵׁם שְׁמוּאֵל מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי הֵלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי וְאֶפִּילוּ
לְגַבִּי תְּרֵי דְאִינְהוּ רַבִּי מֵאִיר וְחַנְנִיָּה אִישׁ אוֹנוּ מִשׁוּם דְרַבִּי יוֹסִי נְמוּקוֹ עִמּוֹ כְּדֵא"ל הֵתֵם
וּלְפִיכָהּ פְּסָקוֹ בַּה"ג וְר"ח וּבַה"ל כו' הַרִיא"ף וְ"ל כְּפִתְיָה דְרַבִּי יוֹסִי: וְעוֹד דְּאִמְרִינָן נְמִי הֵתֵם
שְׁלַחוּ לָיָה מִבֵּי רַב שְׁמוּאֵל יִלְמְדֵנוּ רַבִּינוּ אָמַר לְשָׁנִים כְּתוּבוֹ גִט וְתֵנוּ לְאִשְׁתִּי וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר
וְכַתֵּב וְחֲתַמְתֶּם הֵם מֵהוּ: שְׁלַח לְהוּ תִצָּא כְּלוּמַר דְּהַגִּט בְּטֵל וְאִם נִשְׁאַת תִּצָּא וְהַדְּבַר צָרִיף
תִּלְמוּד ע"כ: וְעוֹד כְּתוּבוֹ בְּהַלְכוֹת דְּלֹא מִיבְעֵיָא פְּשָׁאֲמַר לָהֶם תְּנוּ דְלֹא יֹאמְרוּ לְאַחֲרִים
לְכַתּוּב אֲלֵא אֶפִּילוּ אָמַר לָהֶם אָמְרוּ לְסוֹפֵר וַיִּכְתְּבוּ וּלְעֵדִים וַיִּחְתְּמוּ הָרִי הַגִּט בְּטֵל: וְאֵע"ג
דְּשְׁמוּאֵל פְּלִיג עֲלֵיהּ דר' יוֹסִי בְּהָא מִקְלָתָא כְּדֹאֲמַרִּינָן הֵתֵם שְׁמוּאֵל ס"ל כְּפִתְיָה בְּחֻדָּא
וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּחֻדָּא: כְּלוּמַר סָבַר כְּפִתְיָה בְּמִילֵי דְלֹא מִמְסָרָן לְשִׁלִּיחַ וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּאוּמַר
אָמְרוּ אֶפִּילוּ הֵכִי סָמְכוּ עַל מִתְּנִיתִין וְסוּגִין דְּפֶרֶק מִי שְׁאַחְזוּ דְתַנְנֵן הֵתֵם אָמְרוּ לוֹ נְכַתּוּב
גִּט לְאִשְׁתָּהּ אָמַר לָהֶם כְּתוּבוֹ וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר וְכַתֵּב וּלְעֵדִים וְחֲתַמְתֶּם אֵף עַל פִּי שְׁכַתְּבוּהוּ
וַיִּתְּנוּהוּ לְבַעַל וְחֲזַר וַיִּתְּנוּ לָהּ הָרִי הַגִּט בְּטֵל עַד שִׁיאֲמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב וּלְעֵדֵי חֲתוּמוֹ:
וּמְסִיק רַב אִשֵּׁי דְכּוֹלָה מִתְּנִי רַבִּי יוֹסִי הִיא וְלֹא מִיבְעֵיָא קְאָמַר לֹא מִיבְעֵיָא הִיכָא דְלֹא
אָמַר תְּנוּ אֲלֵא אֶפִּילוּ אָמַר תְּנוּ נְמִי לֹא: וְלֹא מִיבְעֵיָא הִיכָא דְאָמַר לְבִי תְּרֵי אֲלֵא אֶפִּילוּ אָמַר
לְבִי תִלְתָּא נְמִי לֹא: וְלֹא מִיבְעֵיָא הִיכָא דְלֹא אָמַר אָמְרוּ אֲלֵא אֶפִּילוּ אָמַר אָמְרוּ לְסוֹפֵר
וַיִּכְתְּבוּ וּלְעֵדִים וַיִּחְתְּמוּ נְמִי לֹא: וְתַנְיָא כְּפִתְיָה דְרַב אִשֵּׁי כְּתוּב סוֹפֵר לְשִׁמָּה וְחֲתַמְתֶּם הָעֵדִים
לְשִׁמָּה אֵע"פ שְׁכַתְּבוּהוּ וְחֲתַמְתֶּמוּהוּ וַיִּתְּנוּהוּ לוֹ וַיִּתְּנוּ לָהּ הָרִי הַגִּט בְּטֵל עַד שִׁישְׁמְעוּ קוּלוֹ

שִׂיאֵמֶר לְסוֹפֵר וְיִכְתוֹב וְלַעֲדִים שְׂיִחְתְּמוּ: וְאָמְרִינוּ נָמִי הֵתָם יִשְׁמְעוּ לְאִפּוֹקִי מִמָּאן דְּאָמַר מוֹדָה ר' יוֹסִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְכו' ע"כ בַּגְמ' וּבִהֲלָכוֹת: וְנִתְבָּאֵר שֵׁם בַּגְמ' נָמִי דַר' יוֹסִי פְּסוּל בְּאוֹמ' אָמְרוּ מִדְּמַכְשֵׁר בְּחֵתֶם סוֹפֵר וְעַד דְּאִי ס"ד מוֹדָה ר' יוֹסִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ דְּכָשֵׁר נְפִיק מִיְנֵה חֲוָרְבָא דְּזַמְנִין אָמַר לְהוּ לְשָׁנִים אָמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתוֹב וְלַפְלוֹנִי וְפְלוֹנִי וְיִחְתְּמוּ וּמְשׁוּם פְּיֻסּוּפָא דְּסוֹפֵר חֲזִינְשִׁי וּמְחֵתְמִי לִיה וּבַעַל לָא אָמַר הֵכִי: אֲלָמָּא דְּרַבִּי יוֹסִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ נָמִי פְּלִיג וְתַרְתִּי קְאָמַר לְפִיֻסּוּלָא: וְהֵנָּה אָמוּרָאֵי דְּאָמְרִי לְקַמְן תַּעֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה אֲלִיבָא דַר' מְאִיר פְּלִיגֵי דְּרַבִּי יוֹסִי פְּסִיל לְגַמְרִי וְכִמּוּ שְׁפַתְב רַש"י ו"ל שֵׁם: וְכֵן נָמִי פְּסִק ר' יִשְׁעִיָּה הֵרְאִישׁוֹן בְּתַשׁוּבוֹתָיו פְּנִתְיָה דְּרַבִּי יוֹסִי וְז"ל וְכַבֵּר אִיפְסִיקָא הֵילְכְתָא כַר' יוֹסִי אִפִּי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ הֵילְכְּךָ לִיכָא לְמִיחַש לְמִיִּדֵי וְאִי חֵתֶם סוֹפֵר וְעַד פְּשֵׁר: וְכֵן נָמִי פְּסִק הֵרַמְב"ם ז"ל דְּאָפִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ הֵרִי זֶה גֵּט פְּסוּל וְלַפִּיכ' קְמַכְש' בְּחֵתֶם סוֹפֵר וְעַד: וְכֵן פְּתַב הֵרַמְב"ם ז"ל דְּאִין הֵלְכָה פְּכַל הֵנִי אָמוּרָאֵי דְּמַכְשֵׁרוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ: וְכֵן נָמִי פְּסִק רַבִּינוּ אֲבִי"ה ז"ל: נִרְאָה דָּאֵם לֹא אָמַר הַבַּעַל לְאוֹתוֹ שְׁפַתְב הַגֵּט לְהִיּוֹת סוֹפֵר הַגֵּט פְּסוּל דְּהִלְכְתָּ כַר' יוֹסִי דְּמִילֵי לֹא מְמַסְרֵן לְשִׁלִּיחַ וְאִפִּילוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְכ"ש הֵכָא עַכ"ל: וְכֵן נָמִי פְּסִק הֵרַמ"ה ז"ל דְּבַכְה"ג הֵנִי סְפַק מְגוֹרְשֵׁת וְכֵן נָמִי פְּסִק הֵרַמְב"ן ז"ל וְהַר"ם מְקוּצֵי ז"ל אֲלָא שְׁהֵם נָמִי פּוֹסְלִין בְּחֵתֶם בְּסוֹפ' וְעַד וְאֲזִילִי בְּתַרְנוּנְיָהוּ לְחוּמְרָא וְאֵע"ג דְּהוּוּ לְהוּ תַרִּי חוּמְרֵי דְּסַתְרֵן אֲהֵדְדִי דְּאִי אוֹמֵר אָמְרוּ פְּסוּל חֵתֶם סוֹפ' וְעַד פְּשֵׁר דְּהָא לֹא נְפִיק מִיְנֵי חֲוָרְבָא: וְאִי חֵתֶם סוֹפֵר וְעַד פְּסוּל אוֹמ' אָמְרוּ פְּשֵׁר דְּלֹא חֲזִינְשִׁי לְחֲוָרְב' פִּינוּ דְּפְסוּל אִפִּילוּ הֵכִי פְּסִקוּ בְּתַרְנוּנְיָהוּ לְחוּמְרָא מְשׁוּם דְּלֹא יִדְעִינוּ הֵלְכָה פְּמָאן: הֵילְכְּךָ יֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְרֵי שְׁנִיָּהֶם לְהַחְמִיר וְכַדְבְּעִינוּ לְמִימַר קָמֵן גַּבִּי מְסַקְנַת הַר"י ז"ל: וְכֵן נָמִי פְּסִק הֵרַמְב"ם ז"ל אִף עַל גַּב דְּקִיָּמָא לֵן פְּמָאן דְּפְסִיל בְּאוֹמֵר אָמְרוּ פִּינוּ דְּלֹא בְּרִיר לֵן טַעְמִיָּה דְּרַבִּי יוֹסִי אִי מְדְאוּרִיָּתָא פְּסִיל לִיה אוּ מְדְרַבְּנֵן פְּסִיל לִיה: אִטּוּ הֵיכָא דְּלֹא אָמַר אָמְרוּ כְּפִק גְּרוּשִׁין מְשׁוּי לִיה עַכ"ל: וְכֵן פְּתַב רַבִּי יִשְׁעִיָּה הֵאֲחֵרוּן ז"ל אָמַר לְהֵם פְּתַבוּ וְתַנוּ גֵּט לְאַשְׁתִּי וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר וְכַתְב וְחֵתְמוּ הֵם בְּעַצְמָן וּנְתַנוּהוּ לְבַעַל הֵרִי זֶה סְפַק מְגוֹרְשֵׁת: וְכֵן אִם אָמַר לְהֵם הַבַּעַל אָמְרוּ לְפְלוֹנִי שְׂיִכְתוֹב וְלַפְלוֹנִי וְפְלוֹנִי שְׂיִחְתְּמוּ אוּ שְׂאָמַר אָמְרוּ לְפְלוֹנִי שְׂיִכְתוֹב וְאַתֶּם חֵתְמוּ וְעֵשׂוּ הֵם כְּאִשְׁרֵי צִנְהַ הַבַּעַל הֵלְכָה זֶה מְסוּפְק' וְהֵרִי זֶה סְפַק מְגוֹרְשֵׁת עַכ"ל: וְחִזְיָנָא מָאן דְּקָאֵמַר דְּאִיכָא קֶצֶת גּוֹסְחֵי בְּסַפְרֵי דְּכְתִיב בְּגוֹנְיָהוּ וְאִם לֹא עֵשׂוּ כְּמוֹ שְׂצִנְהַ הַבַּעַל וְכו': וְטַעוֹת סוֹפֵר הִיא נִרְגְּשֵׁת בְּהַבְטָה רַאשׁוֹנָה אִפִּילוּ לְחִלוּשֵׁי הָעֵינִן וְהַשְׁגָּה דְּמָה הֵלְכָה מְסוּפְקַת אִיכָא בְּהָאִי וּמָה סְפַק שְׂיִיף בְּשִׁנּוּי מְדַבְרֵי הַבַּעַל אִם אָמַר לְהֵם אָמְרוּ לְפְלוֹנִי וְהֵם אָמְרוּ לְאִישׁ אַחַר וְלַכ"ע אִפִּי רִיחַ גֵּט אִין פָּאן וְלֹא רִיחַ גְּרוּשִׁין: אֲלָא וְדָאֵי קוּשְׁטָא דְּמִילְתָא לֹא טַעוֹת הִיא וְהוּא ז"ל הֵבִיא הַשְׁתִּי חֲלוּקִי כְּפִי מַה שְׁהִבִּיאוּ הֵרַמְב"ם ז"ל וְדַבְּרֵי ז"ל מְוַכְרְחִין מְצַד עַצְמָן וְדַבְּרֵי הַלְמֵד מְעַנְיָנוּ הוּא לְמִי שְׂעִינְיוּ בְּפִנּוּי וְאִין זֶה צְרִיף לְפָנִים: הֵילְכְּךָ לְדַעְתּוֹ ז"ל אוֹמֵר אָמְרוּ הַגֵּט אִינוּ גֵּט וְכֵן הִסְפִּימוּ הָאֲחֵרוּנִים ז"ל: אֲלָא שְׁלֵדְבְרֵי הַרִיא"ף ז"ל בְּהִלְכוֹתָיו הַגֵּט בְּטַל מְדְאוּרִיָּתָא וְאִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְכֵן דַּעַת הֵרַא"ש ז"ל: אֲבָל לְדַבְרֵי הֵרַמְב"ם ז"ל וּמֵן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל הַגֵּט פְּסוּל מְדְרַבְּנֵן וְאִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא: וְאֵע"ג דְּאִשְׁפָּחֵן לְהַר"י בַּעַל הַתּוֹסְפוֹת ז"ל שְׁחוּלַק בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְכַתְב דְּמַהִּיא דְּפָרְק מִי שְׂאֲחִזוּ לֹא אִירִיא דְּרַב אִשִּׁי הֵתָם לֹא לְמַפְסַק הֵלְכָה אֲתָא אֲלָא לְפְרוּשִׁי מְתַנִּי אֲתָא דְּלִית לְאוּקְמָה אֲלָא בְּדַבְרֵי יוֹסִי וְלְמִימַר נָמִי דְּלֹא מוֹדָה ר' יוֹסִי בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְשְׂמוּאֵל נָמִי הֵכִי סְבִירָא לִיה אֲלָא דְּאִיהוּ פְּלִיג עַלְיָה בְּאוֹמֵר אָמְרוּ וְסַבֵּר דְּלִית הֵלְכְתָא

פְּנִיָּה וְלֹא חֲזִינָא אַמּוּרָא דְּפִלְיָג: וְהֶאָרִיף ו"ל בְּעֵנָּן זֶה מ"מ אִיהוּ גּוֹפִיָּה ו"ל פְּתַב בְּסוּף דְּבָרָיו דְּאִזְלִינוּ הֵכָא לְחֻמְרָא וְהֵכָא לְחֻמְרָא וְהֵכִי מְסִיק בְּמִילְתֵּיהּ הֵרַב בְּעַל הַתְּרוּמָה ו"ל: הִילְכֵּה אֹמֵר מוֹרֵי רַבִּינוּ יִצְחָק בֵּר' שְׁמוּאֵל ו"ל שְׂיֵשׁ לְהַחְמִיר אֹמֵר אֹמֵרוּ כְּדַמְשָׁמַע פֶּרֶק מִי שְׂאֲחִזּוּ יִשְׁמְעוּ לְאַפּוֹקֵי מַמְאֵי דְּמַכְשָׁר אֹמֵר אֹמֵרוּ וְשְׂמָא הִלְכָה כּוֹן: וַיֵּשׁ לְפָסוּל חֲתָם סוּפֵר וְעַד וְשְׂמָא הִלְכָה כְּשִׁמוּאֵל וְכִלְהוּ אַמּוּרָאֵי דְּמַכְשָׁרֵי פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל אֹמֵר אֹמֵרוּ וְאִם כּוֹן יִפְסֹל חֲתָם סוּפֵר וְעַד: וְאֵע"ג דְּהוּי תְּרֵי פְּסָקֵי דְּהִלְכְּתָא דְּסִתְרֵי אֶהְדְּדֵי מ"מ אִינוּ מְבִנְרֵר כְּמֵאן גְּעֵבִיד וַיֵּשׁ לְחַוֵּשׁ לְשִׁנְיָהֶם לְהַחְמִיר עַכ"ל וְכוּן נְמִי כְּתַב בְּשִׁמוּ הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א ו"ל וְהַר"ן ו"ל בְּפִירוּשׁ הַהִלְכוֹת: כִּלְלָא דְּמִילְתָא דְּכִלְהוּ הֵנִי רַבּוּנְתָא קַמְאֵי וְקַמְאֵי דְּקַמְאֵי וְכִלְהוּ בְּתַרְאֵי פְּסָקוּ דְּאֹמֵר אֹמֵרוּ פְּסוּל לְמַר כְּדֵאִית לֵיהּ וּלְמַר כְּדֵאִית לֵיהּ: הִילְכֵּה הָאֵי אִיְתָתָא דְּשִׁאלְתוֹן עֲלֵה נְרָאָה לִי דְּאֵן נְשִׂאת בְּגַט זֶה לֹא תֵצֵא כְּדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל וּמִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל דְּמָשׁוּוּ לֵיהּ גַּט פְּסוּל דְּהֵינּוּ מְדַרְבְּנָן וְאִם נְשִׂאת לֹא תֵצֵא אֲבָל לְהַשְׂיָאָה לְכַתְחִילָהּ בְּאֹמֵר אֹמֵרוּ לְסוּפֵר אוּ לְעֵדִים הָא אַמְרִינוּ דְּבָכִי הָאֵי גְּוֹנָא הֵגַט פְּסוּל וְאַפְּקִי בְּאֹמֵר אֹמֵרוּ לְסוּפֵר פְּלוּנֵי לְכַתּוּב וְאַתֶּם חֲתָמוּ כְּעֹבְדָא דִּילָן נְמִי אֵין לְהַתִּירָה לִינְשָׂא לְכַתְחִילָהּ: וְכַדְקַתְנֵי בְּבִרְיֵיתָא בְּהִדְיָא עַד שְׂיִשְׁמְעוּ קוּלוּ שְׂיִאֵמֵר לְסוּפֵר כְּתוּב וְכוּ' וְכוּן כְּתָבוּ הַרְבֵּה מִן הַמַּחְבְּרִים ו"ל דְּיֵשׁ מֵהֶם שְׂפַתְבּוּ וְלֹא יַחְתְּמוּ הָעֵדִים עַד שְׂיִשְׁמְעוּ קוּלוּ וְאַחֲרֵים מֵהֶם כְּתָבוּ עַד שְׂיִשְׁמְעוּ מִפּוֹ: מִשְׁמַע דְּאֵין לֵה צַד הֵיְתֵר לֹמֵר לְאַחֲרֵים לְכַתּוּב אֲלֵא הַשׁוֹמַע מִפּוֹ הוּא יְכַתּוּב וְכוּן נְרָאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ו"ל שְׂפַתְבּוּ וְכוּ' אוּ שְׂאֵמֵר אֹמֵרוּ לְסוּפֵר וְיִכְתּוּב וְאַתֶּם חֲתָמוּ וְכוּ' כְּלוּמַר לְסוּפֵר פְּלוּנֵי הִידוּעַ וַיִּגִּיד עֲלֵיו רַעוּ וְאַתֶּם חֲתָמוּ: וְכוּן כְּתַב בְּפִירוּ' בְּהִלְכוֹת זְכַיָּה וּמִתְנָה: ו"ל בַּפ"ד: הַמְתַּנָּה בְּגַט שְׂאֵין אָדָם יְכוּל לְמַסְנֵר דְּבָרִים לְשִׁלִּיחַ כִּיצַד אָמַר לְשִׁלְשָׁה אֹמֵרוּ לְפְלוּנֵי וּפְלוּנֵי שְׂיִכְתְּבוּ וְיַחְתְּמוּ בְּשִׁטְר מִתְנָה וְיִתְנוּהוּ לְפְלוּנֵי אֵין זֶה פְּלוּם וְאִם אֹמֵרוּ לְאִוְתָן הָעֵדִים וְכַתְּבוּ וְנִתְנוּ לְמַקְבֵּל לֹא קִנְיָה וְכוּן אִם אָמַר לְשִׁנְיָים כְּתָבוּ וְיַחְתְּמוּ בְּשִׁטְר מִתְנָה וְיִתְנוּהוּ לְפְלוּנֵי אֵינָן יְכוּלִין לֹמֵר לְסוּפֵר לְכַתּוּב אֲלֵא הֵן עֲצָמָן כּוֹתְבִין כְּמוֹ בְּגַט אֶלְמָא אִפִּי' אָמַר לְשִׁלְשָׁה אֹמֵרוּ לְפְלוּנֵי אֵין זֶה פְּלוּם לְדִידְיָה לֹא בְּגַט וְלֹא בְּמִתְנָה וְאַפְּקִילוּ לְאִוְתָן שְׂפַתְבוּ בְּסִתְמָה דְּאֹמֵר אֹמֵרוּ פְּסוּל: אֵי נְמִי אֹמֵרוּ לְסוּפֵר וְיִכְתּוּב וְלַעֲדִים וְיַחְתְּמוּ אֵין לְחַלְק בְּדַבְּרֵיהֶם בֵּין אֹמֵרוּ לְסוּפֵר מְדַעְתְּכֶם וּבֵין אֹמֵרוּ לְסוּפֵר פְּלוּנֵי דְּאֵי הוּוּ סְבָרֵי דְּבַכָּה"ג שְׂרֵי אַמְאֵי לֹא מִיִּשְׁתַּמֵּיט חַד מִיְנֵיהּ לְמִימַר הֵכִי וְלְמַשְׂרֵי בְּכִי הָאֵי גְּוֹנָא: וְכ"ש דְּאַשְׁפַּחַן לְרַב הַגְּדוֹל הַרְמַב"ם ו"ל שְׂפַתְבּוּ הַפֶּה זֶה בְּבִירוּר ו"ל וְאִם תֵּאֵמֵר שְׂלֵא חֵלְק רַבִּי יוֹסִי אֲלֵא בְּאֹמֵר אֹמֵרוּ מְדַעְתְּכֶם אֲבָל לֹא בְּעוֹשָׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ בְּכָל מְקוֹם שְׂהוּא: הָא לֹא מִשְׁמַע הֵכִי דְּקַאֲמֵרִינוּ בְּהִדְיָא וְלְפְלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְיַחְתְּמוּ וְכוּן פִּרְש"י ו"ל לְסוּפֵר פְּלוּנֵי שְׂיִכְתּוּב וְאֵין לֵה צַד הֵיְתֵר לֹמֵר לְאַחֲרֵים לְכַתּוּב: וְעוֹד דְּאֵי ס"ד מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי בְּמִתְנָה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ בְּכָל מְקוֹם שְׂהוּא נְפִיק מִיְנֵיהּ חֻוּרְבָא וְהֵכִי מִשְׁמַע לְקַמֵּן בְּפִרְקִין דְּלַקְמֵן דְּקַתְנֵי בְּדַרְבֵּי יוֹסִי עַד שְׂיִשְׁמְעוּ קוּלוּ שְׂיִאֵמֵר לְסוּפֵר כְּתוּב עַכ"ל: וְכוּן נְמִי כְּתַב רַבִּי יִשְׁעִיָּה הָאֲחֵרוֹן דְּבָכִי הָאֵי גְּוֹנָא אֲפִילוּ בְּאֹמֵר אֹמֵרוּ לְסוּפֵר פְּלוּנֵי הֵוָּא סְפַק מְגוּרְשָׁת וְכַדְכְּתִיבָנָא בְּמִילְתֵּיהּ דְּלַעֲלֵל: וְכוּן נְמִי כְּתַב הֵרַב בְּעַל הַטּוֹרִים ו"ל בְּרַמְזִיו בְּפִי ו"ל אָמַר לְשִׁנְיָים אוּ אִפִּי' לְשִׁלְשָׁה תְּנוּ גַט לְאַשְׁתִּי אוּ אֲפִילוּ אָמַר לְהֶם אֹמֵרוּ לְפְלוּנֵי וְיִכְתּוּב וְלְפְלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְיַחְתְּמוּ לֹא יֵאֵמֵרוּ לְאַחֲרֵים שְׂיִכְתְּבוּ וְיַחְתְּמוּ שְׁלַעוּלָם לֹא יְכַתּוּב הַסוּפֵר וְלֹא יַחְתְּמוּ הָעֵדִים עַד שְׂיִשְׁמְעוּ מִפִּי הַבְּעַל וְאַפְּקִילוּ כְּתַב בְּכַתְּב יְדוּ פְּלוּנֵי יְכַתּוּב וּפְלוּנֵי וּפְלוּנֵי יַחְתְּמוּ לֹא יַעֲשׂוּ עַד שְׂיִשְׁמְעוּ מִפּוֹ עַכ"ל: וְאַף

על פי שְׁבָאֲבֹן הָעֶזְרָה כָּתַב אָמְרוּ לְסוֹפֵר סֵתֶם הִנֵּה פִּירֵשׁ כָּאֵן דְּאָפִילוּ אָמְרוּ לְפִלוֹנִי פְּסוּל וְזֶה דַעַת הָרֵא"ש ז"ל בְּפִסְקֵי וְכֵן כָּתַב בְּתוֹבוֹתָיו בְּפִי וְז"ל וְלֹא יִכְתֹּב הַסּוֹפֵר וְלֹא יִחְתְּמוּ הָעֵדִים עַד שְׁיִשְׁמְעוּ מִפִּי הַבַּעַל שְׁיִצְוּם וְלֹא מִפִּי שְׁלִיחַ וְאָפִילוּ אָמַר לְשִׁלְשָׁה אָמְרוּ לְפִלוֹנִי וְיִכְתֹּב וְלְפִלוֹנִי וְיִחְתְּמוּ לֹא יִכְתְּבוּ עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוֹ ע"כ וְכֵן כָּתַב הַר"ר אַבְרָהָם דְּמוֹנְפוֹשְׁלִיר ז"ל וְז"ל הִילָכָה לְרַבֵּי יוֹסֵי דְקִינִימָא לֵן פְּוִתִּיהָ אָפִילוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ לְסוֹפֵר פְּלוֹנִי פְּסוּל וְאִין לְחֵלֶק פְּלִל: מִיְהוּ מִפְּלֵ מְקוֹם אֲשַׁכְּחֵן לְהָרֵא"ה ז"ל שְׁחֵלֶק עַל רַבּוֹ הַרְמַב"ן ז"ל בְּזֶה וְכָתַב דְּלַעוֹלָם לֹא פְּלִיג רַבֵּי יוֹסֵי אֶלָּא בְּאוֹמֵר אָמְרוּ מִדַּעְתְּכֶם אֲבָל בְּמִנְהָ שְׁלִיחַ שְׁלֹא בְּפִנּוּי בְּכִי הָאִי גִּוְנָא וְדָאִי לֹא פְּלִיג וְכוּ' ע"כ: וְגַם הַר"ן ז"ל הֵבִיא דְבָרָיו אֵלּוּ בְּפִירוּשׁ הַהֲלָכוֹת וְהִסְפִּים אֲלֵיהֶם וְכָתַב ז"ל אֲבָל דַּעַתִּי מִסְּפִמַּתְלַדְעָתוֹ שְׁכָל שֶׁהַבַּעַל מְמַנֶּה סוֹפֵר וְעֵדִים שְׁלֹא בְּפִנְיָהֶם מְהִי וְלֹא פְּסוּל רַבֵּי יוֹסֵי אֶלָּא בְּאוֹמֵר אָמְרוּ מִדַּעְתְּכֶם מְשׁוּם דְּמִיִּלִּי לֹא מִמְסָרֵן לְשִׁלִּיחַ וְכוּ' זֶה נִרְאֶה לִי עַכ"ל: וְכֵן כָּתַב הַרְבֵּי בַּעַל הַמַּגִּיד ז"ל בְּהֲלָכוֹת זְכִינְיָה וּמִתְנָה וּמִיְהוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ לְפִלוֹנִי וְפִלוֹנִי יֵשׁ סוֹבְרִין שְׂאָף בְּגִט כְּשֶׁר וְכוּ' וְנִרְאֶה לִי שֶׁהוּ' רוּמֹז לְסִבְרַת הַרֵא"ה ז"ל שְׁזַכְרֵנוּ אֲבָל לַעוֹלָם לֹא רְאִינוּ מִי שְׁסַמָּה עֲלֵיהֶם בְּדָבָר זֶה וְלֹא מִי שְׁעָשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה וְרֵאִוִי לְחַוֵּשׁ לְדָבְרֵי כָּל הַגְּדוֹלִים הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל לְהַחְמִיר וְכֵן עָקַר: נֶאֱמַר הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם כ"ת בְּטַעַם פְּעִיקָר: מִשֶּׁהָ בַכְּמָה"ר יִצְחָק ז"ל וְ אֵל אֲשַׁקֵּר: עוֹד כָּתַב הַר"ר דּוֹד הַפֶּהֶן בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה שֶׁל מַעֲלָה: וְזֹאת תְּשׁוּבוֹתִי אֵלָיו: מִי זֶה בָּא מֵאָדוּם: צַח וְאָדוּם דְּגוּל מְרַבָּה: יוֹצֵא צָבָא וּבְמִלְחָמַת שֶׁל תּוֹרָה: קוֹלַע אֵל הַשְּׁעָרָה: וּפְנִיּוֹ הוֹלְכִים בְּקָרֵב: לֹא נִחָבָא אֵל הַפְּלִים וְלֹא יֵשֵׁב בְּמֵאָרֵב: לְשִׁמְעַ אֲזֵן שְׁמַעְתִּיהּ: וּבִשְׁמִי יְדַעְתִּיהּ: וּמַעֲלוֹת תְּהִלּוֹתֶיהָ סָפְרוּ לְפָנָי: וְשִׁאִין הַמוֹן חֲכָמָתָהּ עֲלֶיהָ בְּאֲזֵנַי: וְעַתָּה עֵינַי רְאֵתָהּ נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתָהּ וּמַעֲשֵׂהָ אֲצַבְעוֹתֶיהָ: אֲשֶׁר כּוֹנֵנָתָה לֵאמֹר כִּי עֲמַדְתָּ עַל תְּשׁוּבָתִי בְּעִנְיַן אָמְרוּ לְסוֹפֵר פְּלוֹנִי וְיִכְתֹּב וְאֵתֶם חֲתְמוּ דְכִתִּיב בְּגוֹה דְאֵם נִשְׂאֵת לֹא תִצָּא פְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל וּמֵן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל דְּמִשׁוּוֹ לִיהָ גִּט פְּסוּל מְדַרְבְּנֵן וְאֵם נִשְׂאֵת לֹא תִצָּא: וְתַמְהָתָה עַל זֶה וְנִפְלְאוֹת הַפְּלֵא וְנִפְלֵא אִיךָ פֶּה קְדוֹשׁ יֵאמֵר דְּבָר זֶה דְּהָא אִיךָ עַל גַּב דְּכָתַב הַרְמַב"ם ז"ל הָרֵי זֶה גִּט פְּסוּל הוֹסִיף לוֹמַר וּמִתְיַשְׁבִּין בְּדָבָר זֶה הַרְבֵּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא קְרוֹב לְהִיּוֹת גִּט בְּטַל וְאֵם כֵּן אִיךָ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לּוֹמַר דַּהֲר"ם ז"ל מְדַרְבְּנֵן הוּא דְּפְסוּל לִיהָ: וְהֵאָמַתְּ הִיא לַעֲנִיּוֹת דַּעַתִּי שֶׁהוּא מְסוּפֵק בְּדָבָר ע"כ דְּבַר פִּיךָ דְבָרֵי פִי חֲכָם: וְתַמָּה עַל עֲצָמָה שֶׁהַפְּרִזְתָּ עַל מִדּוֹתֶיהָ לְהוֹצִיא אֶת הָאִשָּׁה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ מֵאוֹמְרוֹ וּמִתְיַשְׁבִּין בְּדָבָר הַזֶּה הַרְבֵּה: וְאֵתָהּ לֹא נִתְיַשְׁבֵּת בּוֹ וְאָפִילוּ מַעֲט: וְלֹא שֵׁת לְבוֹ כ"ת לְכוֹנֵת הָעֵנִין וְיִסוּד הַבְּנִין וְלֹא לְדָבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים ז"ל שְׁכָתְבוּ דְלַדַּעַת הַרֵא"ה ז"ל הִגִּט בְּטַל וְלַדַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל פְּסוּל מְדַרְבְּנֵן וְכֵן כָּתַב הַר"ר אַבְרָהָם דְּמוֹנְפוֹשְׁלִיר ז"ל בְּפִירוּשׁ פֶּרֶק מִי שְׁאֲחִזוּ וְז"ל וְלַעֲנֵן הִלְכָה הַרֵא"ה ז"ל פְּסִק כְּרַבֵּי יוֹסֵי דְאָפִילוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ הִגִּט בְּטַל עַד שְׁיִאֵמֵר לְסוֹפֵר כְּתוּב וְלַעֲדִים חֲתוּמוֹ וְהָכִי מְסַקִּינֵן בְּפִרְקָא דְלַקְמֵן דְּתַנְיָא כָּתַב סוֹפֵר לְשִׁמָּה וְחֲתוּמוֹ עֵדִים לְשִׁמָּה אִיךָ עַל פִּי שְׁכָתְבוּהוּ וְחֲתוּמוֹהוּ וְנִתְנָוּהוּ לֵה הָרֵי הִגִּט בְּטַל עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוֹ שְׁיִאֵמֵר לְסוֹפֵר כְּתוּב וְלַעֲדִים חֲתוּמוֹ: אֵלְמָא רִישָׁא דְקַתְנֵי הָרֵי הִגִּט בְּטַל אִיִּרִי כָּל הֵיכָא דְלֹא שְׁמַעוּ מִפִּי שֶׁל בַּעַל וְאָפִילוּ בְּאוֹמֵר אָמְרוּ זֶה הִיא דַּעַת הַרֵא"ה ז"ל: אֲבָל הַרְמַב"ם ז"ל כָּתַב דְּבְאוֹמֵר אָמְרוּ הָרֵי הִגִּט פְּסוּל כְּלוֹמֵר מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְכוּ' נִרְאֶה פִירוּשׁ הַבְּרִיִּיתָא דְקַתְנֵי הָרֵי גִּט בְּטַל הֵיכָא דְלֹא אָמַר אָמְרוּ עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוֹ כְּלוֹמֵר וְלֹא הָרֵי כְּשֶׁר עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוּלוֹ ע"כ: עוֹד פִּי בְּאִידָךְ פִּרְקָא דְלַדַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל הָאִי בְּטַל קָאִי אֵהֵיכָא דְלֹא אָמַר אָמְרוּ: וְהָאִי

עד שישמעו קולו דקתני לאו למימרא דליהוי בטל עד דהוי הכי אלא דלא הוי גט פשר
עד שישמעו קולו ע"כ: הנה שפתבו בפירוש דלדעת הרמב"ם ו"ל פסול מדרבנן מבלי
שישיתו לב לדבריו האחרונים: ומה שתמצא בדברי הר"ר אברהם ו"ל שפתב דגם
הרמב"ם ו"ל קאמר ומתישבין בדבר וכו' משום דמספקא ליה אי רבי יוסי מדאורייתא
כפסול ליה או מדרבנן וכו' נדאי לא אתא אלא לפרושי קרוב להיות בטל דקאמר כלו'
דמשום דבר זה פתב הרב ו"ל דקרוב להיות בטל אבל לא לעקור הדין שפתב הרב
בהקלט שהגט פסול מדרבנן: ולישנייה ספק גירושין דקרוב להיות בטל לחוד וספק
מגורשת לחוד: ומפל מקום דבר זה רחוק לומר שנסתפק הרבז"ל בדברי רבי יוסי ולא
אשכחן מאן דמפרש הכי בדבריו ו"ל: וכל שפן דכפי הנראה מדבריו למתבונן בהם דאף
הפסול רפוי בידו והכי קאמר הרי זה גט פסול ומתישבים בדבר זה הרוצים להכשיר
שהוא קרוב להיות בטל דאלא מעתה דהספק אצלו אם הגט פסול או בטל הנה ליה למימר
הכי ולא לשפוט שהוא פסול ולמכתב בטר פן פי האי גנונא דאחר שהוא פסול במה
מתישבין אי לא הוי פירושא דמילתא כדאמרן וכן כתב עליו הר"ן ו"ל בפירוש ההלכות
ו"ל והרמב"ם ו"ל כתב באומר אמרו הרי הגט פסול ומתישבין בדבר זה הרבה וכו'
נראה דרפויי מרפיא בידיה ותמהני אם פן למה הכשיר בחתם סופר ועד הנה לו לספק
דקא בהא תליא וכו' עכ"ל: ועל פרחין דרפויי מרפיא בידיה דקאמר היינו אם פשר אם
פסול: עוד כתב דלית לן למימר דכיון דאנו מסופקים ואסרי' ליה מספיקא לא נפיק חורב'
דדילמ' איכא מאן דפשיט דאומ' אמרו פשר ונפיק חורבא לחתם סופר ועד וכו' ע"כ:
הנה כ' בבירור שהספ' אצלו באומ' אמרו אם פשר אם פסול וחיניש למאן דפשיט פשר
ונפיק חורבא כמו שיש מן המפרשים ו"ל שכת' וכן נראה נמי ממה שפתב על דבריו
הרמ"ב ו"ל שפתב בחדתמת דבריו שלא בדברי הרי"א ו"ל שאמר הרי זה גט בטל:
והר"ר משה הספרדי תלמידו כתב פן הרי הוא גט פסול ומתישבין בדבר זה הרבה וכו'
ומיהו אפילו לדבריו ו"ל חתם סופר ועד פשר שהרי אפילו אתם חתומו לא תעשה וכן
כתב הרב הנז' ו"ל עכ"ל: וקושטא דמילתא דלדעת הרמב"ם ו"ל אם נשאת בגט אשר
כזה לא תצא לפי' אם כתב כ"ת בדעתו ו"ל הפך זה כמו שאמרת: ראוי לקיים בעצמה
נאמה אשר נאמת: בראש דברך אמת: בענין מודה על האמת עוד תמה כ"ת על מה
שכתבתי ו"ל לפיכך מאן דבעי סמיה אהני תרי אשלי רב רבי וכו' ואמרת דקא הרמ"ה
והר"ן ו"ל לא אמרו אלא בממנה סופר דהיינו שאמר הנה שאני ממנה שליח לפלוני
לכתוב גט לאשתי ואמרו לו דככי האי גנונא לאו מלין נינהו וכו' אבל היכא שאמר להם
אמרו לפלוני סתם חשיבי מילי שהוא אינו ממנה לסופר שלא בפניו אלא הם ממנים אותו
ובכי האי גנונא נפיק נמי חורבא וכו' ע"כ דבריה: ואיני יודע אנה מצאת בדבריהם דאמרו
לפלוני ויכתוב חשיבי מילי עד שנתת אמצעי בין שתי החלוקות וכתבת דאמרו לפלוני
לא משמע אלא מדעתכם והדעת מכרעת בהפך דאמרו לפלוני היינו ממנה אותו שליח
שלא בפניו כלומר דמשמע מדבריו אמרו לפלוני משמי שיכתוב או שייחתום ולא משמע
מדעתכם כמו שעלה על דעתך הלא תראה שכתב שם הרמב"ן ו"ל בבירור דאומר אמרו
דאיתמר בגמרא סתם הוי ממנה שליח שלא בפניו היכא דאמר להו אמרו לפלוני ולא
אשכחן דמפלגי ה"א ו"ל אלא בין אומר אמרו לסופר ולעדים מדעתכם לאומר
אמרו לפלוני ופלוני דהיינו משנה שליח שכתב הרמב"ן ו"ל ואמר דאף על פי כן לא הוי

גט עד שישמעו מפי הבעל והם ז"ל חלקו עליו בזה ואמרו דכה"ג הוי גט פשר: ועל פרחין דמה שאסר הוא התירו הם: הילכך לפי דעת הרא"ה והר"ן ז"ל כל שאמר אמרו לסופר פלוני ויכתוב גט לאשתי ואתם חתמו פענבדא דילן הגט פשר: וכבר כתבנו בתשובתנו דאין לסמוך עליהם בדבר זה וכדבעינו נמי למימר קמן וכל שכן דאף לפי דעתם ז"ל אפשר לומר דלא אמרו דבר זה אלא לענון משא ומתן ולא למעשה כמו שמטין דבריהם ז"ל: עוד תמה כ"ת תימה אחר ואמר הואיל וכ"ת אמר שלא ראית מי שעשה מעשה בזה וגם כתבת שלא היית עושה בו מעשה אם כן דעת כ"ת מכרעת שלא תנשא לכתחלה ואם כן מאי האי דכתב שמי שירצה לסמוך על זה יסמוך עד ואם דעת כ"ת שאין למחות ביד מי שיורה להשיא אותה לכתחלה: לא ידעתי על מה: הואיל ויש כמה גדולים בתקמה ובמנון פוסלין ע"כ לשונך: ואיברא ודאי דבהא מילתא קושטא קאמרת אלו היו הדברים כמו שתחשוב עם היות שפבר תקעתי שם בגנון זה ד' יתדות חזקות ולא הנחתי מקום לספק זה שנסתפקת וכתבתי שם זה לשוני: אבל להשיא לכתחלה באומר אמרו לסופר פלוני ויכתוב ואתם חתמו פענבדא דילן אין להתייר להנשא לכתחלה וכדקתני בבביתא בהדיא עד שישמעו קולו שיאמר לסופר וכו' ע"כ דברי שם: עוד כתבתי הילכך לרבי יוסי דקיימא לן פותיה אפילו באומר אמרו לסופר פלוני פסול ואין לחלק פלל: עוד כתבתי שלא ראינו מי שעשה בה מעשי מעולם ושם היה בא מעשה לפני הייתי מחמיר בדברי הראשונים ז"ל: ואחר כל זה הדברים מי הוא שיכנס בלבו שום ספק בזה: ועקרון של אותן דברים לא היה אלא כדי לומר לשואל שלא היה לו לסמוך על אותן דברים שכתב שפולן היו כנגדו אבל יש לו לסמוך לסמוך על הגי תרי אשלי רבבי שלא ראה הוא דבריהם ולא עמד עליו אבל לפי האמת אין לסמוך בזה על דבריהם כמו שכתבתי בפ"י פעמים ושלש: ולפי זה פשהעתקתי בספר תשובתי השמטתי כל אותה שטה: ולא כתבתי פרוזבול על השמטה: ומי הוא שיעלה דעתו להתיר דבר שאסרו אותו הראשונים והאחרונים ז"ל ויקל בדבר של ערוה חלילה והשם יתב' יודע כמה חרה לנו על אותו מעשה אבל עתה שנעשה ועברה ונשאת דעתי היא שלא תצא מתחת בעלה כדכתבנו' ואל יתפלא כ"ת מהמעשה שעשה החכם שהשיאה כי כפי הנראה מדבריו שהיתה אצלו מותרת לכ"ע לינשא לכתחלה והיה שוגג בדבר ואם החליף השטה כמו שרמזתם אין לדין אלא מה שענינו רואות: ואפילו בא לפניו האות: והיודע ועד: הוא הדין והעד: והוא יפתח לבנו בתורתו: וישע בינינו האמת והשלום: ונהיה מהרוזפי' אחריהם והאזהבים אותם כדכתיב האמת והשלום אהבו וכו' תרוממה שעתה ותזכה לאורה וישועה: ושלומה ירבה בכל שעה: כנפש המעוטף באהבתה: ודורש שלום כבוד תורתה: משה בכה"ר יצחק ז"ל ה"ה ו' אל אשקר נ"ר: עוד כתב אלי על הענון הנזכר קודם שהגיעה אליו התשובה של מעלה מזה וזאת תשובתי על דבריו: כד בהיותי באי העברים: בין הבררים: נבוך בנבכי ים התלאות: בבוא הדוגיאות: לפי ראה נוראות: נפלאות מתורתה: מעשה אצבעותיה: ועל דף אחד כתבת תלי תלים של הלכות: במגדל הפורח באויר בנוי לתלפיות: בעל פיפיות: כמוץ אשר תשאנו רוח: ורוח תיקן בלא מדה: ובמופת ראיה וסבה: ריבה ומיעט וריבה: ולא משתבש מאן דתני ליה: ואף על זה לא פקחת עיניך: ושלחת יד לשונך: לומר בתחלת דברך: וראש אמריך: כי אמרתי קפחתך בהלכות: שמורות בכל וערוכות: ואיני יודע מבטן מי יצא הדבר הזה: החזק הוא אם

רזה: ומי ילד לה את אלה ואיה נבקהו רעיונה וקלקלת השורה: בתשורה קשורה: בגחלת שפת חלקות מעונה: בגידין חדודין חדודין וחציל לפי תנמה יורה אי בעית אימא קרא: ואי בעית אימא סברא: ואני אין בלשוני מלה: קטנה וגדולה: והנה מעשה אצבעותי יענו בפניה: פי לא דרכיהם דרכיה: וגם חזרת וכתבת פעם שנית זה לשונה ואני לשלום וכי אדבר והוא למלחמה פי קפחני בהלכות ע"כ: ואנשים אשר קטנם עבה ממתינה נתקפחו לעיני ורצו לפני: מי פמותם מורה: כאשר ירוץ בקרים הקורא: ולא על זה קראתי עליהם מלא: פי קפחתם בהלכות פי לא ישבתי עם מתי הנצוח ואת נהלולים לא אבא: ואתה שפתיך לא הגבלת: ומחסום לפיה לא שמת: וחוק המוסר חלפת: וחומתו האבלת: ושלשת ורבעת: והתימה הגדול אשר הבהיל רעיוננו: והעלה עשן באפינו: ושחוק בלבבינו: פי ראיתי היטב חרה לה על מה שפכתתי פי כפי הצעתך טעה המסדר בעל ריבה: בדבר שלא יעלם מהנשים והקטנים: וגם בגרסת רבי ישעיה ז"ל שדן על פיה להכשיר שלא יסתפק בה בר בי רב דחד יומא שהיא גרסא משונשית כמו שכתב גם כן כ"ת: ומדוע אליו ריבות ועל זה עלה עשנה ורב שאונה: הנשמע כדבר הגדול הזה בישראל וביהודה: במקום הגילה שם הרעדה: ובמקום החן הקפדה: עד שהשיאוה פליותה ומועצותיה לחזר אחר זכותו ולהכריע את דבריו: ולהתנצל על מאמריו: מי יתן והיה לבבה זה כזה כל הימים: ואם משפטך אתה חרצת: וחשבת פי עליך נרמזו הדברים שהם פי פתבת: ונתעסקת בדברים הפשוטים לתינוקות ועל זה קראת את כל הקריאה הזאת באזני: הרימותי ידי אל אל עליון יי: לא היתה פזאת לפני: ועתה נסתיים לפני פי יקשה מאד על כ"ת התשובה על דבריה ועל זה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת: והדין עמה בזה פי מדבריה הנה לי עיני להעלים: פי מי הקדימני ואשלם: וכאשר עשיתי לבעל דינה הנה לי מן הראוי עמה לעשות: שלא לשאל ושלא לנסות: ואע"פ שכ"ת הנה הגורם שפכתך לי בכתבה הראשון וז"ל והנה שאני שולח ההעתק ביד פבודה ומה שלא יראה בעיני כ"ת השיבני פי בזה אהבתי כדי שיתלבנו הדברים כשמלה פי בוחן לכבות יודע שדעתי לעמוד על האמת: ע"כ לשונה: וכפי הנראה שהיה כ"ת פותב בידו ומבטל בלבו ותצא לחוץ תדבר פי אני למלחמה: וזה עון ואשמה: וכ"ת לא שית לבו לדעתי: ומה אשיב על תוכחתי: עוד הודיע אותי כ"ת על גדולת רבינו הרב בעל הטורים ז"ל ואיה חששת לכבודו בשעת חמום: פי עשינו אותו בעל מום: וגם בזה אומר פי כן דברת: וישר פתך שרבבת: ואם אין איש אחד בארץ שימלט מן השגיאה: וב"ד הגדול יטעו בהוראה: דכתיב ואם כל עדת ישראל ישגו וגו': ובשגגת ב"ד הגדול הפתוב מדבר: ומי כמוני אשר ידע בחן ערכו: ויתן עוז למלכו: ומי כמוני מהפה בזכותו פי ביארתי את דבריו: וכמגיד משנה חברתי על ספר מספריו: ועברתי בין בתריו: הביאני המלה חדריו: ואם מקנא אתה לו מה לה פי נזעקת לתלות בוקי שרקי בדבריו: ולכתוב כשפרתו: דבר אשר לא כן ידמה ולא עלה על דעתו: ועתה שמע תשובתך על שרשי הדברים אשר באו שם: זעיר שם זעיר שם: פי אם באנו להשיב על כל אותן גלגולים ובלבולים: לא יספיקו גלגולים: ויכלה הזמן ויקוץ הלב ויגע היד ותלאה המחשבה ומן השם אשאל מענה לשון: להשיב על ראשון ראשון: כתב כ"ת בתחלת אמריו שאפילו לפי ההצעה הראשונה שפכתתי עליה שאין שם ריח גט יש להסתפק אם מצד הסופר אם מצד השליח וכו': אלא שאין דעתך מקרעת כף וכו' והאמת פי הדעת המכרעת לא תתעסק בדברים כאלו ותשואות חן

חן לכ"ת פי זכית לבעל דינה ואמרת שהפל הולך אחר התחתון ושהגט היה גט אלא שאין דעתה מכרעת בו ואפשר שדעתו הוא היא מכרעת: וברוך חונן הדעת: עוד פתב כ"ת על מה שפתבתי שהנכשר בעיני הספק שנסתפק כ"ת בדברי הר"ן ז"ל ואמרת מי סני ליה למר לישנא דרבנן דרגילי למימר הכי לישנא דפשיטא וכו': והחברת עלי במלנה לפי שפתבתי פי דברי הר"ן ז"ל גלויים פשמש ואמרת שהן מזהירין למי שעניו מזהירין וכו' ואף שאין העינים מזהירין פבר נתבררו ונתגלו הדברים בקונטרס האחר ואפילו למי שעניו כהות לבנות ומשם תשקיף בעיניך הרואות בארובות על סתירת דבריה ואיך הם ג"כ סותרין זה את זה שפתבת בפסקה פעמי' רבות וגם בקונטרס האחר שהספ' הוא להרמב"ם ז"ל בין פסול לבטל עד שתמהת ואמרת ז"ל שלא ידעת באי זה מקום אמר הרמב"ם ז"ל שהוא מסופק שמא הוא פשר דאדרבה וכו' ואח"כ פתבת שהוא מסופק אם הגט בטל פסוגית פרק מי שאחזו או פשר פסוגית פרק התקבל וכו': הנה בהדיא פתבת שהוא מסופק שמא הוא פשר: עוד הכרחת מדברי הר"ן ז"ל שהספק בדברי הרמב"ם ז"ל הוא בין פשר לפסול ובלאו הכי אין לדבריו שום מציאות: והנה אין גבול לדבריה ובה החלום הזה ברוב ענין ואני דן לכ"ת בזה לנפות שפתבת פל חלוקה האפשר ומה שתצדק מהם תאמר הנה היא כתוב' אצלך וכמו שקר' לכ"ת ג"כ בדברי הר"י בעל הטורים שחלקת בפסקה בדבריו באומר אמרו בין פתיבה לחתימה ואמרת דבחתמה קא מכשר ואחר כך חזרת לומר דאפשר שאינו מכשירו אלא בדיעבד אבל לכתחלה פסול ועתה בסוף דבריה חזרת לומר דאפי' בחתימה פסול וכדבעינן למימר קמן ודייק בדבריה ותשפח: עוד הוספת לגבב ולהביא עניינים להכריע את סברתך בדעת הרמב"ם ז"ל באומר אמרו דאם נשאת תצא וכבר פתבתי לכ"ת יסוד הדברים ודברי פל אותן המפרשים ז"ל בדבריו ודברי הרב בעל המגיד ז"ל שמצאתי ספר אחד מפתיבת יד והנה פתוב בו אותו פרק שחסר מספר הדפוס וכתב שם על אותו לשון בפ' ובבירור דאם נשאת לא תצא וז"ל האומר לשנים תנו גט לאשתי וכו' גופא אמר לשנים וכו' עד מעשה לא עבדי דבורא עבדי: אמר לשנים אמרו לסופר וכתוב ואתם חתמו רב חסדא אמר פשר ולא תעשה: וכתב הרב ז"ל הרי הגט פסול כלומר פשר מן התורה ולא תעשה ופסול מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא: עד פסק גמי פרב חסדא ורב נחמן דאמר פשר ולא תעשה דסבירא להו דגט פסול הוא ע"כ דבריו: ואחר שזרח לנו מאור עיקר הדין מה לנו להטריח עצמנו בדברים שאין בהן ממש הבנויים על אדני תהו: ועתה חשוף שפתותיה וסגור דלתי פיה וקבל האמת ואם הפך פעלת לא תוסר: עוד פתב כ"ת בענין גרסת רבינו ישעיה ז"ל מה שפתב ואיני יודע מה עלה בדעתך לכתוב אותן דברים אחר שאמה מסכים שהגרסא מהופכת מהן ללאו כמו שפתבתי ואם להראות מר חורפיה בשקלא ובטרין לאו להכי נחיתנא אלא לידע יסוד הענין וכבר פתבתי לכ"ת שאיני תוקע עצמי להשיב על דברי רוח פאלו ואפי' אם היה הזמן מסכים כ"ש שאין לי פנאי אפי' לקרותם בלבד: עוד פתב כ"ת בענין הר"י בעל הטורי' ז"ל שפתבתי לכ"ת שהיתה סברתו רפויה בידך ותמהת ואמרת שאפי' תינוקות של בית רבן מבינים דברי הרא"ש והר"י בנו ז"ל ורצית להעמיד סברתך באזרוע ולחלק בדבריו באומר אמרו בין פתיבה לחתימה והאמת פי זה בעצמו הוא החתימה שלי שאני רואה דבריו לתינוקות גלויים וידועים וזקנים שנקנו חקמה בה מתבלבלים וטועים: ותמה על עצמך איך עצמדת על

דבריהם שאמרת שהם גלויים לתינוקות של בית רבן וכ"ת מחזיר לידע דעתו וסברתו מחלוקים ודיוקים דמדלא פסל בכתם סופר ועד נראה דלא מכשר באומר אמרו שכתבת ו"ל ותו דאי הכי צריף לומר שלדעתו חתם סופר ועד פסול דהא בקא תליא כדפרשית ונהנה ליה לפרש דעתו בסימן ק"ל שלשם מבאר דין חתם סופר ועד ולומר שחתם סופר ועד פסול דאדרבה נראה מדבריו דחתם סופר ועד פשר מדסדר דברי המכשירי באחרונה: עוד פתב כ"ת וז"ל וכן נמי בסימן ק"ן שלשם מביא דין אומר אמרו לסופר והביא דעת הרמ"ה ו"ל שהיא ספק מגורשת ודעת הריא"ף ו"ל ולא הביא שום חולק עליה לומר דאומר אמרו פשר נאי ס"ד דאיהו סבר דאומר אמרו פשר הנה מבאר שם דלדעתו הגט פשר באומר אמרו דהלכתא פההיא דהתקבל אלא דרבי' יעקב בעל הטורים דוקא בתימה קאמר אבל לא בכתיבה דבכתיבה בעינא שישמעו קולו וכו' ע"כ דבריה: ועתה ראה גם ראה מי הוא האדם שיעמוד על דברי בעל הטורים וז"ל המוכנים לתינוקות של בית רבן שכתבת שכת' בפי' ובבירור שהוא פסול בשתייהם ויפנס במוחו או יעלה על רוחו לכתוב דברים פאלו שכתב כ"ת ואחר כך רוצה לכסות השמש בכברה: וכופה על הר הגדול הקערה: וכ"ש שהוספת וחקלקת בדבריהם באומר אמרו בין כתיבה לחתימה דבר שלא עלה על לב שום מחבר או מפרש מעולם וגם הם לא עלה על רוחם ואדרבה שפתבו הפך זה בפירוש ובבירור כדבעינו למימר קמן: ואיך לא שמת לבך לברייתא דקתני התם תניא פותיה דרב אשי פתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה וכו': הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: וידוע הוא דעל פי ברייתא זו פסק הריא"ף והרא"ש ו"ל שהלך לשטתו דהגט בטל והנה מפרש בה בהדיא דדין העדים פדין הסופר והיכי הנה סליק אדעתין דהרא"ש והר"י ו"ל מחלקין ביניהם אין אלו אלא דברי' המבהלים את הלב והדברים שכתבת שם לדחות דבר זה אסור להשגיח בהן ודומה בעיני דברך זה לאדם העומד באמצע היום ואומר עליו שהוא לילה ואומר ואם תשיבו עלי הנה השמש בחצי השמים אין זאת תשובה עלי ולא יאמר למה פך היתה בעיני מקום הזה ובמקומות אחרים הדומים לו לא נעלמו מעיני כל חי: עוד שפסית למראה עיניך מדבריו ו"ל דחתם סופר ועד פשר פדי לדון משום דאומר אמרו פסול וחסבת לתמן המענות שחקלקת בין דעתי לדבריו אחר שכ"ת יודע שאין כל דבריו אלא לפסק הלכה ואין בלשוננו מלה שאינה צונחת ואומרת דזה וזה פסול כלומר אומר אמרו וחתם סופר ועד כדפרשית וכמו שראית בפירוש בדבריו שכתבת עליהן שהן מוכנים לתינוקות ועודך מחזיק בה: ונהררים בשערה בונה: ובסלע המחלקות חונה: ולקול צפצופי ונהגי אין אתה פונה פאלו בלעגי שפה ובלשון אחרת אני עונה: ועד מה ולמה: למתי וכמה: עוד הבאת דברי שכתבתי על דברי הר"י בעל הטורי' ו"ל שכתב אותן בשיתפא ובלא מתכונן או הוא טעות סופר שנתפשט בספריו ושלחת את פיה וכתבת על דברי שהחושד פשרים לוקה בגופו ולזה לקיתי בשוט לשונך וכתבת דאין הדבר כמו שאמרתי אלא שיש לחלק לדעתו בין כתיבה לחתימה דהכתיבה באומר אמרו לא תעשה אפי' בדיעבד: אבל החתימה לכתחלה לא תעשה אבל בדיעבד הגט פשר כמו שכתבת בפסקך בסוף דבריה וסותרת דבריה הראשונים שכתבת שם דבכל ענין פשר: עוד דקדק כ"ת על מה שכתבתי ואמרתי והעד הנאמן שהוא טעות סופר מה שכתב בחתימת דבריו כדאמרי' לקמן באומר לשנים אמרו לפלו' וכתוב ולפלו' ופלו' ויחתמו דלא הוו מילי:

וְלִשְׁוֹן זֶה לֹא הָיָה וְלֹא נִבְרָא וְלֹא נִמְצָא לְקַמֵּן לֹא הוּא וְלֹא פִּיּוּצָא בּוֹ ע"כ דְּבָרֵי שְׁם: וְכַתֵּב
כ"ת דְּעַד שְׁקַר הוּא שְׁהָרִי הוּא מַעִיד עַל הָאִשָּׁה שְׁאִינָ' הָרָה וְהִנֵּה פְּרִיסָה בֵּין שְׁיִנְיָה דְּהִיאָה
אֲפֹשֶׁר לֹמַר עַל ר"י ז"ל בְּעַל הַטּוֹרֵי שְׁלֹא נִמְצָא בְּדַבְּרֵי דְּאֹמַר אֲמָרוּ לֹא הוּוּ מִיְלִי:
וְהִנֵּה פְּתַב בְּחֻשְׁן הַמְּשַׁפֵּט בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ז"ל וְכו' ע"כ לְשׁוֹנָה: וְהִנֵּה דְּפַקְתָּהּ הַבְּהִלָּה
לְהַשִּׁיב עַד שְׁאִינָה נֹתֵן לֵב לְמָה שְׁאַתָּה מוֹצִי בְּפִיָּהּ וְכו"ש שְׁהוֹסַפְתָּ לְהַבְהִיל הַשׁוֹמְעֵי
בְּאֲמָרָהּ עַד שְׁקַר עָנָה וְכַרְיָסָה בֵּין שְׁיִנְיָה וְכו' וְהָא נִדְּאִי אֵיתָא דְּכַרְיָסָה בֵּין שְׁיִנְיָה אֲבָל
אָנָּה הָעֵינִי לְרֵאוֹתוֹ: וְהִנֵּה טְעִיתָ בְּשִׁפְתֵיךָ שֶׁהֵן ד' וְחוּץ חֲדָא שְׁאַתָּה מְחַלֵּק בְּדַבְּרֵי בְּאֹמַר
אֲמָרוּ בֵּין פְּתִיבָה לְחַתִּימָה וְהוּא לֹא חִילֵּק בֵּינֵיהֶם אֲבָל דְּבַחְדָּא מְחַתִּימָהּ וְלֹא נִמְצָא
שׁוּם רִמְזָא לְזֶה לֹא בְּדַבְּרֵי וְלֹא בְּדַבְּרֵי אֲבִי וְלֹא בְּזוּלָת' וְאִין לְהַעֲלוֹ' דְּבָר זֶה עַל הַלֵּב
וְהַבְּרִיית' צוֹנַחַת וְאֹמַר' עַד שְׁיִשְׁמְעוּ קוֹלוֹ לֹ' לְסוֹפֵר כְּתוֹ' וְלַעֲדִי חֲתוּמוֹ פְּדָאֲמָרְן בְּתָשׁוּב'
דְּלַעֲלֵל וְעוֹד דִּיכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפִילוֹ לְכַתְּחִלָּה מִשְׁמַע וְכִמּוֹ שְׁפַתְתָּ בְּפִסְקָהּ בְּפִירוּשָׁא קָמָא
דִּילָהּ וְלֹא יִסְתַּפְּקוּ בְּזֶה אוֹתָן תִּיבּוּקוֹת שְׁזָכַר כ"ת: וְעוֹד דְּהוּא ז"ל לְפַתַּב פְּדָאֲמָרֵי לְקַמֵּן
וְכו' וְאַתָּה בְּלַעַתְּ מַלְתָּ לְקַמֵּן וּמְחִינַת אוֹתָהּ מְסַפְּרָה וּמְדַעַתָּהּ וְכַתְּבַתְּ שֵׁם אֲמִי בְּחֻשְׁן
הַמְּשַׁפֵּט וּגְנוּבֵי לְמָה לָּהּ וְהִלָּא יְדַעַתְּ כִּי נִחַשׁ וְנִחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כְּמוֹנֵי: וְעַדִּי בְּשִׁמְעִים
וּבְמֵרוּמִים סְהַדִּי כִּי לְעוֹלָם לֹא חֲשַׁבְתִּי וְלֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שְׁיַעֲלָה דְּבָר זֶה עַל לֵב שׁוּם
אָדָם וְכו"ש לְכַתּוּב אוֹתוֹ בְּקוֹלְמוֹסוֹ לֹא יְחוּשׁ לְרֹאִים אַף כִּי יִבְהִיל הַשׁוֹמְעִים וְכָל מִי
שְׁקָרָא וְשָׁנָה: בְּאֹמְרוֹ עַד שְׁקַר עָנָה: וְעִשִׂיתָ זֹמָם וְנִסְפָּה בְּלֹא מְשַׁפֵּט: מִחֻשְׁן הַמְּשַׁפֵּט:
וְעוֹד תִּימָה גְּדוֹל אִיָּהּ לֹא פַקַחַת עֵינֵי שְׁכֻלָּה לְרֵאוֹת שְׁאָר דְּבָרֵי שְׁפַתְתָּ פְּדָאֲמָרֵינֵן לְקַמֵּן
בְּאֹמַר לְשָׁנֵי אֲמָרוּ לְפָלוּנֵי וְיִכְתּוּב וְלְפָלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְיַחֲתִמוּ וְעַל פְּרַחֲזִין כְּמוֹ שְׁיִכּוֹל לַעֲשׂוֹת
זֶה יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת גַּם הָעֵדִים כִּינֵן דְּתַרְנוּנְיָהוּ לָאוּ הוּוּ מִיְלִי וּבְלָאוּ הֵכִי נִמְצָאת הָרֵאָיָה
עוֹקְרַת הַהִנְחָה וְסוֹתְרַת אוֹתָהּ: וְכו"ת לֹא שֵׁת לְבוֹ גַּם לְזֹאת: וּגְדוּלָּה מְזֹאת אוֹמַר דְּאֲפִילוֹ
אִם נוֹדָה דְּלַקְמֵן דְּקָאֲמַר הֵינְנוּ חֻשְׁן הַמְּשַׁפֵּט כְּמוֹ שְׁעָלָה עַל רִוְחָהּ וְנִכְנַס בְּמוֹתָהּ: אִין גְּרֵאָה
שְׁהֶם הַדְּבָרִים שְׁפַתְתָּ בְּכָאן שְׁהִלְשׁוֹן שְׁהִבִּיא כ"ת מִחֻשְׁן הַמְּשַׁפֵּט כְּהוּא אֲמַר לְשָׁנִים
כְּתָבוּ וְחַתְמוּ שְׁטַר מִתְּנָה וְכו' עַד אֲבָל הַרְמַב"ן ז"ל כְּתַב דְּלֹא אֲמָרֵינֵן מִתְּנָה הָרִי הִיא כְּגַט
אֲבָל בְּאֹמַר כְּתָבוּ שְׁאִין יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר מִשׁוּם דְּמִיְלִי לֹא מִיְמַסְרֵן לְשְׁלִיחַ: אֲבָל
בְּאֹמַר אֲמָרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתּוּב לְעֵדִים וְלַחֲתוּם פֶּשֶׁר לְכו"ע בְּמִתְּנָה וְהֵכִי מְסַתְּבָרָא עַכ"ל
שְׁם: וְרֵאָה וְהַבֵּט כִּי בְּזֶה הַלְשׁוֹן לֹא כְּתַב אֲבָל אֲמָרוּ לְעֵדִים לְכַתּוּב וְלַחֲתוּם: וּבְגִדּוֹן שְׁלָנוּ
כְּתַב אֲמָרוּ לְפָלוּנֵי וְיִכְתּוּב וְלְפָלוּנֵי וּפְלוּנֵי וְיַחֲתִמוּ: וְכַבֵּר רֵאִיתָ שְׁיִשׁ מִי שְׁמַחֲלֵק בֵּין אֲמָרוּ
סְתָם לְאֲמָרוּ לְפָלוּנֵי וְאֵע"ג דְּהָרַב ז"ל אִינוּ מְחַלֵּק מ"מ אִין זֶה הַלְשׁוֹן אוֹתוֹ לְשׁוֹן וְאֲפִילוֹ
אִם הָיָה לְשׁוֹנוֹ בְּכָאן עוֹנָה עַל אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן שֶׁל חֻשְׁן הַמְּשַׁפֵּט עַל פְּרַחֲזִין מֵאִי דְּאֲמָרֵינֵן הֵתָם
דְּלֹא הוּוּ מִיְלִי הֵינְנוּ לְעַנְיָן מִתְּנָה דְּכָגַט לֹא מְצִינֵן לְמִימַר הֵכִי דְּקָאֲמַ' בְּהִדְיָא אֲבָל בְּאֹמַר
אֲמָרוּ פֶּשֶׁר בְּמִתְּנָה וְלֹא דְּמִי לְגַט דְּפָסוּל וְא"כ מָה רֵאִיָּה מְבִיא לְאֹמַר אֲמָרוּ לְעֵדִים לְחַתּוּם
דִּיכּוּלִין לַעֲשׂוֹתוֹ וְאֲדַרְבֵּה דְּמַעֲשָׂה לְסְתוֹר הוּא שְׁפַתְתָּ דְּגַבֵּי גַט פָּסוּל וְאֲפִילוֹ אִם יִהְיֶה
הַפִּסּוּל שְׁלוֹ מִטְעָם אַחַר כְּמוֹ שְׁפַתְתָּ הֵכִי קָא פֶּשֶׁיט הֵיטְרָא גַבֵּי גַט מְפִיסוּלָא וְהָרַב ז"ל
לֹא מְשַׁטְלֵי קְנֵי בְּאֲגָמָא הוּא לְכַתּוּב כִּי הֵאִי גּוֹנוֹא וְעוֹד דְּבַהֲדִיָּא כְּתַבְתָּ בְּפִסְקָהּ לְדַעַת הָרַב
הִנֵּה ז"ל דְּאֲפִילוֹ בְּאֹמַר אֲמָרוּ גַבֵּי נְתִינַת הַגַּט אֲמָרֵינֵן מִיְלִי דְּלֹא מְמַסְרֵן לְשְׁלִיחַ: וְהִנֵּה
עָתָה סְתַרְתָּ דְּבָרֵיךָ אֵלּוּ וְהִבְאֵת חוֹבְתָהּ בְּקוֹלְמוֹסָהּ: וְחֲזַרְתָּ לְהַתְנַצֵּל עַל זֶה שְׁלֹא כְּתַבְתָּ
אוֹתָן דְּבָרִים בְּפִסְקָהּ אֲבָל פְּדִי לְסַלֵּק קוֹשְׁיַת הָרֵאָ"ה ז"ל: וְהִנֵּה הַדְּבּוּר אֲצֵל כ"ת עִיר

פרוץ אין חומה פעם תאמר דבר ופעם תאמר הפכו: ותחזור ותאמר זה לא אמרתי אלא בעבור זה ודברים פאלו שאין הדעת סובלתן וכבר רמזתי לה בכיוצא בזה למעלה משל למה הדבר דומה ואותן דמיונות ובלבולים שפאו בדבריה אחר זה אסור לקרותן כ"ש להשיב עליהן: עוד חזרת להרוס כל אשר בנית בפסקה ומכל מה שכתבת עד עתה וכתב כ"ת דאפשר לפרש דעתו של הרב ז"ל דבכתומה נמי פסול ומה שכתב דזכור לומר לאחר לקותמו היינו לענין דלא הווי מילי קאמר וכו': עד הרי דבריו מבוארים דמאי דקאמר יכול לומר לאחר לקותמו לאפוקי מהרא"ה ז"ל דסבר דהווי מילי וילעולם מצינו לומר דאפשר דלדעתו בכתומה נמי הגט פסול: ומה שגדחתתי וכתבתי דוקא לכתחלה קאמר דאין לעשות פן לא כתבתי פן אלא כדי לישב לישנא דזכור לומר לאחר לקותמו וכו' עד ואני אומר דבין אם נפרש דעת הר"י בעל הטורים ז"ל דבכתומה פוסל ובין אם נאמר שדעתו היא דדוקא לכתחלה אין לעשות פן יצדק הפלל שכתב בסימן ק"ב לא יכתבנו וכו' וכדכתיב: ואין לדחות זה מפני זה דבתרניהו אחי שפיר וזה פשוט ע"כ דבריה: והנה סתרת כל מה שכתבת והודית בעיקר הדין דלדידיה אומר אמרו אפילו בכתומה פסול ואמרת שלא אמרת פה בראשונה אלא לישב דבריו ועליו מלין תתפה: ועל נקלה תרפה: אף כי המישב דברי מחבר או מפרש לא ישנה קנטב הדין אלא יתפוס עיקר הדין ויתקן הדברים דבכי האי גוונא לא מיקרי ישוב דברים אלא סתירת הדין כל שכן שהוספת הכל על הכלים דזכור לומר לאחר לקותמו לא מסתייף עם בדיעבד פדאמרן כ"ש עם פסול שחזרת לומר דאיהו יתחברו פסול ויכול לעשותו והרפכת ההפכים מן הנמנע ולפי שפא לאפוקי מהרא"ה ז"ל לא יאמר דבר שאינו ושהוא עצמו סובר בהפך וכ"ת ארפכה אתרי ריקשי ואין ולא ורפיא בידה: ומ"מ כבר הודית בשפה רפה שהלשון הזה אין לו שחר שפעם אתה מפרש בו פשר ופעם פסול ופעם פשר ופסול פלומר פשר לכתחלה ופסול בדיעבד ונהגת בו מנהגה הטוב כי לא יקשה בעיניך לכתוב דבר והפכו ועל פרחין אית לן למימר אם אין טעות בספרים שאמר הדברים דרף משל לפרש כגון מאי הוא דלא הוי מילי ולא למימרא דהוי דינא הכי גפי גט אלא דזכור לעשותו מטעם מילי אי הנה שרי וזה דוחק גדול ודבר שאין לו שחר דלא הנה לו לצייר המשל מדבר האיסור ויאמר עליו דזכור לעשותו: והדרינו למילתין קמזייתא לומר דאולי שיתפא דמילתא נקטיה לרבינו הרב ז"ל וכתב הדברים בלא מתפנין פדאמרן: או אפשר דהוי טעות סופר שנתפשט בספריו והעד הנאמן והאמתי מאי דקאמר בתר הכי פדאמר' לקמן ולא אשכחן לשון זה ולא פיוצא בו לקמן: ועדות זה אין בה הכחשה ולא הזמה פלל ותו לא מדי: וידוע הוא כי טעות הסופרים אין להם גבול לשנדע מהו הטעות אבל אפשר לומר שחסר מלה אחת והיא להרשב"א ז"ל וכף היתה הגרסא הנכונה ולא נהירא להרשב"א ז"ל או לזולתו מן המפרשים ז"ל ונתעוררתי לזה לפי שראיתי שאותן דברים עצמן כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו בפרק המביא תנין וכתב דבריו דרף פלל בין בכתובה בין בכתומה ובסוף דבריו כתב וכדאיתא לקמן פרק התקבל: עוד כתבת על מה שכתבתי לכ"ת דמי הוא האדם שיעלה על דעתו שהר"ם במז"ל אית ליה הך סברא דהרא"ה והר"ן ז"ל עד שהוצרך כ"ת להאריך כל פה: ואמרת עתה דהרגיל בדברי הרמב"ם ז"ל יודע שלכף קורא ספרו משנה תורה שכל מי שיכול לספור ספרות בתלמוד יספור על דבריו ז"ל ולא הבאת הראיה מדבריו ז"ל אבל הבאת המקום שהגיע לכ"ת להסתפק בדבריו

בפירושי ה"ר"ן ז"ל: ומ"מ אף אם אין אנו רגילין בדבריו ואין אנו ספר מספריו ולא באנו בהדרגה לא נסתפקו בדבריו וכתבנו לכ"ת שאין מי שיעלה על דעתו אותו דבר ובהבטה ראשונה בה"ר"ן ז"ל יראה הרוצה דקמהדר אמתנה דכתב הר"ם ז"ל דאינה פגט באומר אמרו ולדעת הרא"ה ז"ל ובה"ר"ן ז"ל דאומר אמרו אפילו במתנה פסול וכן דעת הרמב"ם ז"ל דאפילו במתנה פסול: ואתה עתה אחר שפירשת דבריו פה איני רואה שום תכלת בדברים אלו אלא שהרגיל נסתפק והבלתי רגיל לא נתחבט: ועל מה שכתב כ"ת על דברי הרא"ה ז"ל ובה"ר"ן ז"ל מה שכתבתי בקונטרס האחר יספיק: ושם נכתבו הדברים באריכות: עוד כתב כ"ת על מה שכתבתי בדברי הרב בעל המגיד ז"ל שכתב בהלכות זכייה ומתנה וז"ל ומיהו באומר אמרו לפלוני ולפלוני יש אומרים שאף בגט פשר וכו' שהוא רומז על הרא"ה ז"ל וכתב כ"ת על זה ולא היא שהוא לא כיון אלא על הר"ם בעל התוספות ז"ל דמכשיר באומר אמרו פדכתב הרא"ש ז"ל משמו ע"כ דבריה: ואין הדברים כמו שמתחשבו דאותו הר"ם ז"ל שראית שהביא הרא"ש ז"ל בפסקיו הוא רבי יצחק הנקן ז"ל שהביאו המפרשים ז"ל את דבריו שכתב פמה טעמים להכשיר אומר אמרו ובחתימת דבריו כתב דאזלינו הכא לחוקרא והכא לחוקרא פלומר לפסול בכתם סופר ועד ובאומר אמרו: ואע"פ שכתבה הרא"ש ז"ל בפסקיו מדעתו על דברי ר"ח ז"ל פה גם היא דעת הר"ם ז"ל עצמו כמו שכתב הוא בדבריו בפירושו וכפי מה שהביא דבריו בצורתו הרב בעל התרומה ז"ל וכפי מה שהביא דבריו הרא"ש ז"ל עצמו באנרף בתוספותיו ואין שם הר"ם אחר שמכשיר לפסק הלכה כמו שעלה על דעתו ודבר גדול הנה אם הנה הר"ם ז"ל בעל התוספות מכשיר אומר אמרו למעשה עם הרא"ה ז"ל ובה"ר"ן ז"ל שהודית דאף הם מכשירין בעונבדא דילן ואם הנה הדבר פן לא הנה מן הראוי להאשים כל פה לבעל דינה ולומר עליו כי גדול מנשוא עונו ושלם חלק לו בבינה ובמנשכל אחר אשר הנה לו כל הני אשלי רב רבי לסמוך עליהם בשעת הדחק: ומי גילה את אנו ויאמר לו דאחר שכתבת בפסקה פי הגט פסול לכ"ע קא מהדרת השתא להרבות במכשירין מגדולי הראשונים: ואיברא ודאי דאי הנה ידע להא מילתא הנה מוביל מנה בתרה לבי מסותא: ואפשר שנתעורר כ"ת לזה ממה שראית בפסקי הרא"ש ז"ל פרק המקגרש שהביא ראיות הר"ם ז"ל להכשיר: ומה שכתב בסוף דבריו שלא פסק פנותיהו לגמרי אלא לחוש לתרנוניהו להחמיר היינו לדעת ר"ח ז"ל וליה לר"ם ז"ל לא ס"ל וכבר כתבתי לכ"ת שפה דעתו של הר"ם ז"ל וכן כתב הוא ז"ל בפ"י ונה גלוי וידוע למי שעמד על עיקר דבריו: והאמת פי כל עוד שיתבונן האדם בקונטרס הנה של כ"ת ימצא בו פירות ופירי פירות דבענין זה כתבת ז"ל דלא כיון בעל המגיד ז"ל אלא על הר"ם ז"ל דמכשיר באומר אמרו פדכתב הרא"ש הרי בהדיא כתב כ"ת שהר"ם ז"ל ז"ל בפ"ק המקגרש ע"כ לשונה: הרי בהדיא כתב פ"ת שהר"ם ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל בפר' המקגרש הוא אותו הר"ם המכשיר שכתבת ואחר עלה אחד כתבת וז"ל וא"כ לדעתו חתם סופר ועד פשר פרב ורבי יוחנן ורבי ירמיה וכן כתב הרא"ש ז"ל בהדיא פר' המקגרש אלא שהביא שם גם דברי ר"ם בעל התוספות שפוסל בשניהם ע"כ לשונה: ודבריה אלו האחרונים הם הצודקים אלא שהבהלה להשיב היא עוצמת עיני כ"ת מלהסתכל אפילו בדברי עצמה שאמה פותב דבר והפכו ואינה מרגיש: וידוע אני שתאמר עלי שהטלתי מום גם בספר אדם וחוה שכתב שהתוספות מכשירין באומר אמרו ואולי קרה לו ג"כ בפסקי רבו

הרא"ש ז"ל כמו שקרה לכ"ת ולא עמד על דברי הר"י ז"ל כמו שהביאו דבריו הרב בעל התרומה וגם הרמב"ן והרשב"א ז"ל והמפרשים וכדאמרו לעיל: והנה פתבתי לכ"ת יסוד הדברים ובוטח אני שאם תסיר מתוכך החפץ להשיב ותתישב בדברים תשקיף על האמת ותראה פי אין שם הר"י בעל התוספות ז"ל שמכשיר בזה למעשה ואם תרצה לקבל מוטב ואם לאו יהא רענא דתשרי לדעתו תרפא: והארכתי בדבר זה פדי שלא ירצה אדם לינתק להתיר אומר אמרו ויתלה באילן גדול כמו שקרה לבטל דינה: עוד הקפיד כ"ת על דברי שפתבתי עליה ז"ל גם בחתם סופר ועד ראיתי לכ"ת בונה וסותר בדבריהם והעיקר כי היתה סברתם רפויה בידיה עד שפתבת דרבינו יעקב ז"ל נראה ממכשיר בחתם סופר ועד מדהביא דברי המכשירי בסוף וכיוצא בזה ואתה דע לה שאין דעתן כה אלא שהם סוברים פדעת התוספות דאזלינו נמי בחתם סופר ועד לחומרא וכן כתוב בתשובות הרא"ש ז"ל במקומות רבים וכן פתב הר"י בנו ז"ל ברמזיו וכו' עד וצריף לחוש לשניהם להחמיר בחתם סופר ועד ובאומר אמרו ע"כ דברי שם: והשבת זה לשונה גם בזאת לא צדקת אענה דאנא נמי הנה ידענא דר"י בעל הטורי ז"ל פוסל בחתם סופר ועד ואף על פי שאין רמזיו מצויין בידי דהא בטור אבן העזר בסימן ק"כ פתב אמר ליה וכו' עד ונראה מדבריו שהוא מכשיר בחתם סופר ועד ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול עכ"ל הרב בעל הטורים ז"ל: הרי שכתב פאן בהדיא דחתם סופר ועד פסול אלא שאני אומר דלא מטעמיה דמר אלא דאיהו ז"ל אפשר דדעתו נוטה להתיר פדכתיב בפסקי אלא שהוא חושש לדברי הר"י ז"ל להחמיר בחתם סופר ועד ובאומר אמרו ולזה פינו במה שכתב ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול שרמז על מה שכתב בסימן ק"ל בדין חתם סופר ועד ששם הביא דעת הרמב"ם והרמ"ה ז"ל שמכשירין בחתם סופר ועד מן הדין ומכשיר באומר אמרו אלא ר"י ז"ל הוא שכתב דלא נתברר לן הלכתא ואזלינו לחומרא בתרנונייהו ע"כ דבריה: מאריה דאברהם פמה לא חלי ולא מרגיש האי גברא דקא משתעי פי האי גוונא ולא חנייש למה שמוציא בשפתיו ואתה הצדיק בדבריה והזוכה בשפטא: אין אתה יודע שהוספת הבל על הבליה ושגיאה על שגיאותיה באמרה פי ידעת דהר"י ז"ל בעל הטורים פסל בחתם סופר ועד אחר שפתבת פל אותן דברים שפתבת בפסקה ונדקדקת בדבריו שהיה מכשיר בחתם סופר ועד פי אם לא היית יודע היה אפשר שיהיה לה התנצלות על שגיאותיה לומר לא עמדתי על דבריו: ומה תשיב על תוכחתה ועל אמרה בפסקה זה לשונה ותו דאי הכי צריף לומר שלדעתו חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא וכדפרישית והיה לו לפרש דעתו בסימן ק"ל שלשם מבאר דין חתם סופר ועד ולומר שלדעת חתם סופר ועד פסול ואדרבה נראה דסבר דחתם סופר ועד פשר שפשרצה לבאר דין סופר ועד סדר דברי המכשירים באחרונה וכו' ע"כ דבריה: ועתה פתבת דהיית יודע דר"י ז"ל בעל הטורים פוסל בחתם סופר ועד דהא בטור אבן העזר פתב והרמב"ם ז"ל פתב וכו' עד ונראה מדבריו שהוא מכשיר חתם סופר ועד ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול ע"כ: הרי שכתב פאן בהדיא דחתם סופר ועד פסול ע"כ דבריה: לא אליכם פל עוברי דרף סכלים ומשפילים הביטו וראו אם יעלם דבר זה אפילו מעיני העטלפים אשר אור יקרו' לא ראתה עינם לחולשת חושם פי דברים אלו סותרין אלו לאלו סתירה מוחלטת וכ"ש שהוא אומר ולקמן בעינן לפרושי דפסול ומאותו מקום שכתב הוא ז"ל שהוא מברר שם הפיסול משם כ"ת מברר ההתר מדסדר דברי המכשירין בסוף והנה פל

דְּבָרָיו הֵם לַעֲנֹן פֶּסֶק הַדִּין וְאִיךָ יִהְיֶה סְדוּרוֹ הוֹפֵךְ אֶת דְּבָרָיו דְּמִי לַחֹכֵא וְאֵטְלוּלָא:
וְהַעֲבוּדָה פִּי הַרְגֻזְתָּנִי לְהַטְרִיחַ מִחֻשְׁבְּתִי וְלְהַעֲמִיס קַלְמוּסִי בְּדְבָרִים פְּאֵלוּ שְׁלֵא נִיתְּנוּ
לִכְתֹּב: וְחֹק הַמוֹסֵר הַחֲלֻפָּה בְּאֶמְרָךְ לֹא צְדָקָת וְנוֹאֲלָת וְשִׁגִית וְאַשְׁמַת: וְאִינִי יוֹדֵעַ אֲנִי
פְּנֵה שְׁכֻלָּךְ פְּשַׁתְּבַת דְּבָרִים אֱלוּ וְכִבֵּר נִתְּבַר לְעִיל דְּלִית הַר"י בְּעַל הַתּוֹס' ז"ל דְּמַכְשֵׁר
אוֹמֵר אֲמָרוּ לְפֶסְקָא דְּדִינָא: עוֹד פֶּתַח כ"ת דְּהַרְבַּ בְּעַל הַטּוֹרִים ז"ל פּוֹסֵל אֶבֶל לֹא מְטַעֲמִיה
דְּמַר וְכו' וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה עֲשִׂיתִי לָךְ וּמָה הִלְאִיתִיךָ עַד שְׁאַתָּה תוֹלָה בְּדְבָרֵי דְּבָר שְׁלֵא עָלָה
עַל לְשׁוֹנִי: וְהִנֵּה דְבָרֵי שְׁפַתְּבַתִּי לְעִיל יַעֲנוּ בְּפִנְיָךְ כִּי לֹא זְכַרְתִּי שׁוּם טַעַם אֶלָּא פֶתַחְתִּי
שֶׁהוּא מְסִימִים לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת דְּאֲזֵלִינָן בְּתַרְוּוּיָהוּ לַחֹמְרָא וְהַבְּאִתִּי לַכ"ת דְּבָרָיו פְּצוּרְתָן
שְׁפַתְּבַת ז"ל וְצָרִיךְ לַחְוִישׁ לְשִׁנֵּיהֶם לְהַחְמִיר ע"כ: וְלִטְעָמָא דְּמִילְתָא לֹא נַחֲתִינָא דְּטַעֲמָא
דִּידְהוּ פְּשוּט בְּסַפְרֵיהֶם בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוֹת וּפ"ת הַנִּיחַ הַעֲקָר וְנִתְּפַס בְּטַעַם וְאִין לְדְבָרִים
אֱלוּ לֹא רִיחַ וְלֹא טַעַם: וְכָל שְׁכָן כִּי בְּמָה שְׁפַתְּבַת שְׁמִסְדוּרוֹ דְּבָרֵי הַמְּכַשִּׁירִין בְּאַחְרוֹנָה
נִרְאֶה דְּלַדְעָתוֹ חֲתָם סוֹפֵר וְעַד פְּשָׁר: לֹא דַקְדָּקָת בְּחֻשְׁבוֹנָךְ כִּי הוּא לֹא פֶתַח דְּבָרֵי
הַמְּכַשִּׁירִין אֶלָּא אַחַר שְׁפַתְּבַת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת שְׁפַתְּבוּ דְּפִסּוּל וְדְבָרֵי אָבִיו הָרָא"ש ז"ל
שְׁפּוֹסֵק פְּמוֹתָן וְכַתֵּב דְּאֶפִּילוּ שְׁחַתְּמוּ שְׁנֵי הַעֲדִים עִם הַסּוֹפֵר פְּסוּל לְכַתְּחֻלָּה וְהוּא גַם הוּא
הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי אָבִיו ז"ל וְדַעַתוֹ מְפֹרְשֵׁת בְּכָאן דְּפִסּוּל וּמִי לָנוּ מוֹכִיחַ וּמְכַרִיעַ בְּדְבָרָיו גְּדוּל
מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ שְׁפַתְּבַת שְׁבָאוֹתוֹ מְקוֹם הוּא מְבַרֵר הַפִּיְסוּל וְכִבֵּר נִשְׁנ' הַחֲלוּם הִנֵּה לְעִיל:
וּמַעֲתָה הַקּוּלוּ' יְחַדְלוּן וּמְטַר הַנִּיכּוּחַ לֹא יִתְּפֵךְ אַרְצָה וְהַעֲבוּדָה שְׁעָלָה עַל דַּעַתִּי שְׁלֵא לְקַרְוֵא
בְּגָרוֹן: וְשְׁלֵא לְהַשִּׁיב עַל הַקּוּנְטְרִי' הִנֵּה הָאֲחֵרוֹן: לֹא בְּכָלֵל וְלֹא בְּפֶרֶט: וְאִם לְנִגְדֵי דְּרַכּוּ
יֵרֵט בְּרֵאוּתִי כִּי מְלַחֲמַת מִצְנָה מְלַחֲמַת הַרְשׁוּת קְרֵאוּתִיה: וְכִנְגֵד הַשְּׁלוֹם עֲרַכְתִּיה: וּבְמִלִּין
תְּחַבֵּר: מְדַרְשׁ פְּסוּק אֲנִי שְׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר: וְלֹא נָטָה לֵב כ"ת לְמַדְרַשׁ וְהִנֵּה אִם שְׁלוֹם תַּעֲנֵךְ
וְתַחַת אֶהְבְּתִי תִשְׁטַמְנִי וְאֲנִי תִפְלָה: וְאִין בְּלִשׁוֹנִי מְלָה: שְׁאִין בְּשִׁבְחָךְ מְדַבֵּרֵת: וְכַבוּד
תּוֹרְתָךְ מִיְקַרְת: וְאוֹמֵר אֲמַרְתָּ סוֹפְרָת וּמְסַפְרָת: דּוֹבְרָת וּמְדַבֵּרֵת: בְּפִי וּבְמַבְטָא: וְנִפְשׁ
לֹא תִחַטָּא: וְהִנֵּה תִשׁוּבְתִי הָרֵאוּשׁוֹנָה גַם הַשְּׁנִית בִּינְדָךְ הַפְּנִי בָּהּ וְהַפָּךְ בָּהּ: וּמָה שְׁוֹרֵשׁ דְּבָר
נִשְׁמַע בָּהּ: כִּי תֵאֵמֵר פְּרִיָסָה בֵּין שְׁיִנְיָה: חֻשְׁבְּתִיָּה לְזוֹנָה כִּי כִסְתָה פְּנִיָּה: וְלִפִּי שְׁאַהֲבַת
כ"ת תְּקוּעָה בְּלִבִּי: לְטַמּוֹן אֲמָרִי בְּחֻבִּי: זוֹ דְּרָךְ עוֹצֵב בִּי: לְכֵן אֲמַרְתִּי אֲעַרְוֵךְ כְּשַׁחַר מִיָּלִי:
וְכֹלִי הָאִי וְאוּלִי: אוֹכַל וְהַנִּיחֻתִי לִי: וְנִפְשׁ נַעֲנ' אֲרַגִּיעַ: אֲשֶׁרִי הַמְּחַפָּה וְיִגִיעַ: וְאִם רַתְּחַתִּי
בְּמַקְצ' אֲמָרִי: וְהַעֲתַרְתִּי בְּדְבָרִי: הֲלֹא יָדְעוּ מְתִי אֶהְלִי דְּאִוְרְתִיָּה דְּמַר מְרַתְּחָא לִי: וְאִם
טוֹב וְדוּמָם וְיַחֲוִיל: גַּם הִנֵּה לֹא יוֹשֵׁג הַמַּתְחִיל: וּמַעֲתָה סַפְרֵי אֶהְבִּים יוֹבְלוֹן בְּשִׁפְהָ רַפָּה:
וְאֵת וְהַב בְּסוֹפָה: וְאֵתָה שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לָךְ שְׁלוֹם: כְּנִפְשׁ אֲחִיךָ: מִשָּׁה בְּבַה"ר יִצְחָק ו'
אֵל אֲשֶׁקֶר ז"ל: כֹּה תוֹנֵס שְׁאֵלָה סְפִינָה אַחַת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הִיָּתָה הוֹלְכַת מֵאַפְרָקָא
לְאַסְכְּנֵדְרִיאָה שֶׁל מְצָרִים וְהִלְכוּ בָּהּ ל"ו נְפִשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטָרַף וַיְהִי בְּדֶרֶךְ
בְּמִלּוֹן בְּשִׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ עֲמַד עָלֶיהָ נַחְשׁוֹל שֶׁל יָם וְנִשְׁבְּרָה הַסְּפִינָה אַחַר חֲצוֹת
הַלַּיְלָה קָרוֹב מֵהַיָּבֵשָׁה וַיְהִי חֲשֵׁךְ אֶפְלָה לֹא רָאוּ אֲנָשִׁיָּה אִישׁ אֶת אַחִיו וְטָבְעוּ כָּלֵם בֵּינֵם
לֹא נִמְלַט מֵהֶם אֶלָּא מַעֲט מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְחַמְשָׁה יְהוּדִים בְּלִבָּד וְאַחַד מֵאוֹתָן הַחֲמִשָּׁה
שְׁנַמְלִטוּ שְׁשֵׁמוֹ רַבִּי יִצְחָק כְּשִׁיָּצָא מִן הַיָּם הִלְךָ לוֹ לְאַחַד מִן הַמְּקוֹמוֹת הַקְּרוֹבוֹת לְאוֹתוֹ
מְקוֹם שְׁנִשְׁבְּרָה שֶׁם הַסְּפִינָה לְפִי שְׁבָאוֹתוֹ מְחוּז הָיוּ שָׁם עֲנִירוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
וַיִּשְׂרָאֵלִים דָּרִים בֵּינֵיהֶם וְאַחַר שְׁמוֹנָה אוֹ עֶשְׂרֵה יָמִים הִגִיעַ פֶּתַח אַחַד מֵאוֹתָן עֲנִירוֹת
הַקְּרוֹבוֹת אֵל הַחֲכָם שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם שְׁהִיָּה ר' יִצְחָק הַנָּז' יוֹשֵׁב שָׁם וְאָמְרוּ לוֹ דַע לָךְ

שְׁהִלְכְנוּ לְמָקוֹם שֶׁנִּשְׁבְּרָה שָׁם הַסְּפִינָה וְהִלֵּךְ עִמָּנוּ יְהוּדֵי אֶחָד מֵהַסְּפִינָה עֲצָמָה
שָׁמוּ פְלוֹנֵי וְקִבְּרָנוּ הֵיהוּדִים שֶׁטִּבְעוּ בֵּינָם וְהָיָה מִסְפָּר הַקְּבוּרִים נ"א נִפְשׁוֹת: וְכֵן הִגִּיעַ כְּתָב
אֲחֵר לְרַבִּי יִצְחָק הַנּוֹזֵם מֵהֵיהוּדֵי חֲבָרוֹ שֶׁהִלֵּךְ עִמָּהֶם לְקַבֵּר אֶת הַמֵּתִים וְהִגִּיד לוֹ אִיךָ קִבְּרוּ
אֶת הֵיהוּדִים וּמִכָּלֵם פְּלוֹנֵי וּפְלוֹנֵי בְּשֵׁם וְאַחֵר זָמַן בָּא זֶה רַבִּי יִצְחָק הַנּוֹזֵם לְכָאן וְהַעֲיֵד
לִפְנֵי ב"ד כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כִּף הָיָה וְשִׁנְתָאמַת אֶצְלוֹ מִכַּח אוֹתָן הַפְּתִיב'
שֶׁנִּקְבְּרוּ כָּל הֵיהוּדֵי שֶׁהָיוּ בְּסְפִינָה שְׁלֵא הָיוּ בְּסְפִינָה כִּי אִם הֵל"א נִפְשׁוֹת שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁקִּבְּרוּ
חוּץ מִהַתְּמַשָּׁה הַנְּמַלְטִים אֲשֶׁר הוּא הָיָה אֶחָד מֵהֶם: וְעַתָּה בָּאָה אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאוֹתָן
הַנְּטַבְּעִים אֲשֶׁר לֹא נִקְבְּרוּ בְּשִׁמּוֹת לִפְנֵי ב"ד וְשָׂאֵלָה מֵהֶם שִׁיתִּירוּהָ לִינִשְׂאָה כִּינּוּן שֶׁזֶה ר' י'
יִצְחָק הַעֲיֵד בְּפָנֵיהֶם כִּי כָּל הֵל"א נִפְשׁוֹת מֵתוּ וְקִבְּרוּ אוֹתָן הֵיהוּדֵי וְשֶׁבַעֲלָה הָיָה מִכָּלֵם
אוֹתוֹ הַחֲשָׁבוֹן כִּי כֵן הַעֲיֵד רַבִּי יִצְחָק הַנּוֹזֵם ג"כ שֶׁבַעֲלָה שֶׁל אִשָּׁה זוֹ הָיָה מִכָּלֵם הֵל"א
נִפְשׁוֹת: יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה אִם דִּי בְּעֵדוֹת כְּזֹה עַד מִפִּי כְּתָב לְהַשִּׂיא אִשָּׁה זוֹ לְכַתְּחֵל' וְגַם אִם
צָרִי' לְהַעֲיֵד עַל בַּעֲלָה שֶׁל אִשָּׁה זוֹ כִּפְיָא וְלִפְרָט אוֹתוֹ בְּשֵׁם אוֹ אִם דִּי בְּמָה שֶׁאָמַר הַעֲד
שֶׁהוּא הָיָה מִחֲשָׁבוֹן הֵל"א נִפְשׁוֹת שֶׁאָמְרוּ שֶׁקִּבְּרוּ: וּג"כ יוֹרְנוּ אִם צָרִי' הָאוֹמֵר הָרֵאשׁוֹן
לוֹמֵר רֵאִיתִי אוֹתָם כְּשֶׁעָלוּ מִן הַיָּם אוֹ אִם דִּי בְּמָה שֶׁאָמַר קִבְּרִיתִים דְּחִזְקָה רָאָה אוֹתָן
בְּשֶׁעָתָן וְהַפִּירָן וִיכֻלָּה זֹאת הָאִשָּׁה לְהַנִּשְׂא לְכַתְּחֵלָה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה אִם דָּרָךְ אֲנִיָּה בְּלָב
יָם: וְדָרָךְ אִשָּׁה בְּמִי': שְׂאִין לָהֶם סוּף הֵלֹא הֵמָּה נִפְלְאוּ מִכָּל הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵינוּ:
אֲשֶׁר צָפְרָנָם טוֹבָה מִכְּרִיסָנוּ: כִּי זֶה מִקְצוֹעַ גְּדוֹל וְעִמּוֹק עִמּוֹק מִי יִמְצְאוּנוּ: וְאִף כִּי אֲנִכִּי
אֲעֲנֶנּוּ: אַעֲרָפָה לִפְנֵינוּ מִשֶּׁפֶט: וְלִדִּין אֲתִיָּצֵב לְהַנְהִיג בְּעִיָּזָא וְשִׁיבוּטָא וְלִטְהַר אֶת הַכְּלִבִּית
וְאֶת הַצֵּב: הִיּוּכְלוּ לְדִין עִם מִים שְׂאִין לָהֶם סוּף: קִטְלִי בְּאִגְמָא קְנָה וְסוּף: זְחִלְתִּי וְאִירָא
לְנִפְשֵׁי פֶן תִּשְׁטַפְּנִי שֶׁבִּנְיָן מִי הַשִּׁילֹחַ הַהוֹלְכִים לֵאמֹר מִי הַשְּׁלוּלִית וּמִי אֶפְסִי' וְאִיךָ אֶפְגֵּס
בֵּין מִים לְמִים מִים עִמּוֹקִים הֵימָּה גְּדוֹל רַב מְצוּלָה וְרַחֵב יָדִים: זֹאת אֲשִׁיב אֶל לְבִי כִּי הַכָּל
מְסִייעִים לְמִלְאכַת שְׁמַיִם הַמְרַבָּה וְהַמְמַעִיט כְּקִטּוֹן כְּגִדּוֹל רַף הַלְכָב וְאִישׁ הַבִּינִים: רַב
וְצָעִיר כֶּכֶן שְׁמוֹנִים לְשׁוֹחַ אֶפְרוֹחַ שְׁלֵא נִתְפַתְּחוּ לוֹ הַעֵינַיִם: וְלַהֲבִיט אֶל לִוְכוֹן הַשִּׁנִּינִים:
הֵלֹא זֹאת הַתְּעוּדָה וְגַמּוּל יְדוֹ הַדָּה: וְלִמְרַחוֹק אֲשָׂא דְעִי: וְרַחֲמֵנָא לִיבָא בְּעִי: מַה שֶׁשָּׂאֵלְתֶם
רֵאשׁוֹנָה אִם דִּי בְּעֵדוֹת אֲשֶׁר בְּזֹה עַד מִפִּי כְּתָב לְהַשִּׂיא אִשָּׁה: אִיבָרָא דְעֵדוֹת כִּי הָאִי גּוֹנָא
לְגַבִּי אִשָּׁה שְׁמַת בַּעֲלָה עֵדוֹת גְּמוּרָה הִיא וְכֵן כְּתָבוּ כָּל הַמְּפָרְשֵׁי וְהַמְּחַבְּרִים ז"ל וְהָכִי
אִיתָא בִּירוּשְׁלַיִם הִבִּיא אוֹתוֹ הַרִיא"ף ז"ל בְּהַלְכוּתוֹ מְצָאוּ שְׁטֵר כְּתוּב אִישׁ פְּלוֹנֵי נִהְרַג
ר' יִרְמְיָה אוֹמֵר מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ: ר' בּוֹן בַּר כְּהֵנָא אָמַר אִין מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ וּפְסָקוּ
ז"ל כְּדָבָרֵי הַמִּיקָל: וְכֵן כ' הַרְמַב"ם ז"ל מְצָאוּ כְּתוּב מֵת פְּלוֹנֵי אוֹ נִהְרַג פְּלוֹנֵי וְנוֹדַע שֶׁזֶה
כְּתָב יִשְׂרָאֵל מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ: אֶלָּא שֶׁהַרְשָׁב"א ז"ל כְּתָב דְּנִרְאָה כִּי לְדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל
דּוֹקָא כְּשִׁנְתָּהֶם אוֹתוֹ כְּתָב פְּלוֹמֵר וְאֶפְי' בְּעַד אֶחָד שִׁיעֵיד שֶׁפְּלוֹ' כְּתָבוּ אֲבָל אִי לֹא יִדְעִינוּ
מִי הוּא שֶׁכְּתָבוּ אִין מְשִׂיאִין: וּמ"מ הוּא ז"ל הַסְּפִים לְדָבָרֵי הָאוֹמְרֵי שֶׁאֶפְי' בְּלֹא מְקוּיִים
דְּלֹא יִדְעִי מִי הוּא שֶׁכְּתָבוּ מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ: וּכ"ש בְּנִדּוֹן שֶׁלְנוּ שֶׁהָיָה נִיכָר מִי כְּתָב
הַכְּתָבִים וְעֵדוֹת מְעֻלָּא הוּא וְדָבָר פְּשוּט הוּא וְאִין צָרִיךְ לִפְנֵי: וְכֵן נָמִי בְּמָה שֶׁהַעֲיֵדוּ
שֶׁקִּבְּרוּ הֵל"א יְהוּדִים וְלֹא נִזְכְּרוּ בַּעֲלָה שֶׁל אִשָּׁה זוֹ בְּשֵׁם נִרְאָה לִי דְאִי מְשׁוּם הָא לִיבָא
לְמִיחַשׁ דְּאִף עַל גַּב דְּלֹא זָכְרוּ אוֹתוֹ: יְכוּלָּה הִיא לִינִשְׂא וְכַדְמוּכַח בְּשִׁלְהִי יְבִמוֹ' דְּאִמְרֵי
הֵתָם מַעֲשֶׂה בְּקוּלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין לְאַנְטוֹכְיָא וּבָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶחָד וְאָמַר
חָבֵל עַל קוּלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין לְאַנְטוֹכְיָא וּמֵתוּ וּקְבִרְתִים וְהַשִּׂיאוּ אֶת

נְשׂוּתֵיהֶם: וְשׁוֹב מַעֲשֵׂה שׁל שְׁשִׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְכֵי לְכַרְקוֹם בְּתֵר וּבָא עֹבֵד כּוֹכְבִים
אֶחָד וְאָמַר חָבַל עַל שְׁשִׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְכֵי לְכַרְקוֹם בְּתֵר שְׁמָתוֹ וּקְבָרָתִים וְהִשְׂיֵאוּ
אֶת נְשׂוּתֵיהֶם אַף עַל גַּב דְּלָא זָכְרוּ לְכָל אֶחָד בְּשֵׁמוֹ: וְכֵן פָּתְבוּ הַמְּפָרְשֵׁי ו"ל דָּאֵם הַשִּׁיחַ
הָעֹבֵד כּוֹכְבִים וְאָמַר אוֹתָהּ חֲבוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ מָתוֹ וּקְבָרָתִים וְאֵע"פ
שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתָן וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמֵם מִשְׂיֵאֵין אֶת נְשׂוּתֵיהֶם וְכֵן נִרְאָה מִדְּבַרֵי הַרְמ"ב
ו"ל: הֵם הֵכָא נְמִי פִּינּוּן שְׂדִיעָה שֶׁבַעֲלָה שֶׁל אִשָּׁה זוֹ הָיָה בְּתוֹךְ הַסְּפִינָה כְּשֶׁנִּשְׁבְּרָה וְהוּא
הָיָה מְפָלֵל הַל"א נְפֻשׁוֹת שֶׁזָּכְרוּ שֶׁקָּבְרוּ אוֹתָן אֵע"פ שֶׁלֹּא זָכְרוּ אוֹתוֹ בְּפִי אֵין לְחוּשׁ
וְכַדְבָּעִי נְמִי לְמִימַר קָמוּ: אַף בְּמָה שֶׁשְׂאֵלְתֶם אִם צָרִיף הָעֵד לֹמַר רְאִיתִיהוּ כְּשֶׁהָעֵלוּהוּ
מִן הַיָּם וְדָאֵי שְׂאֵלָה גְדוּלָה הִיא זוֹ וְצָרִיף לְהַתְּנִיב בָּהּ הַרְבֵּה פִי לְפִי הַנִּרְאָה מִן הַמְּחַבְּרִים
וְהַמְּפָרְשֵׁים ו"ל שֶׁצָּרִיף לֹמַר רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעֲתוֹ וְכַדְאִיתָא הַתָּם: וְהַ"מ דְּכִי אֶסְקוּהּ חֲזוּיָהּ
בְּשַׁעֲתָהּ אֲבָל אִישְׁתַּהֵי מִתְּפַח תְּפַח: וְכֵן כָּתַב הַרְי"א אַף ו"ל בְּהַלְכוּתוֹ וְדוּקָא הִיכָא דְאָמַר
אֶסְקוּהּ לְקָמוּ וְחֲזוּיָהּ לְאֵלְתֵר וְאִשְׁתַּמּוּדְעָנָא לִיהָ דְהוּא פְּלוּנִי כְּדָאֶסְקִנָא בְּמַעֲשֵׂה דְשִׁנִּי
תְּלִמְדֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ בָּאִים עִם רַבִּי יוֹסִי בֶן סְמַאי: וְכַדְאֶמְרִינּוּ בְּהוּא גְבָרָא דְטַבַּע בְּדִיגְלַת
דְּאֶסְקוּהּ אֲגַשְׁרָא דְשְׁבִיסִיתָנָא וְה"ה לְעַד אֶחָד בְּמַלְחָמָה הִיכָא דְאָמַר מֵת וּקְבָרָתוֹ נְאִי לֹא
מִסְהַדֵי הָכִי אֲפִילוּ תְּרֵי סְהַדֵי לֹא סְמַכִּינּוּ עֲלֵיהוּ וְכָל שְׁכֵן עַד אֶחָד אוֹ אִשָּׁה דְחִיִּישִׁינּוּ
דְּדִילְמָא בְּאֻמְדוֹן דְּעֵתָא קְמַסְהַדֵי וְכֵן הִלְכְתָא ע"כ: וְכֵן נְמִי כָּתַב בְּתוֹשֻׁבַת שְׂאֵלָה מִי שֶׁטַבַּע
בְּמִים שְׂאִין לְהֵם סוּף אֵין אִשְׁתּוֹ נִתְּרַת עַד שֶׁיָּבֹא מִי שְׂאָמַר אֲנִי רְאִיתִיו בְּשַׁעֲה
שֶׁהִשְׁלִיכְהוּ הַיָּם לִיבְשָׁה וְהַפְּרָתוֹ ע"כ: וְכֵן נִרְאָה נְמִי מְמָה שֶׁכָּתַב הַרְמ"ה ו"ל וְה"ה בְּעַד
אֶחָד אֲפִי בְּמִים שְׂאִין לְהֵם סוּף שֶׁנֶּאֱמַר כְּשֶׁאָמַר בְּפִנֵי הָעֵלוּהוּ וְאֲנִי הַפְּרָתִי אוֹתוֹ וְאֵין צָרִיף
לֹמַר שְׁנֵי עֲדֵי שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתָם בְּכִינְצָא בְּזָה בְּמִים שְׂאִין לְהֵם סוּף ע"כ: וְכֵן כָּתַב הַרְשֵׁב"א
ו"ל בְּשְׂאֵלוֹתוֹ ו"ל צָרִיף אֶתָּה לְדַעַת כִּי לְדְבַרֵי כּוֹלָם אֲפִי עַד אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְאֲפִי שְׁנַיִם
אֵין מִשְׂיֵאֵין אִשָּׁה עַל פִּיהֶם בְּמִי שֶׁטַבַּע וּפְלִטוּהוּ הַמִּים אֲלָא בְּמַעֲדִין שֶׁפְּלִטוּהוּ הַמִּי
לְעִינֵיהֶם וְרָאוּהוּ מִיָּד וְהַפִּירוּהוּ שֶׁהוּא פְּלוּנִי שְׂאָם לֹא כֵן חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא בֵּין זְמַן שֶׁפְּלִטוּהוּ
הַמִּים לְזְמַן שֶׁרָאוּהוּ תְּפַח וְנִתְּהַפְּכָה צוּרָתוֹ ע"כ: וְכֵן נְמִי כָּתַב בְּעַל אָדָם וְחֲזוּהּ כְּבָר אֶמְרֵנוּ
שֶׁהַמִּים שְׂאִין לְהֵם סוּף שֶׁצָּרִיכִין שֶׁיַּעֲזוּ שְׂרָאוּ אוֹתוֹ מִיָּד כְּשֶׁהָעֵלוּהוּ מִשָּׁם שְׂאָם לֹא כֵן
הוּא מְשַׁתְּנָה וּבַעֲנִין זֶה עַד אֶחָד נֶאֱמַר וּמִשְׂיֵאֵין אֶת אִשְׁתּוֹ ע"כ: וְכֵן נְמִי כָּתַב הַרְבֵּה מִן
הַמְּפָרְשֵׁים ו"ל: וְנִרְאָה מִדְּבַרֵיהֶם שֶׁצָּרִיף הָעֵד לֹמַר רְאִיתִיהוּ מִיָּד כְּלוֹמַר קוֹדֵם שֶׁעֲבָרָה
עָלָיו שַׁעֲה אַחַת מִשְׂיֵצָא מִן הַיָּם אוֹ דוּקָא מִיָּד תְּכַף לְעֵלְיוֹתוֹ מִן הַמִּים לְדַעַת קִצְתָם ו"ל:
וּבְלָאו הָכִי אֲלָא שְׂאָמַר הַפְּרָתוֹ וּקְבָרָתוֹ סֶתֶם לֹא סָגִי וְאֵין מִשְׂיֵאֵין אֶת אִשְׁתּוֹ וְלִיכָּא
לְמִימַר דְּלָא אָמְרוּ זֶה אֲלָא לֹמַר שְׂאָם יְדוּעַ שֶׁלֹּא רָאָהוּ בְּשַׁעֲתוֹ אֵין מִשְׂיֵאֵין הָא סֶתֶמָּא
מִשְׂיֵאֵין דְּהוּא לְהוּ לְמִימַר וְאִם אָמַר הָעֵד שֶׁלֹּא רָאָהוּ בְּשַׁעֲתוֹ אוֹ וְאִם יְדוּעַ שֶׁלֹּא רָאָהוּ
בְּשַׁעֲתוֹ וְכִינְצָא בְּזָה אֵין מִשְׂיֵאֵין אֲבָל מֵאֶמְרָם ו"ל וְצָרִיף לֹמַר שֶׁרָאוּהוּ מִיָּד אוֹ מִשְׂיֵאֵין
אֲלָא בְּמַעֲדִין שֶׁרָאוּהוּ מִיָּד וְכֵן מִדְּבַרֵי הַרְי"א ו"ל נִרְאָה דְּלָא סָגִי בְּלָאו הָכִי וְאִם לֹא
אָמַר כֶּף בְּפִירוּשׁ אֵין מִשְׂיֵאֵין: וְכֵן נְמִי כָּתַב הַרְמְב"ם ו"ל בְּנוֹסְחָא דִּיקְנִית שְׁלוֹ דְאֶחָד
שֶׁשְׁהָה שַׁעֲה אַחַת אַחַר שֶׁהוֹשְׁלָהּ מִן הַמִּים אֵין מַעֲדִין עָלָיו ו"ל טַבַּע בֵּימָם וְהִשְׁלִיכְהוּ
הַיָּם לִיבְשָׁה אֲפִי שֶׁהָהּ כְּמָה יָמִים בְּמִים אִם הַפִּירוּ פְּנִי וְחֻטְמוֹ מַעֲדִין עָלָיו שְׂאִינוּ
מְשַׁתְּנָה בְּמִים אֲלָא עַד זְמַן מְרוּבָה וְאִם שֶׁהָהּ בִּיבְשָׁה אַחַר שֶׁהוֹשְׁלָהּ מִן הַמִּים שַׁעֲה אַחַת
וְנִתְּפַח אֵין מַעֲדִין עָלָיו שֶׁהָרִי נְשַׁתְּנָה ע"כ: וְאִם עַל גַּב דְּאֶפְשָׁר לְפָרוּשֵׁי מִילְתָּהּ דְּקָאֵי

אדלעיל אַשְׁקָה בַּמִּים יוֹתֵר מִשְׁלֵשָׁה יָמִים אַחֲרֵי מוֹתוֹ הוּא דְבַעֲיֵנּוּ חֲזוּיָהּ בְּשַׁעֲתִיָּה אֲבָל
שָׁקָה בַּמִּים פָּחוֹת מִשְׁלֵשָׁה יָמִים יְכוּלִין לְהַעֲיֵד עָלָיו עַד שְׁיִמְלֵאוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים מִשַּׁעַת
מִיתוֹתוֹ דְּוָמְיָא דִּיבְשָׁה וְהָרִי זֶה בְּכֻלָּל מֵאֵי דַתְּנָן אֵין מְעִידִין עָלָיו לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים הָא
בְּתוּף שְׁלֹשָׁה מְעִידִין: מְכַל מְקוּם צָרִיף הָעֵד לְהַעֲיֵד כְּפֹּה כְּמוֹ שְׁהוּכְחֵנוּ מְדַבְּרֵי הַרִיא"ף
וְהַמְפָּרְשִׁים ו"ל וּכ"ש שְׁפָכְר דְּחֹו הַרְמָב"ן וְהַרְשָׁב"א ו"ל סְבָרָא זֹו בְּשַׁתִּי יָדִים וְכַתְּבוּ
דְּבָכְל עֲנִין וְאַפְּלוֹ לֹא שָׁקָה בַּמִּים שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּעֵינָן דְּחֲזוּיָהּ בְּשַׁעֲתִיָּה כִּינָן שְׁמַת בַּמִּים
דְּכָל שְׁמַת בַּמִּים הוּא מִשְׁתַּנָּה אַחַר שְׁעָה אַחַת ע"כ דְּבַרְיָהֶם: וְכֵן הִסְפִּים הַרִיא"ב ש"ל
בְּשִׁאלוֹתָיו וְאַפְּלוֹ בְּסַפֵּק אִישְׁתַּהִי כְּתַב ו"ל דְּאַפְּלִי נְשִׂאת תַּצָּא וְנ"ל וְאִם כֵּן לְפִי מַה
שְׁפַתְתִּי הִיכָא דְאַשְׁתַּהִי אִם נְשִׂאת תַּצָּא וְאִם יֵשׁ סַפֵּק אִי אִישְׁתַּהִי אִי לֹא אִישְׁתַּהִי אִם
נְשִׂאת תַּצָּא כְּדַעַת הַרְשָׁב"א ו"ל בְּנִסְתַּפֵּק לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲלֵא דְבִאֲשְׁתַּהִי בְּנִדְאִי אֵין
כְּאֵן עֲדוֹת כְּלָל וּבְחֻזְקָתָהּ עוֹמְדָת וְהַבָּא עָלֶיהָ בְּחֻטָּאת קָאִי וּבְנִיָּהּ בְּחֻזְקָת מְמֻזָּרִים וּבְסַפֵּק
אִישְׁתַּהִי אֲפֻשָׁר שְׁאִינוּ כֵּן אֲבָל אִם נְשִׂאת תַּצָּא ע"כ: וְאַפְּלִי לְדַבְּרֵי הַרִיא"ש ו"ל שְׁפַתְתִּי
בְּפִסְקִיו דְּאִם נִמְצָא הַרוּג וּמְכִירִין אוֹתוֹ בְּטְבִיעוֹת עֵין וְאֵין יָדוּעַ מְתִי נְהָרְג תּוֹלִין שְׁהוּא
בְּתוּף שְׁלֹשָׁה: וְכֵן יֵשׁ מִי שְׁפַתְתִּי גַם כֵּן יְכוּל לְהִיֹּת דְּהִיכָא שְׁאֵין יָדוּעַ מְתִי נְהָרְג אֵין
לְתוֹתוֹ אֲלֵא תוּף שְׁלֹשָׁה יָמִים ע"כ: אִיכָא לְמִימַר דְּהִנֵּי מִיָּלִי בְּמַת בִּיבְשָׁה וְהִיכָא דְאַיְתָמַר
אִיְתָמַר אֲבָל בְּטַבְעָה הָא אֲמַרִּינָן דְּבַעֲיֵנּוּ שְׁיִאמַר רֵאִיתִיהוּ בְּשַׁעֲתוֹ כְּדַכְתִּיבְנָן: וּבְכִי הֵא
גְּוֹנָא דְּאִם הִפִּירוּ תְּלִינָן נְמִי דְּבִשְׁעָתוֹ רָאָה אוֹתוֹ לֹא מִשְׁפַּחַת לֵה שׁוּם אִיסוּר בְּדַבְּרָה עַד
שְׁאָמַר בְּפִי לֹא רֵאִיתִיהוּ בְּשַׁעֲתוֹ וְזֶה הַפָּהּ מַה שְׁפַתְתִּיבּוּ לְדַבְּרֵי כָּל הַמְּחַבְּרִים ו"ל וְלְדַבְּרֵי
ו"ל דְּאַף הוּא גַם הוּא כְּתַב בְּזֶה כְּדַבְּרֵי הַרִיא"ף ו"ל דְּאִי לֹא אָמַר אֲסַקוּהָ לְקַמָּן וְחֲזִיתִיָּהּ
לְאַלְתֵּר אֵין מְשִׂיאִין אֶת אֲשֵׁתוֹ אֲלֵא שְׁהוּא ו"ל חִזְקָה בֵּין רָאָה הַטְּבִיעָה לְלֹא רֵאִי הַטְּבִיעָה
וְאֵין לְהַאַרְיָה בְּזֶה כִּינָן דְּהִכָּא בְּנִדוּן שְׁלֵנוּ הָעֵד שְׁהַפִּיר אוֹתָן וְהַעֲיֵד עָלֵיהֶם הִנֵּה אֲחַד
מִהַנְּטַבְּעִים עֲצָמָן וְאֵע"ג דְּלַעֲנִין טְבִיעָה כְּרֵאִוִי דְּלַקְמָן לִיָּה רָאָה הַטְּבִיעָה מִיָּהוּ
לַעֲנִין בְּדַדְּמִי רָאָה וְרָאָה הוּא וְאַפְּלִי בְּנִסְתַּפֵּק בִּיבְשָׁה אֲפֻשָׁר לֹאמַר לְדַבְּרֵי ו"ל דְּלֵא מְיִירִי
אֲלֵא בְּשִׁנֵּי עֲדִים דְּהִכִּי מִשְׁמַע לְשׁוֹן וּמְכִירִין אוֹתוֹ שְׁפַתְתִּי אֲבָל בְּעַד אֲחַד שְׁנִסְתַּפֵּק לְעוֹלָם
תּוֹלִין לְהַחְמִיר וְחִיָּשִׁינָן שְׁמָא לֹא דַקְדַּק בְּהַפְּרָתוֹ וְסַמָּה עַל אִיזָה זֶה דְּמִיּוֹן כְּמוֹ שְׁיֵשׁ מִן
הַמְּפָרְשִׁים ו"ל שְׁחַלְקוּ בֵּין עַד אֲחַד לְשִׁנֵּי עֲדִים לַעֲנִין בְּדַדְּמִי וְהוּא ו"ל מְכַלְלִים: וּכ"ש
שְׁהַרְשָׁב"א ו"ל נִסְתַּפֵּק בְּזֶה וְהוּכִיחַ מִמְתַּנִּיתִין לְהַחְמִיר וְלֹא חִזְקָה בֵּין עַד אֲחַד לְשִׁנֵּים:
וְאִי אִיכָא דְּמוֹתִיב וְהָא קִיָּימָא לֵן כַּת"ק דְּרַבִּי טְרַפּוֹן דְּאָמַר אֵין בּוֹדְקִין עֲנִידִי נְשִׂים בְּדַרְיָשָׁה
וְחַקִּירָה וְכִינָן שְׁאָמַר הָעֵד שְׁקַבֵּר אֶת הַיְּהוּדִים אֵין צָרִיף לְדַרְוֵשׁ אוֹתוֹ אִם רָאָה הַדְּבָר
בְּשַׁעֲתוֹ אוֹ לֹא: לֹא מִקְלָתָא הִיא דְּעַד כְּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְּדַרְיָשָׁה וְחַקִּירָה כְּגוֹן לְחַקְוֹר
אֶת הָעֵד אוֹלִי יְהַפֵּה אֶת דְּבָרֵי וְכַהֲיָא דְּאָמַרִּינָן הֵתָם שְׁלֵהִי מְכִילְתִּין דְּאָמַר לִיָּה סְהֵדָא
לְרַבִּי טְרַפּוֹן יוֹחֲנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיָה דְּמַכְפָּר שְׁיַחְרָא אָמַר לוֹ רַבִּי טְרַפּוֹן לֹא כְּפֹה אֲמַרְתָּ לִי
יוֹנָתָן בֶּן יוֹחֲנָן לֹא יוֹחֲנָן בֶּן יוֹנָתָן לֹא כְּפֹה אֲמַרְתָּ לִי דְּמַכְפָּר שְׁיַחְרָא אַרְיָה לֹא אַרְיָה דְּמַכְפָּר
שְׁיַחְרָא וְדַקְדַּק עֲמוֹ שְׁנִים וְשְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְכִינָן דְּבָרֵי וְהַשִּׂיא רַבִּי טְרַפּוֹן אֶת אֲשֵׁתוֹ ע"כ
בְּגַמְרָא: וְכַרְשִׁי ו"ל שְׁם דְּרִישָׁה בְּדִיקָה כַּה"ג לְכַנִּין אֶת דְּבָרֵי: חַקִּירָה בְּאִי זֶה יוֹם בְּאִי
זֹו שְׁעָה כְּלוֹמַר בְּאִי זֶה יוֹם מִן הַשְּׁבֻעָה בְּאִי זֹו שְׁעָה מִן הַיּוֹם וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְכִּמּוֹ שְׁפִיר' ו"ל
גְּבִי חַקִּירָה וְדַרְיָשָׁה וּבְכִי הֵא גְּוֹנָא הוּא דְּפְלִיג ת"ק אֲבָל לְשִׂאוֹל לוֹ בְּעִיקַר הָעֲדוֹת כְּגוֹן
שְׁאָמַר טַבְעָה פְּלוֹנִי בְּיָם לֹאמַר לוֹ אִיף טַבְעָה אוֹ אִם רָאָה אוֹתוֹ בְּשַׁעֲתוֹ וְלֹאמַר לוֹ קְבַרְתִּיו

בְּמִילְתָּא דְּבַעֲיָנָא וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה אִפִּי' ת"ק מוֹדָה דְּאִי לָא תִּימָא הָכִי לִימָא אִין בּוֹדְקִין
לְעֵינֵי נְשִׁים פְּלִל וּמְדַקְאָמֵר בְּדַרְיִשָּׁה וְחַקִּירָה ש"מ דְּבַדְרִיִּשָּׁה וְחַקִּירָה הוּא דְּאִין בּוֹדְקִין
אַבְלִשׁוּאֲלִין אוֹתָן עַל כָּל מַה שְּׁצָרִיף לְעִיקָר הָעֲדוּת כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאֵר וְכֵן פְּתַב הֶרְמֵב"ם ו"ל
דְּשׁוּאֲלִין אוֹתוֹ הַיָּאֵר רְאִיתָ וְכו' וְכַדְבְּעִינָן לְמִיכְתָּב וְכו"ש בְּטַבְעָא בְּיָם שְׁצָרִיף לְדַקְדָּק מְאֹד
בְּעֵגְנָן הָעֲדוּת וְכֵן שְׁפַתְבָּא הֶרְשֵׁב"א ו"ל וְזֵה שְׁשָׂאֲלֵתָ עָלְיוּ עֲכָשְׁיוּ אַף עַל פִּי שְׁמַעִיד עָלְיוּ
מִמֶּשׁ שְׁרָאֵהוּ עַל שְׁפַת הָיָם עִם כָּל זֶה צָרִיף לְהַתְיַשֵּׁב בּוֹ מְאֹד וְלַחְקוֹר עָלְיוּ מִצַּד הַלְשׁוֹן
שְׁאָמֵר וְכִיצַד הָעִיד וּמַתִּי רְאֵהוּ מַת אִם מִיֵּד שְׁפַלְטָהוּ הָיָם אוֹ לְאַחַר שְׁפַלְטוּ הָיָם עַד כְּפֹאֵן:
וְיָדוּעַ הוּא דְּאִין לְנוּ לְהַקְלֵ אֲלָא בְּמַה שְּׁאָמְרוּ ו"ל לְהַקְלֵ בְּפִי דְּאֲפָשֵׁר שְׁהַעֲדִים דְּנִין אוֹתוֹ
בְּמַת אוֹ שְׁפַלְטוּנִי הוּא בְּדַבְרִים שְׁאִין חֲכָמִים דְּנִין אוֹתוֹ בְּהֵן דְּכּוֹלְהוּ אִינְשֵׁי לָאוּ דִּינָא גְּמִירִי
וְכֵמוֹ שְׁפַתְבוּ מִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל בְּעֵגְנָן זֵה: הִילְכָף נְקֻטִינָן דְּאִם לָא אָמֵר הָעֵד הֶרְאִשׁוֹן
רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתוֹ אִין מְשִׁיאִין אֲשַׁתּוֹ וְאִין לְתַלּוּת דְּחֻזְקָה רְאֵה אוֹתָן בְּשַׁעְתָּן כִּינּוּן שְׁהַפִּירוּ
אֲלָא שְׁצָרִיף לֹאמֵר כֵּן כְּדַכְתִּיבְנָ: וְכו"ש הֵכָא גְּבִי' ל"א נְפִישׁוּ' כִּי כְּפִי תִּלְכּוּ הָעֵגְנָן וְהַמְעַשְׂוֹ
רְחוּק הוּא לְתַלּוּת שְׁרָאֵה אוֹתָן בְּשַׁעְתָּן וְאִין צִנְרָף בְּאַרְיִכוֹ: וְאִם הָיָה שָׁם מִי שְׁמַעִיד עַל
הַטְּבִיעָה פְּרָאוּי הֵגָה הָיְתָה זֹאת הָאֲשָׁה אֲסוּרָה מְדַרְבְּנָן וְאִם הָיִינוּ תּוֹלִין בָּהּ לְהַקְלֵ הָיִינוּ
מְקִילִין בְּדַרְבְּנָן אֲבָל כָּל שְׁאִין מִי שְׁמַעִיד עַל הַטְּבִיעָה' כְּרָאוּי אֲסוּרָה מְדַאֲרִינָתָא הִיא: תַּדְעַ
דְּהָא דְּאָמְרוּ רַבְּנָן מִים שְׁאִין לָהֶם סוּף אִם נִשְׂאֵת לָא תַּצָּא וְאֵע"פ שְׁלֵא פְּלִטוּהוּ הַמִּים וְלֹא
נִרְאָה וְלֹא נִמְצָא הֵנִי מִיֵּלִי כְּשִׁישׁ מִי שְׁמַעִיד עַל הַטְּבִיעָה כְּרָאוּי כְּגוֹן שְׁרָאֵהוּ טוֹבַע בְּיָם
וְשָׁהָה עָלְיוּ כְּדִי שְׁתַּצָּא נְפִישׁוּ דְּבַכִּי הָאִי גּוֹנָא לִיכָא אִיסוּרָא דְּאֲרִינָתָא דְּרוּב הַנְּטַבְעִי' מִתּוֹ
וּמְדַאֲרִינָתָא אֲזַלִּינָן בְּתַר רַבָּא כְּדַמְפְּרִישׁ בְּכַמְהָ דְּוֹכְתִי אֲבָל אִם לָא רְאֵהוּ טוֹבַע בְּיָם
וְכַסּוּהוּ הַמִּים וְשָׁהָה עָלְיוּ כְּדִי שְׁתַּצָּא נְפִישׁוּ וְאֵע"פ שְׁרָאֵה שְׁנִשְׁבְּרָה הַסְּפִינָה בְּלַב הָיָם אִין
זוֹ טְבִיעָה וְעֵדִינָן הוּא בְּחֻזְקַת חַי וְאֲשַׁתּוֹ אֲסוּרָה מְדַאֲרִינָתָא וְאִם נִשְׂאֵת תַּצָּא: וְכֵן פְּתַב
הֶרְשֵׁב"א ו"ל בְּתַחֲלַת אוֹתָהּ שְׁאֵלָה וְז"ל אוֹ שְׁמָא רְאֵה שְׁנִשְׁבְּרָה הַסְּפִינָה בְּלַב הָיָם כִּי
רוּב הָעוֹלָם קוֹרְאִין לְכָלֵל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה טְבִיעָה וְאִין מְדַקְדָּקִין בֵּין שְׁנִשְׁבְּרָ' בְּמִקּוּם רְחוּק
מִן הָעִיר שְׁיַחֲשָׁבוּ הָרֹאִים שְׁאִי אֲפָשֵׁר לְמִי שְׁנִפְּלֵ שָׁם לְהַנְצִיל וְלַצָּאת אֶל הַיַּבְשָׁה וּבֵין
שְׁרָאוּהוּ טוֹבַע בְּיָם מִמֶּשׁ וְכַסּוּהוּ הַמִּי' וְשָׁהָה עָלְיוּ וְהַפְּרִישׁ יֵשׁ בֵּין זֵה לְזֵה עַד כִּי בְּמַעִיד
שְׁטַבְעַ מִמֶּשׁ וְשָׁהָה עָלְיוּ אֵע"פ שְׁלַכְתְּחַלְהָ לָא תַּנְשָׂא אִם נִשְׂאֵת בְּדִיעֵבַד לָא תַּצָּא כְּמוֹ
שְׂאֵז"ל בְּסוּף יְבָמוֹת אִמ' רַב אֲשִׁי ש"מ הָא דְּאָמְרוּ רַבְּנָן מִים שְׁאִין לָהֶם סוּף אֲשַׁתּוֹ אֲסוּרָה
הֵנִי מִיֵּלִי לְכַתְּחַלְהָ אֲבָל בְּדִיעֵבַד לָא תַּצָּא: וּמִכָּל מְקוּם מִי שְׁמַתִּירָה לְבַעֲלָהּ בַּר נְדוּי הוּא
כְּדַאֲמַרִּינָן בְּהוּא פִּירְקָא: וְאִם אִינוּ מַעִיד אֲלָא שְׁנִשְׁבְּרָה הַסְּפִינָה זֵה אִינוּ כְּלוּם וְאֲפִילוּ
נִשְׂאֵת תַּצָּא כִּי שְׁיִיף נִיצַל עַל גְּבִי עֵץ כְּמוֹ שְׁנִיִּצְלִין הַרְבֵּה פְּעָמִים ע"כ: וְכֵן פְּתַב הֶרְיִב"ש
ו"ל בְּשִׂאֲלוֹתָיו וְז"ל וְאִם הָיָה בְּכָאֵן וּמִי שְׁמַעִיד בְּטְבִיעָה בְּמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף כְּרָאוּי אֲזַ
לָא הָיְתָה אֲסוּרָה אֲלָא מְדַרְבְּנָן לְכַתְּחַלְהָ וְאִם הָיִינוּ מְקִילִין בָּהּ הָיִינוּ מְקִילִין בְּדַרְבְּנָן אֲבָל
כְּפֹאֵן אִין מִי שְׁמַעִיד בְּטְבִיעָה כְּרָאוּי אֲלָא שְׁמִזְכִּיר שְׁאֲחַר יוֹם שְׁנִנְהַפְכָה הַדּוּגִיָּא רְאֵה אֵת
מְכַלוּף מַת עַל שְׁפַת הָיָם וְאִינוּ אוֹמֵר בְּפִי' שְׁמִכְלוּף הָיָה בְּדוּגִיָּא וְשְׁהוּא רְאֵה בְּטְבִיעָתוֹ
וְשָׁהָה כְּדִי שְׁתַּצָּא נְפִישׁוּ ע"כ: וְכֵן נִרְאָה מְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל וּמִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל: וְהָכִי
נְמִי הֵכָא גְּבִי' הָאִי אֲתַתָּא דְּעַסְקִי' בָּהּ לִית מֵאֵן דְּמַסְהִיד עַל הַטְּבִיעָה כְּרָאוּי כָּל שְׁכּוֹן דְּלֹא
שְׁיִיכָא הֵכָא עֲדוּת כִּי הָאִי כִּינּוּן שְׁזֹאת הַסְּפִינָה נִשְׁבְּרָה בְּלִילָה כְּשִׁמוּנָה וְעַשְׂרִים לַחֲדָשׁ
וְיֵהִי חֲשֻׁף אֲפִלָּה וְלֹא רָאוּ אִישׁ אֵת אַחִיו דְּאֲפִילוּ לְאוּר הַלְבָנָה לָא שְׁיִיכָא הֵכָא עֲדוּת

טביעה פראוי וְלֹא אֶפְשֶׁר לְמִיקָם עֲלֵה דְהָאֵי מִיְלִתָּא הִילְכָּהּ אִשָּׁה זֹו אַסוּרָה מְדַאֲרִינָתָא
היא ומי הוא שְׁיָקֵל רֵאשׁוּ לְהַקְל בְּשַׁל תּוֹרָה: וְאֵל יִקְשֶׁה עֲלֵיהּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפַתְב
פי"ג דְּעַד אֶחָד שְׁאֲמַר רְאִיתִיו שְׁמַת בְּמִלְחָמָה אוּ שְׁטַבַּע בְּיָם הַגְּדוֹל וּמַת אַם אָמַר קִבְרָתִיו
נֶאֱמַן וְתַנְשֵׂא עַל פִּיו וְכו' דְּמִשְׁמַע דְּסָגִי בְּמַת וּקִבְרָתִיו לְהַשִּׂיא אִשָּׁה בְּטוֹבַע בְּיָם דַּע"כ לֹא
מִיָּרִי אֶלָּא בְּשִׁהְעִיד שְׁרָאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְאֶפְיִלוּ הֵכִי בְּעֵינֵן וּקִבְרָתִיו כִּי הֵיכִי דְלֹא נִימָא דְאָמַר
לְאֲמַר בְּדַדְמִי דְאָרְף עַל פִּי שְׁמַעִיד שְׁרָאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְהַפִּירוּ אַפְתִּי אִיפָא לְמִיחֵשׁ לְדַדְמִי וְשָׁמַא
בְּלַבְלוּהוּ הַמִּים וְסָבוֹר הוּא דְמַת וְלֹא מַת אֶלָּא פִּינֹן שְׁיַדַּע שְׁטַבַּע סְמוּךְ עַל רֹחַב הַנְּטַבְּעִים
שְׁמַתִּים: וְכֵן בְּמִלְחָמָה נְמִי כְּהָאֵי גִּוְנָא וּלְפִי בְּעֵינֵן שְׁיִיאֲמַר וּקִבְרָתִיו לְדַעְתּוֹ ז"ל וְלֹא
לְמִימָרָא דְאֵם אָמַר הָעַד טַבַּע בְּיָם וּקִבְרָתִיו דְלֹא בְּעֵינֵן רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ דְאֶפְיִלוּ בְּשַׁנֵּי עֵדִים
בְּעֵינֵן חֲזִינָהּ בְּשַׁעְתָּיָה כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר וּכְמוֹ שְׁפַתְב הַרְשָׁב"א ז"ל עַל דְּבָרָיו ז"ל עַל וְדְבָרֵי
הַפֶּל ז"ל: וְתַדַּע דְאֶפְיִלוּ לַר"ת ז"ל דְאָמַר דְאֵם הַגּוֹף שְׁלָם מְעִידִין עֲלֵיו בְּטַבְּעוֹת עֵין
אֶפְיִלוּ אַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים צָרִיף לֹמַר דְהֵנִי מִיָּלִי בְּמַת בִּיבְשָׁה וְהֵיכָא דְגִלִי גִלִי: אֲבָל בְּמַת
בְּמִים אוּ אִשְׁתַּהִי מִתְּפַח תְּפַח וְאֶפְיִלוּ כְּשֶׁהַגּוֹף שְׁלָם בְּעֵינֵן רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ דְהָא הָתָם גְּבִי
הֵוּא גְּבָרָא דְטַבַּע בְּדִיגְלַת הָא קְאָמְרִי אַסְקוּהָ אַגְשָׁרָא דְנַהֲרָא דְמִשְׁמַע דְשְׁלָם אַסְקוּהָ:
וְאֶפְיִלוּ הֵכִי אֲמַרִּין הָתָם וְהֵנִי מִיָּלִי דְכִי אַסְקוּהָ חֲזִינָהּ בְּשַׁעְתָּיָה אֲבָל אִי אִשְׁתַּהִי מִתְּפַח
תְּפַח: אֲלֵמָא אֶפְיִלוּ בְּגוֹפּוֹ שְׁלָם דְוּמִיא דְהֵוּא אֲמַרִּין מִתְּפַח תְּפַח וְאָרְף עַל פִּי שְׁמַדְבָּרֵי
הָרֵא"ש זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה נְרָאָה דְאֶפְיִלוּ מַת בְּמִים אֶפְשֶׁר לֹמַר זֶה דְאֵם הַגּוֹף שְׁלָם מְעִידִין
עֲלֵיו אֶפְיִלוּ אַחַר כְּמָה יָמִים וְהוֹכִיחַ כֵּן מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ תָם זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה שְׁפַתְבֵּנוּ שְׁפַתְב
כְּהָ גְבִי אִין מְעִידִין אֶלָּא עַד שְׁלֵשָׁה יָמִים: מְכַל מְקוּם אִין נְרָאָה כֵּן מְדַבְּרֵי קִצַּת הַמְּפָרְשִׁים
זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה דְלֹא כְּתִבוּ זֶה אֶלָּא גְּבִי מַת בִּיבְשָׁה דְוִקָא: וְכֵן כְּתִב הַרִיב"ש זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה
בְּפִירוּשׁ: וְכָל שְׁפָן שְׁפָבֵר הַוְשָׁג ר"ת בְּזֶה וְנִדְחוּ דְבָרָיו וּכְמוֹ שְׁכַת' עֲלֵיו הַרְשָׁב"א ז"ל
וְעוֹד דְאֶפְיִלוּ לְדְבָרֵי הָרֵא"ש ז"ל לְפּוּם מֵאֵי דְמַסִּיק הוּא ז"ל הָתָם וּמְחַלֵּק בֵּין רְאָה הַטְּבִיעָה
לְלֹא רְאָה הַטְּבִיעָה אִין לְחַלֵּק בֵּין רְאָהוּ שְׁלָם לְלֹא רְאָהוּ שְׁלָם אֶלָּא גְּבִי מִי שְׁלֹא רְאָה
הַטְּבִיעָה אֲבָל בְּמִי שְׁרָאָה הַטְּבִיעָה כִּי הֵכִי בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ עַל כְּרַחֲמֵן דְאֶפְיִלוּ בְּרָאָהוּ שְׁלָם
בְּעֵינֵן רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְהַדְּבָרִים מְוִכְרַחֲזִין שֶׁם וְהֵכִי מוֹכַח בְּאֲבוֹן הָעֶזֶר שְׁחִיבֵר הַר"י בְּנוּ ז"ל
וְכָל שְׁפָן דְלֹא יְדַעִין אַם נְמַצָּא שְׁלָם אוּ בְּלַתִּי שְׁלָם: מִיָּהוּ מְכַל מְקוּם מוֹצָא אֲנִי הֵיִתֵר
לְאִשָּׁה זֹו מְדַבְּרֵי ז"ל בְּתַשׁוּבוֹתָיו לְהַר"ר שְׁלֵמָה עַמִּיאֵל ז"ל וְז"ל מַה שְׁפַתְבְּתָּ וְזֶה לְשׁוֹנְףָה
נְאִי מִשׁוּם טְבִיעוֹת עֵין הֵיָּינוּ צָרִיף לְיַדַּע תּוֹף כְּמָה יָמִים רְאָה כְּדִי שְׁתַּהֲיָה טְבִיעוֹת עֵין
רְאִיָּה הָא לִיתָא כִּי עַד הַבָּא לְפָנֵינוּ וְאָמַר מְצָאִי פְלוֹנִי נְהַרְג וְהַפְרָתִיו אִין דוֹרְשִׁין וְחוֹקְרִין
אוֹתוֹ תּוֹף כְּמָה יָמִים רְאָה אוֹתוֹ כִּי בִירוּשְׁלָמִי פּוֹסֵק הַלְכָה כְּתִנָּא קְמָא דְרַבֵּי טְרַפּוֹן דְלֹא
מְצָרִיף דְרִישָׁה וְחִקִּירָה ע"כ: וְנְרָאָה דַּה"ה נְמִי לְמִי שְׁמַעִיד עַל מִי שְׁפַלְטָהוּ הֵיָם וְקָבֵר
אוֹתוֹ שְׁאִין דוֹרְשִׁין וְחוֹקְרִין אוֹתוֹ אַם רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ אַם לֹא דְהָרִי מַת בְּמִים אַחַר שְׁעָה
כְּמַת שְׁלֹא בְּמִים אַחַר ג' דְּמִי וְאָרְף עַל גִּב דְאִיכָּ' לְחַלֵּק קִצַּת מ"מ כְּהָ נְרָאָה מְכַלְל דְבָרָיו
ז"ל: וְעוֹד אֲנִי אוֹמַר דְאֶפְיִלוּ לְדְבָרֵי הַפֶּל יֵשׁ לְמַצּוֹא לְהָ הֵתֵר נְמִי דְכִי אֲמַרִּין דְצָרִיף לְיַדַּע
אַם רְאָהוּ הָעַד בְּשַׁעְתּוֹ הֵנִי מִיָּלִי בְּאוֹמַר רְאִיתִי וְאִיתָּיָה קָמֵן דְנִשְׁאָלִיָּה אֲבָל בְּאוֹמ' שְׁמַעְתִּי
וְהָאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן לִיתָּיָה קָמֵן אָרְף עַל גִּב דְלֹא מְעִיד אַם רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ אוּ לֹא תְלִינֵן דְרָאָהוּ
בְּשַׁעְתּוֹ וּמְשִׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ: וּמְצָאִי אוֹן לִי מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפַתְב פִּי"ג.

ו"ל פֶּכַר אֲמַרְתִּי שְׁעַד שְׁאֵמַר שְׁמַעְתִּי שְׁמַת פְּלוֹנִי אֶפִּילוּ שְׁשָׁמַע מֵאִשָּׁה שְׁשָׁמְעָה מֵעֶבֶד הָרִי זֶה כְּשֶׁר לַעֲדוֹת אִשָּׁה וּמְשִׁיאִין עַל פִּיו: אָבָל אָמַר הָעֵד אוֹ הָאִשָּׁה מֵת פְּלוֹנִי וְאֲנִי רְאִיתִי שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֵיאָף רָאָה אוֹ בְּמָה יָדַע שְׁמַת אִם הָעֵיד בְּדָבָר הַבְּרוּר נֶאֱמַן וְאִם הָעֵיד בְּדָבָר שְׁרִבּוֹן לְמִיתָה אִין מְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ שְׁאִין מְעִידִין עַל הָאָדָם שְׁמַת אֶלָּא כְּשִׂרְאוּהוּ וְדַאי וְאִין בּוֹ סֶפֶק ע"כ: אִישׁתְּכַח הַשְּׁתָא לְפִי מַה שְׁכַתְּב ו"ל דָּאָם.

אָמַר הָעֵד שְׁמַעְתִּי שְׁמַת פְּלוֹנִי אָף עַל פִּי שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִין הָאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן כִּיצַד הָיָה אוֹמַר שְׁמַת וְעַל מַה אוֹמַר כֵּן מְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ אָבָל אִם אָמַר רְאִיתִי שְׁמַת אִין דְּנִין אֶפְשָׁר מְשִׁאִי אֶפְשָׁר אֶלָּא כִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא הוּא אוֹמַר בְּדוּמָה לוֹ: וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ מֵהַמְּפָרְשִׁים ו"ל אָף הֵכָא נְמִי כִּינּוֹן שְׁאִין זֶה הָעֵד מְעִיד שְׁרָאָה אֶלָּא שְׁשָׁמַע מֵאַחֲרִים אִין לְחוּשׁ לְדָבְרֵי הָאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן אִם יֹאמַר רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ אוֹ לֹא: וְלִבִּי מֵהַסֵּס דְּאֶפְתִּי אִיכָּא לְמִימַר הֲנִי מִיְלִי כְּשִׁאֲמַר הָאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן מֵת סְתָם שְׁהַמִּיתָה מְצוּיָה וְתִלְיָנָה שְׁמַת כְּדָרָף כָּל הָאֲרָץ אָבָל בְּאוֹמַר טְבַע פְּלוֹנִי בֵּינָם וּקְבַרְתִּיו כְּהֵכָא אֶפְשָׁר דְּצָרִיכִין לִידַע אִיף רָאָה וּבָאִי זֶה זְמַן רָאָה: וְאֶלְמָלָא דְּמִסְתְּפִינָא הָיָה אֲמִינָא דְּאֶפִּילוּ כִּי אִיתִיָּה לְאוֹמַר הָרֵאשׁוֹן וְקָאֵמַר דְּלֹא רָאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְאָף שְׁלֹא הִפִּירוּ בְּפִרְטָא שְׁהוּא בַּעֲלָה שְׁלֹא אִשָּׁה זֹו אֶלָּא שְׁהַפִּיר שְׁהוּא יְהוּדִי מְכָלֵל הַשְּׁלִישִׁים וְאֶחָד נְפִשׁוֹת שְׁקַבְרוּ מְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ דְּהָא כִּי בְּעִינּוּ בְּעֵלְמָא חֲזוּיָה בְּשַׁעְתִּיָּה הֲיִינוּ לִידַע שְׁזָה שְׁפִלְטוּהוּ הַמִּים הוּא פְּלוֹנִי בַּעֲלָה שְׁלֹא אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְלֹא אָדָם אַחַר שְׁנִשְׁתַּנִּית צוּרְתוֹ לְצוּרְתוֹ אָבָל הֵכָא לֹא בְּעִינּוּ אֶלָּא שְׁיִפִיר שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם הוּא יְהוּדִי וְלֹא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְלֵהַבְדִּיל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כְּהֵכָא אֶפְשָׁר דְּלֹא בְּעִינּוּ רָאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ כִּינּוֹן דְּיָדוּעַ הוּא שְׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁהִיוּ בְּסַפִּינָה הָיוּ כְּנֵלְמִים אֲנָשִׁים עַרְלֵי בְּשֶׁר וְכָל יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֵי בְרִית הֵם וְאִין טְהוֹר מִתְחַלְף בְּטַמָּא: הֵיכְלָף כָּל שְׁנִתְאַמַּת אֲצִלוּ שְׁכָל הַשְּׁלִישִׁים וְאֶחָד נְפִשׁוֹ שְׁקַבְרוּ הָיוּ כְּנֵלְמִים יְהוּדִים וְיָדוּעַ לָנוּ שְׁכַעֲלָה שְׁלֹא אִשָּׁה זֹו הוּא מְכָלֵל אוֹתוֹ חֲשַׁבּוֹן שְׁלֹא הִקְבִירָא בְּהֵכָא סְגִי: וְאֵע"ג דָּאָם הָיָה הַנְּמַצָּא עַל שְׁכַת הַיָּם אָדָם אֶחָד הֲיִינוּ חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִשְׂרָאֵל אַחַר מְאוּתָן מְקוֹמוֹת הוּא וְנִשְׁתַּנִּית צוּרְתוֹ לְצוּרְתוֹ גְּבִי ל"א נְפִשׁוֹ כְּאֵלוֹ ע"כ לֹא מְצִית לְמִימַר הֵכִי דְרַחוּק הוּא לֹא זֶה וּמִיְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא כִּי הָאִי לֹא חֲזִינְשִׁינּוּ לָהּ וְאִין לָהּ בְּדָבָר זֶה אֶלָּא מְקוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ: וְגַם אִין לְחוּשׁ נְמִי שְׁמָא בַּעֲלָה שְׁלֹא אִשָּׁה זֹו בְּפִרְטָא יֵצֵא מִן הַכָּל וְהֵלָף לוֹ וְנִכְנַס יִשְׂרָאֵל אַחַר מְאוּתָן הַמְּקוֹמוֹת בְּמִקְלָתָא כִּי הָאִי לֹא חֲזִינְשִׁי לָהּ דְּכִינּוֹן דְּלֹא אִיתְחַזַּק לָן שְׁפִיר' אֶחָד מֵהֶם הָוִיא לָהּ כְּסַפִּיקָא דְּסַפִּיקָא סֶפֶק פִּי' אֶחָד מֵהֶם וְנִכְנַס אַחַר בְּמִקְוֹמוֹ סֶפֶק לֹא פִירָשׁ וְאִם תְּמַצָּא לֹאמַר פִּי' סֶפֶק הָיָה בַּעֲלָה שְׁלֹא זֹאת הָאִשָּׁה סֶפֶק הָיָה אַחַר וְכֹלִי הָאִי לֹא אַחְמוּר רַבָּנוּ: וְדָמִיא הָא מִיְלִת' לְהִנְהוּ תְרֵי עוֹבְדֵי דְקוֹלָר.

שְׁלֹא בְּנֵי אָדָם שְׁהִיוּ מְהַלְכִין בְּדָרָף לְאֲנֻטוּכִיא וְשִׁישִׁים בְּנֵי אָדָם שְׁהִיוּ מְהַלְכִין לְכַרְקוֹם בְּתַר שְׁכַתְּבֵנוּ שְׁבָא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֶחָד וְאָמַר חָבַל עַל קוֹלָר שְׁלֹא בְּנֵי אָדָם וְכו' חָבַל עַל שִׁישִׁים בְּנֵי אָדָם שְׁהִיוּ מְהַלְכִין לְכַרְקוֹם בְּתַר שְׁמַתוֹ וּקְבַרְתִּים וְהַשִּׁיאָו אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם: וְאֵע"ג דְּאוֹתוֹ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לֹא הָיָה יוֹדַע לְשׁוּם אֶחָד מֵהֶם הַשִּׁיאָו כָּל נְשׁוֹתֵיהֶן וְלֹא חֲשָׁשוּ אִם אוֹתָן בְּנֵי אָדָם הִלְכוּ לָהֶן וְאֵלוֹ שְׁמַתוֹ אַחֲרֵיהֶם הֵם אוֹ שְׁמָא הִלְכוּ קֶצֶתָם וְנִכְנַסוּ אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְוֹמָם: וְלֹא מִיְבַעֲיָא גְּבִי חֲבוּרָה שְׁלֹא בְּנֵי אָדָם הִרְבֵּה שְׁהַדְבָר רַחוּק שְׁיִתְחַלְפוּ כְּנֵלְמִין אוֹ מְקַצְתָן כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ אֶלָּא אִפִּי' בְּאָדָם אֶחָד לֹא חֲשָׁשוּ וְכִדְאִיתָא הֵתָם נְמִי מַעֲשֵׂה בְּיִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׁהִיוּ מְהַלְכִין בְּדָרָף וְבָא הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְאָמַר חָבַל עַל יְהוּדֵי שְׁהִיָּה עַמִּי

בְּדַרְךָ שְׁמַת וְקִבְרָתוֹ וְהִשְׁיִאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא הִזְקִיקוּ בֵּית דִּין לְחַקֵּר מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
אִם הָיָה אוֹתוֹ הַיְהוּדִי עֹצְמוֹ שֶׁנִּתְלַנֶּה עִמּוֹ כִּי שָׁמָּה אוֹתוֹ הַיְהוּדִי הִלְךְ לוֹ וְשׁוֹב נִתְלַנֶּה אַחֵר
עִמּוֹ וְאוֹתוֹ מֵת אֲלֵא כִּינֵן דְּאוֹתוֹ יְהוּדֵי נִתְלַנֶּה עִמּוֹ תְּלִינֵן בְּנֻדְאֵי דְאוֹתוֹ הָיָה שְׁמַת וְכִמוֹ
שְׁכַתְבָּהּ הָרֵא"ש ז"ל גְּבִי הוּא עֹבְדֵי' וְאֵע"ג דְּהִנֵּי עוֹבְדֵי לֹא אֲתוּ בְּתוֹסְפֵי' הָכִי מ"מ הָכִי
אִימְתָּהוּ בְּגִמְרָא כְּמוֹ שְׁכַתְבְּנוּ וְכֵן הִבְיָאוּם כָּל הַמְּפָרְשֵׁי וְהַמְּחַבְּרִים ז"ל: וְנִרְאֶה דְאִין לְחַלְק
בְּזָה בֵּין מֵת סִתְּם בִּיבְשָׁה לְטַבַּע בְּיָם כִּינֵן שְׁאִין אָנוּ צְרִיכִין לִידַע אֲלֵא שְׁפָל הַל"א נְפֻשׁוֹת
שְׁקִבְרוּ הֵיוּ יִשְׂרָאֵל וְזֶה הָאִישׁ הָיָה מְפָלְגִים וְאֵע"פ.

שְׁלֵא יִדְעִים כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵנוּ וְכ"ש שְׁאֲפֹשֶׁר הוּא שְׁרָאָה הָעֵד הָרֵאשׁוֹן אֵת זֶה הָאִישׁ בְּשֻׁעָתוֹ
וְהִפְרִיּוֹ וְאֵלּוּ הִנְהַקְמֵן הִנּוּ מְעִיד כֶּף: אִינְשֵׁתְכַח הַשְׁתָּא לְפּוּם מֵאֵי דְפְרִינְשֵׁנִי דְאִשָּׁה זֹו יְכוּלָּה
לִינְשָׂא אִפִּי' לְדַבְרֵי הַכָּל וְכָל מַה שְׁכַתְבָּתָּ בְּהִתְיָרָה הוּא הַנְרָאָה לִי לְהִלְכָה אֲבָל לְמַעֲשָׂה
קֻשָׁה עָלֵי הַמַּעֲשָׂה דְאֵרְף לְדַבְרֵי הָרֵא"ש שְׁכַתְבָּתִּי הִנֵּה הַר"ר שְׁלֵמָה עֲמִיאֵל ז"ל חוֹלַק עָלָיו
בְּאוֹתוֹ עֲנִין וְקִאֲמְרֵי דְבַעֲלֵי לִידַע תּוֹף כְּמָה יָמִים רָאָה וְלֹא מְצִינוּ מִי שְׁהִכְרִיעַ כְּדַבְרֵי
הָרֵא"ש וְאִם הָיְתָה דַעַת הַתִּינוּקוֹת מְכַרְעַת הַיִּתִּי אוֹמֵר דְאִין דַּעַת הָרֵא"ש מְכַרְעַת דַּת"ק
לֹא פְּלִיג אֲדַר' טְרַפּוֹן אֲלֵא בְּדְרִישָׁה וְנַחְקִירָה דְּנֻקָּא כְּדְפְרִינְשֵׁנִי וְכִמוֹ שְׁיִישׁ מִן הַמְּפָרְשֵׁים
ז"ל שְׁדַקְדְּקוּ שָׁם: וְכ"ש לְאוֹתָן מְפָרְשֵׁים ז"ל שְׁכַתְבּוּ דְאִפִּי' לְמ"ד אִין צְרִיכִין דְרִישָׁה
וְנַחְקִירָה מְשׁוּם דְאִיפָּא כְּתוּבָה הָא לֹא הָכִי כ"ע מוֹדוֹ דְלַעֲנִין אִשָּׁה הוּא צְרִיף וְכו' וְכַדְמוּכַח
הִתְּם סוּף פ' הָאִשָּׁה צָרָה: אֵרְף כִּי אִיפָּא לְחַלְק בֵּין יָם לִיבְשָׁה אֲפִילוּ לְדַבְרֵי ז"ל וְכִפִּי מַה
שְׁכַתְבְּנוּ לְדַבְרוּ הַכָּל ז"ל שְׁצְרִיף הָעֵד לֹא מֵר רֵאִיתִיהוּ בְּשֻׁעָתוֹ אֵרְף עַל גַּב דְאִין שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ הִנֵּה הוּא מַעֲצָמוֹ צ"ל כֵּן וּבְלָאו הָכִי לֹא סָגִי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר: הִילְכָה אֲפִילוּ לְדַבְרֵי
הָרֵא"ש ז"ל אִין לָנוּ עַל מַה נְסִמְוֵה לְגַבֵּי טַבַּע בְּיָם לְהַתִּיר עֲרוּנָה לְשׁוּק וְכ"ש שְׁמַצְאֵתִי
בְּסַפֵּר אֹרז רְוֵע דְהֵיִיא דְקוֹלֵר שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְהֵיִיא דְשִׁשִּׁים בְּנֵי אָדָם צְרִיף לְהַזְפִּירָם בְּשֵׁם
וְז"ל שֵׁם וְהֵיִיא דְקוֹלֵר שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְיַמְעֲשָׂה דְשִׁשִּׁים בְּנֵי אָדָם הִתְּם הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הָיָה
מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ וּמְזַכִּירָם בְּשֵׁם וְאוֹמֵר פְּלוּנֵי שְׁאִנֵּי מְפִירָם בְּטוֹב מֵתוֹ וְקִבְרָתִים: וְכֵן כְּתוּב
בְּפִי ר"ח ז"ל מַעֲשָׂה בְּקוֹלֵר שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְכו' וְשׁוֹב מַעֲשָׂה בְּשִׁשִּׁים אִישׁ וְכו' וְכֵן הִילְכְתָּא
דְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְסִיחַ לְפִי תְּנוּמוֹ כְּשֶׁר לַעֲדוֹת אִשָּׁה וְהוּא שְׁאוּמֵר רֵאִינוּהוּ שְׁמַת וְנֻדְאֵי וְאִנֵּי
מְפִירִין אוֹתוֹ ע"כ שָׁם: גַּם בְּמַה שְׁכַתְבְּנוּ דְלְהַבְדִּיל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים סָגִי
בְּרֵאִינִית הַבְּרִית אִיפָּא מֵאֵי דְמְפִרִיף דְאַחֵר שְׁנֵאמֵר שְׁנֵמְצָא הַטָּף שְׁלָם לֹא יִדְעִינוּ אִי הוּי
עָרְלַת הַבָּשָׂר סִימָן הָעוֹ וּמֵד שְׁאִינוּ מְשִׁתְּנָה אוֹ אִם אֲפֹשֶׁר דְכִינֵן דְמִתְפַּח תְּפַח יְתִכּוּנֵן הָעוֹר
וְתִצָּא הָעֶטְרָה לְחוּץ וְלֹא סִימָן מְוִבְהָק הוּא שְׁרָאוּי לְסִמְוֵה עָלָיו אִפִּי' לְהַבְדִּיל בֵּין יִשְׂרָאֵל
לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְלַעוֹלָם בְּעִינֵן רָאָהוּ בְּשֻׁעָתוֹ וְאַחֲרֵים מְלַבֵּד אֵלָּה יֵשׁ בְּנֻדוֹן לְפַקְפַק
וְלְהַסְתַּפֵּק וְכָל הַדְּבָרִים יְגַעִים וּמְגִיעִים לְמַשְׁפֵּט הַסְּבָרָא וְעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת כִּי לֹא יָאוֹת לָנוּ
לְסִמְוֵה עַל הַיְקֻשׁ סְבָרָתָנוּ וְשִׁיקוּל דַּעַתָּנוּ וְהַכְרַעְתָּנוּ בְּכִינְצָא בְּזָה וְאִין הַדַּעַת הַקְּלָה מְכַרְעַת
וְאֵרְף כִּי דַעַת יְחִידִי: וְאִין וְלֹא וְרַפְיָא בְּיָדֵי: לְפִיכָה אִינֵי מוֹרָה לָהּ בְּדַבְרָה הַזֶּה לְהַקֵּל נְאֻם
הָעָלוּב מְצוּקֵי הַזְּמַן: וְלְמַלְאֵת כָּל שְׁאֵלוֹתֶיהָ לְרַגְעֵיו מְזוּמָן: דּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָה בְּטַעַם כְּעֵקֶר:
מִשָּׁה בְּכַה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה וְ' אֵל אֲשֶׁקֶר נ"ר: כּו עוֹד כְּתַבְּנוּ בְּעִנְיָן הָאִשָּׁה הַנּוֹכְרַת לְהַשִּׁיב
עַל דְּבָרֵי הַחֲכָם הַמְּתִיר הוּא וְנַחְבְּרוּ לְדוֹן עִם מִי שְׁתַּקִּיף מִי הוּא זֶה וְאִי זֶה הוּא וְשִׁיכּוּל
וְלְהַשִּׁיב אֵת הָאֲרִיָּה הַחֲסִי מְלֻמֵּד לְטָרוּף לְטָרוּף לְאָדָם אֲכָל: תּוֹר הָרִים אִין מְרַעְהוּ וְלֹא כָּל
עֵץ מְאָכֵל יִחְשׁוֹב לְתַבּוֹן בְּרִזֵּל כְּאֵשׁ נִחְשְׁבוּ לוֹ אֲבִנֵי קָלַע: וְלַעֲץ רַקְבּוֹן צוֹר הַחֲלָמִישׁ

וכפשיט יפוצץ סלע: לגשת אליו את לבו מי ערב: מי יתיצב לפניו ומי יקרב: ופניו הולכים בקרב: לפני המערכה לא נחפא אל הפלים ולא ישב במארב: אבל להיות תורתך שעשועי: אף זכרתיך על יצועי אהגה ואשא ואתן עם הדברים והטעמים: לא כמשיב מפני היראה והכבוד כבוד חכמים: ואם יחסדני שומע: והייתי בעיניו כמתעתע: תורה אמינא: וברשות קאתינא: ומהשם אשאל מענה לשון השב על אחרון אחרון ועל ראשון ראשון: פתבתם ראשית כל דבר ותחלת כל מאמר ז"ל ותחלת כל דבר אומר שדעתנו בענין העגונה הזאת שאפ"י בעדות הראשונה בלבד שהעיד רבי יצחק הנזכר זה קרוב לשנתים ימים היא מותרת לינשא שאמר אז לב"ד רבותי על מה אתם שואלין אותי על ענין היהודים שטבעו עמי בספינה דעו שפלים מתו ולא נשאר מהם כי אם אני ומשה ופלוני ופלוני ע"כ דבריכם: ונפלאתי הפלא ופלא איך עברו דברים כאלו על מחשבתיה דמר עם היותו יודע כי קודם זה המעשה בקרוב לשתי שנים שלח רבי יצחק הנזכר כתב ידו וכתב בו כל הדברים שהגיד לב"ד על פה וכתב שבשעה שיצא מן הים הלה לו ולא ידע שום דבר מהאחרים הנטבעים עד שכתב לו משה חברו איך הלה עם היהודים של אותו מקום וקברו את היהודים הנטבעים ובפרט לפלוני ולפלוני וכמה היו הנמלטים וכל הפרטים שהגיד על פה: ואיך עולה על לב ב"ד או על לב שום אדם שר' יצחק עצמו הנה בעיקר הדבר והוא לא עד ולא ראה ולא ידע ולא ינבא: ואפ"י לפני ב"ד לא אמר דברים אלו שאמרתם אלא אחר שספר כל המאורע מראש ועד סוף ואחר כך אמר הדברים שפתבתם כאלו מפיו אנו חיים והוא העד והוא הדין: והדבר אצלי בזה מפת האריכות והמותר דאין לדברים אלו שום פרי כלל: וכ"ש דעדות כי האי גוונא לאו עדות היא ואין משיאין בה אשה לכתחלה ועל כיוצא בזה כתב הרמב"ם ז"ל בתשובת שאלה ששאלו ממנו על איש אחד שהלה ממצרים לארץ רחוקה והניח ממון מןפקד ביד אביו ואחר זמן רב שמעו בו שמת ובאו שתי בנותיו לתבוע מהזון ירושת אביהם ואמר להן הביאו עדים שראו טביעתו וקבורתו וקחו את שלכם והם הביאו לו עדים ששמעו מפי עובדי כוכבים משיחים לפי תנאם שמת: תורנו הדרתו אם יספיק זה ויפסק בו הדין או לא: והשיב ז"ל בכגון זאת השמועה יצא הממון מתחת יד הנפקד שיעכבוהו עליו היורשים ויפקידו אותו ב"ד ביד מי שיאות להם עד שתתאמת מיתתו וכתב משה עד כאן לשונו: וכדבעינן נמי למימר לקמן: עוד כתב ז"ל ומן הדין לא הנה הראוי אז לחקור ולדרוש אחריו באי זה זמן מצאום ובאי זה זמן קברום הקוברים ואם נקברו ואם לא נקברו ולא כל אותן החקירו שחקרו אחריו עד שפיון עדותו והעיד העדות הנזכר למעלה מפי משה דלא גרעה עדותו הראשונה משמע מן התינוקות ומבת קול וכמו שאכתוב בסמוך בשם הרא"ש ז"ל: וכי תימא שאני רבי יצחק זה שהיה מן הנטבעים וראה הטביעה חיישינן לדדמי הרי אח"כ ביאר עדותו מפי משה שאמר לו בכתב מתו וקברנום ובכי האי גוונא פלומר אפ"י במי שראה הטביעה או ידע בה כי אמר קברתיו עדות מעליא היא אליבא דכ"ע ע"כ דבריכם: וכמה תמיהות קחזינא הכא חדא דאחר שהיו ב"ד סבורין שהוא הנה העד הראשון כפי דרככם כהוגן שאלו אותו לפי דעת הרמב"ם ז"ל שפתבתם עליו שמפיו אנו חיים בכל תפוצת הגולה שכתב אפ"י באומר מת סתם ששואלין אותו ואפ"י לא היו שואלין את זה רב יצחק אלא היאך ראית או כמה ידעת מוכרח הנה להשיב משה חברי כתב לי כך וכו' וכל הדברים שאמר: ואף אם תמצא לומר ששאלו אותו שלא כהוגן

וְשֵׁשׁ עֵדוֹת רֵאשׁוֹנָה וְאַחֲרוֹנָה כְּמוֹ שֶׁעָלָה עַל רוּחְכֶם אַחַר שֶׁעָבְרוּ וְשָׂאֵלוּ וְנִתְפַּנְנָה הָעֵדוֹת מִפִּי הָעֵד הָאֶחָד מֵהַ לְנוּ וְלִרְאשׁוֹנוֹת דְּקָא אֲמַרְתִּי וּמִתְּרַתּוֹת הֵיא עֲכָשְׁיוּ בְּעֵדוֹת הָרֵאשׁוֹנָה וְהֵנָּה הָרֵאשׁוֹנוֹת לֹא תִזְכְּרֶנָּה וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ: יְהִיוּ מֵהַ שִׁיִּהְיוּ: וְתוּ תְּמִיחָא לָן טוֹבָא הֵיכִי קָא סְלָקָא דְעִתְּיִכּוּ לְוִמֵר דְּבִאוּתָהּ עֵדוּל הֵיא נִתְּרַתּוֹת וְאִין צְרִיךְ עוֹד לְחַקֵּר עַל דְּבַר אַחַר וְדְבַר פְּשוּט הוּא לְמַתְחִילִי הַלְיָמוּד דְּעֵדוֹת כִּי הֵיא גִּוְנָא, דְּאָמַר טָבַע פְּלוֹנִי בְּיָם וּמַת לֹא עֵדוֹת הֵיא וְאִינָה עֵדוֹת לְהִשְׁיָא בְּהַ אֲשֶׁה לְכַתְּחִילָה עַד שִׁירָאָה אוֹתוֹ מַת עַל שְׁפַת הַיָּם כִּי שְׂמָא יֵצֵא בְּמָקוֹם אַחַר וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ כָּל הַמְּתַבְּרִים וְ"ל וְהַרְמְב"ם וְ"ל בְּפִי וְכִדְאִיתָא בְּגִמְרָא בְּהִדְיָא מִיָּם שְׂאִין לְהֵם סוּף אֲשֶׁתוּ אֲסוּרָה לְכַתְּחִילָה וְאִי מְשוּם דְּקָאֲמַר הָעֵד מִתּוּ מֵה לִי טָבַע מֵה לִי טָבַע וּמַת כְּלוּם חִלְקוּ בֵּין זֶה לְזֶה דְּכָל שְׁלֹא הָעֵיד עַל הַמִּיתָה כְּלוּמַר שִׁירָאָהוּ מַת עַל שְׁפַת הַיָּם לֹא עֵדוֹת הוּא: וְעוֹד כְּתַב הַר"ם בְּמַז"ל אֲפִי כְּשֶׁנִּמְצָא א' עַל שְׁפַת הַיָּם דָּאֵם לֹא אָמַר הָעֵד קִבְרָתּוֹ אִין מְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתוּ וְכֵן דְּעַת הַרִיא"ף וְהַרְזִי"ה וְאֲפִי הַרְשָׁב"א וְהַרְיָב"ש וְ"ל שֶׁכְּתוּבוֹ דְּלִפִּי הַהִלְכָה לֹא בְּעִינֵן קִבְרָתּוֹ חֲשָׁשׁוּ לְדַבְּרֵי אֱלוּ וְ"ל לְמַעֲשֵׂה וּבְטָלוּ דְּעַתְּם מִפְּנֵי דְּעַתְּם וּכְמוֹ שֶׁפְּשׁוּט בְּתִשְׁבוּתִיהֶם וְ"ל וְכ"ש דְּלִכ"ע צְרִיךְ גַּם כֵּן הָעֵד לְוִמֵר רֵאִיתִיהוּ בְּשַׁעֲתוֹ וְאֵם לֹא אָמַר כֶּף אִין מְשִׁיאִין אֲשֶׁה עַל פִּיו וְכִדְבָעִי לְמַכְתַּב וְאֲתָם גִּזְרַתְּם אוֹמַר דְּהָאוּמַר טָבַע פְּלוֹנִי וּמַת מְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתוּ וְאִין צְרִיךְ עוֹד לְדַבְּרֵי אַחַר וּמִלִּי קְלִישֵׁי נִינְהוּ דְּלִית בְּהוּ מְשִׁשָּׂא כְּלָל: וְאֵם בְּאֵנוּ לְהִשְׁיָב עַל כָּל קוּץ וְקוּץ יֵאָרְכוּ עֲלֵינוּ הַדְּבָרִים וְרֵאִוִי לְכֻלְהוּ דְּלַעֲיָקַר דְּדִינָא אִין דְּבָרִים אֱלוּ מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וְהַתִּימָה עַל מִי שְׁנִתְעַסַּק בְּהֶם: וּמֵה שֶׁכְּתוּבָתְּם דְּלֹא גֵרַע מְשַׁמַּע מִן הַתִּינּוּקוֹת וְדֹאִי דְּשׁוֹתִיהָ דְּמַר לֹא יִדְעָנָא וּמֵה דְּמוֹת תְּעַרְכוּ לְטָבַע בְּיָם מְשַׁמַּע מִן הַתִּינּוּקוֹת וּמֵה מְקוֹם יֵשׁ לְדַבְּרִים אֱלוּ דְּהָא הָכָא אֵם לֹא אָמַר הָעֵד שֶׁשְׁמַע מִן הַתִּינּוּקוֹת אֲלֵא מַת פְּלוֹנִי בְּלִבְדִּי אִין סוּמְכִין עֲלֵיו כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב הַרְמְב"ם וְ"ל וְכִדְמוּכַח הֵתָם בְּגִמְרָא אֲלֵא שֶׁצְרִיךְ הָעֵד לְהָעֵיד שֶׁשְׁמַע הַתִּינּוּקוֹת אוֹמְרִים עֲכָשְׁיוּ אָנוּ בְּאִים מְהִסְפְּדוּ שֶׁל פְּלוֹנִי כֶּף וְכֶף סְפָדְנִי הוּוּ הֵתָם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲלֵיו אַחַר מִטְּתוֹ וְדַבְּרִים כְּגוֹן אֱלוּ כִדְאִיתָא בְּגִמְרָא בְּהִדְיָ וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ הַמְּתַבְּרִים וְהַרְמְב"ם וְ"ל: וְא"כ מֵהוּ שֶׁצְרִיךְ לְשִׂאוֹל אַחַר זֶה לְעַד כְּלוּם צְרִיךְ לְשִׂאוֹל אוֹתוֹ עַל הַדְּבָרִים שֶׁצְרִיךְ גְּבִי טָבַע בְּיָם אוֹ שִׁינְךָ בְּדַדְמִי: וְאֲפִילוּ לְדַבְּרֵי הַר"י וְ"ל שֶׁכְּתוּב בְּאֵבֶן הָעֵזֶר דָּאֵם שְׁמַע הַתִּינּוּקוֹת מַת פְּלוֹנִי דִּי בְּעֵדוֹת זֶה וּמְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתוּ כְּשׁוֹמַע מִפִּי גְדוֹל: אִינִי יוֹדַע עַל מָה הוּא שֶׁשׁוֹאֲלִין לְעַד אַחַר שְׂדֵי בְּעֵדוֹת זֶה לְהִשְׁיָא אֲשֶׁתוּ: וְלֹא מָה עֲנִין זֶה לְזֶה וְלֹא מֵה עֲנִין מַת עַל מִטְּתוֹ לְגְבִי טָבַע בְּיָם דְּאִיכָא בְּדַדְמִי: וְאִיכָא לְמִיחַשׁ לְכַמָּה חֲשָׁשׁוֹת וְיָדוּעַ הוּא דְּאִין הַפְּנִיָּה בְּאֱלוּ הַדְּבָרִים וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן שֶׁצְרִיךְ הָעֵד לְיָדַע אוֹתוֹ בְּלִבְדִּי וְהוּא מַעֲיֵד סְתָם לְפָנֵי הַדִּינִין כִּי אִין הָעֵד נַעֲשֵׂה דִינֵן לְעַצְמוֹ וְלֹא כְּלֵהוּ סְהַדִּי דִּינָא גְּמִירִי: אֲלֵא שֶׁצְרִיךְ הָעֵד לְוִמֵר הַדְּבָרִים שֶׁרָאָה אוֹ שֶׁשְׁמַע לְפָנֵי ב"ד וְהֵם יְדוּנוּ לְזַכּוֹת אוֹ לְחַוְבָּה וְדַבְּרִים פְּשׁוּטִין הֵן שְׂאִין צְרִיךְ לְדַבֵּר בְּהֶם וְעַם הַיּוֹת הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים רֵאִיתִי לְכַתּוּב מֵה שֶׁכְּתוּב הַר"ר טוֹדְרוֹס הַלּוֹי וְ"ל בְּעִנְיָן זֶה בְּעַצְמוֹ וְ"ל עַד אַחַד שֶׁאָמַר שֶׁשְׁמַע מִן הַנְּשִׂים אוֹ אֲפִילוּ מִן הַתִּינּוּקוֹת שֶׁהִיוּ אוֹמְרִים הָרִי אָנוּ בְּאִין מְלַסְפּוֹד אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי וּמְלַקְוִבְרוּ וְשֶׁאָמְרוּ דְּבָרִים שֶׁהֵם מוֹכִיחִין שֶׁאָמְרוּ מֵה שֶׁרָאוּ כְּגוֹן כֶּף וְכֶף סְפָדְנִים הָיוּ שֶׁם כֶּף וְכֶף תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים הָיוּ שֶׁם וְכִיּוֹצֵא בְּדַבְּרִים אֱלוּ וְכָא הָעֵד לְב"ד וְהָעֵד בְּעִנְיָן זֶה שֶׁשְׁמַע הָרִי זֶה מְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתוּ שֶׁל עַל פִּיו: אֲבָל אֵם שְׁמַע מִן הַנְּשִׂים אוֹ מִן הַתִּינּוּקוֹת שֶׁהִיוּ אוֹמְרִין הָרִי אָנוּ הוֹלְכִין לְסְפוּד וְלְקַבְּנָר אֶת פְּלוֹנִי וְכָא וְהָעֵד בְּדַבְּרִים

אלו אין משיאין את אשתו ע"כ: וכן נמי גבי בת קול שאמרתם מי שפא לב"ד והעיד ואמר ראיתי דמות אדם ושמעתי בת קול מנהמת פיונה ואמרת מת פלוני מה שאלה שנייה הכא ובמאי דקאמר מר וכי תימא שאני רבי יצחק שהיה מן הנטבעים וראה הטביעה וכו' משמע מדבריכם דאי לאו דראה הטביעה היתה ניתרת בעדות זו וכבר נתבאר דעדות כה"ג לאו עדות היא כלל ולא שפא בהאי מילתא ראה הטביעה או לא ראה אף כי לא דבר המנספם הוא ורוב הראשונים והאחרונים לא מ'פלגי בין ראה ללא ראה ודחו דבר זה בראיות ברורות ולעולם לא אשפחן אפילו לחד מהנהו דמפלגי דקאמר דמי שלא ראה הטביעה ואמר טבע פלוני ומת נאמן דבכי האיגוונא דלא העיד שראהו מת על שפת הים לא מ'פלגי אינהו בין ראה ללא ראה אף כי לא שנייה לאיפלוגי בכי האי גוונא ואין זו עדות כלל להשיאה לכתחילה אליבא דכ"ע פדברירנא וכדבעינו נמי לפרושי זה צריף לפנים: ותו תמיהא לן בהא מילתא טובא דהיכי קא מתרין מר להאי וכי תימא וכו' דקאמר במאי דקאמר הרי אח"כ ביאר עדותו מפי משה וכו' והלא נמצאת התשובה עוקרת ההנחה דהשאלה היתה אחר ההנחה שרבי יצחק הוא העד הראשון ושהיא עתה מותר באותה עדות וקאמא תירוץא ועקר ההנחה מעיקרא ואישתכח השפא דאין לה היתר מעדות ראשונה אלא מהשנייה ואין זה דרף הלשון ונמצאו הדברים פסותרין זה את זה לאשר מחזה שדי יחזה: ותו מאי פמתרין נמי הרי אח"כ העיד מפי משה אטו משה לא ראה הטביעה הוא ומה לי משה ומה לי האחר ואם לפי שהוסיף לומר קברתי ומה ענין קברתי לראהו בשעתו דבעינו ומה תלה זו בזו דאע"ג דאמר העד קברתי אם לא ראהו בשעתו חיישינן שפא אדם אחר שנשפנית צורתו לצורת אותו שהוא מעיד עליו ואותו שקבר אינו אותו שהוא מעיד עליו וכמו שכתבו כל המחברים ז"ל וכדאימא בגמרא בהדיא וכמו שכתב הרשב"י ז"ל בפ"י דלדברי הפל בין למאן דבעי קברתי בין למאן דלא בעי אין משיאין את האש' אלא אם יעידו שראהו בשעתו וכמו שיבואו דבריו באריכות ודברי המחברים ז"ל בס"ד ו'לא מסתייע למר מאי דכתב בסמוך פמו שיתבאר: עוד פתבתם ואם תאמר מי יאמר לנו שראם בשעתם או שהיה גופן שלם אפילו לא ראם בשעתם אליבא דמ"ד שאם היה גופו שלם שמעידין עליו אפילו אחר כמה ימים: גם בזה נאמר שאין אנו זקוקין לחקור על זה נאפילו היה משה העד הראשון קאי קמן למשאליה מידי דהנה אהוא עובדא דההוא קולר של בני אדם ואהנהו ששים בני אדם דהו קאזלי לכרקום בתר שהשיאו חכמים את נשותיהם על מי העובד כוכבים משיח לתומו שאמר מתו וקברתים ולא ראינו ששאלו אליו אם פשקברם היה תוף שלשה ימים ואם היה גופן שלם ואיך הפירם ובמה הפירם אם בטביעות עין או בסימנין: הכא נמי פיון דאמר משה מתו וקברנום אפילו היה מצוי לפנינו אין אנו זקוקין לחקור אחריו ולא לדרוש וגם אין לחוש לשיזפרם פולם בשמותם ראובן שמעון ונחבריו שהרי עובדי כוכבים אלו בהנהו תרי עובדי נמי לא זכרום בשמותם עד כאן דבריכם: ומה שכתבתם אין אנו זקוקין לחקור על זה פבר פתבתי שאין האשה ניתרת לינשא עד שיאמר העד ראיתהו בשעתו חוקרין או אין חוקרין פמו שיתבאר באריכות בס"ד: ומאי דבעיתו לדמויי האי מילתא דטבע פים להנהו תרי עובדי פושנו מדבריכם אלו אלופי דאטו מי הו צריכי התם לשאלות אלו דהתם אע"פ שלא היו מפירין לשום אחד מהם אלא שאמר העובד כוכבים קולר פלוני או חבורה פלונית מתו וקברתים משיאין את נשותיהם וכיון דהכי הוא לאי זה ענין

שוואלין אותו על דברים אלו שאמרם פלום שואלין את העד על דברים אלו אלא פדי
לידע אם הוא מפיר את אותו האיש שהוא מעיד עליו ואם הוא נדאי בעלה של או לא:
ואחר שמשאין את נשותיהן אע"פ שאין העובד פוכבים מפירן מה שאלה שייכא הקא
אם הכירן בטביעות עין או בסימנין והוא לא ידעם: נדאי דדברים אלו נאמרו שלא
בהשגחה כלל: ועוד דאינהו לא אמרי מצאנום מתי אלא מתו דנר' מדבריהם שראו אותם
כשמתו וא"כ שאלת אם קברום תוף שלשה למה לי: ולמאי נפקא מינה אם קברום אחר
שלשה והנה אין הדבר תלוי בקבורה תוף שלשה אלא בראיה תוף שלשה: אבל גבי טבע
ביים נדאי דצריף לידע אם ראהו בשעתו או לא ואם הפירו ואיך הפירו: תו חזינא
דקאמריתו אליבא דמאן דאמר שאם הנה גופו שלם שמעידין עליו אפילו אחר כמה ימים
ולא ידעין מאן הוא דקאמר הכי גבי טבע ביים ומילתא חזינ' וגברא לא חזינא ועוד
יתבארו הדברים בס"ד: מיהו במאי דכתב מר דאין לחוש לשיזפזפא בשמותם יציבא
מילתא וכן הוכחתי בתשובתי מהנהו תרי עובדי דלעיל: אע"פ שבאור זרוע פתוב בהפך
כמו שפתבתי בתשובה דלעיל מ"מ פך נראה מפשטן של דברים ומדברי המפרשים ז"ל:
עוד כתב והרי לה לשון הרא"ש ז"ל שכתב פן בתשובת שאלה בפ"ל עד הבא לפנינו ואמר
מצאתי פלוני נהרג והפרתיו אין חוקרין ודורשים אותו כמה ימים ראה אותו כי
בירושלמי פוסק הלכה כת"ק דרבי טרפון דלא מצריף דרישה וחקירה ע"כ וכן כתב
הרשב"א ז"ל בתשובה אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה דקי"ל כת"ק דרבי טרפון
דלא מצריף חקירה ודרישה וכן דעת רבותי' והגאונים' והרמב"ם ומורי הרמב"ן ז"ל
האריף בדבר ע"כ דבריהם: ומה שהוכחתי מדברי הרא"ש ז"ל דלא בעינן למשאליה
לסהדא אם ראהו בשעתו או לא: כבר הארכתי בתשובתי ואמרתי דאפ"ל לדבריו ז"ל לא
מירי אלא במת ביבשה והיכא דאימר אימר: אבל גבי טבע ביים הנה העד עצמו צריף
לומר פן ואם לא אמר פן בפירוש אין משאין אשה על פיו: וכן פתבו כל המפרשים
והמחברים והרא"ש ז"ל מקללם: וראיתי לכתוב לשונותם ז"ל פדי שיראו הרואים
וישמעו השומעים פי לא בלעגי שפה ובלשון אחרת דברו ז"ל הדבר הזה שצריף לומר
העד ראיתי בשעתו ולא סגי בלאו הכי חוקרין או אין חוקרין: וזה לשון רב אחא משבחה
ז"ל שפתבו עליו מן המחברים ז"ל שדבריו ז"ל דברי קבלה וכדאי לסמוך עליהן כמו
התלמוד: וכן גברא דטבע במים שאין להן סוף אשתו אסורה עד דאתי חד סהדא ואמר
דאסקנה מן מיא פד שכיב והוא הוא ע"כ: וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובת שאלה מי
שטבע במים שאין להן סוף אין היתר לאשתו עד שיבא מי שיאמר אני ראיתי בשעה
שהשליכהו הים ליבשה והפרתיו ע"כ: וכן נמי פתב בהלכותיו ודוקא היכא דאמר אסקוה
לקמן ונחזינהו לאלתר ואשתמודענא ליה דהוא פלוני וכו' ואי לא מסהדי הכי אפ"ל תרי
סהדי לא סמכינן עליהו וכ"ש עד אחד או אשה דחיישינן דלמא באומדן דעתו קא מסהדי
וכן הלכתא ע"כ: וכן נראה מדברי הראב"ד ז"ל אף שנראה פמחמיר יותר שכתב על
היא דכתב הר"ן ז"ל ששני עדים נאמנין בכל ענין: שאין דעתו מסכמת לנה אלא שאני
אומר אם אמרו שטבע במים שאין להם סוף והעלוהו וראוהו צריף לחקור מהם בהפרת
פנים או בסימנין ואף על פי שהעלוהו לאלתר אין אומרים שהוא הוא עד שיאמרו
השגחנו בהפרת פניו שאני אומר אחר נזדמן להם והוא חי ע"כ: וכן נראה ממה שכתב
הרמ"א ז"ל וה"ה בעד אחד אפ"ל במים שאין להם סוף שנאמן כשאמר בפני העלוהו ואני

הפּרַתִּי אוֹתוֹ וְאִין צָרִיף לֹאמַר שְׁנֵי עֵדִים שְׁנַאֲמִנִין בְּכִינְצָא בְּזַה אפִּי בְּמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף ע"כ: וְכֵן כְּתַב הַרְשָׁב"א ו"ל בַּתְּשׁוּבוֹתֵינוּ"ל.

וְצָרִיף אַתָּה לְדַעַת כִּי לְדַבְרֵי כְּוָלָם אפִּי עַד אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאַפִּי שְׁנַיִם אִין מְשִׁיאִין אִשָּׁה עַל פִּיָּהֶם בְּמִי שְׁטַבַּע וּפְלִטוּהוּ הַמִּים אֶלָּא בְּמַעֲיָדִין שְׁפִלְטוּהוּ הַמִּים לְעֵינֵיהֶם וְרָאוּהוּ מִיָּד וְהִפְרִירוּהוּ שֶׁהוּא פְּלוּנִי: שְׁאֵם לֹא כֵן חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא בֵּין זְמַן שְׁפִלְטוּהוּ הַמִּים לְזְמַן שְׁרָאוּהוּ תַּפַּח וְנִתְהַפְּכָה צוּרְתוֹ וְסַבּוּרִין שְׁזָה הוּא רְאוּבֵן שְׁטַבַּע וְאִינוּ אֶלָּא אַחַר ע"כ: עוֹד כְּתַב שְׁם וּמַעֲתָה צָא וּלְמַד לְמַעֲשֵׂה הַזֶּה שְׁלִפְנֵיָה אִם הָעֵד הָרִאשׁוֹן אָמַר פְּלוּנִי פִּלְט אוֹתוֹ הַיּוֹם לְעֵינֵי וּקְבַרְתִּיו וְאָמַר זֶה מַעֲצָמוֹ קוֹדֵם שְׁשִׁאָלוּהוּ כָּלֵל הָרִי זֶה נֶאֱמַן וּמְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ אֲבָל אִם לֹא אָמַר כֵּן אִין מְשִׁיאִין אוֹתָהּ עַל פִּיו כְּדַעַת הַרְמַב"ם וְהַרְז"ה ו"ל ע"כ: וְכֵן נָמִי כְּתַב הָרִא"ש ו"ל גְּבִי עַד אֶחָד כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי הָרִיא"ף ו"ל מְלָה בְּמְלָה אֶלָּא שְׁחִלְקָה בֵּין רְאָה הַטְּבִיעָה לְלֹא רְאָה וּבְגִדוֹן שְׁלָנוּ רְאָה הַטְּבִיעָה הוּא: וְכֵן נָמִי כְּתַב הַר"י בְּנוֹ ו"ל בְּרַמְזִיו שֶׁהוּ קִינְצוֹר לְפִסְקֵי אָבִיו ו"ל וּמִים שְׁאִין לָהֶן סוּף דִּינֵן כְּמַלְחָמָה וְאִם עַד אֶחָד אוֹמַר שְׁטַבַּע אִינוּ נֶאֱמַן עַד שִׁיאֲמַר רְאִיתִי אוֹתוֹ כְּשֶׁהֲעֵלוּהוּ מִן הַמִּים וְהַפְּרַתִּיו עַל יְדֵי סִימְנִין ע"כ: וְכֵן כְּתַב בְּאֶבֶן הָעֶזְרָה שְׁלוֹ וְכֵן נָמִי כְּתַב בְּעַל סֶפֶר אֲדָם וְחִזָּה וְז"ל כְּבָר אֲמַרְנוּ שְׁמִים שְׁאִין לָהֶן סוּף שְׁצָרִיכִי שִׁיעִידוּ שְׁרָאָה אוֹתוֹ מִיָּד כְּשֶׁהֲעֵלוּהוּ מִן הַמִּים שְׁאֵם לֹא כֵן הוּא מְשַׁתְּנָה וּבְעֵינֵינוּ זֶה עַד אֶחָד נֶאֱמַן וּמְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ ע"כ: וְכֵן כְּתַב הַרִיב"ש ו"ל וְכֵן נָמִי כְּתַב בְּעַל צְדָה לְדַרְף שְׁכַתְּבֵי גְּבִי מִי שְׁרָאָה הַטְּבִיעָה וְז"ל לְפִיכָף אִינוּ נֶאֱמַן אֶלָּא אִם כֵּן אוֹמַר שְׁרָאָהוּ מִיָּד אַחַר שְׁהֲעֵלוּהוּ מִן הַמִּים וּמְכִירוֹ עַל יְדֵי סִימְנִין אֲבָל אֲדָם אַחַר שְׁרָאָהוּ מִיָּד אַחַר שְׁהֲעֵלוּהוּ נֶאֱמַן אפִּי בְּטְבִיעוֹת עֵין בְּלֹא סִימְנִין ע"כ: וְלֹא נִמְצָא לְשׁוּם פּוֹסֵק אוֹ מְחַבֵּר אוֹ מְפָרֵשׁ שִׁיסְתַּפֵּק בְּזֶה: וְעַתָּה רְאָה גַּם רְאָה אִם הַדְּבָרִים נֶאֱמָרִים בְּבִירוֹר שְׁאִין אַחֲרָיו בִּירוֹר אוֹ לֹא וּבּוֹדָאֵי דְלֹא יִדְעִינוּ מִי הוּא הָאֲדָם שִׁיעֵלָה עַל מַחְשַׁבְתּוֹ לְחֶשׁוֹן דְּבָרֵי אֵלָה כְּוָלָם ו"ל כְּאֵלוֹ אִינוּ: וְדְבָרִים פְּשׁוּטִים כְּשִׁמְשׁ לֵכ"ע וְקַמְהַדַּר לְהַקִּישׁ בְּדַבְרֵי הָרִא"ש ו"ל יָם לִיבְשָׁה וּלְאַפּוֹקִי מִקְלֵתָא הַפָּךְ מִמָּה שְׁכַתְּבֵי הוּ ו"ל עֲצָמוֹ בְּפִי גְּבִי יָם וְהַפָּךְ מָה שְׁכַתְּבוּ כָּל הַמְּפָרְשִׁים הָרִאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים ו"ל וְאִתָּא בַּגְּמִ' בְּהַדְּאָ: אִין אֵלוֹ אֶלָּא דְבָרִים הַמְּבַהֲלִים אֶת הַלֵּב וּכ"ש דְּאֶפִּי בְּמַת בִּיבְשָׁה דְקִאֲמַר הָרִא"ש ו"ל דָּאִין שׁוֹאֲלִין תוֹף כְּמָה יָמִים רְאָה מְצָאנוּ לְגִדּוֹל שְׁכַתְּמִידֵי הַרְשָׁב"א ו"ל וְהוּא הַר"ר שְׁלֹמֹה עֲמִיאֵל שְׁחִלְקָה עָלָיו בְּזֶה וְאָמַר דְּלַעוֹלָם בְּעִי לְיַדַע תוֹף כְּמָה יָמִים רְאָה: וּכְבָר כְּתַבְתִּי בַּתְּשׁוּבָתִי דָּאִם הָיְתָה דַעַת הַתִּינוּקוֹת מְכַרְעַת הָיְתָה אוֹמַר דָּאִין רְאִיתָ הָרִא"ש ו"ל מְכַרְעַת: דַע"כ לֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּדְרִישָׁה וְחֻקִּירָה כְּגוֹן לְחַקוֹר אֶת הָעֵדִים אִם יִהְפֹּךְ אֶת דְּבָרָיו אוֹ בְּאֵי זֶה שְׁבוּעַ וּבְאֵי זֶה יוֹם הָיָה הַמַּעֲשֵׂה כְּדִי לְכוּיֵן אֶת דְּבָרָיו וּכְהֵיא דְאֲמַרְיֵן הָתָם שְׁלֵהִי מְכִילְתִּין דְאָמַר לִיה סְהַדָּא לַר' טְרַפּוֹן יוֹחֲנָן בֶּן יוֹחֲנָן אַרְיָה דְמַכְפָּר שִׁיחְרָא א"ל ר' טְרַפּוֹן לֹא כְּף אֲמַרְתָּ לִי דְנָתַן בֶּן יוֹחֲנָן לֹא יוֹחֲנָן בֶּן יוֹחֲנָן לֹא כְּף אֲמַרְתָּ לִי דְמַכְפָּר שִׁיחְרָא אַרְיָה לֹא אַרְיָה דְמַכְפָּר שִׁיחְרָא וְדַקְדַּק עֲמוֹ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלִשָׁה פְּעָמִים: וְכִינּוּן אֶת דְּבָרָיו וְהַשְׂאִי ר' טְרַפּוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ ע"כ בַּגְּמִ' וּפְרַש"י ו"ל שְׁם דְרִישָׁה בְּדִיקָה כִּי הָאִי גּוֹנָא לְכוּיֵן אֶת דְּבָרָיו: חֻקִּירָה בְּאִיזָה יוֹם בְּאִיזוֹ שְׁעָה כְּלוּמַר בְּאֵי זֶה יוֹם מְהַשְׁבוּעַ אוֹ מְהַחֲדָשׁ בְּאִיזוֹ שְׁעָה מִן הַיּוֹם: וְכִמוֹ שְׁפִי הַמְּפָרְשִׁים נָמִי גְּבִי דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה וּבַכָּה"ג הוּא דְפְּלִיג ת"ק אַדַּר' טְרַפּוֹן אֲבָל לְשִׂאוֹל לוֹ עַל הַדְּבָרִים הַצָּרִיכִין לְעִיָּקָר הָעֵדוּת כְּגוֹן שְׁאֲמַר מְצָאֵתִי פְּלוּנִי נְהַרְגָה לֹא אִם רְאָהוּ תוֹף שְׁלִשָׁה אוֹ אַחַר שְׁלִשָׁה וְלוּמַר לוֹ קְבַרְתִּיו לְמָאן דְּבְעֵי קְבַרְתִּיו: וְהִיכָא

דְּבַעִי לֵה אִפִּי ת"ק מוֹדָה דְּאִי לֹא תִימָא הִכִּי לִימָא אִין בּוֹדְקִין עֲדִי נְשִׁים כָּלֵל וּמְדַקְאָמֵר
בְּדַרְיִשָּׁה וְחֻקִּירָה ש"מ דְּבַדְרִישָׁה וְחֻקִּירָה הוּא דְּאִין בּוֹדְקִין אַבְל שׁוֹאֲלִין אוֹתָם עַל כָּל
הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִין לַעֲיָקְרָה שֶׁל עֵדוֹת דְּאֶפְשָׁר שֶׁהַעֲדִים דְּנִין אוֹתוֹ בְּמַת אוֹ שְׁפִלוּנִי הוּא
בְּדְבָרִים שְׂאִין חֻקְמִים ו"ל דְּנִין אוֹתוֹ בְּהֵם דְּכֻלְהוּ אִינְשֵׁי לְאוּ דִינָא גְּמִירִי וּכְמוֹ שֶׁפִּתְבַּר הֶרֶב
בְּעַל מַגִּיד מְשֻׁנָּה ו"ל וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הֶרְמֵב"ם ו"ל דְּאֶפִּי בְּאוֹמֵר מַת פִּלוֹ סֵתָם שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ הֵיאָךְ רְאִיתָ וְכַמָּה יָדַעְתָּ: וְאִין צְוֹרָךְ בְּאוֹרָךְ דְּכָבֵר פִּתְבְּנוּ דְּגַבִּי טְבַע בִּיסִלְכ"ע
הֵרָא"ש ו"ל וְזוֹלָתוֹ אֵהְלֵא אָמֵר הָעֵד רְאִיתִי בְּשַׁעְתּוֹ אִין מְשִׁיאִין אֵת אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ שֶׁפִּתְבוּ
ו"ל בְּפִי: וְאֵל מִי תְּנוּסוּ לַעֲזָרָה בְּהֶרְשָׁב"א ו"ל שְׁבִנִיתִי עָלָיו יְסוּד הָעֲנִיָּן: וְהִנֵּה הוּא דוֹחֵף
אֶתְכֶם בְּאֶמַת הַבְּנִין: וּמִמְקוֹם הֶרְאָה: מִשָּׁם הִתְשׁוּבָה הַגְּלוּיָה: וְאֵלָּא תַעֲזְבוּ מַה שֶׁפִּתְבַּר
בְּתִשׁוּבָתוֹ הֶרְמֵתָה ו"ל וְנָה שְׂאֵתָה שׁוֹאֵל עָלָיו עֲכָשְׁיוֹ אַע"פ שֶׁמַּעוֹד עָלָיו מִמֶּשׁ שְׂרָאָהוּ
עַל שְׁפַת הַיָּם עַכ"ו צְרִיף לְהַתִּישֵׁב בּוֹ מְאֹד מִהֲלִשׁוֹן שְׂאֵמֵר וְכִיצַד הָעֵיד וּמִתִּי רְאָהוּ מַת
אִם מִיֵּד שֶׁפִּלְטָהוּ הַיָּם אוֹ לְאַחַר שֶׁפִּלְטָהוּ הַיָּם כְּמוֹ שְׂאֵנִי כּוֹתֵב וּמְסַדֵּר לְפָנֶיךָ בַּע"ה עַכ"ו
ו"ל: הֵרִי לָךְ בְּבִירוֹר שֶׁהִפָּה שְׂאֵמֵר אִין בּוֹדְקִין עֲדִי נְשִׁים בְּדַרְיִשָּׁה וְחֻקִּירָה הוּא הִפָּה
שְׂאֵמֵר שְׂצָרִיף לְחַקוֹר מְאֹד מְאֹד אִם רְאָהוּ הָעֵד בְּשַׁעְתּוֹ אוֹ לֹא: וְגַם הֶרְמֵב"ן ו"ל כְּתֵב
בְּסֵפֶר הַמִּלְחָמוֹת גְּבִי מַת בְּמִלְחָמָה וְ"ל וְלֹא מִיִּבְעֵיָא לְרַבִּי אִי וְרַבִּי טְרַפּוֹן דְּאֶמְרוּ בּוֹדְקִין
עֲדִי נְשִׁים בְּחֻקִּירָה וְדַרְיִשָּׁה דְּנִדְּאִי אוֹמְרִין לָהֶם הֵיאָךְ אֶתְם יוֹדְעִים שְׂמֵא מְאֻמָּד הַדַּעַת
הֵם אוֹמְרִים אֵלָּא אֶפְיָלוּ לְרַבְּנָן בְּמִים וּבְמִלְחָמָה בְּמִילֵי דְשִׁכְחִי חִיִּישִׁינָן: ע"כ: עוֹד כְּתֵב
וְכ"ש הֵכָא שְׁפִינָן שֶׁהוֹסִיף לוֹמֵר קְבָרְנוֹם שֶׁהוּא יְסוּד גְּדוֹל לַעֲנִין זֶה לְהַסִּיר כָּל סִפְקֵי שְׂאִין
שׁוֹאֲלִין עוֹד וְחוֹקֵרִין אוֹתוֹ: ע"כ דְּבַרְיָכֶם: כְּבָר פִּתְבְּנוּ דְּאִין לְדְבָרִים אֵלוּ עֵיקָר כָּלֵל
דַּעַג"ב דְּאֵמֵר הָעֵד קְבָרְתִּי אֶכְתִּי בְּעִינָן רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ דְּטַעְמָא דְּקַבְרֵתִּי לְחוּד וְדַחֲיִי
לְשַׁעְתִּיהָ לְחוּד אִם הוּא יְסוּד גְּדוֹל הוּא לַעֲצָמוֹ לְמֵאן דְּבַעִי קְבָרְתִּי כְּבָר הֶאֱרַכְנוּ בְּזֵה
וּבְהֵדִיא כְּתֵב הֶרְשָׁב"א ו"ל דְּבָרִים אֵלוּ לְדְבָרִי הַכֵּל וְאִין לְהֶאֱרִיף בְּמִפְּנֵי סְמוּתָה: עוֹד
כְּתֵב וְהִנֵּה רוּאָה בְּעִינֵיךָ מִפְּנֵיךָ בְּדְבָרֵי הֵרָא"ש ו"ל שְׂשַׁאלְתָּ תוֹךְ כְּמָה יָמִים דְּרִישָׁה
וְחֻקִּירָה הִיא וְאִם כֵּן אֵלִיבָא דְכ"ע לֹא עֲבָדִינוּ לָהּ כָּלֵל עַד כָּאֵן דְּבַרְיָכֶם: וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם
רוֹאוֹת וְאִנֵּיכֶם הַשׁוֹמְעוֹת כִּי כִי הֶרְשָׁב"א ו"ל הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם: דְּשַׁאלְתָּ אִם רְאָהוּ בְּשַׁעְתּוֹ
דְּהִינָנו הַגְּדוֹן שְׁלָנוּ לְאוּ דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה הִיא וְלכ"ע עֲבָדִינוּ לָהּ דְלְדְבָרֵי הַכֵּל צְרִיף הָעֵד
לוֹמֵר רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְלֹא סָגִי בְּלֹא הִכִּי אַבְל אִם לֹא אָמֵר הָעֵד כֶּף עַל כְּרַחֲמֵי דְשׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ וְנִמְצָאָה הַשְּׂאֵלָה עַל דְּבָר זֶה לְהַנְצִיחַ הָאִשָּׁה וְלְטוֹבָתָה לְזָכוּתָהּ וְלֹא לְחֻבָּתָה: וְחֻזְרָא
לִיהָ לְמַר בְּהֵאִי מִיְלִתָּא כְּמוֹכִי שְׂטָרָא לְבִי תְּרִי דְאַף אִם פִּי הֵרָא"ש ו"ל דְּשַׁאלְתָּ תוֹךְ כְּמָה
יָמִים רְאָה הִינָנו דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה לֹא יִתְחַיֵּיב מִזֵּה דְלַעוֹלָם לְכ"ע לֹא עֲבָדִינוּ לָהּ כָּלֵל
דְּמִיְלִתָּא דְהֵרָא"ש ו"ל לֹא מִתְּנִי סְתוּמָה הִיא וְלֹא הִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי וְלֹא יִתְחַיֵּיב זֶה
אֵלָּא לְמֵאן דְּמִפְּרָשׁ כְּנֻתִיהָ: וְכ"ש דְלַעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּחַן מֵאן דְּאִית לִיהָ הָךְ סְבָרָא וּפִי
דְרִישָׁה וְחֻקִּירָה לֹא מְשַׁתְּמַע כְּנֻתִיהָ כְּמוֹ שֶׁפִּתְבְּנוּ: וְהִנֵּה מְצִינוּ הֵר"ר שְׁלֵמָה עֲמִיאֵל ו"ל
חוֹלֵק עָלָיו בְּפִירוּשׁ וְכֵן נִרְאָה גְּמִי מְדַבְרֵי הֶרֶב בְּעַל מַגִּיד מְשֻׁנָּה וּמְדַבְרֵי הֶרִיב"ש ו"ל שְׁכ'
עַל דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל וְכוּלְהוּ מוֹדוּ דְהִלְכָה כַּת"ק דְּרַבִּי טְרַפּוֹן דְּאִין בּוֹדְקִין וְכוּ' וְכֵן גְּמִי
לְדְבָרֵי הֶרְשָׁב"א ו"ל שֶׁפִּתְבְּנוּ דְשׁוֹאֲלִין וְשׁוֹאֲלִין הִנֵּה הַדְּבָר בְּהֶפֶךְ לְדִידְךָ דְלֹא מְפַלְגֵת בֵּין
יָם לִיבְשָׁה: וְהָטוּ אֲזַנְכֶם וְלִכּוּ אֵל הֶרֶב הַגְּדוֹל הֶרְאָב"ד ו"ל וְתִרְאוּ כְּמָה רַחֲקוּ דְרָכֵי
מְדַרְכֵיכֶם שֶׁפִּתְבַּר וְ"ל דְּאֶפְיָלוּ בְּשַׁנֵּי עֲדִים וְאֶפְיָלוּ בְּשַׁהֲעֵלוֹהוּ לְאַלְתֵּר צְרִיף לְחַקוֹר מִתָּה

אם הפירושהו בהפרכת פנים או בסימנים ואין אומרין שהוא הוא עד שיאמרו הם השגחנו בהפרכת פניו: וכל הפתוב בזה הוא לענגן משא ומתן דכבר פתבנו פעמים שלש דלכ"ע ואפילו להרא"ש ז"ל אין משיאין אשה עד שיאמר העד ראיתיהו בשעתו פדכתיבנא דבריהם ז"ל בפשיטות ובבירור: ועוד הגיעה לידי אגרת אחת לגדול מחכמי קטלונא פתובה על ספר ישן נושן במי שטבע בעלה במים שאין להם סוף וכן פתוב בגנה: ומורה בשעה אחת קונה עולמו רציתי בזה שהמורה הוראה שצריך העד להעיד שראהו בשעה שפלטוהו המים הוא הקונה עולמו וההפך בראשו דמו ע"כ: עוד פתוב שם באותה אגרת שחכם אחד רצה להוציא פתב מלכות לבטל ההספמה ולתת רשות לאשה ההיא שתנשא ביד רמה ושקיו נקבצים כל חכמי הארץ בברצ"לונה ונמנו פולם וגמרו לכתוב ולחתום ולשלוח לנשיאים הנאמנים אנשי מקומו ביד חזקה ובזרוע נטויה על מעלליו ולנהום עליו פנהמת ים וגליו: לולי אותו חכם עצמו בעל האגרת ז"ל שפתב שם שדחק את השעה והפיג את החמה הקים סערה לדממה והסיר מעליו חרפה נבוז עד פי נשתקע הדבר ולא יצאת לאור תעלומה ע"כ דברי החכם ההוא: וזיל קרי בי רב הוא: עוד פתבתם וז"ל וכינן דקי"ל שהשאלה בעד הזמן שקצבו לנו חכמים להעיד בו על המת נקראת דרישה נחקירה ולא עבדינן לה מה לי הזמן הקצוב למתי היבשה מה לי למתי היים ע"כ דבריכם: ומי יתן ידעתי היכא קי"ל הכי אם בתלמודא דילן או בירושלמי: וכבר נכתב בזה מה שמספיק: עוד פתבתם וז"ל עוד פתב הרא"ש ז"ל שראה בעיניו בהרוג שנמצא אחר שבועה ימים והפירושהו כל מפיריו וכל יודעיו לפנים והתירו את אשתו: ומינה נפשוט שאף אם נניח בהנאה שיאמר משה זה מעצמו שאחר עבור שעה או יומים קברים פיון שאומר שהפירושהו הכרה ברורה אצלו או בטביעות עין או בסימנין נשיהם מותרות לדעתו שדבר ברור הוא שיבשה אחר עבור שלשה ימים או ים אחר עבור שעה דינם שנה ולית דינא ולית דינא שפתב משה קברנום שהפירם הפירא מעליא פשנתאספס בקבורתם: הרי שלדעת הרא"ש ז"ל אפילו היה משה לפנינו לא היינו זקוקין לשאול לו מתי קברם ע"כ דבריכם: ובנדאי דכד נאי ושכיב מר קאמר לה להאי מילתא דהיכי קא פשיט מר מדברי הרא"ש ז"ל איפכא דכלהו קמאי ובתראי מחתימת התלמוד עד האידנא וההפך הרא"ש עצמו ז"ל דכתב ודוקא היכא דאמר אסקויה ונחזינה לאלתר וכו' ומוקי לה בשראה הטביעה כעובדא דילן ואיפכא דתלמודא דאיתמר התם בהדיא והני מילי דכי אסקויה חזויה בשעתיה אבל אישתיה מתפח תפח וקאמרת שאפ"ל שיאמר העד בפירוש שראה אותם אחר עבור ימים משיאין את נשותיהן פיון שהפירם הפירא מעליא ודברי רבנן מה תהא עליהן ומה תועיל הפרכתו אם נתפח האיש ונשתמי' צורתו: ולו הונח שאמר הכרתיו הפירא מעליא מה שלא אמר אין הפרכתו הפירא אלא אם ראהו בשעתו: ואתה האדון ערכת תלמוד לעצמה וחילקת בין הפירא סתם להפירא מעליא וקראת קברתיו הפירא מעליא: ועל פי הא מילתא ודאי מחפי עלה ונפחי עלה בידיהו: ותמהני עליה דמר דלא מסתייע דפשיט במילתיה דהרא"ש ז"ל ים מיבשה אלא דפשיט עד אחד משנים בדיקין ולא חיישינו להו לדדמי היכא דאיכא למיחש להכי ולעד אחד חייש וחייש כמו שמפורש בדבריו ז"ל וכ"ש למפשט מדבריו ההפך דבריו ודברים המכחישים את האמת ומעידין על החי שהרג המת: וכי תימא איך שפט הרא"ש ז"ל למראה עיניו ועיני המכירין את ההרוג אחר שבועה ימים והשיאו את אשתו והמשנה צוחין ואומרת דאין מעידין אלא עד שלושה

ימים ידוע הוא שדעת הרא"ש ז"ל דהיכא דאינו נחבל בפניו מעידין עליו אם מכירת אותו בטביעות עין אפילו אחר כמה ימים ומתני' דקתני אין מעידין אלא עד שלשה ימים מיירי בחבול בפניו וכמו שכתב בפסקיו בפ' ועל פרחין דזה ההרוג שראה אחר שבועה ימים לא היה חבול בפניו ולפיכך השיאו את אשתו בהפרת מפיריו וכל יודעיו לפנים וגבי טבע בים מילתא דפשיטא היא דאפי' שלא יהא חבול בפניו ולא יהא מפה בעינו ראהו בשעתו וכמו שכתב הר"י ז"ל ברמזיו לפסקי אביו הרא"ש ז"ל וז"ל אין מעידין עליו אלא א"כ ראוהו תוך שלשה ימים למיתתו והני מילי ביבשה אבל במים אפי' שקה כמה ימים מעידין עליו והוא שיראוהו מיד סמוך לעלייתו וגם שלא יהא בו מפה ואפי' ביבשה אם אינו חבול בפניו מעידין עליו לאחר כמה ימים על ידי טביעות עין של גופו וצורתו ע"כ: וכן נמי כתב באבן העזר ש'לו ודברים פשוטים הם דלהרא"ש ז"ל דיני ים לחוד ודיני יבשה לחוד ואתם תולין עצמיכם להקיש בדבריו ז"ל ים ליבשה ועד אחד לשנים או למאה ולמפושט הפך מה שכתב הוא ז"ל וכל הראשונים והאחרונים ז"ל בפירושי: וכבר נתרעמתי על דברים אלו למעלה מיהו מ"מ אם היה אומר שהפירם על ידי סימנים מובהקי' אפ"ש היה להקל בדבר וכדבעינו למימר קמן ואין זה מעניינו: ומה שחמתם דבריכם באמרם הרי שלדעת הרא"ש ז"ל אפי' היה משה לפנינו לא היינו זקוקין לחקור אותו אין החתימה מעין הפשיטות והמתבונן יבין: היינו זקוקין לחקור אותו אין החתימה מעין עוד כתבתם ומי לנו גדול ממשה הוא אדוננו הרמב"ם ז"ל שמפיו אנו חיים בכל גלויות ישראל ובפרט בכל הארצות האלו שכתב ז"ל כבר הודענו שעד שאמר שמעתי העד או העבד או האשה מת פלוני ואני ראיתיו שמת היאך ראית ובמה ידעת שמת אם העיד בדבר הפרור נאמן ואם העיד בדבר' שרובן למיתה אין משיאין את אשתו שאין מעידין על האדם שמת אלא כשראוהו שמת בודאי ואין בו ספק כיצד ראוהו שנפל לים אפילו טבע בים הגדול וכו' הרי הרב ז"ל אומר בפ' שלעד עצמו שאומר אני ראיתיו הוא ששואלין אבל לא למעיד מפיו כי הכא אין שואלין אלא משיאין על פיו מיד כשמעיד ששמע מפיו אחר שמת ואין שהרב ז"ל לא דבר אלא בנהרג או מת לא בטבע שאין זו טענה כלל שאומר ז"ל כיצד ראוהו שנפל לים וכו' הוא מסיק למלתיה ואזיל עד אמרו טבע בים וכו' הרי נשתנה פלומר על אלו הדברים שואלים לעד עצמו ואם העיד בדבר פרור משיאין ואם לאו אין משיאין אבל לא למעיד מפיו כמו שכתב הרב ז"ל והראב"ד ז"ל מסכים עמו שהרי לא השיג עליו בזה כלל ע"כ דבריכם: וראיה זו שכתבתם כבר נתעוררתי אליה והנה היא פתובה בתשובתי ואכתוב לכבודך מה שכתבתי עליה וז"ל שם ולפי מהסס דאכתי איכא למימר הני מילי כשאומר האומר הראשון מת סתם שהמיתה מצויה ותלינן שמת כדרך כל הארץ אבל באומר טבע פלוני בים כי הכא אפ"ש דצריכין לידע היאך ובאי זה זמן ראה ע"כ דברי שם ועכשיו שנתישבתי בדבר אומר שאין לתלות הדבר באפ"ש אלא דאיכרא ונדאי דבאומר שמעתי שטבע פלוני בים צריכין לידע אם ראהו בשעתו או לא: דכיון דהוכחנו מכל המחברים והמפרשים ז"ל דאין האשה ניתנת עד שיאמר העד ראיתיהו בשעתו מה לי העד הראון מה לי העד השני: ועוד דהאומר טבע פלוני בים הרי לא העיד בדבר הפרור כמו שכתב הר"ם ז"ל ולפי' בעינו לידע איך ראה ובאי זה זמן ראה ואם קבר אותו או לא: ולא דמי לאומר שמעתי שמת פלוני דאמרין בדבר הפרור העיד וכיון דליתיה לעד הראשון קמן

תלינו שמת כדרך כל הארץ כמו שכתבתי: והתבונן בדברי הרמ"ה ז"ל שכתב ותמצא הדבר מפורש ז"ל מתוך פה אפה למד ששני עדים שאמרו בזמן שמלחמה בעולם מת סתם אע"פ שגראה פאלו אמרו מת במלחמה שגמגמנין ואין צריך לומר מת וקברוהו ואין חוששין שפא אמרו בדומה להם ע"כ: הרי לה בבירור דאפ"ל במקום שיש לתלות שמת במלחמה פיון דאמר מת סתם תולין להקל אבל אם היה אומר העד מת במלחמה היה צריך לומר קברתיו למאן דבעי לה או להעיד על בירור הדבר כמו שכתבו ז"ל: וידוע הוא דמים במלחמה דמי וכדאיתא בגמרא בהדיא ואין זה צריך לפנים: הילכך אין להקשות מת סתם לטבע בים ולא נמצא מקום לזה לא בגמרא ולא בדברי שום מחבר או מפרש: וכבר נתעורר מר לדחייה זו שכתבנו וחשב לדחותה ותיובתא חזינא ושינויא לא חזינא במאי דקאמר דבאמרו ז"ל ראוהו שנפל לים קא מסיק למלתיה עד דטבע בים וכו' שהרי נשתנה וכו': וקא חזינא ליה למר בהא מילתא כמאן דתפיס חוטרה בתרי רישי או ארפכה אתרי ריקשידהיכי שייך למימר הכי בבבת ראוהו שנפל לגוב אריות דהרי אשתו אסורה בכל ענין ומהו ששואלין לעד ואין שואלין לעד מפי עד: וכן בבבא האחרת והיכי מצית גמי למימר הכי בבבת עד אחד אומר ראיתיו שמת במלחמה וכו' וכן בכל הדברים שפאו בדבריו אחר זה שפא לומר שפאלו שואלין לעד ואין שואלין לעד מפי עד וכ"ש שמשפכתם הדברים עד שהרי נשתנה כדי להוציא הזמן משאלת העד מפי עד: ודברים אלו לא ניתנו לכתב: ואם באולי בעיתו לפרושי מילתיכו הכי דעל כל אלו הדברים הנזכרים שואלין לעד המעיד מת פלוני ואני ראיתיו אין מקום לדברים אלו כולל דהאומר מת פלוני אין שואלין אותו ואומרים טבע בים או נפל לגוב אריות אלא היאך ראית ובמה ידעת כמו שכתב ז"ל והוא העד משיב ראיתו שטבע בים או שנפל לגוב האריות וכ"ש שאין הלשון סובל זה כולל אף כי בהאי גוונא הא לא קא מיירי אלא באומר סתם וקושטא קיימא: וקושטא דהאי מילתא דהרמב"ם ז"ל הכי איתא דאמרו ז"ל כיצד וכו' קאי אמאי דקאמר שאין מעידין על האדם שמת אלא כשראוהו ונדאי ואין בו ספק ואתא לפרושי כיצד ומה הן הדברים שרובן למיתה שאין משיאין בהן את האשה וכל הנה מילי דמתאמרן במתני' ובגמרא וכמו שהביא הדברים הר"מ מקוצי ז"ל שכתבתם עליו לקמן שהוא מעתיק דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בתחלת רברו ז"ל העד שהעיד על אשה שמת בעלה בדבר שרובן למיתה אין משיאין את אשתו שאין מעידין על האדם שמת אלא כשראוהו שמת ונדאי ואין בו ספק כיצד ראוהו שנפל לים אפי' טבע בים הגדול אין מעידין עליו וכו' עכ"ד: הילכך עד שאמר שמעתי שמת פלוני משיאין את אשתו דכיון דלא העיד שראה אין מקום לשאול אותו דמה ששמע אמר ותלינו שמת כדרך כל הארץ כמו שפבר כתבנו: ואם אמר העד ראיתי שמת אז שואלין אותו היאך ראית ובמה ידעת אם העיד בדבר הברור משיאין אשת המת ואם לא העיד אלא בדבר שרובן למיתה פגון שאמר ראיתו שטבע בים או שנפל לגוב האריות וכיוצא בזה מאותן הדברים שזכרו ז"ל שאין מעידין עליהם אין עדות עדות ואין משיאין את האשה וה"ה גמי לעד שאמר שמעתי שטבע פלוני בים או שנפל לגוב אריות שאין משיאין את אשתו ולא שנא הכי בין עד לעד מפי עד כיון דלאו בדבר הברור קמסהדי: ונדבר הברור הוא שאין צריך לפנים כי אין כאן עומק לשון אלא דברים פשוטים והנגלים למתבונן בהם בעין האמת: ומה שאמרתם שהראב"ד ז"ל לא השיג על הרמב"ם ז"ל בזה: ונדאי דאין

דָּרָךְ הַרְאָב־ד' ז"ל להשיג הַאֲמַת: ומי יתן שְׁהֵינּוּ מוֹצִיאִין בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל אֵינָה הַיִּתֵּר וְאֵע"פ שֶׁהֵינָה הַרְאָב־ד' מְשִׁיגוּ וְלֹא אוֹמֵר הַרְמַב"ם ז"ל אֶלָּא אֶפִּילוּ זָמַן אֶחָד מִן הַשּׁוֹק לֹא אֲשַׁתְּכַח לְסִמְנָךְ עָלֶיךָ בְּהִיתֵר אֲשֶׁה זֶה: עוֹד פְּתַבְתָּם וְעוֹד שֶׁהֵנְכוֹן לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי הַר"ב ז"ל שֶׁאֵף מֵה שֶׁהִזְקִיק לְשִׂאוֹל לְעַד עֲצָמוֹ אֵינּוּ ר"ל עַל הַזְמַן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ דְהִנְיָךְ דְּרִישׁוֹת וְחִקְרוֹת נִינְהוּ וְהוּא עֲצָמוֹ פְּתַב בְּסוּף הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין שֶׁאֵין בּוֹדְקִין עַדִּי נְשִׁים בְּדְרִישָׁה וְחִקְרָה אֶלָּא מֵה שֶׁשׂוֹאֲלִין לְעַד עֲצָמוֹ הוּא עֲנִין אִם מֵת וְדַאי אוֹ לֹא מֵת דְחִינְשִׁין שֶׁמָּא בְּאוֹתוֹ עֲנִין שֶׁרָאָהוּ נִדְמָה לוֹ שְׁמַת וְעַדִּין לֹא מֵת פְּדַמְפְּרֵשׁ וְאִזְלֵי כִּיִּצַּד רָאוּהוּ שֶׁנִּפְל לִים וְכו': רָאוּהוּ שֶׁנִּפְל לְגוֹב אַרְיִו' וְכו' וְלִפִּי פִי' זֶה תִּהְיֶה דַעַת הַרְב ז"ל מִסְכַּמַּת עִם הַרְא"ש ז"ל ע"כ דְּבַרְיֶכֶם: ומי יתן יִדְעַתִּי זֶה הָעַד שֶׁאֲמַרְתֶּם עָלֶיךָ שֶׁהִזְקִיק לְשִׂאוֹל אוֹתוֹ מִי הוּא אִם הוּא עַד שֶׁאֲמַר רְאִיתִי שְׁמַת פְּלוֹנִי דְמִיַּרְי בִּיָּה אוֹ עַד שֶׁאֲמַר רְאִיתִי שֶׁטַּבַּע פְּלוֹנִי בֵּינָם אִם הוּא עַד שֶׁאֲמַר רְאִיתִי שְׁמַת פְּלוֹנִי וְנִהְרִי אֵין שׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ אֶלָּא הֵיאָךְ רְאִיתִי וּבְמֵה יִדְעַתִּי וְהוּא עַל פְּרָחוֹ צָרִיךְ לְהַרְצוֹת הַדְּבָרִים שֶׁרָאָה לְפָנַי ב"ד וְאִם לֹא אֲמַר אֶלָּא רְאִיתִי שֶׁטַּבַּע פְּלוֹנִי בֵּינָם בְּלִבְד לֹא עֲדוֹת הֵיא כְּמוֹ שֶׁפְּתַב ז"ל וְאִם אֲמַר רְאִיתִי כְּשֶׁהִשְׁלִיכְהוּ הֵים לִיבְשָׁה וְהַפְּרַתִּי בְּשַׁעְתוֹ וְקִבְרַתִּי מְשִׂיאִין אֵת אֲשֶׁתוֹ וְאִם כֵּן מֵה עֲנִין יֵשׁ לְשִׂאֲלָה עַל הַזְמַן גְּבִי הַכָּא אֵף כִּי לִפִּי שֶׁטַּתְּכֶם אֵין מְקוֹם לְזֶה כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְנוּ: וְאִם דְּבַרְיֶכֶם בְּעַד שֶׁאֲמַר טַבַּע פְּלוֹנִי בֵּינָם וְאִנִּי רְאִיתִי לֹא מְצִינוּ שֶׁהִזְקִיקוּ הַרְב ז"ל שֶׁאֲלָה לֹא עַל הַזְמַן וְלֹא עַל דְּבָר אַחַר אֶלָּא אֲמַר דָּאֵין מְעִידִין עָלֶיךָ כְּלוֹמֵר דָּאֵינָה עֲדוֹת וְאֵין מְשִׂיאִין אֵת אֲשֶׁתוֹ כְּמוֹ שֶׁפְּתַב: וְעַקְרָן שֶׁל דְּבָרִים אֵלוֹ כְּבָר הַאֲרַכְנוּ בְּהֵם בְּמִקוּמוֹת אַחֲרִים דְּהָעַד צָרִיךְ לוֹמַר לְפָנַי ב"ד מֵה שֶׁרָאָה אוֹ מֵה שֶׁשְּׁמַע וְאִם לֹא אֲמַר אֶלָּא רְאִיתִי שֶׁטַּבַּע בֵּינָם לֹא עֲדוֹת הֵיא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר כִּינּוֹן דְּלִהְשִׂיא הָאֲשֶׁה צָרִיךְ הָעַד לוֹמַר רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתוֹ וְקִבְרַתִּי וְלֹא סְגִי בְּלֹא רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתוֹ לְדַבְרֵי הַפֵּל כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְנוּ שֶׁהֵם צוֹנְחִין וְאוֹמְרִין שֶׁאֵין הָאֲשֶׁה נִיִּתְרַת אֶלָּא אִם יֹאמֵר הָעַד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתוֹ: וְאֵין סִפְק דָּאֵם יִרְאָה לְדִינְיָן שֶׁזֶה הָעַד שֶׁמָּא לֹא גָמַר כָּל עֲדוֹתוֹ דְּשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם רָאָהוּ בְּשַׁעְתוֹ אוֹ אִם קָבַר אוֹתוֹ וּבְכִי הֵיא גִּוּוֹנָא כ"ש שֶׁנִּמְצָאֵת הַשִּׂאֲלָה לְהַנְאֵת הָאֲשֶׁה וְלִטּוֹבְתָהּ וְלֹא לְחוֹבְתָהּ כְּמוֹ שֶׁזְכַּרְנוּ: וְדָבָר הַפְּשׁוּט הוּא כִּי דְבָר הַצָּרִיךְ לְעֲדוֹת שֶׁאֵין הָאֲשֶׁה יְכוּלָה לִינְשָׂא אִם לֹא יֹאמֵר הָעַד אוֹתוֹ דְּבָר לֹא דְרִישָׁה וְחִקְרָה הֵיא כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְנוּ וְכְמוֹ שֶׁיִּרְאָה הַרְוָאָה בְּעִנְיָנֵי דְרִישָׁה וְחִקְרָה: וְכ"ש דְּאֶפִּילוּ לִפִּי דְרַפְכֶם שֶׁפְּתַבְתֶּם דְּמֵה שֶׁשׂוֹאֲלִין לְעַד הוּא עֲנִין אִם מֵת וְדַאי אוֹ לֹא מֵת כַּד מְעִינְתָּ בְּה שְׁפִיר ע"כ דְּזוֹ הֵיא הַשִּׂאֲלָה עַל הַזְמַן כְּלוֹמֵר אִם רָאָהוּ בְּשַׁעְתוֹ אוֹ לֹא דָאֵם לֹא רָאָהוּ בְּשַׁעְתוֹ אֵע"פ שֶׁמְעִיד עָלֶיךָ בְּדַאי שְׁמַת וְקָבַר אוֹתוֹ אֵין זֶה עֲדוֹת דְּשֶׁמָּא אֵישׁ אַחַר הוּא שֶׁנִּתְהַפְּכָה צוּרְתוֹ וְנִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא אוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁמְעִיד עָלֶיךָ וְסוֹבֵר הוּא שְׁמַת וְהוּא לֹא מֵת: וּבְמֵה יוֹדַע אֵיפּוֹא שֶׁזֶה הָאֵישׁ שֶׁהוּא מְעִיד עָלֶיךָ מֵת אִם לֹא שֶׁיֹּאמֵר הָעַד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתוֹ: הִלְכָךְ עַל פְּרָחִין מִי שֶׁאֵינּוּ מְעִיד שֶׁרָאוּ בְּשַׁעְתוֹ אֵינּוּ מְעִיד עָלֶיךָ שְׁמַת: וְכְבָר אֲרַכּוּ עָלֵינוּ הַדְּבָרִים בְּגִדּוֹן זֶה יוֹתֵר מֵהַצְּנִיךְ וְדְבָרְנוּ בּוֹ כְּפִי דְרַפְכֶם כִּי הַרְמַב"ם ז"ל דְּרָךְ אַחֲרַת יֵשׁ לוֹ וְלֹא דְרַפְכֶם דְּרַכּוּ וְלֹא מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם מַחְשְׁבוֹתֵינוּ: עוֹד פְּתַבְתֶּם וְז"ל וְהִנֵּה עֲכָשְׁיוֹ זְכִינוּ לְדִין בְּגִדּוֹן שֶׁלְפָנֵינוּ וְק"ו הַדְּבָרִים וּמֵה בְּדָבָר שֶׁהוּא עֵיקַר הָעֲדוֹת כְּלוֹמ' אִם יִדַּע כּוֹ הָעַד שְׁמַת וְדַאי אוֹ שֶׁנִּדְמָה לוֹ שְׁמַת וְשֶׁמָּא לֹא מֵת כְּגוֹן שֶׁרָאָהוּ שֶׁנִּפְל לְגוֹב אַרְיִוֹת וְכו' אוֹמֵר הַרְבּוֹ"ל שֶׁעַל זֶה הוּא שֶׁשׂוֹאֲלִין לְעַד עֲצָמוֹ אֶבֶל לֹא לְעַד מִפִּי עַד בְּדָבָר שֶׁאֵינּוּ מְעִינְתָּהּ שֶׁל עֲדוֹת אֶלָּא דְרִישָׁה וְחִקְרָה כְּלוֹמֵר תוֹךְ

כּפֹּה זְמַן רְאֵהוּ לֹא כ"ש שְׁאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד מְפִי עַד וְזֶהוּ ק"ו שְׁאִין עָלָיו תְּשׁוּבָה ע"כ דְּבָרֵיכֶם: וּכְבָר כְּתַבְנוּ בְּעִנְיָן זֶה מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּי וְהוֹכַחְנוּ לְדַבְרֵי הַפֶּל שְׁצָרִיף הָעֵד לֹמַר רְאִיתִיהוּ בִּשְׁעָתוֹ וְלֹא שָׁנָא בְּהִכִּי הָעֵד הִרְאִישׁוֹן וְלֹא שָׁנָא עַד מְפִי עַד אִפִּי לְדַבְרֵי הָרַב ז"ל דְּמַפְלִיג בְּהוּ דְּבָלְאוּ הִכִּי לֹא עֵדוֹת הִיא וְכַתְּבָנוּ דְּמִילֵי דְּמַת סֶתֶם לַחֲוֹד וּמִילֵי דְּטַבְעֵי לַחֲוֹד: וְאֲשׁוּב עוֹד לְהַפְלֵא הַפְּלֵא וְפִלֵא אִיף אַתֶּם קוֹרְאִים בְּקוֹל גְּדוֹל תּוֹף כְּפֹה זְמַן רְאֵהוּ דְּבָר שְׁאִינוּ מְעִיקְרָה שְׁל עֵדוֹת דָּאם זֶה אִינוּ גְּבִי טַבְעֵי בִּיָּם עִיקְרֵי שְׁל עֵדוֹת מָהוּ עִיקְרָה שְׁל עֵדוֹת דְּהַמְעִיד טַבְעֵי פְּלוּ' בִּיָּם שְׁאִין עֵדוֹתוֹ עֵדוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי הָרַב ז"ל פְּלוּם יֵשׁ דְּבָר אַחַר לֹמַר אֲלֵא חֲזִיתִיהָ כְּדַאֲסָקוּהָ מִן מִיָּא וּקְבַרְתִּיו וְהִנֵּה הָרַב ז"ל פֶּתַח בְּפִי דְּמָה שְׁצָרִיף לֹמַר קְבַרְתִּיו הֵינְנוּ לְכַתְּחֵלָה אֲבָל אִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא: וּגְבִי הַזְּמַן כְּתַב אִין מְעִידִין עָלָיו פְּלוּמַר דְּאִין פֶּאן עֵדוֹת פְּלָל וְאִם נִשְׁאֵת תִּצָּא: וְכֵן פֶּל אִין מְעִידִין שְׁכַתְּבֵי ז"ל עִנְיָן אַחַד לְהֵם דְּכַפְלֵהוּ קְתַנִּי בְּהוּ בְּמַתְנִיתִין וּבְכַרְיִיתָא אִין מְעִידִין דְּאִין פֶּאן עֵדוֹת פְּלָל וְאִם נִשְׁאֵת תִּצָּא: וְאִישְׁתַּהֵי שְׁעָה אַחַת גְּבִי מִים פְּשִׁלְשָׁה יָמִים בִּיבְשָׁה דְּמִי דְּאִין מְעִידִין עָלָיו וְכְמוֹ שְׁכַתְּבֵי הָרַיב"ש ז"ל בְּשִׁאֲלוֹתֵינוּ בְּפִי וּבְבִירוֹר וְאֲפִילוּ בְּסַפֵּק אֲשֶׁתַּהֵי כְּתַב ז"ל שֶׁהִדִּין כֶּף וְאִם כֵּן לְמִי יִחַפְּזֵן הָר"ם ז"ל לְעֵשׂוֹת עִיקְרָה שְׁל עֵדוֹת יוֹתֵר מִזֶּה וְכֵן לְכ"ע הָא מִילְתָּא לְגְּבִי עֵדוֹת אִישָׁה הִיא הַשְּׁוֹרֵשׁ וְהָעִיקָר: וְנִמְצָא הַק"ו מְעִיקְרוֹ וְעִיקָר וְצָדְקוֹ מִילְיָה דְּמַר דְּאִין עָלָיו תְּשׁוּבָה דְּאִי הָהוּ ק"ו הֵינְנוּ לְמַדִּין וּמְשִׁיבִין: עוֹד כְּתַב' שְׁלִדְעַת שְׁלִשְׁתַּיָּם הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה הִרְאִישׁ וְהַרְמַב"ם וְהָרֵאָב"ד ז"ל שְׁבַעֲדוֹת עַד מְפִי עַד אִין שׁוֹאֲלִין פְּלָל תְּרוֹנוּיָהוּ בְּפִי וְהַשְּׁלִישִׁי מְפִלְלָא אֲלֵא לְפִי מָה שְׁפִירְשָׁנוּ תַּחֲלָה בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל הוֹסִיף הִרְאִישׁ ז"ל לֹמַר שְׁאִפִּי לְעַד עֲצָמוֹ אִין שׁוֹאֲלִין תּוֹף כְּפֹה זְמַן רְאֵהוּ כְּדַפְרֵי שְׁנָא: וְהָא דְּקָאֵמַר אִין מְעִידִין עָלָיו וְכו' לֹא לְמִימְרָא דְּשׁוֹאֲלִין לְעַד עֲצָמוֹ תּוֹף כְּפֹה זְמַן רְאֵהוּ אוֹתוֹ אֲלֵא שְׁאִם אֵמַר מְעֲצָמוֹ שְׁרָאָה אוֹתוֹ אַחַר שְׁעָה אוֹ אַחֲרֵי"ב שְׁעוֹת שְׁנַתְּפַח אִין מְשִׁיאִין עַל פִּיו עִם הַיּוֹת שְׁלַעֲנִינְנוּ אִין אֲנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה דְּהָא עַל פְּרַחֲנֵי פְּלֵהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּלַעַד מְפִי עַד פִּי הִכָּא אִין שׁוֹאֲלִין ע"כ דְּבָרֵיכֶם: וְעִירוֹב סְבָרוֹת וְחֻכְמִים אֲנִי רוֹאָה כְּתוּב פֶּאן שְׁעִישְׁתֶּם דְּעַת שְׁלִשְׁתַּיָּם הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה שְׁוֹה דְּעַד מְפִי עַד גְּבִי טַבְעֵי בִּיָּם שְׁאִין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ פְּלָל וְזֶה לֹא נִמְצָא לְשׁוּם אַחַד מֵהֶם וְלֹא מִזְוֵלְתֶם שְׁכַתְּבוּ דְּכָבֵר נִתְבָּאָר שְׁהָרֵא"ש ז"ל לֹא כְּתַב כֵּן אֲלֵא בְּמַת בִּיבְשָׁה דְּאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד תּוֹף כְּפֹה יָמִים רְאָה אֲבָל גְּבִי יָם דְּחִינִישׁ לְדְּדְּמִי כְּתַב בְּפִירוּשׁ הוּא וְכו' עִ שְׁאִין מְשִׁיאִין עַד שְׁיֵאֵמ' הָעֵד רְאִיתִיהוּ בִּשְׁעָתוֹ: וּבְעַד מְפִי עַד לֹא דְּבָר פְּלָל לֹא בְּפִי וְלֹא מְפִלְלָא דְּלִדְּיָהָ אִין לְחֻלְקָ פְּלָל בֵּין עַד לְעַד מְפִי עַד: וְכִפִּי הַנְּרָאָה מְדַבְּרִיו ז"ל שְׁאֲפִילוּ לְעַד עֲצָמוֹ שֵׁאֵמ' מַת פְּלוּנִי וְאֲנִי רְאִיתִיו שְׁאִין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ פְּלָל וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי זוּלְתוֹ מִן הַמְּחַבְּרִים ז"ל וְגַם הַרְמַב"ם ז"ל לֹא כְּתַב דְּאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד מְפִי עַד אֲלֵא בְּאוֹמַר מַת סֶתֶם כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר: וְהִנֵּה שְׁנֵי הַמְּלָכִים לֹא עָמְדוּ לְכֶם דְּבָרֵיהֶם וְאִף פִּי הָאֲחֵר שְׁכַתְּבֶתֶם עָלָיו דְּמְפִלְלָא אִיתְּמַר מְפִנִי שְׁלֵא הַשִּׁיג עַל הַרְמַב"ם ז"ל בְּאוֹתוֹ מֵאֲמַר: יִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא יֵאֵמַר: וְהָאֵמַת פִּי שְׁלִשְׁתַּיָּם הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְכָל מַלְכֵי קִדְּם וְאֲחֹר וְכִלְהוּ רַבְּנָן קְשִׁישֵׁי קְמָאִי וּבְתַרְאִי מוֹדוּ דְּאִין הִיתֵר לְאִישָׁה שְׁטַבְעֵי בְּעֵלָה אֲלֵא אִם יֵאֵמַר הָעֵד רְאִיתִיהוּ בִּשְׁעָתוֹ שׁוֹאֲלִין אוֹ אִין שׁוֹאֲלִין: וְמָה שְׁכַתְּבֶתֶם וְהָא דְּאֲמַרְיָנוּ אִין מְעִידִין עָלָיו וְכו' לֹא לְמִימְרֵי דְּשׁוֹאֲלִין לְעַד עֲצָמוֹ תּוֹף כְּפֹה זְמַן רְאֵהוּ וְכו' כְּבָר נִתְבָּאָר דְּלֹא בְּשׁוֹאֲלִין וְאִין שׁוֹאֲלִין מִיָּרִי אֲלֵא בְּמְעִידִין וְאִין מְעִידִין וְכִי אִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּעֲצָמוֹ שְׁל עַד דְּהָעֵד אִין בְּיָדוֹ אֲלֵא לְסֹדֵר הַדְּבָרִים שְׁרָאָה אוֹ שְׁשִׁמַּע לְפָנָי ב"ד: הִילְכָף אִם הָעֵד

שָׁרְאָהוּ בְשַׁעֲתוֹ מְשִׂיאֵין אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאִם לֹא אָמַר כֹּה אֵין מְשִׂיאֵין וְכ"ש אִם אָמַר רְאִיתִיהוּ
אֲחֵר כַּמָּה שְׁעוֹת אוֹ יָמִים שְׂאֵין מְשִׂיאֵין כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר כֹּל זֶה בְּתַכְלִית הַבִּירוּר: עוֹד פְּתַבְתָּ'
כְּדִי שְׁלֹא לִיתֵן פְּתֻחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לְחַלּוֹק אֲנִי כּוֹתֵבִין בְּכָאן קִיצוּר שְׂאֵלָה אַחַת לְהַרְמַב"ם
ז"ל וְתִשׁוּבְתָהּ שְׁעָנִין הַעֲדוֹת הַבָּא בָּהּ דּוּמָה לְעָנִין שְׁלָנוּ וְאִם בְּאוּלֵי גְרוּעַ מְעַט מִמֶּנּוּ דְהִכָּא
הַעִיד יִשְׂרָאֵל חֲבָרָם וְהֵתֵם עוֹבֵד כּוֹכְבִים מְשִׁיחַ לְפִי תְנוּמוֹ וְהוֹרָה בָּהּ הֶרֶב ז"ל שְׁתַּנְּשֵׂא
לְכַתְחֵלָה וְאָף ע"פ שְׁלֹא זָכַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּתוֹךְ שִׁיחַת תְּנוּמוֹ שְׁרָאָהוּ מִיָּד כְּשֶׁהֲעֵלְוֵהוּ
מִן הַמַּיִם לֹא חָשׂ הֶרֶב לְזֶה כְּלָל וְהִתִּירָה: וְאִם אֵיתָא דְבַעֲי' שְׂיֵאמַר הָעֵד שְׁרָאָהוּ מִיָּד הִנֵּה
לוֹ ז"ל לְהַשִּׁיב וְלוֹמַר הוֹאֵיל וְלֹא אָמַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הִנֵּה דְחִזְנִיה בְּשַׁעֲתִיהָ לֹא תַנְּשֵׂא
בַּעֲדוֹת זוֹ כְּלָל אוֹ הִנֵּה מְצִנָּה לָהֶם שְׂיִשׁוּבוּ לְדְרוּשׁ הַדְּבָר מִפִּי הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים עֲצֻמוֹ בְּאֵי
זֶה זְמַן רְאָהוּ כְּשֶׁקְּבִירוֹ שְׁכִינֵן שְׁבַתְחַלַּת סְפוּרוֹ הִנֵּה מְשִׁיחַ לְפִי תְנוּמוֹ אָף עַל פִּי שְׂאֲחֵר כֹּה
יִשְׁאָלוּהוּ וְיִבְדְּקוּהוּ הֵיאָף הִנֵּה כֹּל הַמְּאֻרָע נֶאֱמַן הוּא: וּמְדַלָּא אָמַר הֶרֶב הִכִּי שְׁמַע מִיָּנָה
דְּלֹא בְּעִינֵי לְמִשְׁיָיְלִיהָ כְּלָל תוֹךְ כַּמָּה שְׁעוֹת רְאָהוּ אִם לֹא שְׂיֵאמַר הוּא מְעַצְמוֹ שְׁלֹא רְאָהוּ
בְשַׁעֲתוֹ אוֹ בְּיוֹמוֹ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ לְמַעְלָה: וְהָרִי לָהּ נִסְחַח הַעֲדוֹת הַהִיא עִם תִּשׁוּבַת הֶרֶב עָלָיו
מְנוּעָתָא מְלִשׁוֹן הַגְּרִי לְלִשׁוֹן עֲבָרִי: וְאֲנִי הָעֲדִים חֲתוּמֵי מִטָּה הֵינִי בְּשׁוֹק הַמְּדִינָה הַנִּזְכָּרַת
כְּשֶׁעָבַר עָלֵינוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְלַח מְלַח הַסְּפָנִין וְהוּא מְסִיחַ לְפִי תְנוּמוֹ כְּרָאוּי וּבְכֻלָּל
דְּבָרָיו וְהַגְּדָתוֹ עַל דְּבָר מִי הוּא הַנִּפְקָד מִיּוֹרְדֵי הַיָּם בְּטַבִּיעָה בְּיָם אָמַר מִי יוֹדִיעַ לְאֲשֶׁת
רְאוּבֵן הִיְהוּדֵי שְׁהוּ טָבַע וְהִשְׁלִיכוּ הַיָּם לְיַבְשָׁה אַחֵר טְבִיעֵתוֹ וְרָאִיתִיו בְּעִינֵי וְנִתְאַמַּת אֲצִלִּי
הַפְּרָתוֹ וְכִסִּיתִיו בְּעַפָּר: וְסִפַּר לָנוּ אֲנִי הָעֲדִים הַחֲתוּמֵי לְמַטָּה זֶה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַנִּזְכָּר
הַסִּימָנִים הַגְּלוּיִים עַל תְּמוּנַת הַנִּפְטָר וְסִימְנֵי פְרָצוּף פְּנָיו וַיִּדְעוּנוֹם וַיִּדְעוּנוֹהוּ מִצַּד הַמְּצָאוֹ
אֲצִלָּנוּ וְהַרְגָּלוּ עֲמָנוּ בְּיַמֵי חִיָּיב וְנִתְקַיְיַמָה אֲצִלָּנוּ דְּיַעַת גּוֹפּוֹ וְתִמּוּנָתוֹ וְצוּרָתוֹ וְכִשְׁשִׁמְעָנוּ
אֲנִי הָעֲדִים הַחֲתוּמֵי לְמַטָּה דְּבָרֵי הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַנִּזְכָּר בָּמָה שְׁהַגִּיד עַל פְּלוּנֵי הַנִּפְטָר וְכו'
פְּתַבְנוּ וְחַתְמָנוּ וְכו': יוֹרְנוּ אֲדוֹנָנוּ וְכו': הַתִּשׁוּבָה כְּכָר הַתִּרְרָה זֹאת הָאֲשֶׁה אֲשֶׁת הַנִּפְטָר
הַנִּזְכָּר בְּמֵאמַר זֶה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַמְּסִיחַ לְפִי תְנוּמוֹ וּמְנוּחָתָהּ לְהַנְּשֵׂא לְכַתְחֵלָה בְּזֶה הַמְּאָמַר
הַנִּכְלָל בְּזֶה הַשְּׁטָר: וְכַתְּבַת מִשָּׁה וְכו' ע"כ דְּבָרֵיכֶם: וְתַחֲלָה אֲנִי דְמָאֵי דְקָאמְרִיתוּ שְׁעָנִין
זֹאת הַשְּׂאֵלָה גְרוּעַ מְעַט מִמֶּנּוּ הַעֲדוֹת שְׁלָנוּ שְׁבִזָּה הַעִיד יִשְׂרָאֵל וּבְזֶה עוֹבֵד כּוֹכְבִים מְסִיחַ
לְפִי תְנוּמוֹ: אֵין אֲנִי רוֹאֶה בְּזֶה גְרַעוֹן כְּלָל דְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְסִיחַ לְפִי תְנוּמוֹ לְגַבֵּי עֲדוֹת אֲשֶׁה
כִּיהוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן שְׁוִיָּה רַבָּנִין: וְאֲמַנָּם הַגְּרַעוֹן הוּא בַּעֲדוֹת שְׁלָנוּ וְלֹא אוֹמַר גְּרַעוֹן אֲלֵא שְׂאֵין
לָהֶם זֶה עִם זֶה שׁוּם יַחַס וְלֹא שׁוּם דְּמִיּוֹן כְּלָל וְעִיקְרָן שֶׁל דְּבָרִים שְׂאִם לֹא הִנֵּה הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִים מַעִיד עָלָיו בְּסִימְנֵי הַגְּלוּיֵי שֶׁל תְּמוּנָתוֹ וּפְרָצוּף פְּנָיו הִנֵּה הִנֵּה מְקוּם לְמָה
שְׁפַתְבָּתָם דְּלֹא הִנֵּה מוֹרָה בָּהּ לְהַתִּיר כִּיּוֹן שְׁלֹא הַגִּיד שְׁרָאָהוּ בְשַׁעֲתוֹ: אֲבָל הַרְמַב"ם ז"ל
סָמַךְ לוֹ עַל הַסִּימָנִים הַגְּלוּיִים וּמְנוּחָתָם שְׂאֵמַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהַפִּירוֹם הָעֲדִים וְהַפִּירוֹ
אוֹתוֹ בְּהֵן הַכְּרָה גְּמוּרָה דְּהוּא ז"ל פְּסַק כְּמָאן דְּאָמַר סִימָנִים דְּאוּרִיִּיתָא וְכַתְּבַת שְׁסוּמְכִין
עָלֵיהֶם בְּכָל מְקוּם וְדָנִין עַל פִּיהֶם דְּבַר תּוֹרָה וְכִמוֹ שְׁכַתְּבַת פִּי"ג מִהַלְכוֹת גְּזֻלָּה וְאֲבָדָה:
וְכַתְּבוּ הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א ז"ל דְּאֲפִילוּ לְמָאן דְּאָמַר סִימָנִין דְּרַבָּנִין יֵשׁ מִיָּנִי סִימָנִים
מְנוּחָתָם בְּיֹתֵר שְׁהֵם מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מְקוּם וְאָף כְּאִן מְעִידִין עָלֵיהֶם: וְכֵן כַּתְּבַת הַרְא"שׁ
ז"ל בְּתִשׁוּבוֹתָיו וְז"ל הָאֵ תְּזִינֵן דְּאֵע"ג דְּסִימָנֵי דְּרַבָּנִין סִימָן מְנוּחָתָם הָוֵי דְּאוּרִיִּיתָא הִילְכָף
סִימְנֵי גּוֹפּוֹ כְּגוֹן אֲרִיָּה וְקִטִּיִן חִינֵר וְסוּמָק לֹא הָוֵי סִימָן אֲבָל אִם הִנֵּה חֶסֶר מֵאֲבָרָיו אוֹ יָתֵר
בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ שְׁנֵי בְּאֲחֵר מֵאֲבָרָיו אוֹתוֹ הָוֵי סִימָן מְנוּחָתָם ע"כ: וְכַדְאֵי שְׁלֵהֵי פָּרַק

קמא דבבא מציעא גבי מילתא דרב אשי דקאמרין התם רב אשי אמר פגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני ונדוקא בצד אות פלוני אבל נקב בעלמא לא וכו': וכמו שפיתבו שם הבאה התוספות והמפרשים ז"ל: וכן כתבו גם כן פרק אלו מצואות דאפילו למאן דאמר סימנין דרבנן יש מיני סימנין שהו מובהקין ביותר פגון נקב יש בצד אות פלוני וסומכין עליהו דבר תורה: וכן מוכח בגמ' בהדיא ולא נמצא בענין זה שום חולק מעולם: ויבדאי דסימנים אלו היו גלויים ומובהקין שראוי לסמוך עליהם וכמו שפיתוב בנוסח העדות שהגיד להם העובד כוכבים הסימנין הגלויים והידועים של תמונתו ושל פרצוף פניו דאתרנוייהו קאי גלויין: תדע דמדלא נאמר סימנים סתם נראה שהיו הסימנים גלויים ואמתיים שראוי לסמוך עליהם: ואפילו אליבא דמאן דפסק דסימנין דרבנן וכ"ש שהספימו סימני תמונתו עם סימני פרצוף פניו והפירוים העדים והפירויהו בהם הפרה גמורה וכן מורה לשון השאלה שהיא שאלת חכם שעשה עיקר גדול מהסימנין שאמרו העדים והפליג בהו כמו שיראה הרואה בעיקרי השאלה: הילכף הרב ז"ל לא על הפרת הגוי בלבד סמך אלא על הסימנים הגלויים שהפירויהו העדים בהם הפרה גמירה והינינו דחזר הרב ז"ל לומר ומותרת לינשא לכתחלה בזה המאמר הנכלל בזה השטר וקל להבין וכ"ש במקום שהדבר בספק פהא דאלו בנדון שלנו ע"כ דלא אפשר לומר שראה את פולן בשעתו ואין זה מקום אריכות וכבר כתבתי פעמים רבות דאין לו לאדם להניח דברי שפיתבום כל הראשונים והאחרונים ז"ל בפשיטות ובברור יבינום הנשים והתינוקות ויתלה עצמו להקש בדברי מחבר מנדון לנדון שאין בין שניהם שום הדמות כלל דמלבד הסימנים יש כמה חלוקים בין זה לזה: וכדי שלא אניח הנקודה שאנחנו בה לא הערתי עליהם ועת לקצר: עוד כתבתם שוב נמצא בספר שאלות ותשובות לחכמי פרוייצ"א ז"ל שבמים שאין סוף במת וקברתיו כי הקא די להתירה: וזה טופס מה שכתוב שם וצריכין אנו להתלות בהוראות רז"ל שהחזקו להיות משיאין הקא דכבר נשאת כל שכן דלא מפקי מיניה מדרב אשי דאמר רב אשי הא דאמור רבנן מים שאין להן סוף אשתו אסורה הני מילי לכתחלה אבל או נסיב לא מפקינן לה מיניה ואפי' אי לא אינסיב' מנסבינן לה כיון דמסהיד האיף יהודי שמש של בית הפנסת מת וקברתיו לא מיבעיא הקא דאיש הוא ובר אסהודי הוא אלא אפי' אשה וכו' עד הרי לה בפירוש שבמת וקברתיו בלבד די להתירה להנשא לכתחלה ע"כ דבריכם: חס ליה לפומיה דמר לחומר פי האי מילתא ולאסוקי אדעתיה דהתם לא מיירו אלא במת פיבשה ולא בטבע בים כמו שעלה על רוחה כבודה במקומה מונח: והראיה ממה שכתוב בתחלת השאל וז"ל שנסמע בכך ע"פ עדים מתפונים להעיד ומסיחין לפי תומן מאותו בנמינ בעלה הראשון שנפטר והלאה לו ואין אומרין זה על טבע בים בשאלה לחכם: וכן נמי בתו' שם מפנין דיהודי האיף שמש של בית הפנסת מת וקברתיו ולא טבע בים הוא זה: והנראה מכלל הדברים שם ואף על פי שהם מלאים שבושים וטעויות של סופרים שהעיד עליו עד אהד שמת או עובד כוכבים משיח לפי תנמו מת וקברתיו: וכתב המשיב וצריכין אנו להתלות בהוראות רבותינו שהחזקו להיות משיאין וכו' וכדאמרי שלהי מכילתין דהחזקו להיות משיאין מפי עד אהד ועד מפי עד מפי אשה וכו' ואפי' מפי עובד כוכבים המשיח לפי תנמו הקא דכבר נשאה כ"ש דלא מפקי' לה מיניה מדרב אשי וכו' פלומר והראיה ממה דאמר רב אשי גבי מים שאין להם סוף דקתני בבבוי'א בהדיא מים שאין להם סוף אשתו אסורה

ואפילו הכי קאמר דאי עבר ואינסויב לא מפקיל לה מינייה וכדאימתא התם אמר רב אשי ש"מ הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי לכתחלה אבל אי נסיב לא מפקיל לה מינייה וכ"ש הקא דהתחזקו להגות משיאין דלא מפקינן לה מינייה ואפילו להשיאה לכתחלה שרי מפנין שהעיד האיך יהודי חבירך מת וקברתיו והביא הרבה ראיות דעובד פוכבים משיח לפי תנמו נאמן וכתוב שם דהאוסרין היו נתלין בעדות רשע אח' שהעיד עליו שלא מת ואגב חורפיה דמר עשה מהראיה עיקר המעשה ולא שנת לבו לדברים שבאו שם בבירור וכיוצא בדברים אלו עצמן פתב הרב בעל מגיד משנה וז"ל על הא דרב אשי ונראה שמכאן הוציא רבי ז"ל בבעיי דלא אפשיטו דאם נשאת לא תצא: דהא הקא דאמרינן בבבביתא אשתו אסורה ואסיקנא דלכתחלה קאמרינן דאם נשאת לא וכ"ש במאי דמספקא להו ע"כ דבריו: ואפילו שתהיה אותה תשובה במי שטבע בים פדברי מחשבותיכם אני תמיה איך עלה על דעתכם לסמוך עליה ולהשיא בה ערוה לשוק והנה לא נתברר שם תוכן המעשה פראוי אף כי מלבד שלא נזכר שם המאורע פראוי הלא היא כולה מליאה טעיות ושיבושי סופרי' ולא רישא סופה ולא סופה רישא: עוד פתב ואם כן למה נניח דברים ברורים פתבים ראשי הפוסקים והמחברים זול וניזיל פתר שינויי דחיקי וחקירות בלתי מבוארות לא כן למדונו הראשונים ז"ל ולא כן פתב הרא"ש ז"ל בתשובה וז"ל וראוי לכל מורה לחזר אחר כל צדדין להתיר עגונות ואף כי בכל מה שפתבנו אין כאן חזר אחר צדדין אלא הלכות פסוקות ותשובות ברורות לגאוני עולם אשר עמודי התורה נשענים.

עליהם בכל מקום ע"כ דבריהם: ועליה המשא הנה והתלוונה הזאת ותמה על עצמה כי אתה מניח הדברים הברורים פשמש בדברי כל המחברי' והמפרשים ז"ל והם צוחין פכרוקיא ואמרינן כי אין האשה ניתרת עד שיאמר העד ראיתיהו בשעתו כמו שבאו דבריהם באריכות יבנום הנשים והקטנים וקמהדר מר לגבב ולהביא הקשים מיכשה לים וקלים וחקירות ודרישות וחקירות אשר אין לנו עסק בהם ודברים המכחישים את הרשום בכתב אמת באר היטב ואלו לא נמצא בידינו שום ספר בעולם אלא דברי הרשב"א ז"ל שפתבתי למעלה שפתב דלדברי הכל ואפילו שני עדים אין משיאין אשה על פיהם במי שטבע ופלטוהו המים אלא במעדין שפלטוהו המים לעיניהם וראוהו מיד וכו' הנה די לנו כ"ש במקום שבאו דבריהם ז"ל בבירור שאין אחריו בירור: ומה שפתב בשם הרא"ש ז"ל שראוי לכל מורה לחזר אחר היתר עגונות: הנה התדשה הזאת לא נפלאות היא ממנו ולא רחוקה לא גבוהה בשמים ולא עמוקה כי ראוי להקל משום עגונה אבל לא בדבר שאיסורו בעין פשוט ומנסכם לכל: בפל מפל כל ומפורש בגמ' בהדני' ומאן דעביד כי האי גוונא לגבי ערוה יהא רעוא דלשרי תרבא: ומי יתן ידעתי מה המה ההלכות הפסוקות והתשובות הברורות דממה וקול אשמע: ובעינא דנימ' לכו מילת' דאשכחן בתשובות הרא"ש ז"ל כלפי שנאיה דמר שפתב שם וז"ל לא הנה לה למשש פער באפלה בענין אשת איש וכו' וכתב שם ז"ל הנשמע כנה או הנראה אדם יסמוך על לבו הסכל וידמה מילת' למילת' להתיר אשת איש: מי שיש בו יראת שמים יתרחק מלהתיר כל ספק איסור עד שיתברר לו ההיתר בראיות ברורות כל שפן בספק אשת איש שלא להרבות ממזרים בישראל עכ"ד: עם היותו ז"ל ראש המחזרים אחר היתר עגונות: עוד פתבם ובר מדין ומדין שענינו הרואות שהקלו ז"ל כמה קולות והסכימו כל רבותינו

הצרכותים והאשפנוים ז"ל ללכת בה אחר המיקל יש לנו עמוד גדול על מה שנסמוך
והוא רבינו תם ז"ל שעליו ועל כל מה שכתבו התוספות בשמו אנו סומכין ברוב דיני
התורה והוא ז"ל כתב בספר הישר שאם גופו שלם מעידין עליו בטביעות עין אפילו
אחר כמה ימים ולא בעי' דוק' בתוך ג' ימים ועל פרחין דה"ה במים לדעתו ז"ל שאם
גופו שלם לא בעינו חזיוה בשעתיה דאחר שעה או י"ב שעות במים או אחר ג' ימים
ביבשה דינם אהד כמו שכתבנו: וכן הביאה בעל אדם וסנה ז"ל ור"ת פי' דהא דאמרין
שצרכין סימנין כשלא נמצא הגוף שלם שאכלוהו דגים ולא נשאר אלא פרצוף פנים
עם החוטם אבל אם היה שלם מפירין אותו אפילו אחר כמה ימים בטביעות עין: גם
משקל' וטריא אותה הלכה שכתב המרדכי משמע בהדני' שר"ת ז"ל עצמו כתב פן בפי'
כלומר שסברתו היא זאת ע"כ דבריכם וכבר הארכתי בענין זה בהתשובתי וכתבתי דאפי'
רבינו תם לא מיירי אלא ביבשה וכמו שכתב הוא ז"ל בפי' ובבירור: ואם נפשך לדמות
בדבריו ז"ל ים ליבשה כבר קדמה אחד קדוש ורב וגדול בישראל הוא הרב הריב"ש ז"ל
שכתב בשאלותיו וז"ל וזה אינו דאפילו ר"ת לא קאמר אלא בג' ימים משום דס"ל דקאי
אמאי דקאי במתניתין לעיל מיניה דאין מעידין אלא על פרצוף פנים אבל בהא דמים
דקאי על ההוא גברא דטבע בדיגלת דגופו שלם הוה דהא קאמר אסקוה אגשרא ולא על
פניו וסוטמו לבד אמרו פן ועלה אמרין וה"מ דכי אסקוה חזיוה בשעתיה אבל אשתיה
מיתפח תפח אלמא דגופו שלם דומיא דההו' אמרין מתפח תפח עכ"ד ז"ל: וכ"ש דהא
מילת' דר"ת ז"ל כבר דחו אותה האחרונים והרשב"א ז"ל ומחו לה מאה עוקלי בעונכלא
אחר היות' מפירין ערוך רבינו תם ז"ל ואת יקר תפארת גדולתו פמונו: וכ"ש דדברים
אלו גבי עובדא דילן אין להם על מה שייסמוכו דהא לא ידעין אם ראהו העד שלם או
בלתי שלם הוא והנטבעים האחרים וקבעי מר השתא להניח בהנחה שראה אותם
שלימים ואחר זאת ההנחה הבלתי צודקת קא בעי לעשות עיקר מדברי ר"ת אשר דחו
אותן האחרונים ז"ל ולא די בזה אלא דקא מדמי במילתיה ים ליבשה דבר שכתב הריב"ש
ז"ל הפכו בפי' ונמצא מקריע את פולם בלא ענין: ועל הנהו יסוד הענין: ומה שכתבתם
דמהיא שקלא וטריא שביא בעל המרדכי ז"ל משמע בהדיא שסברת ר"ת ז"ל היא
זאת לעולם לא משמע הכי התי' לא בהדיא ולא בסתמא ולא יתחייב מדבריהם ז"ל שם
בדברי ר"ת ז"ל מה שאתה חושבי' לחייב בו ונהנה ליה למר לפרושי מילתיה היכי משמע
הכי התי' או שלא להביא הדברים כלל ודברי בעל אדם וסנה ז"ל שכתבתם הנה דברי
ר"ת עצמו מזימון ומכחישין את דבריו וכל הראשונים והאחרונים ז"ל שבאו אחריו
והביאו את דבריו ואין ראוי להאריך במפורסמות: ואם גם אתם פך מטין דבריכם דלא
מיירי אלא ביבשה אלא שחשבתם להקש זה לזה וכ"ש דאיהו גופיה בעל אדם וסנה
נראה דלא מפליג גבי ים בין שלם ללא שלם כמו שיראה הרואה בדבריו ז"ל ואם המביא
הדברים פך לא סמך עליהם היכי נסמוך אנו עליהו וכבר כתבנו דאין לנו יסוד לזה
הבנין: ומה שכתבתם בראש דבריכם שהקלו חכמים כמה קולות בעגונה היינו בסוף
העדות אבל בעקרא אדרבה דאשפחן להו דמחמרי טפי וכן כתוב בספר אור זרוע ז"ל
דלא אקול רבנן בעדות אשה משום עגונה בתחלת העדות אלא בסוף העדות פההיא דפ'
יש בכור לנחלה דאמרין התי' שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן ופרכינן ותו אחמור
והתנן הוחזקו להיות משאיין עד מפי עד מפי אשה וכו' ושנינן כי אקול בסופא בתחלה

לא אקול ופי' רש"י ז"ל לאחר שדקדקו יפה שזה הוא הקלו חכמים בסוף עדותן להחזיקה אפילו בעבד ושפחה אבל בתחלת העדות דהיינו דאמרו דמת לא אקול עד שיפירוהו יפה עכ"ל: הא למדת שבתחלת העדות בעי' שיעידו שבבירור מת אבל בסוף העדות מחזקינן אפילו על ידי עבד ושפחה ועובד פוכבים משיח לפי תנמו והיינו תחלת העדות שיעידו שודאי מת וסוף עדות שאנו מאמינים לאלו ע"כ: וכן פתב רבי אבי"ה ז"ל רבו אבל בתחלת העדות לא הקלו פי' בגוף העדות לא מקילין אבל יש שם עדות אפי' פסולים רק שיעידין דבר ברור מקילין כדפרישית ע"כ: הא פי' ופסק דבתחלת העדות היינו גוף העדות שיעידין שמת אנו מחמירין לברר הדבר וכן פתב מורי רבינו שמתה בתשובה והכי מוכחא פולה שמעתא דפ' האשה דתלינן לחומרא דאמרין דאיכא מאן דעבדי ליה סמטרי ואמרין פי היכי דלדידך אתרחיש גיפא ואמרי' נמי איניש אחרינא אתא לאצולי ואכלתיה נורא ומים שאין להם סוף שמה עלה במקום אחר: ובירושלמי ראוהו מגניד אני אומר בקרב מלוננת נכנה וצ'וב אני אומר מטרונה עברה עליו ופדאתו נפל לג'וב אריות אני אומר נסים נעשו לו לכבשן האש אני אומר נעשה לו נס פחנניה מישראל ועזריה: מיסוד רבי נתן ורבי שמחה ז"ל: עוד כתבתם ואף הריב"ש ז"ל שגראה, כמחמיר בהתר עגונות פתב שמן הגמרא אין הכרע לומר דבעינן חזיוה בשעתיה על כל פנים דהא איפשר לחלק ולומר דה"מ בששקה במים יותר מג' ימים אבל מי שלא עמד בים ג' ימים לא בעי' למחזייה בשעתיה ולא אמרינן ביה מיתפת תפוח: ע"כ ודברים ברורים הם שהדבר שקול ועומד בלשון הגמ' ואין לו הכרע ואין פאן מקום לאריכות: עוד פתב ז"ל שלשון הרמב"ם ז"ל סובל חלוק זה: עוד פתב בסוף דבריו שכל חומרותיו לא הביאם אלא לענין מעשה ושהיה ראוי לחכם שהוא איש ריבו להנעץ עם הגדולים ממנו: אמנם להלכה מודה הוא שמן הדין אין לחוש לשל אותן חומרות כלל וכמו שהאריך שם ז"ל בראיותיו ע"כ דבריתם וקא מיייתי מר ספינא חריפא ופסקיה ללישנא דידיה וכתב ראש דבריו ז"ל והעלים הסוף ונשאר בפי הקלמוס פאלו אין אתנו יודע עד מה ומה למעלה ומה למטה ולא ספר מספריו: ולא ראינו את חדריו: ולא עברנו בין בתריו: וגניבי למה לה: והנה הוא ז"ל פתב שם סמוך לאותן דברים וז"ל וגם לשון הרמב"ם ז"ל סובל לפרשו בדרך חלוק זה: אלא שהרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל פתבו בחידושיהם בפשיטות דבין שקה במים יותר מג' ימים בין פחות בעי' חזיוה בשעת' וכו' הנה שלדעת אלה גדולי עולם ולבם כפתחו של אולם: כל ששקה שעה אחת אחר שעלה מן הים הוא משתנה ואין מעידין עליו ע"כ: עוד פתב בענין זה במקום אחר מתשובותיו אמנם למעשה אין ראוי להתירה ראשונה מפני עדות העובד פוכבים: שניה לה מפני סברת הריא"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל בענין וקברתיו: שלישית אפילו להלכה מפני ענין אשתהי כמו שפתב הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל בפשיטות ואחרים מן האחרונים ז"ל: ולא נמצא לשום פוסק או מחבר שיכתוב בהפך ובגמ' שזכר ענין זה בסתם בלא חלוק בין שעמד במים יותר מג' ימים בין לא עמד א"כ אין לחלק מסברא להקל בשל תורה עכ"ד: וכן נמי הביא הרב בעל מגיד משנה ז"ל דברי הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל בענין זה להלכה בלא שום חולק: וכן פתב הר"ר יהונתן ז"ל בפ"י: ואתה האדון אף על כל זה לא פקחת עיניך: והנה פאין נגדך: לא תחוש אם יקצרו הם ואתה תאריך יקללו המה ואתה תברך: ולא די שהתעלמתם מדברי רבי הרב ז"ל וכתבתם בשמו הפך פונתו ומסקנתו אלא שהעדתם עליו דלא פתב

כָּל חֻמְרוֹתָיו אֵלֶּא לְמַעֲשֵׂה וְלֹא לְהִלְכָה: וְהוּא לֹא כֵן יִדְמָה וּלְכַבּוֹ לֹא כֵן רוּחַשׁ אֵלֶּא שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ לְעַנְיָן אֲשֶׁתֵּהי דַּהֲיִינוּ הַנְּדוֹן שְׁלָנוּ אֲפִילוּ לְהִלְכָה כְּמוֹ שְׂכֵתְבִיתִי דְּבָרָיו ז"ל בְּפִירוּשׁ: וְמָה שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ לוֹ לְמַעֲשֵׂה הֲיִינוּ לְהִשְׁתַּח אֹתוֹ הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וְלְעַנְיָן קִבְרָתוֹ וְאֲפִילוּ בְּעַנְיָן הַהִשְׁתַּח חֲזַר וְכָתַב שֵׁם אֲבָל עֵתָה שְׁנֹתֵי־שִׁבְתִּי בַּדְּבָר מְסַתְּפֵק אֲנִי בּוֹ לְהִלְכָה וְכ"ש לְמַעֲשֵׂה שְׂרָאוֹי לְהַחֲמִיר בּוֹ עַכ"ד אַף פִּי עֲנִינֵינוּ אֲנַחְנוּ מַעֲשֵׂה הוּא וְלֹא הִלְכָה וְכ"ש דְּלוֹ הַנּוֹחַ שְׂדָבְרִים אֵלֶּוּ שְׂאֻמְרָתָם הֵם דְּבָרִים שֶׁל אֲמַת וְהִלְכָה פְּסוּקָה דְּלֹא בְּעִי' רָאָהוּ בְּשַׁעֲתוֹ אֵלֶּא לְמִי שְׂשָׂה בְּמִים יוֹתֵר מִג' יָמִים אֲבָל שָׂהָה בְּמִים פְּחוֹת מִג' יָמִים יְכוּלִין לְהַעֲיֵד עָלָיו עַד שְׂיִמְלָאוּ לוֹ ג' יָמִים מְשַׁעַת מִיתָתוֹ דְּוָמְיָא דִּיבְשָׂה: לֹא יַדְעָתִי מָה יִסְכּוֹן לְכֶם בְּהִכִּי דְּהָא הִכָּא בְּעַנְיָנָא דִּילָן כְּמוֹ שְׁלֹא יַדְעֵנוּ אִם רָאָה אוֹתָן בְּשַׁעֲתָן אִם לֹא הִכִּי נְמִי לֹא יַדְעֵנוּ אִם שָׁהוּ בְּמִים פְּחוֹת מִג' יָמִים אוֹ יוֹתֵר וְאִם רָאָה תוֹךְ ג' יָמִים לְמִיתָתָן אוֹ לֹא: וְאִם נִתְעוֹרְרָתָם לְזֶה מְדַבְּרֵי הָרִיב"ש ז"ל שֶׁהֵבִיא דְּבָרִים אֵלֶּוּ לְדַחֲוֹתָן וְחֲשַׁבְתָּם דְּכִמוֹ דְּאִי הוּוּ אֲמַת הוּוּ מְהֵנִי לְהֵיִיא אִיְתָתָא הִכִּי נְמִי מְהֵנִי לְגַבִּי דִּילָן לֹא דְּאִיקְתוּ שְׁפִיר דְּעַנְיָנָא דִּילָן לֹא דְּמִי לְהֵהוּא עַנְיָנָא כָּלֵל דְּהָתָם הָעֵיד הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים שְׂמִשְׁעָה שְׁנֵהֲפָכָה הַדּוּגְיָא וְטַבַּע עַד שְׂעָה שְׂרָאָה אוֹתוֹ לֹא עָבְרוּ כ"ד שְׁעוֹת כְּמוֹ שְׂכָתוּב שֵׁם: וְאִם הָיוּ דְּבָרִים אֵלֶּוּ שְׂאֻמְרָת עֵיקָר הֵנָּה הֵיְתָה אֲשֶׁת הַמֵּת מְוֹתֵרָת פִּינּוֹן שְׂרָאָתוֹ בְּתוֹךְ כ"ד שְׁעוֹת וְאֵע"פ שְׁלֹא הָעֵיד שְׂרָאָהוּ בְּשַׁעֲתוֹ: וְכֵן נְמִי אִם הָיָה עוֹלָה בְּיַד הַמֵּתִיר שְׂגָרְסַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל הִיא אִם שָׂהָה אַחַר שְׂהַוְשָׁלָה מִן הַיָּם כ"ד שְׁעוֹת כ"ש שְׂהֵיְת' ג"כ מְוֹתֵר' כִּי אִפִּי' מִשְׁע' שְׂטַבַּע עַד שְׂרָאָהוּ לֹא עָבְרוּ כ"ד שְׁעוֹת אֲבָל בְּעוֹבֵד דִּילָן הָא לֹא יַדְעֵנוּ בְּאִי זֶה זְמַן רָאָה הָרוּא' אִם בְּשַׁעֲתוֹ אוֹ אַחַר יוֹם אוֹ יוֹמִים אוֹ ג' וְכ"ש שְׂאִין לְדְּבָרִים אֵלֶּוּ עֵיקָר כָּלֵל וְדְּבָרִים בְּטָלִים הֵם וְעוֹר אֲכָתוּב בְּזֶה בְּסוּמּוֹה בְּע"ה: עוֹד כָּתַב וְא"כ עָלָה בְּיַדְנוּ שְׂחֻשׁ הַסַּפֵּק הַנִּשְׁאָר לָנוּ בְּאִשָּׁה הַזֹּאת בְּעַנְיָן אֲשֶׁתֵּהי כְּלוֹמֵר דְּשָׂמָא לֹא רָאָהוּ מִשָּׁה זֶה בְּשַׁעֲה דְּאִסְקוּהָ מִיָּא אִין לְחוּשׁ לוֹ מְכַמָּה טְעָמִים הָא' שְׁמֵן הַגְּמָרָא אִין הִכְרַע דְּבַעֲיָנוּ חֲזוּיָה בְּשַׁעֲתֵיהָ עַכ"פ דְּהָא אֲפָשָׁר לְחַלֵּק וְכו' כְּמוֹ שְׂכָתַב זֶה פְּעָמִים שְׁלֵשׁ הָרִיב"ש ז"ל וְאֵף פִּי אִם נֹאמֵר דְּבַעֲי' חֲזוּיָה בְּשַׁעֲתֵיהָ עַכ"פ כְּלוֹמֵר בֵּין עֵמֵד בְּמִים ג' יָמִים בֵּין עֵמָה פְּחוֹת מִג' הֵנָּה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל לֹא דוֹקָא מִיָּד אֵלֶּא אוֹ אַחַר י"ב שְׁעוֹת כְּמוֹ שְׂבָא בְּכָל סְפָרָיו ז"ל שְׂבַּיְדֵינוּ חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים אוֹ אַחַר כ"ד שְׁעוֹת כְּמוֹ שְׂבָא ג"כ בְּכָל סְפָרֵי תַלְמִידוֹ חִבְרוּ הַהוֹלָה תְּמִיד בְּעַקְבוֹתָיו וְהַמְעַתִּיק לְשׁוֹנוֹ תִּיבָה בְּתִיבָה בְּכָל מְקוֹ הוּא הֵר"ם מְקוּצִי ז"ל וְאֵע"פ שְׂמַגִּיד מְשָׁנָה וְהָרִיב"ש ז"ל גּוֹרְסִין בְּסְפָרֵי הָרַב אַחַר שְׂהַוְשָׁלָה מִן הַיָּם שְׁעוֹת וְכו' וְאוֹמְרִים שְׂכָף הִיא הַנְּסָחָא הַדִּיקְנִית עַכ"ז אָנוּ צְעִירֵי תַלְמִידֵיהֶם דְּנִין לְפָנֵיהֶם עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְאוֹמְרֵי שְׂלַעֲנִיּוֹת דַּעֲתָנוּ אִין אָנוּ נְסְכָמִים עִמָּהֶם בְּגִירְסָא הִיא אֲבָל אֲנַחְנוּ נְסְכָמִים עִם גְּרָסוֹת כָּל סְפָרֵינוּ וְעִם הָרַב בַּעַל סְפָר הַמְּצוֹת ז"ל דְּבַשְׁלָמ' אִם נֹאמֵר שְׂכָתַב הָרַב ז"ל מְסַפֵּר שְׁעוֹת י"ב אוֹ כ"ד כְּמוֹ שְׂכָתַבְנוּ אֲתֵיָא שְׁפִיר שְׁעוֹת אֵלֶּא אִם נֹאמֵר שְׂכָתַבְנוּ שְׂאֻמְרָתוֹ שְׂאֻמְרָתוֹ עֵבּוֹר שְׂעָה א' אִין מְעִידִין עָלָיו לֹא אוֹרְחָא דְּלִישְׁנָ' לְמִימֵר הִכִּי: וְאֵף פְּהָ מְפִיק מְרַגְלִיּוֹת וְלִשְׁוֹנוֹ צַחוֹת וּמְדוּוּיָקוֹן כְּמוֹהוּ ז"ל: וְכֵן הָיָה לוֹ לְכָתוּב וְאִם שָׂהָה בִּיבְשָׂה אַחַר שְׂהַוְשָׁלָה אִפִּי' שְׂעָה אַחַת: וְעוֹד דְּלִפִּי גְּרָסָתָם ז"ל אִי אֲפָשָׁר לִישַׁב בְּדַבְּרֵי הָרַב ז"ל אֲחַד מִהַשְּׁנֵי פִירוּשִׁים הַסּוּבָל לְשׁוֹן אִסְקוּהָ בְּשַׁעֲתֵיהָ הָאֻמּוֹר בְּגַמ' רְצוּנֵי לוֹמֵר אוֹ מִיָּד אוֹ בְּתִיָּה שְׂעָה שְׂלִשׁוֹן שְׂהַוְשָׁלָה מִן הַיָּם שְׁעוֹת לֹא יִסְבּוּל לְפָרֵשׁ בּוֹ מִיָּד וְגַם לֹא לִפ' בּוֹ שְׂעָה אַחַת וְאֵף אִם נֹאמֵר שְׂשַׁעוֹת טְעוֹת סוּפֵר הוּא וְשֶׁהוּא ז"ל כָּתַב שְׂעָה הָא נְמִי לִיתָא דְּהָנָה לִיָּה לְמַכְתַּב שְׂעָה

אחת או אפי' שעה אחת כמו שכתבנו וזה ברור לטועמי טעם הלשון ולכל יודע מבין: וכי תימ' על פרחיך לא כתב הרב מספר שעות דא"כ נמצא חולק על הגמ' דאמר לשעתיה: הא ליתא דאפי' תיבת לאלתר דמשמעה טפי מיד אשפחו בכמה דנכתין שיש לה שיעור גדול כדאמרי' על ההיא דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול ורבי שמעון מכשיר ואמרי' עלה בגמ' לא הכשיר רבי שמעון אלא לאלתר אבל מפאן ועד עשרה ימים לא: הרי שלא לאלתר סובל זמן גדול כל שפחות מעשרה ימים וכמו שכתב בארנפה הריב"ש ז"ל וכ"ש לשעתיה שישבול לפרש בו מעת לעת ומי יאמר לנו שלא מצא הרב פן בפירושי הגאונים ז"ל ותשובותיהם שעליהם סומך בחבורו ברוב הדברים שנסתפקו לו כמו שכתב ז"ל בתשובה אחת: שכן הסבא נותנת והעינים רואות שאפי' בתקופת תמוז אינו נתפח מיד בצאתו מן הים וגם לא אחר שעה אלא אחר עבור שעות ספורות: ודעתינו נוטה לומר שהגרס' הנכונה י"ב שעות כמו שבא בכל ספרי הרב ז"ל שראינו ושהוא ז"ל מפרש בשעתיה עונה אחת דהיינו י"ב שעות: אי נמי היתה גרסתו בגמ' לאלתר ומפרש בה נמי עונה אחת ולא דוקא לאלתר כמו שכתבנו ע"כ דבריכם: ומה שכתבתם ואמרתם הטעם הראשון שמן הגמ' אין הכרע דבעי' חזיוה בשעתיה בלא חילוק דהא אפשר לחלק: כפר כתבתי בזה למעלה יותר מהצורך ואמרתי בדברים אלו בטלים הם בטלום גדולי עולם הרמב"ן והרשב"א ז"ל והביא דבריהם להלכה הרב בעל מגיד משנה וכן הריב"ש ז"ל שכתבתם הדבר בשמו והוא כ"ת בהפך: וכתב דלא נמצא לשום פוסק או מחבר שחולק על זה: ועתה אוסיף בה נופך משל הרב הגדול רבינו יהונתן ז"ל הפכה שכתב ז"ל אבל אשתי אפי' משהו מתפח תפח ואינו ניכר לא שנא שעמד בים ג' ימים או יותר ולא שנא אם לא שעה בים אלא יום אחד שמחמת המים מתפח תפח כל כף עד שתשתנה צורתו לגמרי עכ"ד ז"ל: ומה שכתבתם לדעת הר"ם במז"ל דלאו דוק' לשעתו אלא או אחר י"ב שעות או כ"ד: כפר כתבתי: גם בזה מה שסיפיק ושידברים אלו בלא צורך כלל אף אם היו אמת דלעניינא דילן לא שנא יהיה הגבול שעה אחת או י"ב או כ"ד או יותר דכי היכי דלא ידעינן אם ראה אותן בשעתן הכי נמי לא ידעינן אם ראה אותן בתוך י"ב או בתוך כ"ד שעות וכ"ש דננסחאות אלו שכתוב בהן ד' שעות י"ב שעות כ"ד שעות מוטעין הם והנפסח' האמתית בספריו היא שעה אחת והיא המסכמת עם הגמ' ועם כל העולם וכדבעינן למכתב: ומה שאמרתם ואע"פ שבעל מגיד משנה והריב"ש ז"ל גורסין בספר הרב ז"ל שעות וכו' חלילה לפה קדוש הרב הגדול ז"ל בעל מגיד משנה שיגרס כף בדברי הרב ז"ל שעות בלא מנין ובפני' כתב פי דעת הרמב"ם ז"ל היא שעה אחת ולא לאלתר ממש: והביא ראיה מלשון בשעתיה דאיתמר בגמ' ועל פרחין כף היא גרסתו בדברי הרב ז"ל שעה אחת: ואם זינך עלך ספרו פאן לפי' אין אתם צריכין לדון לפניו לא על גבי קרקע ולא על גבי ספסל ולא על גבי פן: וכן נמי כתב הרשב"א ז"ל דדעת הרמב"ם ז"ל היא שעה אחת ולא לאלתר כדעת הרי"א ז"ל: פן נמי כתב הר"ר טודרוס הלוי ז"ל וכתב הר"מ ז"ל שאפי' שעה כמה ימים במים ושמידין עליו בזמן שמפירין אותו תקף יציאתו מן המים ע"כ ולא כתב שעות ספורות: וכן הביא לשונו בעל גמוקי יוסף ז"ל אבל לשון הרמב"ם ז"ל שכת' ואם שעה ביבשה אחר שהושלה מן המים שעה ונתפח אין מעידין עליו ע"כ: וכן נמי כתב הריב"ש ז"ל בפני' דדעת הרב ז"ל היא שעה אחת: ומה שתמצאו בספריו הנמצאים פאן שעות טעות ספרים הוא שנתפשט בהם כמו

שְׁנֵי פֶשֶׁט בְּסִפְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל: וְאַחַר שֶׁפָּתַח בְּפִי דְדַעַת הָרַב הִיא שְׁעָה אַחַת רְאוּי לִיקַח הַלְשׁוֹן הַנָּאוֹת וְלִלְמוֹד הַסְּתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ וְלֹא לִיחַס לוֹ שְׁגוֹרְס שְׁעוֹת וּמִפּ' שְׁעָה אַחַת דְּלֹאו קָטִיל קָנִי בְּאַגְמָא הוּא וְלֹא תִינּוֹק הַבָּא מִבֵּית הַסֵּפֶר: הַיְלִפְהָ הַגְּרָס' הָאֲמַתִּית הִיא שְׁעָה אַחַת וְהִיא הַמְּסַכְמַת עִם הַהִלְכָה וּפּוּק חֲזִי מֵאֵן גְּבַרִי רַבְרָבִי דְקָא מְסַהֲדֵי עָלֶיהָ: וְיִתֵּר דְּבָרִים קַחְזִינָא בְּהָא מִיְלָת' שְׁלֹא הָיָה רְאוּי לְשַׁכְמוּתֵיכֶם לְהַתְעַסֵּק בְּהֶם וְהָאֲמַת עַד לְעֲצֻמוֹ: וּמָה שֶׁפָּתַחְתָּ וְכִי תִימ' עַל פְּרָחִין לֹא פָתַח הָרַב ו"ל מְסַפֵּר שְׁעוֹת דַּא"כ נִמְצָא חוֹלֵק עִם הַגַּמ' וְדַחִית דְּהָא לִיתָא דְאַפִּי תִיבַת לְאַלְתֵּר דְּמִשְׁמַעְהָ טְפִי מִיַּד אֲשַׁפְּחֵן בְּכַמְהָ דְּנֹכְתִין שְׁיִישׁ לָהּ שְׁיִעוֹ גְּדוּל וְכו' וְדַאי דְמֵאֵן דְּדַחִי פִי הָא לֹא חָשׁ לְקַמְחִיָּה דְאָם אָמְרוּ בְּמִלַּת לְאַלְתֵּר תִּאמְרוּ פֶּל שְׁעַתִּיהָ וְאִיךָ יִתְחַיֵּיב זֶה מְזָה עַד שְׁתִּאמְרוּ וְכו"ש לְשַׁעַתִּיהָ שְׁיִסְבּוּל לְפָר' בּוֹ מַעַת לַעַת: וְהִיכֵן מְצִינוּ שְׁעָה שְׁפִירוּשָׁה מַעַת לַעַת שְׁזָה מַעַת לַעַת וְאִין הַנְרָצָה מִן הַחֲכָמִים שְׁיִהְיֶה דְבַרִּיהֶם בְּלִשְׁעַתִּיהָ וְיִבְיֵאוּ הַרְאִיּוֹת שְׁהַבִּי הַרִיב"ש ו"ל לְמִלַּת אֲלֵתֵר וְכֹל זֶה פְּדִי לְהַעֲמִיד שְׁבוּשֵׁי הַסֵּפֶרִי: וְהִנֵּה עֵינֵיכֹ' הָרוּאוֹ' גְּדוּלֵי עוֹלָם וְהַר' הַגְּדוּל בְּעַל מַגִּיד מִשְׁנ' ו"ל הַמְהַפֵּךְ בְּזִכּוֹת הָרַב ו"ל וּמְפָר' אֶת דְּבָרָיו צְוּחִים וְאוּמָרִים בְּפִי דְדַעַת הָרַב ו"ל הִיא שְׁעָה אַחַת וְהִיא הַמְּסַכְמַת עִם הַגַּמ' בְּלִי צוּרוֹ' וְהִקְשִׁי: וְאַתָּה הָאָדוֹן אוּטִם אֲזִינִיךָ מְזַעְקָתֶם וּמְחַזֵּר לְהַעֲמִיד טְעוֹת הַסֵּפֶרִי פַעַם תְּסַכִּימוּ עִם הַסֵּפֶרִי שְׁגָרְסֶתֶם כ"ד שְׁעוֹת דְּהִינּוּ לְשַׁעַתִּיהָ דְּאִיתֵּר בְּגַמ' וְשִׁפִּי מַעַת לַעַת וְתִאמְרוּ מִי יֹאמֵר לָנוּ שְׁלֹא מְצָא הָרַב כֵּן בְּפִירוּשֵׁי הַגְּאוּנִי' ו"ל וְתִבְיֵאוּ רְאִיָּה לְמִי יֹאמֵר לָנוּ וְכו' מִתְּשׁוּבָתוֹ ו"ל שְׁהוּא סוּמְךָ עַל דְּבַרִּי הַגְּאוּנִי': וּפַעַם תִּטּוּ דַעַתֵּיכֶם שְׁהַגְרָסָא הַנְּכֻנָּה הִיא י"ב שְׁעוֹת וְדְבָרִים כְּגוֹן אֵלּוּ שְׁאִין הַדַּעַת סוּבְלָתָן: וְלֹא עוֹד אֵלּא שְׁשִׁפְטֶתֶם לְמַרְאֵה עֵינֵיכֶם וְהַכְּחַשְׁתֶּם בְּשִׁיחַתְכֶם תוֹר' שְׁלִימָה שְׁל פֶּל עַמּוּדֵי עוֹלָם קַמְאֵי וּבְתַרְאֵי הָאוּמָרִים שְׁאַחַר שְׁעָה הוּא מִשְׁתַּנָּה וּמִתְפַּח אַף פִּי הַרִי"ף ו"ל וְהַנְמַשְׁכִּים אַחֲרָיו אוּמָרִים דְּאַפִּילוּ בְּתוֹךְ הַשְׁעָה נְתַפַּח וְכֵן הַר"ר הַוּנְתָן ו"ל דַּאֲמ' דַּאֲם שְׁהָה מְשָׁהוּ נְתַפַּח: וְאַתָּה גְּזַרְתָּ אוּמֵר שְׁאַפִּילוּ בְּתַקּוּפַת תַּמּוּז אִינוּ נְתַפַּח אֵלּא אַחַר עֲבוּר שְׁעוֹת סְפוּרוֹת וְעִשִׂיתָ אֶת כְּוָן זוּמְמִין מִשְׁבוּשֵׁי סוּפְרֵי סִפְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל וְעַד מָה וְלָמָּה: לְמַתִּי וְכַמְּהָ: וְכו"ש שֶׁכְּבָר כָּתַבְנוּ לְעַנְיָנָא דִּילָן לֹא שְׁנָא שְׁתָּהָא הַגְּרָסָא שְׁעָה אַחַת אוּ י"ב אוּ כ"ד דְּמָה שְׁיִתְחַיֵּיב בְּזָה יִתְחַיֵּיב בְּזָה דְאַף ע"פ שְׁהַרְחַבְתֶּם הַזְּמַן מִשְׁעָה לִי"ב לֹא בְּעִבוּר זֶה יִתְבַטֵּל הָעֵיקָר שְׁצָרִיךְ לִידַע אִם רְאָהוּ הַעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן אוּ לֹא וְנִמְצָא כֹּל הַפְּתוּב בְּדְבָרִים אֵלּוּ לֹלָא צוּרְךָ כְּלָל: וְיִגְעֵנוּ לְרִיק: עוֹד כָּתַב וְעוֹד שְׁלִכָּל הַגְּרָסָאוֹת אִין לָנוּ מְנוּס מְלִפְרָשׁ בְּלִשׁוֹן הָרַב ו"ל דַּס"ל דְּבַעֲיָנוּ תַרְתִּי וְאֵז הוּא דַּאִין מְעִידִין כְּלוּמֵר שְׁיַעֲבְרוּ עָלָיו שְׁעָה אוּ שְׁעוֹת וְגַם שְׁתַּפַּח וְאִם אָנוּ רוּאִין שְׁלֹא נְתַפַּח מְעִיד וְאִין חוּשְׁשִׁין עַד שְׁנִרְאָה שְׁנִתְפַּח כְּךָ הוּא מְפָרֵשׁ ו"ל הִהִיא דְּאַמְרִינָן בְּגַמְר' אֲבָל אֲשַׁתְּהִי מִתְּפַח תְּפַח ע"כ דְּבַרִּיכֶם: וְאִינִי יוֹדַע מָה עָשָׂה לָכֶם הַרְמַב"ם ו"ל עַד שְׁאַתֶּם תוֹלִין כֹּל הֵנִי בּוֹקֵי סְרִיקֵי בְּדְבָרָיו דְּלַפּוּם גְּרַסְתֶּכֶם י"ב שְׁעוֹת אוּ כ"ד מְשַׁמַּע דְּאַפִּילוּ בְּשַׁעֲבְרוּ עָלָיו כֹּל אֵלּוּ הַשְׁעוֹת אִין הַתְּפִיחָה מְחַוְיִיבַת לְפִיכְךָ אִם נִרְאָה שְׁלֹא נְתַפַּח אֲפִילוּ אַחַר עֲבוּר כֹּל אֵלּוּ הַשְׁעוֹת מְעִידִין עָלָיו אֲבָל אִם נִרְאָה שְׁנִתְפַּח אִין מְעִידִין וְדְבָרִים אֵלּוּ לֹא נִיתְּנוּ לִיכְתַּב כִּי מְלַבֵּד הַבִּיטוּל שְׁיִישׁ בְּהֵן מִצַּד עֲצָמָן גְּלוּי וְנִרְאָה לְחִלוּשֵׁי הָעֵינִין דְּמִדְּכָתַב מְנַן שְׁעוֹת וְלֹא תְלָהּ הַדְּבָר בְּנִפְיחָה לְבַדָּה יִתְחַיֵּיב לָכֶם בְּדַעַתוֹ ו"ל דְּאַפִּילוּ מְצָאוּ אוֹתוֹ נְפוּחַ כְּנֹאֵד בְּתוֹךְ י"ב אוּ בְּתוֹךְ כ"ד שְׁעוֹת אִין חוּשְׁשִׁין לוֹ וּמְעִידִין עָלָיו הִנֵּה הֵם מְכַחֲשִׁי' הַחוּשׁ וְהַהִלְכָה וְדְבַרִּי כֹּל הָרֵאוּשׁוֹנִים וְהָאֲחַרוּנִים ו"ל נְאַתָּאֵן דְּלַעֲלֵל הַהִלְכָה צוּנַחַת וְאוּמָרְתָּ דַּאי אִישְׁתְּהִי אַחַר

עבור שְׁעָה מִתְּפַח תִּפְחֵ: וְכָל הַרְאִשׁוֹנִים וְהַחֲרוֹנִים נָמִי כִּי כָּתְבוּ בְּפִירוֹ אֵף כ' אִיפֵא מִיָּנִיָּהוּ מֵאֵן דַּס"ל דְּאִפִּילוּ תוֹךְ הַשְּׁעָה מִתְּפַח מִצַּד הַמַּיִם כְּמוֹ שְׂכַתְּבֵנו וְאַתֶּם מְכַרְיַעִים אֶת כְּוֵלָה וְאוֹמְרִים אִפִּילוּ בְּשַׁעְבְּרוּ עָלֵינוּ י"ב שְׁעוֹת אוֹ כ"ד אִם נִרְאָה שְׁנִתְּפַח אוֹ לֹא נִתְּפַח וְאִפִּילוּ לְפִי גִרְסַתוֹ הָאֲמִיתִית שֶׁל שְׁעָה אַחַת לֹא אִפְשׁ' לְפָרוּשֵׁי בְּמִלְתִּיהָ דְּבַעֲי' בְּדִאֲשַׁתְּהִי יוֹתֵר מִשְׁעָה נִתְּפַח וְאִי לֹא נִתְּפַח אֵינן חוֹשְׁשִׁין לוֹ דְּבַגְמֵ' לֹא מִשְׁמַע הָכִי וּפִי' וְנִתְּפַח דְּקֶאֱמַר ר"ל דְּנִתְּפַח וְהוּא"ו פַּפ"ה רָפָה בְּלִשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל וְכֵן מִנְהַג הַלְּשׁוֹן בְּמִקּוֹמוֹת רַבִּים וּבְהָכִי נִמְצָא הָרַב ז"ל מְסַפֵּים עִם הַהֲלָכָה וְדַבְרֵי הַכָּל זכ"ל: וְיִרְאָה לִי שְׁנִתְּעוֹרְרַתֶּם לְזֶה מִלְּשׁוֹן אֶחָד שְׂכַתְּבֵנו כְּאֵן הָרַב בַּעַל מַגִּיד מִשְׁנָה וּמַבְעֵל נְמוּקֵי יוֹסֵף ז"ל וְכִכְר כְּתַבְתִּי הַנֵּר' לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי וְהֶאֱמַת יוֹרָה דְרַפּוֹ: וְאַחַר אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי זֶה בְּקֶרֶב מַט"ו שָׁנִים זַכְּנִי הַשֵּׁם וּבָאָה לְיָדִי בְּמִצְרַיִם תְּשׁוּבַת שְׁאֵלָה לְהַר"ן ז"ל בְּעֵנֶן זֶה עֲצוּמוֹ וּמִצְאָתִי כָּל דְּבָרֵי כְּלוּלִים בָּהּ בְּפִי וּבְבִירוֹר נִרְאִיתִי לְהַעֲתִיקָהּ כְּאֵן וְז"ל אֵלָּא שְׁאֵין לְהַתִּיר אִשָּׁה זֹו מִן הַחֲשִׁישׁוֹ שְׁנִסְדָּר לְפָנֵיכֶם חֲדָא מִדְּאֲמַרִּינוּ בְּגִמְרָא בְּכַרְק הָאִשָּׁה בְּתָרָא גְבִי מִיָּא וְה"מ דְּכִי אִסְקוּהָ חֲזִיוִיהָ בְּשַׁעֲתִיהָ אֲבָל אִשְׁתִּיהִי מִתְּפַח תְּפַח מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְדוֹקָא כִּי חֲזִינָהּ בְּשַׁעֲתִיהָ הָא לֹא הָכִי חֲזִינְשִׁינוּ: וְיֵמָּה שְׁאֲמַרְתֶּם כִּי הִרְמַב"ם ז"ל כְּתַב וְאִם שָׁהָה בִּיבְשָׁה אַחַר שְׁהוֹשְׁלָהּ מִן הַיָּם כ"ד שְׁעוֹת דָּאוּ שְׁנִסְחָא מְשׁוּבָשׁ' גִּזְדַּמְנָה לְכֶם וְכִי גִּסְחָתוּ הָאֲמִיתִית אַח' שְׁהוֹשְׁלָהּ מִן הַיָּם שְׁעוֹת וּכ"ד שְׁיֵשׁ בְּסַפְרֵיכֶם טְעוֹת סוֹפֵר הִיא: וּלְפִי' כְּתַב הָרַב שְׁעוֹת דְּכִינּוּ דְאֲמַרִּי בְּגִמְרָא וְהִנֵּי מִיָּלִי דְכִי אִסְקוּהָ חֲזִיוִיהָ בְּשַׁעֲתִיהָ דְקִדְקָה הָרַב ז"ל דְדוֹקָא בְּשָׂרְאוּהוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה עֲצוּמָה אֲבָל כָּל שְׁשָׁהָה שָׁם שְׁעָה שְׁנִינָה דְהִינּוּ שְׁעוֹת חֲזִינְשִׁינוּ וְלֹא שָׂרִינוּ לָהּ: וְיֵמָּה שְׁתַּמְהַתֶּם עַל מָה שְׂכַתְּבֵנו וְנִתְּפַח דְּמִשְׁמַע דְדוֹקָא אִם נִתְּפַח: וּבַגְמֵ' לֹא מִשְׁמַע הָכִי יָפָה דְקִדְקַתֶּם וְכִכְר הַקִּשָּׁה עָלֵינוּ הִרְשַׁב"א ז"ל מִזֶּה בַּחֲדוּשֵׁינוּ: וְאִפְשָׁר שְׁהָרַב ז"ל תְּפַשׁ לוֹ הַלְּשׁוֹן הָאֲמִיר בְּגַמ' דְאֲמַרִּינוּ אֲבָל אִשְׁתִּיהִי מִתְּפַח תְּפַח כְּלוּמַר דְּנִדְאִי נִתְּפַח וְאֵף לְזֶה כִּינּוּ הִרְמַב"ם ז"ל לֹאמַר דְּכִינּוּ דְשָׁהָה שְׁעוֹת נִדְאִי נִתְּפַח: וּלְפִי' בְּנִדּוֹן זֶה כִּינּוּ שְׁזָה הָעֵד לֹא הָעֵיד דְחֲזִינָהּ בְּשַׁעֲתִיהָ אֵינן לְהַתִּיר אִשָּׁה זֹו דֹּאע"פ שְׁנַחֲלִקוּ קִצַּת מְפָרְשִׁים בְּהָא דְנִתְּנוּ וְאֵינן מְעִידִין אֵלָּא עַד ג' יָמִים בְּסַתְמָא מֵאִי דִינָהּ שְׁבַתוֹסְפוֹת כְּתַבוּ כְּלִשׁוֹן הַזֶּה וְז"ל וְיִכּוּל לְהִיּוֹת דְהִיכָא דָּאֵין יְדוּעַ מְתִי גְהַרְג אֵינן לְתַלּוּתוֹ שְׁלֹא בְּתוֹךְ ג' יָמִים מְסַתְּבָרָא לִי שְׁאֵינּוּ עֵנֶן לְנִדּוֹן זֶה דְהִנֵּי מִיָּלִי לְשִׁיעוֹר ג' יָמִים דְּמַסְתְּמָא אֵי לְאַחַר ג' יָמִים הִנֵּה לֹא הִנֵּה גִיכְר לְעֵינֵינוּ וְיוֹתֵר קְרוֹב לְתַלּוּתוֹ בְּתוֹךְ ג' מְלֹאֲחַר ג' אֲבָל בְּנַפְלֵט מִן הַיָּם שְׁאֵין שִׁיעוֹרוֹ אֵלָּא שְׁעָה אַחַת בְּלִבָּד מִן הַסַּתֶּם אֵינן לְתַלּוּת וְלוּמַר שְׁתוֹךְ אוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנַפְלֵט רָאֵהוּ שְׁיִוְתֵר מְצוּי שְׁשָׁהָה יוֹתֵר מִשְׁעָה אַחַת: וְעוֹד שְׁבַתוֹס' לֹא אֲמַרוּ הַדְּבָר אֵלָּא בְּאִפְשָׁר וְכִכְר סַפְק עָלֵיהֶם הִרְשַׁב"א ז"ל עכ"ד: וְהֵן נִתְּנוּ הַדְּבָרִים שְׂכַתְּבֵנו אֵלָּא שְׁגַם הוּא ז"ל לֹא הִגִּיעָה לְיָדוֹ הַנְּסוּחָא שְׂכַתּוּב בָּהּ שְׁעָה וְאֵעֵפ"כ פִּי' דְבָרֵינוּ ז"ל עַל נְכוֹן דְדוֹקָא שְׂרְאוּהוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְכו' וְאֵע"פ שְׁיָהָה פִּי' דְבָרֵי הִרְמַב"ם ז"ל כִּי דְבַעֲי' שְׁעוֹת וְגַם שְׁיִתְּפַח אִם אֲמַר הוּא בְּשַׁעָה אַחַת תֹּאמְרוּ אַתֶּם בִּי"ב וּבכ"ד דְבָר הַמְּכַחֵשׁ הַהֲלָכָה וְדַבְרֵי הַכָּל זכ"ל: וּכ"ש דְאִפִּילוּ שְׁתַּהֲיָה הַגִּרְסָא כ"ד שְׁעוֹת וּבַעֲי' תַּרְתִּי דְהִינּוּ כ"ד שְׁעוֹת וְנִתְּפַח דְבָר שְׁלֹא הִנֵּה וְלֹא נִבְרָא הָכָא בְּנִדּוֹן שְׁלֵנוּ כִּי הִיכִי דְלֹא יְדַעִינוּ אִם רָאֵהוּ בְּשַׁעֲתוֹ אוֹ לֹא הָכִי נָמִי לֹא יְדַעִינוּ אִם נִתְּפַח אוֹ לֹא נִתְּפַח כְּמוֹ שְׁהַעֲרָנוּ בְּמִקּוֹמוֹת רַבִּים: עוֹד כְּתַב וְהִנֵּה עַכְשָׁיו נִמְצָא בְּנִדּוֹן זֶה לְפִי שְׁטַת הִרְמַב"ם ז"ל שְׁלִשָּׁה סְפִיקוֹת כְּלוּמַר סְפִיקָא דְסְפִיקָא דְסְפִיקָא: סַפְק אִם כִּינּוּ בַּעֲלֵי הַתְּלִמוּד ז"ל דְּבַעֲי' חֲזִיוִיהָ בְּשַׁעֲתִיהָ כְּכָל זְמַן וְאִפִּילוּ עֲמַד בְּמִים פְּחוֹת מַג'

ימים או לא בעי' ואת"ל דלעולם בעינן ספק אם פ' לשעתיה שעה דוקא או אחר י"ב או כ"ד כמו שכתבנו: ואת"ל שעה דוקא ספק ראהו העד הראשון שקברהו בתוך אותה שעה או אחר עבור שעות: ודבר ידוע הוא שאפילו בשני ספקות רצוני לומר בספק ספקא ואפילו בדאורייתא אזלינן לקולא: והנה זה ספק ספיקא מתהפך שאין לפקפק ולגמגם עליו כלל ואע"פ ששני ספקות הללו הראשונים הם ספיקיות בענין הדין פלומר ספק אם הדין כה ספק אם הוא כה ולא בנדון עצמו כמו הספק השלישי: אפילו הכי ספיקי ממש קרינן להו למידן בהו בכל מיני הספיקות וספיקי הספיקות דמה לי אם ספק הוא אם החתיכה חלב או שומן או אם הוא הספק אם החלב אסור או לא ע"כ דבריכם: ודאי דדברים פאלו אסור להעלותן על ספר ולמשקל ולמטרא בהו כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן פחוכא ואטלולא: מאריה דאברהם מה ספיקא דספיקא איפא הכא ומה שייכות אית להני ספיקי חד עם חבריה ספיקא דכונת בעלי התלמוד מורכב אספיקא דגוססת הר"ם ו"ל הפוטעת אם שעה אם י"ב שעות או כ"ד דבגמ' ליכא ספיקא בהכי כלל דבשעתו לא משמע יותר משעה וכמו שכתבו כל המחברים ו"ל עם ספק העד אם ראהו בשעתו או לא: ולפי דרכה יכול היית' לעשות אף ספק רביעי לפי דעת הרמב"ם ו"ל ספק נתפח ספק לא נתפח: ואי אתינא למיעבד פהני ספיקי יכילנא למיטען תליסר אלפי גמלי מיני ספיקא דספיקתא ולמשרי דיתא וטרפיתא וכת נעמיתא: והדבור בדברים פאלו עמל הוא בעיני שהו בטליו מעצמן לא מיתאמרון אפי' לחדודי בהו דרדקי דבי רב וכ"ש שאפי' כל ספק מהשני ספקות בפני עצמו לאו ספיקא הוא דאלו הספק הראשון כבר הרחבנו הביאור בזה וכתבנו דברי הר"ר יהונתן ודברי הרמב"ן והרשב"א ו"ל שפירשו לנו הגמ' ולא הניחו לנו ספק וכתבו בפשטות דלעולם בעינן חזויה בשעתיה בין שהה במים יותר מג' ימים בין שהה פחות וכתבנו גם כן דברי הריב"ש ו"ל שכתב שלא נמצא לשום פוסק או לשום מחבר שנסתפק בזה: וגם בספק השני כתבנו דהיא די"ב שעות וכ"ד שעות גסחאות משונפשות הם בספרי הרמב"ם ו"ל העידו עליהם עמודי עולם בפ' ולישא דתלמודא והאמת עד לעצמו: ואפי' הספק הג' יש לדון עליו ודי בהערה זו: וכבר כתבנו דאף אם היו הספקות השמים ודאות והיתה הגוססא י"ב או כ"ד לא תועיל ולא תציל לענייננו: עוד כתב והטעם השני הוא שפדאי הוא ר"ת ו"ל לסמוך עליו בעגון אשר פזה ע"כ דבריכם: כבר כתבנו בענין זה מה שייספיק והוכחנו דלא מיירי ר"ת ו"ל אלא ביבשה דוקא ולא בים אף כי דבריו נדחים אפי' מהיבשה: וכתבנו דאפי' פי הנה מיירי בים והיו דבריו עיקר אין לנו יסוד לזה הבנין דלא ידעין אם ראהו שלם או בלתי שלם: וכל שכן דמאי דאמרי הני רבנותא דבעגונה הולכין אחר המיקל היינו פשהם אחד כנגד אחד אבל לא קאמרי הולכין אחר היחיד חלילה אף כי אין פאן לא יחיד ולא מיקל ומילתא דאוריית': ודי ברמז זה לחכמים פי אין הפנונה להאריה: עוד כתב והטעם השלישי והוא עמוד התורה אשר בית זה נשען עליו מה שכתב הרא"ש ו"ל דאפי' אי איתיה קמן העד עצמו אין דורשין וחוקרין תורה כמה ימים ראה אותו עם מה שכתב הרמב"ם ו"ל בתשובתו על אותה עדות הכתובה למעלה עם מה שכתב גם כן הוא ו"ל דעד מפי עד פהקא משיאין מיד אין חוששין לשאול כלל ע"כ דבריכם: כבר כתבנו גם כן דדברי הרא"ש ו"ל הם בהרוג ביבשה אבל בטבע בים כתב הוא וכ"ע בבירור כי אין האשה ניתרת עד שיאמר העד ראיתיהו בשעתו ואם לא אמר כה אין משיאין ומה לנו ולחקירות:

ועוד פּינְשָׁנוּ דְרִישָׁה וְחִקְיָה לַחֹד וּשְׁאַלְתָּ הָעֵד עַל עֵקֶר הָעֵדוֹת אֲשֶׁר אֵין הָאִשָּׁה נִתְּרָת
זוּלְתוֹ לַחֹד: עוֹד כְּתַבְנוּ דְלֹא דָן הַרְמַב"ם ו"ל גְּבִי אוֹתָהּ שְׁאַלְתָּ אֵלָּא ע"פ הַסִּמְנִי הַגְּלוּיִים
וְאֵין הַגְּדוֹן דּוֹמָה לְרֵאִיָּה מְלֻבֵּד כַּמָּה אֲנָפִי אַחֲרֵינִי דְלֹא דְמִינֵן בְּהוּ אַהֲדָדִי: וּפְיַרְשָׁנוּ גַם בֵּן
דְּמָה שְׁכַתְבּוּ בְּחַבּוּרוֹ שְׁאֵין שׁוֹאֲלִין לְעַד מְפִי עַד הֵינְנוּ בְּמַת סֶתֶם דְּאִפִּי לְעַד הָרֵאשׁוֹן נִרְאָה
מִן הַמְּחַבְּרִים ו"ל שְׁאֵין שׁוֹאֲלִין בְּזֶה דְּהָאֹמֵר מֵת פְּלוֹנִי עֵדוֹת בְּרוּרָה הִיא וּלְפִי הַקְּלוּ בָּהּ
אַבְל בְּטַבַּע בֵּימֵי הָאֲמֵרִינוּ דְאֵין הָאִשָּׁה נִתְּרָת עַד שְׂיֵאמֵר הָעֵד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְלֹא
סְגִי בְּלֹאוֹ הֵכִי: עוֹד כְּתַב וְהִרְוָצָה לְהַחְמִיר וְלוֹמֵר כִּינֵן דְּהַרְשֵׁב"א ו"ל זוּלְתוֹ מִן הַפּוֹסְקִים
מְצָרִיכִין עַל כָּל פְּנִים דְּבַעֲיָנָן דְּחִזְיָהּ בְּשַׁעָה דְאֶסְקִיָּה מִיָּא וְהִיא דְּמִתְּפַח תְּפַח מְפָרְשֵׁי דְּהָא
וְנֻדְאֵי מִתְּפַח מִיָּד כְּשֵׁיִצְאָ מֵאֵי חֲזִית דְּסִמְכַתְּ אַהֲנֵי סְמוּךְ אַהֲנֵי תְּשׁוּבְתוֹ הִיא דְּנָהִי דְּסִבְרָא
לְהוּ הֵכִי מֵאֵן יֵאמֵר לָן דְּאֵינְהוּ נְמִי לֹא סְבִירָא לְהוּ דְאֵין שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין לְעַד עַנְיָן זֶה
כָּלֵל כְּמוֹ שְׁכַתְבּוּ הָרֵא"ש ו"ל וְכ"ש לְעַד מְפִי עַד כְּהָא וּבְדָבָר שְׁדָבְרוּ בּוּ בְּפִירוּשׁ קָצַת
מִן הַגְּדוּלִי הַמוֹצִיא מִדְּעַתְּם עָלָיו לְהִבְיָא רְאִיָּה בְּרוּרָה אִיָּה הָאֲחֵרִים ו"ל לֹא הִסְכִּימוּ
עִמָּהֶם ע"כ דְּבָרִיכֶם: וְתְּשׁוּבָה זֹו שְׁהִשְׁבַּתְּם לָאו תְּשׁוּבָה הִיא וְלֹא שְׂיֵיכָא כָּלֵל דְּכָר כְּתַבְנוּ
פְּעֻמִּים רַבּוֹת דְּאֵינְהוּ גּוֹפִיָּהוּ ו"ל וְכ"ע קְאָמְרִי שְׁהָעֵד עֲצָמוּ צְרִיָּה לּוֹמֵר כֵּן וּבְלֹאוֹ הֵכִי
אֵין הָאִשָּׁה נִתְּרָת וְכְמוֹ שְׁכַתְבְּנוּ דְּבָרֵיהֶם בְּפִשְׁטוּת וּבְכִירוּר וְכְתַבְנוּ דְּהַרְשֵׁב"א ו"ל כְּתַב
בְּפִירוּשׁ שְׁחֹקְרִין עַל עַנְיָן זֶה מְאֹד מְאֹד וְהַתִּימָה עַל מִי שְׁעָמַד עַל דְּבָרֵיהֶם וְיִכְתּוּב דְּבָרִים
כְּאֵלוֹ: תּוּ קְחִזְיָנָא הֵכָא דְּקָא תְּבַר מֵר לְגִזְיָנָהּ דְּקָאמְרִיתִי מֵאֵן יֵימֵר לָן דְּאֵינְהוּ נְמִי וְכוּ'
נִרְאָה שְׁהִדְבָּר אֲצֻלְכֶם בְּסִפְקָ וּמִכַּת הָאֲפִשָּׁר וּבְרִישׁ תְּשׁוּבַתְכֶם חִיבְתֶּם מְדָבְרֵי הָרֵא"ש
ו"ל שְׁאֵמֵר שְׁהִשְׁאַלְתָּה עַל הַזְּמַן דְּרִישָׁה וְחִקְיָה הוּא לְכ"ע לֹא עֲבָדִי לֵה כָּלֵל וְאֵין זֶה דְּרָךְ
כָּלֵל: עוֹד כְּתַב וְאָף אִם נִסְכִּי עִם הַמְּחַמִּיר לּוֹמֵר דְּסִבְרָא לְהוּ דְּשׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין: הַרְמַב"ם
וְהָרֵא"ש ו"ל שְׁהָאֲחִד אֹמֵר דְאֵין שׁוֹאֲלִין לְעַד מְפִי עַד כָּלֵל בְּשׁוּם עַנְיָן וְהָאֲחֵר אֹמֵר
בְּפִירוּשׁ אֲפִילוּ לְעַד עֲצָמוּ אֵין שׁוֹאֲלִין עַל הַזְּמַן כְּהָא כְּדָאֵי הֵם לְסִמְנָךְ עָלֵיהֶם בְּשַׁעַת
הַדְּחָק כְּזוֹ לְהַתִּיר עֲגוּנָה עַל פִּיָּהֶם: ע"כ דְּבָרִיכֶם: כְּכָר כְּתַבְנוּ בְּמִלְתֵּיהּ דְּהָרֵא"ש ו"ל וְגַם
בְּמִלְתֵּיהּ דְּהַרְמַב"ם ו"ל יוֹתֵר מְדִי עַד שְׁכָלוּ הַשְּׁפִתִים לּוֹמֵר דִּי וְאֵין סְמִיכָה הֵכָא לֹא בְּשַׁעַת
הַדְּחָק וְלֹא בְּשַׁעַת הַרְיָנָח אִף כִּי הָרֵא"ש ו"ל הוּא רֵאשׁ הַמְּדָבְרִים וְהָאוֹסְרִים בְּכָל מְקוֹם
גְּבִי יָם דְאֵין מְשִׁיאִין אֵלָּא אִם יֵאמֵר הָעֵד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאָר מְדָבְרֵי ו"ל:
עוֹד כְּתַב וְכְמוֹ שְׁכַתְבּוּ ה"ר שְׁלֵמָה ב"ר שְׁמַעוֹן ו"ל בְּהַתֵּר אִשָּׁת אִישׁ עַל קִיּוּם שְׁטַר
שְׁלִיחוֹת קַבְלָה שְׁלֹא הִנְכְרוּ דִּינֵי קִיּוּמוֹ אִם אוֹתוֹ קִיּוּם צְרִיָּה קִיּוּם אִם לֹא וְז"ל וְאָף עַל
פִּי שְׁמַגְדוּלֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים ו"ל סוּבְרִים שְׁקִיּוּם ב"ד צְרִיָּה קִיּוּם כְּגוֹן ר"ח וְאֲדָנִי
זְקֵנִי הַרְמַב"ם וְהַרְשֵׁב"א ו"ל בְּשַׁעַת הַדְּחָק כְּזוֹ כְּדָאֵי הֵם הָרֵא"ש וְהַרְמַב"ם ו"ל לְסִמְנָךְ
עָלֵיהֶם וְכְדָאמְרִינוּ פֶּרֶק הַמְּבִיא תַנְיִין הֵהוּא דְאֵמֵר לְעִשְׂרָה כְּתַבּוּ גִט לְאִשְׁתִּי חֲתָמוּ תְּרִי
מִינְיָהוּ בִּיּוֹמִיָּה וְהִנְךָ מְכָאן וְעַד עִשְׂרָה יוֹמֵי אֲתִי לְקַמְיָה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי וְאֵמֵר כְּדָאֵי
הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן לְסִמְנָךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק: וּבְפֶרֶק קָמָא דְנִגְדָה כְּתַבּוּ רֹב הַמְּפָרְשִׁים ו"ל
דְּכָל בְּדַרְבְּנֵן ו"ל וְאִיכָּא פְּלוּגְתָא דְּרַבְּנוֹתָא סְמִכִּינָא אֲמַאן דְאֵמֵר כְּדָאֵי הוּא פְּלוֹנִי לְסִמְנָךְ
עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק: וְהֵכָא נְמִי בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת מְדָרְבָּנָן וְאִיכָּא פְּלוּגְתָא דְּרַבְּנוֹתָא סְמִכִּינָא
אֲמַאן דְאֵמֵר דְּמַעֲשָׂה ב"ד אֵין צְרִיָּה קִיּוּם וּמְקוּלִין עָלֵיהֶם מְשׁוּם עֲגוּנָה ע"כ דְּבָרִיכֶם:
שְׁקִילָא טִיבוֹתָא דְתְּשׁוּבָה זֹו וְשְׁדִיא אַחֲזָרִי דְלִית לָן הֵכָא עַל מַה שְׁנִסְמוּךְ בְּהִתֵּר אִף כִּי
הֵם ו"ל נְמִי הָאוֹסְרִים כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאָר: וְכָל שְׁפֵן דְּמִיָּרִי הֵכָא בְּתְּשׁוּבָה זֹו בְּדַרְבְּנֵן וְאִסְוֵרָא

דילן מדאורייתא הוא וכדבעינן למיכתב בסמוך: ואם הנה נותן לב המביא תשובה זו למה שכתוב בה הנה רואה שאחר שהיו גדולי עולם פאלו אומרינן שאין צריך קיום ומילתא דרבנן ועגונה גם כן: ואפ"י הכי הוצרכו להביא כ"כ ראיות לדבריו כדי שיוכל לסמוך עליהם כ"ש במילתא דאורייתא ואין שום מחבר או פוסק בעולם שיגל בדבר ורוצה להשיאה משיקול הדעת ומשבוישי הספרים והקשים וספיקי ספיקות בלא עיקר ודברים פאלו כמו שיראה הרוצה בעיקרון של דברים וכו': עוד פתבתם ופשיטא דנדון זה שלפנינו מילתא דרבנן היא דטבע במים שאין להן סוף אין אשתו אסורה אלא מדרבנן כיון שיש עד שראה הטביעה כמו שמעיד רבי יצחק הנז' ואף על פי שאולי פשנדרשהו ונחקרהו לא יעיד ששהה עליו בשפת הים ההוא כדי שתצא נפשם אפילו הכי איסורא דרבנן קרינן ליה דהא ביהוה עובד דמאן איכא בי חסא טבע חסא לא השיח העובד כוכבים, אלא שטבע ותו לא ואמר עלה רב אשי דהואיל ואינסיבא לא מפקינן לה: ואם איתא דאיסורא דאורייתא היא עד שיעיד הישראל או שישחית עובדי כוכבי' ששהה עליו כדי שתצא נפשו כיון דלא אמר אלא טבע חסא ותו לא אמאי לא מפקינן לה מיניה: אלא ש"מ דכיון דאמר טבע ואפילו עובדי כוכבים מסיח לפי תנמו הניא לה איסורא דרבנן ע"כ דבריכם: דבר זה הארכתי בו בתשובתי והוכחתי שם דאיסורא דהאי איתתא מדאורייתא היא וכתבתי שם דברי הרשב"א ז"ל שכתב שם בבירור בתחלת אותה שאלה ז"ל או שמא ראה שנשברה הספינה בלב הים פי רוב העולם קוראים לכלל הדברים האלה טביעה ואין מדקדקין בין שנשברה במקום רחוק מאד מן העיר שישבו הרואים שאי אפשר למי שנפל שם להנצל ולצאת אל היבשה ובין ראוהו טובע ממש וכסוהו המים וששה עליו והפרש יש בין זה לזה עד דע כי במעיד שטבע ממש וששה עליו אף ע"פ שלכתחלה לא תנשא אם נשאת בדיעבד לא תצא כמו שאז"ל בסוף יבמות אמר רב אשי ש"מ הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד לא תצא: ומ"מ מי שמתירה לכתחלה בר גדוי הוא כדאמרינן בנהוא פירקא: ואם אינו מעיד אלא שנשברה הספינה זה אינו פלום ואפילו נשאת תצא דשייך ניצל ע"ג עין פדרך שניצלים הרבה פעמים ע"כ דברי הרשב"א ז"ל: וכן כתב הריב"ש ז"ל בשאלותיו וז"ל ואם הנה בכאן מי שמעיד בטביעה במים שאין להן סוף פראוי אז לא היתה אסורה אלא מדרבנן לכתחלה ואם היינו מקילין בה היינו מקילין בדרבנן אבל כאן אין מי שמעיד בטביעה פראוי אלא שמזכיר שאחר יום שנחפכה הדוגיא ראה את מכלו"ף מת על שפת הים ואינו אומר בפירוש שמכלו"ף הנה בדוגיא ושהוא ראה בטביעתו וששה כדי שתצא נפשו ע"כ: וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל וממה שכתב הר"ן ז"ל בתשובה: והכי נמי גבי האי איתתא דעסקינן בה לית מאן דמסהיד בטביעה פראוי כ"ש דלא שייכא הכא עדות כי האי כיון שזאת הספינה נשברה בחצי הלילה בכ"ח לחדש ויהי חשף אפלה ולא ראו איש את אחיו דאפי' לאור הלכנה לא שייכא הכא עדות טביעה פראוי ולא איפשר למיקם עלה דהא מילתא כמו שהגיד רבי יצחק הנזכר: הילכף אשה זו אסור' מדאורייתא' היא ומי הוא שיגל את ראשו להקל בשל תורה ע"כ דברי שם: הרי לה שני הגדולים האלה שאומרים בפירוש בלא שום חולק דאם לא אמר העד עמדתו עליו שיעור שתצא נפשו אסורה מראורייתא הוא ואם נשאת תצא ולא נמצא לשום פוסק או מחבר שחולק על זה היסוד מעולם ובדאי דאשתמטתיה למר מאי דכתבו ז"ל או שעמד על דבריהם

והעלים העין מהם כמו שעשה בזולתו ונמצא נאה דורש ואין נאה מקיים שפכתם למעלה וז"ל ובדבר שדברו בו בפירוש קצת מן הגדולים המוציא מדעתם עליו להביא הראיה ברורה איה האחרים ז לא הסכימו עמם ע"כ דבריכם: ואלו קיימתם בעצמכם דברים אלו לא פכתם מה שפכתם אף כי תאמרו ופשיטא והדבר בהפך ולא עוד אלא שיתאמרו כיון שיש עד שראה הטביעה כמו שמעיד רבי יצחק הנזכר: ולא היא דרבי יצחק אינו מעיד אלא שנספכה הספינה קרוב מהיבשה ואפילו בטבעה סתם אינו מעיד כי לא ראה לשום אחד מהם טובע כמו שכתוב לעיל וכמו שהגיד פעמים רבות ואין פאן שום ריח עדות כלל: ואם הוקשה עליה דמר ההיא עובדא דמאן איפא בי חסא שפכתם הנה ליה לאסתפוקי ולומר איני יודע היכי קא מתרצי רבנן לההוא עובדא דמשמע מיניה דלא בעינו הא מילתא דטביעה פראוי ולא לפסוק הדין מעצמו בלא זמן אחד מן השוק לסמוך עליו: והיית קרוב אליו: וכי תימא סוף סוף יקשה להו הו עובדא תשובתה אף על גב דלא רמיא עלן הא מילתא למשכונא נפשוין אדידהו וז"ל במילתא דלא אשפסון להו ביה פירושא בהדיא כי אין ספריהם וז"ל מצויין אתנו ואין עלינו אלא להשמע להם ולשמות בצמא את דבריהם: מיהו אימא לכו תירוצא דחזינא בהא מילתא פד הוינא מעיניי בהני שמעתתא ודא היא דהא על גב דלא אמרו בגמרא אלא טבע חסא סתם לעולם לא מיירי אלא בשעהעיד בטביעה פראוי ולא חששו בגמרא לפרש והראיה מדבוריה דרב נחמן דקאמר האלהים אכליה פנורי לחסא משמע דהעיד העובד פוכבים בטביעה פראוי דאי לאו הכי לא הנה משתבע רב נחמן דאכליה פנורי זהו הנראה לי בתירוצא דהא מילתא ואולי אינהו אית להו אורחא אחרינא ואנכי לא ידעתי: ואם יתבונן המעיין בדברי רש"י וז"ל שכתב שם וז"ל מדבוריה דרב נחמן שאמר אכליה פנורי ולא אמר מי יתן שיעלה וישוב אל ביתו ימצא קצת סיוע לדברי משמע שהעיד עליו העובד פוכבים ששקה עליו שיעור שתצא נפשו ולא עלה: עוד פכתם וזה גם כן ברור מאותה תשובה של הרמב"ם וז"ל דאם תאמר דלשוניא איסורא דרבנן בעינו עם ראיות הטביעה שישוהו עליו כדי שתצא נפשו למה לא חש הרב לכה אבל הקל בדבר והורה שתנשא לכתחלה אלא שמע מינה פדאמרן ע"כ דבריכם: דברים אלו איני יכול להולמן ונראה דכד נאים ושכיב מר נמי אמרן דאחר שהתיר אותה הרב וז"ל להנשא לכתחלה אמאי הנה ליה למיחש לשהה עליו שעור שתצא נפשו דהינו ענין לשאם נשאת לא תצא ומה תלה זה בזה ולדידך הא לא התיר אותה משום דאיסור' דרבנן היא ונטה בספקה להקל אלא שלדעתו לא בעינו שיאמר העד ראיתיהו בשעתו ולא לשאול אותו תוך כמה שעות ראה אם לא שיאמר העד לא ראיתיהו בתוך אותו זמן כמו שפכתם וגם מאותן ספיקי דספיקי נמי שפכתם הנה היא מותרת גם כן ואפילו אי הויא דאורייתא דספק ספיקא לקולא ואפילו בדאורייתא כמו שפכתם: וכן לדעתנו גם כן הנה התיר אותה מפני הסימנין דלדידה סימנין דאורייתא וסומכין עליהן בדאורייתא וכי הני מוליא אתא ודאי לא בעינו דמתאמרן משמיכו: עוד פכתם וכן כתב הוא וז"ל בסוף הלכות גרושין ואפילו הנה העובד פוכבים מסיח לפי תומו ואמר טבע פלוני בים ונשאת על פיו הרי זה לא תצא: הרי לה בפירוש דאפילו בטבע בים בלבד אסורה דרבנן הוא דאית ביה ע"כ דבריכם: ואדרבה דמשם הראיה ומצדה תברה שהוא וז"ל כתב בתחלת הפבא הזאת וז"ל וכן האשה שמעיד לה עד אחר שטבע בעלה במים שאין להן סוף ולא עלה ואבד זכרו וכו'

כְּלוּמַר שֶׁהַעֵיד עָלָיו הָעֵד שְׁטָבַע וְלֹא עָלָה לְמַעַלָּה כְּדַרְךָ הַנְּטֻבָּעִים הַמַּתִּים שְׁנֻצְלָלִין וְנִשְׁקָעִין פְּעוּפֶרֶת וּבִתֵּר הִכִּי כְּתֹב וְאַפִּילוּ הִיָּה עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שֶׁהִסִּיחַ לְפִי תַנְמוּ וְכו' כְּלוּמַר עַל הַדְּרָךְ הַנְּזָכֵר דֶּלֶא יָפָה כַּח הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים מִיִּשְׂרָאֵל: וְאַתֶּם כְּתַבְתֶּם סוּף הַכָּבֵא וְהֵעֱלַמְתֶּם עֵין מְרַאשִׁיתָהּ וְאַף ע"ג דְּאַפְשֵׁר לְפָרוּשֵׁי מְקִלְתִּיהָ בְּעֵינַן אַחֵר כְּלוּמַר וְלֹא יֵצֵא הָאִי פִּירוּשָׁא דְאַיִק טְפִי וּמְנוֹכַרַח בְּדִבְרֵיו וּמִסְסִים אֶל הָאַמַּת לְמַתְבוּנָן בְּעֵין הָאַמַּת: וְיִדְוֵעַ הוּא דְאַפִּילוּ אִי הִנְיָא לֵה אֶסוּרָא דְרַבְנָן הֵם הֵם שְׁאַמְרוּ דְּאִין הָאִשָּׁה נִתְרַת עַד שְׂיֵאמַר הָעֵד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ: עוֹד כְּתַבְתֶּם אִם כֵּן פִּדְאִי הֵם הֵנִי רַבְנוֹתָא וְרַשְׁנוֹת' לְסַמּוּךְ עָלֵיהֶם בְּהִתֵּר עֲגוּנָה זֹאת עִם תְּשׁוּבַת הַרְמַב"ם ו"ל הַמְסַלְקַת כֹּל סַפֵּק שְׁעֵינִינוּ הַרְאוֹת שְׁלֹא דְרַשׁ וְחִקֵּר כָּלֵל עַל כָּל מָה שְׁנֻשְׁאֵנוּ וְנַתְּנָנוּ בּוֹ הִלְכָהּ הָאִשָּׁה הַזֹּאת מִן־תְּרַת לִינְשָׁא לְכַתְּחִלָּה אֲלֵיכָּא דְכָל הֵנִי רַבְנוֹתָא דְכַתְּבִינוּ דְעַתִּיהוּ לְעִיל וּמְיָלִי דְבְרִירִי נִיגְהוּ דְלִית בְּהוּ סְפִיקָא כָּלֵל ע"כ דְבְרִיכֶם: כִּכָּר כְּתַבְנוּ כְּמָה פְּעָמִים דֶּלֶא יִדְעִינוּ מֵאַן אֵינּוּן הֵנִי רַבְנוֹתָא וְרַשְׁנוֹתָא דְקֶאָמְרִי הִכִּי וּמְיָלִי חֲזִינָא וּגְבְרִי לֹא חֲזִינָא וְכָלְהוּ רַבְנוֹתָא וְרַשְׁנוֹתָא סְבָרִי וְאַמְרִי וּגְזַרִי דְאִין הִתֵּר לְאִשָּׁה שְׁטָבַע בְּעָלָה בְּיָם עַד שְׂיֵאמַר הָעֵד רְאִיתִיהוּ בְּשַׁעְתּוֹ וְכַתְּבָנוּ דְתְּשׁוּבַת הַרְמַב"ם ו"ל לֹא דְמֵיָא לְעַנְיָנָא דִילָן כָּלֵל וְהָעֵד הַנְּאָמָן עַל דְעַת הַרְמַב"ם ו"ל הֵרֵב הַגְּדוּל הַרְשָׁפ"א ו"ל שְׁכַתַּב עַל דְבְרֵיו וְדְבָרִי הַכֹּל שְׁאִין מְשִׁיִּין אֶת הָאִשָּׁה אֲלֵא בְּמַעֲיָדִין שְׂרַאוּהוּ בְּשַׁעְתּוֹ: וְכַתַּב דְלִדְעַת הַרְמַב"ם וְהִרְזִינָה ו"ל אִם לֹא אָמַר הָעֵד פְּלִטְתּוֹ הֵיִם לְעֵינֵי וּקְבַרְתִּיו אִין מְשִׁיִּין אוֹתָהּ עַל פִּיו ע"כ כְּמוֹ שְׁכַתְּבָנוּ בְּאַרִיכוּת: וְכִכָּר נִתְבְּרָרוּ וְנִתְחַוְּנוּ הַדְּבָרִים וְסָרוּ כֹל הַטְּעָנוֹת הַסּוֹכְבוֹת עַל זֶה הַצִּיר מְלַבֵּד שֵׁישׁ עוֹד בְּנִדּוּן כְּמָה סַפִּיקוֹת וְלָנוּ בּוֹ חוּמְרוֹת רְמוֹת וְאַנְחָנוּ מְחֻשּׁוֹם כְּדִי שְׁלֹא לְצֵאת מִהַנְּקוּדָה: הִלְכָהּ אֵיתָתָא דָּא אֶסוּרָה לְהַנְּשָׂא לְכ"ע וְתוֹ לֹא מִיָּדִי: וְכְמָה פְּעָמִים נִפְלְאָתִי וְהָעֲבוּדָה שְׁאַנִּי תַמָּה וְנִפְלְא וְנִפְלְא כִּי מִי הוּא הָאֵדָם אֲשֶׁר מְלֹאוּ לְבוֹ לְסַמּוּךְ עַל דְקְדוּקִים שֶׁל הַכָּל נְקִלִים מְעַנְקְלִי וּמְקוּלְקִלִי וְלַעֲקוּר אִיסוּר גְּמוּר כְּאַמּוּר וְכְמָה לְאוּנָן עַל כָּל בֵּיאָה וּבֵיאָה וְלַדְּבָרִי רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר דְּמַחְזִיב עַל כָּל כַּח צָא וְחָשׁוּב כְּמָה וּמִי הוּא הָאֵדָם שְׂיָבוֹא אַחֲרָי כֹּל אוֹתָן הַמְּלַכִּי הַגְּבוּרִים וְהַאֲדִירִים שְׁכַתְּבָנוּ וְיִקְפוּץ לְהַתִּיר אִשָּׁה שְׁהִיא לְדַעְתָּם עֲרוּהָ וְכֶאֱפָס וְתוּהוּ וְנִחְשְׁבוּ לּוֹ דְבָרֵיהֶם שְׁכַתְּבוּ בְּתַכְלִית הַבִּירוֹר שְׁאִין אַחֲרָיו בִּירוֹר: וְלָמָּה לֹא יָטָה אֲנָנוּ לְמוֹסֵר הַרְשָׁפ"א וְהַרִיב"ש ו"ל שְׁכַתַּב מִשָּׁה בְּתְּשׁוּבוֹתֵיהֶם בְּעֵינַן קְבַרְתִּיו דְּמֵן הַגְּמ' וְהִירוּשְׁלָמִי נִרְאָה דְעַד אֲחַד בְּמַלְחָמָה אוּ בְּמִים אִין צָרִיךְ לְזֵמֵר קְבַרְתִּיו וְשְׁכָל הָאֲחֵרוּנִים ו"ל הַסְּפִימוּ דֶּלֶא בְּעֵינַן לֵה וְאַף עַל פִּי כֵּן חֲשִׁשׁוּ לְדְבָרִי הַרִיא"ף וְהַרְמַב"ם ו"ל בְּזֵה וְלֹא הוּרוּ בְּהָ לְהַתֵּר וְכַתְּבוּ וּמִי יִתִּיר לְשׁוּק אִשָּׁה שְׁהִיא עֲרוּהָ לְדַעְתָּם חִלִּילָהּ: וּמַעַתָּה לָמָּה לֹא יֵשָׂא כֹּל אֵדָם קַל וְחוֹמֵר וְכֵן בְּנוּ שָׁל קַל וְחוֹמֵר בְּעִצְמוֹ שְׁלֹא לְסַמּוּךְ עַל עִצְמוֹ בְּדְבָר שְׁכָל הָעוֹלָם אוּסְרִין בְּפִירוּשׁ וְאִין לּוֹ אֲפִילוּ זְקָן מִן הַשׁוּק לְסַמּוּךְ עָלָיו: וְדִאי נִבְהַלְתִּי מְרִאוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַזֶּה: נְעֻנּוֹתֵי מְשֻׁמוּעַ: עוֹד כְּתַבְתֶּם וְחַתְּמַתֶּם דְּבְרִיכֶם זֶה לְשׁוּנְכֶם וְהִזְרִיז בְּהִתֵּר עֲגוּנוֹת עַל פִּי גְדוּלֵי עוֹלָם הַרִי זֶה מְשׁוּנְבַח: וְהַמְשׁוּנְבַח וּמְפֹאָר שְׁמוֹ הַגְּדוּל לְעֵדֵי עַד וְלִנְצַח נְצַחִים לְשׁוּם בְּלִבֵּינוּ לְהִיּוֹת כְּבָנֵי א"י זֶה לְזֵה בְּהַלְכָה נֹחִים: וְאִם נִלְחֹם מְלַחְמָתָהּ שֶׁל תוֹרָה תִּהְיֶה מְחַלְקוֹתֵינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם אֶת וְהַב בְּסוּפָהּ: וְדַגְלָנוּ זֶה עַל זֶה אֶהְבָּה כְּדִי שְׁנֵהֲיֶה מִן הַמוֹדִים עַל הָאַמַּת וְכְמוֹצָאֵי שְׁלָל רַב שְׁשִׁים בְּהָ וּשְׁמַחִי: וְיֵאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ לְאֶסוּקֵי הַלְכָתָא אֲלֵיכָּא דְשְׁמַעְתָּא וְלִהְשִׁיב אַמְרִים אַמַּת אַמְרִים נְכוּחִים עַד כֹּה דְבְרֵיךְ דְבָרֵי פִי חָכָם: וְהָבו לִיּה אַפְרִיזוֹן לְמַר שְׁחַתְּמוּ תְּשׁוּבָתוֹ בְּדְבָרִים אֵלוּ דֵּהִזְרִיז בְּהִתֵּר עֲגוּנוֹת עַל פִּי

גדולי עולם הרי זה משונבח: וכמה נאה דבר זה ומשונבח פי אין לדון אלא על פי הגדולים והאייתנים משרתי עליון: ולא משיקול הדעת והיקוש העריון: פי אין המשקל מכריע והדמיון: אף חמתם דבריכם באמרכם ואם גלחום מלחמתם של תורה תהיה מחלוקתנו ולשם שמים וכו' כדי שנהיה מן המודים על האמת וכו' ונציבא מילתא וכן מדת הגבורים והשלימים שלימי הדעת בעלי ההוראה הישרים והתמימים העוסקים בתורה לשמה ואת קרנותיה מרימי: ונאות ליה למר להשמע לדברים אלו שכתב ולקנים בעצמו נאמו ולשמור מה מלל להודות כבית שמאי חזרו בית הלל: ואז נמצא נאה דורש ונאה מקנים ובחירת בחיים: ואחר ההיתר אל תהי חומר: ואת יסודותיו סותר: פי מן הראוי האמת אהובה יותר: ואם העתפתי דברי ורפתחתי במקצת אמרי הלא ידעו מתי אהלי דאורייתיה דמר מרתחא לי וכי תאמרו מי הוא זה שפא לרדותנו בתוה ביתנו: ישית ידו על שנינו: גם עתה כדבריכם פן הוא וכלהו איתנהו: אבל הוכרחת לקלקל השורה ולהפנס בעובי הקורה: להיותי ככר תקעתי עצמי לדחוק את השעיה ולומר זאת הפרגעה דבעינן ראיתיהו בשעתו: ודבר בעתו: וכבר נשמעה קרן בחוצותינו: פי העכבה לאשה הזאת קרתה על ידנו: ואני לא מלבי ומדעתי היתה זאת פי אין דרכי להחמיר על עגונה ולמיסר שומנא: אי לא דכלהו רבנן קדישי ארעא הוא דאמרי כה"ג: והא קאמינא: דברשותה קאמינא: לזאת בחסדו ונהלני: ואל בחרונו ובהלני: פן יטרון פארניה נפשי ויגאה פשחל יצודני: ואין הקומץ הקטן אל האריות הגדולים משביע: עיניה לנוכח יביטו: תחזינה מישרים: ואותי לכף זכות תכריע: ישמח ה' לראש ומן הטוב הצפון ליריאי פמוה עליה ישפיע: ועל כמות אויביה תדרוה וקמיה תחתיה יכניע: כנפש השוגה באהבתה ועוסק בתורתה בטעם כעיקר: משה ו' אל אשקר: נר"ו: כז תונס שאלה שאלת ממני הידיד להודיעה דעתי בשני עדי קיום הקרובים זה לזה אם פשרים להעיד או לאו לפי ששמעת שיש מי שמיקל בזה ונפלא הדבר בעיניי היכי קא סלקא דעתיה לאפוקי ממונא אפומא דקרובים: תשובה ודאי דעדי קיום הקרובים זה לזה פסולים הם להעיד ולא פל כמיניה דמאניה דשטרא לאפוקי ממונא אפומייהו וכדאיתא בשלהי חזקת הבתים ההוא שטרא דהוה חתמי עליה בתר: חתימת ידיה דאידיה סבר רבינא למימר היינו מתניתין ג' אחין ואחד מצטרף עמהם אמר ליה רב אשי מי דמי התם לא קא נפיק נכי ריבעא דמונא אפומא דאחי: הכא קא נפיק נכי ריבעא דמונא אפומא דאחי: פי דטעמא דאסר רחמנא עדות קרובים לפום גמ' דילן היינו משום שהם פגוף אחד ואינם חשובים אלא כעד אחד וכדרבא בפ' זה בורר דאמר קרא על פי שנים עדים יקום דבר ובעי' חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה: הילקף לגבי ג' אחין דמתני' דהעידו על שלשה שני חזקה פיון שלא היתה עדותן בדבר אחד שהרי השנה שהעיד בה זה האח לא העיד בה האחר וגם החזקה שמתקיימה בעדותן חצייה הוא שמתקיים בעדות האחין וחצייה השני הוא מתקיים על פי עדות האחר שנצטרף עמהם בעדות כל שנה ושנה הרי עדותן פשרה: אבל הכא גבי שטרא נפיק נכי ריבעא דמונא דהינו שלשה חלקי המון אפומי דאחי דהא חתימת האח האחד החתום בשטר הרי היא מתקיימת על פי עצמו: וכדתנן פ"ב דכתובות דנאמן אדם לומר זה כתב ידי ואמרינן התם דלרבנן על מנה שבשטר הן מעידין פלומר אנו ראינו המלנה וחתמנו ועדות העד האחר החתום בשטר הרי חצייה מתקיים על פי אחיו של אותו אח החתום בשטר וחצי השני שהוא רביע הפל מתקיים בעדות העד האחר

שנצטרף עמו: וכי חשבת להו לתרי אחי כעד אחד נמצא עד אחד מגבי שלשה חלקי המון והעד האחר רביע ולא קרינו ביה על פי שנים עדים וכו' ופסולים ניהו ואף על גב דלאו בדבר אחד קא מסהדי דהאי אח אינו מעיד אלא על חתימת ידו והאי אח מעיד על חתימת המת וזהו שאמרו מי דמי התם לא נפיק נכי רבעא דמונא אפומא דאחי ולא חצי דבר קרינו ביה פדברירנא: ופסקו כל הפוסקים ז"ל כרב אשי דהלכתא פותיה לגבי רבינא: שמעינו מניה דקיום שטרות בקרובים פסול: היכא דמפקינן ממונא נכי ריבעא אפומיהו ואף על גב דלאו בדבר אחד קא מסהדי: וכ"ש גבי תרי עידי קיום דקריבי אהדי דעל דבר אחד קא מסהדי וקא נפיק פולי ממונא אפומיהו דפסולי טפי דאפי' רבינא לא הוה סלקא דעתיה לאכשורי אלא כשאין מעידין על דבר אחד דומיא דמתני' פדכתיב ואין להכשיר אלא כגון אח ורחוק שמקיימין חתימה אחת ואח ורחוק החתימה האחרת דבכה"ג נמצא שהמון שמתקנים מעדותן מחציתו בלבד הוא שמתקנים על פי האחין והמחצה השנייה על פי הרחוק שנצטרף עמהם והרי עדותן קיימת דומיא דמתני' דחזקת הפתים דלעיל וכמו שכתב הר"ר יהוסף הלוי ז"ל רבו של הרמב"ם ז"ל והרב בעל העטור ז"ל דאי מסהדי כה"ג כשרין והכי משמע נמי מההוא ירושלמי שהביא הריא"ף בהלכותיו ז"ל פרק דיני ממונות דתרי סהדי קיום דקריבי אהדי פסולין וז"ל הירושלמי מנין שלא יהיו העדים קרובים זה לזה הגע עצמך שהיו אחד מהם פלוס נהרג עד שיוזם חברו ואם אתה אומר כן לא נמצא נהרג מפיו: ומנין שלא יהיו הדייגין קרובים זה לזה אמרה תורה הרוג על פי עדים הרוג על פי דייגים מה העדים אינן קרובים זה לזה אף הדייגין אינן קרובים זה לזה ע"כ: וה"ה נמי לעדי קיום דשייכא בהו הנזמה פעדים דעלמא: וכן יש מגדולי המורים ז"ל שכתבו דמהא דירושלמי שמעינו דאם עידי קיום ודייגין קיום קרובים בין ללנה בין למלנה פסולין שבהם מתחייב הלנה ושללא יהו העדים קרובים זה לזה בחתימה אחת ולא העדים לדייגין דהכא שייכא הנזמה בעדי קיום אם אמרו ביום פלוני חתמו בפנינו והוזמו נמצאו אלו משלמין על יד אלו ע"כ: וכן כתב הריא"ף ז"ל בתשובת שאלה ששאלו ממנו אם יהיו עדי הקיום קרובים למלנה או ללנה או להדי פשרים הם או לא: והשיב אם יהיו העדים קרובים בין ללנה בין למלנה בין להדי פסולין ואין הקרובים פשרים אלא להעיד על כתב ידם של עדים על פי מה שאמרו נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא זה כתב ידו של אחי וצריף אחר שאינו קרוב להעיד עמו ע"כ: וכן כתב ר"ח ז"ל: וכן נמי כתב רב שרירא גאון ז"ל ואסר שני אחין להעיד על כתב ידו של אביהם וכתב שאין להתיר אלא אח אחד ורחוק עמו וכמו שאמרו בגמרא וכן כתב רבינו יהוסף הלוי נ' מגא' ז"ל: ועוד כתב ז"ל הילכף אי לא אדכרי דייגין לשמיהו דסהדי באשרתא וקא טעין השתא בעל דין ואמר דילמא סהדי קרובים הוו לא משגחינן לטענתיה משום דלא מחזקינן לבי דינא דמקיימי ליה לשטר' אלא אפומיהו דסהדי דחזאי לההוא סהדותא ולבתר דבדקו לה למילתא שפיר עכ"ד: וכן כתב הרב בעל העטור ז"ל נמי דבחתימה אחת עדות אחת היא ושני אחין פסולין בה: עוד כתב ושללא יהו העדים קרובים זה לזה בחתימה אחת ולא הדייגין ולא העדים לדייגין דהא שייכא הנזמה בעדי קיום ע"כ: וכן כתבו התוספות וכן נמי כתב הרשב"א ז"ל בתשובותיו ז"ל ומ"מ מהא שמעינו דדייגין קיום ועדי קיום הקרובים אלו לאלו כשרים פיון שהכשירו בו עד המעיד להיות דייגין: ואל תתמה אם הכשירו בקיום עדים קרובים לדייגין ולא

הכשירו עידי קיום הקרובים זה לזה ולא דייגים קרובים זה לזה וכו' עד פיון דעדים אלו פשרים הם לעלמא ודייגים אלו פשרים לעלמא: אבל פשהעדים קרובים זה לזה או הדייגים קרובים זה לזה פיון שהצריכו חכמים קיום בעדים ובפני דייגים הילכף בקרובים לא אפשר דבעלמא אינו לעולם פשנים אלא פאחד ולפי' זה לא אפשר עכ"ל: וכן פתב הריטב"א תלמידו ונ"ל ולכ"ע צריף שלא יהיו עדי קיום קרובים זה לזה דאם פן אין פאן אלא עד אחד וכן אתה אומר בדייגין וצריף גם פן שלא יהו העדים ולא הדייגין קרובים לא ללנה ולא למלנה דא"כ הרי השטר נגבה בעדות קרובים או בדייגין קרובים נמצאת אתה אומר שלא הותרה קורבה בקיום אלא שיהיה המקיים או הדיין קרוב לעד החתום בשטר או שיהיה העד קרוב לדיין לדעת קצת רבותינו ו"ל ובשאר מקלי פלהו הקרוב פסול עכ"ד בחדושי: ומה שתמצא להרשב"א רבו ו"ל שמתיר עידי קיום הקרובים ללנה ולמלנה היינו להלכה אבל לא למעשה וכמו שכתב בתשובתו בפירושי: וכן פתב הר"ן ו"ל בכתובות פרק האשה ונ"ל אבל עידי קיום צריכין שיהיו רחוקים זה מזה וכן צריף שיהיו רחוקים מדייגי קיום ע"כ: וכן נראה דעת הריב"ש ו"ל: וכן נמי פתב רבי דוראן ו"ל בספר תקון שטרות ונ"ל אבל אם יהיו מקיימי השטר קרובים זה לזה או למלנה ולנה פסולין הם דאין קיום השטר פשר בקרובים ע"כ: וכן נראה מדברי פל המפרשים והמחברים ו"ל דלא אפשר שום חד מיניהו דמכשר בהו וכן הדין נמי בדייגי קיום הקרובי זה לזה דפסולין דומיא דעדים וכן הסכימו רוב הראשונים והאחרונים ו"ל: ומה שתמצא לבעל ספר מישרי ו"ל שכתב פי יש מן הגדולים ורב נטרונאי ו"ל שכתב בתשובת שאלה דעידי קיום הקרובים זה לזה פשרים אלמלא דמסתפינא הנה אמינא דלאו איהו חתום עלה פי לא נמצא מקום לזה לא בתלמוד דילן ולא בירוש': ואני תמיה אם הנה לדברים אלו שום יסוד ועיקר למה לא נמלט אחד מאותן ו"ל שזכרנו ולא מזילתן לזפור דבר זה אפי' לדחותו ואפשר דכמו שלא דקדק בסברת הרא"ש והרשב"א ו"ל וכ' בשמם דברים שהם זכרוננו לברכה פתבו בהפך בפירוש גם פן פתב על הגאון רב נטרונאי זכרוננו לברכה דבר שלא אמר ולא עלה על דעתו להתיר תרי עידי קיום הקרובים זה לזה דהוא פתב בשם הרא"ש ו"ל שם דאין אנו חוששין אם הדייגין קרובים לעידי קיום והוא ו"ל לא פתב דאין חוששין אלא בדייגי קיום הקרובים לעידי השטר אבל בדייגי קיום הקרובים לעידי קיום חוששין לדעתו ו"ל: גם נראה מדבריו שכתב על הרשב"א ו"ל שהוא מכשר עידי קיום הקרובים זה לזה והוא פתב בשאלותיו הפך זה בפ' כמו שכתבנו דבריו לעיל ואפי' בעידי קיום הקרובים למלנה ולנה לא הכשיר אלא להלכה ולא למעשה: ואולי לא דק נמי בדברי הגאון ו"ל כמו שלא דק בדברי אלו ו"ל ואיף שיהיה הנה דבריהם בטלים לגבי אותן הראשונים והאחרונים ו"ל שכתבנו שאמרו הפך זה ואפי' אם הנה החולק על פל אחד מהם אחד גדול כמוהו בלבד לא היינו מוציאין ממון על פיו מספק אם לא בראיות ברורו' וכמו שכתב הרא"ש ו"ל בפסקי סנהדרין ונ"ל והיכא דנחלקו שני גדולים בפסק הלכה לא יאמר הדיין אפסוק כמו שארצה ואם עשה פן זהו דיין שקר אלא אם חכם גדול הוא ויודע להכריע בדברי האחד בראיות ברורות ונכוחות הרשות בידו דאפי' אם פסק גדול אחד יכול לסתור החכם את דבריו בראיות ולחלוק עליו פאשר פתבתי למעלה: כ"ש אם יש לו סיוע מאחד מהחולקים ואי לאו בר הכי הוא לא יוציא ממון מספק כדאמרינו בפירק חזקת הבתים

הלכתא פּרָבָה בַּאַרְעָא וְהִלְכְתָא פּרָב יוֹסֵף בְּזוּזֵי הֵיכָא דְקַיִמָא אַרְעָא תִּיקוּם וְהֵיכָא דְקַיִמֵי
זוּזֵי לוקמו: אַלְמָא פֶּל סְפִיקָא דְדִינָא אִין מוֹצִיאִין מִיַּד הַמְּוֹחֶזֶק ע"כ: וכו"ש הֵיכָא דְפִלְגִי
עֲלֵיהּ פֶּל הִנְהוּ קַמְאֵי וְכִלְהוּ בְּתַרְאֵי עֲמוּדֵי עוֹלָם דְּאִין לְחוּשׁ לְדַבְרִים אֱלוּ וְכַמָּאן דְּלִיתְנָהוּ
דְמוּ: וְכִבְרַ יְדַעְתָּ מַה שְּׁפִתְבַּ גַּם הִרְשִׁבָּ"א ז"ל בְּשִׂאלוֹתָיו דָּאָם הָיוּ שְׁנַיִם פּוֹסְקִים זֶה אוֹסֵר
וְזֶה מַתִּיר אִם נוֹדַע הָאֶחָד גְּדוּל בְּחֻכְמָה וּבְמִנְיָן וַיֵּצֵא שְׂמוֹ כֵּן הוֹלְכִין אַחֲרָיו בֵּין לְהַקְלֵל בֵּין
לְהַחְמִיר הָיוּ שְׁנֵיהֶן שְׁוִין וְלֹא נוֹדַע מִי גְּדוּל: בְּשִׁל תוֹרָה הוֹלְכִין אַחֲרֵי הַמַּחְמִיר דֵּה"ל
כְּסִפִּיקָא דְּאוּרִייתָא: בְּשִׁל סוֹפְרִים הִלֵּךְ אַחֲרֵי הַמֵּיקֵל וְכִדְאִיתָא בַּפ"ק דַּע"ז וְמִי שְׂסוּמָה עַל
הַמֵּיקֵל בְּשִׁל תוֹרָה עוֹבֵר וְזֶה מֵאוֹתָן שְׁנָאָמַר עֲלֵיהֶם וּמְקֵלוֹ יִגִּיד לִי ע"כ: עוֹד פִּתְבַּ שָׁם
וּבְמָקוֹם שְׁנַיִם שְׁוִין שֶׁהוֹלְכִין אַחֲרֵי הַמַּחְמִיר בְּשִׁל תוֹרָה דוֹקָא כְּשֶׁהֵם אֶחָד כְּנֶגֶד אֶחָד
אַבָּל אִם הֵם שְׁנַיִם כְּנֶגֶד אֶחָד הוֹלְכִין אַחֲרָיו ע"כ: נְקִיטִינָן הַשְּׂתָא דְּעִידֵי קִיּוּם הַקְּרוּבִי
זֶה לְזֶה פְּסוּלִין הֵם לְהַעֲיֵד כְּדַבְרֵי סְבָרְתָהּ וְאִין זֶה צְרִיף לְפָנִים: וְלוּלִי שְׂרֵאִיתִי מְפָצִיר
לִי עַל הַתְּשׁוּבָה לֹא הֵייתִי מְשִׁיב עַל דְּבָרִים הַפְּשׁוּטִים אֲשֶׁר הַדְּבוּר אֲצִלִי בְּהֵן מִפְּתַ
הָאֲרִיכוֹת בְּמַפְרָסְמוֹת כִּי הֵן דְּבָרִים שֶׁהִתְיַנּוּקוֹת יְכוּלִין לַעֲמוֹד עֲלֵיהֶן בְּסִפְרִים וְעַל כִּי
הֵאֵי מִקְלָתָא וְדָאֵי אֲמָרֵי רִיבּוֹתָא לְמִימְנֵי גְּבַרֵי וְזִיל קָרִי בִּי רַב הוּא: נְאֻם אוֹהֲבָה נְדָבָה עַל
פִּי מְדוּתִיף מְשֶׁה בַּכַּה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה וְ"אֵל אֲשֶׁק"ר נ"ר: כַּח לְבַגְאִיָּה שְׂאֵלָה רְאוּבֵן וְשִׂא
אֲשֶׁה וְיִלְדָה לוֹ בַּת וּמַת וְהַנִּיחַ נְכֶסֶיו בְּיַד אֲלֻמְנָתוֹ וְזֹאת הָאֲשֶׁה נְתָנָה לְאוֹתָהּ הַבַּת מַעֲזִבוֹן
אֲבִיהָ מַה שְּׁנִתְנָה וְהַשִּׂיאָה אוֹתָהּ לְשִׁמְעוֹן וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה שְׁמַעוֹן בֶּן וְנִפְטָר וְחַיִּי לָנוּ וְלִכְל
יִשְׂרָאֵל שָׁבַק וְאַחֲרַי כֶּף גִּשְׁאֵת לְלוֹי וּמַתָּה וְלֹא הִנִּיחָה זָרַע אֲלֵא אוֹתוֹ הֵבֵן שְׁהִיָּה לָהּ
מִשְׁמַעוֹן וְהֵאֲלַמְנָה אִשְׁתֵּי רְאוּבֵן עוֹדָה קַיִימַת וּמַתְּפַרְנֶסֶת מִנְכֶסֶי בַּעֲלָהּ כֹּל יְמֵי מַגֵּר
אֲלַמְנוּתָהּ וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לִפְטָר מִן הָעוֹלָם נְתָנָה כְּתוּבָתָהּ בְּמַתְנָה לְאַחִיהָ הַגְּדוּל וְאַחֲרֵי
הַכְּתוּבָה נִשְׂאָר דְּבַר מַה מוֹתֵר מַעֲזִבוֹן רְאוּבֵן לְרֵאִוִי לְיִוְרָשׁוֹ וְעַתָּה תוֹבַע לוֹי אוֹתוֹ הַמְּוֹתֵר
וְאוֹמֵר דִּידִי הוּא בִּירְוִשַׁת אֲשֶׁתִּי וּבְנָה בֶּן שְׁמַעוֹן תוֹבַע אוֹתוֹ בִּירְוִשַׁת אִמּוֹ וְאוֹמֵר כִּי אִין
לְלוֹי בַּעֲלָה שׁוּם זְכוּת בּוֹ כְּלָל: יוֹרְנוֹ כ"ת הַדִּין עִם מִי: תְּשׁוּבָה הַדִּין עִם בְּנָה דְּזֶה הַמְּוֹתֵר
רְאוּי הוּא לְגַבִּי לוֹי בַּעֲלָה וְלֹא מוֹחֶזֶק וְקִי"ל דְּאִין הַבַּעַל נוֹטֵל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ כְּרֵאִוִי
כְּבַמְּוֹחֶזֶק כְּדֵאִיתָא פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין אֲמַר רַבִּי אֶבְהוּ אֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן אֲמַר רַבִּי יִנְאִי אֲמַר
רַבִּי וּמְטוֹ בַּהּ מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה מְנַיִן לְיֵאִיר שְׂלֵא הִיָּה לוֹ לְשָׁגוֹב אֲלֵא מְלַמֵּד
שְׁנַשְׂא שְׁגוֹב אֲשֶׁה וּמַתָּה בְּחַיִּי מוֹרִישִׁיָּה וִירְשִׁיָּה יֵאִיר בְּנָה וְלֹא שְׁגוֹב בַּעֲלָה וְכו' אַלְמָא
דְּאִין הַבַּעַל יְרִית כְּרֵאִוִי: וְאֲמַר רַב פֶּפְא הִלְכְתָא אִין הַבַּעַל נוֹטֵל כְּרֵאִוִי כְּבַמְּוֹחֶזֶק וְכו'
כְּדֵאִיתָא הֵתָם: וְכִי תִימָא דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְּמִית אֲבִיהָ בְּחַיִּיָּה וּמְחַיִּים קָאֲתִי לָהּ: מְכַל מְקוֹם
כֹּל שְׂלֵא הַחֲזִיקָה בּוֹ בְּחַיִּיָּה וְלֹא נִכְנַס בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל אִפִּי' שְׁעָה אַחַת קוֹנָם שְׁמַתָּה רְאוּי
קָרִינָן בֵּיָּה וְלֹא מוֹחֶזֶק כְּדֵמוֹכַח פֶּרֶק שׁוֹר שְׁנַגַּח ד' וְה' ת"ר וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אֲשֶׁה אֲמַר רַבִּי
עֲקִיבָא וְכִי מַה בָּא זֶה לְלַמְדָּנוּ אִם לְחַיִּיב עַל הָאֲשֶׁה כְּאִישׁ הָרִי כְּבָר נֶאֱמַר כִּי יִגַּח שׁוֹר אֶת
אִישׁ אוֹ אֶת אֲשֶׁה וְכו' אֲלֵא לְהַקִּישׁ אֲשֶׁה לְאִישׁ מַה אִישׁ נִזְקוֹ לְיִוְרָשׁוֹ אִף אֲשֶׁה נִזְקִיָּה
לְיִוְרָשִׁיָּה: וְסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא לֹא יְרִית לָהּ בַּעַל: וְהַתְּנָא וְיִרְשׁ אוֹתָהּ מְכַאן שְׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ
אֶת אִשְׁתּוֹ דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא: אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ לֹא אֲמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲלֵא כְּכּוֹפֵר הוֹאִיל
וְאִין מִשְׁתַּלֵּם אֲלֵא לְאַחֲרֵי מִיתָהּ וְהוּנָה לָּהּ רְאוּי וְאִין הַבַּעַל נוֹטֵל כְּרֵאִוִי כְּבַמְּוֹחֶזֶק מֵאִי
טַעְמָא אֲמַר קָרָא וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אֲשֶׁה אִם כּוֹפֵר יוֹשֵׁת עָלָיו וְכו' מִשְׁמַע מְהֵכָא דְּאַפִּילוּ
כְּכּוֹפֵר דְּמַחֲסִים נַעֲשִׂית הַחֲבָלָה שְׁהַכּוֹפֵר בָּא עַל יְדָה רְאוּי קָרִינָן לָּהּ וְלֹא יְרִית לָּהּ לְפִי

שאינו משתלם אלא לאחר מיתה והיגו דאצטריף להו למילף דאין הבעל נוטל בראוי מתרי קראי דמההיא דפרק יש נוחלין לחודיה לא נפקא דהנה אמינ' דהתם בירוששה ששפלה לאחר מיתת האשה אין הבעל נוטל בראוי אבל פנפר דמחיים נעשית החבלה שהכופ'א על ידה הנה אמינא דנוטל: ומכפר נמי לחודיה לא אתיא דהנה אמינא דשאני כופר דלעולם הוי ראוי ולא אתי מנייה שאר ראוי קמשמע לן וכמו שדקדקו התוס' ז"ל: והכי נמי מוכח מהאי עובדא דפרק יש נוחלין ההוא דאמר נכסי לסבתא ובתרה לירתאי הנה ליה ברתה דהנת נסיבא ושכיבת בתי בעלה ובתי סבתא ברת דשכיבת סבתא אתא בעל קא תבע וכו': פלומר זכות אשתו פאלו היא קנימת: ואמר רב ענן לירתאי ולא לירתאי ירתאי ואמרין התם דהלכתא פותיה דבעל לא ירית ולא מטעמיה והיגו טעמא דהנה ליה ראוי ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק וכו' נראה נמי דאע"ג דמית אביה בסתיה ומחיים קאתי מקל מקום ראוי קרינו ביה: אף הכא נמי לא שנא וראוי הוא לגבי בעלה ולא מוחזק: ואי איפא דמותיב דאדברה מההיא עובדא גופה משמע איפכא דהתם פי' ואמר דטעמא דחשיבין להו ראוי משום דאי אקדים סבתא וזבין זביניה זביני וכיון דאלו מקרה הזקנה הנכסים בתי הבת מכירתה קנימת הנה ליה ראוי לבת ולא מוחזק: משמע מהכא דאי לא הו טעמא דאי אקדים סבתא וזבין וכולי: הנה אמינא דהוי מוחזק ולא היא דשאני הא מהא דהתם פשאמר נכסי לסבתא ובתרה לירתאי היתה הבת נשואה כפר ובאותה שעה זכתה הבת וזכה הבעל בנכסים לאחר מיתת הזקנה ואי לא הו טעמא הנה קרינו ליה מוחזק: וכ"ש לרבי אליעזר דאמר האומר ואחריו פאומר מעכשיו דמי ואלו הכא קודם שנשאת מת אביה וכשנשאת לא החזיק הבעל אלא במה שהכניסו לו כמו שפכתנו וכ"ש דנה הפותר אפשר שלא היה ניפר עד אחר מיתת הבת פיון שהיו כל הנכסים תחת יד האלמנה למזונותיה ולכתובתה ולא ידענו אם יחסרו אם יותרו ואין לה ראוי גדול מזה: וכן פתבו גדולי המורים במלנה שהלותה האשה קודם שנשאת ומתה קודם שמתגבה אותה דאין הבעל יורש אותה: ומנכחו לה מההיא דפר' שור שנגח ד' וה' דאין הבעל יורש נזקי אשתו שלא גבתה: וכן פתבו הר"א ור"ח ז"ל וכן פתבו התוספ' בפר' יש נוחלין וכן הספיקו הרמב"ן והרשב"א והרא"ש ז"ל: וכל זה ראיה לדברינו: הילכך זכה הבן בירוששת אמו כדברירנא ואין זה צריך לפנים: והנה באה לידי שאלה ותשובתה בענין זה בספר הדיינין שחיבר רבינו יהודה תלמידו של רבי' גרשון מאור הגולה ז"ל והספיקה למה שאמרנו וראיתי להעתיקה לה וזה לשונה: ושאלת ראובן היה לו שלש בנות ומת והניח נכסים מקרקעי ומטלטלי והשיאה אשתו את בתו הגדולה לשמעון ונתנה לו מה שנתנה לימים מתה אותה בת וסיים לכל ישראל הניחה ונשארו הנכסים שהניח ראובן ביד אשתו אלמנתו ותובע שמעון מותרו של חלק השלישי שלא הפניסה אשתו והאחרות תובעות שתי חלקים וגם מותר החלק השלישי שלא ניתן לשמעון: ועתה יורה המורה הדין עם מי: תשובה כן דעתי נוטה שהדין עם האחיות ואין לו לשמעון אלא מה שהכניסה לו אשתו שהבעל בנכסי אשתו יורש במוחזק ולא בראוי והאחיות יורשות בין בראוי בין במוחזק על פן זכו הבנות בכל הנכסים כולן חוץ ממה שהכניס' אשת שמעון לו: ומנ' לן שאין הבעל נוטל בנכסי אשתו בראוי כבמוחזק דאמ"ר אבהו אמ"ר יונתן אמ"ר ינאי אמר רבי ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה מנין ליאיר שלא היה לשגוב וכו' ואמר רב פפא הילכך אין הבכור נוטל פי שנים בראוי

כַּבְּמוֹחֶזֶק וְאִין הַבְּעַל נוֹטֵל בְּרֵאוּי כַּבְּמוֹחֶזֶק הַיִּלְכָּף אִין לוֹ לְשִׁמְעוֹן בְּמוֹתֵר כְּלוּם אֵלָא זְכוּ
בוּ הָאֲחִיּוֹת וְכֵן הַדִּין עַכ"ל: עִם הַיּוֹת שְׂאִין הַגְּדוֹן שְׁלוֹ דוֹמָה לְרֵאֲיִיתוֹ: נְאֻם נְאֻמָּן אֶהְבֵּתָּ:
וּמִשְׁתוֹקֵק לְחִבְרָתָּ מִשֶּׁה בַּכַּה"ר יִצְחָק ז"ל לֵהָרַן אֵל אֲשֶׁקֶר: בְּעֵלוֹתֵי הַהֵרָה וְאֲנִי בְּתוֹךְ
הַגּוֹלָה עַל גֵּהַר אוֹב"ל וְאוֹלֵי גֵהֵיִתִי וְנִחְלִיתִי וְהוֹדִי גֵהֵפָה עָלַי: וְהִנֵּה יָד שְׁלוֹחָה אֵלַי:
בְּמַגְלָה עֵפָה: בְּאַבְנֵי אֶקְדַּח רְצוּפָה: מוֹסְרִים אֶסְפָּה: וְכַנֵּף רִנָּנִים מְנִיפָה: גְּאוֹן הַתְּשׁוּקָה:
סַחֲפָה: וְלַחֲוֵלֵי הָאֶהְבָּה תְּרוּפָה: אֵת וְהַב בְּסוּפָה: בְּמִילִין מְחַבְּרָת: וְגִדּוּלוֹ מְדַבְּרָת: וְשִׁבְחוֹת
מְסַפְרָת: יַחֲדָה וְהִיא מְתַנַּפְרָת: הַקִּיצוּנָה בְּמַחְבְּרָת: וְאַחֲזִיק בְּשׁוֹלְיָה: וְאֶסִּיר צְעִיפָה
מְעִלְיָה: וְהִנֵּה בַת מִבְּנוֹת הַשִּׁיר זְקוּפָה: צוּפָה נִשְׁקָפָה: כְּלַבָּנָה יָפָה: בְּשִׁפָּה רָפָה: עוֹשֶׂה
שְׁחַר עֵיפָה: הָאִירוּ בְּרָקִיָּה תְּבַל וְנִתְמַלְאָה אוֹרָה: כְּשִׁמְשָׁא רָבָב עַל מְטָרָא: כָּל כְּבוֹדָה בַת
מְלָךְ פְּנִימָה: אַחֲזוֹת יְמִימָה: תְּמַשׁוּף הַלְּבָבוֹת בְּאֶמְרֵי פִיָּה: וְתוֹרָה הָאוֹהֲבִים בְּעַפְעָפִיָּה:
וּבִטְעַם אֶמְרִיָּה: הוֹסִיפָה עַל הַשְּׁמוּעָה: דְּעַם שְׁרִים וְתְרוּעָה: וְשֵׁם הַשְּׁנִית קְצִיעָה: וְאֶגְשׁ
אֵלֶיךָ וְאוֹמֵר לֵהּ מִי זֹאת הָעוֹלָה מִן הַמְּדַבֵּר: הַכֵּר מְלוֹ דְּבָר: גֵּהַר שְׁלוֹם הוֹצֵק יְסוּד':
מְתַרְפֶּקֶת עַל דּוֹדָה: מְעוֹדָה וְכִזִּית הוֹדָה: מְכַל בְּנוֹת גִּילָה מְשׁוֹנְבַחַת: גִּפּוֹן סוֹרַחַת וְהִיא
כְּפוֹרַחַת: וְתַעַן אוֹתִי וְתֹאמֵר אֲנִי אֵילַת אֶהְבִּים: וְיַעֲלַת הַלְּבָבִים: הַנְּפִשׁוֹת מְשׁוֹנְבַחַת:
וְהַרְחוֹקִים מְקַרְבַּת: וְשִׁפְתֵי יְשָׁנִים דּוֹבְבַת: אֲנִי הָאִשָּׁה הַנְּצַבַת: אֲשֶׁר מְשׁוֹנֵרֵשׁ הַמוֹסֵר
מְצַבִּי: וּמְמַקּוֹר הָעֲנָוָה מְחַצְבִּי: מְמַשְׁפַּחְתִּי וּמְבִית אָבִי הַצ' וְהַאֲדוּ"ם רַב פְּעִלִי: וּבְתוֹךְ יָם
הַתְּבוּנָה דְרָךְ בְּנִעְלִים: בְּחִידוֹת וּבְמִשְׁלִים: וּבְנִהְרֵי הַשִּׁירִים קוֹלוֹ עַל הַמַּיִם: בְּרוּחוֹ פִי
שְׁנִי: רוּחַ דַּעַת וְתוֹרָה: וְקוֹל זְמֵרָה וְשִׁירָה: וּבְתַעֲלוֹת הַמְּלִיצָה לוֹ עֲשֶׂר יוֹדוֹת נְצַמְדוֹת:
וְלִשְׁוֹנוֹ תְּמַהַר לְדַבֵּר צַחוֹת: בְּתוֹשְׁבַחוֹת נְכוֹחוֹת: וְשִׁירִים עֲרוּכוֹת: חֲרוֹת עַל הַלּוֹחוֹת:
וּבְמַלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה קִשְׁתוֹ דְרוּכָה: וְתִרְבוּ עַל יְרֵךְ עֲרוּכָה: תּוֹרָה וּמְלֹאכָה: מְעַרְכָה מוֹל
מְעַרְכָה: וְלִשְׁאוֹל שְׂאֵלָה מֵאֵת הַגְּבִיר אֲנִי שְׁלוּחָה: וְלִתֵּר מְנוּחָה: בְּתוֹשְׁבָה נְכוּחָה: וְלִזְהָ
בְּאִתִּי עַד הַלּוֹם: וְאִם לֹא יִתְּנוּ לִי וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם: וְאוֹמֵר אֵלֶיךָ אֵת הַגְּבִירָה אֲשֶׁר נְגִידִי
תְּדַבְּרִי: וְגְאוֹן הַתְּשׁוּקָה תְּשַׁבְּרִי: אֵל תְּקַרְעֵי לַבּוֹת אֲשֶׁר תְּתַפּוֹרִי: וְגַם מִזֶּה לֹא תַעֲבוּרִי:
אֵל נָא אֵהִי כְּפַת: לְמָה תְּשׁוּבִי הַשׁוֹלְמִית: אֲנִי גּוֹאֲלָה: וְאֵל עַל אֲעִלָּה: וְיִשְׁבַּת עִמָּנוּ יָמִים
וְאַחַר תִּלָּךְ: עַד יִרְחִיב הַשֵּׁם לָנוּ: כִּי עַתָּה אִין לֹאֵל יִדְּיָנוּ: לְהַרְבּוֹת מִן־הַר וְלְהַרְחִיב מִתָּן:
כִּי סִגּוֹר תַּחַתָּךְ לֹא יוֹתֵן: גַּם לַעַת כְּזֹאת מִי עָרַב אֵל לְבוֹ אֵל אָבִיךָ לְגִשְׁת: בְּאַרְשֶׁת שְׁפָתֵי
לְדַבֵּר דְּבָר מִי לֹא יִפְחַד פֶּן תַּחֲלַפְהוּ קִשְׁת: וְיִפּוֹל בְּתוֹךְ רִשְׁת: וְאִם יִנִּיחַ מִשֶּׁה יָדוֹ וְגִבְר:
וּמִי הוּא שְׂיָדוֹן עִם מִי שְׁתַּקִּיף וּפְנִיּוֹ הוֹלְכִים בְּקִרְב: לֹא יֵשֵׁב בְּמֵאֲרָב: אֲבָל לְכַבּוֹד בֵּית
אָבִיךָ אֲנִי עוֹשֶׂה: גַּם אֵת פְּנִיךָ אֲנִי נוֹשֵׂא: לַעֲשׂוֹת אֵת בְּקִשְׁתָּךְ: וְלִתֵּת אֵת שְׂאֵלְתָּךְ: כֵּט
מְצָרִים אֲשֶׁר שְׂאֵלְתָּ בְּמֵאֵי דְאֶקְשׁוּ בְּתוֹס' צוֹרַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים פִּר' ר' יִשְׁמַעֵאל גְּבִי הֵיִיא
דְּאֶמְרִי הֵתֵם דְּהוּוּ לְהוּ צוֹרַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְשִׁבְעִיעִית שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבְּאִין כְּאֶחָד וְכו': ו"ל
וְתִמָּה דְהָא אִין שְׁנִיָּהֶם שְׁוִין דְּבַצּוֹרַת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים חֲלִיפֵי חֲלִיפִין אֶסּוּרִין עַד סוּף כָּל
הָעוֹלָם וּבְשִׁבְעִיעִית דְּנֻקָּא אַחְרוֹן אַחְרוֹן נְתַפֵּס וְהַשְּׂאָר מְוַתְרִין וְאִם כֵּן הִנֵּה לֵיהּ כְּתוּב אֶחָד
כִּינּוֹן דְּלֹא אֲתִי חִבְרָיָה מִיָּנִיָּה: עַכ"ל: וְלֹא תִירְצוּ בָּהּ כָּלֵל וְכַתְּבַת שְׁגַם הַרְמַב"ן ו"ל הַנִּיחָה
כְּלֵא תִירוּץ וְשְׂאֵלְתָּ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעַ דַּעֲתִי בְּמִפְּלֵא מִמֶּנִּי: וְלְבוֹא אֶחָד שְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלָה
הַגְּדוֹלִים הָאֲדִירִים: וְמָה יִפְרוּץ שׁוֹעֵל בְּסוּכַת הַכְּפוּרִי וְיִטְלֵה חֶלֶב בְּמַעוֹן הַשְּׁחֵלִים: וְאֲשַׁד
הַנְּחָלִים אֵלָא שְׁהַפֵּל מְסִייעִין לְמִלְאֶכֶת הַשְּׁמַיִם אֶחָד הַמְּרַבָּה וְאֶחָד הַמְּמַעִיט רַךְ הַלְּבָב
כְּאִישׁ הַבֵּינִי: שְׂגִיא כַח כְּחוֹחַ הַשְּׁחוּחַ: וְכֵבֶן שְׁמוּנִים לְשׁוּחַ: אֶפְרוּחַ שְׁלֵא נְתַפְתְּחוּ לוֹ

העינים ולמרחוק אשא דעי: ורחמנא ליבא בעי: ותחלת כל דבר אומר דנדאי קושית
התוספות קושיא עצומה היא וראויה להם דהא פי אמרי' בעלמא שני כתובים הבאין
פאחד אין מלמדין היינו משו' דמצי חד גליף מחבריה בבגן אב ומדטרח קרא למיכת'
תרונייהו גלי לן דדוק' הני בלחוד הוא דאית להו האי דינא אבל אחרני לא: דאי לאו הכי
ליכתוב קרא חד וליתו כ"ע מיניה: ואלו הקא גבי צורת עובדי פוכבים ושביעית ע"כ
דשביעית לא מצי אתיא מצורת עובדי פוכבים משום דאיכא למיפרך מה לצורת עובדי
פוכבים שפן אסורה בהנא' תאמר בשביעית דמותרת אף באכילה: הילכך לעולם לא מצי
גליף אלא צורת עובדי פוכבים משביעית ומיהו בכהאי גוונא אף על גב דלא גליף כל חד
מחבריה מיקרי שפיר שני פתובים הבאים פאחד וכדאשפחן בפרק קמא דקדושין גבי
מצה והקהל דבילפנתא דחד מחבריה דוקא חשיב שני פתובי' הבאי' פאחד ואע"ג דלא
גליף מחבריה מיניה: והכי נמי אשפחן בכמ' דוכתי כמו שכתבו התוס' ז"ל אלא דאכתי יש
תימה גדול שתמהו בתו' דאפי' צורת עובדי פוכבים משביעית לא מצי גליף שהרי אינם
שונים דאלו צורת עובדי פוכבים חליפין אסורים ושביעית אחרון אחרון נתפס והשאר
יוצאין לחולין ולעולם אי לא פתיב צורת עובדי פוכבים חליפי לא הוה ידעי' דינא דילה
דלא אתיא משבועות וא"כ מאי שני פתובי' הבאים פאחד איכא הקא הא לא הוי אלא
פתוב חד וכי תימא והא לא קאמר בגמרא הכי אלא אליבא דמאן דאמר חליפי חליפין
מותרין והכי קא מקשו בה בתוספות אליבא דמאן דאמר חליפי חליפין אסורין איכא
למימ' דהא איתא בהדיא לקמן דאפי' מאן דאית ליה אסורין חשיב להו נמי שני פתובים
הבאים פאחד אלא דסבירי ליה דשני פתובים הבאים פאחד מלמדין והה"נ דהווי מצי
לאקשוניי הקא אליבא דמאן דאמר חליפי חליפין מותרין דמ"מ לא הוי ע"ז דומי'
דשביעית דהאחרון נתפס מה שאין פן בצורת עובדי פוכבים אלא דעדיפא הקשו אליבא
דמאן דאמר אסורין ותפסו עיקר הענין ויסודו והקשו והקשו פאן ולא לקמן זו דרפם
הסלולה: בקושיתם הגדולה: ומה שתצטם בה מיסוד הראב"ד ז"ל: פמה הייתי רוצה
לראות דברי' אלו בצורתן פי יש בידי פי' ע"ד להראב"ד ז"ל בגנוסח' ישנה מדוקדקת
ולא דבר בסוגי' זו פלל: ומ"מ יהיו דברי מי שיהיו קשה לי בגניהו טובא חדא במאי
דקאמ' ולישתיק מתהיה בהנייתה תהי דהו דינא הנה ילפינן ליה מצורת עובדי פוכבים
וכו' דהא אמרינן בריש מכילתין דשביעית לא מצי למילף מצורת עובדי פוכבי' דאיכא
למיפרך מה לצורת עובדי פוכבים שפן אסורה בהנאה וכמו שכתבו התוספות ז"ל: ועוד
דבלאו תהיה בהנייתה תהי אדרבה דהנה ילפינן איפכא מקדש גופיה דאימקש ליה בכתן'
ולא מצורת עובדי פוכבים ומאי אולמיה דהא מהא: וגם ללישנא אחרניא שכתבתם אי
נמי ליכתוב גבי צורת עובדי פוכבים והיית' ולא ליכתוב חרם פמוהו וניילף משביעית וכו'
דברים אלו אין להם על מה שייסמוכו דהיכי מצי למיכתב והיית' בלא שום גזרה פלל כמו
שנתעוררת גם אמה או הוא לדבר זה וכתבתם מפל מקום מותר הוא וכו' ואיני רואה
תקנה בדבר דמהיית' לחודיה בלא חרם פמוהו לעולם לא הוה משתמע הו דינא גם מה
שהקשית' עליו אם בצריכות כל דהוא וכו' הדין עמה וכל שפן שאין לדברים אלו עיקר
דאין חובה על הצריכות לעקור העיקר מהדמו ולישב במקומו אלא שבא העיקר בעבור
הצריכות וכל ענין פפי מקומו: ואיני רואה בדבר זה שום ספק ואני תמה אם הרב הגדול
יאמר דברים פאלו: וגם הדרך שדרכת' בו לעקור קושיא זו של התוספות מעיקרא אשך

בו הפסד דעת חביריך ודאי גם אני מחביריך אני אכל לא תפייסני בזה ואפילו שיהיה
הבקיאות מסכים לפרטי הדברים כמו שפכתבתם דאנו מאי הנה קשיא לן דהיכי מוקמינו
להני תרי קראי בתורת שני כתובים הבאים פאחד ואינו פה דהא לא מצי גמיר חד
מחביריך ואתם לא חרצתם בזה כלל אלא דאמריתו דלא מצי ללמד לעלמא ולא מטעם שני
כתובים הבאים פאחד אלא מטעמא אחרניא משום דאי אפשר לעשותם כתוב אחד ללמוד
ממנו דלא שייך דמיהו נלמוד וכו': וכמו שפכתבתם ונפל חביריך בדרברבא דסוף סוף
קושניו פדקימא קימא דמאי שני כתובים הבאים פאחד איכא הכא פינו דלא מצי חד
למיגמר מחביריך וכל שפן שהוספת דאף לעלמא לא מצו לאגמורי ושלך גדולה משלכם
שעקרת אותם מתורת שני כתובים הבאים פאחד ואמרת דלעולם לא מצינא למילף
מינייהו ובר מדין ומדין תמיהא לי דהא האי תנא דשקליה וטרני אליביה איהו גופיה סבר
דשני כתובים הבאי פאחד מלמדין ולעולם הנה ילפי מהני תרי קראי לעלמא אי לאו
מיעוטא דכתב בהו פדאייתא בגמרא בהדיא הכא ובפרק האיש מקדש ואי לא מצי למילף
מינייהו פדקאמרת היכי הנה ילפינו ואפי' להך תנא דאמ' אין מלמדין על פרחין אית לן
למימר דס"ל למצי דמילף מינייהו אלא משום דהווי להו שני כתובים הבאים פאחד הוא
דלא ילפינו לעלמא וזה דבר ברור ואינו צריך לפנים: עוד פכתבת דאין לה לימוד לחצאין
וכו': ואנו אין היקש למחצה ואין ג"ש למחצה מצינו ואין לימוד לחצאין לא מצינו ואפילו
למחצה גבי בגין אב דמה מצינו לא מצינו: ואיכא לתרוצי בה דודאי שני כתובים הבאים
פאחד נינהו בענין תפיסת הדמים ולעולם ליכתוב רחמנא ושביעית ולא ליכתוב צורת
כוכבים ומזלות וכי תימא דאצטרף לגופיה לאשמעינו דחליפי חליפי אסורין ליכתוב
ולא תביא תועבה אל ביתך וגו' והיית חרם פמוהו למאי אתא אי לאו דאייתר לדרשא
לומר לה דצורת כוכבים ומזלות ושביעית הווי שני כתובים הבאים פאחד ולדידיה דהאי
תנא אצטרף כי חרם הוא למעוטי ערלה וכלאי הפך פדאמרין בגמ' ולפום סוגיא
דפר' האיש מקדש דקא ממעט ערלה וכלאי הפך אליבא דמאן דאמר שני כתובים
הבאים פאחד מלמדין דהיינו תנא דילן דס"ל חליפין אסורין מנהיית חרם פמוהו גופיה:
כל שפן דאייתר ליה כי חרם הוא למדרש דהווי להו שני כתובים הבאים פאחד דנהי
דאצטרף למכתב והיית חרם פמוהו לאסור כל חליפין לא הנה צריך למכתב כי חרם
הוא לומר שתופס את דמיו ואינו יוצא לחולין דהא משביעות הנה יליף שפיר הילקף
לגבי הא הווי להו צורות כוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאים פאחד פדאמרן
ולמאן דאית ליה חליפין חליפין מותרין נמי לא תקשי דאייתר ליה נמי חרם קמא להאי
דרשא גופיה: אי נמי דאייתר ליה כי חרם הוא נמי דלמעוטי ערלה וכלאי הפך לא
אצטרף להאי תנא דלדידיה שני כתובים המלמדין פאחד אין מלמדין ולמעוטי חליפין
נמי לא צריך דמצי למימר דהא ילפי לה מדכתב פמוהו משמע שאינו עושה פיוצא בו
אלא פעם אחת והכי דריש שאתה מהיה ממנו הווי פמוהו פלומר פעם אחת פמוהו כמו
שכתבו שם התוס' וכדמשמע התם בגמ' הילקף בין לסוגיא דהתם בין לסוגיא דהכא
לתרוניהו אייתרו קראי למדרש האי דרשא דהווי להו שני כתובים הבאים פאחד לענין
תפיסת דמים פדברירנא: מיהו איכא לעיוני אמאי קא דייקני' הכא בגוונא חדא והתם
בגוונא אחרניא הכין חזינא לתרוצי בהא מילתא לפום מאי דנקיטנא מדברי התוס' ו"ל
ולפום מאי דאתחזי לן לעניות דעתין פפי קוצר הזמן והיך ודאגת הלב וטרדת הרעיון

והמתחשבה ונדעתי כי אין הקומץ משביע אבל אתה הידיד את המעונות ביושר שכלך
תתקן ולכך הזכות תכריע: ישימה השם לראש וקמיה תחתיה יכריע: ונפש נענה עגונה
מהוד התמונה ישביע: אשרי המחפה ונגיע: נאמן בבריתו: ומעוטף באהבתו: בטעם
כעקר: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר: אחר אשר כתבנו זה בכמה שנים באו
לדינו תוספות הרא"ש ו"ל דפרק האיש מקדש נראינו כי הוא גם הוא תירצה בכה"ג
מיתורא דקרא אלא דקא מייתר לי' פמוהו דכתי' התם והפל עולה לסגנון אח' וז"ל שם
מכרן וקדש בדמיהן מקודש' מנא לו וכו' מדבעי תלמודא מנא לן משמע דאי לא קרא
הוה אמרינו מסברא שהדמים אסורין דהוי פאלו נהנה מן האיסור עצמו וקשיא לן מאי
פריה ונילף מיניה אם פן לשתוק קרא מוהיית חרם פמוהו וממילא ידענא דכל איסורי
הנאה דמיהן אסורין: ויש לומר דהו' סוגיא אתיא כמאן דאמר דחליפי חליפין אסורין
בע"ז והשתא פריה שפיר ונילף מינה דאי לאו נהי דמסתברא לומר דחליפי אסורי הנאה
אסורין: חליפי חליפין לא מסתברא למימר: וא"ת והיכי ילפינן צורת פוכבים ומזלות
להתיר שאר חליפין דילמא בצורת פוכבים הוצרך לאסור משום חליפי חליפין: וי"ל
דתרנוייהו כתיב בקרא והיית חרם משמע כל מה שאתה מהיה ממנו דהיינו חליפי חליפין
וכמוהו משמע חליפין ראשונים הנחלף בו ינהה פמותו אלמא בשאר איסורין אפי' חליפין
מוותרין: צורת פוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאים כאחד אף על גב דשביעית
לא ילפינן מע"ז דמה לצורת פוכבים ומזלות שפן אסורה בהנאה מכל מקום פיון דצורת
פוכבים ומזלות אתיא משביעית חשיב שני כתובים הבאים כאחד כדאמרינן לעיל בפרק
קמא: נכתוב רחמנא בהקהל וכו' מיהו קשה דאפתי אצטריה למכתב ע"ז דאי משביעית
לא הייתי אוסר חליפי ע"ז בהנאה: ועוד דלא דמו ע"ז ושביעית אהדדי דשביעית אחרון
אחרון נתפס ובע"ז חליפי חליפין מותרין כדאמרינן פרק רבי ישמעאל: ולמאן דאמר
נמי התם חליפי חליפין אסורין אפתי לא דמו: דשביעית אותו שלפני האחרון מותר וע"ז
פולן אסורין: ולמאי דפרישי' לעיל ניחא דמצי למכתב בע"ז והיית חרם דמשמע אפי'
חליפי חליפין אסורין: וכמוהו לא אצטריה למיכתב לחליפין ראשונים היקף הו' ע"ז
ושביעית שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין: עוד השיב אותי החכם ג"ר על הענין
הנזכר לעיל וזאת תשובתי עליו: ל ראיתי והנה מנורת זהב פולה: ועל ראשה גולה:
ונרותיה עליה: מאירים ומזהירים כלפידים בתוך הפדים: ובעמק השדים מרבדים:
עשתה לה במגדל הפורח: מלוח עלי שיה: כמון אשר תדפנו רוח: בנוי לתלפיות: בראש
הומיות: בעל פיפיות: בתושיות פזויות: מחנוטבות בקרבות: הישרה יעקשו: ודרך
הפבוש' ישפשו: מי יתן החרש יחרישו: ותהי להם לכסות עינים: ועריכת שפתי': כי לא
עמדו על שרשי הדברים וטעמן: ולא ידעו אי זהו מקומן: ומרה דשמעתא עתה רוצה
לכסות את השמש בכברה: וכופה עליו גיגית וקערה: ואם נשיב אליו כ"ש דמרחיק טפי
מן השורה: ומוסיף לארוג רמות וגביש: עם קורי עכביש: מפח הסברא ובשבעים פנים
משוננים מבקש לטהר השרץ מן התורה: פעם הורס ופעם בונה: ובסלע המחלקות חונה:
ולקול הגיגי אינו פונה: כאלו בלעגי שפה ובקלשון אחרת אני עונה: שונה וחוזר: והשכל
גוזר: כי לא יאות העלם העונני: ואטימת האזנים: מצעקת היושר ומתלונת הפושע:
ומאונאת האמת: והעדו' על חסי שהרגו המת: לכן אמרתי אם אטמון אמרי בחובי: זו
דרך עוצב בי: ואתיצבה על מצפה לערוך פשח מילי: וכולי האי ואולי: אוכל להציל

את האמת העשויה: מבולקתה ובוקה: ולהחזיר האונאה לפעלים בפרטים ובכללים ונדי לנו בהריסת יסודות הבנין: ובעיקרת שרשי הענין: ואם לא נדר למנון כי אם באנו להשיב על כל קוץ וקוץ יארכו הדברים ויגע היד ומלאה המחשב' ויקוץ הרעיון וכח הדמיון: ונה החלי לעשות בס"ד: פתב כ"ת בתחלת דבריה: וראש מאמריה: זה לשונה: ראשונה סגים כ"ת קושית התוס' במצריה על הדרך שהקשו אותה בפרק האיש מקדש אשר שמו תוספת בצריכות דשבויעית מצורת פוכבי' ומזלות לא אתיא דמה לצורת פוכבים ומזלות שפן אסור' בהנאה ונרא' שלא מצא כ"ת צריכו' שלם פדבור שבפרק רבי ישמעאל זולתו הצריכות ההוא וחי ראשי אין הדבור חסר פלום דכיון דצורת פוכבים ומזלות ושביעית אין דיניהם שוין דצורת פוכבים ומזלות חליפי חליפין אסורין לעולם ואין להם היתר ובשביעית אחרון אחרון נתפס ממילא איצטריכא ליה תרנוניהו ואי פתב חד הנה טעינא באידך להשוותן וזהו שלא הזכירו בשמועתנו אותו צריכות דמה לצורת פוכבים ומזלות שפן אסורה בהנאה דבלאו הכי נמי לא אתי חד מחבריה ענדן דבר זה פשוט לא הנה פדאי לי לכותבו וכו': האמת פושנו מדברים אלו שפתב כ"ת בפתח דבריו: ובראש אמרי אמריו: וכמ' צדקו דברי כ"ת במה שפתבת דבר זה לא הנה פדאי לכתבו דנדאי דברי' אלו לא ניתנו ליכתב אף פי לישא וליתן בהן: ולהשיב עליהן: ומי יתן ידעתי מי אמר לכ"ת שלא מצאתי צריכות שלם והנה הצריכו' שפתב כ"ת פתוב לפני והיא קושית התוספות עצמה שפדינו ובה שקלני וטרני': עוד נשבע כ"ת בחיי ראשו שאין הדבור חסר פלום וכל אותן דברים שבאו שם: ועיקרון של דברים אף על פי שהן מבוארין בעצמן ונמקם עמם דאשפחן בגמרא דאמרי דצורת פוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאים פאחד והתו' תמהו משום דסתם שני פתובים הבאים פאחד כל חד מינייהו מצי למגמר מחבריה ואלו הכא לעולם לא אתיא שביעית מצורת פוכבים ומזלות משום ההיא פירק' דמה לצורת פוכבים ומזלות שפן היא חמור דאסור' בהנאה: ותירצו דאע"ג דלא ילפא שביעית מצורת פוכבים ומזלות מ"מ פיון דאתיא צורת פוכבים ומזלות משביעית דהוי חמור מן הקל שפיר הווי להו שני פתובים הבאים פאחד בילפוטא דחד מחבריה אע"ג דלא אתי חבריה מיניה: ונהדר אקשו דמ"מ אפי' צורת פוכבים ומזלות משביעית לא אתיא ולא משום קל וחומר אלא משום דלא דמו דאי לא פתיב צורת פוכבים ומזלות לא ידעי' דינא דילה וא"כ מאי שני פתובים הבאים פאחד איפא הכא הא לא הוי אלא פתוב חד וכו': כמו שפפוןרש שם והכא גבי סוגין דפרק ר' ישמעאל פתבו התוספות הדבר בקוצר פמנהגם הטוב פשיבוא הדבר בשני מקומות או בג' לפעמים מאריכין במקום אחד יותר מאחר: ואנו פדכתובנ' תשובה דילן בענין קושין דפרק ר' ישמעאל עוררנו שם על אותן דברים ופירשנו עיקר הדבר לפי דרכם ו"ל דמאי דקאמרינן בהא מילתא שני פתובים הבאים פאחד היינו על פרחין בילפוטא דחד מחבריה דהיינו צורת פוכבים ומזלות משביעית ולעולם לא מצי למילף בגוונ' אחרני' לא הכא ולא התי' משום ההיא פירקא ואפ"ה קשיא להו ממקום אחר משום דלא דמו פדאית' התי': וליטעמיה הנה בקדושין נמי לא הנה חסר הדבור פלום ואדרבה שיש שם תרון בענין זה ועכ"ז נאמר שם בתוספות הצריכות ההוא וכל הקושני' במצריה ולא מסתייך במאי דאמרת ומיהו בהאי צריכות סגי לתרנוניהו דכיון דסגי לתרנוניהו לפום שיטתך ליסגי להו בהאי צריכות בלחוד פדאמרת בסוגין דהכא דמאי שנא הכא מהתי' או

ממקומות אחרים אם היו באים נמי הדברים שם וכל שכן דאף לפי דרפך איני רואה שום
מציאות בדברים אלו דאפי' יהיו שם כמה צריכות שלמות העושה פינך' או צריכות
אחד ממקום אחר כלום יש להשיג עוד פתב כ"ת דלמאן דאמ' חליפי חליפין מותרין
קניימין ואלביה הקשו בתוס' וכו' עוד פתבת שם ו"ל אבל קושית התוס' לבטל דברי
האומר חליפי חליפין מותרין דלא קמא ליה הך שריותא אלא בתר דדריש כי חרם הוא
למעוטי חליפי חליפין בצורת פוכבים ומזלות וסבר דלמעוטי ערלה פלאי הפרם לא צריף
מיעוטא משום דצורת פוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאי' פאחד הם דפשיטא
נדאי דאי הנה צריף מיעוטא לערלה וכלאי הפרם הנה דרשי' מיעוטא בהו: וממילא
מיתסרי חליפי חליפין בע"ז ועל זאת הנקודה מקשין התוספות דלעולם חליפי חליפין
אסורין דהכי קנימא לן השתא ושביעית אחרון אחרון נתפס ואם פו הוו להו פתוב חד
ואצטריף מיעוטא דהוא לערלה וכלאי הפרם וחליפי חליפין באיסורייהו קנימי ומנא לן
דשרו: זו היא קושית התו' בפרק רבי ישמעאל עד פאן לשונך: עוד פתב כ"ת דאגב
חורפיה דמר לא דק בהא מילתא עם רוב פשיטותה: עוד הוסיף כ"ת שנית ידו לכתוב
דהיה הגורם לנו לזה כי תפסתי השני דבורים פאלו בחדא רוקא תפו והא נדאי לימא
דבכל מקום מקשין התוספות על עיקר השמועה וכו' ע"כ: העבודה איני יכול להלום את
דבריה אלו בפי' קושית התוספות ולא להגביל אותן כדי להשיב עליהן וברי לי כי פשכמ'
כ"ת פתבו הראשון לא עלו על דעתך דברים אלו ואפילו במחשבה פדמוכח שם בדבריה
אלא שעמך דפעתך הבהלה להשיב והחלפת השטה ועשית מההעדר קנין: ונטשת יסוד
הבנין: וכמה תמיהות קחזינא הכא חדא דקאמרת דלא מקשו התם אעיקרא דכללא
דאמרינן דהו להו שני כתובים הבאים פאחד ולא הו הכי פדמפונרש שם בבירור שאין
אחריו בירור וכמו שהקשו אותה הרבה מן המפרשים ו"ל וזהו היסוד והציר שפוכב
עליו כל זה הענין: ועוד דקאמר' דלא מקשו אלא לבטל דברי האומר חליפי חליפין
מותרין הפך המוחש והמורגש שהם אמרו חליפי חליפין אסורין וכו' וכ"ת דוחק לומר
דקא מקשו אמותרין: ולדידך הנה להו למימר דצורת פוכבים ומזלות חליפי חליפין
מותרין ושביעית האחרון נתפס כיון דלמ"ד מותרין נמי לא דמו אהדדי ואית להו האי
צריכות וא"כ אמאי שבקו להקשות לו מצריכותא דיליה וקא מקשו ליה מההיא דמ"ד
אסורין וזו דרף ישרה וברור' ואף לפי שטתך: ואיני יודע מה מקום נמצא שם לאותן
גלגולים ובלבולים ובמאי מוכחו דחליפי חליפי אסורין: ואיך תחייב דלא הו שני כתובי'
הבאין פאחד ממ"ד אסורי' למ"ד מותרי' ולא ראי זה כראי זה: וכ"ת עשה מערכה על
הדרוש באמר' הכי סבירא לן השתא ושמת הדבר הנלמד הנחה מוסכ' כדי להקשות אמאן
דאמר מותרין דאף לפום אורחא דילך לא ס"ד למימר הכי אלא בתר קושנין דלא הו
שני כתובים הבאים פאחד ואצטרי' הוא למעוטי ערלה פדקאמר': ודברי' אלו אסור
לשומען אף כי להתעסק בהן: ומבין ריסי עיני דבריה נר' דאף בגמ' יש לכ"ת שיטה
אחרת לחול עליה דברים אלו שכת' כ"ת דבלאו הכי לית להו שום מציאות ולא שייכי
פלל: וגדולה מזאת שמעה אנו נתבן לה מה שכת' כ"ת דאגב חורפין לא דייקנא בהנהך
מילי מעלייתא דילך: ומן הידוע דאגב חורפא שבשתא והיה הגורם לנו לזה כי תפסנו
השני דבורים פאלו בחדא רוקא תפו והא נדאי לימא וכו' עד הסוף גם קראת האומר דבר
זה מפטפט כצפור דרור: ותחלת כל דבר אומר דאיברא נדאי דקושית צורת פוכבים

ומזלות היא הקנשיא בעצמה של קדושין ולא יסתפק בזה שום בעל שכל אלא דבקדושין הוסיפו בה חלק אחר: וראיתי לכתוב השתי לשונות בצורתן זה אצל זה פדי שיראו הרואים ויבינו השומעים דתרוניהו בחדא רוקא תפו ובחדא זקיפא אנדקפו ובחדא גוונא אתקפו: וזה לשונם שפתבו בצורת פוכבים ומזלות שני כתובים הבאים פאחד: תימה הא אין שניהם שוין דבצורת פוכבים ומזלות חליפי חליפין אסורין עד סוף העולם: ובשביעית אחרון אחרון נתפס והשאר מותרין ואם פן הוי כתוב חד דלא אתי חברה מינה וכו' ע"כ: ובקדושין פתבו תימה היכי הוי שני כתובים הבאים פאחד הא לא אתיא שביעית מצורת פוכבים ומזלות דאיפא למיפרך מה לצורת פוכבים ומזלות שפן אסורה בהנאה ויש לומר מכל מקום נכתוב שביעית ונתי צורת פוכבים ומזלות מינה וכו' ואם תאמר אי לא פתיב צורת פוכבים ומזלות לא הנה ידעינן דינא דילה שהרי אינן שוין דשביעית אחרון אחרון נתפס והשאר יוצאין לחולין ובצורת פוכבים ומזלות איפא למ"ד חליפי חליפין אסורין ואפילו למאן דאמר חליפי חליפין מותרין אפתי לא הוי דומיא דשביעית שהאחרון נתפס ע"כ ולא אליכם כל בעלי דעת הביטו וראו אם קושיא זו דצורת פוכבים ומזלות היא גופה ההיא דקדושין שהקשו למ"ד אסורין או לא: ואם יעלם דבר זה מעיני פל חי מדבר והדברים ברורים דלא לאקשוני אמאן דאמר מותרין נחיתו אלא לאקשוני אעיקרא דכללא אליפא דמאן דאמר אסורין נחיתו דמשווו להו הכא והתם שני כתובים הבאים פאחד ולאו פאים פאחד נינהו דהא פי אמרינן בעלמא שני כתובים הבאים פאחד אין מלמדין היינו משום דמצי חד למיגמר מחברה מבנין אב ומדטרח קרא למכתב תרוניהו גלי לן דדוקא הני הוא דאית להו הך דינא אבל אחרני לא: ואלו הכא גבי צורת פוכבים ומזלות ושביעית אינן שוין דאלו צורת פוכבים ומזלות חליפי חליפין אסורין ושביעית אחרון אחרון נתפס והקודמין לו מותרין ולעולם אי לא פתיב רחמנא צורת פוכבים ומזלות לא הנה ידעינן דינא דילה: ואם פן מאי שני כתובים הבאים פאחד איפא הכא הא לא הוי אלא כתוב חד דלא אתי חברה מינה: וכן נמי פתבה הרמב"ן ז"ל שם ז"ל והיכי הוי שני כתובים הבאים פאחד הא כל חד מיניהו אצטריף רחמנא למכתביה ע"כ: ובקדושין הוסיפו עוד להקשות לצד האחר למ"ד מותרין דאפתי לא הוי שני כתובים הבאים פאחד דלא דמו נמי אהדדי דצורת פוכבים ומזלות חליפיה מותרין ושבועות האחרון נתפס אף על גב דהוי חליפי חליפין ועוד דבצורת פוכבים ומזלות לעולם חליפין ראשוני אסורין ושביעית האחרון נתפס והראשונים מותרין: וידוע הוא דקא מקשו שפיר אמאן דאמר אסורין דהא איהו קא מודה דשני כתובים הבאים פאחד נינהו אלא דס"ל דמלמדין וקא מקשו ליה דהיכי קא מודה דשני כתובים הבאים פאחד נינהו עד דאצטריף למימר דמלמדין הא לא הוי אלא כתוב חד ובלאו הכי מלמדין: ותרוצו שם דלעולם שפיר הוי להו שני כתובים הבאים פאחד מייתורא דקרא מדכתיב והיית חרם פמוהו וכו' וכן נמי כתב הרא"ש ז"ל בקדושין ז"ל ועוד דלא דמו צורת פוכבים ומזלות ושביעית אהדדי דשביעית אחרון אחרון נתפס ובצורת פוכבים ומזלות חליפי חליפין מותרין פדאמרינן בפירק רבי ישמעאל ולמ"ד נמי התם חליפי חליפין אסורין אפתי לא דמי דשביעית אותו שלפני האחרון מותר: וצורת פוכבי ומזלו פולן אסורין: ולמאי דפרשי לעיל ניחא דמצי למכתב בצור' פוכבי ומזלו חרם דמ"ש אפי' חליפי חליפין אסורין וכמוהו לא אצטריף למיכתב לחליפין ראשונים הקלף הוי להו ע"ז

ושביעית שני פתובים הבאים פאחד ואין מלמדין ע"כ: עוד יש מבעלי התוספות שכתבה נמי בפירק רבי ישמעאל גופיה בסגנון זה ונ"ל תימה היכי הוה להו שני פתובים הבאים פאחד הא ע"ז חליפי חליפין אסורין עד סוף העולם למ"ד אסורין ולמ"ד מותרין אינה אוסרת אלא חליפיה בלבד ושביעית אחרון אחרון נתפס וכל החליפין שלפני האחרון מותרין ואי הנה פתיב חד מיניהו לא הוי אחי אידה מיניה ע"כ: ובנדאי דבהכרעת הרב הזה היה די לנו להסיר כל טענות הקנטור ולא נטריח הקלמוס בדבר הפשוט כזה: הילכך קושטא דמילתא דקושני דע"ז היינו קושניא דקדושין אליבא דמ"ד אסורין ותו לא מידי: וכמה לא חלי ולא מרגיש מאן דקא מסיק אדעתיה דלמ"ד מותרין קא מקשו במאי דאמרי אסורין ולא שית לבו לדברי התוס' עצמן דאמרי ואפילו למאן דאמר מותרין נראה דקושניא קמיתא אמאן דאמר אסורין אף כי הרא"ש ו"ל ומן המפרשים כתובה בפי ובבירור: וכ"ש למאן דמקשה לה אתרנוניהו בפירק רבי ישמעאל גופיה וכדכתבי לעיל ודבר ידוע הוא דכי עקרין להו מתורת שני פתובים הבאים פאחד יתבטל הדבר שהיה נמשך מהו בהיותם כך יהיה מה שיהיה דבעקירת השרשים יתבטלו הענפים הנמשכי ובסור הספה יסור המסובב וכי מתרצני' להו מיתורא דקרא חזר הדין לאיתנו הראשון: ובר מדין ומדין אפילו כי מודינא דקא מקשו אמאן דאמר מותרין מה שאין הפה יכולה לדבר ולהכי נחיתו לבטל את דבריו כדקאמרת על פרחין דלא מוכחו הכי אלא מדלא הוה שני פתובים הבאים פאחד וכי אחית לתרוצי על פרחין דצריה להעמיד דלעולם שני פתובים הבאים פאחד גינהו הילכך כי מתרצנא להו מיתורא דקרא הדרינו לכללין קמא וחזר הדין למקומו יהיה מה שיהיה: וע"כ אפילו לפי שיטתה הנה קושניא צורת כוכבים ומזלות מתורצת באותו תירוץ שכתבנו מיסוד התוספות ו"ל: עוד חזר כ"ת לחלק בין הדברים הנמשכים מהשני פתובים הבאים פאחד דפירק רבי ישמעאל לדבר הנמשך מהם בפירק האיש מקדש דפירק האיש מקדש עיקר השמועה מתניתי דתנו מוכרו וקדש בדמיהו מקודשת וכו' עד תנוח דעתה ולא תפטט ועל ידי כך עשה כ"ת הקושיות מחולפות וקורין לכיוצא בזה בעלי חכמת הדבור הניכוח המתחבבל כי הנחת העיקרים ורצית להתפס בענפים המסתעפים ואתה בחירי אותה נפשי אין אתה רואה שאף על פי שיהיו הדברים הנמשכים והענפים מתחלפי ומשתנים לכמה גוונים משונים אין הקושניא הכא והתם אלא אחת לעקור הפלל דאמרינו הכא והתם דהוה להו שני פתובים הבאים פאחד ולא הוה הכי וכינון דלא הוה הכי נתבטל הדבר הנמשך מהם יהיה מה שיהיה כל אחד כפי מקומו כדאמרו לעיל ודבר זה מהמשפלות הראשונות וכבר דברנו בזה יותר מן הראוי: עוד חזר כ"ת לדקדק אחר התירוץ שתירצנו בה מיתור התוס' וכת' כ"ת דהתירוץ של קדושין אינו עולה לקושית צורת כוכבים ומזלות וכו': מאריה דאברהם מה זה הליבוט והחבוט פלום איכא קושניא הכא והתם אלא דלא הוה שני פתובים הבאים פאחד ואם תתירץ במקום האחד דלעולם הוה להו שני פתובים הבאים פאחד מפח היתור או זולתו איך לא תתירץ במקום האחר ומה מציאות יש לדברים אלו וכ"ש דאף לפי שיטתה על פרחין דקושני דהכא והתם לא אתיא אלא באמצעות דלא הוה שני פתובים הבאים פאחד ואם נעמיד דהוה שני פתובים הבאים מפח היתור איך לא תתירץ במקום האחר וכבר נתבארו דברים אלה בתכלית הביאור: עוד תמה פ"ת ג"כ על התירוץ ועל מה שהוספתי בו משלי ואמרתי דאייתר כי חרם הוא לדריש' דליהו שני פתובים הבאים

פֶּאָחַד וְכַתֵּב כ"ת פְּדִי לְהַבְהִיל הַשּׁוֹמְעִים זֶה לְשׁוֹנֵף וּמָאֵד אֲנִי מִשְׁתּוֹמֵם עַל דַּעְתְּךָ דַּעַת קְדוֹשִׁים אִיךָ צְנֹה לְאַמוֹנַת עֵטוֹ חוֹסֵן יְשׁוּעוֹת לְכַתּוֹב פְּדֻכָּרִים הָאֵלֶּה דְאִיכְפֹּל רַחֲמֵנָא לְכַתּוֹב יְתוֹר פִּי חֶרֶם הוּא לְשׁוֹוִינְהוּשְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד בְּשִׁלְמָא לְמ"ד שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד אִין מְלַמְדִין הָא קמ"ל דְאִין מְלַמְדִין: אֵלֶּא לְמ"ד מְלַמְדִין לִישְׁהִיק מִינְהוּ דְבִין פְתוּב חַד וּבִין שְׁנֵי פְתוּבִי מְלַמְדִין וּבְכָל שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים דְעֵלְמָא לָא תִיקְשִׁי לְהֵאֵי תַנָּא דְלִיכְתוּב חַד וְלִישְׁתַּןק מְאִידָךְ דְמִילְתָא דְאַתְיָא בְּבִנְיָן אַב טַרַח וְכַתֵּב לָהּ קְרָא וּכְדַבְרֵי הַר"ר שְׁמֶשׁוֹן ו"ל: אֲבָל בְּגִדוֹן דִּילָן דְקֶרְאֵי כַתְּבֵי בְּצוּרַת פּוֹכְבִים וּמְזוּלוֹת וּשְׁבִיעִית וְאִין הַמְקֶרָא חֶסֶר פְּלוּם לֹא בְּדִינֵי צוּרַת עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְלֹא בְּדִינֵי שְׁבִיעִית יְתוֹרָא דְכִי חֶרֶם הוּא לְשׁוֹוִינְהוּ תְרֵי קֶרְאֵי לְמָה לִי וּמְאִי נְפִקָא מִינְהָ ע"כ: וְנִפְלְאֵי הַפְּלֵא וְנִפְלְאֵי אֲמַאי שְׁבַקְתָּ לְתוֹסְפוֹת שְׁתַּרְצוּ בֵּהּ פֶּה פֶּה וְקָא מְקַשִׁית עֲלֵן וְכִי מִשׁוֹא פְּנִים יֵשׁ בְּדַבְרָךְ וְלֹא מִסְתַּיְיָךְ בְּאוֹתָן הַקְּפוֹת דְלִית לְהוּ עֵיקַר פְּלָל וְלֹא בְּמַאי דְקֶאֱמַרְתָּ נְמִי דְהַתוֹסְפוֹת לֹא הִשִּׁיבוּ אֵלֶּא אֲלִיבָא דְמ"ד אִין מְלַמְדִין וּמִשׁוּם דְלֹא חֲשׂוּ וְלֹא הִנְצַרְכוּ וְכו' דֹּאע"פ דְלֹא הִשִּׁיבוּ לֹא בְעֵבוֹר זֹאת יַעֲתֵק קוֹשֵׁי הָעֲנָן מִמְקוֹמוֹ אִם יֵשׁ בּוֹ קוֹשֵׁי דְהָא בְּהַדְיָא פְתוּבוּ שְׁם דְרַךְ פְּלָל ו"ל וִי"ל מְדַכְתִּיב וְהֵייתָ חֶרֶם כְּמוֹהוּ ש"מ דְלְדַרְשָׁא אֲתָא לּוֹמֵר דְצוּרַת פּוֹכְבִים וּמְזוּלוֹת וּשְׁבִיעִית שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד גִּינְהוּ וּפְשׁוּט הוּא דְלִית לָן לְאִיתוּיֵי סְפִינָא חֲרִיפָא לְמִפְסֵק בִּינֵיהוּ לּוֹמֵר שְׁלִזָּה הוּוּ שְׁנֵי פְתוּבִי הַבָּאִים פֶּאָחַד וְלֹא לְזָה דְהָא לְתַרְנוּיָהוּ מוֹקְמִינָן לְהוּ בְּגַמ' הֵכִי וְהַתּוֹס' נְמִי מְקַשׁוּ בֵּהּ אֲלִיבָא דְתַרְנוּיָהוּ וְא"כ אֲמַאי לָא מְקַשִׁית עֲלֵיהוּ וְהוּי עֲדִיף טְפִי: וְאִיבָא לְמִימַר בְּתִירוּצָא דַע"כ יְתוֹרָא דְקֶרָא הוּא דְמִשְׁוִי לְהוּ הֵכָא שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד דְבִלְאוּ יְתוֹרָא הָוָה לִיהּ מְקֶרָא חֶסֶר שְׁלֵא פְדַבְרֵיךָ דְהָוָה אֲמִינָא דְלְגוֹפִיָּה אִיבְטָרִיךָ לְאַשְׁמוּעֵינָן חֲלִיפִי חֲלִיפִין וְלֹא שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד גִּינְהוּ: אֲבָל הַשְׁתָּא דְאַתִּי יְתוֹרָא אִיבְטָרִיךָ חַד לְגוֹפִיָּה חַד לְשׁוֹוִינְהוּ שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד לְעֲנָן תְּפִיסַת דְמִים פְּדֹאֲמָרָן וְא"כ שְׁפִיר נְמִי אֲמַרִי הֵכָא טַרַח וְכַתֵּב לָהּ קְרָא פְשָׁאָר שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים דְעֵלְמָא דְקֶאֱמַרְתָּ וְעוֹד דְלְמ"ד מְלַמְדִין מְהֵנִי יְתוֹרָא לְשׁוֹוִינְהוּ שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד פְּדִי לְמִילַף מִינְהוּ בְּהַצַּד הַשְׁנֹה שְׁפִקָן וְלֹא מַחַד קְרָא בְּלַחוּד דְלֹא יְדַעִי מְהוּ מִינְהוּ גִילַף דְהָא אִינָן שׁוֹיִן וְאִיבְטָרִיךָ קְרָא לְמַעוֹטֵי עֲרָלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם אִפִּי מְהַצַּד הַשְׁנֹה וְכ"ש דְאִי הָוָה יִלְפִי מְצוּרַת פּוֹכְבִים וּמְזוּלוֹת בְּלַחוּד הָוָה אֲמִינָא דְלֹא אֲתִי מִיְעוּטָא דְעֲרָלָה וְכִלְאֵי הַפְּרָם אֵלֶּא מְחִלְפִי חֲלִיפִין וְתוּ לֹא: הִילְכֵּהּ אֲהֵנִי לָן יְתוֹרָא לְשׁוֹוִינְהוּ שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד לְמ"ד מְלַמְדִין פִּי הִיכִי דְגִילִיף מִינְהוּ בְּהַצַּד הַשְׁנֹה וְא"א לְשְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים פֶּאָחַד בְּלֹא הַצַּד הַשְׁנֹה שְׁלֵא פְדַבְרֵיךָ וְכַדְבְּעִי לְמִימ' קִמָּן: וּמָה שְׁכַתְבַּת דְהַתּוֹס' לֹא הִשִּׁיבוּ אֵלֶּא לְמ"ד מוֹתְרִין דְהֵינּוּ מ"ד אִין מְלַמְדִין אִף עַל גַּב דְכָךְ גַּר' לְכֹאוּרָה מ"מ פְּדַמְעֵינְתָּ בֵּהּ שְׁפִיר אֲשַׁתְּכַח נְמִי דְקָא מְתַרְצִי אֲתַרְנוּיָהוּ פִּי הִיכִי דְקָא מְקַשׁוּ אֲלִיבָא דְתַרְנוּיָהוּ וּפִי דְבַרְיָהֶם דְבִין לְמ"ד חֲלִיפִי חֲלִיפִין אֲסוּרִין בֵּין לְמֵאן דְאֲמַר מוֹתְרִין אֲיִיתַר לְהוּ קְרָא לְהֵאֵי דְרָשָׁה דְהָא סְתֵמָא קְאֲמַרִי הֵכִי בֵּין לְמֵאן דְאֲמַר אֲסוּרִי בֵּין לְמֵאן דְאֲמַר מוֹתְרִין: וּבְתַר הֵכִי אֲתַרוּ דְאִיבָא לְמִימַר לְמ"ד מוֹתְרִין דְאִיבְטָרִיךָ לְגוֹפִיָּה לְאַשְׁמוּעֵינָן דְחֲלִיפִי חֲלִיפִין מוֹתְרִין דְהָא מְכַמְּוֵהוּ נְפִקָא וְגַבִּי אֲסוּרִין לֹא אִיבְטָרִיךָ לִיהּ לְמִימַר הֵכִי מִשׁוּם דְבְּהַדְיָא אֲמַרִי בְּפֶרְק ר' יִשְׁמַעֵאל דְטַעֲמָא דְמ"ד אֲסוּרִין מִשׁוּם דְאֲמַר קְרָא וְהֵייתָ חֶרֶם כְּמוֹהוּ וְהֵאֵי טַעֲמָא לֹא נְפִקָא אֵלֶּא מוֹהֵייתָ כְּמוֹהוּ דְחֶרֶם לִית לִיהּ הֵכָא מִשְׁמַעוּתָא פְּלָל וְאִיִּיתַר לִיהּ לְהֵאֵי דְרָשָׁה גּוֹפָה וְאִפִּי אִי בְעִית אִימָא דְקָא מְתַרְצִי לָהּ.

אליבא דמ"ד מותרין בלחוד היינו משום דלדידהו פולח סוגיא דקדושין אתיא פותיה ולפי' קא מתרצי לה אליביה וזה הפך מדברי הרא"ש ז"ל שפכת דכולה סוגיא דהתם אתיא כמ"ד אסורין וכדבעינו למימר בתתימת דברינו בס"ד: ומ"מ פבר תרצנו אותה בתשובתינו אליבא דתרונויהו ועשינו בה פל חלקי האפש' ואעפ"כ לא נתבטלו דברי התוס' ברוב פדקאמר דדבר המעמיד אין לו בטלה עלמי': ואין צורך באורה: עוד כתב כ"ת ונ"ל גם על מה שפכת כ"ת בתחלת התירוי' יש קושיא זו וכו': וכבר השבנו למעלה על דבר זה: עוד הוסיף כ"ת לומר על מאי דאמרי' התם דלמ"ד חליפי חליפין אסורים ליכתוב רחמנא והיית כמוהו וכתב דאי הנה פתיב כמוהו הנה אמרי' חליפין ראשונים ותו לא: כ"ש דכמוהו לא משמע אלא פעם אחת ע"כ לשונה: והוא מן המתמיהים דדברים אלו הו' לדברי האומר חליפי חליפין מותרין אבל למ"ד אסורים דמייירי אליביה לא דאיק אלא מוהיית כל מה שאתה מהיה ממנו כלומר בכל פעם ופעם הוי כמוהו פדאייתא בפרקין דצורת פוכבים ומלות בהדיא וכדאמרינו לעיל אבל מ"ד מותרין לפי דברי התוס' מדקדק ממנהו פדקאמרת שאינו עושה כמוהו אלא פעם אחת כמוהו וכ"ת לא שית לבו גם לזאת וערבבת לנו הסברות וקא רמי' מדיוק' דגברא לגברא: ומכל מה שפכתנו תבין דחרם קמא מיותר שלא כדבריה: עוד כתב כ"ת ולפי דעתה יקשה עין ימינו על תירוי' התוס' שהו' מחלקין פרצונם למ"ד חליפי חליפין מותרין דיתורא דחרם לשוויי' להו שני פתובים והוא למעוטי חליפי חליפין ומאן פלג להו דנימא איפכא יתורא דחרם לע"ז גופה לאסור חליפי חליפין דמנא להו בשרו ומיעוט דהוא למעוטי ערלה דהא עדיפא טפי חדא דכל היכא דאיכא למדרש בגופיה דקרא עדיף טפי וכו' ואתה עיין ימינו ומשא נפשנו למה פתבת בשמם דבר שלא כתבו והנה הסלא פתבו גבי הכא מיעוטא דהוא פלל אלא פה פתבו דליכא למימר דאיצטריה ויהיות חרם כמוהו לגופיה לאשמועי' דחליפי חליפין מותרים דהא דעינו מדכתב כמוהו שאינו עושה פיוצא בו אלא פעם אחת ע"כ: ואם זינה עלה ספרם פאן מיהו מ"מ אפשר לדקדק כפי דבריה אלו דהתם פרק ר' ישמעאל איתא בהדיא דמ"ד חליפי חליפין מותרין נפקא ליה ממיעוט' דהוא וא"כ תקשי כפי דעתה הא דאמר' אבל תשובתה הנה היא כפי קלמוסה ובקיעי' תואנותה שפכתת דכל היכא דאיכא למדרש בגופיה דקרא טפי עדיף והכא נמי גבי הוא פינו דאית לן למדרשיה למיעוטא דחליפי חליפין עדיף טפי מלמדרשי' לד"א דהינו ערלה וכלאי הכרם וכ"ש ומיעוט' דהוא דאיק טפי למעוטינהו מחרם לרבותם דהיכא רמינה: עוד כתב כ"ת ולדידי ניח' פי זו היא קושית התוס' בשמעתין פר' ר' ישמעאל וכו' ודאי דמאן דקאמר פי הא מילתא לא חש לקמחיה ואין כ"ת רואה פי אתה מתהפך בציור הקושיא הזאת לכמה גנוני' שוני': והיא פשוט' ואינ' צריכ' לפני': ומי הוא זה ואי זה הוא שיעלה על דעתו פי זו היא קושית התוספות דפרק ר' ישמעאל: עוד כתב כ"ת פדי לחזוק דבריה אלו זה לשונה: ואל תשיבני שיהיה להם להקשות זאת הקושיא שם פרק האיש מקדש וכו' ובהא מילתא ודאי שפיר קאמרת דהאי קושיא דינה לא הקשו אותה לא בפרק האיש מקדש ולא בפרק רבי ישמעאל ולעולם לא עלה על דעתם דבר זה בשום מקום אבל הקושיא על פי האמת הקשו אותה בפרקין וגם בפרק האיש מקדש אלא דבפ' האיש מקדש הקשו אותה אליבא דמ"ד אסורין ואליבא דמ"ד מותרין כדפרישנא וכמו שגלוי וידוע לבעלי העיניים: עוד כתב כ"ת ותמהני מכ"ת שנתעורר לחלוף הסוגי' ולא שית לבו גם לזאת: פי דברי

התוספות שם לפי אותה סוגיא וכו' ותמה על עצמה מה חלופה סוגיא שיהיה למימר בהא מילתא ומה מציאות יש לדברים אלו דאף אם יהיו הסוגיות מחולפות ויהיו העניינים שונים.

לכמה מינים בהא מילתא לית בה חילוף פלל דבסוגין דצורת פוכבים ומזלות קא משוו להו בתורת שני כתובים הבאים כאחד ובקדושין נמי משוו להו הכי: וקא מקשו התוס' קא דהאי פללא בדומא היא דמאי שני כתובים הבאים איכא דהא לא דמו ולא הוו אלא חד וכהי נמי מקשו בקדושין בפירוש אלא דהא כתבו ההבדל שיש ביניהם אלא דמ"ד אסורין והתם אליבא דתנן: אף יש מן המפרשים ו"ל דקא מקשו נמי בסוגיות דצורת פוכבים ומזלות אליבא דתנן: והוון דבבבבבב של מעלה המבוארים כשמש ועל השנות החלום נשנו הדברים הגם הלום: עוד כתב כ"ת ואחר שנתברר שאין הקושל' כאשר סיים אותה כ"ת גם התירוץ אינו מספיק כפי הקושל' וכו' עד ובין כה ובין כה אני מפל תרעומותיה ידידינו אחת לאחת מהמונים לא אחת: ואולם הר גבוה ותלול: אשר הציב כ"ת לנגדי בשכלו הזה והצלול: תשוב תתפלל בו עת בו דברי תוס' יהלך כמו שבלול ע"כ דבריה: ומי לא ידע בכל אלה כי כ"ת הרים עוקר: וכל תכלית הוא חוקר: ואולם הר נופל לא יבול: ושלמת השמש מי זה יחבול: שבתי וראה עת בא דברי כ"ת והנה אין להם לא מצר ולא גבול: כי הפכנו בהם ועלינו מן התיכונה אל השלישית בלול ומצינו עליות ברמה בנויות כפין על גבי כפין ומחמתיהן חלול: יראה אותן מי שענינו פהות לבנות ובהן דוקין או תבלול: גם כי יראה בהקדמות המופת כי אחר העלה ימשוך העלול: וכבר הרחבנו הדבור בזה והעלינו כי הקושל' כאשר סיימנו והתירוץ כאשר תירצנו: עוד כתב כ"ת כדי להעמיד התירוץ שתראת בכתבה הראשון בקושל' דצורת פוכבים ומזלות וז"ל אומר אני דלמ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדן כי צריכי מלמדן בצד השנה וכו' ע"כ: וכלל לנו כ"ת בזה כמה פללים וכמה עניינים ללא צורך וכאלה רבות עמה שם להוכיח משפטיה אתה חרצת דלא שיהיה למגמר מהנהו תרי קראי ואפילו אחר הצריכות והנה די לזה בשתי שורות החיצונות שהן התחתונות שכתב כ"ת בכתבו הראשון או בכדומה להן כי ברוב דברים פח האמת לא יחדל: ולשון היושר לא ידל: עוד ראיתי כי כלל שם כ"ת כמה פללים מהוראת שכלו וסברתו גם כי תאמר דלא שיהיה למיגמר מהאי תרי קראי ואפי' בצד השנה משום דלית בהו צד השנה הפך מה שכתבת בכתבה הראשון שכתוב שם דאלמלא דאין למוד לחצאין הנה ילפינו מהצד השנה שבהו דהיינו האחרון הנתפס ולא נתן כ"ת לבו להספיק דבריו אלו עם אלו וכבר נדרנו לכ"ת שלא לחטט אחר פרטי דבריה: ועוד אכתוב בזה בס"ד: עוד חתם כ"ת דבריו באמרו ועתה אבי ראה גם ראה איה נעקרו כל קושיות כ"ת מעיקרון וכו' ע"כ: ואנן מילי יתירי וחסירי חזינא ועקירה והנחה לא חזינא ולעולם קושיותא דילן כדקיימי קיימי וכחזן אז יפה פחן עתה: והלואי שהיינו נשארים עם אותן קושיות בלבד ולא הנה נתוסף לנו כהנה וכהנה: עוד חזר כ"ת על כל אחת ואחת והבאת דברי שם בצורתן עד הסוף וכתב כ"ת וגם בזה אין כ"ת מסיים קושית התוס' פהוגן כי אין הקושל' לא בשמועתנו ולא בפרק האיש מקדש דהיכי מוקמינו להני תרי קראי בתורת שני כתובים הבאים כאחד דלאו אשמא דשני כתובים קפדינו אלא אדינא קפדינו דהיכי אמרינו דהו שני כתובים הבאים כאחד לומר שאין מלמדן דהא פכתוב אחד הו ויהיו

מְלַמְדֵּן ע"כ: ודאי דהתאנה שיש לכ"ת להקשות היא סותמת בפניה מעיני המשפט והאמת ולמה כ"ת תולה בדברי דבר שלא אמרתי ולא עלה על דעתי ולמה ומדוע לא שמת לבך למה שפוטבת נד ימינה בלשוני זה עצמו דהיכי מוקמי להגי תרי קראי בתורת שני פתובים הבאים פאחד ואינו פה דהא לא מצי חד גמיר מחבריה עכ"ל: וידוע לכל פותח ספר: ונותן אמרי שפר: דתורה לחוד ושמה לחוד: וכבר נתבאר בדברוני דקא מקשו דהיכי קא מוקמינו להגי תרי קראי בתורת שני פתובים הבאים פאחד לדומהם היצא מתורת שני פתובים הבאי' והא לא הוו אלא פתוב חד דלא מצי חד גמיר מחבריה וכו' ועתה פקח עין שכלה וראה אי קפינדא אדינא או אשמא: ואם יסתפק בדבר זה שום בעל שכל מעולם: ומכל מקום תנוח דעתה שהנחת דעתי בדבריה אלו שפכתת בצעור הקושא שכתב כ"ת וז"ל דהיכי אמרינו דהו להו שני פתובים הבאים לומר דאין מלמדין דהא פכתוב אחד הו ויהיו מלמדין ע"כ: והנה באת אל המכונן בלא פונה ובלא אותן הקפות וגלגולין ואם יסכים לב כ"ת עם מה שפתוב עתה אצבעותיה ודאי דהו הו הדברים שפכתנו בצעור הקושא אליבא דמ"ד מותרין: ודוגמתה קא מקשו אליבא דמ"ד אסורין: והנה זכינו עתה לדין מפי כ"ת דלפי דבריה אלו אם תעמוד בהן לא נשאר שום הפרש בין דילי לדילה אלא דאנו מפרשים דקא מקשו אליבא דמ"ד אסורין וכ"ת מפרש דקא מקשו אליבא דמ"ד מותרין: אבל בצעור הקושא הפל דרף אחד ועגנו אחד: אלא שנתתי אל לבי וראיתי שלא כבשת יצרה מתאנות הקנטור לומר דברים אלו ולהודות על האמת בצעור: קושית התוספות אלא אחר שפכית פסקתר על דברי והוצאת אותן ממשמעותן ופירשת בהן דאשמא קפדינו ואחר פה פתבת פה כדי שלא יראה שהסכים כ"ת לדברי וזו אינה תורה: עוד כתב כ"ת דאם תסתיים הקושא בדרף זו המשיב דסוף סוף לא הרונחו דבר בצריכות זה דלא מצי ללמד לעלמ' משיב פהלקה הוא וקושין לאו פדקימא קימא וכו' ע"כ: וכבר פתבתי דהקושא תסתיים פה למאן דאמר חליפי חליפין מותרים ושני פתובים הבאים פאחד אין מלמדין: אבל תשובה זו לאו פהלקה היא ולא מילתא היא כמו שפכתתי בתשובתי הראשונה דאנו מאי הנה קשיא לן כפי מה שכתב עתה כ"ת דהיכי אמרינו דהו שני פתובים הבאים פאחד לומר דאין מלמדין והא לא הוו אלא חד פינו דצריכי ואמאי אין מלמדין: ואתא תירוץ דילה על זה דאפילו חד לא הוו דלא מצו לאגמורי ולא מטעם שני פתובי' הבאים פאחד אלא משום דלא שייך בהו לימוד וכו' ולפי זה אינם לא שנים ולא אחד דע"כ הצריכות בטלה אותן מתורת שני פתובים הבאים פאחד וכ"ת ביטל אותן אפילו מחד והשתא לעולם תיקשי לה שפיר דהיכי מוקמי להו בגמ' בתורת שני פתובים הבאים פאחד לומר דאי לא דהו הכי ואין מלמדין הנה גמרי' מיניהו והא בלאו הכי לא גמרי' מיניהו דהא לא שייך בהו לימד פלל וזה פשוט וברור לכל מבין וידוע גדר הדבור האנושי דהתם לא בטלו מהם כח הלימוד משום דלא שייך אלא משום שני פתובים הבאים פאחד וכיון דצריכי ע"כ דלית להו תורת שני פתובים הבאים פאחד שלא ללמד אלא דין פתוב אחד ואת אמרת דאפילו דין חד לית להו איני יודע מה סברא היא זאת להוציאה בפה וכ"ש לרשום אותה בדיו: וכן למ"ד התם גמי דמלמדין תקשי טפי דע"כ דחשיב להו שני פתובי' אלא דס"ל דמלמדין ואצטריף הוא למעוטיניהו: ואי לא שייך בהו לימוד היכי מלמדין: ומה שדחית בקש ואמרת דלמ"ד מלמדין ילפי' מההוא דמסתבר טפי וכו' יבואו בו הדברי' בסמוך בס"ד: ומה שכתב כ"ת

על דברי שפתי תמיך ו"ל ועוד תמיכה לי טובא דהא האי תנא דשקלינא וטרינא אליבא
איהו גופיה סבר דשני כתובים הבאים פאחד מלמדיו ולעולם הנה ילפינו מהני תרי קראי
לעלמא אי לא מיעוטא וכו' וכתב כ"ת על זה וז"ל מה שהניח כ"ת דהאי תנא דשקלינא
וטרינא אליבא סבר מלמדיו הוא לפי שטתה דמשנית להו לתוספות טועים: וכבר נתבאר
דאין הדבר פן אלא למ"ד חליפי חליפין מותרין קא מקשו בתוספות דמנא לן הא נימא
חליפי חליפין אסורין כפשיטא דקרא וכו' ומיעוטא דהוא לערלה וכלאי הכרם ע"כ
דבריה: ורואה אני עתה כי לא היו פיה ולבה שוין פשפתי אותן דברים של מעלה
בציור הקושא כי חזרת עתה להקפות ראשונות: גם בעיני יפלא כי תשובה פעם שנית
לומר כי עשינו לתוספות טועים: לא אליכם כל פותחי ספר סכלים ומשפילים פתאים
עם חכמים הביטו וראו מי הוא זה שעשה אותן טועים: ורוח רועים: ותלה במלתיהו כמה
בוקי סריקי והפך את דבריהם מן הקצה אל הקצה וקא מהדר לדחוק השמועות ולבנות
בהן על המים מגדל: ולהכניס ים אוקיאנוס בגרגיר חרדל: ורואה אני עתה להאריך
ולכתוב דבריהם שפתבו פעם אחרת ולכתוב אלו הדברים שפירש בהן כ"ת בסמוך להן
כדי שיראו הרואים ויבינו השומעים אם דבריה אלו ניתנו ליכתב או לא: פתבו התוספות
בפ"ר ישמעאל דהוי צורת כוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאים פאחד: תימה
הא אין שניהם שוין דצורת כוכבים ומזלות חליפי חליפין אסורין: ושביעית אחרון אחרון
נתפס והשאר מותרין: וא"כ הוי כתוב חד דלא אתי חברה מיניה ע"כ: ופי' כ"ת בדברים
אלו אותו הלשון הפתוב לעיל זה לשונה דמנא לן דחליפי חליפין מותרין נימא דאסורין
כפשיטא דקרא והיית חרם ומיעוטא לערלה וכלאי הכרם ע"כ: ועתה הפוך בהן והפך
בהן אלו עם אלו ותראה אם יש לכתוב דברים אלו על ספר ואם ראוי לפותב אותן לומר
עשייתם לתוספת טועים: ולא יחוש לשומעים: וחי האהבה אם היו דברים אלו נכתבים
מיד זולתה לא הייתי מעמיס על קלמוס להשיב עליהן דדמי בעיני לחוכא ואטולא: ואני
תמיך ותמיך ותמיך איך לא נתקרה דעתה בהכרעת התוספות עצמן בקדושין שהקשו
אותה בפ"ד אסורין והקשו גם פן למ"ד מותרין וגם לא בהכרעת הרא"ש ו"ל דכתב
נמי שם בפ"ד ולמ"ד נמי התם חליפי חליפין אסורין אפתי לא דמו וכו' ולא בהכרעת הרב
נמי שהקשה אותה בע"ז למ"ד אסורין ולמ"ד מותרין דוגמת מה שפתבו התוספות
והרא"ש ו"ל בקדושין כמו שפתבו דבריהם למעלה באריכות: ואם בנדאות צריכין פך
עם כ"ת מה נעשה בספיקות: וכבר ביארנו בכמה מקומות דהתוספות בע"ז הקשו אליבא
דמ"ד אסורין ותפשו הדבור וקשרו אותו ביסוד הענין ועקרו דהינו מאי דאמרינן התם
דהווי להו צורת כוכבים ומזלות ושביעית שני כתובים הבאים פאחד והקשו דלא הווי הכי
דאין שניהם שוין וכו' והינו דלא זכרו לא מלמדיו ולא אין מלמדיו אלא עיקרא דמילתא
דאמרינן דהווי להו שני כתובים הבאים פאחד ולא הווי הכי משום דלא דמו: וכבר פירשנו
שם מ"ט הקשו ושמו ההבדל אליבא דמ"ד אסורין: ואיפשר לומר נמי דהקשו אליבא
דהלכתא דסבירא להו דחליפי חליפין אסורין והינו דקא מקשו בקדושין ברישא אמ"ד
אסורין: אבל הר"אש ו"ל נקיט לה בהפך דברי שא הקשה אמאן דאמר מותרין פמילתא
דפסיקא ליה דהלכתא הכי ונראה טעמא דידיה משום דמאן דאמר מותרין סליק טעמיה
כמ"ד שני כתובים הבאים פאחד אין מלמדיו וכו' ל הכי דהוי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן
ויחיד ורבים הלכה כרבים וכמו שכתב הרמ"ה ו"ל: ולמען ברייתא אעלים עיני ממה

שְׁפִתְתָּבֶת בְּתַחֲלַת דְּבָרֶיהָ בְּעֵינֵינוּ זֶה דְּבִהָאֵי טְעוּתָא קַפְחָתִינְהוּ לְתַלְתָּא מִרְבָּנָו וְכוּ' וְקַבְּלָ בְּהַ
הַשְׁתִּיק' בְּמָקוֹם תְּשׁוּבָה: עוֹד חֲזַר כ"ת לְתַרְזַן עַל גְּמִלְתָּא קְוָשְׁיָא כְּרָאֵי מוּצָק חֲזָקָה וְכַשְׁמִיר
חֲזָק מְצוֹר: תְּבוּא מְפִינְיָה בְּמְצוֹר: לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדְבָרֶיהָ: דְּהַר גְּבוּהָ וְתַלְוּל: תְּמַס יְהִלְוֵהָ
כְּמוֹ שְׁבָלוּל: דְּקָא מוֹתְבִינָו עֲלֵהּ הֵיכִי קָא מְצִינָו לְמִיגְמַר מְהִי תְרֵי קְרָאֵי לְמ"ד מְלַמְדִין
כִּינָו דְלִדְיָה לֹא שְׂיִיף בְּהוּ לְיָמוּד כְּדָאֵיתָא שְׁם בְּתִשׁוּבָתִי: וְכ"ת הַשִּׁיב עַל זֶה דְלָמ"ד
מְלַמְדִין יְלְפִינָו מְהוּ דְמִסְתַּבֵּר טְפִי כְּדִהְוָה יְלְפִינָו תְּפִלִין מְזוּזָה וְרָאִיָּה מְהַקְהֵל וְכוּ'
וְאֵע"ג דְּקָא מְקִלְתָּא אֵינָה כְּדָאֵי לְהַשִּׁיב עֲלֵיהָ דְמְצַדָּה תְּכַרְהָ בְּמָאֵי דְכָתַב כ"ת בְּדִהְוָה
יְלְפִינָו תְּפִלִין מְזוּזָה וְרָאִיָּה מְהַקְהֵל וְהִנֵּה הִבִּיא כ"ת הָעוֹר כְּנִגְדוֹ וְחֻבְתוֹ בְּקַלְמוֹסוֹ דְּקָא
לֹא ס"ד הֵתָם לְמִילָף רָאִיָּה מְהַקְהֵל אֱלָא מְשׁוּם דְכָתִיב בְּהוּ רָאִיָּה רָאִיָּה: וְגַבִּי תְּפִלִין מְשׁוּם
דְּאִיתְקוּשׁ אֶהְדִּי כְּדָאֵיתָא בְּהִדְיָא פ"ק דְקָדוּשִׁין וְכַבֵּר דְּבַרְנוּ בְּזֶה מָה שְׂיִישׁ בּוֹ דִּי דְכִינָו
דְּצָרִיכֵי קְרָאֵי ע"כ דְלִית בְּהוּ תוֹרַת שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְא"כ מָאֵי אֱוֹלָמִיָּה דְהָאֵי
תְּנָא מְהָאֵי תְּנָא וְאֵמָאֵי לֹא גְמָרִינָו נְמִי לְהַף תְּנָא מְהָהוּא דְמִסְתַּבֵּר טְפִי וְכ"ת מְצַמְצָם לְאֶחָד
וְמִנְוֹתָר לְאֶחָד וְזוֹ אֵינָה מְדָה: וְגַדוּלָה מְזִאת רָאִתָּה עֵינֵי שְׁכ"ת פְּתַב דְלִדְיָה פֶּל כְּתוּב
בְּפִנֵי עֲצָמוֹ הוּא דְלֹא הֶוֹנְקָנוּ לְהַצְרִיכָם וְכוּ' וְלֵאֲדִיף תְּנָא נְמִי אֵמָאֵי לֹא הָוִי פֶּל כְּתוּב בְּפִנֵי
עֲצָמוֹ כִּינָו דְּצָרִיכֵי וְכ"ש דְמָאֵי דְקָאֶמְרַת דְלֹא הֶוֹנְקָנוּ לְהַצְרִיכָם אֵינִי יוֹדַע מָה אֶתָּה שְׁח
דָּאֵי עַל הַתּוֹסְפוֹת דְּבָרֶיהָ אֶדְרַבָּה דְלָמ"ד מְלַמְדִין הַצְרִיכוּם הֵכָא וְהֵתָם הַצְרִיכוּת
לְתַרְנוּנֵיהוּ: וְעַמֵּל הוּא בְּעֵינֵי לְהַטְרִיחַ שְׁפִלֵי וְיַד קַלְמוֹסֵי בְּדְבָרִים כְּאֵלוֹ וְכ"ש בְּדְבָרִים
שְׁבָאוֹ שְׁם אַחַר זֶה דְלֹא נִתְּנָו לִיכְתֹּב דְכ"ת עוֹשֶׂה פְּלָלִים וּמִנִּיחַ הַנְּחוֹת מְסַבְּרָתוֹ הַפָּה
הַדִּין וְהַמוּחַשׁ וְרָאֵי לְקַצֵּר: עוֹד כְּתַב כ"ת דְּהִנֵּי קְרָאֵי לֹא שְׂיִיף בְּהוּ צַד הַשְּׁנֵה כְּדִי לְמִיגְמַר
מִינֵיהוּ וְסַתְרַת דְּבָרֶיהָ שְׁפִתְתָּבֶת בְּכַתְבָּה הֶרְאִישׁוֹן וְז"ל וְכִי תִימָא גִילָף מְמָאֵי דְשׁוּוֹ תְּרַנְוֵיהוּ
דְהִינָו לְאֶסוֹר אֶת הָאֶחָרוֹן זֶה אֵינָה תוֹרָה דְאֵין לְיָמוּד לְחַצְאֵין ע"כ: מְשַׁמַּע דָּאֵי לֹא דְאֵין
לְיָמוּד לְחַצְאֵין הָוֵה יְלְפִינָו בְּצַד הַשְּׁנֵה וְהִינָו דְאֶמְרֵי אֵינְשֵׁי בְּכַפָּא דְחַק נְגַרָא בְּיָה גְשָׁרוּף
חֲרָדְלָא וְכָל שְׁכַן דְאָף לְפִי שְׁטַתָּה שְׁפִיר שְׂיִיף הֵכָא מְצַד הַשְּׁנֵה דְעַל פְּרַחָף חֲלִיפִין
רָאשׁוֹנִים בְּלַבַּד לְעוֹלָם אֶסוֹרִין בִּין לְמָר בִּין לְמָר וְאֶפְלֵי אִם גְּשַׁתְּנָה הַדִּין בְּמַחֲלִיף פְּעַם
אַחֲרָת אוֹ פְּעַמִּים זֶהוּ נוֹשָׂא אַחַר שְׁחֲזַר וְהַחֲלִיף הֶרְאִישׁוֹן חֲלִיפִין אַחֲרִים וְלְפִי זֶה יְהִנֵּה
הַצַּד הַשְּׁנֵה לְאֶסוֹר כָּל חֲלִיפִין רָאשׁוֹנִים דְאִם יִתְחַלְפוּ פְּעַם אַחֲרָת הוּוֹ לְהוּ חֲלִיפִין שְׁנֵיִים
וְיִשְׁתַּנּוּ בְּהוֹן הַדִּין כְּדָאֶמְרָן וְע"כ כִּינָו דְאֶשְׁכַּחַן בְּהוּ שׁוּם צַד שְׂיִיָּהוּ שְׁוִין בּוֹ שְׁפִיר קְרִינָו
בְּיָה צַד הַשְּׁנֵה וְאָף עַל פִּי שְׂיִתְחַלְף הַדִּין בְּחִילוּף הַנוֹשָׂאִים מְכָל מְקוֹם אוֹתוֹ צַד שְׁנֵה הוּא
בְּהוֹן: וְעוֹד אֶכְתָּוב בְּזֶה בְּס"ד: וְכָל הַכְּתוּב בְּזֶה הוּא כְּפִי דְרַבָּה כִּי לְפִי הָאָמַת אֵין צְוֹרָה
בְּכָל זֶה פְּלָל: עוֹד כְּתַב כ"ת עַל מָה שְׂהַשְׁבַּתִי עֲלֵיהָ זֶה לְשׁוּנֵי: עוֹד כְּתַבֵּת דְאֵין לְיָמוּד
לְחַצְאֵין וְכוּ': וְאֵנָן אֵין הַקֵּשׁ לְמַחְצָ' וְאֵין ג"ש לְמַחְצָה מְצִינָו וְאֵין לְמִוֹד לְחַצְאֵין לֹא מְצִינָו
וְאֶפְלֵי לְמַחְצָה גַבִּי בְּנִין דְמָה מְצִינָו לֹא מְצִי' ע"כ דְבָרֵי שְׁם: וְעַתָּה חֲזַר כ"ת לְכַתְּוֹב וְאֵינִי
יוֹדַע בְּמָה תְּפַסְנִי כ"ת בְּמָאֵי דְקָאֶמְרָן וְאֵין אֵין הַקֵּשׁ לְמַחְצָה מְצִינָו וְכוּ' וְלַכְּאוּרָה נְרָאָה
שְׁכ"ת רוּצָה לְוַמַּר שְׁלֹא אֶמְרוּ כֵּן אֱלָא בְּהַקֵּשׁ וּג"ש וְלֹא בְּשִׂאָר מְדוּת וְכוּ' עַד וְאִם לְזֶה
כִּינָו כ"ת לֹא כִינָו יָפָה: עוֹד הוֹסִיף כ"ת לְכַלּוֹל פְּלָלִים וְלְהִבִּיא דִין דוֹן מִנְיָה וּמִנְיָה וְעַל
שְׁתֵּי תִיבּוֹת הִלְלוּ שְׁפִתְתָּבִי כְּתַבֵּת עֲלֵהּ אֶחָד מְלֹא עַל פֶּל גְּדוּתִיו: וְהָאָמַת אֵין אֵלוֹ אֱלָא
דְבָרֵי תִימָה שְׁנֵי דְבָרִים כְּשִׁמְשׁ בְּצַהֲרִים בְּרוּרִים: צְרִיכִין כָּל כָּף לְפָנֵי לְפָנֵי וְחֲזָרִי חֲזָרִים:
וְאֶתָּה דַע לָךְ שְׂתַפְסְתִּיךָ בְּשִׁתִּים בְּדְבָר הַלְמַד: וְהֵן אֶתָּה תְּפּוֹס וְעוֹמֵד: תְּפַסְתִּיךָ מְצַד דְקָדוּקָא

הלשון שהיה ראוי לחכם שכמותה לדקדק בדבריו ולכתוב למחצה דמי סני ליה לישנא דרבנן דאמרי למחצה וכ"ש במקום שמלת לחצאין תתפרש למינים שונים ונראה פאלו כ"ת עושה פלל אחר מחודש מעצמו: גם תפסתי לכ"ת מצד הדין: דאפי' אי הוה אמרת אין לימוד למחצה פלישנא דרבנן לא אשכחן כה"ג אלא גבי הקש וגזרה שנה אבל ברבנן אב דמה מצינו לא מצינו ואפי' גבי ג"ש דאתאמרא בגמרא בהדיא אין הדבר ברור אי הוה דינא הכי או לא: וכדאיתא במעילה פרק דם שחיטה דאמרינן התם לימא בהא קמפלגי דרבי סבר יש ג"ש למחצה ורבנן סברי אין ג"ש למחצה: ופי' רבינו שמשון ז"ל דמייירי בהדיא תנאי אבל בנדוקתא אחרינא איכא מ"ד יש ג"ש למחצה עד והיכא דאיכא טעמ' רבה אמרי' יש ג"ש למחצה וכו': עוד מוכח נמי מהתם גבי מאי דאמרינן הא קמ"ל דאין היקש למחצה ולא קאמר הכי גבי ג"ש נראה דאין פשוט לו לומר אין ג"ש למחצה ע"כ שם: ועם כל מה שגבב כ"ת והביא מדברים שאינו כענין העמדת הדבר על אחת וחתכת הדין מפח הסברא וכתבת ודברים של טעם פאלה אין לחלק בין הקש לג"ש לרבנן אב דמה מצינו משום דלא מצינו דמה לנו אם לא מצינו סברא הוא ע"כ דבריה: והנה שפט כ"ת למראה עיניו ומפח סברתו ושקול דעתו דהיכי דאמרינן בהיקש וג"ש הכי נמי איכא למימר גבי בנן אב ומדה זו לא ניתנה אפי' לחכמי התלמוד וחזינא לכ"ת בהא מילתא פמאן דנקיט בידיה חוטרא בתרי רישי או ארפובה אתרי ריקשי והדברים סותרין זה את זה יותר ממה שהדעת סותרת אותן ודא דהא אנו בצד השנה עסיקי' דקאמרת וכי תימא גילף ממאי דשוו תרנוניהו דהיינו לאסור את האחרון ועלה קאמרת דאין לימוד לחצאין ודבריה אלו אין להם שום מציאות דאלא מעתה בכל הצד השנה שבעולם גימא דאין לימוד לחצאין ובכה"ג בטלת כל ילפותא דהצד השנה מן העולם: תו חזינא דקא תבור כ"ת לגזיזה בידיה דהשתא קאמרת דלא שייך בהו הצד השנה: זה לשונך ואי אפשר ללמוד בצד השנה שבהו דין השנה שבהו דליתיה וכ' והנה נעקרה ההנחה מעיקרא יהיה לימוד לחצאין או לא יהיה וכ"ש דבמר דכתב כ"ת דלית בהו צד השנה והארכת בענין פמנהגה הטוב וכתבת וזהו שאמרת ואין לימוד לחצאין עונה על תשובתך הראשונה שכתבת בה בהפך והרפכת ההפכים מכת הנמנע: ועוד תמה על תמה דהתם אמרת דלעולם לא מצינא למיגמר מהני תרי קראי דמהי גילף גילף מצורת פוכבים ולאסור כל חליפי חליפין או משביעות ולאסור את האחרון ולהתיר את הראשונים ע"כ: גם מהצד השנה אמרת דלא יכילנא למילף כדאמרון: וקא שקלית וטרית התם אליכא דמ"ד אסורין שפך היתה סברתך כמו שרמזנו בתחלת דברינו והשתא קאמרת דלמ"ד מלמד דהיינו מ"ד אסורין חשוב כל פתוב בפני עצמו והנה ילפינן מההוא דמסתבר טפי דהיינו מע"ז לערלה וכלאי הפך וכו' וכתב עוד כ"ת וז"ל שפן אני אומר דלמ"ד שני פתובים הפאים פאחד מלמד דין הנה ילפינן מע"ז לערלה וכלאי הפך דלדידה כל פתוב בפני עצמו הוא וכו' עד אלא ילפינן מההוא דמסתבר טפי וכו' וכ"ת מפרש בדבריה אלו דבריה הראשונים והם הפכים זה לזה: והשתא בעינן לתרוצי סוגיין דהכא ודפרק האיש מקדש דאיכפל כ"ת לתרוצינהו ואני מותר הדקדוק על כל דבריה שבאו שם בענין זה שפך נדרנו שלא לחטט אחר הפרטים פי היינו צריכין לקונטרס אחר גדול מזה ואף ע"ג דלאו להכי נחיתנא מ"מ פון דבכל מאי דכתבינן השתא לית ביה שום חידוש על מאי דכתבינן בתשובה קמיינא דילן פי אם כפל עניינים ואריכות דברים יבינום הקטנים: חזינא

למִיכְתָּב מַאי דְאִתְחַזֵּי לֵן בְּהַאי מִלְתָּא כִּי הֵיכִי דְנִימָא שׁוּם חִידוּשׁ וְלֹא נִיגַע לְרִיק: וְאוּמַר
דְּוִדַּי עֵינֵר סוּגִינָן דְּפָרְק רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דְּמִינֵירי בְּחִלְפֵי חִלְפֵין דַּע"ז אִי אָסוּרִין אוּ מוֹתְרִין
ע"כ דְּקָא מְמַעֵיט לִיה עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם לְמ"ד מְלַמְדִין מֵהוּא וְלֹא מְצִי לְמַעוּטֵינָהוּ
מְפֻמָּהוּ בְּפָרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מִשׁוּם דְּאַצְטְרִיף לִיה לֵהּ אִי תַנָּא וְהֵייתָ פְּמוּהוּ לְאַסוּר חִלְפֵי
חִלְפֵין וְכִדְאַמְרִינָן הֵתָם וְהֵייתָ חֶרֶם פְּמוּהוּ כָּל מַה שְּׂאֵתָה מְהֵיָה מְפֻמָּהוּ הֵנִי פְּמוּהוּ וְכוּ':
הִלְכֵךְ קָא דְרִישׁ הוּא לְמַעוּטֵי עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם: אָבֵל פָּרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ עֵינֵר מִלְתָּהוּ
בְּדִינָא דְעֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם: וְנִרְאָה דְכֹוֹלָה סוּגִינָא דְהֵתָם אֶתְיָא כְּמ"ד חִלְפֵי חִלְפֵין
מוֹתְרִין וְדִלָּא פְּהֵרָא"שׁ ז"ל דְּאָמַר דְּאֶתְיָא כְּמ"ד אָסוּרִין וְהֵינָנו דְּלֹא גָרִיס רִשׁ"י ז"ל הֵתָם
כָּל מַה שְּׂאֵתָה מְהֵיָה מְפֻמָּהוּ אֶלָּא שְׂאֵתָה מְהֵיָה בְּלֹא כָּל מִשׁוּם דְּכֹוֹלָה רִיבֵטָא דְשְׂמַעְתִּין
אַזְלָא כְּמ"ד מוֹתְרִין פְּדֻאֲמָרוֹן: וְכֵן מוּכַח נָמִי בְּהֵדְיָא מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפּוֹת שֶׁם הִלְכֵךְ לֹא מְצִי
לְמַעוּטֵינָהוּ מֵהוּא דְלִדְיָה הוּא פְּתִיב לְמַעוּטֵי חִלְפֵין וְלִפְיָךְ קָא מְמַעֵטִי לֵהוּ מְדוֹכְתָא
אַחֲרֵינָא וְהָא דְאַצְטְרִיכוּ לְמַעוּטֵינָהוּ הֵתָם מְהֵשְׁנֵי פְּתוּבִים וּבְפָרְקִין דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מְקָרָא
דְּצוּרַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לְחוּד מִשׁוּם דְּהֵתָם פָּרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מְהֵדְרִי לְאַסוּקֵי דִינָא דִּילֵיהּ
וּלְפִי מִיַּעֲטוּנָהוּ מִתְרַנּוּיָהוּ כִּי הֵיכִי דְלֹא נִימָא לְמִילָף מִשׁוּם חַד מִיַּנְיָהוּ אֶפִּילוּ לְמ"ד
מְלַמְדִין: וְאִלוּ בְּסוּגִינָן דְּצוּרַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת לֹא מְהֵדְרִינָן אֶלָּא לְאַפּוּקֵי הוּא לְמַעוּטֵי
עֶרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרֶם כִּי הֵיכִי דְלֹא נִימָא דְאֶתְיָא לְמַעוּטֵי חִלְפֵי חִלְפֵין בְּצוּרַת פּוֹכְבִים
וּמְזֻלוֹת: וְדְבָרִים גְּכּוּחִים לְמַבִּין הֵם אִם יִתֵּן כ"ת אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: נָאִם נֶאֱמַרָה: מִשֶּׁה וְ
אַל אֲשַׁקֵּר נר"ו: לֹא מְצָרִים שְׂאֵלָה רְאוּבֵן רְצָה לְבָרוּחַ מְהַעִיר מִחֻמַּת הַנּוֹשִׁים בּוֹ וּבְאַבְיוֹ
וְהַחֲזִיק בּוֹ חֲמִיו וְלֹא הֵנִיחַ אוֹתוֹ לִילָף עַד שִׁיתָן גִּט לְאַשְׁתּוֹ וְהוּא לֹא הֵיךְ רוּצָה וְהַפְּצִירוּ
בּוֹ עַד שֶׁגָּרְשָׁה עַל מַנְת שְׂאֵם לֹא יִתְיַחַד עִמָּה בְּפִנֵי עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל מִכָּאֵן וְעַד שְׁנֵה שְׁיֵהֵךְ
גִּט מַעֲכָשָׁיו וְאִם יִתְיַחַד עִמָּה בְּפִנֵי עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַשְּׁנֵה הַנִּזְכָּר לֹא יֵהֵךְ גִּט וְתֵהֵךְ
נֶאֱמַנְתָּ עֲלֵיו כְּשֵׁנֵי עֵדִים פְּשָׁרִים וְכָל זְמַן שְׂלֹא נִתְיַחַד עִמָּה מְחַלָּה לוֹ מְזוֹנוּתֵיהּ וְכַסוּתָהּ
וּפְרֻגְסוּתָהּ וְכוּ' עכ"ל הַתְּנָאִי: וְהַבְּעַל הִלָּךְ לוֹ לְלַסְעִיד וַיִּשָּׁב שָׁם יָמִים אַחְדִים וּבָא הָאִישׁ
לְבֵיתוֹ וְרָצָה לִיְכַנֵּס לְשָׁם וְנַעֲלוּ הַדֶּלֶת בְּפִנֵי וְהָאִשָּׁה בְּרַחָה מְפֻמָּה וְנִטְמָנָה וְהוּא הֵיךְ הוּלָךְ
כְּמִשְׁתַּגַּע וְהִבִּיא אֶת חֲמִיו בְּדִין כְּמָה פְּעָמִי וְא"ל הִבָּה אֶת אִשְׁתִּי כִּי לֹא מְלֹאוּ יָמֵי וְאַבּוּאָה
אַלֵיָהּ וְאֶתְיַחַד עִמָּה וְהָאֵב לֹא רְצָה בְּשׁוּם פְּנִים וְשִׁלְחוּ ב"ד אֶת שְׁלוּחָם פְּעַם אַחַר פְּעַם
לְבַקֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָה וְהַבְּעַל בְּכָל יוֹם וַיּוֹם הֵיךְ מִתְאַמֵּץ לְהַמְצֵא עִמָּה וְהֵיךְ עוֹלָה
דְּרָף גָּגוֹת וְדָרָף חִלּוּנוֹת וְלֹא עָלָה בִּידוֹ וְנִמְשָׁף הַדְּבָר הֵיךְ כְּף יָמִים רַבִּים וּבְתוֹךְ זֶה הַזְּמַן
הָיוּ ב"ד גּוֹעֲרִין בְּאַבְיָהּ וּבְאַמָּהּ וּבְאִים עִמָּהֶם בְּדְבָרִים פְּעַם פְּלַעְנָה מְרִים וּפְעַם בְּשִׁפְת
חִלְקוֹת וְדְבָרֵי פִיּוֹס עַד שֶׁנִּתְרַצָּה אַבְיָהּ וְאַמָּה שְׂאֵם יָבִיא לָהּ הַבְּעַל עָרַב עַל מְזוֹנוּתֵיהּ
וּפְרֻגְסוּתָהּ כָּל זְמַן שְׁיֵהֵךְ חוּץ לְעִיר שְׁהִיא תַחְזוֹר אֵלָיו כְּאַשֶׁר בְּתַחֲלָה וְאַזְ הִבִּיא אֶת אָבִיו
בְּפִנֵי ב"ד וְנִכְנַס עָרַב בְּדְבָר כְּנִזְכָּר וְנִתְרַצָּו בִּינֵיהֶם וְקִבֵּל אַבְיָהּ עַל עֲצָמוֹ שְׂפָאוֹתוֹ יוֹם
יָבִיא אֶת בְּתוֹ אֶצֶל בְּעֵלָה: אַח"כ נִרְאָה כִּי נִכְנַס שְׁטָן בִּינֵיהֶם וְחִזַּר אַבְיָהּ לְסוּרוֹ וְלֹא רְצָה
לְקַיֵּם אֶת דְּבָרוֹ וְנִשְׁאַרָה הָאִשָּׁה טְמוּנָה כְּמִבְּרַאשׁוֹנָה: וְהַבְּעַל הוּלָךְ וְסוּעַר: וְאַשׁ לְבָבוֹ
בּוֹעֵר: וְאִין מְחֻזֵּיק בִּידוֹ עַד שֶׁעֲבָרָה הַשְּׁנֵה וְהוּא הִלָּךְ וְשָׁב לְמִקּוּמוֹ לְסַעִיד בְּיוֹם הָאֶחָרוֹן
מִהַשְּׁנֵה אוּ לְמַחֲרָתוֹ וְהִיא יֵצֵאת לְחוּץ תְּדַבֵּר כִּי כְּבָר עֲבָרָה הַשְּׁנֵה וְחָלוּ הַגְּרוּשִׁין שְׁלָה:
יִוְרְנוּ הַמּוֹרָה אִם הֵגֵט הֵיךְ גִּט וַיְכּוֹלָה לְהַנְשֵׂא בּוֹ פִּינוֹן שְׂלֹא נִתְיַחַד עִמָּה בְּפוּעֵל אוּ אִי
אַמְרִינָן מַאי הִנּוּ לִיה לְמַעֲבַד לֹא הֵיָתָה הַעֲכָבָה אֶלָּא מְצָדָה: גַּם לְעֵינֵין מַר בְּתַשׁוּבַת הַחֶכֶם

כמה"ר יעקב פי רב נר"ו שהשיב בענין זה וכתב ששמע שנסתפקו חכמי המקום בדבר והוא תמה ואמר כי לא ידע במה נסתפקו בזה והדבר ברור שהאשה הזאת מגורשת גמורה בלא שום ספק וצריכין אנו למכריע: תשובה עמדתי על תשובת החכם השלם נ"ר וראיתי שכתב בתחלת דברי פיהו וראש מיטב מענהו: כי אולי נסתפקו חכמי המקום לפי שהתנה על מה שכתוב בתורה שהיא התנה שאם יתיחד עמה בפני עשרה לא יהיה גט הא בפני שנים יהיה גט ובכה"ג הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאפילו לא נתיחד עמה אלא בפני שנים ואפילו יותר עד תשעה לא הוי גט דחיישינן שמא קדשה קדושין שניים וכדאמרי' בפרק מי שאחזו ת"ר ראוה שנתיחדה עמו באפלה: ומסקנא דגמ'ר' אלא אמר רבא ה"ק רבי יוסי אומר אף לא ראוה שנבעלה חוששין משום קדושין: ופרש"י ז"ל אף לא ראוה וכו' וכיון שראוה שנתיחדה עדי הייחוד הו הן עדי הביאה וכו' עד ונאמר שאם בזה נסתפקו לא נפקא לן מידי שהמתנה על מה שכתוב בתורה המעשה קיים והתנאי בטל ולא ימנע או נתיחד או לא נתיחד: אם נתיחד בפני עשרה מישראל ואפילו בפני שנים כבר הם קדושין שניים ואם לא נתיחד הרי לא קיים תנאו אם כן לא נפקא לן מידי אם יהיה מתנה על מה שכתוב בתורה או לאו אלא אם צריך קיום התנאי או התגרש מיד ולמטה אכתוב בזה דעתי עכ"ל: והנה דפקתהו בהקלה להשיב ולא נתן לבו לידע מה פ' מתנה על מה שכתוב בתורה דנדאי אף אם נניח שהתנה בפירוש ואמר דאם יתיחד בפני שנים יהיה גט והיה כתוב בתורה דהמתניח בפני שנים לא הוי גטו גט בכה"ג לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה וכדאימא בהדיא בפרק המקורש גבי על מנת שתאכלי בשר חזיר וכו' אמר רבינא פי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה פסותה ועונתה דנדאי קא עקר פלומר שהרי מסר לה הקדושין נהרי היא אשתו להתחייב בכולן וכי אתני על מנת שלא אתחייב בא לפחות מתנאי הקדושין האמור בתורה ונהיה ליה עקר אבל הקא מי קאמר לה לא סגי דלא תיכול חזיר לא תיכול ולא תתגרש: עד כאן: הם הקא נמי מי קאמר לא סגי דלא אתיחד אם אתיחד קאמר לא יתיחד ותתגרש: וידוע הוא דאין הגרושין מחייבין הייחוד כמו שמחייבין הקדושין העונה והכי איתא נמי פ"ב דנזיר אמר הריני נזיר על מנת שאהיה שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה וכו' וכתבו שם התוספ' דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דכשאמר הריני נזיר חגיל עליו נזירות לכל מילי: וכי אמר על מנת התנה על מה שכתוב בתורה: ובטל התנאי ע"כ: וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות אישות וז"ל אמרו חכמים כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכו' עד פיצד כגון שקדש אשה על תנאי שאין לה עליו שאר פסות ועונה שאומרין לו בפסות ושאר שהוא תנאי ממון תנאף קיים אבל בעונה תנאף בטל שהתורה חייבה אותה בעונה ונהרי זו מקודשת ואתה חייב בעונתה ואין בידה לפטור את עצמה בתנאף וכן כל פיוצא בזה ע"כ: וכן כתבו המפרשים ז"ל: וכ"ש למאי דכתבו התוספות בשם רבינו אלחנן ז"ל בכתובות ריש פ' אע"פ דדוקא באומר אין לה עלי דין שאר פסות ועונה אז הוי מתנה על מה שכתוב בתורה אבל על מנת שתפטרי אותי משאר וכו' לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ופטור וכן על מנת שאין לה עלי אונאה על מנת שלא תשמטנו שביעית לא הוי מתנה אלא באומר על מנת שאין לה דין אונאה על מנת שאין לה עלי דין שמטה וכן על מנת שאין לה עלי דין גזק אבל למחול יכול למחול: ומלבד זה יש חילוק אחר בגוף הענין

ימצא אותו המעיין בנקל כי אין צורך באורף: הילפף לא שייך בכה"ג מתנה על מה שכתוב בתורה וזיל קרי בי רב הוא: וכ"ש דאפילו אי הנה שייך למימר בהא מילתא מתנה על מה שכתוב בתורה כמו שחשב הנה בתנאי לא זכר שנים או יותר ולא עלו על דעתו ואף על גב דאפשר לדון מפת דבריו כדדקינן אנו לעיל לא כמו שדקדק הוא כי כפי דקדוקו הוא בצורת דבריו לא יתחייב דבשנים יהיה גט כמו שגלוי וידוע למי שהדבר בהן וידועין בטיב הגיון ולשון: מכל מקום איך שיהיה אין לומר בזה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי לא פירש ואין זה תנאי אלא דיוק היצא מן התנאי ומצינו למימר דלא אמר כד למעט השנים או יותר אלא מעשה שהיה בדעתו לעשות התנה עליו כלומר שפוננתו היתה להתיחד בפני עשרה או שלא להתיחד כלל: ועוד דיחוד בפני שנים שפוסל את הגט דקאמר דכתוב בתורה לא כתיב ולא קרי ואפילו מדרבנן ליתיה דבהא מילתא איכא פלוגתא דרבנותא קמאי וקמאי דקמאי ובתראי דאיכא מיניהו מאן דמכשר בהדיא ופסק רבבי יוחנן דאמר דלא פליגי בית שמאי וב"ה אלא בראיה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה ממנו גט שני דלא אמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה: וכן כתב הר"ן ו"ל בשילהי פרק הזורק ו"ל ויש שפוסקין רבבי יוחנן דכל שלא ראוה שנבעלה אינה צריכה ממנו גט שני אפילו בנשואה אבל ראוה שנבעלה צריכה ממנו גט שני אפילו בארוסה ע"כ: גם בעל העטור ו"ל אף על גב דחייש לשמא בעל לשם קדושין פרש"י ו"ל גבי גט על תנאי אשר כזה כתב בהדיא דאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה ו"ל ומסתברא דגט לא בטיל ביחוד עד שתתגרש לגמרי כגון המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק שנתנו לה לשם קדושין: אבל גט ישן שכתבו ולא נתנו לה או שנתנו ליד שלישי או לידה על תנאי ועדיין לא נעשה התנאי אפילו שנתחד בעדים אין הגט בטל פדקתני אי זהו גט ישן כל שנתחד עמה אחר שכתבו לה אבל נתיחד עמה אחר שנתנו לה בטל הגט לגמרי וגבי שלישי אמרינן המשליש גט לאשתו לגט ישן אין חוששין וגרסינן נמי הרי זה גיטף כל זמן שאעבור מפגד פניה שלשים יום לגט ישן אין חוששין שלא נתיחד עמה שמע מינה שאפילו נתנו לה כיון שהוא על תנאי אם נתיחד עמה אין הגט בטל ודינו כדיון ישן ואם נתגרשה בו תנשא בו לכתחלה וכן הלכתא ע"כ: ומה שכתב בחתימת דבריו שאם בזה נסתפקו לא נפקא לן מידי וכו' ודאי דאי הנה שייך למימר בהא מילתא מתנה על מה שכתוב בתורה כמו שעלה על דעתו נפקא לן מידי ומידי דהוי גט לכ"ע אי לאו דיש לדחות דאפשר להתיחד עמה בע"כ כמו שכתב הוא ונסתפק בו וכתב הדבר באולי ודחה את פללו מפני האולי ותמה על המסתפקים בזה: והוא הוא המסתפק והחונה אין זה אלא כמי שמכסה השמש בכברה וכופה על הר גדול הקערה: אי נמי איכא לאוקמה גם כן בשנתחדה עמו בחדר ולא נסתרה: אי נמי בשלא שהו כדי סתירה: אי נמי בשלא נתיחדה לפני שניהם ביחד דלענן התנאי הוי אפשר דהוי יחוד ולענן קדושין לא הוי יחוד ודברים פיוצא בזה: פתבנו זה כדי לרצות את הקלמוס דהא אמרינן דאין לדברים אלו יסוד בנין ולא ענין ולא ריח ולא טעם כעקר ולא נסתפק בזה שום אדם זולתו ולא עלתה על לב לעולם: עוד כתב ואולי נסתפקו בשני דברים אחרים האחד שמא פייס אותה ומחלו התנאי ולדעת הרמב"ם ו"ל אם מחלו התנאי שניהם הגט בטל ואפילו שנתקיים התנאי אחר זה וכו': עד ואם הספק הוא זה אינו פלום חדא שפבר האמינה לענין היחוד ואף על פי שלא האמינה לענין הפיוס פבר אמרו

האחרונים ז"ל דאמרין דעת המתנה דכיון שהוא האמינה לענן היחוד אם איתא שלא היתה נאמנת לענן הפיוס מה יועיל לו הנאמנות אלא ודאי שפוננת המתנה היתה שתהיה נאמנת לומר לא נתיחד עמי ולא נתפייסתי לבטל התנאי ע"כ ודאי דדמי האי מחבריא כדלא גמירי אינשי שמעתתא דמה ענן יחוד דהוי לקיים התנאי או שלא לקיימו לענן פיוס שפייסה לבטל התנאי ולמחול אותו ולעקור הגרושין אטו לפי שהאמינה בדבר אחד יתחייב שהאמינה בדבר אחר ואם לא יועיל לא יועיל ולא יועיל: ובהדיא כתב שם רש"י ז"ל פרק מי שצחזו וז"ל באומר נאמנת עלי שלא פייסתי וכו' באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני נותן לה שתהא נאמנת עלי לומר שלא באתי ונתתיךתי ופייסתי ע"כ: וכן הביאה המפרשים ז"ל: ומאן דבעי לעיולי בדברי רש"י ז"ל פילא בקופא דמחטא לא ימצא ידיו ורגליו והאמת יורה דרפוי: וכתוב במרדכי בשם ר"ב ז"ל וליחויש שמא פייס וביטל הגט כיון דשם לה זמן קצוב ומשני באומר נאמנת עלי שלא באתי ובטלתי לא אני ולא שלוחי ע"כ: וכן כתב הרשב"א ז"ל שם וז"ל ואף על פי שאף במתניתין איכא למיחש לשמא פייס גיחא ליה למתני חשש ביאה לאשמועינו דאפילו לשמא בא בחשאי איכא למיחש ונפקא מינה דאמר לה נאמנת עלי לומר שלא פייסתי דאפתי חיישינן שמא בא ונתבטל תנאו ע"כ: הא קמן בהדיא דנאמנות הפיוס לא מהני לביאה ולא אמרינן דאם אינה נאמנת על הביאה מה תועיל נאמנות הפיוס כמו שכת' החכם הילכף לא סגי בחדא במקום אחרת וזה דבר פשוט התוספת בו חסרון והאריכות קיצור: ומה שכתב דאמדינן דעת המתנה לאו מילתא היא דלאו לכה"ג אמרינן לה שאם האמינה בדבר אחד נאמר שגם כן הנה מאמינה בדבר אחר אם היו שואלין אותו ממנו דזה מוקצה מן הדעת והמחשבה ואין לומר כן בדבר הקל שבקלים כל שכן בדבר של ערנה החמורה להשיאה בו לשוק דאם האמינה בדבר המפורסם דהיינו יחוד בפני עשרה מי מאמינה נמי בפיוס דלית ביה פולי האי וכ"ש דלא האמינה על היחוד אלא אחר הטורח הגדול שהוא לא הנה רוצה לגרש לא שלא בתנאי ולא בתנאי כמו שכתוב בפשאלה וזה דבר ברור שאינו צריך לפנים ואי אתינא לאמוד דעת המתנה בכה"ג הוא דאמדינן ליה לומר שלא נתכונן בתנאו אלא בנוהג שבעולם ששתהיה מצויה פשיבא להתיחד עמה ואדעתא דהכי הוא שנתן הגט ולא אדעתא שתהיה נטמנת מפניו וכדבעי למימר קמן: עוד כתב זאת נעוד אחרת שלא בכל התנאים אמרינן חיישינן לשמא פייס: והנה הר"ר דוראן ז"ל נת גדר לשגדע באי זה תנאי חיישינן לשמא פייס ולא זה תנאי לא חיישינן וכו' שלא בכל מקום אנו חוששין לפיוס אלא במקום שמפירין שאינו חפץ בגירושיה כגון ההוא דפרק המביא וכו' עד ובנדון שלנו אין שום רגלים לדבר שהיה רוצה לפייסה ואדרבה רגלים יש שהיה שונא אותה דמאחר שבעלמא ביחוד שני עדים נתבטל הגט וכו' אבל עתה אדרבה שהוא מואס אותה ואינו רוצה בפיוסה אם כן אם נסתפקו לשמא פייס אין חששא בזה כמו שאמרנו והיא מגורשת אם נתקיים התנאי וכו' עכ"ל: והנה זכינו בדין מפי החכם שתלה הדבר בשתיה הבעל חפץ בגירושיה והיה מואס אותה והנה הדבר בהפך הפוחלט שהוא היה רוצה ורוצה אותה ואוהב אותה כנפשו ולא גרשה אלא על צד ההכרח שהכריחו אותו לפי שהיה רוצה לברוח ואחר שבא היה מחזר עליה ומבקש אחריה כדי לפייסה ושולח אליה שלוחים אחר שלוחים: וזה דבר מפורסם במקומנו זה אין צריך להאריך בו עם היות שהחכם נבהל להשיב על טופס השטר לבדו טרם ישמע מעשה שהיה איה היה

וניתברר אצלם: והנה נעתקה ההקדמה שהקדים מן הדבר אל ההפך ונעתק הדין הינצא ממנה ממגורשת לשאינה מגורשת וינצא לנו מדבריו בהדיא דחיישי' בעובדא דילן לשמא פייס: ובכפא דחק נגרא לאגמועי חלא ביה נשורף חרדלא: והגדר שגדר הר"ר דוראן ז"ל מדברי המפרשים ז"ל גם רבינו הגדול הרי"א ז"ל נתן בזה גדר אחר וכתב בסוף תשובתו על ההיא דאם לא אעבור מעל פניו שלשים יום וכו' זה לשונו וזה שאמרת למה לא חששנו בשאר התנאים זה החשש של פיוס כגון ע"מ שאתן לה מאתים זוז וכיוצא בו ודאי בכאן יש לחוש שאם התנאי הוא עליו שמא פייס אותה מחלה לו התנאי בטל הגט ונמצאת אשת איש ונפיק מיניה חורבא אבל אם הוא התנה עליה שתתן לו מאתים זוז או תשמש את אביו אם פייסה אותו ומחל לה התנאי הרי זה גט קיים ונעשית מגורשת מאי איכפת לן בהכי דנחוש לה ומאי חורב' דנפק ביה הילכף ליכא למיחש ע"כ ובנדון שלנו הא וקא אית ביה הילכף לית דינא ולית דינא דחיישי' בהא מילתא לשמא פייס ותו לא מידי: עוד פתב והדבר השני שאמרת שאולי נסתפקו הוא אולי שזה הבעל קבץ עשרה מישראל והתרה בה שהוא רוצה להתנחד עמה והיא לא רצת' להתניחד עמו וכיון שהעפב' באה מצדה כבר ביטל התנאי הבעל ונתבטל הגט: אם הספק נסתפקו הוא בזה אין בזה שום ספק ונדאי אם היא לא רצתה להתניחד עמו ודאי שלא נתבטל התנאי והגט קיים ואפי' שפא העפכה מצדה: ומשנה שלימה שנינו בגטין על מנת שתשמשני את אבא על מנת שתניקי את בני וכו' מת הבן או שמת האב וכו' או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט: רשב"ג אומר פזה גט פלל אומר רשב"ג פל עפכה שאינה ממנה הרי זה גט: ופרש"י ז"ל הרי זה גט דכיון דלא פריש מידי לא אפנון אלא להרונחה פל הימים שהוא צריף ומכאן ואילף אינו צריף שלא בהקפדה היא לא הכעיסתו ואפילו הכי שאין העפכה ממנה אינו גט וכל שפן אם בהקפדה רשב"ג אומר בזה גט הואיל ולא הקפידתו ואין העפכה ממנה עכ"ל: הרי בפירוש דלדעת רבנו דהלכתא פותהו לדעת הרמב"ם ז"ל כיון שלא רצה האב לקבל תשמישה אף על פי שלא היתה העפכה ממנה שאין בכאן קיום תנאי פלל ונתבטל הגט ע"כ: עירוב פרישיות ובלבולים פתוב כאן חדא דהוא הביא פולה מתניתין רישא וסיפא ולא אפיק נפקותא דיליה אלא מסיפא דסיפא דלא רצה האב לקבל תשמישה וכו' וכי תימא משום דקרוב יותר לעניינא דילן ממת האב והבן לא הנה ליה לאיתויי אלא הא מילתא בלחוד על מנת שתשמשני את אבא וכו' ועוד דהוא הביא נמי פירוש רש"י ז"ל על רישא דמתני' דקתני הרי זה גט ואין ראיתו אלא מהסיפא דאינו גט ורישא אדרבה דתקשי ליה טפי כדבעינן למכתב: ואולי פתב לנו פל חלוקות המשנה ואף על פי שיש מהן כנגדו לפי שלא נמצא בגבולינו גמרת גיטין וראוי להחזיק לו טובה: וראיתו מהאי מתניתין דמיתתי לאו ראיה היא פלל ולא דמאי הא מילתא להא דילן אף לפי שטתו מכמה אנפי חדא דקא בעי למיגמר קיום הגט מבטיולו דהוי קולא מחומר' דאם אמרו להחמיר ולבטל הגט תאמר להקל ולקיים הגט: ואפילו אם תמצא לומר דלא שפא לאו מילתא היא דהתם אף על גב דתלה הדבר בדעתה וברצונה כיון דלרבנן היכא דקבע לה זמן אמרינן דלצעורה קא מכונין על פרחין דבעי' שתשמש אותו בפועל אם מעט ואם הרבה: וכמו שכתב הר"ן ז"ל בפירק המדיר זה לשונו דבכל תנאי שאינו מתפנון להנאתו אלא לצער את חברו בדוקא מתנה אותו ע"כ: ודברי פשוטים הם: ועוד דאיכא דעת אחרת קצת כמו שיתבאר בחלקי התנאים ואלו הם גבי עובדא

דילן לא תלה הדבר אלא בעצמו ונדעת אחרת: ליכא ולא שיניף למימר נתפנון לצעורי נפשיה ואף לא לצערה כי היכי דנימא דעד שייתיחד עמה בדוק' קאמר ואי אחינא למיגמר מהכא איפכא אית לן למיגמר דלא אמרו שצריף לקבל האב תשמיישה אלא במקום שנתפנון לצערה הא לאו הכי לא הווי אמרי רבנו דלא הוי גט משמע מהכא דבדוקתא דליכא למימר הכי לא בעי' שמוש בפועל אפילו היכא דשיניף שימוש: ורישא דמתני' מוכחא בהדיא פדברינו דקתני בה הרי זה גט ואפילו שלאשימשה כלל לפי דעת התוס' והרש"בא והריט"בא ו"ל ומן המפרשים ו"ל דכל שלא באה העפכה ממנה חשבינו לה כאלו שמששה בפועל והגט גט: הם הכא נמי פינון דליכא למימר נתפנון לצער והוא טרח הרבה להתיחד עמה ובאה העפכה ממנה ולא ממנו הנה ליה כאלו נתיחד בפועל ולא הוי גט וכל שכן דהתם אמרינו הכי להקל והכא להחמיר ואין בזה שום ספק ומוכחא נמי הא מילתא טפי מדברי רש"בג דפסקו רבינו תם והתוספ' ומן המפרשים ו"ל פנותיה דאית ליה דאפילו בשקבע לה זמן כל שאין העפכה ממנה הרי זה גט וכדאמרינו עלה בפריקתא דמציא אמרה תן לי אביה ונשמעונו תן לי בנה ואניקנו אף הכא נמי פינון דתלה הדבר בדעתו הוא כל שאין העפכה ממנו מצי למימר תנו נא אותה לי ואתיחד עמה דמה הנה ליה למעבד ואי לשווייה גיטא קאמר רשב"ג הכי כל שכן לבטוליה פדאמרן: ומה שכתב ואין לאומר שיאמר דשאני הכא דאין האשה מתגרשת לרצונה וכו' שקילא טיבותיה דאין מי שיאמר דברים אלו זולתו ואחר שנהרס יסוד בניינו ונעקר שורש עניינו וחרו ראיותיו פנגדו מה לנו לדקדק בפירטים שכתב ואין לאומר וכו' דלית בהו מששא כלל: גם אין לדקדק עליו במה שהשיב עליהן ואמר דלא היא דדוקא כשהתנאי באי תתני או לא תתני אז הפל תלוי בבעל וכו' דהרי הן בטלי מצד עצמן יותר משדעת מבטלת אותן ועל פיוצא בזה נאמר פתח בשור וסיים בבור דמה ענין ביטול התנאי פלומר שעשו תנאי ביניהם ובא הבעל לבטלו לעניינא דילן דהוי נתקיים התנאי או לא נתקיים: ומה שכתב בשם הרא"ש ו"ל דמאי דקאמר דאפי' בעל מנת יכול לבטל התנאי ולמוחלו זהו פדי לקיים הגט ותתגרש לאלתר אבל פדי לבטל הגט ולבטל התנאי בפועל פדי שיתבטל הגט למפרע אין לו שום פח וכו' ע"כ: ודאי דבאותה תשובה לא מייירי אלא בקיום הגט פמו שאמר משום דמעשה שהיה פה היה מיהו ממה שכתב רבינו יעקב ו"ל בנו באבן העזר נראה דלא שניא ליה להרא"ש ו"ל בין פדי לקיים הגט ובין פדי לבטלו שכתב שם זה לשונו ולפי מה שכתבתי למעלה בשם אדני אבי הרא"ש ו"ל דאף בתנאי דמעכשיו יכול לבטל אין חילוק עכ"ל: ומייירי התם בביטול הגט ואף על פי כן מיייתי ראיה מדברים אלו שכתב הרא"ש ו"ל גבי קיומו אלא דמפל מקום מצאתי במקום אחר שכתב הרא"ש ו"ל הילכף בנדון זה שתלה ביאתו בעדים ונתן לה גט מעכשיו ליכא למיחש שמא ביטל הגט בדבורו ע"כ: ועם כל זה יש לתמוה על החכם בזה דאטו מפי הרא"ש ו"ל לבדו אנו חיים והנה גדולים ממנו כתבו פה בפרוש אפי' גבי ביטולו: וכן כתב בעל העטור ו"ל על דברי הריא"ף ו"ל שכתב בגנו בעל מנת או במעכשיו אין הבעל יכול לבטל ו"ל והוא עובדא דמותיב אפיי לרבא דההוא דאמר ליה אי לא אחינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא ואמר חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמייה מתניא ופרכינן אטו התם לבטולי קא מכונין וכו': דמשמע דמצי מבטל ליה בפירוש ההוא מוקי לה בדלית ביה מעכשיו או שנתנו פיד שליח וצריף עיון דאיכא למימר דעל מנת ומעכשיו לא מהני אלא כשיתקיים התנאי אבל קודם

גמר התנאי מצי לבטוליה ויכול לחזור בו כדפרישית לעיל ע"כ: וכן פתב במקומות רבים וכן פתבו נמי מן המפרשים ז"ל גבי גט בעל מנת זה לשונם שמה נתפייס וביטלו שאף על פי ששנינו משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו הקא פינו דעל תנאי נתן ולא נתקיים עדיון התנאי יכול והוא לבטלו ע"כ: וכן פתוב נמי במרדכי פרק מי שאחזו זה לשונו וצריף עיון דאיפא למימר דעל מנת ומעכשיו לא מהני אלא לאחר שנתקיים התנאי אבל קודם מצי לבטולי ויכול לחזור בו ע"כ: וכן דעת הרב הגדול הראב"ד ז"ל: ומה שהביא ראיה מדברי רבי אלחנן ז"ל עד סוף הענין: מי שחננו האל דעת ויש לו מוח בקדקודו יראה שאין בדברים אלו שום ממש וחסרון לאדם להעלותו על ספר ולהשיב עליו שיהו סתורים מצד עצמן: עוד פתב וז"ל ואם רצו לדמות זה התנאי שלנו לאותו התנאי שאמרו בפרק מי שאחזו הרי זה גטף על מנת שתתני לי מאתים וזו דנתינה בעל פרה הניא נתינה והקא נמי פינו דקביץ עשרה מישראל ורצה להתחזד עמה והיא לא רצתה נאמר שפבר קיים תנאו והעפכה באה מצדה: גם בזה יש לחלק וכו' עד צריף שייספיימו דעת האיש והאשה לבטל התנאי או לפחות שיתחזד עמה בעל פרה בפועל ע"כ: ודאי דמאן דבעי לאוכחי מהקא ולדמויי מילתא למילתא לאו בכה"ג קא מוכח לה דבשלמא אי הנה הקא יחוד בעל פרחו הנה מצי למימר פמו שנתינה בעל פרה הניא נתינה פף יחוד בעל פרחו הני יחוד אבל הקא ליפא יחוד פלל אלא הכי הוא דמוכחא הא מילתא מהקא שפיר דהא פי אמרינו בעלמא נתינה בעל פרה הניא נתינה לאו למימרא דבעינו דוקא שיתן הנותן המעות למקבל בעל פרחו בפועל פגון שייכניסם בידו בעל פרחו או שייזרוק אותו לתוף חיקו אלא פל שפא ליתן המעות והאחר לא רצה לקבל פכי האי גוונא נמי הניא נתינ' בעל פרחו והנה ליה פאלו קבלם בפועל וכדמוכח מדברי קצת המפרשים ז"ל ומן התוס' שפתבו שם גבי נתינה בעל פרחו דשמה נתינה דהיקא דאמר ליה שקול וזוף אף על גב דלא קיבל בפועל הניא נתינה ולא הוי עליהם אפי' שומר חנם בהיותם עוד בידו: וכדאיתא במציעא פרק הנהב גבי ההוא גברא דיהב זוזי אשוןמשמי וכו' וכדאיתא בתוספתא פרק הגזול: וכן פתב הרמב"ן ז"ל והביא דבריו הר"ן ז"ל בשבועות פרק שבועות שמים בתרא וכמו שכתב החכם המשיב לקמן זה לשונו דפסק הרמב"ם ז"ל דהניא נתינה בעל פרחו אף ע"פ שלא קבל הבעל המאיתים וזו בפועל ע"כ: ואע"פ שאין נראה פף מדברי הרמב"ם ז"ל מפל מקום פף נראה שורת הדין: ודלא פהרשב"א ז"ל בנראה מדבריו שצריף נתינה בפועל פגון לזרוק את המעות לתוף חיקו או לתוף חצרו וז"ל בתשובה נאפי' לפי דבריו לא קיים תנאו שהרי לא נתן ואם רצה ליתן וזה לא רצה לקבל זה נתחכם לו שהרי לא קיבל פדי שיהא חולט לו ונה מבואר בעצמו שהמראה בעצמו שרוצה לקיים אינו פמקיים עכ"ל: וכבר פתבנו דאין נראה פן מדברי התוספות וקצת מפרשים ז"ל אלא דלעולם הניא נתינה אף על גב דלא קבל: הילכף פי היכי דהתם אף על גב דלא קבל המעות בפועל ולא פאו לידו אמרינו דהנה ליה פמו שקיבל והניא נתינ' ונתקיים התנאי אף הקא נמי בעובד' דילן פינו שפא ובקש להתחזד עמה אף על גב דלא התחזד בפועל הנה ליה פאלו התחזד בפועל דאין העפכה אלא מצדה נאפילו שהנה הדבר שלא בפניה לא שפא בהא מילתא נטמנה ממנו או שלא רצתה להתחזד עמו ולא נתנה לו מקום לזה: וקל וחומר הדברים אם אמרו פף להקל פל שפן דאמרינו הכי להחמיר וידוע הוא דאפילו ללישנא קמא דכתב שם רש"י ז"ל וגבי גט דאיסורא הוא לא

תקון הלל וכו': איפא למימר דאי אפרמי מילתא פהאי דילן דלאו איסורא הוא דהוי להחמיר דלעולם לכוילי עלמא תקון ביה הלל דהוי נתינה וקמא תשנתינה ועוד דהתם הוא התנה שתתן לו הזויים דהוי הוא המקבל ונהנה אמרינו דעל מנת שתתן לי עד שיהיו נתונים בידי משמע ולפיכך בעל פרחו לא הוה נתינה למאן דאית ליה הכי ואלו הוה קא שיהתנה אם לא אתיחד אבל אם אתיחד לא הוי אלא פאומר הרי זה גטף על מנת שלא אתן לה מאתים וזו אבל אם אתן לה לא הוי גט: דמשמע אם אתן אני תרצה לקבל או לא תרצה ואם בא ליתן והיא לא רצתה לקבל לית לן ביה שיהרי עשה מה שקבל על עצמו לעשות והכי נמי איפא למימר הוה גבי יחוד והכי מוכח ממה שכתב הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל בפרק שבוועת שמים בתרא ז"ל וקא דאמרינו פרק מי שאחזו על מנת שתתני לי מאתים וזו ונתנה בעל פרחו אינה מגורשת התם מקבל הוא דאתני ועד שיהיו נתונים לי ממה משמע ע"כ: ומה שדחה בקש ואמר דהתם הוא כמו חוב וכו' לאו מילתא היא דמה לי אי הוי חוב או לא סוף סוף לענין תנאי הגט הא לא קבל בפועל ואפילו הכי אמרינו דהוי פאלו קבל הוה נמי כל שפן דאיפא למימר הכי להחמיר פדאמרן: וכמו שכתבו הרב בעל המגיד והר"ן ז"ל בהא מילתא גופה על דברי הרמב"ם ז"ל דלענין דינא פסק פלישנא בתרא דהוה נתינה אלא שרצה להחמיר בערנה החמורה: ואין להאריך בפפורסמות: וכל שפן הוה דלענין דינא לכוילי עלמא הוה ליה פאילו נתיחד ואפילו אי הוי לקולא דלית הוה דעת אחרת כלל וכדבעינו למימר קמו בחלקי התנאים בס"ד: ואיני יודע מה עשו הפוסקים לזה החכם דקא תלי בוקי סריקי במילתיהו דאמר זה לשונו דהוי כמו חוב וכמו שדקדקו הפוסקים והרא"ש ובעל המגיד והר"ן ז"ל וכו' ע"כ: ומאן דקא חזי האי לישנא יחשוב דאינהו נמי כתבו דהוי כמו חוב וזה שקר דאינהו לא דקדקו כף אלא גבי חוב דעלמא אבל גבי גט אדרבה שכתבו התוספות בפירוש דלא דמי לחוב דעלמא וכמו שכתבו שם גבי ההיא דבישוב לא יחזיר לו במדבר הא בישוב מחזיר זה לשונם: ויש לומר דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלנה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הוה דעל ידי הפרעון צריך להחזיר הבית וכן על ידי קבלתו הוי הגט גט: לא הוה נתינה ע"כ: וכן כתב משם הרשב"א והריטב"א ז"ל וזה לשונם וכן מצאתי בתוספו' וז"ל ולפי מה שמוכיח לא דמי לפרעון דחוב דפשיטא שיועיל בעל פרחו של מצנה אם רוצה המלנה לפרוע לו: והא דהלל דהוצרך לתמן לשפיה משום דאינו פפריעת בעל חוב דעלמא שיהרי הבית מכור ע"כ: והוא הדין לגט כמו שכתבו הם ז"ל וכן נמי כתב הרא"ש ז"ל ולענין פריעת חוב פשיטא דהוי פרעון וכו' וכן לענין פקדון דתנו פרק הגוזל בתרא הלנה מחברו או הפקיד אצלו בישוב לא יחזיר לו במדבר הא בישוב מחזיר לו אפילו בעל פרחו אלא הוה מיירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו ונחבירו יש לו לזכות בדבר אחר פנגדו כגון גט על תנאי דמאתים וזו ובתי ערי חומה ע"כ: גם הרב בעל המגיד ז"ל לא כתב אלא דלענין דינא פסק פלישנא בתרא דהוה נתינה אלא דגבי גט כתב להחמיר פדאמרן: והר"ן ז"ל כתב דדמי לחוב ודמי למתנה: וכמה לא חש לקמחיה גברא דקא בעי להתיר ערנה לשוק במילי דכדי וראיה לסתור לומר דהוי כמו חוב וכמו שדקדקו הפוסקים גבי חוב והם כתבו שם בפירוש דלא דמי לחוב: עוד כתב וכדי שיתישבו הדברים אומר שהתנאים בענייני הגט יתחלקו לשנים וכו' עד ובאלו התנאים וכיוצא בהן חיישי' בגמ' לשמא פייס דכינון שמתחלה לא פנינו אלא לתועלתה כדי שלא תתעגן והוא

אינו רוצה בגירושיה ודאי דשכיח שמה פייסה ומכאן לפי דעתי יתחדש תשובה אחרת דאמאי בקצת דנכתין חיישי' לשמה פייס ובקצת לא חיישינו דבמקום שהפונה לא היתה לקיום הגט ולקיום התנאי ודאי ראוי לחוש ע"כ: והנה בעל פרחו דבא בכאן בדבריו של מעלה שכתב בשם הר"ר דוראן ז"ל ולא הרגיש בעצמו דהוא כתב לעיל דלא בכל מקום אנו חוששין לפייס אלא במקום שאינו חפץ בגירושיה וכו' על פרחין הוא הטעם שכתב כאן ז"ל כדי שלא תתעגן והוא אינו רוצה בגירושיה והיינו שלא היתה פונתו לקיום הגט והתנאי שכתב והפל עולה לסגנון אחד לבעלי העיון: אף על פי שעשאה הוא תשובה אחרת להגדילהפמות: וכבר כתבנו למעלה בזה מה שיש בו די וכתבנו דבנדון שלנו לעולם לא היה רוצה בגירושיה כלל ולא בקיום הגט והתנאי אלא שהמסדרים שאלו ממנו דבר זה כדי שיהיה הדבר בפרסום אבל לא שתטמין את עצמה: עוד כתב זה לשונו גם ודאי צריך שיהיה היחוד בפועל בהסכמתה ע"כ: הנה שם המבוקש לתולדה ודאית בלתי ראיה אפי' מסופקת וכל שכן שדבריו בזה נראין פסולתין זה את זה דהוא כתב לעיל דצריך לפחות להתיחד עמה בעל פרוחה בפועל ע"כ: ואם צריך שיהיה בהסכמתה היכי שייך לומר בעל פרוחה והרבת ההפכים מן הנמנע: וכן נמי כתב לקמן שאולי פונתו היתה שיתיחד עמה בפתע פתאום ואפי' אחר זה צעקה הנערה בחוץ ע"כ וצעקה והסכמה לא יספיקו: ואין לדקדק אחריו בדברים שבאו אחר זה ובמה שכתב שהיחוד עמה אין בידו לקיימו וכו' אחר שנסתרו היסודות ונפל הבגין: עוד כתב והא דאמרין בגמרא הרי זה גיטף על מנת שתתני לי מאתים וזו דאיכא תרי לישני בגמרא וכו' ופי מה שהנחת פשהתנאי הוא מורכב שתולה בדעתה ובזולתה שצרי' דעת השני' א"כ איך פסק הרמב"ם ז"ל דנתינה בעל פרוח ואף על פי שלא קבל הבעל המאמי' וזו דהויא מגורשת ע"כ: הבו ליה אפריון להחכם נ"ר שעורר על דבריו ספק בזה ולא מצא ידיו לדחותו ונפל בזה שברח דהנה כ' דבזה התנאי אית ביה דעת אחר' והניח בהנחה דבתנאי דאית ביה דעת אחרת בעינו דעת שניהם: ועל פרחין דלישנא בתרא סוף סוף עקרה זאת ההנחה לפ' דבריו שכתב ולישנא בתרא לא תלה התנאי אלא בה לבדה ואף על פי שלא יקבל אין חשש בזה ע"כ: וכל שכן היכא דאיכא למימר דלא תלה התנאי אלא בו לבדו שיתיחד ואף על פי שלא תתראצה להתיחד אין חשש בזה: וידוע הוא דבהאי תנאה דמאתים וזו איכא דעת אחרת טפי מדילן כמו שיתבאר: ואין להכחיש המציאות: עוד כתב דימשך מזה דללישנא בתרא דנתינה בעל פרוח הויא נתינה מפני שסברתם שהבעל תלה בדעתה והנה ליה פתנאי דלא תשתי יין ולא תלכי לבית אביך שהפל תלוי בה ע"כ: ודאי דגלוי וידוע אפילו לשתיי יין דלא דמי האי תנאה להך דלא תשתי יין דבאידיך ליכא דעת אחרת כלל: ולא שייך התם ואין מחלוקת במציאות וסברתם ידועה לכל יודע דעת אלא שהוא הביא חובתו בפייס קלמוסו וחתם דבריו בהפך סברתו: והביא ראיה לדברינו שלא במתכוין דכתב דהאומר דעל מנת שתתני לי מאתים וזו הוי כעל מנת דלא תשתי יין שהפל תלוי בדעתה: וכל שכן וכל שכן דאיכא למימר הכי במילתא דילן דעל מנת שלא אתיחד הוי כעל מנת שלא אשתי יין או אשתי או על מנת שאוכל דבר פלוני או לא אוכל או אלה למקום פלוני או לא אלה דהפל תלוי בדעתו לבדו וליכא דעת אחרת כלל והכא להקל ודילן להחמיר פדאמרו וכדבעינו למימר קמן: ואני תמה ונפלא הפלא ופלא אמאי שביק דעת רבינו האי גאון ז"ל ואותן שפסקו בפירוש פלישנא בתרא ונתלה

בסברת הרמב"ם ז"ל וכתב עליו בשלוח שפסק פלישנא בתרא אחר שפתיב הוא בפירושו שהגט פסול ואחר שפתיב עליו הרא"ש ז"ל דלדעתו הוי ספק מגורשת: והריט"ב ז"ל כתב בהדיא שפסק פלישנא קמא: ואם הרב בעל המגיד והר"ן ז"ל פלפלו ודקדקו בדבריו דלענין דינא סבירא ליה דהלכתא פלישנא בתרא אבל למעשה כתב דפסול משום חומרא דאשת איש הנה ליה לפרושי מלתיה ולא לכתוב עליו בשלוח כד: והנה סרו כל טענותיו הסובבות על זה הציר ונתפארו עיקרו הדברים אשר נעלמו מעיניו: ואם פאנו להשיב על כל קוץ וקוץ ירבו עלינו הדברים: עוד חתם דבריו בפתח אמריו וחזר לענינו הראשון וכתב ז"ל ומענין אם תהיה מגורשת מיז פיון שהתנאי מתנה על מה שכתוב בתורה וכו' ודאי דדברים נכוחים וטובים פאלו ראוי להתחיל בהן ולסיים בהן נכנס בכי טוב ויצא בכי טוב וכבר נכתב בזה מה שיש בו די ויותר מדאי: עוד ראיתי בסוף אמריו שתמה על החכם שניתן לפניו אותו גט באותו תנאי: ואיני יודע על מה תמה ומה שמץ דבר נמצא באותו תנאי שתצלנה שתי אוניו ממנו: והנה בגמרא איכא פמה תנאים מפמה מינים מחולקים ונדוגמת זה מצינו בהדיא בהיא דאם לא אעבור מקנגד פניו שלשים יום אליכא דמאן דאמר מאן פניו תשמיש ומתנה על מה שכתוב בתורה ליכא הכא כמו שחשב: ומה עשה החכם המסדר פלום אמר לה בוא בצור והטמן בעפר מפני בעליך או עלה על דעתו או על דעת זולתו שהיתה נטמנת וכל שער עמי יודע שהקטן שבחכמי המקום יכול לעמוד לבדו על מעשה הגט ויורה יורה ידיו ידיו: ואין זה דין דבעי שלשה כמו שכתב: ומי יתן ידעתי אם הוא הוא מושיב עמו שני תלמידי חכמים פשנותן הגט או לא: ואלו לא הנה נמצא בנתינת הגט ובעשייתו אלא הסופר שלנו לבדו יספיק ויספיק פי הוא מוחזק אצלנו ואצל כל חכם לב שיודע בטיב גטין וקדושין ומהיר במלאכתו יותר מפמה חכמים מחנפמים וכל שפן בהמצא אתו חכם רשום כמו שנמצא בנתינת אותו גט: והאמת פי מן הראוי הנה לי מדבריו עיני להעלים: פי מי הקדימני ואשלם: אלא שראיתי פי לא יאות העלם העין מדבר אשר כזה: החזק הוא אם רזה: התלוי באיסור ערוה החמורה ולכפות על התורה פסקתה ולדחות האיסור הפרור מפני ספק ההיתר: מצורף להפצרת חבירי שהפציר בי לחוות אף אני דעי: ושמעני ורעי: בראותם רוב החפץ והבהלה שנבהל להשיב טרם יקשיבו ולהכנס בלא בר: לזרות ולהבר: ולפסוק הדבר: באתרא דלאו דיליה וירדומו בתוך ביתנו: ישית ידו על פלנו: מי משלנו: אשר פזאת תעלה על רוחו: ולפני גדולים ישפוף שיחו: לבלי חוק: אף פי ישא דעי למרחוק: להכות הספים ולהרעיש הפפתור: במעשים לסתור: ודברי קנטור: אשר אין להם לא שורש ולא ענף לא קרסולים ולא פנף: לא בנין ולא ענין: עם היותו יודע פי תהלה לאל יש אתנו יודע עד מה: וכמה וכמה: חכמים שלמים וכן רבים: ונגד פניהם נבונים: עוקרים הרים וטוחנים: זה בזה ומוציאין קמח סלת מגנופה: בשלש עשרה נפה: בשפה רפה: אין לפניהם שאת קול גבוהה וקשה: ובקול ענות חלושה: מגעישים האשישים: ומחזקים השרשים: לא ינטה לארץ מגלם: ודבריהם יקום לעולם: וכען בעינו למיכתב מאי דאתחזי לעניות דעתין בעניינא דהאי גיטא: וקודם כל דבר אקדים הקדמה ואומר: דבר ידוע הוא ומושפל שפל התנאים הנעשים בגט אינן באים פי אם מצד האיש שהאשה מתגרשת בעל פרוה וזה דבר פרור ואין צריך להאריך בו: והתנאים האלו פפי המתחייב מצדדי האפשר הן תנאי שתלה האיש בדעתה של אשה ולא בדעתו או שתלאו בדעתו ולא בדעתה או בדעת שניהם

בְּשִׁנָּה: אוּ שְׁלֵא בְּדַעַת שְׁנֵיהֶם: הַתְּנָאֵי שְׁתּוּלָה בְּדַעַתָּה פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁלֵא תִשְׁתִּי יִין עַל מְנַת שְׁלֵא תִאכְלִי דְבַר פְּלוּנִי עַל מְנַת שְׁתֹּאכַל אוֹתוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה: הַתְּנָאֵי שְׁתּוּלָה בְּדַעַתוֹ פְּגוֹן אִם בְּאִתִּי אִם לֹא בְּאִתִּי אִם אֶעְשֶׂה דְבַר זֶה אִם לֹא אֶעְשֶׂה: הַתְּנָאֵי הַתְּלוֹי בְּדַעַת שְׁנֵיהֶם עַל מְנַת שְׁנַעְשֶׂה דְבַר זֶה: עַל מְנַת שְׁלֵא נְתִיחַד זֶה עִם זֶה עַל מְנַת שְׁנַאֲכַל יַחַד דְבַר זֶה וּמְזָה הַמִּין הוּא תְּנָאֵי הַפִּיּוּס אִם לֹא אֶפְיִיס אוֹתָהּ מִפְּאֵן וְעַד שְׁלִישִׁים יוֹם שְׁצָרִיף הִיא לִפְיִיס וְהִיא לְהַתְּפִיִּיס וְכִמוּ שְׁכַתְּבִי הַרְמ"ה ז' דְּלִישְׁנָא דְּמַפְּיִיסְנָא עַד דְּמַפְּיִיסְנָא מִשְׁמַע וְאַפִּילוּ לִמְאֵן דְּאָמַר אִם לֹא אֶטְרַח לִפְיִיס בְּדְבַר גְּדוֹל מִשְׁמַע מִפְּל מְקוֹם צָרִיף לִפְיִיסָהּ בְּדְבַר גְּדוֹל שְׁדָרְף לְהַתְּפִיִּיס בּוֹ וְאִם פְּיִיסָהּ בְּפַחוֹת מְזָה וְלֹא נְתִפְיִיסָהּ הַגֵּט גֵּט שְׁהָרִי לֹא נְתִפְיִיסָהּ: וְסוּף סוּף צָרִיף הוּא לִפְיִיס וְהִיא לְהַתְּפִיִּיס אוּ לִיתָן דְבַר שְׁדָרְף לְהַתְּפִיִּיס בּוֹ דְאָז הָוִי פְּאֵלוּ נְתִפְיִיסָהּ: הַתְּנָאֵי שְׁאִינוּ תְּלוֹי בְּדַעַת שְׁנֵיהֶם אֲלֵא בְּזוּלְתָן פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁיִרְצָה אֲבָא עַל מְנַת שְׁיִרְצָה אֲבִיף עַל מְנַת שְׁיַעְשֶׂה פְּלוּנִי דְבַר זֶה אוּ לֹא יַעְשֶׂה וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה: וְיִשׁ תְּנָאֵי מוֹרְכָב מְדַעַת אַחֲרַת עִם דַּעַתָּן פְּלוּמַר שְׁיִתְּלָה הַתְּנָאֵי בְּעַצְמוֹ אוּ בְּה: וְיִצְרַף זוּלְתָן פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁתִּשְׁמְשִׁי אֶת אֲבָא עַל מְנַת שְׁתִּנִּיקִי אֶת בְּנִי אוּ אֶת בְּן פְּלוּנִי: עַל מְנַת שְׁתִּתָּן לְאֲבִי כְּף וְכָף: אוּ עַל מְנַת שְׁאֶשְׁמֵשׁ אֲנִי אֶת אֲבִיף אוּ שְׁאֲתָן לוֹ כְּף וְכָף: וּמְזָה הַמִּין הַמְּוֹרְכָב גַּם כֵּן שְׁיִהְיֶה הַתְּנָאֵי לְדַעַת' בְּהַצְטָרְפוֹתֵי הוּא עֵמָה אוּ לְדַעַתוֹ בְּהַצְטָרְפוֹתָהּ הִיא עֵמָה פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁתִּתָּן לִי מְאֲתִים אוּ עַל מְנַת שְׁאֲתָן לְךָ פְּלוּמַר שְׁתִּהְיֶה הִיא נוֹתְנָת וְהוּא מְקַבֵּל אוּ בְּהַפָּף: וְיִשׁ תַּחַת זֶה הַמִּין חֲלַק אַחַר וְהוּא שְׁלֵא יִהְיֶה לְאֲחַד מֵהֶן עִם הָאֲחַר כֵּל כְּף הַצְטָרְפוֹת אֲלֵא שְׁיִהְיֶה תְּלוֹי בְּדַעַתָּה וְשִׁיף הוּא בְּדְבַר אוּ תְּלוֹי בְּדַעַתוֹ וְשִׁיכָא אִיְהִי בִּיה: פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁלֵא אֲבָא אֲצִלְךָ לְבֵיתְךָ אוּ אֲבוּא עַל מְנַת שְׁלֵא אֲתִיחַד עִמָּךְ אוּ אֲתִיחַד עַל מְנַת שְׁלֵא תְּבֵא אֲצִלִּי אוּ תְּבוּא עַל מְנַת שְׁלֵא תְּתִיחַדִּי עִמִּי אוּ תְּתִיחַדִּי וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה: שְׁאִין אֲחַד מֵהֶם מְקַבֵּל שׁוּם פְּעוּלָה מִחֲבִירוֹ: וְאֲמַנְם הַתְּנָאֵי שְׁתּוּלָה בְּדַעַתָּה שְׁלֵא אֲשֶׁה לְבִדָּה יִשׁ בִּידָה לְבִדָּה לְקִיָּמוֹ אוּ שְׁלֵא לְקִיָּמוֹ: וְכֵן הַדְּבַר הַתְּלוֹי בְּדַעַתוֹ לְבִדּוֹ הִנֵּה הוּא מְסוּר בִּידּוֹ לְקִיָּמוֹ אוּ שְׁלֵא לְקִיָּמוֹ: וְהַתְּלוֹי בְּדַעַת שְׁנֵיהֶם צָרִיף דַּעַת שְׁנֵיהֶם: וְכֵן הַתְּלוֹי בְּדַעַת אַחֲרִים הַדְּבַר מְסוּר בִּידָם אִם יִרְצוּ אִם לֹא יִרְצוּ אִם יַעֲשׂוּ אִם לֹא יַעֲשׂוּ וְהַדְּבַר הַתְּלוֹי בֵּא' מֵהֶם בְּהַצְטָרְפוֹת זוּלְתוֹ פְּגוֹן עַל מְנַת שְׁתִּשְׁמְשִׁי אֶת אֲבָא אוּ תְּנִיק אֶת בְּנִי וְכו' הַדְּבַר מְסוּר בִּידָה לְשִׁמְשׁ אוּ שְׁלֵא לְשִׁמְשׁ לְהִנִּיק אוּ שְׁלֵא לְהִנִּיק: וְאִם מֵת הָאֲב אוּ הַבֵּן אִם לֹא נִקְבַע זְמַן לְשִׁמוּשׁ לְהִנְקָה הַגֵּט גֵּט: וְאַפִּילוּ שְׁלֵא שְׁמִשָּׁה כָּלֵל לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַרְשָׁב"א ז"ל: וְלְדַעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם ז"ל וְהוּא שְׁשִׁימְשָׁה וְהִנִּיקָה לְפַחוֹת יוֹם אֲחַד: אֲבָל אִם יִשׁ זְמַן מוֹגְבֵּל לְשִׁמוּשׁ אוּ לְהִנְקָה וּמֵת הָאֲב אוּ הַבֵּן אוּ שְׁלֵא רְצָה הָאֲב לְקַבֵּל תִּשְׁמִישָׁה בְּהָא מִילְתָּא פְּלִיגִי רַבְּנָן וְרַשָׁב"ג בְּפָרַק מִי שְׁאֲחָזוּ: רַשָׁב"ג אוֹמַר פִּינּוֹן שְׁהִיָּה תְּלוֹי בְּדַעַתָּה לְעַשׂוֹת וְלֹא בְּאֵה הַעֲכָבָה מִצְדָּה נְתַקִּיִּים הַתְּנָאֵי וְהַגֵּט גֵּט: וְרַבְּנָן אָמְרִי פִּינּוֹן שְׁהִתְנָה עֲלֶיהָ בְּאוֹתוֹ דְבַר כְּדִי לְצַעְרָה עַל כָּל פְּנִים צָרִיכָה לְעַשׂוֹת בְּפוּעַל וְכִינּוֹן שְׁלֵא עֲשֶׂתָה בְּפוּעַל לֹא נְתַקִּיִּים הַתְּנָאֵי וְאִין הַגֵּט גֵּט: וְאִיכָּא מֵאֵן דְּפַסְק פְּרַבְּנָן וְכֵן פְּסוּק הַרִי"אף וְהַרְמַב"ם וּמֵן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל: וְאִיכָּא מֵאֵן דְּפַסְק פְּרַבְּנָן ג' וְכֵן פְּסוּק בְּסִפְר הַדִּינִים שְׁחִיבַר רַבִּינוּ יְהוּדָה הַכֹּהֵן תְּלִמִּידוֹ שֶׁל רַבִּינוּ גְּרִשׁוֹם מְאוּר הַגּוּלָה ז"ל: וְכֵן פְּסוּקוֹ הַתּוֹסְפוֹתוֹר"ת וּמֵן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל: גַּם בְּעַל מְנַת שְׁתִּתָּן לִי מְאֲתִים זֶה הַדְּבַר מְסוּר בִּידָה לְקִיָּים אוּ שְׁלֵא לְקִיָּים וְאִם בְּאֵה לְקִיָּים וְלֹא רְצָה הַבַּעַל לְקַבֵּל הַמַּעוֹת בְּהָא מִילְתָּא נְמִי אִיכָּא פְּלוּגְתָּא דְּקַמְאֵי וּבְתַרְאֵי דְאִיכָּא מֵאֵן דְּאָמַר דְּנְתִינָה בְּעַל כְּרַחוּ הוּיָא נְתִינָה וְכִמוּ שְׁפַסְק רַבִּינוּ הַאִי

והרמ"ה ז"ל: וכן נראה שפסק הרמב"ם ז"ל להלכה אבל לא למעשה: ואיכא מאן דפסק דלא הויא נתינה וכן פסקו הרבה מן המפרשים ז"ל: ואמנם הדבר תלוי באחד מהם ושייך באחר כגון על מנת שלא אתיחד עמה וכו' פיון שאין מקבלת ממנו שום פעולה ולא הוא ממנה אלא בשוב ואל תעשה ודאי אם בא להתיחד עמה אף על פי שלא רצתה היא או שנטמנה פהאי עובדא דילן אין בכך פלוג שיהי התנאי לא היה תלוי אלא בדעתו לבדו והיינו דלא קאמר אם לא תתיחד עמי אם היה תולה בדעתה או אם לא נתיחד זה עם זה אם היה תולה בדעת שניהם: אבל לא קאמר אלא אם לא אתיחד ואם אתיחד וכיון שהוא עשה כל מה שהיה לו איפשר לעשות ולא באה העפכה פי אם מצדה הרי הוא כאלו נתיחד בפועל והרי היא אשת איש גמורה לכולי עלמא: ואפילו שלא קביע העשרה בפועל אלא שבה לקבצם ולא נמצאת היא הנה ליה כאלו קבצם דכיון דנטמנה היא למי היה מקבצם ומאי נפקא ליה מינה והלא לא היה התנאי אם לא אקביץ עשרה מישראל ואם אקביץ אלא אם לא אתיחד עמה בפני עשרה ואם אתיחד ואנה היא להתיחד עמה: הילכך הקיבוצ כפאן הוא פועל בטל ותו לא מידי: וכבר כתבנו דמוכחא הא מילתא שפיר מרישא דמתני' דעל מנת שתשמישי את אבא על מנת שתניקי את בני ומת האב והבן וקתני הרי זה גט ואפילו שלא שיימשה והניקה כלל ומשום דליכא לפי דעת הר"י והרשב"א והריט"א ומן המפרשים ז"ל: ומשום דליכא למימר הכא נתפונן לצערה ולא עיפכה היא דמאי הנה לה למעבד: הכא נמי אף על פי שלא נתיחד כלל פיון דליכא טעמא דלצעורי קא מכוין הנה ליה כאלו נתיחד בפועל דמאי הנה ליה למיעבד: וכ"ש לדעת רשב"ג דאמר כל עפכה שאינה ממנה הרי זה גט: דאיכא למימר נמי הכא כל עפכה שאינה ממנו אינו גט: וכבר כתבנו דפסק ר"ת והתוספות ומן המפרשים ז"ל פנתיה: והכי נמי מוכח מההיא דעל מנת שתתן לי מאתים וזו להנהו דפסקי פלישנא בתרא דנתינה בעל פרוזה הויא נתינה והוי גט ואף על פי שלא נתקיים התנאי בפועל וכ"ש בנדון שלנו דהוי להחמיר וכ"ש דאפילו ללישנא קמא לא קאמר רש"י ז"ל דלא תקן הלל דהויא נתינה או דלא קמא תקנתיה אלא משום דאיסורא הוא אבל היכא דליכא איסורא פהכא דהוי להחמיר לעולם אימא לך דתקין ביה דהויא נתינה: מדע דהא בהדיא קאמר רבא התם דמתקנתו של הלל משמע דבעלמא לא הויא נתינה ולא שניא גט ולא שניא ממון: והשתא דתקין בכלהו מילי קמא תקנתיה היכא דליכא איסורא כדאמרן: ועוד דבכמה דוכתי כתבו ז"ל דאמרינן דעת הבעל וכמו שכתבו התוספו' גבי רישא דמתני' דלעיל דעל מנת שתשמישי את אבא ומת האב וכו' ז"ל רישא בדלא פריש וכיון דלא פריש אומדן דעתו שלא נתפונן אלא לימי הצורך וכיון דמת אין כאן צורך ע"כ: והכי נמי מוכס בגמרא גבי תיובתא דהאומר לחברו קונם שאמה נהנה לי וכו' דמהדרי' התם הכי השתא התם דלצעורה קא מכוין הכא משום הרנוחה הוא: משמע בהדיא דאזלינן בתר פונונה וכן כתבו מן המפרשים ז"ל דאזלינן בתר אומדן דעת הבעל בתנאי הגט: וכתב הריט"א ז"ל פיון דמדאורייתא אזלי' בתר אומדן דעתיה כמאן דפריש להאי דעתא כפתנאיה דמי ע"כ: והכא בנדון דידן פשיטא ופשיטא דלא נתפונן בתנאיה אלא בננהג שבעולם ועל התכונה שהיתה בשעת התנאי שהיתה מצויה לא שהיתה נטמנת ממנו וכ"ש במקום שלא היה בלבו לגרשה כלל: ומי הוא זה ואי זה הוא שיקל ראשו להקל בדבר של עונה בלא ראיות ברורות ערוכות בפל ושמורות: אף פי איכא למיחש נמי בהא

מִקְלָתָא לְשָׂמָא פִּיּוּס וּבִטְלוּ הִגֵּט מִדְּעַת שְׁנִיָּהֶם וְלֹא אוֹמֵר שְׂמָא אֱלָא קְרוֹב הַדְּבָר מְאֹד
שְׁפִיּוּס אוֹתָהּ וְנִתְפַּיִסָּה בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהֵבִיא לְאַבְיָה הָעֶרֶב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ וַיְכַמּוּ שְׁנֵי
מִתְּשׁוּבַת הַר"י אֶף ז"ל דְּאַפִּילוּ כְּשֶׁהִגֵּט נִתּוֹן בְּעַל מְנַת אוֹ בְּמַעֲכָשׁוֹ חֲזִינְשִׁין שְׂמָא פִּיּוּס
אִם לֹא הָאֵמִין אוֹתָהּ עַל הַפִּיּוּס וְזֶה נִרְאֶה דְּעַת הַרְמַב"ם ז"ל פ"ט: וְכֵן פֶּתַח הַרְמַב"ן ז"ל
נִרְאֶה לְפִי גֵרְסַת הַסְּפָרִים דְּגֵרְסִין הֵכָא עַל מְנַת לְמַדְנֹו בְּפִירוּשׁ שְׁהַנּוֹתָן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ אֶף
עַל פִּי שְׂאֵמֵר לָהּ מַעֲכָשׁוֹ אִם הִתְנָה עָלֶיהָ תְּנָאִי וּבִטְלוּהוּ שְׁנִיָּהֶם בְּטַל הִגֵּט שְׂאִין הַתְּנָאִי
כְּלוּם מֵאַחַר שֶׁבִטְלוּ אוֹתוֹ וְאִינָם רוֹצִים שִׁיְהִיָּה תְּנָאִי לְפִיכָּהּ הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה עַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי
לִי מֵאַתִּים זֶוּז אִם רָצוּ שְׁנִיָּהֶם וּבִטְלוּ הַתְּנָאִי הִגֵּט בְּטַל אֶף עַל פִּי שְׁנִתְּנָה לוֹ אַחַר כֶּה פְּאֵלוּ
לֹא נִתְקַיֵּן הוּא וְכֵן דְּעַת הַרְמַב"ם ז"ל ע"כ: וְכֵן הֵבִיאוּ דְּבָרָיו הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְבָא וְהֶרֶב
בְּעַל הַמַּגִּיד וְהַר"ן זכ"ל: הִקְלִיף לְעוֹלָם חֲזִינְשִׁין הֵכָא שְׂמָא פִּיּוּס כִּיּוֹן שְׂלֵא הָאֵמִינָה עַל
הַפִּיּוּס כְּדֹאֲמָרְן לְעִיל: וְכ"ש לְדְּעַת אוֹתָן הַמְּפָרְשִׁים שֶׁפִּתְּכְנוּ דְּבָרֵיהֶם לְעִיל דְּאַפִּי גֵט
הַנִּיָּתָן בְּעַל מְנַת אוֹ בְּמַעֲכָשׁוֹ יְכוּל הַבְּעַל לְבִטְלוֹ לְבַדּוֹ שְׂלֵא מִדְּעַתָּהּ וְאִי אִיכָּא דְּמוֹתִיב
וְהָא לֹא אֲמַרִּין הֵכִי אֱלָא כְּשָׂבָא הַבְּעַל וְעָרְעַר אֲבָל הֵכָא לֹא יִדְעִין אִי מְעָרְעַר אוֹ לֹא:
לִיתָא דְּבִהְדִּיא פֶּתַח הַרְשָׁב"א ז"ל בְּפָרְק מִי שְׂאַחְזוּ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְלִיְחֻוֹשׁ שְׂמָא פִּיּוּס שְׂמָא
יְבוֹא הַבְּעַל וַיְעָרְעַר לוֹמֵר שְׁפִיּוּס קְאָמְרִין אֲבָל לֹא מִשׁוּם חֲשִׁשׁ עָרְעוּרוֹ שֶׁל בְּעַל אֲנִי
לֹא חֲזִינְשִׁין דְּאַף עַל גַּב דְּמִית לִיהּ בְּעַל הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּל כִּיּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא פְּסוּלִין לִיהּ
בְּעָרְעוּרוֹ שֶׁל בְּעַל תּוֹ לֹא מְכַשְׁרִין לִיהּ דְּוָמְיָא דְּגִטִּין הַבָּאִים מִמְּדִינַת הַיָּם דְּלֹא פְּסוּלִין
לִיהּ כִּי לֹא אֲמַר לְהוּ בְּכַפֵּי נִכְתָּב וְכו' אֱלָא מִשׁוּם עָרְעוּרוֹ שֶׁל בְּעַל וְאַפִּי הֵכִי לְעוֹלָם פְּסוּל
וְאַף עַל גַּב דְּמִית לִיהּ בְּעַל וְלֹא עָרְעַר ע"כ: וְכֵן הִיא דְּעַת הַרְמַב"ם ז"ל פ"ט דְּלְעוֹלָם
חֲזִינְשִׁין לְפִיּוּס הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִיחֲשׁ לִיהּ וְהִגֵּט פְּסוּל: וְכֵן נִרְאֶה דְּעַת הַרִי"ף וְרוֹב
הַמְּפָרְשִׁים ז"ל וְע"ג דְּאִיכָּא מֵאֵן דְּכָתַב דְּאַפְשָׁר דְּכָל הֵיכָא דְּבַעַל לֹא מְעָרְעַר אֲנִי לֹא
חֲזִינְשִׁין לְהֵכִי ע"כ: אִין לְחֻוֹשׁ לְדְּבָרֵיהֶם וְכָל שְׁפֹן בְּמַקּוּם שֶׁהֵם מְקִילִין כְּהֵכָא וְכָל שְׁפֹן
דְּאַף אִינְהוּ נִרְאֶה דְּהֵם מְסוּנְפָקִים בְּדְּבָר וְכָל שְׁפֹן בְּמַקּוּם שֶׁהַבְּעַל מְצוּי בְּגִבּוּל אֶרֶץ מְצָרִים
לִיתָן גֵּט אַחַר בְּלֵא תְּנָאִי אוֹ לְחֹזֵר לְאִשְׁתּוֹ אִם תְּתַרְצָה לוֹ: וְאִין לָהּ בְּדְּבָר אֱלָא מְקוּמוֹ
וּשְׁעָתוֹ וְשְׁלוּם עַל דְּיִינִי יִשְׂרָאֵל הַדְּנִין דִּין אֲמַת לְאַמְתּוֹ: רֵאשׁ הַסְּדֵר: וְאַדְר הָאֲדָר: וְשׁוֹרֵשׁ
הַיָּקָר: וְלִשְׁכַּל וְלִתְבוּנָה עֵיקָר: הַחֲכָם הַשְּׁלֵם נר"ו: לֵב יְרוּשָׁלַיִם לְשִׁמְעָא אֲזִין שְׁמַעְתִּיהּ:
וּמַעֲלוֹת תְּהִלּוֹתֶיהָ סְפָרוּ לְפָנֶי: וְשִׁאוֹן הַמּוֹן חֲכָמָהּ וְטוֹב מְדוּתֶיהָ וַיִּנְשָׁר הַנְּהַגוּתֶיהָ עָלוּ
בְּאַזְנֵי וְעָתָה הֵן הִרְאִי הַחֲכָם נר"ר אֵת פֶּתַח וְאֵת יְדֵה הַחֲזוּקָה: בְּקוּמָהּ לְעָרוֹץ לְנִתְּוֹשׁ
וְלְפָרוֹץ: וְלְהַאֲבִיד וְלְהָרוֹס כְּמוֹרֵג חְרוּץ: בְּעַל פִּיפּוּת תְּלִפּוּת בְּמַגְדָּל הַפּוֹרֵחַ: מְלוּחַ עָלֵי
שִׁיחַ: לְפֶתַח חֲרָצוֹנֹת קְדוּשֵׁי הַעֲלָמָה וְלְהַתִּיר אֲגוּדוֹת מְנוּטָה הוֹאֵלֶת: וְלִשְׁפּוֹר עוֹל עֲגוּנָהּ
כַּח אֲזָרַת: כֵּן דְּבַרְתָּ וַיְפָה דְּבַרְתָּ: יִשָּׁר כְּתָב שְׁשִׁבְרָתָּ: כִּי בְּלִי סֶפֶק אִם הַתְּנָאִים נַעֲשׂוּ
כְּתִיבָן כְּנֹזֵכַר בְּשִׂאֵלָה אִין שָׁם רִיחַ קְדוּשִׁין כְּלָל שֶׁהָרִי לֹא קִיָּים הָאָרוּס אֵת הַתְּנָאִי וְלֹא
קִבְּלָה הָאָרוּסָה שְׂאֵרִית הַמְּעוֹת וְלֹא בָּאוּ לִיָּדָה לֹא מִדְּעַתָּה וְלֹא בְּעַל כְּרַחֵם: וְהִיא לֹא
נִטְמָנָה וְלֹא חָלוּ בָּהּ יָדִים לִיתָן לָהּ הַמְּעוֹת וְאַמְרָה אִינִי רוֹצָה בָּהֶן וְדְּבָר זֶה מְוַכְרַח מִפְּתַח
הַשִּׂאֵלָה אֲשֶׁר בָּאָה תְּשׁוּבַת הַחֲכָם עָלֶיהָ: וְהַדְּנִין בְּזֶה פְּשׁוּט לֹא נַעֲלָם מַעֲיָנִי מִי שְׂלֵא רָאָה
מְאוּרוֹת הַשְּׁכָל מִימִיו: וְלֹא עַל הַמְּשִׁיב לְבַדּוֹ אֲנִי תְּמִיָּה אֱלָא אֶף עַל הַשׁוֹאֵל עַל דְּבַר אֲשֶׁר
כְּזֶה הַפְּשׁוּט וְהַבְּרוּר וְרֵאִיתִי לְזֶה הַחֲכָם הַמְּשִׁיב שֶׁהֵנִיחַ הַנְּחָה בְּלִתִּי צוּדְקַת מִהֲנִירָאָה
לְדְּמִוּנוֹ לְמִלְּאֵת רְצוֹנוֹ: וְהִיא שֶׁהֵאֲשָׁה לֹא רָצָתָה לְקַבֵּל הַמְּעוֹת עִם הָיּוֹת שֶׁהִשְׁלִשָּׁה פְּעָמִים

שזכר זה הלשון לא כתב אלא לא רצה לקבל והיה נראה דקאי אאביה: אלא דמפל מקום הדעת נוטה דאין פנונתו אלא על האשה ובמקום לא רצתה כתב לא רצה: ואע"ג דשילשה פעמים הויה חזקה: אפשר שלא הרגיש בשיבוש הלשון: עוד כתב שם שפפי הנראה שם המעות בבית דין ואמר לבית דין ראו שקנימתי התנאי ע"כ: ומי יתן ידעתי מאי זה מקום נראה זה ואדרבה דמהשאלה אין נראה פו שכתבו שם שנתן המעות ביד הדיין וביד ה"ר מאיר כדי להוליכו לארוסתו והעיד עליו שעשה אותו שליח להוליה המעות ובאותה שעה נתקוטטו לסבת הסבלונות כי לא היו מן המנין: ונטרפה השעה ונכנסו הפשרנים ביניהם ונפרדו זה מזה: כל זה פשוט שם: ובעלי ההגיון קורין לכיוצא בזה המשא והמתן המתחבל שמרפיב הדברים על התהו ומתחיל לישא וליתן בהן ולהביא ראיות עליהם אי נתינה בעל פרוחה הויה נתינה או לא ונתינה אין פאן: ואף אם נניח ששם המעות בבית דין כמו שכתב דבר שלא היה לא תועיל ולא תציל: ובהדיא כתב הרשב"א ז"ל בתשובה גבי נתינה בעל פרוחה זה לשונו ולא עוד אלא שלוחו וכו': עד וכן כתב הרמב"ד ז"ל משם גאון בתשובה שאם אין יציאה על הקרן כי יחייב לשליח בית דין לא מיפטר ומדע שאם אין אתה אומר כן תקנת הלל שיהיה חולש מעותיו ללשפה למה והא דינא נמי הכי הוא בעלמא ע"כ: וכבר כתב כ"ת בזה מה שיש בו די: ודברי חכמים אין צריכין חזוק: עוד שבתו וראה שכתב בתשובתו זה לשונו: ואם תאמר אינו רוצה לומר אלא שיתן הנותן ויקבל המקבל בעל פרוחו וכו' לא היא שהרי אמרו בפירוש בתוספות וגם בשאר הפוסקים דלדעת מי שאומר נתינה בעל פרוחה הויה נתינה אפי' שלא קבלן אין חששא בזה אלא שאין החיוב אלא על הנותן ליתן וכן נראה מלשון התוספות וכו': עד ואם איתא דלמאן דאמר נתינה בעל פרוחה לא הויה נתינה עד שיקבל מדעתו: מה תירצו התוס' במה שאמרו יעשוהו בית דין לקבלן בעל פרוחו והרי הוא סובר דלא שמה נתינה אם כפווהו לקבל: אלא נדאי בין למאן דאמר שמה נתינה בין למאן דאמר לאו שמה נתינה אם קבלה המקבל אפי' על ידי כפייה שמה נתינה עכ"ל: העולה מדבריו דלית בין לישנא קמא ללישנא שניא בתרא אלא דללישנא קמא אם לא קבל המעות בידו הויה נתינה ואם קבלן אפי' בעל פרוחו הויה נתינה: וללישנא בתרא אפי' לא קבל המעות בידו אלא פל שאמרה לו שקול זונך אפי' שלא רצה לקבל בפועל הויה נתינה: ודברים כאלו אסור לשומעין כל שפן להשיג בהן ולהשיב עליהן: ומאן דלא ידע מעולם צורחא דשמעתא לא מסיק אדעתיה כי האי מילתא: וקושטא דמילתא דלמאן דאמר לאו שמה נתינה אפי' קבל בפועל לא הויה נתינה עד שיקבל מדעתו: ולמאן דאמר שמה נתינה נראה דאפילו לא קבל בפועל הויה נתינה: ומה שכתב בשם שאר הפוסקים לא דבר נכונה: גם מה שרצה לדקדק מדברי התוספות שבוש גמור הוא: והתימה כי אפילו דברי עצמו אינו שוקל שבתחלת דבריו כתב ז"ל שהרי אמרו בפירוש בתוס' וכן בשאר הפוסקים וכו' ובסמוך כתב וכן נראה מדעת התוס' שהקשו וכו' משמע דלאו בפירוש איתמר ואיברא נדאי דלאו בפירוש איתמר ולא מפלגא איתמר ולא מדקדוק איתמר ואינו יודע בזה מה הוא שח ונעלם ממנו פתרוןם של דברים דמה ענין עשוי בית דין שפופין אותו עד שיאמר רוצה אני ומחזיר הבית לבעלים לנתינה בעל פרוחו אי הויה נתינה קבל בפועל או שלא בפועל דאפילו אי הוי דינא דנתינה בעל פרוחו לא הויה נתינה קבל או לא קבל: הנה בית דין יכולין לכוף אותי לכה: תדע דאפילו בגירושין עצמן שהוא דבר של ערוה יש מקומות

שְׁכּוּפִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין עַד שְׂיֵאמֶר רוֹצֵה אֲנִי לְגַרְשׁ וְלֹא הָיָה גֵט מְעוֹשָׂה וְכָל שְׂכּוּפִין שִׁיכּוּלִין לְכוּף אוֹתוֹ עַל לְקִיחַת הַמְּעוֹת כְּדֵי שְׂיִחְזִיר הַבַּיִת לְבַעֲלִים כִּינּוּן שְׂיֵשׁ עָלָיו מִן הַדִּין לְקַבֵּל וְכִמוֹ שֶׁפֶתַח הַרְשָׁפָ"א ז"ל כְּשֶׁהֵבִיא דָּבָר זֶה בְּשֵׁם הַתּוֹסֵ' ז"ל וְאִם תֹּאמַר לְרַבָּא מִפְּנֵי מָה הָיָה נִטְמָן כִּינּוּן דְּנִתְיָנָה בְּעַל פְּרָחוֹ לֹא הָיָה נִטְמָן הָיָה בֵּית דִּין כּוּפִין אוֹתוֹ עַד שְׂיֵאמֶר רוֹצֵה אֲנִי כִּינּוּן שְׂיֵשׁ עָלָיו מִן הַדִּין לְקַבֵּל ע"כ: הִילְכֵּהּ כִּינּוּן שְׂיֵשׁ עָלָיו מִן הַדִּין לְקַבֵּל דִּין הוּא לְכוּף אוֹתוֹ כ"ש דְּסוּף סוּף כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר רוֹצֵה אֲנִי נִמְצָא שֶׁקַּבְּלָן מִדַּעְתּוֹ וְהוּא תַחֲלָתוֹ בְּאִנְס וְסוּפוֹ בְּרִצּוֹן: מִיָּהֳרָאֵיהָ עַל שְׂאִין צְרִיף לְקַבֵּל בְּפוּעַל לְמ"ד הָיָה נִתְיָנָה הֵנָּה הִיא פְתוּבָה בְּעִקְיָצִי תוֹאֲנוּתִיו בְּאוֹתוֹ דְּבוּר עֲצָמוֹ שֶׁל הַתּוֹסֵ' סוּמוּף לְאוֹתָן דְּבָרִים שֶׁכ' וְלֹא הִרְגִישׁ בָּהּ וְז"ל שֶׁמֶן וְכֹן בְּהִזְהָב כִּי אָמַר לִיהָ שֶׁקוֹל זוֹנָה לֹא הָיָה אִפְי' בְּשׁוֹמֵר חֲנָם וְטַל פְּרָחוֹ דְּמִיָּרִי בְּשֶׁלֹּא רָצָה הָאֲחֵר לְקַבְּלָן וְנִשְׁאַרוּ בְּיָדוֹ דְּהִיכִי שְׂיִיף לְמִהְיֵה עֲלֵיהּ כְּשׁוֹמֵר חֲנָם אִם קַבְּלָן הָאֲחֵר בְּעַל פְּרָחוֹ בְּפוּעַל: וְהִי נְמִי מוֹכַח בְּתוֹסֶפֶת דְּפָרָק הַגּוֹזֵל וְיִמְהַרְדְּכִי בְּפָרָק מִי שְׂאֲחָזוּ: וְדָלָא כְּהַרְשָׁפָ"א ז"ל דְּנִרְאָה מִדְּבָרֵי בְּתוֹשִׁיבָתוֹ שְׂצָרִיף נִתְיָנָה בְּפוּעַל וְכַתֵּב שֶׁמֶן וְהַמְרָאָה עֲצָמוֹ שְׂרוּצָה לְקִיָּים תְּנָאוֹ אֵינּוּ כְּמִקְיָים: וְכִבֵּר פֶתַח עֲלִיּוֹכ"ת בְּזֶה מָה שְׂיִסְפִיק: וְאֵלְמָלָא שְׁהִיּוּ פְתוּבִים אֲצֵלִי הַגְּהוֹת אֵלּוֹ עַל דְּבָרֵי קוֹדֵם שְׂרֵאִיתִי קוֹנְטְרִיס כ"ת לֹא הִיִּיתִי מְטָרִיחַ קְלִמוּסִי בְּדְבָרִים כְּאֵלּוֹ אֵלָּא לֹא עֲמַדְתִּי עָלָיו עַד אֲתַמּוּל וְלֹא הָיָה לִי פְנָאִי אֲפּוּלוֹ לְעַבְרָר עָלָיו: עוֹד רָצָה לְהוֹכִיחַ דְּבָר זֶה אֲחֵר שְׁהַכְּנִיס דְּבָרִים אֲחֵרִים בְּנִתְיָנָה מִדְּבָרֵי הַרְמָב"ם וְכַתֵּב זֶה לְשׁוֹנוֹ וְגַם תְּרָאָה בְּפִירוּשׁ מִלְשׁוֹן הַרְמָב"ם ז"ל שְׂאֲפִילוֹ לֹא קַבֵּל הַמְּאִתִּים זֶה הָרִי הִיא מְגוֹרְשָׁת וְהַטַּעַם שֶׁהַפֶּל תְּלוּי בְּדַעַת הַנּוֹתָן שְׂכּוּן פֶתַח בַּפ"ח נִתְנָה בְּעַל פְּרָחוֹ וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל הָרִי זֶה פְּסוּל עַד שְׂתַתֵּן מִדַּעְתּוֹ וְכו' עַד שְׂפָרָה פֶתַח וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל עכ"ל: וְלֹא הִבִּין דְּבָרֵי הַרְמָב"ם ז"ל וְלֹא יָרַד לְסוּף דַּעְתּוֹ דְּמָה שֶׁפֶתַח הַרְמָב"ם ז"ל וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל לֹא דְּמִמְרָא שְׂלֵא רָצָה לְקַבֵּל וְנִשְׁאַרוּ בְּיָד הָאֲשָׁה דְּלֹא לְהִיכִי נַחִית אֵלָּא לֹא הָיָה פְּסוּל עַד שְׂתַהֲיָה הַנִּתְיָנָה בְּעַל פְּרָחוֹ: וְגַם הַקַּבְּלָה.

אֲבָל אִם נִתְנוּ לוֹ הַמְּעוֹת בְּעַל פְּרָחוֹ כְּגוֹן שְׂנִרְקוֹ אוֹתָן לְתוֹף חִיקוֹ אוֹ שְׁהַכְּנִיסוֹ אוֹתָן בְּיָדוֹ בְּעַל פְּרָחוֹ וְאֲחֵר כִּף נִתְרָצָה בְּהֵן דְּוַגְמַת תַּחֲלָתוֹ בְּאִנְס וְסוּפוֹ בְּרִצּוֹן כְּכִי הָאִי גּוֹנָא לֹא הָיָה פְּסוּל וְדִיקָא דְקָאֵר נִתְנָה בְּעַל פְּרָחוֹ וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל מִשְׁמַע דְּהִנָּה הֵתָם נִתְיָנָה בְּפוּעַל וְעוֹד דָּאֵם אֵיתָא דְבִשְׂלֵא קַבֵּל הַמְּעוֹת כְּלָל מִיָּרִי נִמְצָאוּ דְבָרֵי פְּסוּתֵרִין זֶה אֵת זֶה דְּמִשְׁמַע מְהֵכָא מְאוּמְרוֹ וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל דְּלֹא הָיָה פְּסוּל אֵלָּא כְּכִי הָאִי גּוֹנָא דְּלֹא רָצָה לְקַבֵּל הַמְּעוֹת וְלֹא בָּאוּ לְיָדוֹ אֲבָל אִם בָּאוּ לְיָדוֹ אֲפִילוֹ בְּעַל פְּרָחוֹ הָיָה נִתְיָנָה כְּמוֹ שֶׁכַּת' הַחֲכָם הַמְּשִׁיב דְּהָיָה נִתְיָנָה לְכוּלֵי עֲלֵמָא: וּמְאוּמְרוֹ בְּחִתִּימַת דְּבָרֵי עַד שְׂתַתֵּן מִדַּעְתּוֹ אוֹ שְׂיִקַּבֵּל מִדַּעְתּוֹ כְּפִי גְרִסַת הַסְּפָרִים שֶׁל פְּתִיבַת הֵיךְ נִרְאָה בְּהַפָּה דְּאֲפִילוֹ שֶׁקַּבְּלָן בְּפוּעַל לֹא הָיָה נִתְיָנָה אִם לֹא יִהְיֶה מִדַּעְתּוֹ: וְלִפִּי דְבָרֵי זֶה הַחֲכָם הָכִי הֵנָּה לִיהָ לְמִימַר נִתְנָה לוֹ בְּעַל פְּרָחוֹ וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל הָרִי זֶה פְּסוּל עַד שְׂיִקַּבֵּל בְּיָדוֹ וְהוּא לִישְׁנָא דְּוָקָא וְרַבּוּתָא טְפִי אֵלָּא לְעוֹלָם כְּדִאֲמְרוּ וְזֶה דְּבָר בְּרוּר אֵינּוּ צְרִיף לְפָנִים וְאֵין לְדִקְדָּק אֲחֵר לְשׁוֹנוֹ שֶׁפֶתַח שֶׁמֶן וְאֲפִי' שְׂלֵא קַבְּלָן וְכו' אֲחֵר שְׂנַעְקְרוּ הַדְּבָרִים מְעַיְקְרוּ: עוֹד דָּחָה טַעַם הַסְּבִלוֹנוֹת בְּאִנְס סְהָדִי וְאִנְס סְהָדִי שֶׁהָרוּצָה לְהַשְׁלִים תְּנָאוֹ שֶׁל ט"ו אֵלָּף לְבָנִים לֹא יִשְׁלַח סְבִלוֹנוֹת שֶׁל פְּלִים בְּלֹא שׁוּמָא: וְיִמָּה שֶׁפֶתַח בְּסוּמוּף לְזֶה אֵין לוֹ רִיחַ וְלֹא טַעַם כְּעַקְרָא: עַם הִיּוֹת שֶׁפֶתַח שֶׁהַדְּבָר פְּשׁוּט בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי וְלֹא זָכַר אֲחַד מֵהֶם וְאֲדַרְבָּא דְּדְבָר פְּשׁוּט הוּא

ש'אם ה'יה מתנה בסוף מעות ובסבלונו' של פלים כמו שנו' שהפלי' אינו נחשבין מהמעות
אלא מהסבלונו' ותימה על זה החכם יפסוק הדין מאנו סהדי ומתנראה למראה עיניו
מעיקר השאלה ומפני הנראה ואינו נראה: גם הראיה של אצטלית הנה נעלם ממנו יסוד
הענין דטעמא דאמרי רבנו אצטלית דוקא מפני שנתפונן לצערה וקא גבי קדושין האי
טעמא ליכא אבל לפי דרכו שלא חילק בזה הנה היא ראיה גדולה לדעת כ"ת דדבר ידוע
הוא דמעות חשיבי טפי מפלים ואפילו הכי אם התנה באצטלית אמרי רבנו דלא סגי ליה
במעות כל שכן אם התנה במעות דלא סגי בכלים ואפילו לפי האמת דאיכא לחלק בין
היכא דאיכא טעמא דנתפונן לצער איכא למימר תינח מעות במקום אצטלית וכלים אבל
אצטלית וכלים במקום מעות לעולם אימא לה דלא סגי וכל שכן בהיות המעות ממין
מיוחד דאפילו בשנתן המעות ממין אחר איכא לספוקי בהכי ולא אימר לספוקי אלא
לדעת הרבה מן המפרשים ז"ל לא סגי וכדבעינו למימר קמן: ומה שכתב אחר זה ליפלוג
וליתני בדידה וכו' דברים אלו אינו פדאי להשיב עליהן והלואי שובין דברי המפרשים
ז"ל לאמתו ולא נעשה שקלא וטריא בגמרא: ומה שהביא ראיה מפירוש המשנה
להרמב"ם ז"ל אין לו משם עזר כלל ואדרבה שהוא פנגדו: גם הפירוש שפירש פבוד
תורתו בדברי הרמב"ם ז"ל שם אין לו מקום כלל פבודו במקומו מונח: ופירש הענין
דבמתני' תנו על מנת שתתן לי מאתים וזו מכאן ועד שלשים יום נתנה בתוך שלשי יום
מגורשת ואם לאו אינה מגורשת: ופירש הרמב"ם ז"ל ואמר דאע"פ שנתנה ממשט
המשנ' שצריכ' ליתן פשיש'למו השלשי יו' לאו דוק' הוא אלא שמשלמת בכל זה הזמן:
אח"כ כ' ואל תקיש ע"ז ותאמר כמו שמכאן ועד שלשים יום אנו אומרים דלאו דוקא גם
כן נאמר באצטלית וכלים דלאו דוקא הוא ואם התנה באצטלית או באי זה כלי תתן לו
את דמיהן או כלי אחר במקום אותו כלי לא תקיש זה ההקש אלא דלעולם אם התנה
עליה בכלי צריכה ליתן אותו כלי עצמו ולא מעות במקומו ואף על גב דחשיבי טפי ולא
כלי אחר ואף על פי שיהיה טוב מאותו הכלי שהתנה עליו פה הוא פירוש הענין אלא
שכ"ת לא נתן אליו לבו: ונראה שהיה הגורם לזה דהנה קא מהדר כ"ת לבקש מהראיה
היה לו מהמשנה הזו והוצרכת להודות להקדמה בלתי צודקת וחוורת לסתור אותה ולפרש
בדברי הרמב"ם ז"ל דברים שאינן: והדבר ברור שאין לו משם שום ראיה ואדרבה
שהיא ראיה לדברי כ"ת דגבי מעות פתב מעות סתם משום דחשיבי ובכלים פתב ששנה
יותר ממנו ואם בכלי דלית ביה כל פה קפידא פתב דלא סגי אחר במקומו ואפילו טוב
ממנו כל שכן במעות דחשיבי וחשיבי דלא סגי בכלים ששוין כמותן במקומם ובהדיא
תנו בפרק מציאת האשה פסקה להכניס לו פספים סלעה נעשה ששה דינרין משום
דחשיבי טפי שהן מוכנים לשקר מיז: גם דגרי זהב שהן טבועים אמרינו התם שהן
פכספים להוסיף שליש וכלים של זהב הרי הן פשוין: עוד הוסיף הכל על הכלי בדברים
שהוסיף וכתב לכאן בענין זה וזה לשונו: והבאתי ראיה מכאן דכיון שאמר שאין עושין
היקש על זה הדין דוקא לאצטלית הא אם לא היה אצטלית או כלי אלא וזוים היינו עושין
היקש והיינו אומרים לאו דוקא: ואם תאמר למה נאמר שהמתנה באצטלית או בכלי
נאמר אצטלית דוקא: והמתנה בזוים נאמר או הם או שוויים דהא קיימא לן בין לגבי
גטין בין לגבי קדושין צריף ליתן כמו שהתנה וכל שכן אם יש קפידא בין מה שהתנה
למה שנותנן לו וזה פשוט בכל הפוסקים לדעת פולי עלמא אם יש קפידא וכו' דלאו

קניינים תנאו קרינו ביה וכל שפן לדעת הר"ן ובעל מגיד משנה ו"ל שהן סוכרים דאפילו במקום דליפא קפינדא צריה לקניינים ממש כמו שהתנה דאנו סהדי שיש קפינדא בין זוזים לשונונים דרוב העולם רוצים בזוזים משונונים: ויש לומר שהמתנה על מנת שתתן לי מאתים זוז אם הוא רוצה להתנות דוקא על זוזים צריה לומר על מנת שתתני לי מאתים זוז בעין אבל האומר על מנת שתתן לי מאתים זוז סתם אינו מתנה שיתן לו זוזים אלא או הם או שונונים ומה שאמר מאתים זוז כדי לתת לו ערה וגבול כמה הוא רוצה ממנו ומפני שכל הדברים נערכין במעות אומר לו מאתים זוז פדאמרינו בקדושין באותה שמעטא דכל הנשום דמים באחר: אבל מי שמתנה באצטלית או בכלי אנו סהדי דדוקא קאמר עכ"ל: ועתה ראה והשתומם על נופך זה שהוסיף בה משלו וחיוב מדברי הרמב"ם ו"ל דבר שלא נתחייב באומרו דוקא לאצטלית וכו' כמו שגלוי למי שיש לו קצת הפירה במןשכל שזה לא יתחייב: עוד כתב שהאומר על מנת שתתן לי כה וכה זוזים ממטבע פלוני כעובדא דילן דאין זה מעות דוקא עד שיאמר מעות בעין: ונעלם ממנו והוא לא ידע דאפילו גבי משא ומתן דלית ביה קפינדא כתנאי קדושין וגטין הוי פלוגתא דרב ושמואל בפירק שבועת הדינין גבי הטוען על חברו שתי פסוף יש לי בידיך דינר זהב יש לי בידיך דרב אית ליה דשנה קאמר כלו' דשנה שתי פסוף או שנה דינר זהב קא תבע: ושתי פסוף או דינר זהב דקאמר היינו שומתן לפי שדירה בני אדם לשום בהם ושמואל אית ליה דדוקא קאמר והלכתא פשמואל בדיני: וכן פסק רבי האי גאון ו"ל בשערי השבועות זה לשונו וכן אם תבע ממנו דינר זהב והנתבע מודה לו בדינרי פסוף אע"פ שמודה לו בדינרין ואין מודה לו בזהב פטור: ואם יעלה על דעתך דדוקא זהוב הא דנהוב לא מהני ולא מידי: ואם אמר זהב לחודיה סגי: והכין נמי אמרו ו"ל אמר רב אנשי פל האומר דינרי זהב פאומר דינרי זהב זהוב ע"כ: וכן פסקו מן המפרשים והרשב"א ו"ל וכתבו ו"ל דלא מבטלין דברי שמואל אלא במאי דסבר רבי חייא פנתיה דרב לחוד אבל באידך הדרי לכללין דרב ושמואל הלכתא פשמואל בדיני: ועוד דלפום פשטא רב אנשי פשמואל סבירא ליה בהא מדמתרין אליביה עכ"ל: וכן פסק הרמב"ם ו"ל בהלכות טוען ונטען פ"ג: גבי פקדון ולא דוקא נקט פקדון דהוא הדין לכל מיני דהא לא חילק פלל: וכן כתב עליו הרב בעל מגיד משנה ו"ל דפסק פשמואל וזה לשונו שם זה מתבאר בסוגיא שם אליבא דשמואל שהטוען דינר זהב סתמא דוקא קאמר ולא שנה וכו' עד ולפי פ"א זה טענו עשרה דינרין ממטבע זו והודה לו באחר אין ההודאה ממין הטענה וכמו שכתב רבי ו"ל וכו' ע"כ: וכן נמי כתב הרב בעל המגיד ו"ל פירק עשירי מהלכות זכייה ומתנה וכן נראה מדברי רש"י ו"ל דפסק פשמואל: אבל הרמב"ן והרא"ש והר"ן ו"ל פסקו בתרנוניהו פרב ומיהו גבי פקדון חלקו וכתבו דאפילו לרב דוקא קאמר: עוד כתבו ו"ל דאפילו בהלואה דוקא פשתבעו מטבע של אותו מקום הינצא בהוצאה לפי שדירה פל אדם לשום במטבע: אבל במטבע של מלכים הראשונים או של מלכים אחרים דוקא קא טעין לפי שאין דירה בני אדם לשום באותו מטבע: עוד הוסיף לומר הרשב"א ו"ל דאפילו לרב פי אמרינו דשנה קאמר דוקא בהלואה אבל בנותן דדוקא הוא וכו' עד אלא ודאי דאפילו לרב בנותן דוקא קאמר ע"כ: עוד כתב בתשובה על ראובן שאמר בשעת פטירתו ינתן כה וכה מנכסי לפלוני וינתן מנכסי ת"ר דינרין לשמעון וכו' עד ועכשיו בא שמעון ליקח ת"ר דינרין אלו במעות והאפטורפוס של יתומים טוען שאין לתת לו מעות אלא

מעט מן העדית ומעט מן הבינונית ומעט מן הזיבורית: והשיב נראה לי שהדין עם שמעון דכל שאומר תנו לו כף וכף מעות דוקא קאמר ולא שנה ופלוגתא היא דרב ושמואל וכו' ע"כ וכן הספיק הר"ן ז"ל: ואף על גב דבמלנה ופקדון פסק רב דשנה קאמר היינו משום טעמא דכתב בכתומת דבריו ז"ל וטעמא דמילתא דמסתמא טוען תובע באותו ענין שיתחייב בו הנתבע שבועה דהא אפרן דתובע שנה אפילו הנתבע משיב דוקא חייב וכו' ע"כ מה שאין פן לומר בנדון שלנו: וגדולה מזאת כתבו מן המפרשים ז"ל דכל מאי דאמרינו בשמעתין שנה קתני היינו דקתני פנא שנה בפירוש דאלו לא קתני שנה בהדיא הא ודאי דוקא הוא וכו' ע"כ: והריט"א ז"ל כתב בזה זה לשונו והנכון מכל מה שאמרו דרב מפרש דמתני דינר זהב יש לי בידך שקבלת ממני לתת לי שנה אותו דינר זהב: והלה אמר דינר כסף או תריסית הוא שיש לה בידך שקבלתי ממך וכו' עד כאן הילכך כ"ש וכ"ש גבי תנאי קדושין וגירושין דאיפא קפידא טפי וצריף לקניינים התנאי כמו שהתנה ממש דאפילו לרב היכא דקאמר על מנת שאתן לה כף וכף דינרין או כף וכף מעות מטבע פלוני דוקא הוא וצריף ליתן מאותו מטבע עצמו ולא שנויו לא בכלים ולא בזולתו ואפילו ליתן מטבע אחר במקומו לא סגי לדעת ר"ח והרמ"בם והרש"בא ומן המפרשים ז"ל ודלא פריש"י ז"ל שכתב דכל שם מטבע אחד הוא: ומה שהביא ראיה לדבריו מהנשבע לחברו פשוט הוא דשבועה לחוד ותנאי קדושין וגטין לחוד כמו שכתב כ"ת: גם גבי נתינה בעל כרחו כתבו הרש"בא והרי"טבא ז"ל והוא הדין לנשבע ליתן לחברו נותן לו בעל כרחו ונפטר וכו' והוא הטעם לאומרת תן לי מנה ואתקדש אני לה ונשבע הלה ליתן לה ונתן לה בעל כרחו יצא הלה ידי שבועה והיא אינה מקודשת ע"כ: ומה שכתב ועוד דאפילו אם נאמר בעלמא שצריף ליתן לה זוזים: בנדון שלנו אינו חייב ליתן לה זוזים אלא אם נתן לה תכשיטים יצא ידי חובתו דנדאי לא נדר ליתן לה ט"ו אלא עוטמני אלא לקנות תכשיטיה ומלבושיה ע"כ: הבל יפצה פיהו דזה לא נכתוב בשאלה ולא בטופס התנאי אלא שהוא עושה הנחות מדעתו ואפילו אם היה נזכר מי יודע אם היתה פונתה לקנות אותן תכשיטין ששלח לה או זולתן והיא לא אמרה שקבלה אותן אלא בתורת סבלונות ועליו הראיה: כתבנו כל זה לרוחא דמלתא דלפי הטענה הראשונה אין כאן ריח קדושין כלל כדכתבנא: ואפילו לדברי הפת המנגדת שאלמלא כף לא היינו משיבין עד שהיינו עומדין על דברי שתי הפתות: ואמנם הספק שיש להסתפק בו בענין הזה עם היות שלא השגיח בו החכם המשיב הוא זה אי אמרינו דהוי אנוס בדבר מצד מה שגזים עליו אביה להלשין אותו או לא: פינן דאשכחן לחד מרבנותא דאמר דאפילו הגזים מקרי אנוס לענין מודעא: והנראה לעניות דעתין דאין כאן מקום ספק כלל דלו הונח דהוי הגזים הזה מילתא דלא שכיחא הרי קבל עליו שלא יוכל לטעון שום טענת אנוס בעולם ולא דמי למהו דזבין ארעא וקביל עליה כל אנוסא דמתיליד: דפרק מי שאחזו: ולהנהו דזבין שנומשמין אגודא דנהר מלפא נאגיר מלחי למעברינהו וקבילו עליהו כל אנוס דמתיליד ואתו לקמיה דרבא ואמר להו קאמי חינורי משלחי גלימי דאינשי אנוסא דלא שכיח הוא: ע"כ: דהתם איפא למימר דלא קביל עליה אלא כל אנוסא דשכיח דמתיליד: והאי כל קאי אכל מיני אנוסין דשייכי באנוסא דשכיח אבל הקא הא קיבל על עצמו שלא יוכל לטעון שום טענת אנוס בעולם ודיקא דקאמר שום ובעולם שהוא כלל הפללים וכדמוכח ממה שכתבו התוספות גבי תיובתיה דרבנא אמתייתין דאם לא יעמוד

מחילי זה ונפל הבית עליו וכו' ועוד שלא הגזים עליו אם יוליד המעות לארוסתו ד' יכול
היה לשלוח המעות לארוסה אחר ההגזמה והיא תקבל או לא תקבל: ואין סב'רא לומר
שאם היה שולח המעות לארוסה היה מלשין אותו: הילכ' פ'ינן שקבל עליו שלא לטעון
שום טענת אונס לא יכיל למיטען אפילו אי הוי אונס וליכא למימר בהא מילתא אונסא
דאתי מעלמא קבילת עלי: אונסא דאתי מחמתה לא קבילת עלי: וכדאמרינן פ'רק
הפ'ותב אתריות דעלמא קבילת עלי אתריות דאתי מחמתה לא קבילת עלי כפי שטת
הגאונים ו"ל דהתם לעולם אתי הערעור על המכר מחמתו בהכרח ירצה הוא או לא
ירצה: ואילו הכא לא אתי אלא מחמת האב דהיא לא הגזימה עליו ואפילו אי הוי מחמת
ממש אפ'שר להכניס זה בתוך התנאי שהתנה על עצמו שלא יטעון שום טענת אונס אפילו
מחמתה דארף התם אלו היה מקבל עליו האחריות בכל ענין פהאי גונא דהכא מצינא
למימר דלא הוה יכול למימר אונסא דאתי מחמתה לא קבילת עלי: וגדולה מזאת כתב
הריב"ש ו"ל בתוספות דכתובות שלו פ"ק ו"ל ונראה דכ'ינן דתקון רבנן בגיטין אין
אונס משו' צנועות ומשום פרוצות דאפילו היכא דלייתא להווא טעמא כגון הרי זה גט'ה
מעכשיו אם באתי לזמן פלו' ונאנס ובא דהוי גט וכו' וכן נמי בממון דטוענין טענת אונס
בגטין באונסא דלא שכיח פ'לל: והא דטוענין הני מילי פ'שנתקיים התנאי מתוך האונס
אבל היכא שנתבטל מתוך האונס לכו'לי עלמא אין טוענין דמפל מקום הרי לא נתקיים
תנאו וראיה לדבר אצט'לית דאמרינן בפ'רק מי שאחזו מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו
הרי זה גט'ה על מנת שתתן לי אצט'לית ואבדה אצט'לתו ואמרו חכמים דאינה נותנת את
דמיה דאצט'לית ונקא קאמר: והא התם פ'ינן דאבדה אצט'לתו אנוסה הוא ולא מצינא
למיטען טענת אונס: והיכי לא מקשינ' מינה למאן דאמר יש אונס בגיטין: ועוד יש ראיה
לזה מנתינה בעל פ'רחו למאן דאמר לא שמה נתינה: וכן מדתנן הרי זה גט'ה על מנת
שתשמישי את אבא שתי שנים או שתניקי את בני שתי שנים ומת האב או הבן אינו גט
ולא אמרינן דליהוי גט שהטעון שאנוסה היא: ואפילו רשב"ג דפליג התם ואמר דכל
שאין העפכה שלה הרי זה גט לאו משום טענת אונס הוא אלא משום דעל מנת שתשמישי
את אבא שתי שנים לא משמע ליה אלא בחייו דהא קאמר שתשמישי את אבא ויכולה
היא לומר תן לי אביה ואשמישנו אבל לכו'לי עלמא משום טענת אונס לא והיינו דלא
מקשינ' מינה למאן דאמר יש אונסה בגטין: ועוד דלא מפלגי בה בין מת האב לנפל הבית
עליו דהוי אונסא דלא שכיח פ'לל אלמא דכל מה שנתבטל התנאי באי זה ענין שיהיה לא
טוענינן טענת אונס פ'לל עכ"ל: וכן הביא דברי הרא"ה ו"ל שכתב בחתימת דבריו זה
לשונו ואי בדאמר הרי את מקודשת לי אם אבא ונאנס ולא בא: בהא דברי הפל אין אונס
ואפילו בממון כמו שכתבתי למעלה ע"כ: פ'ללא דמילתא דאפילו למאן דאית ליה דיש
טענת בקדושין בכי האי גוונא דילן לית ביה טענת אונס פ'לל וכל שכן להרב בעל העטור
והר"ן ו"ל דאית להו דאין טענת אונס בקדושין ואף על פי שכתב בעל העטור ו"ל
דאיתשיל קמי ריש פ'לה יש אונס בקדושין או לא ולא איפשיט דעתו הוא ו"ל דאין בהן
טענת אונס: וכן כתב בהדיא במקום אחר גבי מנין התנאים ו"ל ארבעה עשרה שלא יהיה
בו אונס שפ'ל תנאי שאירע בו אונס התנאי בטל לבר מגרושין וקדושין והכי מוכח
בירושלמי דקדושין בפ'לוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דרבי יוחנן אמר אונסא כמאן דלא
עבד פ'לומר דאין טענת אונס: וריש לקיש אמר אונסא כמאן דעבד וכו' פ'לומר ויש טענת

אונס דמשמע מהתם דאין טענת אונס בקדושין פרבי יוחנן דקיימא לו פותיה לגבי ריש לקיש ואף על גב דאמרין התם דצוה רבי יוחנן וכו' פבר תרצה הר"ן ז"ל שם: והכי מוכח נמי מירושלמי דפרק מי שאחזו דמיייתי התם האי פלוגתא גופה דריש לקיש ורבי יוחנן ואוסיפו בה עובדא דחד בר נש אקדים פריטי לאילפא וכו': אבא בר רב הונא בשם רבי אבא הנה מצלי דינגב נהרא בגין דיסב פריטין: פלומר שהקדים מעות לאילפא ובעי מהדר ביה נהנה מצלי דינגב נהרא פי הכי דלימא ליה למארי אילפא הב לי פריטי דיהבית לה דהא לא מצית לעבורי אשפח' רב נחמן ורבי יוחנן ורבי פא סברין פרשב"ג דאמר פל עפכה שאינה ממנה הרי זה גט: ריש לקיש ורב נחמן בר יעקב סברי פרשב"ג חתכה ודדה כמי שעפכה וחתכה ודדה כמי שלא עפכה עד פאן בירושלמי: והביא אותו הרשב"א ז"ל בחדושיו שם וכתב עליו זה לשונו ונראה דגוססא זו משוכשת ואיפכא גרסינו רב ורבי יוחנן ורבה לא סברין פרשב"ג דהא ריש לקיש ורב נחמן יש טענת אונס סבירא להו פרשב"ג עד פאן: ולפום האי גרסא אשתכח רבי יוחנן דקאי פרבנו דהלכתא פותיהו לגבי רשב"ג לדעת רוב המפרשים ז"ל: ונראה דמפאן ראיה דהיא פללא דכנייל רבי יוחנן פל מקום ששנה רבי שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה פמותו חוץ מערב וצידן וכו' לאו דוקא הוא דהא רבי יוחנן גופיה לא סבירא ליה הכא פותיה: משמע בהדיא דלאו דוקא קאמר אלא היכא דאיכא טעמא דמסתבר: וכמו שכתב הרי"א ז"ל פ"ק גט פשוט גבי גמרא דהמלוה את חברו על ידי ערב וכו' פסק הרמב"ן והרשב"א ז"ל: וידוע הוא דבירושלמי לא תלו טעמא דרבנו בנתפונן לצעורה פדתלו בגמרא דילן דהא תלינו התם פלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן בקדושין בפלוגתא דרבנו ורבי שמעון בן גמליאל דגבי גטין ועל פרחין דגבי קדושין לא שייך לומר נתפונן לצער ואף על גב דאשפחן לרב נחמן בר יעקב דהוא בתרא דעבד עובדא פותיה דרבי שמעון בן גמליאל ומעשה רב נראה לי דכיון דפליגי רבים עליה דרב נחמן וריש לקיש לא שבקינן רבים דאתו פרבים ועבדינן פניחיד או פתרי דאתו פניחיד: ועוד דהאי מילתא דהאי דהנה מצלי פעובדא דמיא דאו לאו דהנה פסיקא ליה דדינא הכי לא הנה מצלי דינגב נהרא בדיל דיסב פריטי דיליה בפועל: ומרה דשמעתא דהיינו בריה דרב הונא בתרא נמי הוא ולהלכתא אמרה לשמעתי: מיהו דברי הר"ן ז"ל שכתב בזה בקדושין פרק האומר צריכין עיון דקא מחלק התם בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש בין קדושין לגטין ואשפחן התם פרק מי שאחזו דתלו מלתיהו דקדושין בפלוגתא דרבנו ורשב"ג דגטין פדכתיתבנ' לעיל ואיכא למימר דהתם לאו דנוכתא וכיון דהכא בקדושין דדנופתה לא קא מיייתי הך עובדא דרב נחמן בר יצחק ולא פולה מילתא דרבנו ורשב"ג שמע מינה דליתא להך מילתא ולא סמכינן אהך עובדא דרב נחמן לגבי קדושין פלל וכמו שכתב הרשב"א ז"ל פרק השולח גבי טענת אונס זה לשונו ויענין טענת אונס קיימא לו דאין טענת אונס בגטין וכדמשמע פשטא דעובדא דההוא דאתא ופסקיה מפרא ואמר להו חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמייה מתאי: ואף על גב דדחינו לה בשמעתיא קמיייתא דכתובות ואמרין אונסא דשכיח שאני התם לאו דנוכתא וכיון דהכא דנוכתא הוא לא פרישי לה הכי שמע מינה פכשטא מפרשים לה ומשום דאין טענת אונס עכ"ל: והכי נמי איכא למימר הכא לפי דברי הר"ן ובעל העטור ז"ל שלא הביאו אלא ההיא דקדושין לבד וכל שפן דסוף סוף בעקרה דמילתא קיימא לו דאין אונס בגטין דלאו פותיה דרב נחמן ועל פרחין דעובדא דיליה

בְּתֵר תִּקְנֶה הָיִי הַיְלִכָּהּ סוּגִין דְּהֵתָם דְּפָרְק מִי שְׁאַחֲזוּ לָאוּ דְסַמְכָא הִיא וְלֹא סְמַכִּינוּ עַלְהּ
לֹא בְּגֵרוּשִׁין וְלֹא בְּקִדּוּשִׁין כִּדְ נִרְאָה לִי לְדַעַת הָרַ"ן ז"ל וְנֶאֱרִיף: זֶהוּ מַה שְׂרָאִיתִי לְכַתּוּב
לכ"ת בְּעֵנֶיךָ זֶה: כְּפִי קוֹצֵר הִדְּ וְהַזְמֵן וְטֻרְדַת הַלֵּב וְהַמְחַשְׁבָּה: וְהָרִץ הַנְּמָרִץ עוֹמֵד עַל
יְמִינִי לְהַבְהִילָנִי: וְשְׁלוֹם רַב: וַיִּשַׁע יִקְרַב: כְּנֶפֶשׁ נְאֻמָּה מְשֶׁה ו' אֶל אֲשֶׁקֶר נ"ר: לֵג
טֻרְבִּילִים שְׂאֵלָה רְאוּבֵן מֵת וְלֹא צָוָה לְבֵיתוֹ וְנִשְׁאַרוּ נְכָסָיו בְּיַד אֲלֻמְנָתוֹ וְכֹא סוֹפֵר הָעִיר
וְאִישׁ אַחֵר עִמּוֹ וְהִגְבּוּ לְאֲלֻמְנָה אוֹתָן נְכָסִים בְּכַתְּוִבְתָּהּ וְאַחֵר כִּדְ נִשְׂאֵת לְשִׁמְעוֹן וַיִּצְאָ שְׁטֵר
חֹב עַל רְאוּבֵן וְתוֹבְעִין לְאֲלֻמְנָה אוֹתָן הַנְּכָסִים שֶׁגָּבְתָהּ בְּכַתְּוִבְתָּהּ לְפָרְעוֹן אוֹתוֹ הַחֹב
וְטוֹעֲנִין שֶׁהֶאֱלֻמְנָה גָּבְתָהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה וְשִׁבְעָלָה רְאוּבֵן הַתְּפִיסָה צָרָרִי בְּכַתְּוִבְתָּהּ: וְעוֹד
שְׂלֹא גָבְתָהּ בְּבֵית דִּין וְלֹא שָׁמוּ לָהּ הַנְּכָסִים פְּרָאוּי תוֹרְנוּ תוֹרְתָהּ שׁוֹרֵת הַדִּין בְּזֶה: וְעוֹד
תוֹרְנוּ בְּאֲלֻמְנָה שֶׁהִיָּתָה מְוַחֲזָקֵת בְּנְכָסֵי בַעֲלָהּ אַחֵר מִיָּתָתוֹ גַּם כֵּן וּמִתָּה וְלֹא נִשְׁבַּעָה עַל
כְּתוּבָתָהּ וְהִנְחִיחָהּ אוֹתָן נְכָסִים בְּיַד בְּנֵיהָ וּבְנֵי בְּנֵיהָ יוֹרְשִׁיהָ וַיִּוְרְשִׁי בַעֲלָהּ וְהִחֲזִיקוּ בָּהּ
מִחֲמַת כְּתוּבַת אִמָּם מַה יִּהְיֶה דִּינָם לְגַבִּי בַעַל חֹב שֶׁל בַעֲלָהּ גַּם כֵּן וְאִם יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָן
הַנְּכָסִים מִיָּדָם לְפָרְעוֹן חֹבּוֹ כִּינּוּן שְׁמֵתָה קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁבַּעָה אוֹ לֹא: תִּשׁוּבָה וְדַאי דְאֲלֻמְנָה זֶה
אֲשֶׁת רְאוּבֵן כִּדְ עוֹד שְׂלֹא נִשְׁבַּעָה אִין לָהּ כְּתוּבָה וְלֹא כִּדְ מִיָּתָה לִירֵד לְנְכָסֵי בַעֲלָהּ בְּלֹא
שְׁבוּעָה: וְכִדְתַּנּוּ בְּגִטִּין פָּרַק הַשּׁוֹלֵחַ אִין אֲלֻמְנָה נְפָרַעַת מְנַכְסֵי יְתוּמִים אֶלָּא בְּשִׁבְעָה:
וְהָיִי נְמִי אִיתָא בְּמִתְנֵי בְּכַתְּוִבּוֹת פָּרַק הַפּוֹתֵב וּמְנַכְסֵי יְתוּמִים לֹא תִפְרַע אֶלָּא בְּשִׁבְעָה
וְהוּא הַדִּין נְמִי לְגַבִּי בַעַל חֹב דְאִינָה נְפָרַעַת אֶלָּא בְּשִׁבְעָה: וְכִדְאִיתָא בְּפָרַק מִי שֶׁהִיָּהּ
נְשׁוּי דְתַנּוּ הֵתָם מִי שֶׁהִיָּהּ נְשׁוּי אַרְבַּע נְשִׁים וְנֵת הָרֵאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לְשִׁנִּיָּה וְהַשְּׁנִיָּה
לְשִׁלִּישִׁית וְהַשְּׁלִישִׁית לְרַבִּיעִית וְכו': כְּלוּמַר דְשִׁנִּיָּה תִטְעוֹן הוֹאִיל וְאִתְּ בָּאָה לִיטוּל תְּחִלָּה
תִּשְׁבַּע לִי שְׂלֹא גָבִית כְּלוּם דְדִילְמָא לֹא מִשְׁתַּיִיר בְּנְכָסִים כְּשִׁיעוֹר כְּתוּבָתִי וְאַף שְׁלִישִׁית
מְצִיא לְמִימַר כֵּן לְשִׁנִּיָּה וְכֵן לְכוּלָן: לְפִיכָּהּ כִּדְ אַחַת נִשְׁבַּעַת לְחֲבֵרְתָהּ וְכֵן כְּתוּבָה כִּדְ
הַמְּפָרְשִׁים ז"ל דְאִין הָאֲלֻמְנָה נְפָרַעַת אֶלָּא בְּשִׁבְעָה וְכֵן נְמִי כַת' הַרְמְב"ם ז"ל פִּי"ו מֵהִלְכוֹת
אִישׁוֹת זֶה לְשׁוֹנוֹ: וְכֵן הִתְקִינוּ כְּשִׁתְּבוּא לְגַבּוֹת אַחֵר מוֹתוֹ לֹא תִגָּבֶה אֶלָּא עַד שֶׁתִּשְׁבַּע
בְּנִקִּיטַת חֶפְזָא שְׂלֹא הֵנִיחַ אֶצְלָהּ כְּלוּם וְכו' וְלִדְיָדִיהָ אֶפִּילוּ מְנַדְוִנְיָתָהּ נְמִי אִינָה נְפָרַעַת
אֶלָּא בְּשִׁבְעָה וְדָבָר זֶה פְּשוֹט הוּא שְׂלֹא יָפָה כְּזֶה יוֹתֵר מִן הַחֹב שֶׁהָיִי הִבָּא לִיפְרַע מִן
הַיְתוּמִים אִינוּ נְפָרַע אֶלָּא בְּשִׁבְעָה: וּמַה שֶׁכָּתַב בְּפָרַק י"ח וְהַנְּכָסִים עֲצָמָן שֶׁהֵם נְדוּנְיָתָהּ
נוֹטְלָת אוֹתָם בְּלֹא שְׁבוּעָה וְכו' מִיָּרִי בְּשִׁאֲוֹתָן הַנְּכָסִים שֶׁהַכְּנִיסָה לוֹ הֵן קִיָּמִין בְּעֵין וְכִמוֹ
שֶׁכָּתַב פִּי"ו שְׂאֵם יִיחַד לָהּ קַרְקַע אוֹ כְּתַב לָהּ מִטְּלָטְלִין וְהֵן עֲצָמָן קִיָּמִין נוֹטְלָת אוֹתָן בְּלֹא
שְׁבוּעָה וְכִדְאִיתָא פָּרַק הַשּׁוֹלֵחַ וּבְרִישׁ פָּרַק אַע"פ: וְעַל זֶה כָּתַב פִּי"ח וְאִם מִתָּה הָאֲלֻמְנָה
בְּלֹא שְׁבוּעָה יוֹרְשִׁיהָ יוֹרְשִׁין נְדוּנְיָתָהּ וְכו' כְּלוּמַר בְּהִיוֹתָהּ בְּעֵין וְזֶהוּ הָאֵמֶר שֶׁם דָּאֵם
יְהִיָּה בָּהּ מוֹתֵר הַמוֹתֵר לְיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל אֲבָל אִם נִפְתְּחָה הַנְּדוּנְיָא אוֹ שְׂאִינָה בְּעֵין אִין יוֹרְשִׁיהָ
נוֹטְלִין כְּלוּם מִן הַיּוֹרְשִׁים אֶלָּא א"כ נִשְׁבַּעָה: וְכֵן נְמִי כָּתַב בַּעַל הָעֵטוֹר ז"ל: הַיְלִכָּהּ זֹאת
הָאֲלֻמְנָה אֲשֶׁת רְאוּבֵן כִּדְ עוֹד שְׂלֹא נִשְׁבַּעָה עַל כְּתוּבָתָהּ כִּדְ הַנְּכָסִים הֵם בְּחֻזְקַת בַּעֲלָהּ
וְלֹא זְכָתָהּ בָּהּ כִּדְ אֶלָּא א"כ נְדוּנְיָתָהּ בְּעֵין דְאִזּוּ נוֹטְלָת אוֹתָהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר:
מִיָּהוּ אֶפִּילוּ לְאַחֵר שֶׁנִּשְׂאֵת יְכוּלָהּ הִיא לִיִּשְׁבַע וְלִזְכּוֹת בְּכַתְּוִבְתָּהּ: וְאַף עַל גַּב דְאֶמְרִינּוּ
בְּפָרַק הַשּׁוֹלֵחַ לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׂלֹא נִשְׂאֵת אֲבָל אִם נִשְׂאֵת אִין מְדִירִין אוֹתָהּ כְּכָר פִּירְשׁוּ
הֵתָם דְהִיָּינוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְמִפְּרָ לָהּ בַעַל כְּלוּמַר וְהִיא סוּמְכַת עַל כִּדְ וְגוֹבָה בְּשֶׁקֶר: אֲבָל
בְּנִשְׁבַּעַת לֹא שִׁיָּד הָדָּ טַעְמָא: וְכֵן כָּתַב הַרְמְב"ם ז"ל פִּי"ו וְאִם נִשְׂאֵת קוֹדֵם שֶׁתִּשְׁבַּע הָרִי

זו נשבעת אחר הנשואין ונוטלת כל זמן שתתקנה: אבל אינה נודרת ונוטלת שמה יפר
הבעל ע"כ וכ"ש בזאת האלמנה שהיא נשבעת לקיים מה שהוא מוחזק בידה: אבל מה
שטען בעל חוב שלא גבתה בב"ד ולא שמו לה הנכסים פראוי ודאי דטענה גדולה היא
ונהי דלא בעינן שלשה בב"ד מן מחין מיהו שלשה הדיוטות מיהא בעינן דהיינו גברי
מהימני דידעי בשומא: ובבציר מתלתא לא סגי פדמוכח במציא פ' אלו מציאות גבי רב
ספרא דפ'לג גבי תרי בלא דעתיה דאסור ואתא לקמיה דרבי אבא ואמר ליה זיל איתי
תלתא דפ'לגת קמיהו: אי נמי תרי מגו תלת פ'לומר שנים מן השלשה שיבואו ויעידו
ששלשה היו: ואי נמי תרי סהדי דפ'לגת בי תלתא ובקעא רב ספרא לסיועי נפשיה
ממתניתין דאלמנה מוכרת שלא בב"ד דאלמא פ'לג דדנפשיה שקלא לא צריכא בי דינא
דגלוי מילתא בעלמא הוא ובבי תרי סגיא ודחה לה אביי דהא איתמר עלה אמר רב יוסף
בר מניומי אמר רב נחמן אינה צריכה בב"ד מן מחין אבל צריכה בב"ד הדיוטות שמע מינה
תרי לא מהנו ואפילו בדשקלא דנפשיה: אף הכא בגדון שלנו גבי תרי לא סגי וכמאן
דליתנהו דמי: ותדע דאע"ג דעברה וגבתה לא עשתה כלום ואפילו לדעת הרמב"ם ו"ל
דמחלק בין מוכרת לעברה ומכרה דאלו במוכרת כתב בפ"ז דבעיא שלשה הדיוטות
אבל בעברה ומכרה לעצמה כתב שמכרה קיים וכמו שכתבו נמי קצת מן המפרשים ו"ל
דבדיעבד מכרה קיים ואפילו בלא שלשה: דהני מילי בשמכרה לאחרים אבל בשמכרה
לעצמה לא עשתה כלום וכמו שכתב שם בבירור: וכדאמרין בפרק אלמנה נזונה אלמנה
ששמה לעצמה לא עשתה כלום ואוקמוה התם אפילו בשהכריזה דאמרין לה מאן שם
לה: וכ"ש לדעת המפרשים שאמרו דמימרא זו היא ודאי בששמה בשלשה הדיוטות
ואפילו הכי אם שמה לאחרים הוא שמכרה קיים אבל לעצמה פ'לג דאלו השלשה אינם
ראויין לדין אמרינן לה מאן שם לה פ'לומר מי מכרו לה לפי שהיא שלוחה למכור אבל
לדידה מי מכרו וכמו שפיר' הרשב"א ו"ל והוציא מפאן שאין השליח יכול לקנות לעצמו
אפילו באותן דמים שהרשוהו בעליה למכור לפי שהוא נעשה שליח להקנות הקרקע
ללוקח אבל לעצמו אינו יכול לזכותו ולהקנותו דאין אדם מקנה לעצמו שאין המכר אלא
הוצאת הדבר מרשות לרשות וזה לא יצא שהרי במקום בעלים עומד עכ"ד: וכן נמי דעת
הרא"ש ו"ל בפסקיו: הילקף זאת האלמנה פ'לג ששמה לעצמה בלא שלשה הדיוטות
לפחות לא עשתה כלום: נמצא עתה שורת הדין דאם נשבעת עתה זכתה בכתובתה ואם
לא רצתה ליטבע הנכסים בחזקת בעלה הראשון ואבדה כתובתה: ואפילו לאחר שתשבע
עכשיו אם תובע בעל חוב לשום הנכסים פעם אחרת כדי ליטול הפותר אם יהיה שם
מוטר הדין עמו פ'לג שלא גבתה בב"ד של שלשה: וחזינא תשובת שאלה לאחד מן
הראשונים ו"ל דכתב בה שאף על פי שלא נשבעה האלמנה יש לה מחצה וכן לירושיה
הבאים אחריה ג"כ: ואיתי סייעתא מדברי רבי' האיי גאון ו"ל בספר שבועות שלו הפא
ליפרע בשבועה ולא נשבע בין הוא בין יורשיו גובין מחצה: ומוקי הלכתא פ'רבי יוסי
דאמר יחלוקו דתנן היו שניהם חשודין וכו' ואיתמר א"ר יוסי בר מניומי אמר רב נחמן
רבי יוסי אומר יחלוקו וכן תני רב זביד בר אושעיא רבי יוסי אומר יחלוקו א"ר יוסי בר
מניומי עבד רב נחמן עובד' יחלוקו ע"כ: ואנן פתבינן מאי דנקיטנן מסברותא דקמאי
וכלהו בתראי אליבא דהלכתא: והאל יאיר עינינו במאור תורתו: ומה ששאלת בענין
האלמנה שמתה קודם שנשבעה אם יכול בעל חוב להוציא הנכסים שנשארו תחת ידה

משל בעלה מיד יורשיה או לא כבר נתבאר דאין האשה נפרעת מפתנתה אלא בשבועה
אבל מתה ולא נשבעה פקע זכותה ואבדה פתנתה ומתניתין דפרק מי שנהיה נשוי דקתני
יורשי ראשונה קודמין ליורשי שנייה וכו' וכן מתני' דפרק הנושא מתה יורשיה מזפירין
פתנתה העמידו אותן בשבועות שיליהי פרק הנשבעין בשנשבעה ומתה דוקא הא לא
הכי אין יורשיה נוטלין פתנתה ואליבא דרב ושמואל דאמרי מת לנה בתי מלנה ואחר
כה מת מלנה אין יורשי מלנה נשבעין ונוטלין פלוס מיורשי לנה דכשמת לנה כבר נתחייב
מלנה שבועה ליורשי לנה ואין אדם מוריש שבועה לבניו והוא הדין נמי לאלמנה שמתה
קודם שנשבעה דלא עדיף מחוב דעלמא: וכן כתוב בהלכות הרי"ף ו"ל פרק מי שנהיה
נשוי זה לשונו אבל מתה ולא נשבעה אין יורשי שניה נוטלין פתנתה דאין אדם מוריש
שבועה לבניו: וכן נמי כתב בעל העטור ו"ל אבל לא נשבעה ומתה קימא לן כרב ושמואל
דאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו: וכן אלמנה שמתה כדן יתומים מן היתומים ע"כ:
וכן כתב הרמב"ם ו"ל פי"ו וכן כתבו האחרונים ו"ל: ואפי' בשפכת לה נאמנות פתבו
גדולי המורים דלא מהני לגבי בעל חוב ופלוגמא דרבנותא היא ואין להאריך בזה פיו
שאין מנהג ארצכם בכה: לפיכך אם ידוע שנקסים אלו שהניחה האלמנה ליורשיה היו
של בעלה לא זכו בהן יורשיה כלל: ואפילו היו מטלטלין ולא מצו למימר שנתנם לה
במתנה או מקרם: והחזקה שהחזיקה בהן לימת החזקה שיש במטלטלין אינה אלא שאין
מחזיקין אנשים בגנבים שיפנסו לבית בעל המטלטלין ואם פן לא באו ליד זה שמחזיק
בהן אלא מיד הבעלים ולפי' לאלתר יש להם חזקה אלא אם פן יהיו ראויין להשאיל
ולהשכיר וכדומה: אבל זאת התפיסה של האלמנה אינה חזקה שהרי נתונין היו אצלה
בתי בעלה: ומרשותה ומרשות בעלה תפסה אותן ואין בתפיסה זו ממש נהרי הן ברשות
הבעל אלא אם פן יביאו ראיה בעדים שנתנו לה או שמכרו לה דאפילו לאחר שמתה
עליהם הראיה ולא דמי לאונות ושטרות דלקמן דאמרינן בהו דלאחר שמתה אין על באי
כחה הראיה דהתם לא היה הדבר ברור שהיו אותן הנקסים של הבעל אלא שאנו מדמים
באומד הדעת לומר פן וכדבעי למימר קמן: וכתב רש"י ו"ל בתשובותיו שכל נכסי המת
הם בחזקת היורשים בכל מקום שהם ואין תפיסת האשה מועלת בהם שהרי הם בכל
מקום שהם בחזקת היורשים ולא מהני לה שום תפיסה כי אם לאחר שתשבע: ותדע
דאפילו לאותן מפרשים ו"ל שכתבו דהא דאמרינן דאין אדם מוריש שבועה לבניו היינו
דוקא להוציא מיד אחרים אבל במה שהוא מוחזק ביד אביהם והיה חייב עליו שבועה
לא אמרינן הכי: הלא גבי אלמנה שאני בחזקה דינה לאו חזקה היא כדפרישית: וראיתי
מי שפכת דבאלמנה נמי אם היתה מוחזקת בנכסי הבעל ומתה קודם שתשבע דבהא נדאי
אמרינן אדם מוריש שבועה לבניו כדי שיחזיק בממון יורשי האלמנה ומוכח לה מהא
דאמרינן פרק המוכר את הבית שטר פיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה דעסקאי
פלגא מלנה ופלגא פקדון ופלגא דמלנה שקיל בשבועה אבל פלגא דבפקדון לא שקיל
דטענינו להו לינתמי מאי דהנה מצי טעין אבוהון דאלו הוא אבוהון קיים הנה טעין
החזרתיו לה והנה נאמן בשבועה במגו דנאנסו וכינו דאבוהון הנה נאמן להחזיק במה
שבידו היורשים נמי מחזיקין אלמא שמע מינה דבכי האי גוונא אדם מוריש שבועה לבניו
כדי שיחזיקו בממון שהוא מוחזק בידם: ולא היא דאין הגדון דומה לראיה דהתם היינו
טעמא דאבוהון הנה נאמן לפי שהיה הממון מוחזק בידו והנה יכול לטעון החזרתיו לה

במגו דנאנסו וכיון דאבוהון הוה נאמו להחזיק במה שבידו אנו נמי טענינו ליורשים והו
מתזיקין בו גם כן: ואלו הקא לאלמנה שום טענה לטעון פי היכי דנימא דטענינו לה
ליורשיה והחזקה שלה לאו חזקה היא ועדיין הנכסים ברשות הבעל ואין לה שום זכות
בהן: ואע"פ שהו בידה כדפרישי' וכיון דבתי האלמנה לא מהניא לה חזקה גבי יורשיה
נמי לא מהניא להו חזקה ונפיר אמרינו בהא מילתא אין אדם מוריש שבועתו לבניו
ואפשר שבעל זאת הסברא מייירי בשאין ידוע שהנכסים שהניחה היו של הבעל דבכי
האי גוונא ודאי מהניא חזקה כמו שיתבאר ואע"פ שפכת סתם: ואי איכא דמותיב ואמר
דמב"ש דסברי שטר העומד ליגבות פגבוי דמי ואמרינו פר' הנשבעין דיורשין נשבעין
ונוטלין אפי' היכא דלא תפיסי נשמע לבית הלל היכא דתפיסי הא ליתא דלבית שמאי
כיון דסביר' להו דשטר העומד ליגבו' פגבוי דמי הילקף נשמע דתפיסה מעליא חשיבא
אבל הקא לבית הלל כיון דנכסי בחזקת הבעל קיימי ותפיסתה לאו כלום היא מדמינון לה
לאומן במידי דבר אומנתיה הואילכלים העשויים להשאיל ולהשפיר והדומין להם ואין
בדפוסתן ממש כמו שכתבנו: הילקף אם יש עדים שהנכסים שהניחה זאת האלמנה היו
של בעלה החזקה שלה אינה כלום והרי הן בחזקת הבעל ובעל חוב גובה מהן אבל אם
אין ידוע שהנכסים היו של בעלה יכולין הו יורשיה לטעון שהנכסי' היו שלה מציאה
שמצאה או שנפלו לה בירושא או שנתנו לה במתנה: ועוד יכולין הם לומר מחרם לה
הבעל או נתנם לה במתנה דאלו בחייה היתה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה לא היו של
בעלה מעולם וטענינו להו ליתמי מאי דהו טעין אבוהון ולפיכך מתזיקין יורשיה במה
שבידם ואפילו בלא שבועה כדמוכח מההיא דשטר פיס היוצא על היתומים דלעיל
שכתבתי שהיתומים מתזיקין בחלק הפקדון ואפילו בלא שבועה וטעמא דמילתא דלא
משבעינן להו בטענת שמא שאין נשבעין על טענת שמא אלא אותן דפרק הנשבעין דמורו
התירא כגון השותפין וכו' דתנו שהיתומים נשבעין שלא פקדנו אבא וכו' היינו ליטול
ולגבות בשבועה זו כגון בשטר יתומים מן היתומים אבל פשהו נתבעים נאמנים בלא
שבועה מיהו צריף להחרים בפניהם דבלאו הכי לא סגי וכמו שפכת בענין זה רבינו מאיר
ברבי ברוך מרוטנבורק וכן כתב רב פלטוי גאון ז"ל וכן דעת הרא"ש ז"ל ועל בעל חוב
להבי' ראיה בעדים שהנכסים היו של הבעל ולא של האלמנה ושלא נתנם לה במתנה
ואף על פי שלא היתה חלוקה בעיסתה פי היכי דנימ' מעיסתה קמצה ולא הוה ידוע שיש
לה שום ממון משלה ואלו בחייה עליה הראיה: עכשיו שמתה על בעל חוב הראיה:
וכדמוכח בבבבא פ"ק חזקת הבתים גבי אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות
ושטרות יוצאת על שמה דפליגי בה רב ושמואל: רב סבר עליה להביא ראיה שהו שלה
וממנוה שירשה מאחרים ושמואל סבר על היתומים להביא ראיה וקיימא לן ברב:
ואמרינו התם דאמר שמואל ומודה לי אבא דאם מת על האחין להביא ראיה וקיימא לן
הכי דטענינו להו ליתמי: ואף על גב דאקשינו התם: מי טענינו להו ליתמי מאי דלא מצי
טעין אבוהון וסלקא בקושא אפילו הכי קיימא לן הכי דהלקת' פשמואל בהא דלאחר
שמתה אין על באי כחה להביא ראיה דהא מודה ליה רב וליכא בהא פלוגתא כלל ודלא
פ"ה רשב"ם ז"ל: וכן פסק הרי"א ז"ל בהלכותיו ור"ח ז"ל מפי הקבלה: וכן נמי כתב
הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות נחלות: וכן כתב הרמנ"ע בתשובה הובאה בפרדכי פ"ק
חזקת הבתים: וכן כתב הרא"ש ז"ל בפסקיו ונתן טעם לדבר וכן נמי כתוב בחשן משפט

וכן הסכים הרשב"א ז"ל: וכל שכן באשה שהיה לה ג' דונגא דיכולה לומר מ'דונג'תי לקחתי ונאמנת אפילו בחייה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל שם בהלכות נחלות: ודין האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ודין אחד מן האחין הכל אחד פדאיתא בגמ' התם: והוא הדין גמי בנמצאו לה מטלטלין ברשותה דהו להו פאוונות ושטרות וכמו שכתב הרמ"ה ז"ל: ומ"מ אפילו יש עדים שהנכסים היו של הבעל ואפילו לא היו יורשיה מןחזקין בהן ועברו בית דין והגבו אותן להן בכתובת אמם מה שעשו עשוי ואין מוציאין מידן וכדברי אליעזר דפליג התם פ'ק כל הנשבעין אדרב ושמואל דקאמרי אין אדם מוריש שבועה לבניו וקאמר אין היורשין יכולין לישבע אותה שבועה ממש שהיה נשבע אביהם ישיבעו שבועת היורשין פגון לא פקדנו אבא ונוטלי' ואוקימנ' התם דהאי דיינא דעבד פ'רבי אליעזר עבד: וכן כתב הר"ף והרמב"ם ז"ל בהלכות מלנה ולנה פ'ק י"ז: אבל רבינו האי גאון והרב ו' מגאש ז"ל כתבו שאם עבר הדיין והשביע יורשי מלנה וגבו את חובם מוציאין מידם: וכן דעת רבינו יונה ז"ל: והרא"ש ז"ל הסכים לסברא ראשונה וכן הספיקו מן האחרונים ז"ל וכן מוכחת הסוגיא: פ'לא דמילתא דאם יש עדים שהנכסים היו של הבעל אין ליורשיה שום זכות בהן ונהרי הן בחזקת הבעל ובעל חוב גובה מהן כיון שמתה ולא נשבעה אלא אם כן עברו בית דין והשביעו את יורשיה והגבו אותן להן דאז לא מפיקנו מ'יניהו וכדכתבנ' וכ"ש אם היו הנכסים קרקעות דארעא בחזקת מרה קיימא ואף על פי שהחזיקה בהן בחייה שלש שנים לאו חזקה היא ואם אין עדים שהנכסים הם של הבעל מחרימין בפני יורשיה שיאמרו האמת במה ששמעו מן האלמנה ובהכי סגי להו ואין מוציאין מידם: וכבר נתבאר לעיל שאם הג' דונגא בעין יורשיה יורשים אותה ואף על גב דלא נשבעה: זהו הנראה לי לפי קוצר דעתי ושגיאות מי יבין: גאם המשיב מפני ההכרח נאמן אהבתה: מ'שה בכמה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר: לד תונס שאלה ראובן נתן לשמעון מעות לקנות לו אי זה סחורה בדוגיאות שהיו בנמל רחוק כש'לשה פרסאות מהמדינה ושמעון רצה ליקח אותן מעות להתעסק בהן לעצמו ואמר לראובן אני אמכור לך אותה סחורה באותו סכום שאמה רוצה לקנות בדוגיאות ותמתין לי עד שיחזרו הדוגיאות מארץ המערב ואתן לך הסחורה והיא בדוגיאות עצמן ובגמל עצמו וראובן נתרצה לו ועשה לו שמעון שטר חוב על עצמו סתם שהוא חייב לו ס' ידוע מאותה סחורה לזמן ביאת הדוגיאות ועתה עבר הזמן ובאו הדוגיאות ותובע ראובן אותה סחורה לשמעון ואומ' לו פי השטר כתוב בו שהוא כתוב במדינה ובתוך המדינה תתן לי סחורת: ושמעון טוען בי אף שהיה השטר כתוב סתם לא היה התנאי בינינו שתקבל הסחורה אלא בדוגיאות כמו שהצענו: ועוד שאותה הסחורה הוקרה לא אפרע לך אלא מעותיה פי כל מעשינו ההו היה ורביית: ואומר עוד שעד אחד מעידי השטר ה'לו ל' למדינת הים ושהעד האחר מעיד פ'דבריו שפ' עברו הדברים ושל' התנו שיקבל הסחורה אלא בדוגיאות וראובן משיב איני מכיר דבריה ולא אחוש לדברי העד שטרי מקוים בידי חן לי סחורתי במדינה: יורנו המורה שורת הדין פאר היטב ולא יחוש לאריכות: תשובה מילתא דפשיטא היא דהפוסק מעות לחברו על אי זה סחורה לזמן רחוק ובין כ' ובין כ' הוקרה הסחורה והיא דלאו כל כמיניה לגבות מגברו כל אותה סחורה או הפעות ששנה עכשיו אחר שהוקרה אלא באחד משני דברים אם שיצא השער ואף על פי שלא היה למוכר הסחורה והיא או שהיה לו ואף על פי שלא נקבע

השער וטעמא דמילתא דכינן דמעוה קונות דבר תורה ואם חזר בו מוכר קאי במי שפרע הרי זה לענין רבית כאלו קנאה לוקח קנין גמור מעתה ונתיקרה ברושותו והילכה אין כאן הקדמה: אבל פשאין לו או לא יצא השער ונקבע אסור ואף על פי שיש מי שנותנין אותה עכשיו בכך אפילו הכי אסור כל שלא נקבע השער ונתפרסם בכך ואם יצא השער מותר לפסוק דאף על פי שאין לו הרי זה כמי שיש לו שאם אין לזה המוכר יש לאחר ויכול עתה לקנותו באותן דמים שקבל: ומתניתין היא בפרק איזהו נשך אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין שאף על פי שאין לזה יש לזה: והכי נמי איתא בברייתא ה"ת: וכש"ש לו נמי פשוט ה"ת במתניתין ובגמרא נמי יש לו מותר: אין לו אסור: ואף על פי שמכר לו הסחורה בפחות ממה שהיא שנה עכשיו: ודבר זה ביצא השער אסור אפילו הכי פ"ן שיש לו שרי דאזילי הוא דקא מוזיל גביה וכדאית' נמי ה"ת אמר רב נחמן האי מאן דיהיב זינא לקיראה פלומר לשענה וקאזל ארבעה ארבעה וקאמר יהיבנא לך חמשה חמשה איתנהו גביה שרי: ליתנהו גביה אסור: ואמרין עלה פשיטא: לא צריכא דאית ליה אשראי במת': פלומר שגם המוכר הנה הם חייבין לו אחרים שענה: מהו דתימא פ"ן דאית ליה אשראי במת' וכו' קא משמע לן פ"ן דמחוסרי גוביינא כמאן דליתנהו דמי: וגבי הלואה נמי אמרין ה"ת אמר רב הונא יש לו סאה אחת לנה עליה סאה: סאתים לנה סאתים: רבי יצחק אומר אפילו אין לו אלא סאה אחת לנה עליה כמה סאין דחזינא כאלו לנה סאה פנגד הסאה שיש לו ונמצאו לו שתיים ואחר כך לנה שתיים פנגד השתיים וכן לעולם: ואם אין לו כלל יש מן המפרשים ז"ל שכתב שיתן לו חברו במתנה מעט ואז יוכל ללות ממנו כל מה שירצה ומשום דליכא איסורא דאורייתא בהני ענייני אקילו בהו רבנן ואפילו אין לו נמי יכול ללות סאה בסאה על שער שבשוק וכדאיתא ה"ת אמר רב הונא פ"ן דשמעיתו להא דאמר רבי שמואל ברבי חייא אמר רבי אליעזר ל"ן אמר איהו ל"ן: ומאי דשמעין ה"ת ריש פירקא מדרבי אושעיא דאין מעמידין מלנה על גבי פירות ואף על פי שיצא השער אלא אם כן יש לו שאני ה"ת הואיל ומעות הלנהו מתחלה מ"חזי פרבית: אבל פסיקת דמים בדתני מתני' ועיקר הלואה סאה בסאה מדרבנן על שער שבשוק מותר דכינן שיצא השער יכול לקנו' פירות באותן מעות שנתן לו או ליקח פירות באשראי לפירות שהלנהו ואף על פי שאין לו מעות עכשיו בידו: אבל הראב"ד ז"ל כתב שצריך שיהיה לו מעות שיוכל ליקח בהן פירות ולא הוזהר לו הרמב"ן ז"ל: וכתב הרי"ף ז"ל בתשובות וכן אם נתן אדם מעות לחברו בתורת שותפות ופסקו בהן זהובים על שער שבשוק מותר לעשות כן ע"כ: עוד כתב בתשובה אחרת זה לשונו מי שאמר לחברו הלויני זהובים ולא היו אצלו זהובים ואמר לו אלוה אותה מעות וקנה בהם זהובים ואכתוב עליה בשטר זהובים אם נתן לו כמה ששנים הנהובים באותה שעה ולא חסרו כלום מותר לעשות כן ואין הפרש בשער השוק בין מעות דינרין בין דינרין במעות בין סאה במעות בין מעות בסאה בין סאה בסאה הפל על שער השוק מותר עכ"ל: עוד כתב שם זה לשומו ומי שהקדים מעות לחברו בפרקמטיא על שער שבשוק והיתה מצויה לקנות ולא רצה ליתן לו אותה פרקמטיא אין כופין אותו ליתנה לו אלא שמקבל על עצמו מי שפרע ע"כ: ונראה דמירי היכא דנעשה המקח בלא קנין כמו שיתבאר בסמוך: ומיהו מאי דקאמרין לעיל דעל סאה אחת יכול ללות כמה סאין הני מילי בהלואה סאה בסאה דהיינו פירות בפירות אבל

בפסיקת דמים אינו יכול ליקח בהן פירות אלא אם פן יש לו למוכר מאותן פירות או מאותה סחורה פשיעור המעות שקבל אבל אם אין לו אלא סאה אחת אינו יכול לפסוק לו אלא על אותה סאה בלבד וכן דעת הרמב"ם ז"ל וכן פתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל: וכן פתבו מן האחרונים ז"ל: ונראה לי דטעמא דידהו משום דגבי הלואת פירות איפא למימר הו טעמא דלנה סאה על הסאה וישתים על השתים כדפרישית אבל גבי מעות לא שינה הו טעמא לפיכך מי שעבר ופסק מעות לחברו קודם שיצא השער ונקבע ואין לו למוכר פלום אין לו לבעל המעות ליטול מאותו דבר אלא כשער של היתר וכגון שלא נתקן השער דאף על גב דנעשה המקח באיסור אם נתקנים בקנין המקח קנים אבל אם נתקן השער בטל ואין לו ליטול אלא המעות שנתן לו: וכמו שכתב רבינו האיי ז"ל בתשובה דהיא דאיפא איסורא בזבניי פגון דאוסיה בדמיה משום אגר נטר או פוסק על הפירות עד שלא יצא השער ונתקנים המקח בקנין ולא נתקן השער המקח קנים ואינו יכול לבטל המקח בשביל שנעשה באיסור ודיני' אלו מבוארים ופשוטים בדברי המחברים ובדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות לנה ומלנה: הילכך בגדון שלנו פינון שהשטר פתוב סתם פלוני חייב לפלוני כהו וכך סחורה לזמן ידוע ולא נתבאר בו ההיתר על מה סמך בקנין הזה: דהא קנימא לן דדבר זה אסור אלא א"כ יש לו או יצא השער: אם יתברר שהיה השער קבוע בכך בשעת המכירה או שהיה לו למוכר פל אותה סחורה יגבה ממנו פל הסחורה ואף על פי שהוקרה ואם לא יתברר הדבר וטוען עליו ראובן טענת פריא ישבע שמעון שלא היה השער קבוע בכך ושלא היה לו אותה סחורה ברשותו דאף על גב דיש לו הסחורה הדיא ביד אחרים ונטל המעות ממנו עד שיגבה את שלו לא אמרינן בזה יש לו פינון שהיא מחוסרת גוביינא כדמוכח מהדיא דקיראה דלעיל ולא יפרע לו אלא פשיעור מעותיו וכפי מה שהיא שנה עכשיו או הדמים שנתן לו בלי שום תוספת פלל: שוב מצאתי לאחד מגדולי האחרונים ז"ל שכתב בחדושי פפרק איזהו זהו נשף על מתניתין דלעיל דאין פוסקין על הפירות עד שיצא השער זה לשונו מיהו דוק' היכ' דפסיק למיתב ליה מפירי דאתו ליה ארעיה או מפירי דעבידי דמייתי ליה חמרין דיליה או ארבי דיליה ואף על גב דבעידן פסיק' לימנהו ברשותיה פינון שיצא השער שרי אבל למזבן מיה משוקא לבתר דאיקור פירי אסור דבהא לא איורי מתניתין ולא לרבייתא ולא סוגיא דגמרא: הילכך אי אכלינהו או זבנינהו לבתר דאיקור פירי שרי ליה למיתב ליה דמיהו בשעת אכילה או בשעת מכירה דהיא נמי שינה למימר מה לי הו מה לי דמיהו אבל אי אכלינהו או זבנינהו מקמי דאיקור ובתר הכי איקור לא שרי השתא למיזבן ליה משוקא ולא למיתב ליה דמים כי השתא עכ"ל: ויצא השער דקאמרינן דפוסקין עליו לא אמרן אלא על השער המפורסם וקבוע בשוקי המדינה דאלו שער הדוגיאות בנמל לאו שער קבוע הוא דהו עצמן אינו קבועין ובאין מזמן רחוק לזמן רחוק ואין שערן קבוע במדינה וסמוך להליכתן משתנה מיד ולא עוד אלא אפילו בהו עצמן על הרוב אין בהו שער קבוע ושנה אלא זה מוכר בכך וזה מוכר בכך והיום בכך ומחר בכך: ולא עדיף משער שוק של עיירות דקאמר התם רבי יוחנן סוף פירקא דאין פוסקין עליו וכמו שכתב הריא"ף והרמב"ם ז"ל מהו דלא קביע תרעיה דטעמא דפוסקין על שער השוק של פריים דאמר ליה מאי אהנית לי הא חייטי בהיני והא חייטי בשילי ובפריים הוא דשינה הו טעמא שהשער שלהם נמשך וקנים זמן מרובה אבל בעיירות

אין השער קבוע ומיד משתנה וכ"ש שער של דוגיאות דלו הננח שהשער שלהן שנה אינו קבוע ואינן קובעין אותו במדינה וגריע טפי משער של ענירות דאפילו נמאן דפסק דפוסקין על שער של ענירות נ"ל דבקהא נדאי מודה: ואי איפא דמותיב עלן ממאי דקאמרין התם דחיטי דאפלבאי וארבי משיף תרעיהו טפי לאו מילתא היא דהנהא ארבי דאיתמר התם אינן הספינות הבאים ביים מזמן לזמן פאלו אלא ספינות קטנות הבאות בנהר בכל יום ויום ומביאין התבואה מהמקומות הקרובים כמו החמרים וכמו שפרש"י והמפרשים ו"ל ונדברה דהיא גופה סייעתא דידן דתידיק מינה דספינות הבאות ביים פאלו לא משיף תרעיהו ואע"ג דהתם לא מוקמינן הכי אלא כדבעי' לאוקומי מתניתין בתרעא דמשיף טפי ואלו להלכתא תרעי דמשיף פולי האי לא בעינו מיהו אפתי תרעא דמשיף בעי' והנה ספינות הבאות ביים קא חזינו דלא משיף תרעיהו כלל: ולא אשכחן דאיתמר התם דפוסקים אלא אשער דהני אפלבאי וארבי ואשער דדומוס של פרקים דהינו רחבה גדולה שיש במדינות ותו לא: ומילי דפשיטי נינהו דלית בהו ספיקא כלל ואין זה צריף לפנים: הילכף אם לא יתברר שנקבע אותו שער בשוקי המדינה אין בדבריו פלום ועל הלוקח הראיה בדרך כל המוציא מחברו ואף על פי ששטרו מקוים בידו שפיר אמרין ביה המוציא מחברו וכמו שכתב הרשב"א ו"ל בתשובותיו כלל גדול אמרו המוציא מחברו עליו הראיה ולפיכך כל בעל שטר מוציא וכל שיש לדונו בשני עניינים קולא לתובע וחומר לנתבע ונד בעל השטר על התחונה: וכן כתב הרמב"ם ו"ל בהלכות מלוה ולוה שיד בעל השטר על התחונה מפני שהוא המוציא אלא בדבר שאין בו ספק ואף על גב דשטרא דראובן שטרא מעליא הוא דלית בזה ספיקא כלל מפל מקום הנה ליה כספיקא דכיון דמכר זה באיסור עומד הנה ליה לפרושי על מה סמוך במקח זה כדכתיבנא וכיון שלא נתברר בשטר נשאר הדבר בספק ומספיקא לא מפקינן ממונא והמוציא מחברו עליו הראיה: וכן כתב הרא"ש ו"ל בתשובה בבירור גבי מלוה של פירות והביא דבריו הר"י בנו בעל הטורים ו"ל ביורה דעה בלא שום חולק: ומצאתי ראיה לזה מההיא דבר סיסין דפרק חזקת הבתים דאסיקנא לרב נחמן דכיון דכולי עלמא קרו ליה דבי סיסין עליה רמא לגלויי: אף הכא פולי עלמא ידעי דמכר זה באיסור הוא עומד והאי הוא דאמ' לאו באיסור ועליה רמא לגלויי ואף על גב דאיכ' לחלק קצת: ומה שטען ראובן שהשט' כתוב במדינ' ושהוא רוצה הסחורה במדינ' לענין שאם יתברר שהנה לשמעון הסחורה ההיא בשעת הפסק או שהיה אותו שער קבוע שיטול סחורתו במדינה ולא בגמל: נראה לי דכיון שהעד מכחישו ואומר שלא הנה התנאי ביניהם שיקבל הסחורה אלא בצמל דלאו כל מיניה: ודמאי הא מילתא לההיא דפרק האשה שנתאלמנה עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי פלומר על תנאי מכר לו שיעשה כן וכך ולא ראיתי שקיים תנאו ואינו מכר: והעד האחר אומר לא הנה על תנאי פלומר לא שמעתי שהנה בו תנאי: רב פפא אמר תרנייהו בשטרא מעליא קא מסהדו והאי דקאמר תנאי הנה הנה ליה אהד ואין דבריו של אהד במקום שנים: פלומ' דאינו נאמן לעקור שטר ששניהם בו: ואותב' רב הונ' בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרנייהו נמי אלא אמריני הני למעקר סהדותא קאתו והאי נמי למיעקר סהדותא קאתי פלומ' תרנייהו למה נאמנין לגמרי ואמרינן להו קיימו תנאיכו וחותו לדינא משום דהני לאו למעקר שטרא קאתו אלא למעקר סהדותיהו דכתב ידו קאמרי כתב ידו הוא זה ולא חתמנו אלא על מנת

שְׂיִתְקִינִים הַתְּנָאֵי וְכִינּוּן דְּאִין כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמְּקוֹם אַחַר מִהֵימְנֵי דְתְּנָאֵי מְלִלְתָּ אַחֲרִיתִי
הִיא וְעִדוּת בְּפָנֵי עֲצָמָה הִיא לְהוֹסִיף וּלְפָרְשׁ בָּהּ דְּבַתְּנָאֵי הֵיטָה וְהַשְּׁטֵר כְּפֶשֶׁר בְּקִיּוּם הַתְּנָאֵי:
הָכָא נְמִי גְבִי חַד דְּאָמַר תְּנָאֵי הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ לְמִיעֵקֶר סְהַדוּתָא דְכְּתַב יָדוֹ קָאֲתִי וְלוֹמַר ע"מ
שְׂיִתְקִינִים הַתְּנָאֵי חֲתַמְתִּי וְכִינּוּן דְּאִית לֶן דְּמְלִלְתָא אַחֲרִיתִי הִיא וְשְׁטֵר' מִמְּלִילָא נַעֲקֵר אֲשַׁתְּכַח
דְּחַד וְחַד הוּא וּבִטְלַה שֵׁט' וְהֵנָּה לִי' כְּעֵדוֹ' בְּלֵא שְׁטֵר וְהַעֲמִיד מְמוֹן עַל חֲזַקְתּוֹ וְאַפְסוּק'
הִילְכְתָּ' בְּהַדְלָ' כְּרַב הוּנָא בְרִי' דְרַב יְהוֹשֻׁעַ וְלֵא זְכָה זֶה בְּקַרְקֵעוֹ עַד שְׂיִתְקִינִים תְּנָאוֹ וְכָל
שְׁפִן בְּשָׁנִים אוֹמְרִים תְּנָאֵי הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ דְּנֶאֱמָנִין נְמִי וְכַדְאָמַר רַב נַחְמָן הֵתֵם קִיּוּמוֹ תְּנָאֵי וְכִי
וְחֻתּוֹ לְדִינָא כְּלוּמַר אִם שׁוֹב יַעֲכַב אַחַר קִיּוּם הַתְּנָאֵי: הֵכִי מְפָרְשִׁי לָהּ קֶצֶת מְפָרְשִׁים ו"ל
וְרַש"י ו"ל דְּבִשְׂאֵין כְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמְּקוֹם אַחַר מִיָּרִי דְהַפָּה שְׂאָסֵר הוּא הַפָּה שְׁהַתִּיר
וּבְכִי הִיא גְּוֹנָא לֵא קְרִינּוּ בִּיהּ פִּינּוּן שְׁהַגִּיד שׁוֹב אֵינּוּ מַגִּיד: וְכֵן הַכְרִיעַ הַרְמ"ב ו"ל
בְּחֻדוּשֵׁיו: אֲבָל בְּעַל הָעֵטוֹר ו"ל חִילְקָא וְכַתְּבָא מְסַתְּבָרָא דְנֶאֱמָנִין: וְאַפְּלוּ בְּשַׁכְּתַב יָדָם יוֹצֵא
מִמְּקוֹם אַחַר דְּלֵא אֲמַרְיֵנוּ אִם הִגִּיד שׁוֹב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד אֲלֵא כְּגוֹן אֲנוּסִים הֵינּוּ פְּסוּלֵי
עִדוּת הֵינּוּ וּקְטִינִים הֵינּוּ דְעֵקֶרִי לְשְׁטֵרָא לְגַמְרֵי דְהֵנָּה לִיהּ כְּמֵאן דְּאָמַר לֵא חֲתַמְנוּ לְשׁוּם
דְּבַר: אֲבָל הִיכָא דְנִיטְמָן לִיכְתַּב כְּגוֹן מוֹדְעָא וְתְּנָאֵי הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ דְּאֲמַרִי חֲתַמְנוּ: אֲבָל עַל מְנַת
כֵּן חֲתַמְנוּ אַף עַל גַּב דְּכַת' יָדָם יוֹצֵא נֶאֱמָנִין: וּמוֹכַח לָהּ מִירוּשְׁלָמִי דְגִיטִין וְכֵן כְּתַב הַרְב
אֵל בְּרַצִּילוּנִי בְּשֵׁם רַבִּינוּ הָאִי גְּאוֹן ו"ל דְּבַתְּנָאֵי נֶאֱמָנִין אֲפִילוּ בְּשַׁכְּתַב יָדָם יוֹצֵא מִמְּקוֹם
אַחַר דְּלֵאוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד הוּא שְׁהַרִי חַל הַשְּׁטֵר וְהַשְּׁטֵר כְּפֶשֶׁר אִם יִתְקַיֵּים הַתְּנָאֵי: וְכֵן דַּעַת
הַרִי ו"ל וְכַתְּבָא רַב מַתְתִּי גְּאוֹן ו"ל: דְּאֵף עַל פִּי שְׁהַלְכָה דַּעַד אוֹמַר תְּנָאֵי נֶאֱמָן מִכָּל מְקוֹם
פִּינּוּן דְרַב נַחְמָן מְחַיֵּיב שְׁבוּעָה אֲפִילוּ הִיכָא דְלִיכָא דְרָרָא דְמְמוּנָא מְשַׁתְּבַע הַהוּא דְּבַתְּנָאֵי
הֵנָּה וּבִטְלַה לְשְׁטֵרָא וְכֵן הַסְפִים הַרְבַּע בְּעַל הַטּוֹרִים ו"ל וְכַתְּבָא וְאִם עַד מַעֲיָדֵי הַשְּׁטֵר אֲמַרוּ
תְּנָאֵי הֵינָּה וְעַד אֲחַד אוֹמַר אֵינּוּ תְּנָאֵי בְּטַל הַשְּׁטֵר וְנִשְׁבַּע הַלּוּהּ הִסְתָּ וְנִכְפָּר אֲבָל אֵינּוּ
נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה לְהַכְחִישׁ הַעֵד הָאוֹמַר אֵינּוּ תְּנָאֵי פִינּוּן שְׁהַעֲדִי מְכַחֲשִׁין זֶה אֵת זֶה
ע"כ: וְכַתְּבָא שְׁם נֶאֱפִילוּ בְּשַׁכְּתַב יָדָם יוֹצֵא דְנֶאֱמָנִין: וְהִיא דְכַתְּבוּת מְפָרְשִׁים לָהּ אֲפִילוּ
בְּשַׁכְּתַב יָדָם יוֹצֵא דְכִינּוּן דְּתְּנָאֵי בְּמִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא וְנִיטְמָן לִיכְתַּב וְלֵאוּ לְמַעֲקֵר שְׁטֵרָא
קָאֲתוּ מִהֵימְנֵי: אִישְׁתְּכַח הַשְּׁתָּא בְּעוֹבְדָא דִילֵן דְּאֵף עַל גַּב דְּנִימָא שְׁהַעֵד הָאֲחַר שְׁהַלֵּךְ לוֹ
מוֹדָה לְדְבַרֵי רַאוּבֵן הַרִי זֶה הָאֲחַר מְכַחֲשִׁיו וְעַ"ג דְּכַתְּבָא יָדוֹ יוֹצֵא מִמְּקוֹם אַחַר נֶאֱמָן וְאִין
עַל שְׁמַעוֹן אֲלֵא שְׁבוּעָה שְׁכַף הִנֵּה הַתְּנָאֵי בִּינֵיהֶם: וְגִדּוּלָהּ מִזֹּאת אֲנִי אוֹמַר דְּאֲפִילוּ לְאוֹתָן
הַמְּפָרְשִׁים ו"ל שְׁפוּבְרִין דְּלֵא מִהֵימְנֵי אֲלֵא בְּשַׁאֲיֵן כְּתַב יָדָם יוֹצֵא דְנִרְאָה דְבָהּא וְדֵאֵי מוֹדוֹ
דְּהֵתֵם גְּבִי תְּנָאֵי הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ הַשְּׁטֵר נַעֲקֵר לְגַמְרֵי מְחַמַּת תְּנָאֵי וְאֵף עַל גַּב דְּלֵאוּ לְהֵכִי קָא
אָתוּ סוּף סוּף הַשְּׁטֵר מְתַבְטֵל מֵאִילּוּ וּכְאֵלוּ לֵא הִנֵּה וְאֵלוּ הָכָא אֵין הַשְּׁטֵר מְתַבְטֵל כְּלָל
וְלֵא עֵיקֶר הַמְּכָר אֲלֵא אִם יִגְבֶּה בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי אוּ בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי: הֵלֵא תְּרַאֵה דְהַרְמ"ב בִּם
ו"ל אֵף עַל גַּב דְּגַבֵי תְּנָאֵי הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ כְּתַב בְּהַלְכוּת עִדוּת פ"ג דְּאִם כְּתַב יָדָם יוֹצֵא אֵין
נֶאֱמָנִין גְּבִי מוֹדְעָא כְּתַב דְּנֶאֱמָנִין אֲפִילוּ כְּתַב יָדָם יוֹצֵא וְטַעְמָא דְּמִלְתָּא הוּאִיל וְנִיטְמָן לִיכְתַּב
וְאֵין בְּדְבַר שְׁקִירוֹת כְּלוּמַר דְּשְׁטֵר הַמְּכָר נִיטְמָן לִיכְתַּב כְּדִי לְהַצִּיל הָאֲנוּס מִיַּד אוֹנָס אִי נְמִי
לְאֵהֲדוּרֵי זוּזִי לְפִנְיָא דְהָאֵי שְׁטֵרָא אֵף עַל פִּי שְׁמִסֵּר מוֹדְעָא בְּפִנְיָהֶם וְיוֹדְעִים שְׁבָאוּנָס מְכָר
וּלְפִיכַף אִם אֲמַרוּ מוֹדְע' הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ נֶאֱמָנִין וְהַמְּכָר בְּטַל וְכַדְמָר בַּר רַב אֲשִׁי דְאָמַר אֲמָנָה
הָיוּ דְּבַרְיֵנוּ אֵין נֶאֱמָנִין מוֹדְעָא דְּבַרְיֵנוּ נֶאֱמָנִין מֵאִי טַעְמָא הִיא נִיטְמָן לִיכְתַּב וְהָאֵי לֵא נִיטְמָן
לִיכְתַּב דְּעוּלָה הוּא וְעַדִּי אַעוּלָה לֵא חֲתַמְנוּ וְכָל שְׁפִן הָכָא דְלִיכָא שׁוּם בִּישׁוּל כְּלָל וְלֵא צַד

עולה קלל וניתן ליפתב דנאמנין ונאמנין: ואיני רואה בזה שום ספק קלל וכתב רבי יום טוב אשכנזי ז"ל ומהו אין נ"ל אלו הדברים אלא בשאומרי העדים שהיו דבריהם אמנה או תנאו או מודע' פשחתמו אבל אם אומרי שלא ידעו פן בשעה שחתמו אלא שחתמו כדין ואחר כך נודע להם שהודו כך בפניהם לעולם הם נאמנים ואפילו כתב ידם יוצא ממקום אחר דהא לא עקרי סהדותיהו קלל וברי זה פאלו אמרו שחזר ומחלו או שחזר ומכר לו וכבר פירשו פן בבבא בתרא עכ"ל: עוד כתב גבי תנאי דאם טוען זה שיקניים תנאו עליו להביא ראיה שהתנאי בקום עשה ע"כ: ומה שטוען ראובן שהשטר כתוב במדינה לא מסתייע ואף על גב דלעגנן פרעון בטר כתיבה אזלינן והיא דכתובות פרק שני דיני גזלות שטר שכתוב בבבל מגבהו מעות שבבבל: כתוב בארץ ישראל מגבהו מעות שבארץ ישראל הכא דהעד מכחישו שאני: וכל שפן דכד מעינת בה שפיר אין מפתיבת המקום ראיה לדברים פאלו דאפילו אם לא הנה העד מכחיש לראובן לא הנה נמלט משבועה שהנה שמעון חייב ליתן לו במדינה מפני שהשטר כתוב במדינה כמו שאם יהיה כתוב בו שנתחייב ליתן לו הסחורה ההיא במדינה דאיןפשר הנה להיות המעשה העדות במקום אחד ובשטר אין כותבין אלא מקום הכתיבה וכדאיתא פרק גט פשוט אמר להו רב לספרייא כי קיימיתו בשילי ואף על גב דמסירו לכו מילי בהיני כתובו בשילי וכי קיימיתו בהיני ואף על גב דמסירו לכו מילי בשילי כתובו בהיני משום דמיקחי פשיקרא: ועוד שהנמל והמדינה הכל נקרא מדינה ואדרבה שמהשטר עצמו יש קצת הוכחה לדברי שמעון ממה שקבעו הזמן לביאת הדוגיאות דאלו במדינה הנה להם לקבוע הזמן לששה או לעשרה חדשים כה"ג: ואם יטעון ראובן שזה החוב שנתחייב לו הוא מצד הלנה שהלנה לו זאת הסחורה בעצמה איני רואה לו שום זכות בטענה זו אלא לעגנן שאם הנה לו לשמעון אפי' מעט מאותה סחורה הנה יכול ללוות עליה כל אותה סחורה וכיון שהעד מכחישו בזה נמי שהנה הדבר מצד מכר חזר הדין לאיתנו: והדבר נלמד מעניינו: פללא דמילתא דנקיטנא מפל מאי דכתובנא דאם יביא ראובן ראיה בעדים שהנה השער קבוע במדינה בכך או שהנה לו לשמעון הסחורה ההיא ברשותו יגבה ממנו כל אותה הסחורה בדוגיאות כפי התנאי שהנה ביניהם אחר שישב' שמעון היסת שפך הנה התנאי: ואם לא יביא ראובן ראיה וטוען טענת בריא ישבע שמעון שלא הנה השער כך ושלא הנה לו כל אותה סחורה בשעת מכירה ולא יפרע לו מהסחורה ההיא אלא כפי חשבון המעו' שקבל ממנו ועל השער של עכשיו או המעות שקבל ממנו בלא שום תוספ' קלל כמו שנתבאר דהוי אבק רבית ואינו יוצא מיד לנה למלנה כדמוכ' בפ' אי זהו נשך ובפ' המניח את הכד וכמו שכתבו המחברי ז"ל וכ"ש לפי מה שכתב הרי"א ז"ל בתשוב' שכתבנו למעלה דמי שהקדי' לחברו מעו' בפרקמטיא על שער שבשוק והיתה מצויה לקנו' ולא רצה ליתן לו אותה פרקמטיא אין כופין אותו ליתנה לו אלא שמקבל על עצמו מי שפרע: עכ"ל: זהו הנראה לי לקוצר דעת: המעונטף באהבתך: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר נ"ר: לה תלמסאן שאלה שאלת ממני הידיד אם יש לחוש לאלו הנשים שנהגו לגלות שערן מחוץ לצמתן להתנאו' בו לפי מה ששמענו מי שהור' ואמר כי שגר נחלו אמותינו הנהגות לגלותו פי הוא איסור גמור ובפ' אמרו ז"ל שער באשה ערוה ולכן ראוי להוכיחן ולהזהירן שלא לגלותו: תשובה איברא דאין בית מיוחד לאותו שער קלל פיון שנהגו לגלותו ואפ' לק"ש וההיא דשער באשה ערוה לא מיירי אלא

בשער שְׁדָרָף האֲשֵׁה לְכִסּוֹתוֹ דְּוַמְיָא דְטַפַּח וְהָכִי אֵיתָא בְּגַמְר' אַמ"ר יִצְחָק טַפַּח בְּאֲשֵׁה
עֶרְוָה פִּי טַפַּח שְׁדָרָפָה לְכִסּוֹת וְאֶקְשִׁינוּ לְמֵאֵי אִילִימָא לְאַסְתְּפוּלִי בַּה פְּלוּמֵר דָּאֵם אֲשֵׁת
אִישׁ הִיא וּמִתְּפוּיָן לִיהֲנוּת אִפִּי בְּאַצְבַּע קַטְנָה שְׂאִין דְּרַפּוֹ לִהְיוֹת מְכוּסָה אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּל
וְכו' וּמִשְׁנֵי לֹא צְרִיכָא לְאַשְׁתּוֹ וְלִק"ש פִּירוּשׁ דָּאֵם טַפַּח מְגוּלָה בַּה לֹא יִקְרָא ק"ש פְּגִגְדָּה:
וְאַמְרִינוּ נְמִי הֵתֵם אָמַר רַב חֲסֵדָא שׁוּק בְּאֲשֵׁה עֶרְוָה: אָמַר שְׁמוּאֵל קוּל בְּאֲשֵׁה עֶרְוָה אָמַר
רַב שֵׁשֶׁת שְׁעָר בְּאֲשֵׁה עֶרְוָה: וְאִיכָא מֵאֵן דְּמִפְרֵשׁ דְּכָל הֵנִי נְמִי לְעַנְנֵן ק"ש וְאַמְרִינוּ לְהוּ:
וְכוּ פִירֵשׁ רַבִּינוּ הֵאִי גְאוּן ו"ל וְאִיכָא מֵאֵן דְּמִפְרֵשׁ דְּלֹא אֵיירִי לְעַנְנֵן ק"ש אֲלֵא טַפַּח דְּוָקָא
וְהִיכָא דְאִיתְּמַר אִיתְּמַר: וְנִרְאָה פִי זֶה דַּעַת הֶרֶמְב"ם ו"ל מְדִלָא אֲסוּר בְּאַשְׁתּוֹ לִק"ש אֲלֵא
טַפַּח דְּוָקָא וְהֵנִי אַחֲרֵינִי אֲסוּר לְהוּ לְגַבֵּי אֲשֵׁת אִישׁ בְּפִרְקָא כ"א מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאַה אָבֵל
רש"י ו"ל אַע"ג דְּקָא מוּקָיָם לְהוּ בְּאַשְׁתּוֹ אִישׁ פֶּתַב דְּהוּא הֵדִין נְמִי בְּאַשְׁתּוֹ לִק"ש דְּדָבָר
עֶרְוָה בְּאַשְׁתּוֹ אִישׁ אֲסוּר בְּאַשְׁתּוֹ לִק"ש: וְהֵרִיא ר"ף ו"ל הִשְׁמִיט כָּל זֶה מְעַנְנֵן ק"ש וְאַפְּי'
הֵיכָא דְטַפַּח דְּאוּקְמוּהָ בְּהִדְיָא בִּק"ש: וְכַתְּבַּ עֲלֵיו הֶרְאָב"ד ו"ל דְּאַפְּשֵׁר דְּמִשׁוּם דְּאַמְרֵי
לְעֵיל עֲגָבוֹת אֵין בְּהֵם מִשׁוּם עֶרְוָה סְבוּר הֶרְבּוּז"ל דְּכ"ש טַפַּח וְשׁוּק וְשֵׁעָר וְקוּל ע"כ:
אֲשִׁתְּכַח הַשֵּׁת' דְּלִדְבָרֵי כּוֹלָם אֵין בְּאוֹתוֹ שְׁעָר שׁוּם חֲשַׁשׁ אִיסוּר כָּלֵל דְּמֵאֵן דְּמוּקָיָם לְהוּ
בְּאַשְׁתּוֹ אִישׁ אָנֵן לֹאֵו בְּאַשְׁתּוֹ אִישׁ עֲסָקִינוּ וּמֵאֵן דְּמוּקָיָם לְהוּ בְּאַשְׁתּוֹ לֹא נֶאֱסַר אֲלֵא לִק"ש
וְדָבָר שְׁדָרְכּוֹ לִהְיוֹת מְכוּסָה דְּמִקְפִּיד עֲלֵיהָ וְאַתִּי לִידֵי הֶרְהוּר: אָבֵל דְּבָר שְׁדָרְכּוֹ לִהְיוֹת
מְגוּלָה דְּלָבוּ גַס בֵּיה מוֹתֵר וְאַפְּי' לִק"ש כְּדִפְרִישִׁית וְכוּן כְּתָבוּ הַמְּפָרְשִׁים ו"ל וְכוּן כְּתָב
רַבִּי אַבִּי"ה ו"ל כָּל אֵלוֹ שְׁהִזְפָּרְנוּ לְעֶרְוָה דְּוָקָא בְּדָבָר שְׂאִין רְגִילוֹת לְהִגְלוֹת אָבֵל בְּתוּלָה
הֶרְגִילָה בְּגִילוּי הַשְׁעָר לֹא חִיִּישִׁינוּ דְּלִיכָּ הֶרְהוּר ע"כ: וְכוּן הִסְפִּים בַּעַל הַמְּרָדְכִי וְהֵרָא"ש
ו"ל וְהִפֵּל כְּפִי הַמְּנַהֲגוֹת וְהַמְּקוּמוֹ: וְכַתְּבַּ הֶרְשֵׁב"א ו"ל בְּחִדּוּשָׁיו בְּבִרְכוֹת זֶה לְשׁוֹנוֹ וְהֵא
דְּאַמְרֵי רַבִּי יִצְחָק טַפַּח בְּאַשְׁתּוֹ עֶרְוָה וְאוּקְיָמַן בְּאַשְׁתּוֹ לִק"ש פִּי הֶרְאָב"ד ו"ל דְּאַפְּשֵׁר
בְּמִקּוּם צְנוּעַ שְׂבָה וְעֵלָה קְאָתִי רַב חֲסֵדָא לְמִימַר דְּשׁוּק מְקוּם צְנוּעַ וְעֶרְוָה הוּא אִפִּי לְגַבֵּי
בַּעֲלָה אַף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מְקוּם צְנוּעַ בְּאִישׁ: אָבֵל פְּנִיָּה יְדִיָּה וְרִגְלִיָּה וְקוּל דְּבָרָה שְׂאִינוֹ זְמַר
וּשְׁעָרָה חוּץ לְצַמְתָּה שְׂאִינוֹ מִתְּפָסָה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְהֵם מְפָנִי שְׁהוּ רְגִיל בְּהֵם וְלֹא טְרִיד
וּבְאַשְׁתּוֹ אַחֲרֵת אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּל אִפִּי בְּאַצְבַּע קַטְנָה וּבְשֵׁעָרָה ע"כ: וְכוּן נְמִי כְּתָב בַּעַל
אֲוֶרְחוֹת חַיִּים אָבֵל פְּנִיָּה יְדִיָּה וְרִגְלִיָּה וּשְׁעָרָה מַחוּץ לְצַמְתָּה שְׂאִינוֹ מִתְּפָסָה אֵין חוֹשְׁשִׁין
לְהֵם מְפָנִי שְׁהוּ רְגִיל בְּהֵן: וְכוּן שְׁמַעְתִּי שְׁכַתְּבַּ בַּעַל הַמְּכַתֵּם וְאֵין זֶה צְרִיף לְפָנִים דְּלִדְבָרֵי
כּוֹלָם אֵין בּוֹ צִד אִיסוּר כָּלֵל אַדְרָבָה שְׁהִתִּירוּהוּ בְּפִירוּשׁ וְאַפְּי' לִק"ש וְהֵעִידוּ שְׁנֵהֲגוּ
לְגַלוֹתוֹ וּבּוֹדָאֵי כִּי כּוּן הָיוּ נוֹהֲגוֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בִּימֵי חֲכָמֵי הַמְּשֻׁנָּה וְהַתְּלִמוּד ו"ל וְאַפְּשֵׁ'
דְּאַפִּי בְּעוֹדֵן עַל אַדְמַתָּן בְּזִמְן שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ קִיָּים כְּדִאִיתָא בְּהִדְיָא בְּפִרְקָא חֲזַקַת הַבְּתִימִים
דְּאַמְרִינוּ הֵתֵם עוֹשֶׂה אֲשֶׁה כָּל תְּכַשִּׁיטִיָּה וּמְשִׁיירַת דְּבָר מוּעֵט: מֵאֵי הִיא רַב אָמַר בַּת צִדְעָא
שְׁנ' אִם אֲשַׁכְּחָה יְרוּשָׁלַם וְגוֹמַר וּפִירֵשׁ בַּעַל הָעֶרוּף ו"ל דְּכַתִּיב בַּתְּשׁוּבוֹת כְּשֶׁהָאֲשֵׁה
קוֹלְעַת שְׁעָרָה מְשִׁיירַת מְמַנּוּ דְּבָר מוּעֵט בֵּין אֲזַנְיָה לְפַדְחַתָּה כְּנָגַד צִדְעַתָּה וּמְבִיאַה סִיד
טְרוּף כְּשֶׁהוּא חָבוּט וְטָחָה אוֹתוֹ שְׁעָר וְאִינָה קוֹלְעַת אוֹתוֹ אֲלֵא מְטִילָה כְּנָגַד פְּנִיָּה זֶה עוֹשֶׂה
בַּת עֲנִיִּים אָבֵל עֲשִׂירָה שׁוֹרְקָתוֹ בְּבִשְׁמִים וּבְשִׁמְן טוֹב כְּדִי שְׁיִתְּחַבְּרוּ שְׁעָרוֹת זוֹ בְּזוֹ וְלֹא
תִּהְיֶה כְּאַבְלוֹת וְיִתְּנֻפוּ ע"כ: וְזֶה הַמְּנַהֵג בְּעֲצָמוֹ הוּא מְנַהֵג הַנְּשִׁים הַיּוֹם שְׁהָאֲשֵׁה קוֹלְעַת
כָּל שְׁעָרָה וּמְשִׁיירַת שְׁעָר הַצְּדָעִים יוֹרֵד עַל פְּנִיָּה וְהוּא הַנְּקָרָא בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים בַּת צִדְעָא
כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר וְנוֹהֲגוֹת גַּם כּוּן לְשְׁרוּק אוֹתוֹ בְּבִשְׁמִים וְשִׁמְן הַטּוֹב כְּעֲשִׁירוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַזְּמַן

אף על גב דלא חזי למיעבד הכי זכר לחרבן הבית כדאיתא התם: וכל מה שתמצא בספר הזוהר מקפיד על גלוי שער האשה איפשו דבשער שדרכה לכסותו משתעי דבגמ' סתמא נמי קאמר ואמרינן דלא איתמר אלא במה שדרכה לכסות ולק"ש: ואם יש דבר אחר אנו אתלמודא ואמנהגא סמכינן: ובואו ונצווה על אלו האוסרים אותו שער לאשה בתוך ביתה מהיא דשער באשה ערוה בבלי דעת באי זה שער אמרו ולמאי הילכתא איתמ' בגמ' ואלא מעתה לפי דרכם שער גבות עיניה נמי היה להם לאסור דשער קרייה רחמנא נמי דכתיב יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו וגומר וכל שכן פניה ידיה ורגליה דהנה להו נמי למיסרן ומאי שנא אותו שער ואי משום דדרכן להיות מגולין האי נמי דרכו להיות מגולת ואי לא איירי אלא באשת איש ובמסתפל ומתפונן ליהנות אטו באשת איש ובבשרישי עסקינן ובבירור אמרו זכרונו לברכה דאפילו באצבע קטנה אסור להסתפל ואפילו בבגדי צבעונין שלה נמי אסור וכל שכן בשערה דת"ר ונשמרת מפל דבר רע שלא יסתפל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפילו מן הערת: ולא בבגדי צבע של אשה וכו' ואמר רב יהודה אמר שמואל ואפילו שטוחין ומנחין על גבי הכותל: אמר רב פפא ובמכיר את בעליהן אלא שדברי אלו בטלין הם דלית בהו מששא כלל: וכמה לא חלי ולא מרגיש האי גברא דקאמר לה להאי מילתא דכינן שנהגו לגלותו מימי עולם ומשנים קדמוניות ברוב תפוצת הגולה שתחת יד שמעאל ואין בידי למחות איה עלה בלבו לאוסרו ואף אם היה אסור דאפילו באיסורא דאורייתא אמרינן הנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין כדאסיקנא בביצה פרק המביא: וכדאית' שם בהלכות הרי"ף זכרונו לברכה: ואף על גב דבשבת ריש פרק שואל בכולהו גוסחי דיוקני אוקימנא דבדרבנן אמרינן הנח להם לישראל וכו' ובדאורייתא אין מניחין וקשו תרנוייהו אהדדי: פבר אמרו רבותינו ז"ל דההיא דפרק המבי' דמסקי' דאפילו בדאורייתא שבקי' להו דוקא במידי שהוא דבר תורה מהלכ' למשה או מדרשא ואיסורו אינו ברור וניכר שהוא מדאוריית' דהא מאי דאית' התם דאורייתא היינו תוספת יום הפורים דילפינן לה מערב עד ערב תשבתו שבתכם ואין לו זמן קבוע וניכר לאיסורו וכשהו אוכלין ושותין הם סבורים שעדיין לא קדש היום אבל בשאר איסורין הנזכרים כגון חלב ודם ושבת וגזל וכיוצא בהן לא אמרינן הנח להם לישראל והשת' אם בדאוריית' ובדרבנן אמרינן הנח להם כל שכן בדבר המותר שנהגו בו היתר שכל המוכיחן בזה לא בדעת דבר ונמצא מכשילן ח"ו ועתיד ליתן את הדיו: ואלמלא דמסתפינא הנה אמינ' דאפילו אותן הנשים שבאו מגורשות מארצות הערלים שהיו נוהגות לכסותו כשהיו שם אין להזהירן שלא לגלותו כיון שקבעו דירתן בכאן ואין לומר בהן דעתן לשוב לארצם: ובהד' אמרינן בחולין פי סליק רבי זירא לארץ ישראל אכל מגרמתא דרב ושמואל: פירוש רב ושמואל היו אוסרין בבבל משפויי כובע ולמטה ואף על פי שגשאר מטבעת גדולה מלא החוט על פני רובה: ורבי זירא פשהלך לארץ ישראל אכל מה שהיו אוסרין רב ושמואל בבבל: ואקשינן והכי עביד הכי והא תנן נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם: ומתריצין רבי זירא אין דעתו לחזור לבבל ומתוך כך לא חשש למנהגם: ומתניתין דקתני נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם בשדעתו לחזור למקומו וכן הספימו המפרשי' ז"ל: וגדולה מזאת כתב הרא"ש ז"ל בפסקיו דאפילו שהולך ממקום שמחמירין למקום שמקילין ואפילו דעתו לחזור יש לו לנהוג כקולי המקום

שְׁהֵלָה לְשֵׁם וְאֵל יִחְמִיר כְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ מִפְּנֵי הַמַּחְלֻקָּת בְּדִבְרֵי שֵׁישׁ בּוֹ שְׁנוּי מְנַהֵג ע"כ:
וְכָל שֶׁפֶן בְּאֵלוֹ הַנְּשִׂים דְּאִיָּה לְמִימַר בְּהוּ דְעֵתָן לְשׁוּב לְאַרְצָם כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְנוּ וְכָל שֶׁפֶן
דְּאִפִּי בְּאַרְצָן לֹא הָיוּ מְכֻסּוֹת אוֹתוֹ מִשּׁוּם אִיסוּר אֶלָּא שְׁלֹא הָיָה מְנַהֵג אַרְצָן לְגִלּוֹתוֹ
דְּאִפִּילוֹ רֹב הַגּוֹיּוֹת לֹא הָיוּ נוֹהֲגוֹת לְגִלּוֹתוֹ: הֵילְכָה אִפִּי לְאוֹתָן שֶׁהָיוּ נוֹהֲגוֹת לְכַסּוֹתוֹ
בְּאַרְצָן רָאוּי לְהַנִּיחַן לְנִהוּג כְּמִנְהַג הָאָרֶץ אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ: וּמַעֲשֵׂה אַמּוֹתָן הַקְּדוֹשׁוֹת בִּידִיָּהוּ
כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ מִהֵהָיָה דְפָרַק חֲזָקַת הַבְּתִים דְּלַעִיל וּבְכַמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים הַקְּלוֹ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל
כְּדִי שְׁלֹא תִתְגַּנֵּה הָאִשָּׁה עַל בְּעֻלָּהּ וְאִין צִוְרָה בְּאוֹרְהָ: נְאֻם הַמְּעוֹטָף בְּאַהֲבָתָהּ וּלְפָרִידָתָהּ
קִירוֹת לְבוֹ מְקַרְקַר: מִשָּׁה ו' אֵל אֲשַׁקֵּר: נ"ר: לוֹ תוֹנֵס שְׂאֵלָה רְאוּבֵן יְהִי עֵיסְקָא לְשִׁמְעוֹן
עַל מְנַת שְׁיָהָא שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי הַרְיִנַח לְרְאוּבֵן וְהַשְּׁלִישִׁי לְשִׁמְעוֹן: אוֹ שֶׁהִתְנֵוּ שְׁיִטּוֹל שִׁמְעוֹן
רְבִיעֵ הַרְיִנַח וְיִטּוֹל רְאוּבֵן הַשְּׂאֵר וְשִׁמְעוֹן לֹא קִבֵּל עֲצָמוֹ שׁוּם אַחֲרִיּוֹת כְּלָל וְנֶאֱבַד הַמְּמוֹן
אִם חֲיִיב שִׁמְעוֹן בְּאֲוֹנְסֵי חֶלְקוֹ אוֹ אֵינוֹ חֲיִיב כִּינּוּן שְׁלֹא קִבֵּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת וְאִם יִהְיֶה חֲיִיב
כַּמָּה הוּא מִן הַדִּין שִׁיפְרַע: וְאִם יֵשׁ בְּדִין זֶה הַפְּרֵשׁ בֵּין נֶאֱבַד כָּל הַמְּמוֹן לְנֶאֱבַד מִקְצָתוֹ:
יּוֹרְנוּ הַמּוֹרָה שׁוֹרֵת הַדִּין וְשִׁכְרוּ כְּפוּל: תְּשׁוּבָה וְדָאִי דְאָרְף עַל גַּב דְּשִׁמְעוֹן לֹא קִבֵּל עָלָיו
שׁוּם הַפְּסֵד מִכָּל מְקוֹם נִתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנְסֵי אוֹתוֹ חֶלֶק שֶׁהָיָה לוֹ הַרְיִנַח בּוֹ וְלֹא שָׁנְאָ קִבֵּל עָלָיו
אַחֲרִיּוֹת אוֹ לֹא קִבֵּל כְּדִגְרִסִּינּוּ בְּפָרַק הַמְּקַבֵּל אֲמָרִי נִהְרַדְעִי הָאִי עֵיסְקָא פִּלְגָא מְלוּהּ וּפִלְגָא
פִּקְדוֹן וְכו' כְּלוּמַר דְּסִתָּם עֵיסְקָא פִּלְגָא דִּינְדָה אֵית לִיהּ תּוֹרַת מְלוּהּ וְאַחֲרִיּוֹתוֹ עַל הַמְּקַבֵּל:
וּפִלְגָא דִּינְדָה פִּקְדוֹן וְאַחֲרִיּוֹתוֹ עַל הַנּוֹתָן: וְהוּא הַדִּין נְמִי אִם הִתְנֵוּ שְׁיִטּוֹל הַמְּקַבֵּל שְׁלִישׁ
הַרְיִנַח אוֹ הַרְבִּיעֵ דְהָנִי עָלֶיהָ אוֹתוֹ שְׁלִישׁ אוֹ אוֹתוֹ רְבִיעֵ מְלוּהּ וְחֲיִיב בְּאֲוֹנְסֵי וְהַשְּׂאֵר
פִּקְדוֹן מִיְהוּ ה"מ הֵיכָא דְפָסֵק לְמְקַבֵּל שְׁכָרוֹ דְתַקִּינוּ לִיהּ רַבְּנֵן דְּבַלְאוּ הֵכִי הָנִי רַבִּית הוּאִיל
וְלֹא טַרַח מְקַבֵּל בְּהַהוּא פִּקְדוֹן אֶלָּא מִשּׁוּם דִּיהֵב לִיהּ אוֹתוֹ חֶלֶק דְּאִיתֵיהּ מְלוּהּ גַּבִּיָּהּ וְאִי
לֹא הֵכִי לֹא הָנָה טַרַח וְיִהֵיב לִיהּ וְנִמְצָא מִתְעַסֵּק בְּחֶלְקוֹ שֶׁל נוֹתֵן שֶׁהוּא פִּקְדוֹן בְּשִׁבִיל
הַמְּתַנַּת מְעוֹת הַמְּלוּהּ וְהָנִי רַבִּית וְהֵכִי אֵיתָא בְּהַדְּאָ בְּהַהִיא מִתְנִיתִין דְּפָרַק אִיזְהוּ נְשִׁי
דְתַנּוּ הַתָּם אִין מוֹשִׁיבִין חֲנּוּנִי לְמַחְצִית שְׁכָר וְלֹא יִתֵּן מְעוֹת לִיקַח בְּהוּ פִירוֹת לְמַחְצִית
שְׁכָר אֶלָּא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ שְׁכָרוֹ כְּפוּעֵל וְכו' וְאַמְרִינּוּ עָלֶיהָ בַּגְמ' תִּנְאָ כְּפוּעֵל בְּטַל וְאָמַר
אַבְיִי כְּפוּעֵל בְּטַל שֶׁל אוֹתָהּ מְלֹאכָה וְכו' כְּדִאִיתָא הַתָּם: וְטַעְמָא דְמִלְתָּ מִשּׁוּם רַבִּית
כְּדַבְּרִירְנָא הֵילְכָה תַּקִּינוּ לִיתֵּן לוֹ שְׁכָרוֹ כְּפוּעֵל בְּטַל וּכְגוֹן דְּלִית לִי לְמְקַבֵּל עֵיסְקָא אַחֲרִינָ'
אֶלָּא הַדִּין עֵיסְקָא בְּלַחוּד: אֲבָל מֵאֵן דִּאִית לִיהּ עֵיסְקָא אַחֲרִינָא וְלֹא קָא מְבַטֵּל לִיהּ מִינְהּ
לֹא בְּעֵי בְּאַגְרָיָה כְּפֹלִי הָאִי אֶלָּא אִפִּילוֹ דִּינָר חַד שֶׁפָּסֵק לוֹ עַל כָּל הָעֵסֵק שִׁפִּיר דְמִי:
וְכַדְאָמְרִינּוּ הַתָּם אָמַר רַב מוֹתֵר שְׁלִישׁ בְּשִׁכְרָה וְכו' אֶלָּא אָמַר שְׁמוּאֵל קוּצִץ לוֹ אִפִּילוֹ
דִּינָר וְכו' וְכַדְאָסִיקְנָא: אֲבָל אִם לֹא פָּסֵק לוֹ שְׁכָרוֹ אִין חֲיִיב הַמְּקַבֵּל לְשַׁלֵּם אֶלָּא שְׁנֵי
שְׁלִישֵׁי אוֹתוֹ חֶלֶק דִּאִיתֵיהּ מְלוּהּ עָלֶיהָ כְּגוֹן שֶׁהִתְנֵוּ שְׁיִטּוֹל הַמְּתַעַסֵּק חֲצִי הַשְּׁכָר יִשְׁלַם
שְׁלִישׁ הַהַפְּסֵד: וְאִם הִתְנֵוּ שְׁיִטּוֹל רְבִיעֵ הַשְּׁכָר יִשְׁלַם שְׁתּוֹת הַהַפְּסֵד וְהַשְּׂאֵר עַל הַנּוֹתֵן וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה: וְהֵכִי מוֹכַח מִהֵהִיא דְרַבָּא בְּפָרַק אִי זְהוּ נְשִׁי גַבִּי שְׁטָרָא דְרַב עֵלִישׁ דְאָמַר
רַבָּא הַתָּם אִי פִּלְגָא בְּאַגְרָא תְרִי תִילְתִי בְּהַפְּסֵד וְכו' כְּלוּמַר דְּאִי פִּלְגָא בְּאַגְרָא לְנוֹתֵן דְאִרִי
תְרִי תִילְתִי בְּהַפְּסֵד דְהַשְּׂתָא לִיכָא רַבִּית: וְכֵן נִרְאֶה נְמִי מִמַּאי דְאָמְרִינּוּ פָּרַק הַמְּקַבֵּל תְרִי
עֵיסְקִי וְחַד שְׁטָרָא פְּסִידָא דְלִנְהּ וְכו' דְמִשְׁמַע דְאִירִי בְּשִׁנְתָּן לוֹ עֵיסְקָא וְלֹא קִצַּב לוֹ שְׁכָר
וּמִשּׁוּם דְּסִתָּם עֵיסְקָא תִלְתָא בְּאַגְרָא וּפִלְגָא בְּהַפְּסֵד לְנוֹתֵן וְלְמְקַבֵּל בְּהַפְּסֵד וְלֹא שָׁנְאָ לְהוּ בֵּין
רַב עֵלִישׁ דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא לְשִׁאֵר אִינְשֵׁי דְעָלְמָא: וְיֵישׁ לְקַצַּת הָרַאשׁוּנִים ו"ל בְּזֵה שִׁטְהָ

אחרת והיוצא מפלל דבריהם דאם התנו שישטול המקבל רביע הרינוח והיה שם הפסד לא יפסיד כלום: וכבר דחה הרמב"ם ז"ל זאת הסברא בסוף פ"ו מהלכות שלוחין ושומפין והעלה שאם התנו שישטול המתעסק רביע הרינוח שישלם השתות בהפסד פדכת יבנא וכן הספיקו באחרונים ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בענין זה: ותדע דהיכא דלא פסק לו שפרו אף על גב דקבל עליו אותו המתעסק אחריות חלק המלנה בפ"א כגון שהתנו ביניהם על השכר וההפסד בשנה או שישטול המקבל שלישי או רביע הרינוח וקבל עליו אחריותו לא יפרע אלא שני שלישי מה שקבל עצמו כמו שכתבנו: וכן דעת הרמב"ם ז"ל בריש פ"ז דלא שניא ליה בין סתם עיסקא להתנו בפירוש שיהיה הרינוח וההפסד ביניהם בשנה: וכן דעת הר"ר יונה ז"ל בעליותיו זה לשונו תקנה זה תקנו חכמים שהמקבל עסק מחברו למחצית שכר וקבל עליו אחריות החצי מאותו עסק ובעל העסק לא רצה לתת לו שכר ולא התנו ביניהם שום תנאי שיהיה שכר המקבל זה העסק באותו החצי של פקדון שלישי רנוח הפקדון ואם נפסד אותו עסק יפסיד זה המקבל זה שלישי ההפסד שהרי הוא חייב שחצי ההפסד מפני שחצי המעות הם מלנה אצלו ויש לו שלישית ובעל המעות יפסיד שני שלישי ההפסד ע"כ: וכן נמי כתב הרא"ש ז"ל בתשובותיו ונראה דאפילו להרמב"ם דאמר דסתם עיסקא לעולם פלגא מלנה ופלגא פקדון ואפילו היכ' דלא קצב לו שכרו ולעולם ישקול הנותן חצי ההפסד והמקבל חציו בהא ודאי מוד' דלא ישלם חלק שלם כיון שהתנו על הרינוח ועל ההפסד בפירוש וכן נראה ממה שכתב בחדושי פירק המקבל: ופרק אי זהו נשף והכי מוכח מההיא דרב עיליש דלעיל: ואי איכא הפרש בענין זה בין נאבדו המעות כולן לנאבדו מקצתן לא ראיתי מי שפקפק בזה כי אם הרמב"ם ז"ל בריש פ"ז וכתב דאם נאבד כל הממון שישלם המקבל כל חלק המלנה שעליו וחלק בזה על בעלי ההוראה שהורו דלא שניא אבד מקצת הממון או אבד כולו דלעולם לא ישלם המתעסק אלא שני שלישי המלנה כמו שביארנו: והרמב"ם ז"ל הכריע פבעלי ההוראה וכתב בחדושי פ' אי זהו נשף זה לשונו: וכל מה שאמרנו למעלה אנו דנין בעצמו אם הפסיד הפל שישלם מקבל כפי הראוי לו כמו שכתבנו ויפסיד בעל הבית כדינו שאם אין אתה אומר כן אע"פ שהפסיד בעל הבית הפל כיון שמשלם המקבל מלנה שלו נמצא שטרך בפקדון ברבית ההלואה ואע"פ שהפסיד בעל הבית מ"מ הוא עושה שליחותו ומלאכתו וכל מה שהפסיד בעל הבית מאותו העסק הוא מפסיד משכר חלק הפקדון אבל לשלם מכיסו לא ואין זה צריך לפנים עכ"ד: והמפרשים ז"ל כתבו סתם ולא חלקו ומדלא חלקו נראה דלא שניא להו בין נאבד הפל או המקצת: ואי איכא דמותיב מההיא דפרק המוכר את הבית דאמרין התם שטר פיס היוצא על היתומים דהוינו שטר עיסק' נשבע וגוב' מחצ' וכו' ואי בנאבד פל הממון לא ישלם אלא שלישי אמאי גבה מהיתומים מחצה והא פל דמצי למיטען להו ליתומים טענינו ודילמא נאנסו פל המעות או נגנבו למאן דאית ליה נגנבו ולא היה חייב אביהן אלא שלישי ואיכא למימר דההיא דשטר פיס מייירי בשכתוב בשטר שקבל אביהן שכר טרחו כפי הדין ולפיכך משלמין מחצה: אי נמי איכא למימר דמילתא דלא שכיחא לא טענינו להו ונאנסו קלא אית להו ואע"ג דאבוהון היה נאמן לא טענינו להו ליתמי: ולפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל דבנאבד פל הממון ישלם המתעסק מחצה אתי שפיר ההיא דשטר פיס אלא שפל המפרשים חלקו עליו קמאי ובתראי כמו שכתבנו והנה ליה יחיד לגבי רבים ואפי' אי הנה ליה יחיד לגבי יחיד בנדון

שְׁלֹפְנֵינוּ דְהוּי לְאִפּוּקֵי מְמוּנָא מִן הַמַּתְעַסֵּק הוּי כְּסָפִיקָא וּמְסָפִיקָא לָא מְפָקִינוּ מְמוּנָא אֲלָא מוֹקְמִינוּ לִיה אַחְזָקְתִּיה וְכֵן כְּתֹב הָרַא"ש ז"ל בְּפִסְקֵי סִנְהֶדְרִין ז"ל וְהִיכָא שְׁנַחְלֵקוּ שְׁנֵי גְדוּלִים בְּפִסְקֵי הַלְכָה לֹא יֵאמֵר הַדִּיּוּן אֶפְסוּק כְּמִי שְׁאֲרָצָה וְאִם עָלָה כֵן זֶהוּ דִּין שְׁקָר אֲלָא אִם חָכֵם גְּדוּל הוּא גְּמִיר וְסָבִיר וְיִוָּדַע לְהַכְרִיעַ כְּדַבְרֵי הָאֲחָד בְּרֵאיוֹת וְלַחְלֹק עָלָיו פְּאֲשֵׁר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה: כ"ש אִם יֵשׁ לוֹ סִיּוּעַ מֵאֲחָד מִן הַחוֹלְקִים: וְאִי לֹא בַר הֵכִי הוּא לֹא יוֹצִיא מְמוֹן מְסָפֵק ע"כ: וְכֵן גְּמִי פְתוּב בְּחֻשׁן מִשְׁפָּט: הַפְּלֵל הָעוֹלָה שְׁחֵיב שְׁמַעוֹן בְּאֲוֹנְסֵי שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי חֵלֶק הַמְּלוּנָה שְׁעָלָיו וְלֹא שְׁנָא נֶאֱבַד הַמְּמוֹן כְּלוּל אוֹ מִקְצָתוֹ וְלֹא שְׁנָא קָבַל עָלָיו אַחְרֵיאוֹת אוֹ לֹא קָבַל דְּלֹא יִשְׁלַם יוֹתֵר מִשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי חֵלֶק הַמְּלוּנָה כִּינּוּן דְּלֹא פִּסְק לוֹ שְׁכָרוּ זֶהוּ הַנִּרְאָה לִי לְעֵנְיֹת דַּעְתִּי וְשִׁגְיֹת מִי יָבִין נֶאֱם הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָה בְּטַעַם כְּעַקְרָא: מִשֶּׁהוּ 'וְ' אֶל אֲשֶׁר נ"ר: לְבַנ"אִיָּה לְמַעוֹלָה דִּין שְׁמוּאֵל וְ' צְדוּקָה נ"ר: אַחַר הַתְּשׁוּבָה הַנִּכְסְפָת לְרֵאוֹת דְּמוֹת דִּיּוֹקְנָה הַחֲקוּקָה בְּלִבֵּי וְקִשׁוֹר בְּרַעְיוֹנֵי: וּמִצּוּי בְּקִרְבֵי וְאִם נֶעְלַם מֵעֵינֵי: הַגִּיעֵנוּ שׁוֹרוּתִיךָ וְאוֹתוֹתִיךָ אוֹתוֹת תַּעֲלָה: לְנִכְפֵּשׁ הַמְּשִׁתַּקְקָת וְהַאֲמִנְלָה: הַנֶּעֱמִים וְהַנֶּאֱהָבִים: אֲשֶׁר מִהֲרָרִי הָאֲהָבָה חֲצוּבִים: וּמִמַּעֲיִנֵי הָאֲהָבָה אֲצוּלִים: וּבְשִׁמּוֹן הַיְדִידוֹת בְּלוּלִים: נִמְצָאוּ דְבָרֶיךָ וְאוֹכְלֵם וְכוּ' וּבִקְרוּאִים הַבְּאֲתִי: לְחַוֹת דְּעֵי אַף אֲנִי: בְּשִׂאלַת הָאֶסְמִכְתָּא: וְכִי אֲחִי אֲתָה: וּמָרָה דְשִׁמְעָתָא: פְּרַעְתִּי פָּה לְבִלִי חֹק: וְאֲשִׂא דְעֵי לְמַרְחֹק: בְּקִנְצֵי מִלִּין: וְאִם שְׁגִיתִי אֲתִי תְלִין: כִּי לְהוֹצֵאת הָאֲמַת אֵינוּ מְסָפִים עִמִּי הַזְּמוּ: וְאֲתָה הַעֵד הַנֶּאֱמָן: וְכִמְהָ מִתְּלֹאוֹתֵי סְבִיבֵי: וְכִמְהָ מִתְּמוּרוֹתֵי הַקִּיפּוֹנֵי: וְכִמְהָ מִחֲלִיפּוֹתֵי נִשְׁכּוֹנֵי: מְצוֹרֵר לְנַחַץ הַרְצֵ הַנְּמָרֵץ: שְׁבִין לִילָה הִיָּה וּבִין לִילָה הַלֵּף וְרֵץ: וְלִהְיוֹת מְצוֹנָה מְוֹטְלַת עָלֵי: לֹא אַחְשׁוֹךְ פִּי וּמִמְלָלִי: לֹא בְּנ"אִיָּה שְׂאֵלְתָה זֶה לְשׁוֹנָה: שְׁמַעוֹן הִיָּה רוּצָה לְלַכַּת לְמִקּוּמוֹ דְרָךְ יָם וּבָא רְאוּבֵן וְאָמַר לוֹ קִנְהָ מְמַנּוּ סְחוּרָה זֹו וְאִם אֵין לָהּ לְשִׁלְמָה בְּכָאן אֲנִכִּי אֲשַׁלַּח עִמָּךְ אִישׁ עִתִּי מֵאֲתִי לְקַבֵּל מְעוֹתֵי בְּהַגִּיעָךְ לְמִקּוּמָךְ: וַיַּעַן שְׁמַעוֹן וַיֹּאמֶר אֲנִכִּי אֲקַנְהָ מִמָּךְ זֶה הַמְּקַח כְּדִי לְמִלְאֵת רְצוֹנָךְ וְתִלְךָ אֲתָה עִמָּנוּ דְרָךְ אֲרַצְנוּ לְלַכַּת אֶל מְחֹז חֲפָצָךְ אַחַר שְׁפִנוֹנְתָךְ לְלַכַּת לְמַזְרַח וּבְהַגִּיעֵנוּ לְמִקּוּמֵי שָׁם ב"ה אֶפְרַע לָהּ הַמְּעוֹ' וְאִז נִתְרַצוּ שְׁנֵיהֶם עַל כֹּף וְנִתְפָּשְׁרוּ בְּאוֹתָהּ סְחוּרָה בְּסוֹף יְדוּעַ וּמִשָּׁף שְׁמַעוֹן הִנּוּ אוֹתָהּ סְחוּר' וְהַעֲלָה אוֹתָהּ לְסָפִין' עַל שְׁמוֹ עִם שְׁאָר סְחוּרוֹתֵי וּפְרַע לוֹ ג"כ שְׁמַעוֹן אִז קָצַת מִן הַמְּעוֹ' בְּתַחֲלַת פְּרַעוֹן וּנְשָׂאָר עָלָיו הַשְּׁאָר מְלוּנָה עַד הַגִּיעֵם שָׁם: וַיְהִי בְּבוֹאֵם אֶל הַמְּקוֹ' הַהוּא פְּרַע לוֹ ג"כ חֵלֶק אַחַר מִהַמְּעוֹת אוֹתוֹ שְׁמַעוֹן הִנּוּ וְקוֹדֵם שְׁהַשְׁלִים לְפָרוּעַ לוֹ כָּל הַמְּעוֹת רָצָה רְאוּבֵן לְחַזֵּר בּוֹ מֵאוֹתוֹ מְכָר וְנִתְחַרַט עָלָיו וְאִם שְׁאֵינוֹ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ: וְטוֹעֵן כִּי שְׁמַעוֹן לֹא קִנְהָ מְמַנּוּ אֲלָא אִם יִלְךָ עִמּוֹ בְּסָפִינָה וְאִם לֹא יִלְךָ עִמּוֹ שְׁלֹא יִקְנֶה מְמַנּוּ וְאִע"פ שְׁנִתְקַיֵּן הַתְּנָאֵי וְהִלְךָ עִמּוֹ לֹא קִנְהָ שְׁמַעוֹן דְּאֶסְמִכְתָּא הִיא וְאֶסְמִכְתָּא לֹא קִנְיָא: וְרַצִּיתָ לְעַמּוֹד עַל דַּעְתִּי בְּזֶה: וְאִם יוֹכֵל רְאוּבֵן לְבַטֵּל אוֹתוֹ מְכָר מְטַעַם אֶסְמִכְתָּא אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה וְדֹאֵי דְבָכִי הִיא גְּוֹנָא לֹא אֶסְמִכְתָּא הִיא וְאֶפִּילוּ לְפִי דְבָרֵי רְאוּבֵן וְאֶפִּילוּ אִי הִנָּה אִיהוּ גּוֹפִיָּה מִתְּנָה הַתְּנָאֵי וְלֹא כָּל כְּמִינֵיהָ לְבַטֵּל הַמְּקַח כִּינּוּן שְׁמִשָּׁף שְׁמַעוֹן הַסְּחוּרָה מַעֲתָה וְקִנְהָ אוֹתָהּ בְּדְרָךְ מְדַרְכֵי הַהִקְנָאוֹת דְּכִי אֶמְרִינוּ דְּאֶסְמִכְתָּא לֹא קִנְיָא הִנֵּי מִיָּלֵי בְּשִׁלְא הַחֲזִיק בְּמִקְחָ אוֹ מִשָּׁף אוֹתוֹ מֵעִיקְרָא מִשׁוּם דְּלֹא גָמַר וּמִקְנֵי לִיה שְׁכָּל הָאוֹמֵר אִם יְהִיָּה כֹּף אוֹ לֹא יְהִיָּה אוֹ אִם תַּעֲשֶׂה כֹּף אוֹ לֹא תַעֲשֶׂה כִּיבִין מִצַּד הַמּוֹכֵר בֵּין מִצַּד הַקּוֹנֶה עַדִּיּוּן דַּעְתוֹ סוּמְכַת שְׁמָא יְהִיָּה אוֹ לֹא יְהִיָּה אוֹ שְׁמָא יַעֲשֶׂה אוֹ לֹא יַעֲשֶׂה וְלֹא גָמַר וּמִקְנֵי לִיה אֲלָא לְאַחַר זְמַן כְּדִמְקַיִים תְּנָאִיָּה וְהִנָּה לִיה כְּמֵאן דְּאֶבְטַחִיהָ לְמִקְנֵיהָ וּלְפִיכָף הוּיָא לִיה אֶסְמִכְתָּא וְלֹא קִנְיָא: וְאֶפִּי בְּשִׁתְּחַזִּיק

לבסוף אחר שנתקנים התנאי אבל במה שמוחזק מעתה בידי הקונה אין בו דין אסמכתא כלל דאי לא גמר ומקנה ליה לא הנה מסר ליה המקח מעתה דגבי הקנהו במעכשיו מאי טעמא אמרי דקני משום דגמר בדעתו להקנותו דאלו לא גמר בדעתו להקנותו לא הקנהו מעכשיו גבי מחזיקו מעתה נמי כל שפן דגמר להקנותו יותר מפשאמ' מעכשיו דהלא חזקה זו מעכשיו הוא מחזיק בה: וכן פתב המימוני זכרוננו לברכ' בבירור ריש פרק י"א מהלכות מכירה זה לשונו: במה דברים אמורים בשקנה בדרך מן הדרכים שקונין בהו והרי יש עליו לקיים התנאי וכו' פיצד המוכר בית לחברו או נתנו לו במתנה על מנת שילך עמו לירושלם והחזיק זה בבית הרי זה קנה וכו' ויש מן האחרונים ו"ל שחלקו עליו בזה וכתבו דאף על גב דהחזיק מעתה לא קנה אלא במעכשיו ועיקר ראיתם מההיא דפרק איזהו נשך הלנהו על שדהו ואמר לו אם לא באת מפאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכו' והלנהו על שדהו שהעמידו בשעת הלואתו ולוקח אוכל פירות משמע ואפי' הכי אוקימנא בגמרא דלא קני אלא במעכשיו וכו' ולאו ראיה היא דשאני התם דלא בא להקנות לו השדה ולא לקח ממנו המעות אלא דרך הלואה ונתן לו הקרקע כמו משכון ומסתמ' אפי' בשהלוקח אוכל פירות לא גמר להקנותו אלא אם אמר מעכשיו: ובעל מגיד משנה ו"ל פתב בדחיית ראיה זו ואין זו ראיה גמורה דע"כ לא קאמרי' דאין דין אסמכתא במה שביד הקונה אלא במה שהחזיקו המקנה על דעת להקנות הדבר אם יתקיים התנאי שזה קנין חזק ואין בזה דין אסמכתא אבל בהלנהו על שדהו דעת בעל השדה לא החזיקו בדבר אם לא יתקיים מה שאמר שהרי כבר היה מוחזק מחמת מעותיו שהלנהו ונמצא שלא נוסף דבר מחמת מה שהו' נודר לו ע"כ: וקרוב למה שאמרנו: וגם הרמב"ן ו"ל דחה אותה ראיה בחדישיו פר' הנהב: ותדע דבסלוק האסמכתא לפי דעת הרמב"ם ו"ל יש בו שלשה דרכים וכפי חלוף הנושאים ודינם כה: אם המקח בידי המוכר ולא הוחזק בו הלוקח מעיקרא אם קנו ממנו במעכשיו קנה ואין בו דין אסמכתא דכל מעכשיו מסלק האסמכתא פדאמרי' בפ' איזהו נשך ולמניומי קשיא מתני' ומשני מתני' בשאמר מעכשיו וכו' פדאית' התם: ואם המקח בידי הלוקח והוחזק בו מעתה ע"מ לקנות פשייתקיים התנאי אין צריף למעכשיו ולא לדבר אחר דכיון שהחזיקו מעתה לא גרע ממעכשיו כמו שאמרנו: ואם אין הדבר בידי המוכר ולא בידי הלוקח אלא בידי שלישי כגון המתפס זכיותו אם קנו ממנו בב"ד חשוב קנה ואע"ג דלא אמר מעכשיו פדאית' בגמרא פ"ד נדרים ובהלכות פרק גט פשוט: והני מילי בבית דין חשוב ובמתפס זכיותו אבל קנין סתם לא מהני ליה לסלק האסמכתא פדמפורש שם בדבריו פרק י"א מהלכות מכירה ו"ל האומר קנה בית זו מעכשיו וכו': פיצד אם באתי מפאן ועד יום פלוני קנה בית זה מעכשיו וקנו ממנו על כה נראה דלא סגי ליה בקנין לבד עד דאמר מעכשיו: וכן במה שכתב שם במתפס זכיותו שצריף קנין בבית דין חשוב: וכן במה שכתב בסוף הפרק פשהיו חכמי ספרד רוצין לקנות באסמכתא כה היו עושים וכו' הרי שאף בקנין לא מצא לסלק האסמכתא עד שיתחייב תחלה המקנה בחוב גמור: ואל יקשה לה ממה שכתב שם בתחלת הפרק במה דברים אמורים בשקנה בדרך מן הדרכים שקונין בהם וכו' דהתם היינו טעמא דקני בכל אחד ואחד מהדרכים משום דנתן הדבר ואחר כה התנה כגון שאמר בית זה נתון לה או קנוי לה אם תעשה כה וכה ולפיכך לא יתלה בזה דין אסמכתא והוי פתנאי בני ראוהו ויגני גז וקני בקנין לחוד אפי' בלא מעכשיו: אבל באומר אם יתקיים

תנאי זה אני מוכר לך או נותן לך דבר זה הניא ליה אסמכתא שהרי סמך קנייתו לקיום התנאי ולא קנו אלא במעכשיו כמו שזכרנו: ואל יקשה לך גמי מה שכתב בסנהדרין סוף פרק ז' דכתב שם מה שקנו מידו שאם לא יבוא ביום פלוני יהיה חברו נאמן בטענתו ויטול כל מה שטען בלא שבועה וכו' ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואבד זכותו וכו' דמשמע מדבריו דבקנין סתם סגי ולא בעי בית דין חשוב: נראה לי דהתם גמי בבית דין חשוב משמע דמיינרי בהלכות סנהדרין ובבית דין קבוע דמסתמא בית דין חשוב הוא וכמו שפי' הרשב"א ו"ל דבית דין חשוב אף על פי שאינו סמוך אלא חשוב להפקיע ממון מןמחה לרבים: ויש מי שכתב ליישב דבריו ו"ל דשמא לא דמי מתפיס כמודה זכותיה להתפיס שטרו או שוברו בבית דין דשטר דבר שיש בו ראיה הוא ואי לאו דגמר ומקנה בבית דין חשוב הניא אסמכתא: אבל דבר שתלוי בשבועתו לפטור את עצמו אין זה אסמכתא הואיל ובגידו לפטור בשבועה עד כאן: ויש מן המפרשים ו"ל שכתבו דקנין סתם גמי מהני לסלק כל אסמכתא דכל קנין סודר הוא במעכשיו דאי מעכשיו לא קני בתר הכי לא קני דהא הדר סודרא למאריה וכדמוכח בנדריים פרק השותפין: ולפי דעת הרמב"ם ו"ל איכא למימר שזה הוא בקנין סתם שחל מעתה דכל שקנו מידו לאלתר קנה אבל במה שמתנה במה שיעשה לאחר זמן אין הקנין חל עתה אלא אם כן פורש ואמר מעכשיו: אי גמי בבית דין חשוב ובמתפיס זכיותיו דוקא כמו שנתבאר: הילכך בנדון שלפנינו זכה שמעון במקחו ואין סמך לאותה אסמכתא כלל כיון שמשך הסחורה כנזכר ואחר כך נתקיים התנאי דכל היכא דאיכא חזקה מעיקר' כמעכשיו דמי כדפרישית: וכל שכן לפי דברי הריטב"א זכרונו לברכה דלא שייך אסמכתא בכי האי גוונא כיון שתלה תנאו באם אלה: וזה לשון הרב זכרונו לברכה הנזכר כבר פירשנו בבבא מציעא גם בבבא בתרא הא דאמר רבנן כל דאי אסמכתא ולא קניא דלאו כללא דווקא הוא דאם כן בטלת כל תנאי שבעולם אלא ודאי אין לנו אסמכתא אלא כשיש בה שלשה דברים האחד שתלה תנאו בשלא לעשות כגון אם לא באתי שהיה סבור שיכול לעשות אבל כשתלה דבריו באם אעשה והוא בא ונעקר תנאו בגידים ועשה אין כאן אסמכתא ופשוט הוא ולא תמצא שזנזרה אסמכתא בכל התלמוד אלא באי לא עבידנא: הב' שהתנה על עצמו בדבר שהוא בגידו שאלו התנה בדבר שאינו בגידו אין כאן מקום אסמכתא דעל מה סמך מפני זה כל שתולה בדעת אחרים אין זו אסמכתא וכדאמרנו לה בפרק דיני ממונות גבי מפריחי יונים ומשחקי בקוביא: וכן בשנה דבר בגידו לגמרי ליכא אסמכתא סבור הוא לעשות וגומר ומקני מעכשיו: והכי מוכח בבבא מציעא מההיא דפירקין התם בגידו הכא לאו בגידו וכדפרישנא התם: הג' שהוא מתנה על עצמו דרך קנס למיגזם ולמיעבד מילתא יתירתא כדי לרצות לחברו ולאפוקי כל מה שיעשה מעצמו בלא שום דוחק ולפי' אין במתנה ולא בגיטין צד אסמכתא בכל התלמוד והיינו שהיא דפרק יש נוהלין דאם ילדה אשתי זכר יטול מנה וכן קבלתי כל זה משני רבותי רבינו אהרן הלוי והרשב"א ו"ל והוא כלל יציב וקיים והאי עובדא דהכא כולוהו איתנהו ביה עכ"ל: ובמה שכתבנו בענין זה די מבלי שנשית לב לפרטים אחרים בענין אסמכתא יארך ספורם ואין צורך באורך: נאם נאמן אהבתה: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר: נר"ו: לח תונגיס ומה ששאלת לפרש לך מה הפרש יש בין הפי' שפירש הריא"ף ו"ל בהלכות ראש השנה בההיא דתנא דבי ר' ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכך היא המדה לפירוש הגאון ו"ל שהביא שם

עם ביאור פונגת הריא"ף ו"ל באר היטב לפי שראית מה שפכת ה"ר"ן ו"ל בענין זה בפי
ההלכות ולא נסתיימו לה דברי: תשובה טובא איפא בינייהו דלדברי הריא"ף ו"ל מאי
דקאמר ר' ישמעאל נכף היא המדה אקרא דהן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר
קאי: דאותן שתי עונות ראשונים יהיו קלות או חמורות הקדוש ברוך הוא מעבירין
ראשון ראשון ואינו נענש עליהם כלל: וקאמר רבא אפילו הכי אינו נמחקין עד יום
המיתה אי איפא רוב זכיות הרי הן נמחקין ונמצא שאינו נענש עליהן לא בעולם הזה
ולא בעולם הבא: ואי איפא רוב עונות בר מינייהו מחשבון בהדיהו ואלו לדברי הגאון
ו"ל אם הנה אדם פשר שלא חטא רק בקלות קב"ה מעביר כל אותן עונות הקלות שעשה
ראשון ראשון דכשימחל העון הראשון נמצא השני ראשון והוא מעבירו ג"כ: וכן
השלישי וכן הרביעי וכן פולם: אבל מכל מקום אותן עונות אינו נמחקין אלא תלויין
ועומדין עד יום המיתה ובאותה שעה מחשבין זכיותיו עמהם אם גברו זכיותיו מהן הרי
אותן עונות עברו אחד אחד ואינו נענש עליהן וכאלו לא עשאן דמי ואם גברו אותן עונות
מזכיותיו הרי הן נחשבין כולן ונענש עליהן לעולם הבא: ולפום האי פירושא דגאון ו"ל
וכף היא המדה ארב חסד מטה כלפי חסד קאי דלא אשגח בעונות ראשונים כל עיקר:
וקאמר דכי מחשבין זכיותיו מחשבין להו עם כל העונות שעשה ראשונים ואחרוני ואם
רבו העונות נענש על הכל ואם רבו הזכיות נמחקין הכל מה שאין פן לדעת הריא"ף ו"ל
דלדידן לא מחשבון אלא משתי ואילך ואם רבו הזכיות נמחקו הראשונים ואם רבו העונות
נענש על הכל: וה"ר"ן ו"ל כת' דההפך שיש ביניה' הוא במימרא דרבא דלדעת הריא"ף
ו"ל כי קאמר רבא ואי איכ' רוב עונות מחשבון בהדיהו הכי קאמר דאי איפא רוב עונות
בר משלשה ראשונים מתחשבי בהדיהו: אבל לפירוש הגאון ו"ל כי קאמר רבא ועון
עצמו אינו נמחק דאי איפא רוב עונות ואפי' בהדי שלשה ראשונים מחשבין להו וכו':
נר' שהוא מפרש בדברי הרי"ף ו"ל דאם נמצאו זכיותיו יותר על עונותיו שמעבירין כל
עונותיו ראשון ראשון וכפי" הגאון ו"ל ולפי זה לא מצא ביניהם הפרש אלא במילתא
דרבא דלגאון מחשבין בהדי שלשה ראשונים ולהרי"ף ו"ל מחשבין בר מיניהו: אבל
בדר' ישמעאל כהדדי ניגהו וזו היא שיטת הרמב"ם ו"ל פ"ג מהלכות תשובה שכת' הוא
ו"ל שהוא תופס דרפכ' של הריא"ף ו"ל ואין זה הדרך מוכרח בדברי הרי"ף ו"ל וכ"ש
דלישנא דידיה לא משמע הכי דכי קאמר הרי"ף ו"ל אלא מעביר ראשון נכף היא מדתו
שלא לחייבו מתחלה וכו' אין הפונה אלא על הראשונים ולא על הכל וכן מצאתי לאחד
ממפרשי ההלכות שכתב כי ההפך ביניהם הוא דלדעת הגאון ו"ל מעבירין לו על כל
עונותיו ראשון ראשון: ולדעת הריא"ף ו"ל השלשה הראשונים: ומה שכתב ה"ר"ן ו"ל:
דהרי"ף ו"ל מיירי בשלשה עונות ראשונים על פרחין צריף לומר דבצבור משמע דלא
אמרו שלשה ראשונים אלא לגביהספים הוא ו"ל שם דמחרימין בפניהם ואין להשביעם
כלל על דבר המוחזק בידם וכן הנה רגיל לדון רבו הרמנ"ע ו"ל שלא להשביעה אפילו
גדולים וכל שכן קטנים: כלל דמילתא דאין להוציא הספרים מיד יורשי ראובן כלל
אלא מחרימין בפניהם פדברירנא: ומענין העלילה אשר שאלתם אם היתה ידועה לאביהם
של ראובן ושמעון ולא החזיק בה ראובן אביהן של תומים אחר מימת אביו שניחזקה
לאו כל כמיניהו ומוציאין את חלק שמעון אחי אביהן מתחת ידם דקרקע בחזקת בעלים
הראשונים עומדת אבל אם החזיק בה ראובן שני חזקה בלא מוסה ובלא מערער או

אֶפְיָלוּ הַחֲזִיק בָּהּ הוּא יוֹם אֶחָד וְהַחֲזִיקוּ אַחֲרָיו שְׁנֵי חֻזְקָה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָם אֲבָל מִחֲמִירִין בְּפִנְיָהֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתְבֵנוּ וְאֵע"ג דְּרָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אַחֵי נִינְהוּ וְעִדְיִין לֹא חִלְקוּ גֵרָאָה דְאַפְי' הֵכִי יֵשׁ לָהֶם חֻזְקָה זֶה עַל זֶה וְכַדְמוּכָח הֵתָם פֶּרֶק חֻזְקַת הַבָּתִּים גַּבִּי אוֹתָן שְׂאִין לָהֶם חֻזְקָה זֶה עַל זֶה דְקֶאֱמְרִינֵן הֵתָם בֵּן שְׁחֵלֵק וְאִשָּׁה שְׁנַתְגַּרְשָׁה הֲרִי הֵן כְּשֶׂאֶר כָּל אָדָם וְיֵשׁ לָהֶם חֻזְקָה זֶה עַל זֶה מִשְׁמַע מִהֶכָּא דְאַחִין בֵּין חִלְקוּ בֵּין לֹא חִלְקוּ הֲרִי הֵן כְּשֶׂאֶר כָּל אָדָם מִיְהוּ הֲגִי מִיְלִי בְּשֶׁהִיוּ רָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן חִלְוִקִין בְּעֵסְתָן וְלֹא הִיְתָה הוֹצָאָתָן בְּיַחַד אֲבָל אִם לֹא הָיוּ חִלְוִקִין בְּעֵסְתָן וְהִיְתָה כָּל הוֹצָאָתָן בְּיַחַד וְדַאי אֵין לָהֶם חֻזְקָה זֶה עַל זֶה: וְכַדְמוּכָח גַּבִּי הֵתָם אֶחָד מִן הָאַחִין שְׁמַת וְהָיוּ אוֹנוֹת וְשִׁטְרוֹת יוֹצְאוֹת עַל שְׁמוֹ וְכוּלֵי וְהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמֵן וְכַרְב וְכֵן כְּתוּב בְּחֻשָׁן מִשְׁפָּט בְּשֵׁם הָרַב אֶלְבְּרָצִי"לוֹנִי ז"ל הָאַחִין שְׂאוּכְלִין עַל שְׁלִחָן אֶחָד וְכִיס אֶחָד לָהֶם הָא מִיְלִתָּא לִיתָא בַּגְמ' וּמִדְאֶמְרִינֵן בְּאָב וּבִאִשָּׁה וּבַעֲלָהּ בֵּן שְׁחֵלֵק וְאִשָּׁה שְׁנַתְגַּרְשָׁה הֲרִי הֵן כְּשֶׂאֶר כָּל אָדָם מִשְׁמ' דְאַחִין בֵּין חִלְקוּ בֵּין לֹא חִלְקוּ הֲרִי הֵן כְּשֶׂאֶר כָּל אָדָם: אֲבָל מִשְׁקוּל הַדַּעַת יֵשׁ לָנוּ לְדַקְדָּק אִם אֵין חִלְוִקִין בְּעֵיסְתָן קְרוּבִים לְהִיּוֹת כְּאָב וּבֵן לְפִיכָּהּ אִם כָּל הוֹצָאָתָן בְּיַחַד אֵין לָהֶם חֻזְקָה זֶה עַל זֶה ע"כ: הִילְכָּהּ אִם לֹא הַחֲזִיק רָאוּבֵן אֲבִיהֵן שֶׁל יְתוּמִים אֵלוּ בְּאוֹתָהּ עֲלִיָּה שְׁנֵי חֻזְקָה אוֹ אִפִּי שְׁהַחֲזִיק בָּהּ וְלֹא הָיוּ חִלְוִקִין בְּעֵיסְתָן וְהִיְתָה הוֹצָאָתָן בְּיַחַד אֵין לְרָאוּבֵן בָּהּ חֻזְקָה כָּלִל וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָן שֶׁל יְתוּמִים וְחוֹלְקִין אוֹתָהּ עִם שְׁמַעוֹן אַחֵי אֲבִיהֵן: כֶּה גֵרָאָה לִי שׁוֹרֵת הַדִּין וְהָאֵל יוֹרְנוּ מִדְּרָכָיו: נָאֵם הַמְּשִׁתוֹקֵק לְחֶבְרֵתָהּ: מִשָּׁה בַכַּהֲר"ר יִצְחָק ז"ל ו' אֵל אֲשֶׁקֶר: נר"ו: מֵא גְרָבָה שְׂאֵלֶת שִׁישׁ מְנַהֵג בֵּינֵיכֶם מִיָּמִים קְדָמוֹנִים שְׁמִי שִׁישׁ לוֹ מִקְנֵה צֶאֱן וּמִקְנֵה בָּקָר אוֹ שְׂאֵר בְּהֵמוֹת שְׁנוֹתָן אוֹתָן בְּיַד רוּעָה עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת וְאָף ע"פ שְׁלַפְעָמִים יוֹצֵא בָהֶן בְּשִׁבְתָּ חוּץ לְתַחוּם: וְעַתָּה יֵשׁ בֵּינֵיכֶם מִי שְׁמַעְרַעַר בְּזֶה מִצַּד שְׂאֵנְחָנוּ מְצוּוִין עַל שְׁבִיתָתָן דְּכָתִיב לְמַעַן יָבוֹחַ שׁוֹרֵף חֲמוּרָהּ וְכו' וְשְׂאֵלֶת אִם יֵשׁ הִיתָר בְּדָבָר: ע"כ טוֹפֵס הַשְּׂאֵלָה וְכַלְשׁוֹנָה: תְּשׁוּבָה דַּע שְׁמֵלְבַד אִסּוּר שְׁבִיתָתָ אֲשֶׁר שְׂאֵלֶתָם עָלָיו אִסּוּר לִישְׂרָאֵל לְמִסּוֹר אֵת בְּהֵמָתוֹ לְרוּעָה עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת מִטַּעֲמָא אַחֲרֵינָא וְכַדְאִיתָא בְּהִדְיָא בַּפ"ק דְּצוּרֵת כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת ת"ר אֵין מְעַמִּידִין בְּהֵמָה בְּפִנְיֵה דְקֶאֱמַר שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת זְכָרִים אֲצֵל נְקֻבוֹת וּנְקֻבוֹת אֲצֵל זְכָרִים וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה לְרוּעָה שְׁלֵהֶם וְכֵן פְּשׁוּט בְּהִלְכוֹת הָרִי"ף ז"ל: וְכֵן כְּתֹב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפְּכ"ב מֵהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיָּאָה זֶה לְשׁוֹנוֹ וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף לְרוּעָה עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת: וְכֵן גַּבִּי כְּתֹבוּ רֹב הַמְּפָרְשִׁים וְהַמְּחַבְרִים ז"ל: וְטַעֲמ' דְּמִיְלִתָּא מִשׁוּם דְּחֻשִׁידֵי אַרְבִּיעַת בְּהֵמָה וְהֵן אִסּוּרִין בָּהּ דְּכָתִיב וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר: וְנֶאֱמַר וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְּשׁוֹל: וְאָף עַל גַּב דְּבְהֵמָה שְׁלֵהֵן לֹא רְבִיעִי לָהּ מִשׁוּם דְּחֻשִׁיס עַל בְּהֵמָתָן אִם הִיא נְקֻבָה שְׁמָא תִתְעַקֵּר וְלֹא תִלַּד וְאִם הִיא זָכָר שְׁמָא יִכְחִישׁ: גַּבִּי בְּהֵמָת יִשְׂרָאֵל לֹא חִיִּישִׁי לָהֶכִי וְרַבְעִי לָהֵן וְכַדְמְפָרֵשׁ הֵתָם וְלִפְיָכָהּ אִסּוּר לִיַחַד עֲמָהֶם בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף לֹא זְכָרִים וְלֹא נְקֻבוֹת: מִיְהוּ לְפִי דַּעַת הַרְשָׁפ"א ז"ל בְּמִקְוֹמוֹת הַיְדוּעִים שְׂאִינֵן חֻשׁוּדִין עַל הַרְבִּיעָה מוֹתֵר לִיַחַד עֲמָהֶם בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף אֲבָל בְּסֵתָם מְקוּמוֹת שְׂאִין יְדוּעֵי אֵי חֻשִׁידֵי אֵי לֹא חֻשִׁידֵי אִסּוּר: וְכֵן כְּתֹב שֶׁם פ"ב זֶה לְשׁוֹנוֹ וּבְפֶרְקִין דְּלַעֲיֵל אִסְיָקָא דְלֹא נֶאֱסַר לִיַחַד אֲלֵא בְּמִקְוֹם שְׁחֻשׁוּדִין עַל הַרְבִּיעָה וְאֵי גַבִּי בְּסֵתָם מְקוּמוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכְבִים וּמַזְלוֹת שְׁלֵא נוֹדַע מְנַהֵגָם אֲבָל בְּמִקְוֹמוֹת הַיְדוּעִים שְׁלֵא נִחְשָׁדוּ מוֹתֵר לִיַחַד ע"כ: וְכֵן גֵּרָאָה ג"כ דַּעַת רִש"י ז"ל שֶׁכְּתֹב מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְמִסּוֹר וְכו' כְּגוֹן מְקוֹם שְׁלֵא נִחְשָׁדוּ עַל הַרְבִּיעָה אֵי גַבִּי בְּסֵתָם עוֹבְדֵי כוֹכְבִי

ומזלו' אכל במקומות הללו שאינן חשודין בה אדרבה שמכין ועונשין עליה מותר ע"כ:
ולפיכך היו נוהגין במקומות מארץ אדום לתת את בהמתן לרועה עובדי כוכבים ומזלות
כיון שהיה ידוע להם דבאותן המקומות לא היו חשודין על הרביעה והיו ממיתין עליה:
וכן כתבו מן המתכרי' ז"ל הילכך במקומות הללו אפילו לדעת הרשב"א ונהר"ן ז"ל נראה
דאסור דהא לא ידעי אי חשידי אי לא חשידי וכ"ש לפי דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל
שכתבו סתם ולא חלקו פלל ואלמלא דמסתפינא הוה אמינא דעובדי כוכבים ומזלות
הללו חשידי טפי ולכןלי עלמא אסור: ומיהו לענין מעשה נראה לו דכיון שנהגו במקומות
שלכם משנים קדמוניות ליתן בהמתן לרועה עובדי כוכבים ומזלות ואין שומעין להחמיר
הנח להם לנהוג כמנהגם דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין וכ"ש שיש להם קצת מן
המפרשים ז"ל על מי שייסמכו וכתבו דמאן דחייש לרביעה היינו רבי אלעזר ומשמע
דרבנן לא חיישי להכי וכהיה שינויא דסמכא היא ע"כ מיסודם ז"ל: וכמו שנר' נמי
בתשובות הגאונים ז"ל הפתובים לקמן דלא חששי להכא: ולענין שבת אשר שאלתם
עליו אם יש לחוש שמא יצא בהן הרואה חוץ לתחום: נראה לי דאין לחוש לזה פלל כל
שלא נתן אותן לרועה ביום השבת עצמו: ואף על גב דאמרין פרק משילין הבהמה
והפלים פרגלי הפעלים פלומר דאין אדם יכול להוליך בהמת ישראל ולא פליו אלא
למקום שבעליהן יכולין לילך דהיינו אלפים אמה: מ"מ כיון דתחומין דרבנן אין לחוש
לזה אלא אם כן נותנה לו בשבת עצמו כמו שכתבנו ואפילו לפי דעת הרמב"ם ז"ל שכ'
דתחומין דשנים עשר מילין דאוריית' אין לחוש דלעולם אין דרך הרועי' להרחיק שנים
עשר מילין ומילתא דלא שכיחא הוא ולפי' לא חיישי' וכ"ש לפי דעת רוב המפרשים
והמחברים ז"ל שכתבו דלעולם תחומין דרבנן ואפי' אלף מילין לפיכך אם נותן הבהמה
לרועה ברביעי או בחמישי מותר ולא חיישינן למידי דהא אפילו במשפירה לעובדי
כוכבים ומזלות יודע שעושה בו העובדי כוכבים ומזלות מלאכה בשבת איכא מאן דשרי
בכי האי גוונא וסבירא ליה דמההיא דב"ש דאית להו שביתת פלים ואפילו הכי ברביעי
ובחמישי שרו להשאיל ולהשפיר נשמע לב"ה גבי בהמות דברביעי ובחמישי מותר
להשאיל ולהשפיר וכ"ש באיסור תחומין דרבנן דאין לאסור ליתן הבהמה לרועה קודם
השבת משום תחומין דלעולם לא אשפחן בכי האי גוונא דחשו להכי: תדע דהכי הוא
דהא התם פרק קמא דעבודה זרה לא אמרינן דאסור למכור להם בהמה שמא ישאלנה
וישפירנה להם ואתו למעבד בה מלאכה בשבת אלא בהמה גסה הראויה למלאכה אבל
בהמה דקה פגון צאן וכיוצא בהן מותר וכן דעת המפרשים ז"ל: ואי איתא דחיישינן
לתחומין דרבנן אמאי לא חששו להכי ואסרו כל בהמה גזר' שמא יוציאנ' חוץ לתחו'
אלא לאו שמע מינ' דליכ' למיחש להכי פלל: ותו גבי ואין נותנין בהמ' לרוע' שלהם נמי
וטעמ' דמילת' משום רביעה תיפוק לי נמי משום איסור שבת שמא יוציאנה חוץ לתחום
דאף ע"ג דגבי רועה לא חיישינן לאיסור מלאכה וכ"ש בבהמה דקה דלא שייכא בה מיהו
אפתי איכא חשש תחומין: ואי איתא לא הווי משתמיט חד מרבנואתא מלמכתב הכי אלא
ודאי דלאיסור תחומין ליכא למיחש: ותו מוכחא הא מילתא נמי ממאי דאמרין התם
במתני' בן בתירא מתיר בפוס פלומר למכור אותו להם ולא חיישינן לשאלה ולשכירות
דאי נמי משפיר ליה לעובדי כוכבים ומזלות לא יעשה בו מלאכה שחייבין על שגגתה
חטאת ומיירי בפוס המוכן לרכיבת האדם והלכתא פותיה וכדאיתא התם תני' בן בתירא

מתיר בסוס מפני שאינו עושה בו מלאכה שחייבין על שגגתה חטאת: אומר רבי יוחנן הלכה כבן בתירא משום שהחי נושא את עצמו ואין בו מלאכה אצל הסוס וגבי אזהרת שבייתת בהמה מלאכה פתיכה ואע"ג דאיכא מאן דמוקים להא דבן בתירא בסוס המינוחד להביא עליו עופות החיין שצדדין בהן וכדמוקמי לה בפרק המצניע ולית הלכתא פותיה בהא: מ"מ בסוס המינוחד לאד' מודו דשרי משו' דבאדם קא מודו ליה רבנן לר' נתן דהחי נושא את עצמו וקמו שפתב הרמב"ם ז"ל בחבורו הגדול ובפירוש המשנה: ואי איתא דחיישי' לתחומין אמאי לא חיישינן גבי סוס שמא יוציאנה חוץ לתחום אלא דלעולם להכי לא חיישינן הילכף אם נותנן לרועה יום רביעי ויום חמישי מותר וכ"ש אם מתנה עמו שלא יוציאם חוץ לתחום דשרי טפי ולא חיישי' למידי פדכתיבנא: ומדברי רבינו האי גאון ז"ל נראה אפילו יום ששי מותר ליתן אותן לרועה ואין לאסור אלא בשבת דוקא וכן כתב בתשובה ואסור לבר ישראל למקסר חיותא לרועה עובדי כוכבים ומזלות בשבת שמא יוציאנה חוץ לתחום וזהו דאמרי' אמרו עליו על רבי יוסי הפהן שלא נמצא כתב ידו ביד עובדי כוכבים ומזלות מעולם ע"כ: ומדלא אסר אלא דוקא בשבת נראה דאם נתנה מבעוד יום מותר: וזה נראה ברור: וכן נראה נמי ממה שכתב רב צמח גאון ז"ל בתשובתו וזה לשונו: ומה ששאלתם מאן דמסר חיותא לרועה עובדי כוכבים ומזלות כל ירחא בכון וכן ושהיא חיותא גביה בשבתות וימים טובים שרי או אסור הכין חזינא דשפיר דמי ושרי וליכא למיחש אלא דילמא חליב להו עובדי כוכבים ומזלות בשבתות ומה נפיק מינה אי מישקא והוי לישראל ואי אתני ישראל מעיקרא בהדי רועה על מנת דחלבה לרועה ולית ליה ביה מדעם שפיר דמי ע"כ: אלמא דליכא למיחש לתחומין כלל דאלא מעתה גבי כליו נחפיציו נמי הוה אסור לשלוח ביד העובדי פוכבים ממקום למקום דהכלים נמי פרגלי הבעלים הם ולעולם לא קא חזינו מאן דחייש להא מילתא כלל: ונוהגין בכל תפוצת הגולה לשלוח פליהם ומשאות שלהם ממקום למקום ונותנין אותן לעובדי כוכבים ומזלות ואפילו בערב שבת ואין מפקפק בדבר אלא דלעולם כל שנותן הבהמות לרועה קודם השבת מותר: ואין זה צריך לפנים: מט ליפנטו שאל' אנשי עיר אחת הם ובית דינם תקנו ביניהם בתרמות ובהסקמת גדולה עליהם ועל זרעם ועל כל הבאים אחריהם מעת' ועד עולם לעשות את יום אחד עשר יום לחזש טבת פיום פורים לכל דבר פדי לפרסם נס אחד גדול שנעשה להם באותו יום ובכלל תקנתם התקינו שאפילו מי שישנה את מקומו וילך לשפון בעיר אחרת לא יסור מעליו חוק התקנה הדיא עד עולם יורה המורה אם יש פח ביד אנשי עיר אחת לתקן פיןצא בזה או לא: ואם תקנתם תקנה אם יוכלו לגזור אף על הבאים אחריהם עם הרחבת הפיאור בענין אחרת אם חלה עליהם ההסקמה בכל מקום שהם או לא: עם הרחבת הפיאור בענין המנהגות: תשובה ודאי יכולין הם בני העיר לתקן ביניהם תקנות ולעשות הסכמות וגזרים ולקנוס העובר עליהן ואפילו להסיע ממדת דין תור': וכדתניא בפרק קמא דבבא בתרא ורשאיין בני העיר להתנות על המדות ועל השערים ועל שער פועלין ולהסיע על קיצותן: ופרש"י ז"ל לקנוס על קצת דבריהם ולהסיע על מדת דין תורה ע"כ: והכי נמי איתא בתוספתא רשאיין בני העיר לומר כל מי שיראה אצל פלוני יהיה נותן פך וכך וכל מי שיראה אצל מלכות יהיה נותן פך וכך וכל מי שתרעה פרתו אצל הזרעים יהא נותן

כָּהֵן וְכֹהֵן: וְאֶפְיָלוּ בְּנֵי אֲנָמְנוֹת אַחַת יְכוּלִין לְהַתְּנוֹ' בִּינֵיהֶם בְּעֵינֵינִי אֲנָמְנוֹתָם כְּבָנֵי עֵיר אַחַת וְכַדְאִיתָא הָתָם גְּבֵי הִנְהוּ טַבְּחֵי דְאַתְנֵי בְּהַדֵּי הַדְּדֵי דְכָל דְעַבִּיד בְּיוֹמָא דְחַבְרֵיהָ לְקַרְעֵיהָ לְמַשְׁפָּיָה: וּבַתּוֹסְפָתָא נְמִי אֲמַרִּינָן רִשְׁאִין הַצְּמָרִין וְהַצְּבָעִין לֹאֲמַר כָּל מְקַח שְׂבִיבֹא בְּעֵיר גִּהְיָה שְׂוֹתְפִין בּוֹ: רִשְׁאִין הַנְּחַתּוֹמִין לְעֵשׂוֹת רְגִיעָה בִּינֵיהֶם כְּלוֹמַר לְעֵשׂוֹת רְגַע אוֹ שְׁעָה יְדוּעַ בִּינֵיהֶם לְמַפְּוֹר בְּהָ כָּל אֶחָד פָּתוּ וְלֹא יִמְפְּוֹר בְּרַגַע חִבְרוּ וְכֵן רִשְׁאִין הַחֲמָרִין רִשְׁאִין הַסְּפָנִין וְכוּ' מִיְהוּ דְוָקָא בְּדֹאִיפָא אָדָם חָשׁוּב בְּהַדְּיָיְהוּ וְעוֹשִׂין בְּהַסְּפָמְתוּ אֲבָל אֵי לִיפָא אָדָם חָשׁוּב בְּהַדְּיָיְהוּ לֹא כָּל כְּמִינֵיהוּ: וְכֵן עֵיר אַחְרַת אֶפְיָלוּ לִיפָא אָדָם חָשׁוּב בְּהַדְּיָיְהוּ יְכוּלִין לְהַתְּנוֹת וּלְתַמְּוֹן: וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְ"ל וְהַרְמַב"ן וְ"ל דֵּהֵיִא דְאָדָם חָשׁוּב בְּכָנֵי אֲנָמְנוֹת דְוָקָא הוּא: הַיְלָכָה יְכוּלִין אֲנָשֵׁי הָעֵיר לְתַמְּוֹן תַּקְּנוּתֵיהֶם וְאֶפְיָלוּ לְהַסִּיעַ מִמֶּדֶת דִּין תּוֹרָה וְאִין צְרִיכִין לְהַסְּכֵמַת אָדָם חָשׁוּב שְׂבָעֵיר וְכָל שְׂכָן הֵם וּבֵית דִּינָם דְאֵלִימֵי טַפֵּי וְאֶפְיָלוּ לְהַפְּקִיר מְמוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ בְּכָלִים וּלְהַפְּקִיעוּ יְכוּלִין לְתַמְּוֹן: וְכַדְאִיתָא פָּרַק אֵלוּ מְגַלְחִין מְנָא לֹן דְּמַפְּקִירִין נְכִסֵּי דְכַתִּיב וְאֶשֶׁר לֹא יָבֹא לְשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים בְּעֵצַת הַשָּׁרִי' וְהַזְּקֵנִים יִחְרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהָכִי נְמִי אִיתָא פָּרַק הַשּׁוֹלַח גְּבֵי פְּרוּזְבוּל דְאֶקְשִׁי הָתָם וּמִי אֵיכ' מִיָּדִי דְמִדְּאוּרֵיִת' לֹא מְשַׁמְט' שְׂבִיעֵית כְּלוֹמַר בְּזִמְן הַזֶּה וְתַקְּנוּ רַבְּנָן דְתַשְׁמִיט: וְתִרְצִין רַבָּא דְהַפְּקָר ב"ד הַפְּקָר: וּפְרִש"י וְ"ל דְרַבָּא מְתַרְצֵן אֶפְיָלוּ לְרַבְּנָן דְפְּלִיגֵי אֲדַרְבֵּי וְקִאֲמַרֵּי שְׂבִיעֵית בְּזִמְן הַזֶּה לְהַשְׁמִיטַת כְּסָפִים דְּאוּרֵיִתָא וְתַמְּוֹן הַלֵּל דְלֹא תַשְׁמִיט וּמִשׁוּם דְּהַפְּקָר בֵּית דִּין הַפְּקָר וְכֵן פִּירְשׁוּ הַרְשֵׁב"א וְהַר"ן וְ"ל אֶלְמָא אִפִּי' בְּחֹב שֶׁהוּא בְּיַד הַלְוָה וְזָכָה בּוֹ מִן הַתּוֹרָה חֲכָמִים זָכוּ אוֹתוֹ לְמַלְוָה בְּפְרוּזְבוּל: וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם וְ"ל בְּסִנְהֶדְרִין פָּרַק כ"ד זֶה לְשׁוֹנוֹ וְכֵן יֵשׁ לְדִיָּין לְהַפְּקִיר מְמוֹן שְׂיֵשׁ לוֹ בְּעֵלִים וְלֹאֲבַד זְכוּתָן כְּפִי מַה שְׂיִרְאָ' לְגִדּוֹר פְּרִצַת הַדֵּת וּלְחֻזַק הַבְּדָק אוֹ לְקַנּוּס אֵלֶם וְהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּעֵזְרָא וְאֶשֶׁר לֹא יָבֹא לְשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים וְגו' וּמִפְּאֵן דְּהַפְּקָר ב"ד הַפְּקָר עַכ"ל: וְדָבָר מְנוֹסָפָם הוּא מִן הַמְּפָרְשֵׁי וְ"ל וְכַבֵּר כַּת' הַרְשֵׁב"א וְ"ל דֵּהַצְּבוּר כַּב"ד שֶׁל בְּנֵי עֵירָם הֵן וְכָל שְׂכָן בְּגִדּוֹן שְׁלָנוּ שְׁתַּקְּנוּ תַקְּנָתָם הֵם וּבֵית דִּינָם וְאִין בְּהָ הַסְּעָה מִמֶּדֶת דִּין תּוֹרָה אֲדַרְבֵּה שְׂיֵשׁ בְּהָ פְּרוּסוּמֵי גִּיסָא שְׂיִכּוּלִין לְתַמְּוֹן וּלְתַמְּוֹן וְתַקְּנַת וְתִיקִין הִיא: וּמִצִּינּוּ שְׁתַּקְּנוּ רַבְּנָן בְּרַכָּה אִפִּי' לְיַחֲדֵי הַרְוָאָה מְקוֹם שְׂנַעֲשָׂה לוֹ בּוֹ גַּם אוֹמֵר בְּרוּךְ שְׂעֵשָׂה עִמִּי גַם בְּמְקוֹם הַזֶּה וְכֵן יְכוּלִין גַּם כֵּן אֲנָשֵׁי עֵיר אַחַת לְתַמְּוֹן עַל כָּל הַבָּאִים אַחְרֵיהֶם עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת וְאֶפְיָ' שְׁתַּקְּנוּ סֵתָם וְלֹא זָכְרוּ אֶת זִרְעָם בְּתַקְּנָתָם הִנֵּה חֲלָה הַתַּקְּנָה הִיא עֲלֵיהֶם וְעַל זִרְעָם וְעַל זִרְעֵי זִרְעָם וְכַדְאֶשְׁכַּחֵן גְּבֵי פִילְגָשׁ בְּגַבְעָה לְפִי שְׂנַשְׁבָּעוּ אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בְּתוֹ לְבַנְיָמִין לְאַשָׁה נְאֻסָרוּ הַדּוֹר הַהוּא וְהָיוּ אֲסוּרִין גַּם הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים עַד שֶׁהִנְצָרְכוּ לְדָרוֹשׁ מִמֶּנּוּ וְלֹא מִבְּנֵינּוּ כְּמוֹ שְׁמַפְּוֹרְשׁ בְּפָרַק יֵשׁ נוֹחַלִין: וּמִשְׁמַע בְּהַדְּיָא דְאֵלוּ לֹא אָמְרוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא שְׁאָמְרוּ סֵתָם אִישׁ לֹא יִתֵּן וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הָיָה הַחֲרָם חָל עַל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וְכָל שְׂכָן אִם הָיוּ אוֹמְרִין מִמֶּנּוּ וּמִזְרַעֲנוּ שְׁהָיוּ גַּם הַבָּאִים בְּכָלֵל וְזוֹ הִיא גְּזֵרַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוֹן שֶׁאֵמ' אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יִקְוֵם וְיִבְנֵ' אֶת יְרִיחוֹ וְנִתְקַיְיַמָּה גְּזֵרַתוֹ לְאַחַר כְּמָה דּוֹרוֹת וְאֶפְיָ' שְׁהִיְתָה סֵתָם: וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ן וְ"ל בְּמַשְׁפְּטֵי הַחֲרָם שְׂכָן הַדִּין בְּכָל קַבְּלַת הַרְבִּים שְׁחָלָה עֲלֵיהֶם וְעַל זִרְעָם כְּדֹאֶשְׁכַּחֵן בְּקַבְּלַת הַתּוֹרָה וְכֵן בְּמַגְלָה וּבְצוּמוֹת: וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִפִּי' בְּדַבְּרִים שְׁלֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי הָעֵיר בְּהַסְּכָמָ' אֶלָּא שְׂנַהֲגוּ כְּהָ מַעֲצָמָם לְעֵשׂוֹת גְּזֵר וּסִיגָא לְתוֹרָה אִף הַבָּאִים אַחְרֵיהֶם חֲיִיבִין בְּאוֹתוֹ גְּזֵר וְכַדְאֶמְרִינָן פֶּר' מְקוֹם שְׂנַהֲגוּ בְּנֵי בְּיָשׁוּן נִהֲגוּ דְלֹא הָיוּ אֲזִלִין מִצְּנוֹר לְצִידוֹן בְּמַעֲלֵי שְׂבִיתָא אֲתוּ לְקַמְיָה דְרַבֵּי יוֹחָנָן אֲמַרוּ לָהּ אַבְהַתְּנָא הָנּוּה אֶפְשָׁר לְהוֹן אֲנִן לֹא אֶפְשָׁר לֹן

מאי אמר להו פְּכָר קָבְלוּ עֲלֵיהֶם אַבּוֹתֵיכֶם וּכְתִיב שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אַבִּיךָ וְגוֹמ' וְאֲשַׁפְּחֶנּוּ נְמִי
הָאֵי גִוְוָנָא בְּמַגְלַת תְּעֵנִית וּמִיָּתִי לֵה בְּשַׁלְּהִי בְּכָל מְעַרְבִין וְכו' אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּרַבִּי
צְדוֹק אָנָּא מִמְשַׁפַּחַת בְּנֵי סְנָאָה בְּן בְּנִימִין אֲנִי וּפְעַם אַחַת חָל ט' בָּאָב לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת וְנִדְחָה
עַד אַחַר הַשַּׁבָּת וְהִתְעַנִּינוּ בּוּ וְלֹא הִשְׁלַמְנוּהוּ מִפְּנֵי שְׂיֹם טוֹב שְׁלָנוּ הִיָּה פִירוּשׁ שְׁאֲבוֹתָיו
נָפְלוּ לָהֶם גּוֹרֵל קָרְפֵן עֲצִים בַּעֲשָׂרָה בָּאָב בִּימֵי עֲזָרָא פְּדֵאִיתָא בְּפָרְק בְּתָרָא דְתַעֲנִיּוֹת וְנִהְגוּ
אוֹתוֹ הַיּוֹם יוֹם טוֹב וְרַבִּי אֲלֵעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אַחַר חֲרַבֵּן הַבַּיִת הִיָּה אֲלָא פִינּוֹן שְׁאֲבוֹתָיו
הָיוּ מִקְרִיבִין קָרְפֵן בְּאוֹתוֹ יוֹם וַעֲשׂוּ אוֹתוֹ יוֹם טוֹב כֹּל מִשְׁפַּחְתּוֹ נוֹהֲגִין בּוּ יוֹם טוֹב לְעוֹלָם
כְּדַפְרֵשׁ"י ז"ל בְּפָרְק בְּכָל מְעַרְבִין וּכְמוֹ שֶׁפָּתַח הָרַא"ש ז"ל בְּפָרְק מְקוֹם שְׁנֵהְגוּ אֲלֵמָא
אֲפִילוּ בְּמִנְהַג בְּעֵלְמָא שְׁנֵהְגוּ הָאֲבוֹת לַעֲשׂוֹת אֵת יוֹם עֲשָׂרָה בָּאָב יוֹם טוֹב וְכו' נִהְגוּ בּוּ
הַבְּנִים עַד עוֹלָם: וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ שֶׁהִתְרִימוּ בְּתַקְנַתּוֹ וְהִכְנִיסוּ אֵת זֶרַע וְזֶרַע
זֶרַע בְּפִירוּשׁ שְׁחֵלָה הַגְּזָרָה עֲלֵיהֶם עַד עוֹלָם: וּמָה שֶׁשְּׁאֵלְתֶם עִתָּה שְׁנִתְגַּרְשׁוּ אִם הַתְּקֵנָה
חֵלָה בְּכָל מְקוֹם שְׁהֵם: אֵיבָרָא וְנִדְאִי דְכָל מִי שֶׁהִעֲתִיק דִּירְתּוֹ מִמְּקוֹם אֶחָד וּבָא לְדוֹר
בְּמְקוֹם אַחַר וְאִין דַּעְתּוֹ לְשׁוּב לְאַרְצוֹ דְאִין נוֹתְנִין עָלָיו חֲוָמֵי מְקוֹם שְׂיָבֵא מִשָּׁם אֲלָא
שְׁנוּהֵג בְּמִנְהַג אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהִלְךְ לְשָׁם וְאֲפִילוּ לְהַקֵּל וּכְדֹאֲמַרְיֵנּוּן פ"ק דְחֻלִּין כִּי סָלִיק רַבִּי
זִירָא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אָכַל מוּגְרָמְתָא דְרַב וְשְׁמוּאֵל וְכו' פ"י דְרַב וְשְׁמוּאֵל הָיוּ אוֹסְרִין בְּבִבְלָא
מִשְׁפּוּי כּוּבַע וּלְמַטָּה וְאֲפִילוּ נִשְׁתַּיֵּיר מִטְּבַעַת גְּדוּלָה מְלֵא חֲחוּט עַל פְּנֵי רַבָּה וְכִשְׁהִלְךְ
רַבִּי זִירָא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אָכַל אוֹתָהּ וְאֶקְשֵׁיָה וְהִיכִי עֲבִיד הִכִּי וְהִתְנַן נוֹתְנִין עָלָיו חֲוָמֵי
מְקוֹ שְׂיָצֵא מִשָּׁם: וְאֶסִּיק רַב אֲשֵׁי הֵנִי מִיָּלִי בְּשַׁדְעָתוֹ לְחַזֵּר לְאַרְצוֹ רַבִּי זִירָא אִין דַּעְתּוֹ
לְחַזֵּר לְאַרְצוֹ הִיָּה וּלְפִיכָף אָכַל אוֹתָהּ כְּמִנְהַג אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהִלְךְ לְשָׁם אָבֵל אִם הִיָּה דַּעְתּוֹ
לְחַזֵּר לְאַרְצוֹ נוֹהֵג כְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ וְאֲפִילוּ לְהַקֵּל וּכְהֵיכָא דְפָרְק מְקוֹם שְׁנֵהְגוּ דְרַבָּה בַּר בַּר
חֲנָה דְכִי אֶתָּא מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֵל אָכַל תְּרַבָּא דְאֵיִתְרָא שְׁהָיוּ אוֹסְרִין שָׁם בְּבָבֵל: וְאֶקְשֵׁי
רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה לִית לֵיהּ נוֹתְנִין עָלָיו חֲוָמֵי מְקוֹם שֶׁהִלְךְ לְשָׁם וְתִירַץ רַב אֲשֵׁי דְרַבָּה
בַּר בַּר חֲנָה דַּעְתּוֹ לְחַזֵּר לְאַרְצוֹ הִיָּה וּלְפִי אָכַל אוֹתוֹ וְנִהְגַּ כְּאֲנָשִׁי מְקוֹמוֹ שְׁהָיוּ מִתִּירִין
אוֹתוֹ: וְכַתֵּב הַרְשָׁפ"א ז"ל בְּתַשׁוּבָה דְחֻלְבָּא דְאֵיִתְרָא לֹא לְגַזֵּר אֶסְרוּהוּ בְּנֵי בָבֵל אֲלָא מִן
הַדִּין וּמִן הַתּוֹרָה לְפִי דַּעְתָּם אֶסְרוּ לִיהּ דְמִפְּלַח חֵלֵב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב פְּדֵאִיתָא פָּרְק אֵלוּ
טְרַפּוֹת ע"כ: וְגַם הָרַא"ש ז"ל כָּתַב דְתַרְבָּא דְאֵיִתְרָא מְנַהֵג חָשׁוּב הִיָּה עַל פִּי תַלְמִידֵי
חֲכָמִים וְכַתֵּב בְּחֻמְתַּת דְּבָרָיו וַיֵּשׁ לְאָדָם לִילְךְ אַחַר מְנַהֵג הַמְּקוֹם שֶׁדַּעְתּוֹ לְהַשְׁתַּקֵּעַ שָׁם
בֵּין לְקוּלָא בֵּין לְחֻמְר' כְּהָא דְרַבִּי זִירָא דְאָכַל מוּגְרָמְתָא דְרַב וְשְׁמוּאֵל בַּעֲלוֹתוֹ לְאַרְץ
יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא הִיָּה דַּעְתּוֹ לְחַזֵּר לְבָבֵל הִילְכָף לֹא נִהְגַּ חֲוָמֵי מְקוֹם שְׂיָצֵא מִשָּׁם: וְכֵן רַבָּה
בַּר בַּר חֲנָה אָכַל תְּרַבָּא דְאֵיִתְר' בְּבָבֵל בְּשִׁבִיל שְׁהִיָּה דַּעְתּוֹ לְחַזֵּר לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וּלְהִיכִי
לֹא נִהְגַּ חֲוָמֵי הַמְּקוֹם שֶׁהִלְךְ לְשָׁם: וְדוּקָא בְּצִינְע' שְׁלֵא יִשְׁנָה מִפְּנֵי הַמְּחֻלְקַת וּלְהִיכִי
כְּסִיָּה לְתַרְבָּא דְאֵיִתְרָא אָבֵל בְּפִרְהֶסְיָא לֹא עכ"ל: וְכַתֵּב הָר"ן ז"ל דְבֵין שְׁנַאֲמַר דְבִנֵי
בָבֵל נִהְגוּ אִיסוּר בְּתַרְבָּא דְאֵיִתְרָא מִשׁוּם דְחֻוּמְרָא בְּעֵלְמָא בֵּין שְׁנַאֲמַר דְמִדְיָא אִסוּ'
כְּדִשְׁקֻלִּינּוּ בְּפָרְק אֵלוּ טְרַפּוֹת שְׁפִיר קָא מְקַש' וְכו' וְכַתוּב עוֹד נִמְצִינוּ לְמַדִּין בְּתוֹרַת
הַמְּנִהְגוֹת שְׁכָל מְנַהֵג אִסוּר שְׁהוּא בְּעִיר אַחַת כֹּל שְׂאִינוּ מְנַהֵג בְּטַעוֹת אֲלָא שֶׁהִתְחַמְרוּ עַל
עֲצָמָן לַעֲשׂוֹת סִיָּג לְתוֹרָה אוּ בְּדָבָר שְׁהוּ מְחֻלְקַת בֵּין חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְנִהְגוּ כְּדָבָרֵי הָאוּסֵר
כֹּל בְּנֵי הָעִיר חֲזִיבִין בּוּ מִן הַדִּין מִשׁוּם שְׁנַאֲמַר וְאֵל תִּטְוֹשׁ תּוֹרַת אֲמֶךָ: וְכָל הַיּוֹצֵא מִתּוֹכָהּ
וְדַעְתּוֹ לְחַזֵּר חֲזִיב בּוּ ג"כ וְאֲפִילוּ בְּצִנְעָה עַד שֶׁיַּעֲקוּר דִּירְתּוֹ מִשָּׁם וַיִּקְבַּעְנָה בְּעִיר אַחֲרַת

דבכי האי גונא פקעי מינייה חומרי מקו' שיצא משם כדמוכח ההיא דפרק קמא דחולין:
וכן כל הנכנס מעיר אחרת לתוכה ודעתו לחזור לעירו בכי האי גונא לא חלו עליה חומרי
אותו מקום אלא שאין לו לשנות מפני המחלוקת ויבכי האי גונא בצניעה שרי אבל מנהג
שהוא בטעו' אינו חייב להתנהג בו אלא דבכותאי ודכותייהו אינו רשאי להתירו בפניהם
אבל נוהג בצניעה בתוך ביתו אפי' דירתו קבועה באותה העיר: זהו הדרך שפיררתי
בדברים אלו עכ"ל: וכן פתבו רוב המפרשים ז"ל אלא דבמנהג בטעות לא ראיתי מי
שחילק בין כותאי ודכותייהו לזולתם אלא דבכל ענין יכול להתירו בפניהם ולומ' להם
שהוא מנהג בטעות ואשתכח השת' לפום מאי דכתבינו דמתני' דפר' מקום שנהגו דקתני
נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם לצדדין קתני דעתו לחזור
נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם אין דעתו לחזור נותנין עליו חומרי מקום שהלך
לשם: הילכך מי שעקר דירתו מעיר אחת וקבעה בעיר אחרת בכי האי גונא פקעי מינייה
חומרי אותו מקום שיצא משם ואפילו בדבר של איסור וכל שפן במנהג שאין בו שום
איסור כעובדא דילן דלא תהיה הסמכתן של אלו חמורה מאיסור הגרמה של תורה
ואפילו הכי אמרי' דבלא הנהגה דעתו לחזור שרי וכו' אלא מיהו נראה לי דכיון דתנאי זה
כתוב בה בהספמתן בפירוש דאפילו ישנו את מקומם לא פקעה מינייהו אותה תקנה על
פירחין דחלה עליהם ועל הבאים אחריהם בכל מקום שיהיו שרי הן יכולין לתקן
תקנותיהם והספמותיהם עליהם ועל זרעם בכל ענין שיהיה כדברירנא: ועוד בר מדין
ומדין כד מעיינת בה שפיר אפשר לחלק בין הא מילתא דילן למוגרמתא דאכל רבי זירא
דאלו היתם מצינא למימר שהיתה לדעתו מותרת והנהגה בה איסור בבבב לפי שהיא
אתריהון דרב ושמואל ולפיכך נהג בה שם איסור פמותן אבל כשעלה לארץ ישראל ולא
הנהגה דעתו לחזור כיון דאיהו הנהג סבירא ליה דההיא מוגרמתא שריא הרי היא לו בארץ
ישראל בהיתר גמור אבל הכא כיון שהחרימו כל אנשי העיר הם ובית דינם וקבלו החכם
עליהם ועל זרעם ליכא למימר דמשום שיצאו מן העיר נקרע גזר דינם ויהיו מסולקין
מן החכם לפי שחרם זה אקרקפתא דגברי רמי ויבכי האי גונא מצאתי לרבינו יונה הכהן
ז"ל שכתב זה לשונו ולא לרבי זירא דאכל מוגרמתא דרב ושמואל הואיל ולא הנהג דעתו
לחזור דהתם אפילו באותו מקום שנוהגין בו איסורא לא הנהג מודה באיסור אלא מפני
שלא יפול מחלוקת ביניהם הנהג מונע עצמו מלאכול: אבל אלו שקבלו עליהם בחזקת
איסור כל מקום שהולכין אסורין במלאכה בערבי פסחים עכ"ל: הילכך אף על פי שלא
הנהג נכתב תנאי זה בהספמתם הנהג עליהם לקיימו בכל מקום שהם: ואפילו מנהג בעלמא
בלא חרם ובלא הספמה: וכדמוכח מההיא דרבי אלעזר בר רבי צדוק שכתבנו דאפילו
לאחר החרבן ולאחר ששינו את מקומם היו נוהגין את יום עשירה באב יום טוב לפי שהיו
נוהגין בו אבותיהם קודם החרבן: וכל שפן כשנכתב תנאי זה בהספמתם שהם חייבים
לקיימו ונחלה עליהם ההספמה ההיא בכל מקום שהם לא יסורו ממנה האבות והבנים:
ואין זה צריף לפנים: גאם משה בכהר"ר יצחקי זלה"ה ה' אל אשקר נ"ר: ליפנטו ג שאלה
ראובן אמר לשמעון תן לי מעות כסף כדינרים של זהב שמונה וארבעים מעה בכל דינר
כמו שהוא שנה במקומנו זה ואני אתן לך הדינרין במקום פלוני ששנין שם אותן הדינרין
חמשים חמשי' אם יש בזה אבק רבית או לא: ואי לא הוי רבית מי הוא שחייב באחריות
ההליכה בדרך: תשובה ודאי דכל כי האי גונא אסור ואיכא משום רבית כיון שפמקום

האחר שנה הדינר יותר מהמעות שפסק לו במקומו דאפילו הלואת דינר של זהב בדינר אסור כהלואת סאה בסאה שמה יתניקור הדינר ונמצא גובה ממנו יותר ממה שנתן לו דהא קנימא לן דדהבא פירא הוי כדאיתא בריש פירק הנהב דתנן התם הנהב קונה את הפסוף והפסוף אינו קונה את הנהב כלומר משיכת מטבע זהב קונה את מטבע הפסוף ומחייבת בו בכל מקום שהוא ואין יכולין לחזור: אבל משיכת הפסוף אינו קונה את הנהב עד שימשנה אותו דומיא דפירות: ופשוט נמי שם בגמרא דמדלגבי כספא פירא הוי לגבי הלואה נמי פירא הוי ואסור ללוות ממנו דינר של זהב בדינר של זהב שמה ילנו דינר ששנה בשעת הלואה עשרים וארבעה דינרי כסף ובשעת פירעון שנה עשרים וחמשה וכן פסקו המפרשים ז"ל: וכל שכן בנדון שלנו שהאסור בעין דבשעת פסוקת המעות שנה יותר במקום הפירעון ולא שנה בכי האי גוונא בין דרף הלואה לפסיקת מעות דכהדדי גינהו מיהו אם יש ללנה אפילו דינר אחד יכול ללוות עליו דינר אחר או דינרין וכדאיתא נמי שם בפירק הנהב רב אוזיף דינר מברתיה דרבי חייא ואיקור אתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה זיל הב לה דינרין טבין ותקליו ואקשינו התם דאי דהבא פירא הוי הנה ליה סאה בסאה ואסור: ופירקין רב דינרין הוי וכינון דאית ליה נעשה כאומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח דתנן במתניתין דבפרק אי זהו נשף דשרי: והכי נמי אמרי' התם גבי הלואת פירות בפירות וגבי פסיקת דמים עליהן דאיתמר התם: ובכללן אית ליה מותר: לית ליה אסור: וטעמא דאי אית ליה מותר משום דאלו שהן בידו מעכשיו הן נקנין לו למלנה או לפוסק דמים וכשהוקרו הוי כאלו הוקרו ברשותו וכינון דרבית בכי האי גוונא מדרבנן הוא לא גזור אי אית ליה הילכף אי אית ליה אפי' תניקרו שרי ויטול ממנו פירות או דמים כשעת היקור: ולא עוד אלא אפילו כשהפירות שוין בשעת המכר יותר ממה שפסק לו עליהן אי אית ליה נמי שרי דאזילי הוא דקא מוזיל גביה כלומר שמכרו לו בזול בפחות ממה ששוין: והכי איתא בהדיא התם: אמר רב נחמן האי מאן דנהיב זוזי לקיראה כלומר שפוסק דמים על שעה וקא אזלו ארבעה ארבעה ואמר יהיבנא לה חמש' חמש' איתנהו גביה שרי ליתנהו גביה אסור: ואמרי' עלה בגמ' פשיט' לא צריכא דאית ליה אשראי במתא פי' שנה המוכר מחוייבין לו אחר' שעה וקא אזלו ארבעה וכו' מהו דתימא כי אית ליה אשראי וכו' קמ"ל כינון דמחוסרין גוביינא כמאן דליתנהו דמי דלעולם צריף שיהיו ברשותו ואע"ג שאינו מצויין עכשיו בידו כגון שאינו בעיר או אבד המפתח וכיוצא בזה וכינון שהן ברשותו על איזה זה צד שיהיו אף על גב דפסק לו עליהן בפחות ממה ששוין מותר דאזילי הוא דקא מוזיל גביה כדברירנא: וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות מלנה ולנה פ"א זה לשונו היו החטין נמפרין ד' סאין בסלע ונטל את הדמים שימתן לו חמש בסלע אם יש לו חטין מותר ע"כ: וכן כתבו המפרשים ז"ל הילכף אם יש לראובן דינרין במקום הפירעון מותר ואע"פ שהן שוין שם יותר: ואי איכא מאן דאמר ונהלא כמו ששוין במקו' המקח פסק לו עליהן והוי כפיצא השער דיכולין לפסוק על הפירות דאע"פ שאין לנה יש לנה: לאו מילת' היא דהא במקום הפירעון שוין יותר ומאי אהני לן יציאת השער אין זה אלא כפוסק על הפירות בפחות ממה שוין דבכי האי גוונא אינו יכול לפסוק אלא אם כן יש לו כדכתבנא ודמאי הא מילתא לההיא דהמוליה פירות ממקום למקום מצאו חברו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לה פירות שיש לי באותו מקום אם יש לו פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור: פירוש דמהשתא

אוקמינהו בְּרִשׁוּתֶיהָ כְּדִפְרִישִׁית: אַף הֵכָא נָמִי אִם יֵשׁ לֹו דִּינְרִין בְּאוּתוֹ מְקוּם שְׁפִיר דְּמִי דְּמָה לִי לְקַח פִּירוּת עַל הַפִּירוּת שְׂיֵשׁ לֹו בְּאוּתוֹ מְקוּם מַה לִי לְקַח דְּמִים עֲלֵיהֶם: מִיְהוּ צְרִיךְ שְׂיֵהִי לֹו שֵׁם כָּל אוּתָן הַדִּינְרִין שְׁפִסְק לֹו עֲלֵיהֶם וְלֹא דְמִי לְהַלְוֹאת סָאָה בְּסָאָה דְאִמְרִינָן הֵתֵם דָּאֵם יֵשׁ לֹו סָאָה לִוְנָה עֲלֵיהָ כְּמָה סָאִין אוֹ טָפָה שֶׁל יֵינן לְנָה עֲלֵיהָ כְּמָה טָפִין עַד כְּמָה גְרָבִי יֵינן דְּהֵתֵם גְּבִי הַלְוֹאָה הֵיִינוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּחֻזִּינוּ כְּאֵלּוּ לְנָה סָאָה כְּנֶגֶד הַסָּאָה שְׂיֵשׁ לֹו וְנִמְצְאוּ לֹו שְׁתִּים וְאַחַר כֶּף לְנָה שְׁתִּים כְּנֶגֶד הַשְׁתִּים וְכֵן לְעוֹלָם: וְכֵן בְּטָפוֹת הֵיִין נָמִי כִּי הָאִי גִּוְנָא אֲבָל בְּמִכָּר לֹא שְׂיֵיךְ הֵךְ טַעְמָא: וְכִבָּר כְּתַבְתִּי טַעַם זֶה בְּתוֹשִׁבָה אַחֲרַת מַדְעִתִּי וְעַכְשָׁיו זְכִיתִי וּמְצָאתִי שְׁכַתְבוּ הַרְשָׁבָ"א ו"ל: וְכֵן נִרְאָה דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל וְכֵן כְּתָבוּ הַרְמַב"ן וְהַרְ"ן וְהַאֲחֵרוֹנִים ו"ל דְּגַבִּי מְכָר צְרִיךְ שְׂיֵהִי לֹו מִהַפִּירוּת כְּשִׁיעוֹר הַמְּעוֹת שְׁפִסְק לֹו כְּלָל דְּמִילְתָא דָּאֵם יֵשׁ לְרֵאוּבֵן בְּאוּתוֹ מְקוּם בְּשַׁעַת הַמְּכָר כָּל אוּתָן הַדִּינְרִין שְׁפִסְק לֹו עֲלֵיהֶן שְׁפִיר דְּמִי וְאִם אִין לֹו אִינוּ נוֹטֵל אֲלָא כְּשִׁיעוֹר הַמְּעוֹת שְׁנָתָן לֹו בְּלֹא שׁוּם תּוֹסֶפֶת כָּלִל: וּמַה שְׁשִׂאלְתֶּם דָּאִי לֹא הֵנִי רַבִּית אַחֲרֵי הַהֲלִיכָה לֹא יִדְעִינוּ מֵאִי הִיא וְלֹא אַחֲרֵי דְּמֵאִי דְּאִילִמָּא אַחֲרֵי הַדִּינְרִין הָא לֹא פִּסְק עִמּוֹ שְׂיֵטוֹל הַדִּינְרִין אֲלָא בְּמְקוּם הָאֲחֵר וְאִם כֵּן מֵאִי אַחֲרֵי הַהֲלִיכָה אִיכָּא הֵכָא: וְאִי אַחֲרֵי הַמְּעוֹת עַל כְּרַחֲוִין דְּלֹא לְקַח מִמֶּנּוּ אֲלָא לְהוֹצִיאָן בְּמְקוּם שְׁלִקְחוּ דָּאִין סְבָרָא לֹוּמַר שְׁלִקְחוּ מִמֶּנּוּ הַמְּעוֹת כְּאִן עַל שַׁעַר שְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים לְהוֹלִיכֵן בְּיָדוֹ בְּסַפְנַת הַדְּרָכִי וְיֵיתָן הַדִּינְרִין שְׂיֵשׁ לֹו בְּמְקוּם הָאֲחֵר שְׁשׁוּיָן שֵׁם חֲמִשִּׁין דְּלֹאוּ בְּשׁוּפְטֵי עֶסְקִינוּ: סוּף דְּבָר לֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דַּעְתְּכֶם כְּדִי לְהַשִּׁיב כְּעִנְיָן: וְיָדוּעַ הוּא דְּלְעוֹלָם הַמְּעוֹת בְּאַחֲרֵי הַמּוֹכֵר שְׁקַבְלוּ הֵן דְּאִפִּילוּ לֹא יֵהָא עֲלֵיהֶן אֲלָא כְּשׁוֹמֵר חֲנֹם אִין שְׁמִירַת הַמְּמוֹן אֲלָא בְּקַרְקַע וּמֵהָאִי טַעְמָא הוּא דְּלֹא מְצִי אֲמַר מוֹכֵר לְלוֹקֵחַ נְשָׂרְפוּ מְעוֹתֶיהָ בְּעֲלִיָּה כְּמוֹ שְׂאוּמַר לֹו הוּא נְשָׂרְפוּ חֲטִיף וּלְכִי תִקְנוּ רַבְּנָן שְׁתָּהָא מְשִׁיכָה קוֹנָה: וּבְחֻזְרוֹ בְּהֵן מִן הַמְּכָר חִילְקַת הַרְמַב"ם ו"ל בְּהַלְכוֹת מְכִירָה פ"ז בֵּין חֻזַר בּוֹ הַמּוֹכֵר לְחֻזַר בּוֹ הַלּוֹקֵחַ וְהַשִּׁיג עָלָיו הַרְאָב"ד ו"ל וְאִין זֶה מְקוּם אַרְיִכוֹת בְּעִנְיָן זֶה: וּמַה שְׁשִׂאלְתָּ לְבָאָר לֶךְ מַה שְׁכַתּוֹב בְּיֹורָה דַּעַה שְׁוֹלְחָנִי שְׁמֵכָר דִּינְר טָבוּעַ בְּמְעוֹת שְׂאִינָן טָבוּעוֹת וְכו' הָא מִילְתָא דְּכַתְב רַבִּינוּ הֵרַב ו"ל נִפְקָא לֵיהָ מֵהֵיא דְּפָרְק הַזֶּה הָיו חֲפְרִין וּפּוֹעֲלִין תּוֹבְעִין אוּתוֹ וְאֲמַר לְשׁוֹלְחָנִי תָן לִי בְּדִינְר מְעוֹת וְאַפְרָנְסִים וְאֲנִי אֲעֲלֶה לֶךְ יָפָה דִּינְר וְתַרְיִסִית אִם יֵשׁ לֹו מוֹתֵר וְאִם אִין לֹו אֲסוּר: כְּלוּמַר שְׂאֲמַר לְשׁוֹלְחָנִי תָן לִי בְּדִינְר שֶׁל כֶּסֶף מְעוֹת כְּדִי לְפָרְנִס בְּהֵן לְפוֹעֲלֵי וְאֲנִי אֲתָן לֶךְ לְזַמֵּן פְּלוּנִי מְעַה קְטַנָּה יוֹתֵר וּמִסְקָנָא שֵׁם אוֹקְמָה רַב אֲשִׁי לְעוֹלָם בְּדְמִים וְכִינּוּן דְּאִית לֵיהָ נַעֲשֶׂה כְּאוּמַר לֹו הַלּוֹנִי עַד שְׂיַבֵּא בְּנִי אוֹ עַד שְׂאֲמַצַּע הַמְּפָתַח פִּי לְעוֹלָם בְּדְמִים אֲבָל לֹא שְׂיֵתָן פְּרוּטוֹ וְיִקַּח פְּרוּטוֹת דְּהֵיִינוּ רַבִּית כִּינּוּן שְׁנוֹתָן לֹו תַרְיִסִית יוֹתֵר וְסָאָה בְּיוֹתֵר מְסָאָה לֹא אֲשַׁכְּחֵן דְּשָׂרִי אִפִּי בְּיֵשׁ לֹו אֲלָא מִיָּרִי בְּשׁוֹלְחָנִי שְׁנוֹתָן לֹו דִּינְר טָבוּעַ שֶׁל כֶּסֶף וּמְחֻזֵּר לֹו פְּרוּטוֹת דְּלִיכָּ עֲלֵיהֶו טִיבְעָא דְּבָכִי הָאִי גִּוְנָא הֵנִי דְּרָף מְקַח וּמְמָכֵר וּמוֹזִיל גְּבִיָּה לְכִי שְׁהַשְׁלַחְנִי נוֹתָן לֹו מְעוֹת שְׂהוּא צְרִיךְ וְכִינּוּן דְּאִית לֵיהָ שְׂרִי אֲפִילוּ יֵהִיב לֵיהָ תַרְיִסִית יוֹתֵר דְּנַעֲשֶׂה כְּאוּמַר הַלּוֹנִי עַד שְׂיַבֵּא בְּנִי וְכו' כְּלוּמַר דְּכִי דְשָׂרִיא סָאָה בְּסָאָה דְּרָף הַלּוֹאָה בְּיֵשׁ לֹו הֵכִי נָמִי שְׂרִיא דְּרָף מְקַח וּמְמָכֵר וְאִפִּי נוֹתָן לֹו עוֹדָף וְכֵן פִּירְשָׁה הַרְא"ש ו"ל: הִילְכֶף אִם מְכָר לֹו דִּינְר שֶׁל כֶּסֶף טָבוּעַ בְּפְרוּטוֹת דְּהֵיִינוּ מְעוֹת שְׂאִינָן טָבוּעוֹת דְּפִירָא נִינְהוּ אִפִּי בְּיוֹתֵר מִמָּה שְׁשׁוּנָה אִם יֵשׁ לֹו מוֹתֵר וְאִם לֹאוּ אֲסוּר: וְכִבָּר נִתְבָּאָר לְעִיל דְּכָל דְּרָף מְקַח וּמְמָכֵר שְׂצָרִיף שְׂיֵהִי לֹו כָּל דְּמִי הַמְּכָר וּפִירְשָׁנוּ הַטַּעַם וּשְׂאָר הַלְשׁוֹן מְבוֹאָר בְּעִצְמוֹ וְדִין זֶה עִם מַה שֶׁל מַעֲלָה

סובבים על ציר אחד: כִּי רֵאִיתִי לְהַשִּׁיב עַל שְׂאֵלֹתַי כִּי קוֹצֵר הַזְּמַן וְנֹאֲגַת הַלֵּב וְטֹרְדַת הַרְעִיּוֹן וְהַמְחַשְׁבָּה וְיִדְעֵתִי כִּי אֵין אַתָּה צְרִיף לְמוֹדְעֵי אֲבָל כִּי רֵאִיתִי יָם לִבְבֵי הוֹמָה מִתְשׁוּקַת תְּמוֹנֶתָה אֲצֵת שְׁאוֹן יָמַי לְהַשְׁבִּיחַ וְלְהַצְמִיחַ מוֹצֵא דָשָׂא עַל שֵׁן צְחִיחַ: וְלִנְחֻמְנִי בְּנִחְמוֹת מוֹשָׁפֵל לֹא תוּכַל כִּי מִי יוּכַל בְּמַעַט צְרִי לְהַשִּׁיר צְרִי מִחֶלֶת תְּשׁוּקָה רַבָּה: וּבְמַר מְדֻלֵי לִכְבוֹת רִשְׁפֵי אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת אֶהְבֶּה עֲזָה וְחִזְיָה וְלֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ מֵאֵן דְּתַנִּי לִיבָה: אִף אֲמַרְתִּי אֶחְבִּירָה אֶתְכֶם בְּמִלִּי: אוֹלֵי אוּכַל וְהַנִּיחוֹתִי לִי וְנִפְשׁ נַעֲנֵ' אַרְגִּיעַ: עַד אֲשֶׁר מִתְמוֹנֶתָה בְּהַקִּישׁ נִפְשֵׁי אֲשֻׁבִיעַ: אֲשֶׁרֵי הַמְחַפֵּ' וְיִגִּיעַ: נֶאֱמַן אֶהְבֶּתָּ מֹשֶׁה בְּכַה"ר ר' יִצְחָק זֵלֶה"ה וְ' אֵל אֲשֶׁר נֵר"ו: לִיפְנוּ נֹא שְׂאֵלָה אֲשֶׁה שְׁהֲלֵךְ בְּעֵלָה לְמַדְיָנָה אֶחְרַת וּמְכָרָה אֲשֶׁתוֹ קֶצֶת מְטֻלְטֵלִין לְמַזוֹנוֹתֶיהָ: וְעַתָּה בָּא בְּעֵלָה וְרוֹצֵה לְהוֹצִיאָם מִיַּד הַלּוֹקֵחַ וְלִפְרֹעַ לוֹ מַעוֹתָיו אִם יְכוֹל לְהוֹצִיאָם אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה נִרְאָה דְּכָל שְׁמֵכָרָה וְאִפִּי' בֵּינָה לְבִין עֲצָמָה מְכַר' קִי' מִיֵּדֵי דְהִנָּה גְבִי אֶלְמָנָה דְתַנּוּ פֵר' אֶלְמָנָה נְזוּנָת הַמוֹכֶרֶת לְמַזוֹנוֹתֶיהָ שְׁלֹא בְב"ד וְכו' וְכו' הַדִּין נָמִי בְּמִי שְׁהֲלֵךְ בְּעֵלָה: וְהָכִי מוֹכַח בְּפ' בְּתַר' דְּכַתְּנֻבוֹת דְּפְלִיגֵי הָתָם רַב וּשְׁמוּאֵל רַב אָמַר פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאִשָּׁת אִישׁ וּשְׁמוּאֵל אִמ' אֵין פּוֹסְקִין: אִמ' שְׁמוּאֵל וּמוֹדָה לִי אֲבָא דְבִשְׁלֵשָׁה חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹנִים דְּאֵין פּוֹסְקִין שְׁאֵין אָדָם מְנִיחַ בֵּיתוֹ רִיקוֹן: וְאֲמַרְיִנּוּ הָתָם כְּשִׁשְׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת כְּלוּי עֲלָמָא לֹא פְלִיגֵי כִּי פְלִיגֵי שְׁלֹא שְׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת: רַב אָמַר פּוֹסְקִין דְּמִשְׁעֵבַד לֵה וּשְׁמוּאֵל אִמ' אֵין פּוֹסְקִין וּמִשְׁמַע מֵהָרַ סְנַגִּי' שְׁלֹא שְׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת לְרַב דִּינוֹ כְּשִׁשְׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת לְשְׁמוּאֵל הִילְכָה כְּמוֹ שְׁשִׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת וְנִשְׁאַרְתְּ אֶלְמָנָה יְכוֹלָה לְמַפְּוֹר לְמַזוֹנוֹת שְׁלֹא בְב"ד כְּדִקְתַּנִּי מִתְנִי' הָכִי נָמִי בְּשְׁלֹא שְׁמַעוּ בּוֹ שְׁמַת מוֹכֶרֶת שְׁלֹא בְב"ד וְנִפְסְקָה שָׁם הִלְכָה כְּרַב וְכוּן כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל פֵר' י"ב מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת גְבִי מִי שְׁהֲלֵךְ בְּעֵלָה לְמַדְיָנָה אֶחְרַת זֶה לְשׁוֹנוֹ וְכוּן אִם לֹא עֲמָדָה בְּדִין וּמְכָר' לְעֲצָמָה מְכָרָה קִיָּים וְאִינָה צְרִיכָה הַכְרֵזָה וְלֹא שְׁבוּעָה עַד שְׁיִבּוֹא בְּעֵלָה וְיִטְעוֹן ע"כ: נִרְאָה דְלֹא שְׁנֵא לִיָּה בְּהָא מִילְתָּא בִין אֶלְמָנָה לְאִשָּׁה שְׁהֲלֵךְ בְּעֵלָה וְלֹא רֵאִינוּ מִי שְׁחַלַק עֲלֵיו בְּזָה: הִילְכָה אֶפִּילוֹ שְׁמֵכָרָה קָרַע מוֹכֶרֶת שְׁלֹא בְב"ד וּמְכָרָה קִיָּים: וְאֵע"ג דְּמ"מ שֵׁלֵשׁ הַדְּיוֹטוֹ' מִיָּהא בְּעִי' דְּהִיָּנוּ גְבִירֵי מְהִימְנֵי דִידְעֵי בְּשׁוּמָא כְּדִי שְׁלֹא תִמְכְּרוּ בְּזוֹל וְכְדֵאִית' בְּמִצִּיעַ' סוּף פֵר' אֵלוּ מְצִיאוֹת גְבִי עוֹבְדָא דְרַב סְפָרָא דְפִלְג בְּלֹא דַעְתּוֹ דְּאִסּוֹ' וְאֵתָא לְקַמִּיָּה דֵר' אֲבָא וְאָמַר לִיָּה זִיל אִיָּתִי תִלְתָּא דְפִלְגָתָ קַמִּיָּהוּ וְכוּ' וּבְעָא רַב סְפָרָא לְסִיּוּעֵי נִפְשִׁיָּה מִמִּתְנִי' דְּאֶלְמָנָה מוֹכֶרֶת שְׁלֹא בְב"ד וְדַחֲיָה אֲבִי וְאָמַר לִיָּה הָא אִיָּתֵמ' עֲלָה אָמַר רַב יוֹסֵף בֵּר מְנִיּוּמֵי אָמַר רַב נַחְמָן אִינָה צְרִיכָה ב"ד מִן־מַחֲזִין אֲבָל צְרִיכָה ב"ד הַדְּיוֹטוֹת אֶלְמָא אֵע"ג דְּב"ד גְּמוּר לֹא בְּעִיא: שְׁלֵשָׁה הַדְּיוֹטוֹת מִיָּהא בְּעִיא: סְבִירָא לִיָּה לְהַר"ם בְּמ"ז לְדִהֲנֵי מִילֵי לְכַתְּחֵלָה אֲבָל בְּדִיעְבַד אֶפִּילוֹ אִם מְכָרָה בֵּינָה לְבִין עֲצָמָה מְכָרָה קִיָּים וְזָהוּ שְׁכַתְּבַת כְּאֵן מְכָרָה לְעֲצָמָה כְּלוּמַר אִפִּי' בְּלֹא שְׁלֵשָׁה הַדְּיוֹטוֹת אִם עֲבָרָה וּמְכָרָה מְכָרָה קִיָּים: וְכוּן נָמִי כְּתַב פִּי"ז גְבִי מְכָרָה לְכַתְּנֻבָתָה וְכוּן כְּתַב פִּי"ח גְבִי אֶלְמָנָה הַמוֹכֶרֶת לְמַזוֹנוֹת זֶה לְשׁוֹנוֹ וְכוּן יֵשׁ לָהּ לְמַפְּוֹר לְמַזוֹנוֹת שְׁלֹא בְב"ד מִן־מַחֲזִין אֶלָּא בְּשְׁלֵשָׁה נְאֻמִּין בְּלֹא הַכְרֵזָה: עוֹד כְּתַב שָׁם זֶה לְשׁוֹנוֹ וְכוּן אִם מְכָרָה לְמַזוֹנוֹת בֵּינָה לְבִין עֲצָמָה שְׁנָה בְּשׁוּה מְכָרָה קִיָּים עכ"ל: פִּירוּשׁ וְלֹא בְּעִיא שְׁבוּעָה בְּתַחֲלָה כְּחֻנּוֹ דְּאָמַר פֵר' שְׁנֵי דִיָּנֵי גְזוּרוֹת לֹא בְּעִיא שְׁבוּעָה בְּתַחֲלָה אֶלָּא בְּסוּף כְּלוּמַר עַד שְׁתִּבּוֹא לְגַבּוֹת כְּתוּבָתָה לְאַחַר מוֹתוֹ וְאֵז מְגַלְגֵּלִין עֲלֶיהָ שְׁלֹא מְכָרָה אֶלָּא לְמַזוֹנוֹת אוֹ עַד שְׁיִבֵּא וְיִטְעוֹן דְּהִנִּיחַ לָהּ מַזוֹנוֹת דְּאֲמַרְיִנּוּ הָתָם דְּנֶאֱמַן: וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּנֶאֱמַן לְהַצְרִיכָה שְׁבוּעָה: וְכוּן כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל דְּנִשְׁבַּעַת בְּנִקִּיטַת חֲפֵץ שְׁלֹא הִנִּיחַ לָהּ:

ואע"ג דבאלמנה התובעת מזונות לב"ד כתב הוא ז"ל בפ"ש רבותיו ז"ל שאין לה מזונות עד שתשבע נראה דבעברה ומכרה מודה דאינה נשבעת אלא לסוף וכמו שכתב פר"י"ב מי שקלה בעלה דאינ' צריכה שבועה עד שיבוא בעלה היקף עברה ומכרה קנים אפילו בלא שלשה הדיוטות ואפילו בלא שבועה: וכ"ש פשעברה ומכרה מטלטלין שנה בשנה שמכרה קנים דאפי' בא הבעל וערער ואמר שהניח לה מזונות אינה נשבעת אלא הסת שלא הניח לה ונפטרת כמו שכתב פרק י"ב מכרה מטלטלון ואמרה במזונות מכרתי והוא טוען ואומר מזונות הנחתי לה נשבעת שבועת היסת שלא הניח ע"כ: דלדידיה פיון שלא מכרה אלא מטלטלין שהיתה יכולה לכפור בהן ולומר אין לה בידי פלוס ונשבעת היסת הכא נמי אינה נשבעת אלא היסת: מיהו הרמב"ן ז"ל והר"י בעל הטורים בשם ר"ח ז"ל כתבו דאפילו עברה ומכרה בדיעבד אין מכרה קנים בלא שלשה הדיוטות בין לכתובה בין למזונות אבל יש מן המפרשים ז"ל שכתבו כה"רם במ"זל וכן נראה דעת הר"ם מקוצי ז"ל לפיכך אם מכרה זאת האשה למזונות שנה בשנה אפי' בינה לבין עצמה ואפילו בלא שבועה מכרה קנים: ואם בא הבעל וערער ואמר שהניח לה מזונות נשבעת היסת ונפטרת פיון שלא מכרה אלא מטלטלין כדברירנא: זהו הנראה לי להשיב בנדון זה כפי קוצר הזמן: נאם נאמנה משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר נ"ר: קאנדיה נב הגיעתני אגרת אדרת סוגרת ומסוגרת: חכמה ומוסר אפודה הביאה אוצר כל כלי חמדה: וכתם חלי: ותסיע יתדו' אהלי ותרכיבני על מעלו' התלי והיא רתמה פימה תחת לרפכה: ותצו בת עש למשוך בצכה: וכוכבים וכסילים סביבה: כאילת השחר יפעה: וכתנות ליל קרעה: ותרעים שחקיה: ותשלח ברקיה: ותגלול העלטה על מטריה: ועל הניצנים פירש' מאוריה: וטל אורות טלליה מקום ספיר אבניה: ויחד תלמיה פספירים מאירים: כל שלטי הגבורים: אצולה מאת נטע נעמן הפורח: וחוטך מהכבוד הצומח: חמדת הזמן החבר הנאמן: תורה אמת היתה בפיהו: והכבוד במענהו: ומה אתן תמורת פניניה ורנניה: ומה אשיב חלף חרוניה ורנויה: ולא יערקנה פטדת פוש וכל זהב מופז: ותמורתה כלי פז: אף כי לעת פזאת אין הפנאי מסכים לחוק על ספר תפארת יולדה ומהללו: כי אקחנו אל גבולו: ואף גם זאת כי הפחור עכב האגרות באסקנדר' קרוב לחמשים יום ואח"כ שלח אותן: וגם תמול גם היום עברתי בין הבתרים והתבוננתי בדברים ומצאתי דבריה נכוחים וברים: ישרים וטובי': וממקור השכל חצובים: פן דברת: וישך פתח ששברת מלתעות הדובים שלא הגיעו להוראה וגאונה לובשים: ומטילין מום בקדשים: ואנשי השם בשומם סבלונות הנשים לקדושין ומהרו לענות לענות: ומוציאין לעז על בנות שאננות: בכלי דעת ידברו: וחיללים יגברו: דוברים על צדקניות עתק בתער לשונם: והם ישאו את עונם: וכבר השיב כבי' תור' עליהם פראוי וכמוחזק: רק חזק: לבלתי תמשך אחר קצת דברים שבאו בספר תרומ' הדשן מתשובת א"ז וזולתו כי חומר' גדולה יתמוכו: ואין להם על מה שיסמוכו: וכבר האריכו הר"ש בא והאחרונים ז"ל בענין זה: גם הר"ר יוסף קולון ז"ל האריך בזה בתשובותיו והרס דברי המנגדי מאנשי זמנו ועיקרון של דברי דהא דקי"ל בפ' האיש מקדש דחוששין לסבלונו' באתרא דמקדשי והדר מסבלי פלומר שלעולם אין שולחין סבלונות אלא אם קדמו להם קדושין לר"שי ז"ל ולנמשכי' אחריו חוששין לסבלונות שהן עצמן ניתנו לשם קדושין פיון שאין מנהג מקו' לשלוח סבלונות קודם קדושין ולפי פ' זה צריך שיהיו שם עדים רואים

בְּקִבְלַת הָאִשָּׁה הַסְּבִלוֹנוֹת בִּידְיָהּ אוֹ שִׁנְתָנוּ לְתוֹךְ חִיקָהּ כְּדָרָה שְׁאֵר הַקְּדוּשִׁין אֲלֵא שְׂאִין צָרִי לְפָרֵשׁ שְׁנִיתָנוּ לְשֵׁם קְדוּשִׁין שְׁפָכָר הִיא מְשֻׁדְּכֶת לוֹ וְדָרָה הַמְּקוֹ' לְקַדֵּשׁ קוֹדֵם הַסְּבִלוֹנוֹ דְּמִסְתַּמָּא אֵינוּ מְשַׁנָּה מְנַהֵג הַמְּדִינָ' וְלִדְעַת קְדוּשִׁי' שְׁלַח: וְלִפִּי דְעַת זֹו וְלִפִּי גְרָסְתָם בְּגַמ' צָרִי שְׁיִהְיֶה הַמְּנַהֵג לְרֹוב בְּנֵי הַמְּדִינָה שְׁיִהְיֶה מְקַדְשֵׁי וְהָדָר מְסַבְּלֵי כִּי בְּזוּלַת זֶה לֹא נְחוּשׁ לְסְבִלוֹנוֹת עֲצָמָן שְׁנִיתָנוּ לְשֵׁם קְדוּשִׁין כִּינּוֹן שְׁלֵא כִּי' אֲבָל הֶרְבֵּה מִן הַגְּאוּנִים וּר"ח וְהַרְי"ף וְהַרְמ"ב וְז"ל לֹא חִיָּשִׁי לְסְבִלוֹנוֹת עֲצָמָן שְׁיִהְיֶה נִתְּנִין לְשֵׁם קְדוּשִׁין אֲבָל חוּשְׁשִׁי שְׁמָא נִתְּן לֵה קְדוּשִׁין בְּפָנֵי עַדִּי וְהִלְכוּ לָהֶם לְמְדִינַת הַיָּם: וְלִפּוּם פִּירוּשָׁא וְגִרְסָא דִּידְהוּ אִף בְּאַתְרָא דְרַבְּנָא מְסַבְּלֵי וְהַד' מְקַדְשֵׁי חוּשְׁשִׁי לְמִיעוּט' דְּמְקַדְשֵׁי וְהָדָר מְסַבְּלֵי מִשׁו' חוּמְר' דַּא"א שְׁמָא זֶה מִן הַמִּיעוּ' וְקוֹדֵם שְׁשֻׁלַח הַסְּבִלוֹנוֹ' קְדוּשָׁה אֲלֵא דְבַאֲתַר' דְּכּוֹלְהוּ מְסַבְּלֵי וְהָדָר מְקַדְשֵׁי לֹא חִיָּשִׁי' לְמִדְּי': אֲשֵׁתְכַח הַשְּׁתָא בְּעוֹבְדָא דִּילֹן דְּלִפְּירוּשׁ רַש"י ז"ל לִיכָא חֲשֵׁשָׁא כָּלֵל נֶאֱפִילוּ שְׁנִיתָנוּ הַסְּבִלוֹנוֹ' בְּיָדָהּ אוֹ בְּחִיקָה נֶאֱפִי' אִם בְּאַתְרָא דִּידְהוּ כְּלֵהוּ מְקַדְשֵׁי וְהָדָר מְסַבְּלֵי שְׁהָרִי לֹא הָיוּ שָׁם עֲדִים וְלִפְּירוּשָׁא בְּתָרָא נְמִי לִיכָא שׁוּם חֲשֵׁשָׁא שְׁהָרִי הַבְּעַל מוֹדָה שְׁלֵא הָיוּ שָׁם קְדוּשִׁין קוֹדֵם הַסְּבִלוֹנוֹת אֲלֵא שְׁטוּעֵן שְׁקַדֵּשׁ עַל יְדֵי סְבִלוֹנוֹ' עֲצָמָן: הִילְכֵּהּ בֵּין לְפִירוּשָׁא קַמָּא בֵּין לְפִירוּשָׁא בְּתָרָא לִית הֵכָא רִיחַ קְדוּשִׁין כָּלֵל כְּמוֹ שְׁפַתְבַּי כ"ח וְכֵן כְּתַב הַרְבַּ רַבִּי שְׁמַעוֹן דוֹרְאֵן בְּתִשְׁבּוּתוֹ בְּפִירוּשׁ וּבְבִירוֹר אֲלֵא שְׁרָאִיתִי בְּדְבָרֵיהּ עִירוֹב דְּעוֹת שְׁפַתְבַּי שָׁם אֲבָל הֵכָא שְׁהַבְּעַל טוּעֵן וְאוּמַר קְדוּשָׁתִי עַל יְדֵי סְבִלוֹנוֹת וְכוּ' מֵאֵן לִימָא לָן דְּלִפְּירוּשׁ ר"ח ז"ל וְסִיעֵתוּ אֵין לְחוּשׁ וְהֵלֵא הַגְּאוּנִים חוּשְׁשִׁין אֶפִּילוּ לְמִיעוּטָא ע"כ לְשׁוֹנָה: וְעַם הַיּוֹת שְׁדַחֲתִית דְּבָרִים אֵלוּ מְדַבְּרֵי הַרש"ב א ז"ל אֵין צָרִיף דְּהָרִי הֵן דְּחוּיִין וְעוֹמְדִין וְאֵין לָהֶם מְקוֹם כָּלֵל דְּהִיכִי שְׁיִיף הֵכָא לּוֹמַר נִיחוּשׁ לְמִיעוּטָא וְלִפִּי דְעַת זֹו אֵין לְחוּשׁ כָּלֵל לְסְבִלוֹנוֹת שְׁנִיתָנוּ לְשֵׁם קְדוּשִׁין וְכֹל שְׁכֹן דְּעִידֵי סְבִלוֹנוֹ' לִיכָא הֵכָא דְאַפִּילוּ אִי הָיוּ בְּאַתְרָא דִּילְהוּ מְקַדְשֵׁי וְהָדָר מְסַבְּלֵי אֵין לְחוּשׁ כָּלֵל כִּינּוֹן דְּלִיכָא עֲדִים כְּדַאֲמַרְוּ: וּבְכִי הֵאֵן אֲנָא כְּתַב הַר"ן ז"ל בְּתִשְׁבּוּהָ ז"ל בְּעִנְיַן הַסְּבִלוֹנוֹת לֹא הִשְׁבַּתִּי לִפִּי שְׁהוּא דְבָר שְׁלֵא נִתְּבַרְר כָּלֵל בְּעַדוֹת וְלֹא בְּרָאָהּ וְגַם אִם הִיָּה מִתְּבַרְר אֵין אוֹסְרִין הָאִשָּׁה עַל פִּיהֶן אֲלֵא בְּאַתְרָא דְּמִיעוּטָא מִיְהַת מְקַדְשֵׁי וְהָדָר מְסַבְּלֵי בְּקַפִּידָה גְּמוּר' כְּלוּמ' שְׁהֵן מְקַפִּידִין שְׁלֵא לְשַׁלּוֹחַ סְבִלוֹנוֹ' אַא"כ קְדָשׁוּ וְלֹא שְׁמַעְתִּי בְּאַחַד מְמַקוּמוֹת הַלְלוּ שְׁהוֹחֲזוּק אֶפִּי' מְעוּטָן בְּכַף ע"כ: וְכ"ח אֲרַכְבָּה אֲתָרֵי רִיכְשֵׁי וְאַתָּה דַע לָהּ שְׂאִין בְּכָל תְּפוּצַת הַגּוֹאֵל שְׁרָאִינוּ וְשְׁשַׁמְעֵנוּ מִי שְׁחוּשְׁשׁ הַיּוֹם לְסְבִלוֹנוֹת וְאַפִּי' נִיתָנוּ לְפָנֵי עֲדִים כְּבָר נִפְלָה הַסְּכַמַּת בְּאֵלוּ הַזְּמַנִּים כִּי אֵין שׁוֹלְחִין הַסְּבִלוֹנוֹת אֲלֵא לְשֵׁם סְבִלוֹנוֹת וְלֹא לְשֵׁם קְדוּשִׁין וְסִתְּמָן הָיוּ כְּפִירוּשָׁן: גַּם לְשְׁמָא קְדָמוּ לָהֶם קְדוּשִׁין כְּפִי דְעַת ר"ח ז"ל וְהַנְּמַשְׁכִּים אֲחֲרֵיו אֵינָן חוּשְׁשִׁין אֲלֵא אִם יִטְעוּן הַבְּעַל שְׁקַדֵּשׁ לְפָנֵי עֲדִים וְהִלְכוּ לָהֶם לְמְדִינַת הַיָּם וַיְהִיָּה שָׁם קֶצֶת אֲמַתְלָאוֹת וְרַגְלִים לְדָבָר וְאֵין לָהּ בְּדָבָר זֶה כִּי אִם מְקוּמוֹ וְשַׁעְתוֹ: גַּם בְּעִנְיַן הַיַּחֲזוּד כְּתַבְתָּ כְּדִין וְכַהֲלִכָהּ וּכְבָר נִשְׁאַלְתִּי עַל דְּבַר אֲשֶׁר כְּזָה מֵאַתְּ מַה"ר ר' דָּוִד הַפֶּהן נ"ר בְּהִיּוֹתוֹ בִּפְט"ר צ' וְהִנֵּה הַתְּשׁוּבָ' שְׁהַשְׁבַּתִּי לוֹ אֲזַ תְּגִיעַ אֵלֶיךָ וּמִשָּׁם תִּרְאֶה כִּי כָל דְּבָרֵיהּ אֲמַתִּיִּים: וְעַל יְסוּד הַדִּין בְּנוֹיִים: קִאֲנִידִיה נִגַּ שְׁאַלְתָּ לְהוֹדִיעָה דְּעַתִּי כְּדַת מַה לְעַשׂוֹ' בְּמַחְלֻקַּת הַנְּמַצָּא בֵּין הַפּוֹסְקוּי': גַּם שְׁאַלְתָּ אִי הֵהוּא כָּלֵל דְּכֵאִילוּ הַרְאִשׁוֹנִים ז"ל אֲמָרוּ דְּמַרְבָּא וְאֵילָף הִלְכָהּ כְּבַתְרָאִי אִי אֲמָרִינוּ נְמִי הִכִּי בְּפּוֹסְקִים זֶה עִם זֶה אוֹ לֹא מְיִירִי אֲלֵא עַד חֲתִימַת הַתְּלֻמוֹד דְּוָקָא וְתוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה כְּבָר כְּתַב הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּעִנְיַן מַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים מַה שְׁיִסְפִּיק וְכֵן כְּתַב בְּתִשְׁבּוּת שְׁאַלְתָּ זֶה לְשׁוֹנוֹ כִּי צַד שׁוֹרַת

הדין אם היו שני הפוסקים זה אוסר וזה מתיר אם נודע האחד גדול בתקמה ובמנין ויצא שמו פן הולכין אחריו בין להקל בין להחמיר: היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול בשל תורה הולכין אחר המחמיר דהנה ליה פספיקא דאורייתא ובשל סופרים הולכין אחר המיקל ומי שסומך על המיקל בשל תורה עובר וזה מאותם שצאמר עליהם ומקלו יגיד לו: אבל אם היה רב אחד במקומם הולכין אחר רבם וכו' עד ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים במקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הריא"ף ו"ל ובמקומו' שנהגו לעשו' כל מעשיהם על פי הרמב"ם ו"ל וכו' ובמקום שיש שני פוסקים שוים שהולכין אחר המחמיר בשל תורה דוקא פשהם אחד פנגד אחד אבל אם שנים הם פנגד אחד הולכין אחר הרוב: ואם תלמיד חכם וראוי להוראה הוא ורואה דברי המיקל בזה אפשר שיעשו פקולו מפני שהוא מסכים עם המיקל בהוראתו והם רבים פנגד היחיד זהו שצאמר לי בעניינים אלו עכ"ל ומכלל דבריו דקאמר דאזלינן בתר הגדול בתקמה ובמנין למדנו דאדברה דאזלינן בתר קמאי דעל פרחין אינהו עדיפי טפי וזה דבר שאין בו ספק וכל שכן בהיותו גדול ומפורסם כהריא"ף ו"ל בדורו וכהרמב"ם ו"ל והדומים להם בכל דור ודור: וכן נראה בהדיא ממה שכתב הרמב"ם ו"ל בהקדמ' החבור זה לשונו וכן לימד אחד מן הגאונים שדרך המשפט כה הוא ונתברר לב"ד אחר שבא אחריו שאין זה דרך המשפט הפתוב בתלמוד אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון בין אחרון: ע"כ: הא קמן בהדיא דאין שומעין אלא למי שהדעת נוטה לדבריו היה ראשון או אחרון: והתבונן בדבריו ו"ל שלא עלה על דעתו לחוש אלא שלא לשמוע לראשון אבל לשמוע לאחרון במקום שיש ראשון חולק זה לא יעלה על הדעת: וידוע הוא דלא באו הגאונים ו"ל לומר דהלכ' פבתראי אלא על הדורות שקדמו להם מחכמי התלמוד לא על הבאים אחריהם שלא ראו דבריהם ולא הבינו דרכיהם ולא ניתן דבר זה אלא לנביאים: ואם יש מי שרוצה להקש הראשונים בעלי התלמוד לאחרונים ולכלול גם בהם דבר זה לאו כל כמיניה ואינו פדאי לנה וכדבעינן למימר קמן: ומה שכתבת שאמר לה רבה בשם כמה"ר יוסף קולון ו"ל דאף בפוסק איפא למימר הכי דהלכה פבתראי עד שדחק עצמו לומר דאפילו בהיותו יחיד אצל רבים שקדמוהו פגון הסמ"ק הולכי' אחריו ושיש אחרים חולקים בדבר ואומרים איה נניח דברי הריא"ף והרמב"ם ו"ל והדומים להם ונפסוק פמו אחרון אחד שבא אחריהם ע"כ לשונך: איברא ודאי דהלכה פאחרים ודברים אלו שאמרו בשם הר"ר יוסף קולון ו"ל אין להם עיקר פלל ונהרי הן בטלין מצד עצמן: ואני תמיה אם דברים פאלו יצאו מפיה הרב ו"ל וכמה הפריז על מדותיו אם אמר דבר זה: וכבר פתבנו דאפילו אחד פנגד אחד אין הולכין אלא אחר הגדול וכ"ש בהיותו ראשון דקמאי עדיפי פדאמרו: ומי יתן ידעתי עד אי זה זמן ימשך לדעתו ו"ל לומר הלכה פבתראי: ואם תגביל הזמן עד דור פלוני נתת דבריה לשיעורין: ועוד מאי חזית דהוי עד אותו דור ולא עד דור אחר זולתו ואם עד סוף העולם דבר זה אסור להעלותו על לב דהוי פחוקא ואטלולא דאין יחס לדורות אלו עם הראשונים אפי' פניחס הקוף עם האדם והלאי שייבנו דורות אלו הקל שבדברי הראשונים כ"ש הדורות הבאים שהלכות מתמעטות וכבר כתב רב שרירא גאון ו"ל וחקמת הגאונים ופולפוליהם הוא הדבר אשר צנה ה' אל משה ואע"פ שאומרים הכי הוא ואין מביאין ראיה באי זה מקום הוא אין לחוש על דבר קטון או גדול וכל החולק על

שום דבר מכל דבריהם פחולק על יי ועל תורתו ע"כ: וכן פתב הרא"בד ז"ל דאין מי שיכול לחלוק על דברי גאון ואפי' שלא יבוא ראיה לדבריו והחולק עליו פחולק על התלמוד והאריה בזה והנה כמה פעמי' אנו רואים לגדולי האחרונים עצמן שמבטלי דעתם מפני דעתם של ראשונים ואומרים אף על פי שאין נראה כן מן הגמרא שקלנו ומן הירושלמי אחר שיצא הדבר מפני פלוני אנחנו מבטלין דעתנו מפני דעתו: כמו שכתבו הרש"בא והר"ן ז"ל וזולתן לגבי הר"א אף ז"ל גבי עד אחד במלקח' או במים שאין להם סוף אי בעי לומר קברתי וכל ספרי האחרונים ז"ל מלאים מפיוצא בזה: אלא דמ"מ היכא דאשקחן לאחרונים מקריעין בין הראשונים הולכין אחר הכרעתו: ומה שכתבת בענין הקדושין דע לה כי קדושין בעד אחד אין אנו משגיחין בהן כל עיקר ואין חוששין להן כלל: נה ומה ששאלת מענין בית הפנסת של פמגוש"טא נראה לי שאפילו היתה פמגוש"טא פרה גדול כנינוה העיר הגדולה והיתה שם בית הפנסת חרבה כמו שזכרתם לכל הפרושים יכולין לבנות בה אותן הבתים שזכרתם ולא אומר יכולין אלא מצוה לבנותן וכל הזריז הרי זה משופח מהטעם שכתבת בסוף דבריה שהיו העובדים כוכבים מחזירין לבנות שם בית לעובדי כוכבים ואין זה צרי' ראיה כי אין לה אדם מישאל שעלה על דעתו להניח בית הפנסת החרבה מזומנת לבנות בה בית לעובדי כוכבים ולא יבנו בה הקדשות לב"ה האחרת בהסכמת כל אנשי העיר קטנים וגדולים ולא היה דבר זה צרי' לשאול עליו כ"ש דאפילו בלא חשש עובדי כוכבים יש מן המפרשים ז"ל שכתבו דאפילו של פרפים בבנינו יכולין שבועה טובי העיר הפרורים למפור אותה ואפי' יחיד הפרור וכ"ש בחורבנה וכל שכן דלאו מכירה היא זאת אלא בגין מקום חרב לעשות בו בתים של הקדש: גם ראה ראיתי מה שדקדקת בתחלת דבריה דשם עיר הנשנה באותה משנה דבני העיר לגבי בית הפנסת הוא סוג ויכול לפרו' וגם פרו' וכו' ויפה דקדקת דבני העיר הנאמר פאן ובכל מקום שנאמר בני העיר ושבועה טובי העיר וכיוצא בזה לאו דוקא עיר אלא הוא הדין נמי לכפר אם היה פרו' וכפר אם היה פרו' אומרים עליו בני העיר והוא שם כולל מקבל כל השמות פאלו תאמר בני המקום שבועה טובי המקום שיובן על כל מקו' כפי מה שהוא וזה תמצא פשוט בתלמוד ובספרי המפרשי ז"ל: ודברי ר' שמואל בר נחמני על משנתנו ראיה גמורה מפורשת כמו שכתבת אלא דכפי הנראה ממשמעת דבריה דאין לעיר שם מיוחד בעצמו והא ליתח דלאו דבר השונה בכל הוא דיש מקו' דהוי שם עיר דוקא ולא הוי לא כפר ולא פרו' פגון שתבא עם פרו' ועם כפר וכיוצ' בזה יש לה שם מיוחד בעצמה והיא גדולה מפפר וקטנה מפרו' וכל מקום כפי עניינו: נו ובענין התפלין שכת' כ"ת אם יכולי להניחו על הפוכע: ודאי דאע"פ שהרש"בא ז"ל מתיר עדיין הדבר אצלו בספק והניח הדבר אל המנהג: אבל מ"מ נראה לי מפלל דבריו שהחושש בראשו יכול ליתן אותן על הפוכע הדק שתחת המצנפת וכל מה שכתבת בדבר זה הפל דברי של טעם: ודעת הנפשע ינעם והנראה לי בההיא דר' יוחנן לדעת המתיר שהיה מנהגו ליתן מצנפת גדולה על ראשו כי כן נראה שהיה מנהגו אז כמנהג השמעאלים היום בכל המזרח ואם יסיר המצנפת בימי הקור ויתן אותה על הפוכע שתחת המצנפת יזיק עצמו בהסרת המצנפת כדי להדקן על הפוכע וליתן אותן על המצנפת לא איפשר כי היא גדולה הרבה ונמצא התפלין עליה כמשווי או כמו נוי למצנפת ויצאה מפלל חציצ' לגודלה ולעובדיה וזה תשוב' נמי לההיא דעטרת מלכם דפרק כל

הצ'למים: וכן פתב הרי"בש ו"ל בתשובה זה לשונו אמנם למה שאמה חושש מן הנזילות
הא אינפ'שר לה למעבד פהרשב"א ו"ל דכתב בתפ'לין של ראש מותר להניח על כובעו
או על פסוי הראש וכו' עד אבל רבים ראיתי נוהגים להניחם על הפובע על פי סבר'
הרש"בא ונהר"ן ו"ל כת' סברתו זאת במגלה בפ'י ההלכו' בלא חולק עכ"ל: נו עוד רצית
לעמוד על דעתי ברגל הק"ו והה"א הדבוקים בגג שלקו בספר תורה: וכבר נשאלתי
על דבר זה מפמה שנים והשבתי זה לשוני ומה ששאלתם על רגל הה"א והק"ו שנתמאצאו
דבוקים לגג שלקו: ודאי דלאו ה"א וק"ו ניהו וכדאיתא בההיא דפרק הקומץ חזינו
לסופרי דוקני דחטרי לגגה דח"ית ותלו לכתב דה"א: וגרסי' נמי פ' הבונה מאי טעמא
פרעא דקוף תלויה דאי הדר ביה ליעול ולזיל וכו' ונראה מדברי הר"אש ו"ל בפסקיו
דצריה למחוק כל האות ולכתוב אחרת וכן שמעתי בשם רש"י ו"ל שהצריה למחוק כל
האות ולכתוב אחרת אלא שחלקו עליו נינו ר"ת והרשב"ם ו"ל וכתבו דסגי במחיקת
הרגל בלבד פינו שדרכו להיות תלוי ולא נפל הקלוקל אלא בו ושארית האות נעשית
כהלכתה וככי האי גוונא לא מקרי חק תוכות: וכן נמי כתב הרשב"א בתשובה זה לשונו
וכן רגל הק"ו הדבוק גורדין הרגל וחזרין וכותבין אותו ואין צריה לגרור כל האות
אלא הרגל בלבד פי הגג פדין נכתב עכ"ל: וסברא נכונה היא וראויה להם וכן כת'
הריב"ש ו"ל בתשובה דאם נמצאת רגל הקו"ף וה"א דבוקות פסול וכתב בהתימת
דבריו דמאחר שלא נמצא אחד מן הראשונים ו"ל שיכתוב בזה להכשיר ובחבורי
האחרוני ו"ל ותשובותיהם נמצא בבירור לפסול וגם הענין בעצמו מוכיח פן הלא אין
לנו על מי נסמך להכשיר ומה בדבר שאינפ'שר לתקן גם להחליף הפרשיות שבתפ'לין
ומזוות פסולות בכשרות למה תכבד העבודה הזאת להם וכו' עכ"ל: זה הוא דעתי בדבר
זה אף על פי שיש דעת אחרת: מודון נח שאלה שאלנו מאת אדוננו לבאר לנו פוננת
הרמב"ם ו"ל שכתב בהלכות יסודי התורה זה לשונו כתב אלה למ"ד מאל"ם יוד ה"א
מי' אינו נחק וכו' אבל הפותב שי"ן דל"ת משד"י צד"י בית מצבאו' הרי זה נחק ע"כ:
השיג עליו הראב"ד ו"ל שם זה לשונו א"א לא אמרו אלא אל"ף למ"ד מאל"ם וי"ד
ה"א מי' אבל שי"ן דל"ת משד"י וצד"י בי"ת מצבאות הרי זה נחק ע"כ: ואנחנו בעניות
דעתנו לא ראינו הפרש בין דברי המשגיג ובין דברי המושג יבאר לנו אדוננו ושכרו:
תשובה טובא אינא בינייהו דהימצא מפלל דברי הרמב"ם ו"ל דאמ' הכותב שי"ן דל"ת
וכו' דדוקא כתב פלומר דאם כתב ש"ד משד"י וצ"ב מצבאות ולא השלים השם הרי זה
נחק לפי שאין כאן שם פלל אבל אם הנה השם פלול כתוב אינו יכול למחוק ממנו לא
ש"ד ולא צ"ב: והראב"ד ו"ל השיג עליו וכתב שלא אמרו בפרייתא כתב אלא באל"ף
למ"ד מאל"ם י"ד ה"א מי' בהני הוא שאמרו כתב ואפ' שלא הנה פל השם כתוב אבל
גבי ש"ד משד"י וצ"ב מצבאות לא אמרו כת' אלא אפי' שיהנה פל השם כתוב יכול למחוק
ממנו ש"ד וצ"ב וכדאיתא בפריית' פר' שבויע' העדות ת"ר כתב אל"ף למ"ד מאל"ם
י"ד ה"א חיי' אינו נחק ש"ד משד"י צ"ב מצבאות הרי זה נחק וכדברי הראב"ד ו"ל
ואפ' שיהנה להרמב"ם ו"ל נוסחא אחרת בפרייתא דכתיב בה נמי כתב גבי ש"ד משד"י
צ"ב מצבאות וכו': ואי לא הנה ליה נוסחא אחרית מפרש הכי דכתב דקתני ברושא קאי
נמי אסיפא וכן נראה דאזלא ריהטא דלישנא דברייתא דכתב דקתני התם משחש אתרי
בבי: נט עוד שאלת יבאר לנו מר דברי הרמב"ם ו"ל בהלכות עדות פ' כ"א זה לשונו

שְׁלֹשָׁה כַּתְּבֵי עֵדִים שְׁנֵתְקִינִים בְּעֵדוּתָן שְׁשׁוּר זֶה מוֹעֵד וְנִמְצָאת כַּת רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה זֹמְמָת כּוֹלֵן פְּטוּרִין נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁתָן זֹמְמִין כּוֹלֵם חֲזִיבִין שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא תָם מְשַׁלֵּם חֲזִי נִזְק: כַּד"א בְּשִׁהִי כּוֹלֵם רוּמְזִים וְכו' ע"כ: תְּשׁוּבָה רַבִּינוּ הֶרֶב ז"ל מִיָּגְרִי בְּשִׁנְגַח גְּיָחָה רַבִּיעִית דָּאָז נִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם עֲלֶיהָ נִזְק שְׁלֵם לְדַעְתּוֹ ז"ל: וְכַרְיִיתָא הִיא פָּרַק פִּיצַד הֶרְגַל נִמְצָאת כַּת רֵאשׁוֹנָה זֹמְמָת הֶרִי פֶּאֵן שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת וְהוּא פְּטוּר וְהוּן פְּטוּרִין: נִמְצָאת כַּת שֵׁנִיָּה זֹמְמָת הֶרִי עֵדוֹת אַחַת וְהוּא פְּטוּר וְהוּן פְּטוּרִין וְכו' כְּלוֹמֵר הַשּׁוֹר וְהָעֵדִים פְּטוּרִין מֵאוֹתוֹ צַד הָעֵדָה שֶׁל גְּיָחָה רַבִּיעִית הַשּׁוֹר לְפִי שְׁלֵם הַנֶּעַד שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּשִׁלְשָׁה יָמִים דְּהֵינּוּ לִיעוּדֵי גַמְר' כְּמִסְקָנָה דְגַמ' הֵתָם וְהָעֵדִי נְמִי פְּטוּרִי דְאִין הָעֵדִי מְשַׁלְמִי מִמּוֹן שְׁיִוְזָמוּ כּוֹלֵם תּוֹ קַתְנֵי בְּכַרְיִיתָ נִמְצָאוּ כּוֹלֵם זֹמְמִין כּוֹלֵם חֲזִיבִי כְּלוֹ' הַשּׁוֹר וְהָעֵדִים חֲזִיבִי לְשַׁלֵּם הַנִּזְק הָעֵדִי מְשַׁלְמִין חֲזִי נִזְק דְּצַד הָעֵד' כִּינּוּן שְׁהוּזָמוּ כּוֹלֵם וּבַעַל הַשּׁוֹר מְשַׁלֵּם צַד תַּמּוֹת וְזֶה שְׁכַתְבֵי הֶרֶב ז"ל אַע"פ שֶׁהוּא תָם מְשַׁלֵּם חֲזִי נִזְק כְּלוֹמֵר שֶׁאֵע"פ שֶׁהוּא תָם מְכִינּוּן שְׁהוּזָמוּ עֵדֵי הָעֵדָה מְשַׁלֵּם חֲזִי נִזְק: וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מִתְפָּרֵשׁ נְמִי כְּלָם פְּטוּרִין וְכְלָם חֲזִיבִין דְּכַתְבֵי רַבִּי הֶרֶב ז"ל עַל בַּעַל הַשּׁוֹר וְעַל הָעֵדִים: אִי נְמִי יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדַכְרִיו דְּכְלָם פְּטוּרִין וְכְלָם חֲזִיבִין דְּקָאָמֵר קָאֵי אַעֲדִי דוֹק': וּפְטוּרִי דְקָאָמֵר הֵינּוּ מִצַּד הָעֵדָה כִּינּוּן שֶׁלֹּא הוּזָמוּ כּוֹלֵם כְּדָאָמְרוּ וְכו' כּוֹלֵם חֲזִיבִין כְּלוֹמֵר הַשְּׁלֹשָׁה כַּתְּבֵי עֵדִים חֲזִיבִי לְשַׁלֵּם הַנִּזְק לְבַעַל הַגְּיָחָה דְכִינּוּן שְׁהוּזָמוּ כּוֹלֵם נִתְחַיֵּיבוּ לְשַׁלֵּם חֲזִי נִזְק שֶׁל הָעֵדָה וּמְשַׁלְמִין אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם חֲזִי נִזְק דְּצַד תַּמּוֹת שֶׁהִיא חֲזִיבִי בַּעַל הַשּׁוֹר בְּאוֹתָהּ הַגְּיָחָה שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהִיא תָם מְכִינּוּן שְׁהוּזָמוּ עֵדֵי הָעֵדָה הַנֶּה הוּא מְשַׁלֵּם חֲזִי נִזְק דְּצַד תַּמּוֹת כְּדַכְתִּיבְנָא וְאוֹתוֹ חֲזִי נִזְק מְשַׁלְמִין אוֹתוֹ הָעֵדִים בְּשִׁבְלֵוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר לֹא וְשַׁלֵּם כְּלָל מִבֵּיתוֹ כַּד"א בְּשִׁהִי רוּמְזִים וְכו' מְסַקְנָא דְגַמ' הֵתָם וְגַרְסָתוֹ בְּגַמ' אֵלָא דְקָא מְרַמְזִי רַמּוּזֵי וְכו' כְּלוֹמֵר וְלִיעוּדֵי גְבַרָא נִיחָא וּפְשׁוּט הוּא שְׁם לְמַעֲיָיִן: וְשַׁלּוּם יוֹסִיפוּ לֵה כְּנַפְשׁ נְאֻמְנָה מְשָׁה בַכְּמָה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה וְ אֵל אֲשַׁקֵּר נ"ר.

מַעֲרִיט ס שְׂאֵלָה רֵאוּבֵן קִדָּשׁ בַּחוּרָה אַחַת שְׁהִיתָ מְשׁוֹדְכָת לּוֹ מִקְדָּמַת דְּנָא בְּפָנֵי שְׁנֵי עֵדִים וְזֶה טֹנְפָס הָעֵדוֹת: בְּמוֹתָב תְּלָתָא כְּחָדָא הַוִּינָא נְחָנָא בִּי דִינָא דְחַתוּמִין לְתַמָּא כַּד אָתוּ לְקַדְמָנָא רַבִּי אַבְרָהָם קַרְמוֹנ' וְרַבִּי אַבְרָהָם יִשְׂרָאֵל וְהָעֵדוֹ שְׁבִיּוֹם חַמִּישִׁי שְׁעֵבֵר בְּשַׁעָה שְׁיָצְאוּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת רֵאוּ אֵת רַבִּי שְׁמוּאֵל דִּי אֻקְנִי"א שְׁהִיָּה עוֹמֵד עִם אוֹרְדוּאִינִי"א בְּתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר צָרְפָתִי בְּמַדְרַגָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַסְּנֹלָם שֶׁהוּא בְּדַהֲלֵי שֶׁל הַשַּׁעַר הַפּוֹנֶה לְמַבּוּי הַקְּרָאִין וְהוֹצִיא מִחִיקוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנִּזְכָּר דִּינֵר זֶהָב וְיִנִּיצִיאָנָה וְאָמֵר לְאוֹרְדוּ"אִינִיָּא הַנִּזְכָּרָת בְּחַיִּי שְׁתַּקְחִי זֶה הַדִּינָר בְּקִדּוּשֵׁינִי לִי וְלִקְחָה אוֹתוֹ וְהִלְכָה לָהּ: וּמָה שֶׁהָעֵדוֹ בְּפָנֵינוּ כְּתַבְנוּ וְחַתְמָנוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי עֶשְׂרֵה יָמִים לְנִסּוֹן שְׁנַת הַרְפ"ז לִיצִירָה פֶּה מְצָרִים וְהַפֵּל שְׁרִיר וְקִיָּים: ע"כ וְאֲנִשִׁי הַבַּחוּר' הִבִּיאוּ עֵדוֹת אַחֲרַת וְזֶה טֹנְפָס הָעֵדוֹת: בְּמוֹתָב תְּלָתָא כְּחָדָא הַוִּינָא נְחָנָא בִּי דִינָא דְחַתוּמִין לְתַמָּא כַּד אָתָא לְקַדְמָנָא ר' אַבְרָהָם וְ עֶזְרָא וְהָעֵדִי שְׁבִיּוֹם ה' שְׁעֵבֵר הִיָּה מְכַבֵּד הַבַּיִת שְׁעַר שֶׁל הַבַּיִת שְׁדָר בּוֹ הַיּוֹם הַכ"ר יוֹסֵף גַּבִּי אוֹתוֹ הַבַּיִת שְׁעַר הַפּוֹנֶה לְמַבּוּי הַקְּרָאִין וְיִצָּא הַחֶכֶם הַנּוֹ' לְלַכְתָּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּפְתַח לּוֹ הַדְּלָת וְאַחַר שְׁיָצָא הַחֶכֶם הַנּוֹ' בְּעוֹדוֹ מְכַבֵּד הַבַּיִת שְׁעַר הַנִּזְכָּר רָאָה אֵת רַבִּי אַבְרָהָם קַרְמוֹנָא וְרַבִּי אַבְרָהָם יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים מְחוּץ לְבַיִת שְׁעַר הַנּוֹ' וְאָמֵר לָהֶם מָה אַתֶּם עוֹשִׂים פֶּה כִּי הָאֵבֶק עוֹלָה עֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ לּוֹ יֵשׁ לָנוּ מַעֲט עֶסֶק בְּכָאֵן וּמִיָּד סָגַר הַדְּלָת כְּדִי שְׁלֵם יִזְיָקֵם הָאֵבֶק וְאַחַר שְׁעָה בָּא הַחֶכֶם הַנּוֹ' מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וּפְתַח לּוֹ הַדְּלָת וְעָלָה לְבֵיתוֹ וְחִזַּר וְסָגַר

הדלת ואחר זה נתעכב שם כשתי שעות והוא עושה מלאכתו ובכל זה הזמן לא נכנס שום אדם בפתח הנז': וכן העיד רבי אברהם אל שארק"י שפיוס חמישי הנז' היה מכבד הבית שער הנז' בכתבת רבי אברהם ו' עזרא הנז' ושעברו הדברי' כמו שאמר אברהם ו' עזרא הנז' עד כאן טנפס העדויות: ועתה שאלנו מכ"ת להסיר מכשול מדבר עמי בדבר של ערנה ולעמוד על שתי העדויות ועל תשובת החכם השלם כמה"ר יעקב ב' רבנ"ר שכתב שהקדושים הנזכרים אינן קדושים מכמה פנים משונה לראות אם יש דבר של טעם בדבריו ותורנו מה משפט הבחורה הזאת: תשובה עמדת על העדויו' ועל תשובת החכם השלם נ"ר ולא ראיתי בה שום ממש לא מצד הענין ולא מצד הדין שפסק: ועתה יעברו דבריו כבני מרון: ואקרא בגרון: להוכיח במישור לאפסי ארץ: כי אין הדברים כמו שחשב: ובמקום שעמיד לא ישב: פתב בתחלת דבריו ובראש אמריו שהעדים הזקנו והכחישו את הראשונים וסייב מעדותן שיש יותר משעה וחצי בין שתי הפתות הראשונים אמרו שבשעה שיצאו מבית הפנסת היה הענין והאחרונים אמרו שאחר שנכנס החכם מבית הפנסת שעות היה סגור הפתח ולא נכנס שום אדם משם שהם היו שומרי הפתח ועושי' שם מלאכתם וכמו שהוא פתוב למעלה בעדות עכ"ל: ואני אומר באותה עדות לו הונח שהיא אמיתית לאו עדו' היא לא להכחיש ולא להזים מכמה אנפי חדא שפתוב בה כד אתא לקדמנא ר' אברהם ו' עזרא והעיד שפיוס חמישי שעבר היה מכבד וכו' ולא אמר איזה חמישי היה ואי אפשר לעמוד עליו כי לא נכתב זמן באותה קבלת עדו' כמו שיראו הרואים בנסח העדו' שבאה עליו תשובת החכם ובעיקר הקבלת עדות ולא ידענו אם אותו יום חמישי שזכרו העדים הוא של אותו שבוע או של אותו חודש או של אותה שנה או של אותה שמת' או של זולתה וכולי עלמא ידעי דאין כאן שום עדות פלל: והחכם המור' של דמשק לא נתן לבו לזה ולא ראה כי העדות האחת נתקבלה בב"ד אחד וביום אחד והעדויות האחרת בב"ד אחר וביו' אחר: ומן הראוי היה לו להתישב בדבר של ערנה החמורה ולא היה פוער פה לבלי חוק: אף כי ישא דעי למרחוק: עוד שהעד השני של ההכחשה העיד סתם וידוע הוא שצריך העד לפרש דבריו ולהגיד כל עדותו בפיו: וכדאית' בסנהדרין פ"א ארבע מיתות דגם אני כמוהו אין מקבלין עדותו אלא בברכת השם דלא מצוי מפר' מפני כבוד השם וכמו שכתבו במישורים נתיב א' ח"ב ובחקו' הדיינים וכמו שכתבו המפרשים ז"ל שצריך העד לפרש עדותו בפיו: וכשחקרו אותו בב"ד אח"כ ושאלו ממנו על זמן העדות ולפרש דבריו הסתומים בכל נדוי אמר שהוא מצא הפתח פתוח פשיד לכבד הבית שער ושל לא נתעכב שם באותו הבי' שער אפי' חצי שעה ועלה לו למעלה ונכנס לבית והניח חבירו מדבר עם השני יהודים והפתח פתוח ולא ידע מה נעשה אח"כ: גם על הזמן אמ' שאינו יודע באי זה זמן הייתה העדות לא באי זה שעה ולא באי זה יום ולא באי זה שבוע ולא באיזה חודש ולא באי זה שנה: והנה נתבטלה עדות העד האחר מצד אחר ואין כאן שום ריח עדות פלל: ועוד איכא מתמה עליה טובא דאפילו אם נניח דהעדויות עדות בזמנה ובעניינה ליכא הכא לא הכחשה ולא הנמה ומי יתן ידעתי אלו השתי שעות או השעה וחצי לאי זה גבול נשער אותן והנה אין לנו זמן קבוע לזה הענין ולא יסוד לזה הבנין: דהמשערין השעות היינו מתחלת היום או מציאת השמש אבל עדויות אלו האחת היא בשעה שיצאו מבית הפנסת וידוע הוא לכל בעל שקל כי יציאת בית הפנסת אין לה זמן קבוע כי לפעמי' יצאו מהר

ולפַעמים תתאחרו ולפַעמי' יעמדו לשמוע ההלכה שקורין שם בכל יום ולפַעמים תהיה ההלכה ארוכה ולפַעמים תתאחר הבית הפַנסת האחת על האחרת שעה או חצי שעה בצורך צבור או בצורךי של בית הפַנסת או בזולתו: גם ידוע כי בית הפַנסת של העדים אינה בית הפַנסת של כה"ר יוסף גבאי ואפילו בבית הפַנסת אחת היוצאים אינם יוצאים בשעה אחת והכל יקרה בשעה שיצאו: גם בעדות השנים החושבים להכחיש בה עדות הקדושין אין שם גבול ולא זמן קבוע לכונן בו השעות כי אין שיעור השעות שם אלא מביאת החכם מבית הפַנסת וביאת החכם פשוט הוא דאין לה גבול דאפשר שבא במהרה ואפשר שנתעכב אם מעט ואם הרבה לקרות כמנהגו או לדבר עם בני אדם בבית הפַנסת או בחוץ סוף דבר שלא ידענו עת קבוע לתחלת אלו השעות ולא לסופן כדי לכונן בו שיעור השעות: ואפילו אם נניח שיציאת כולם מבתי פַנסיות היתה ברגע אחד אפשר דמה שאמרו הראשונים בשעה שיצאו היינו בסוף השעה בענין שנמצא ההפּרש ביניהם פחות משעה אף לפי הנחתו: וכ"ש דלפי האמת אין צורך לכל זה דלעולם אין הקא שום הכחשה כלל דמצוי למימר שקבלה הקדושין קודם שבא כה"ר יוסף גבאי הנז' מבית הפַנסת שעדי הקדושין לא הלכו אותו יום לבית הפַנסת או מיהרו לצאת מבית הפַנסת שלהם וקבלה הקדושין בפניהם ונכנסה לבית כי העדים לא אמרו שנתעכבו בדהליו כשתי שעות כי אם אחר ביאתו מבית הפַנסת אבל קודם לא אמר אלא שפגרו הפתח מן האבק ולא אמר שישב שם כמו שאמ' אחר ביאת החכם: או אפשר ג"כ שהיה הדבר קודם שיצא החכם מבית הפַנסת וקודם שירדו הם לכבד הדהליו והחכם אנסתי השניה ונתאחר לצאת מבית הפַנסת וכשראו את עידי הקדושין עומדים אצל הפתח היה אחר נתינת הקדושין: לא אליכם כל בעלי דעת הביטו וראו אם בעדות אשר כזה יונקחו עידי קדושי תורה וערוה החמורה וכל שכן דאפי' בזמן הקבוע והמוגבל עבידי אינשי דטעו כדאימא התם גבי חמץ דמסקנא התם דטעו אינשי בין חמישית לשביעית וכמו שכת' הרי"אף ז"ל בהלכות וכן דעת הרמ"בם ז"ל ואע"ג דכתב שם בחבורו שמא יטעה בין חמישית לששית כבד כתב בתשובה שמה שכתב הרי"אף ז"ל הוא האמת וז"ל מה שכתוב בהלכות שמא יטעה בין ה' לז' הוא אמת והוא דברי התלמוד כפי מה שהקשו שם ואני זכרתי היותר מצוי והוא טעות שעה בשעה שאחריה וכו' ע"כ: אלא דעל כל פנים צריך עיון בדבריו שכתב גבי עדות זו לשוננו אמר עד אחד בשתי שעות והשני אמר בשלשה הנה עדותו קיימת דדרב ה' עם לטעות בשעה אחת: דאלו היה אומר דדרב העדו' לטעו' בשעה אחת הנה אמינא משום דעדי' זריזין הם אבל מאומרו העם נראה דעל כולי עלמ' קאמ' ואפשר לומר דלדידה אפילו אתה מחלק כל אשר תוכל ולומר שהראשון נתפונן לתחלת שעה שנית והשני לסוף השלישית ויש פאן טעות שתי שעות חסר משוה עדותו עדו' דדרב העם לטעו' בהכי וכדרכ' אליבא דסתם מתני' דהיו בודקי' דהיינו ר"מ וכמו שכת' בתשובתו גבי אמן ואפי' כי איכ' לחלק בין אמן לעדות דגבי עדות לעולם לא טעו אלא בשעה משו' דעדי' זריזין הם: ע"כ דהני סהדי דילן ליפא למימר בהו הכי וכ"ש לפרש"י ז"ל לדקאמר דטעמא דמלתא לפי שיו' הו' שפופו לי'דרש בדריש' וחקיר' וכמו שכת' שם ז"ל עדות מסורה לזריזין אין אדם מעיד על הנפּש אלא אם כן בקי בשעות לפי שידוע הוא שפופו לי'דרש בדריש' וחקיר' אבל אמן על הכל מוטל ושאינו בקי בשעות טועה בהן ע"כ: ובמילתא דילן ודוע הוא דלית הקא דרישה וחקיר' וכ"ש בעדות

שני נערים המכבדים הדהליו ואלמלא דמסתפינא: אומר ואם בשען' ידועו' שיש להן זמן קבוע ומנגבל עבידי אינשי דטעו בשעה או בשמים כ"ש בדבר שאין לו זמן קבוע לכונן בו שיעור השעות דטעו וטעו: ובר מדין ומדין ידוע הוא דהרבה פתחו למקו' ואפשר שנקנסו מהפתח האחר והקיפו לצד האחר ואי הו קמן דנשאלינהו הו אמרי הכי: פתבנו כל זה לרצות הקולמוס ולמלאת הנגיד לומ' דאפי' לפי דבריו אין פאן מקו' להפחש' ולא להזמה פלל: וכבר פתבנו בבירור שאין אחריו בירור דלפי האמת אין פאן עדות ולא ריח עדות לא להזים ולא להכחיש: עוד פתב בתשובתו החכם הנז' דאיפא תרתי עדות אחר' שהם החכם כה"ר יוסף גבאי ונערו רבי יוסף הארנף שהעידו שגם הם היו למטה נגד הפתח ולא ראו שנקנס אדם לשם ולפי דעתי גם אלו הם מכחישים עידי הקדושין וכו' עכ"ל מריה דאברהם מה טיבו של חכם זה וכי לא ידע שכ"הר יוסף גבאי הוא פסול לעדות זו כי הוא קדש לבחירה הנז' אחר שקדשה האחר באותו יום עצמו שנתקבלה עדות אותן הקדושין הראשונים בפני כ"ר משה ו' אפר ור' יום טוב פריגה ואיך יעיד לבטל קדושי האחר ולקיים את קדושו ונמצא מעיד לעצמו: וא"ת שהחכם לא ידע בכל אלה שלא פא זה בטופס השאלה גם עיקר עדותו לא פא בשאלה והוא נדרש ללא שאלו ממנו ולא נתן לב להשגיח בחכמי המקום לשאול מהם על הפרטים ולעלות על לבו כי אם היו הם מתירי אותה לינשא לא הנה הולך אליו לשאול את פיו: וגדולה מזאת אומר דאפילו אם הנה העד פשר והעדו עדות אין לה שום מציאות מהטעמים האחרים שזכרנו שלא נזכר שום זמן בשטר וכו': ועוד דבר ידוע הוא שלא יוכלו לראות הרואי' אם נכנס אדם בפתח הבית אלא אם יהיו יושבים בדהליו או לפחות במדרגה העליונה שלו אבל בבית ואפי' נוכח הפתח אין מציאות לראות פתח הבית ולא למי שיכנס לדהליו שיש דהליו אחר ביניהם: והנה העדי' העידו עליו שעלה לבית ולא ישב עמהם בדהליו: ואם זינו עליו ביתו פאן: גם שדבריו שלמט' הם מכחישי' את אלו שכתב שם זה לשונו אם פן בנדון שלפנינו שהעידו שהיו רואין את הנער' ולא ירדה מן העליה וכו' ועדות זו אינה אלא בבית אפר שם העליה: אף כי עדות זו אינה אלא על הבחורה אם ירדה מן העליה או לא ירדה לא על העדים הנכנסין לדהליו וזו עדות לחוד וזו עדות לחוד והוא נכנס בשור ויצא בבור רחמנא ליצלן מפי האי דעתא וכיון שהוזמו והוכחו דבריו: ונפלו יסודות בגין אמריו: אין צריך לחטט אחריו ולא לדקדק אחר שאר דבריו שכתב בטר הכי גבי לא ראיתי אינה עדות דמסקנא דמילתא דבעל העטור שהביא לראיה לא דמי לעובד' דילן פלל דהוא כת' ז"ל אבל היכא דתרנוייהו בהדדי גינהו פי קאמר האחד לא ראיתי פאלו אומר לחבירו לא ראית דהנה ליה הכחש' ע"כ: ופשוט הוא דבעובדא דילן לא הו הכי: גם אין לדקדק אחריו בפרטי ההכחשה וההנמה שרצה לעשות מההכחשה הזמה: וזה פשוט לבעלי השכל והמושכל כי אף לפי דבריו לית הכא הנמה פלל וכמו שפשוט במפרשים ז"ל: גם יתבונן המעיין באותו שכוח' שם ואומר זה לשונו שאפילו אם לא יאמרו העדים אלא בשעה אחרת הייתם עמנו וכו' עד והרי העדי' אמרו שקונדם שיצאו מבית הפנסת היו לשם וסגרו הדלת וכו' עד סוף הענין שאין דברים אלו פדאי להשיב עליהן כי אין ענין זה דומה לזה ואין לנו צורך בכאן בראית העדים אף לפי דבריו: ובענין השעות גם פן כתב שאין לתלות הטעות בשני עדים מדחית קושיא בתוספות אליבא דרבא ולבטל בה קדושי תורה ואיכא לתרוצי מילתא בגוונא אחרניא:

גם ימצא המעיין בדבריו דקאמר מילתא ומצדה תברה דמביא ראיתו פנגדו וכאלה רבות
עמו: בלשונו וטעמו: ודי בהערות אלו כי אם באנו להשיב על כל קוץ וקוץ ירבו עלינו
הדברים: עוד כתב שם זה לשונו מפני שאין איסור תרי ותרי אלא מדרבנן ואוקמה
איתתא אחזקתה וכו' והכל יפצה פיהו דנדאי למ"ד דתרי ותרי ספיקא דרבנן באשת איש
החמירו לאוסרה מספק ולא נימא אוקי איתתא אחזקתה: וכן כתב הרש"בא ז"ל בקדושין
פרק האומר ז"ל וכן אומר הר"י בעל התוספות דתרי ותרי ספיקא דרבנן היא ומוקי
מילתא אחזקתה בין לקולא בין לחומרא ובשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרי לא
נתקדשה מדאורייתא מוקמינן לה בחזקת פנויה וכו' אלא דאסרינן לה מדרבנן וכו' וכי
אמרי רבנן דספיקא הוי ולא מוקמי אחזקתה הני מילי בשל תורה כגון קדושין וכו' אבל
בדרבנן כגון הדין בחזקת הבתים דתרי אמרי בן חלוצה וכו' משום דבדרבנן לא החמירו
לאפוקי מחזקת אבהתיה ע"כ: וכן כתב שם הר"טב"א ז"ל וזה לשונו וכל רבותי אלה
הביאו ראיה לדבריהם דתרי ותרי ספיקא דאורייתא ולא אמרינן אוקי גברא אחזקתיה
מדגרסי פרק האשה שנתאלמנה שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדש וכו'
ועוד מדאמרינן התם שנים אומרים מת ושנים אומרי לא מת וכו' ופרכינן עלה תרי ותרי
גינהו והבא עליה באשם תלוי וכו' ואלו הנה אמרינן דתרי ותרי אוקי איתתא אחזקתה
ליפא אשם תלוי ממה נפשך וכו' אבל מורי נר"ו אומ' דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא
ואוקי גברא בחזקתיה או בחזקת אבהתיה לגמרי אלא דרבנן אחמור באשת איש בלחוד
דלא לאוקמה בחזקת היתר פינן דתרי ותרי גינהו עד דכל תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא מן
הדין הוא שנוקי איתתא בחזקתה ואפ"ל לקולא אי קיימא בחזקת היתר אלא דרבנן מחמיר
באשת איש מיהת דלא לאקולי בה ע"כ: עוד כתב בכתובות פ"ב ורבי הגדול הרמ"ב
ז"ל כתב תפס בעדים לא מפקינן מיניה דתרי ותרי ספיקא דאורייתא הוא: וכן דעת
הרי"א ז"ל אבל אין זו דעת ר"י ז"ל ולא לדעת רבי ז"ל אלא דכל תרי ותרי אוקי
ממונא בחזקת מריה וכו' אלא דבאשת איש החמירו לאוסרה מספק מדרבנן ולא נימא
אוקי איתתא בחזקתה ע"כ: עוד כתב שם שמואל לשון הקדושין אין ממשו' באלו הקדושין
כלל שהעדי העידו שבה הלשון נתן הקדושין שאמ' לה בחיי שתקחי זה הדינר בקדושין
לי: וזה הלשון אפילו למ"ד ידים שאינן מוכיחות הוו ידים בכאן יודה שאין כאן יד ולא
שום אחיזה כלל לפי שאין בכאן שום לשון שיורה שהיה מקדש עתה לשום אשה לא לה
ולא לזולתה שהוא אומר תקחי זה הדינר בקדושין לי ולא אמר למי הוא מקדש או אם
היה מקדש עתה אלא שתשמור לו זה הדינר בקדושין לו כשירצה לקדש ואם היה רוצה
לקדש לשום אשה הקדושין לא היו לו אלא לה או למי שהוא רוצה לקדש: עכ"ל: ומי
יתן ידעתי אם הוא מבין מה שמוציא בפיו ובשפתיו העבודה עמל הוא בעי להשיב על
דברים כאלו דאסור לשומען כ"ש להתעסק בהן ולהשיב עליהן: ואומר אני דאפילו למ"ד
ידים שאינן מוכיחו' לא הוו ידים קדושין כאלו קדושין גמורין הן: והתולדה שהוליד
שאינן בזה לשון שיורה שהוא מקדש עתה לשום אשה וכו' ושהוא לא נתן לה הדינר אלא
לשמור אותו לו כשיקדש וכו' תולדות אלו הן כפי לשונו המדוקדק והצח אבל כפי לשונו
המורגל לפל לא נתן לה הדינר אלא כדי לקדשה בעצמה לו וכ"ש שהיתה משוודכת עמו
מפמה שנים: והראיה הגדולה לדברינו היא תשובת הרש"בא שהביא לו לעזר והוא פנגדו
ובכפא דחמ נגר' ביה נשורף חרדלא וגיראה בגיראה אתי לקטלא: דאיבר' נדאי לא הבין

פֶּשֶׁט הַתְּשׁוּבָה וְלֹא יָרַד לְסוֹף דַּעַת הַרֶש"ב אִם וְלֹא יָדַע פְּנִינָתוֹ וְאָפְי' שֶׁהַשְּׂמִיט מְגֻנָּסָה
תְּשׁוּבַת הַרֶש"ב אִם וְלֹא מֵלֶת לֹא שְׂתִי פְעָמִי לֹא מִסְתַּיֵּעַ דְּבָלְאוּ לוֹ דְּבָרָיו פְּשׁוּטִי וּמְוַכְרָחִי
מִצַּד עֲצָמָן: וְאַתָּה הַמּוֹרָה דַּת וְדִין בְּדָבָר שֶׁל עֲרֻה גְנוּבִי לוֹ לָמָּה לָּהּ וְהֵלֵא יְדַעְתָּ כִּי כָּל
חֻכְמָה לֵב בְּנוֹ נֶחֱשׁ יִנְחַשׁ וּבִסְפָרֵי הָרֶב וְ"ל כָּל יוֹם לְבוֹ רוּחַשׁ וְאִין לָהּ הַתְּנַצְלוֹ לֹמ' שֶׁהֵיטָה
לוֹ חֲסָרָה מִסְפָּרָה דְּבָלְאוּ לוֹ הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִי שֶׁם וּמְוַכְרָחִין מִצַּד עֲצָמָן פְּדֹאֲמָרְוֹ וְזֶה לְשׁוֹן
תְּשׁוּבַת הַרֶש"ב אִם וְ"ל בְּרֵאוּבֵן שְׁנֵתָן לְלֵאָה מְעוֹת: וְאִם' לָהּ הָרִי אֲנִי נוֹתֵן לָהּ אֱלוֹ בְּקִדּוּשֵׁין
וְלֹא הָיוּ מִדְּבָרֵי עַל עֶסְקֵי קִדּוּשֵׁין: וְהַשִּׁיב שֶׁאֵע"פ שֶׁקְּבָלְתָן לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין לְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר
בְּעִי יָדִים מוֹכִיחוֹת אִין זֶה מְקוֹדֶשֶׁת וְאָפְיִלוֹ אָמְרוּ שְׁנֵינֵיהֶם דְּלֵהֲתַקְדָּשׁ לוֹ גְּתַפְּוֹנוֹ דִּמ"מ
בְּשַׁעַת גְּתִינָה לֹא הָיוּ שֶׁם יָדִים מוֹכִיחוֹת: וְעוֹד דְּהַמְקַדָּשׁ בְּלֹא עֵדִים אִפִּי שְׁנֵינֵיהֶם מוֹדִים
אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת וְכָל שְׂאִין כָּאִין יָדִים מוֹכִיחוֹת אִין כָּאִין עֲדוֹת שְׁנֵתָקְדָּשָׁה לוֹ אֱלֹא מִפִּיהֶם
שְׂאוּמָרִים שֶׁלְּכָה גְּתַפְּוֹנוֹ: וּמִיָּהוּ יֵשׁ לְחוּשׁ לְהַחְמִיר שְׂמָא בְּקִדּוּשֵׁין בְּכַעֲנִין זֶה לֹא בְּעִי
יָדִים מוֹכִיחוֹת וְצָרִיכָה גִּט עַכ"ל: וְכֵן גַּמִּי כְּתֹב בְּחִדּוּשֵׁי פ"ק דְּקִדּוּשֵׁין זֶה לְשׁוֹנוֹ וְהֵילְכָה
לְעַנְּוֹ קִדּוּשֵׁין אָמַר לָהּ הָרִי אֵת מְקוֹדֶשֶׁת וְלֹא אָמַר לִי אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת וּמִיָּהוּ אִיכָּפֵא לְמִימַר
דְּחוּשְׁשִׁי לָהּ וְצָרִיכָה גִּט ע"כ: הָא קָמוּ בְּהֵדְיָא דְּאָפְי' בְּמָקוֹ דְּאָמַר לָהּ הָרִינִי נוֹתֵן לָהּ אֱלוֹ
בְּקִדּוּשֵׁין וְלֹא אָמַר לִי דְּדָבָר מְצוּי הוּא שְׂאָדָם מְקַדָּשׁ אֲשֶׁה לְחֻבְרֵי וְאָפְי' הָכִי חוּשׁ
לְהַחְמִיר וְהַצָּרִיכָה גִּט וְאֱלוֹ בְּעֵבְרָא דִּילָן דְּקָאֲמַר לִי לִית הָכָא לֹא יָדִים וְלֹא רְגָלִים אֱלֹא
קִדּוּשֵׁין גְּמוּרִין פְּדֹאֲמָרְוֹ: וְעַתָּה בְּעֵלֵי שְׁכָל הַשְּׂפִילוֹ הַבִּיטוֹ וְרֵאוּ בְּזוֹ הַרְאִיָּה שְׂמַבִּיא מְכָאן
זֶה הַחֻכְמָה לְבַטֵּל קִדּוּשֵׁי תוֹרָה וְלֵהֲשִׂיא עֲרֻה לְשׁוּק: עוֹד כְּתֹב עַל תְּשׁוּבָה זֶה לְשׁוֹנוֹ הָרִי
בְּפִירוּשׁ דְּלַדְעַת הַרְשֵׁב"א וְ"ל שְׂאָפְי' בְּכָאן שְׁהָיוּ יָדִים אֱלֹא שְׂאִינֵן מוֹכִיחוֹת לֹא אָמַר
שְׂרָאוֹ לְחוּשׁ אֱלֹא מִפְּנֵי שְׁשֵׁינֵיהֶם אָמְרוּ שְׁנֵתָפְּוֹנוֹ לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין אֲבָל אִם הֵיטָה הַאֲשֶׁה
מְכַחֶשֶׁת לֹא הֵיטָה חוּשׁ לְקִדּוּשֵׁין כָּלֵל וְכ"ש בְּנִדּוּן שְׁלָנוּ שְׁהָאֵשׁ מְכַחֶשֶׁת וְאִין כָּאִין שׁוּם
יָד כָּלֵל וְיִוְתֵר מוֹכִיחַ הַלְשׁוֹן שְׁהַעִידוֹ שֶׁאִם תִּקְחִי זֶה הַדִּינָר בְּקִדּוּשֵׁין לִי שְׁהוּא הֵיטָה הַקְּנוּי
וְלֹא הוּא עַכ"ד וּמָה שְׁכַת' דְּלֹא אָמַר כָּהָן אֱלֹא מִפְּנֵי שְׁשֵׁינֵיהֶם אָמְרוּ שְׁנֵתָפְּוֹנוֹ לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין
וְכוּ' כְּבָר כְּתִבְנוּ דְּלֹא הִבִּין אֵת דְּבָרָיו דְּאִיָּה לֹא קָאֲמַר אֱלֹא וְאָפְיִלוֹ אָמְרוּ שְׁנֵינֵיהֶם
דְּלֵהֲתַקְדָּשׁ לוֹ גְּתַפְּוֹנוֹ וְכוּ' דְּאֱלוֹ לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין פְּשׁוּט הוּא שֶׁם דְּגְּתַפְּוֹנוֹ לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין
דְּבִפִּירוּשׁ קָאֲמַר לָהּ הָרִי אֲנִי נוֹתֵן לָהּ אֱלוֹ בְּקִדּוּשֵׁי וְלִשְׁמָה כָּהָן קְבָלָה הַמְּעוֹת: וְכֵן כְּתֹב
הַרֶש"ב אִם וְ"ל שֶׁם בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו זֶה לְשׁוֹנוֹ שְׂאָפְי' שֶׁקְּבָלְתָן לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין וְכוּ' וְא"כ הִיכִי
קָאֲמַר הַשְּׂמָא וְאֵע"פ שְׁשֵׁינֵיהֶם מוֹדִים דְּלִשְׁמָה קִדּוּשֵׁין גְּתַפְּוֹנוֹ וְכוּ' וְהַדְּבָר מְפֹרָשׁ בְּדְּבָרֵי
הַמְּקַדָּשׁ אֱלֹא ע"כ דְּאִינוּ מְקַפִּיד אֱלֹא לְפִי שְׁלֵא אָמַר לִי דְּלֹא פִּירֵשׁ שֶׁקְּדָשָׁה לְעֲצָמוֹ וְאָפְי'
הָכִי חֲשַׁשׁ לְהַחְמִיר: וְעוֹד דְּלוֹ הַנּוֹחַ שְׂפִי הַעֲנִין כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב מִהַשְּׂכַת הָרֶב וְ"ל וּמִיָּהוּ יֵשׁ
לְחוּשׁ לְהַחְמִיר שְׂמָא בְּכַעֲנִין זֶה וְכוּ' ע"כ דְּקָאִי אַגּוּפָא דְּעוּבָדָא שְׁנֵשְׂאֵל עֲלֵיו וְהֵתָם לֹא
אָמְרוּ גְּתַפְּוֹנוֹ שְׁנֵינֵיהֶם לְהַתְּקַדָּשׁ וְזֶה יוֹבֵן בְּקָל לְטוֹעָמִי טַעַם הַלְשׁוֹן וְיִוְדַעִים טַבְּעוֹ: כְּתִבְנוּ
זֶה לְהַרְאוֹתוֹ אוֹתוֹ דְּאָפְי' לְפִי שְׂטָתוֹ וְהַנּוֹחַתוֹ אִין מְצִיאֹת לְדְּבָרָיו אֲבָל כְּפִי הַאֲמַת פְּשׁוּט
הוּא דְּהַצִּיר שְׂפּוֹכְבַת עֲלֵיו אוֹתָהּ תְּשׁוּבָה הוּא לְפִי שְׁלֵא אָמַר לִי וְכִמוֹ שְׂכַתָּה בְּפִירוּשׁ
בְּחִדּוּשֵׁי בְּהוּא לִישְׁנָא דְּלַעֲלֵל וְכֵן גַּמִּי כְּתִבוּ מִן הַמְּפָרָשִׁים וְ"ל: וְכֵן כְּתֹב הַרְאִי"ש וְ"ל
בְּתְּשׁוּבָה זֶה לְשׁוֹנוֹ גְּמָצָא שְׂאִינוֹ לְמִדִּין מִדְּבָרֵי הַרִיא"ף וְ"ל דְּאָף לְאַבְיֵי דְּאָמַר בְּגִדְרִים
יָדִים שְׂאִין מוֹכִיחוֹת הַנּוֹיִן יָדִים מוֹדָה הוּא דְּבְּקִדּוּשֵׁין שְׂאֵם אָמַר מְקוֹדֶשֶׁת וְלֹא אָמַר לִי
לֹא הַנּוֹיִן קִדּוּשֵׁין דְּלֹא הָיוּ הוֹכְחָה כָּלֵל ע"כ: וּמָה שְׂכַתָּה הַחֻכְמָה זֶה לְשׁוֹנוֹ וְיִוְתֵר מוֹכִיחַ

הלשון שהעידו שאמ' תקחי זה הדינר בקדושין לי שהוא הנה הקנוי ולא היא ע"כ: הקנוי
הזה ההעדר טוב ממנו דכפי האמת אין משמעות הלשון אלא תקח זה הדינר בקדושין
שתקדש לי ולא שיהיה הוא קנוי לה כמו שחשב: ומה שכתב כ"ש בנדון שלפנינו
שהאשה מכחשת איני יודע מי לחוש לו דבר זה בדמשק לו הנח שהיא מכחשת דאפי'
במקומינו זה לא עמדנו על זה ולא שאלנו עליו ואיה גזר אנמר על דברי פי בעל הדין
ונהו בדמשק ומצודתו פרושה במצרים: עוד הביא ראיה לדבריו לעיל מדברי הר"ר
דוראן ו"ל וכתב זה לשונו וגדולה מזאת כתב הר"ר דוראן ו"ל באחד שאמר לאדם אחר
טול טבעת זו והשיב לו למה ואמר לו שלח ידך ואחוז בו ולקחו ראובן אז אמר לו שמעון
קדושין על בתך: והשיב על זה הלשון שאינו פלום ו"ל מפני שלא אמר בשעת הקדושין
דבריהם שהאשה מתקדשת בהן שפשאמר לו קדושין על בתך אינו מוכיח בדברים אלו
שהאשה הוא מקדש עכ"ל הרב ו"ל: וכ"ש בנדון שלפנינו שלא הזכיר שום אשה שהיה
מקדש אלא תקחי זה הדינר בקדושין לו: עוד כתב הרב ו"ל בתשובת שאלה דבעינו
שיאמר לשון שיוכיח להבא כדמוכח בפרק השולח גבי בטול גט דאיבעיא לן התם הרי
הוא חרס מהו ואסיקנא דלישנ' דלהבא משמע וכו' ולפום זה נהגו בלשון זה לקדש הרי
את מקודש' לי משו' דלישנ' דלהבא משמ' אבל בלאו הכי לא משמ' להבא ודמי לחרס
הוא פחרס הוא ולא אמ' פלום ונהא שאמר קדושין הן ולא אמר יהו או הרי הן קדושין
אינו פלום עכ"ל הרב ו"ל: ונהרי אתה דן ק"ו שם שהזכיר האשה שאמר קדושין על בתך
לאו פלום הוא כל שפן בכאן שלא הזכיר שום אשה עכ"ל החכם: ואני אומר דגם בזה
לא הבין פנות הרב ו"ל וכפי הנרא' מלשון הרב ו"ל שהביא דלא אמ' שאינו פלום אלא
לפי שלא אמ' לו בשע' נתינת הקדושין דבר שהאשה מתקדשת בו כגון לומ' לו טול זה
או הולך זה קדושין לבתך או תהא בתך מקודשת לי בזה וכיוצא בזה אבל הכא לא קאמר
אלא שלח ידך ואחוז בזה ולא אמר לו דבר עד לאחר נתינה וכמו שכתב הרשב"א ו"ל
בנותן כסף לאשה סתם דאינה מקודשת ואפי' חזר ואמר לה הרי את מקודשת לי והיא
רוצה צריף שיטול הכסף ממנה ויחזור ויתנו לה בתורת קדושין ע"כ: וכן הביא דבריו
הרב בעל מגיד משנה ו"ל בהלכות אישות פ"ג: וכן כתב הריב"ש ו"ל בתשובה בחלק
הראשון מספריו גבי מי שזרק טבעת לתוך חיקו של חברו ואח"כ אמ' לו הרי בתך פלוני'
מקודשת לי באותה טבעת דאין לחוש לאותן קדושין כלל פיון שלא אמר לו פלום עד
לאחר הזריקה וכמו שכתוב שם באריכו' אי נמי אפש' לומ' מפני שאמ' על בתך ולא אמ'
לבתך ואלמלא שאין תשובת הרב ו"ל מצויה בדינו להכריח ממנה משפט הלשון הייתי
אומר דלא קא מקפיד הרב ו"ל אלא לפי שלא אמר לו כדברי הרשב"א ו"ל דלעיל נאשר
גם מלשון זה מלת לו: וכן לשונו שלא אמ' בשע' נתינת הקדושין דברי' שהאשה מתקדשת
בהן לו: וזהו שכת' בחתימת דבריו אינו מוכיח בדברים אלו שהאשה הוא מקדש פלום'
דאינו מוכיח שהוא המקדש לאשה: דוגמת מה שכת' הרא"ש ו"ל בתשובתו זה לשונו
הילך קדושין לבתך ולא פי' למי קדשה אין כאן בית מחוש ואינה צריכה גט ע"כ וידוע
הו' פי אותו לשון כצורתו הו' לשון כבד לא מלט מחסרון או מטעו' סופר ואפש' שדבריו
פשוטי' שם בכלל דבריו: ומ"מ יהיה איה שיהיה אין לדבריו שום מציאות דמה ענין זה
לנדון שלנו עד שכתב וכ"ש שנדון שלנו שלא הזכיר שום אשה שהיה מקדש ומה כ"ש
הוא זה ומה שם אשה שייך בנדון שלנו שהיה המקדש מדבר עמה בעצמה שהיתה

מְשׁוֹדְכֶת לוֹ מִקְדַּמַּת דְּנָא וְאֹמַ' לֵה קַחִי זֶה בְּקִדּוּשֵׁינִי לִי: וְדַאי דְּבָרִים פְּאֵלוּ לֹא נִתְּנוּ לִיכְתֹּב: וּמָה שֶׁפֶתַב בְּשֵׁם הָרַב ז"ל וְאָמַר וְעוֹד דְּבַעֲיִנִּי שְׂיֵאמַר לְשׁוֹן שְׂיֹכִיחַ לְהֵבֵא וְכו': עָרוּב פְּרָשִׁיּוֹת פְּתוּב פֶּאן בְּדְבָרָיו וְאִינִי רוֹאֵה שׁוּם מְשֻׁפֵּט בְּאוֹתוֹ ק"ו שֶׁפֶתַב לְמִלְתָּא דְלֵהֵבֵא דְסִלִּיק מִינָהּ וְכָל שְׁפִן דְּאוֹתוֹ מְשֻׁפֵּט כְּבָר פֶּתַב אוֹתוֹ בְּלִשׁוֹנוֹ דְלַעֲיִל ז"ל וְכ"ש בְּגִדּוֹן שְׁלֵנוּ שְׁלֵא הִזְפִּיר שׁוּם אִשָּׁה וּא"כ מָה חִידוּשׁ פֶּאן אֵין שׁוּם חִידוּשׁ אֱלָא דְלַמְעֵלָה אַמ' כ"ש וְכָאן נִכְנַס בְּק"ו וְזֶה ק"ו שְׂאִין עֲלִיו תְּשׁוּבָה חֶסְרוֹן לְאֶדָם לְהַשִּׁיב עֲלָיו וְכָל בַּעַל עֵינַיִם יוֹדַע דְּאֵין שׁוּם יַחַס וְלֹא שׁוּם דְּמִיּוֹן בֵּין הָאֵי לִישְׁנָ' לְעוֹבְדָא דִּילַן דְּמָה עֲנִין חֶרַס הוּא אוֹ פְּחָרַס הוּא אוֹ קִדּוּשֵׁינִי הֵן לְגִדּוֹן שְׁלֵנוּ דְאָמַר לֵה לְמִשְׁוֹדְכֶת שְׁלוֹ תַקְחִי זֶה בְּקִדּוּשֵׁי לִי פְלוֹמַר תַּתְקַדְשִׁי לִי בְּזֶה: וְהַחֲכָם הַזֶּה מְגַבֵּב וּמְבִיא דְּבָרִים שְׂאִינִן פְּעֻנְגִין וְאֵין לָהֶם שׁוּם שְׂיִיכוּת וְכָבֵר פְּתַבְתִּי דְלֹא הֵבִין דְּבָרֵי הָרַב וְלֹא יָרַד לְסוּף דַּעְתּוֹ וְדְבָרֵי הָרַב ז"ל לְחוּד וְעוֹבְדָא דִּילַן לְחוּד וּלְכֹלֵי עֲלָמָא קִדּוּשֵׁינִי גְמוּרִין הֵן וְאֵין זֶה צְרִיף לְפָנִים: וּגְדוּלָה מְזַאת פֶּתַב הָרִיב"ש ז"ל גְּבִי אִישׁ אֶחָד שְׁנָתָן טַבְעַת לְאִשָּׁה וְאָמַר לֵה הָרִיבִי נוֹתְנָה לָךְ בְּתוֹרַת קִדּוּשֵׁינִי וְלֹא אָמַר לִי וְאֶפְי' הֵכִי פֶתַב דְּהוּוּ קִדּוּשֵׁינִי וְכַתֵּב בְּתְשׁוּבָה דְלֹא מְקַרִי יָדִים שְׂאִינִן מוֹכִיחוֹת אֱלָא בְּמִי שְׁמַתְחִיל הַדְּבוּר וְאִינוּ גוּמ' אוֹתוֹ וְאֵין מוֹכִיחַ מִתְחַלַּת הַדְּבוּר מָה הֵיטָה פּוֹנְנָתוֹ דְּהֵינּוּ לִישְׁנָא דִּינִים שְׁהוּא לְשׁוֹן בֵּית יָד אַחֲזִיזַת הַדְּבוּר כְּמוֹ שֶׁפֶתַב רַש"י ז"ל דּוּמְיָא דְּמִי שְׂאָמַר הָרִי אֶת מְקוֹדְשֶׁת וְלֹא אָמַר לִי וְכו' עַד אֲבָל מִי שְׂאֵמ' הָרִיבִי נוֹתְנָה לָךְ בְּתוֹרַת קִדּוּשֵׁינִי אֵין פֶּאן יָדִים אֱלָא דְבוּר שְׁלָם פִּינּוֹן שְׁהִזְפִּיר שְׁהוּא הַנּוֹתֵן לֵה בְּתוֹרַת קִדּוּשֵׁינִי כְּבָר נִרְאֵה מְלִשׁוֹנוֹ שְׁהוּא הַמְקַדֵּשׁ וְהִיא הַמְתַקְדָּשֶׁת דְלֹא שְׂבִיק אִינִישׁ מְצָנָה דְנִפְשֵׁיהּ וּמִיּוֹדֵי דְרַמִּי עֲלֵיהּ וְכו' וְהֵכָא פִּינּוֹן שְׁהַדְּבוּר שְׁלָם לֹא מְקַרִי יָד שְׂכָר נִרְאֵה מְמַנּוּ שְׁהוּא נוֹתְנָה לֵה לְשֵׁם קִדּוּשֵׁינִי וְאֶזְלִינּוּ בְּתַר אֲנוּמְדָנָא לֹא שְׂבִיק אִינִישׁ מִיּוֹדֵי דְרַמִּי עֲלֵיהּ וְכו' לֹא שְׂבִיק אִינִישׁ מִיּוֹדֵי דְאִית לִי הַנְּאָה מִינָהּ וְאָמַרִי שְׁהוּא הַמְתַקְדָּשֶׁת וְאֵין לְשׁוֹנוֹ חֶסֶר פְּלוּם וְאֵע"פ שְׁלֵא אָמַר הָרִי אֶת מְקוֹדְשֶׁת לִי וְכו' וְכ"ש הֵכָא שְׁהִזְפִּיר בְּבִירוּר שְׁנוֹתְנָה לֵה בְּתוֹרַת קִדּוּשֵׁינִי עַכ"ל: וְכ"ש בְּעוֹבְדָא דִּילַן שְׂאָמַר לִי וְכ"ש בְּמָקוֹם שְׁהֵיטָה מְשׁוֹדְכֶת לוֹ מִכְפָּה זְמַן שְׂאִין מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ פְּלִל: גַּם הַר"ם ז"ל פֶּתַב שְׁתְּשׁוּבָה גְּבִי מִי שְׁנָתָן טַבְעַת לְאִשָּׁה וְאָמַר לֵה אֲנִי נוֹתֵן לָךְ זֶה בְּשִׁבְלֵי אֶהְבָּה וְחִיבָה דְצָרִיכָה גִּט מְסַפֵּק וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֵׁם: וְעוֹד נִרְאֵה פִּינּוֹן דְאָמַר לֵה אֲנִי נוֹתֵן לָךְ זֶה בְּשִׁבְלֵי אֶהְבָּה וְחִיבָה שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ לְקִדּוּשֵׁינִי וְשְׂמָא כְּדָ רְצָה לֹמַר עַל מְנַת שְׁתַּהֲיָה אֶהְבָּה בֵּינֵינוּ וְתַהֲיָה אֶהוּבְתִי וְלֹא גָרַע הָאֵי לִישְׁנָא מִמִּיּוֹחֲדַת לִי מִיּוֹעֲדַת לִי עֲזָרִי נְגִדִי צְלַעְתִּי סְגוּרְתִי תַחְתִּי תְּפּוּסְתִי לְקוּחְתִּי חֶרּוּפְתִּי: וְא"כ אֶהוּבְתִי נְמִי אִיכָא לְסַפּוּקִי וְא"כ אִם הֵיָה דַעַת שְׁנִיָּהֶם לְקִדּוּשֵׁינִי צְרִיכָה גִּט ע"כ: עוֹד פֶּתַב הַחֲכָם וְגַם מַעֲנִין אִם הֵיטָה בּוֹגְרַת אוֹ לֹא: נַחְקוּר אִם בְּגִדּוֹן שְׁלַפְיָנוּ עֲדוּת נְשִׁים אוֹ עַד אֶחָד נְאָמֵן שְׁלֵא הֵיטָה בּוֹגְרַת מְפִנִי שְׁנַמְצָא בְּכָאן עַד אֶחָד שְׂאוּמַר שְׂבִינּוֹן הַקִּדּוּשֵׁינִי לֹא הֵיטָה הַבַּת פִּי אִם מִי"ב שְׁנַיִם וּג' חֲדָשִׁי עַד וּבְגִדּוֹן שְׁלַפְיָנוּ אִפִּי אִם לֹא נְאָמֵן שְׁלֵא הֵיטָה אֱלָא עַדוֹ מְוַכְחָשֶׁת הוּיָא אִיסוּר' דְּרַבְּנָן וּבְאִיסוּר' דְּרַבְּנָן עַד אֶחָד נְאָמֵן בְּעֲנִין הַסִּימְנִין וְגַם עֲדוּת נְשִׁים וְזֶה פְּשׁוּט בְּתַלְמוּד וּבְתְשׁוּבַת הַמְרָדְכִי עַכ"ל: כְּבָר פֶּתַבְנוּ דְאֵין יְסוּד לְזֶה הַבְּנִין וְאֵין לְדַבֵּר זֶה לֹא שְׁוֹרֵשׁ וְלֹא עֲנָף דְלִית' הֵכָא לֹא הַזְמָה וְלֹא הַכְחָשָׁה פְּלִל וְאִפִּי לְפִי הַנְּחָתוּ יֵשׁ לְדוֹן עֲלָיו שְׁהוּא פֶתַב דְּבְאִיסוּר דְּרַבְּנָן עַד אֶחָד וְנָשִׁי נְאָמְנוֹת עַל הַסִּימְנִי וּמוֹכַח לֵה מְסַפֵּר הַמְרָדְכִי: וְיָדוּעַ הוּא וְכָל הַסְפָּרִים מְלֵאִי וּמְוַרְגָּל בְּפִי הַפֶּל דְנָשִׁי נְאָמְנוּ עַל הַסִּימְנִין: וְכְמוֹ שֶׁפֶתַב הַרְמַב"ם ז"ל פ"ב מֵהַלְכוֹ' אִישׁוֹ ז"ל לְפִשְׁבּוּדְקִי

הבת בין בתוך הזמן שהוא כל שנת י"ב בין קודם הזמן בין לאח' הזמן בודקים אותה ע"פ נשים השרוי ואפילו אשה אחת בודקת ושומעין לה אם הביא' סימנין אם לא הביא': ושם פ"ג דהשני' אין סומכי' בהן על הנשים אלא על ב' עדים פשרים להעיד ונרא' מדבריו וז"ל שסומכי' על הנשים בין לקולא בין לחומר' וכ"כ הרמב"ן ז"ל ריש פ"ר יוצא דופן דת"ק סבר דכל הנשים הנבדקו' נבדקו' על ידי נשים בין לקולא בין לחומר' פלומר בין לפני הפרק בין תוך הפרק בין לאחר הפרק: לקולא היינו לפני הפרק ולתוכו שאם אמרו קטנה הוא שלא הביאה שתי שערות או שהביאה אלא שהם שומא ממאנת: לחומר היינו לאחר הפרק שאם אמרו שהביאה שתי שערות אינה ממאנת: וכן אם העידה שהיא גדולה חולצת דמהמני אפי' לקולא דהנשים נאמנות עליה לת"ק בין לחומר בין לקולא וכו': עד פ"ד נראה פירוש דבר זה והלכה כת"ק דאמר בין להקל בין להחמיר נשים נאמנו וכו' ע"כ: וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל וכן הסכים הרשב"א וכן דעת הרא"ש והאחרונים ז"ל: וכפי הנראה מדברי זה החכם המשיב שהיה דין השנים והסימנין אצלו שנה דנכנס בשנים ויצא בסימנין: וזה סימן שאינו שוקל את דבריו: עוד כתב זה לשונו וגם יש ספק אחר בכאן דלדעת הר"ר דוראון והרשב"א ז"ל אפילו בדקוה בשעת הקדושין ואפי' היתה בת ט"ו שנים בעדות עדים צריכין שיעידו שששה חדשים קודם היו לה שתי שערות וכו' וכל זמן שלא יעידו על זה אפי' תהיה בת ט"ו שנים בספק קדושין היא צריכה גט משניהם ואף אם הרא"ש ז"ל חולק על זה בתשובת שאלה ובעלי התוספות בנדון שלפנינו שהיא איסורא דרבנן פשתמצא לומר שהיא עדות מוכחשת כדאין הם הרשב"א והר"ר דוראון ז"ל לסמוך עליהם בענין איסורא דרבנן ומי שירצה לעמוד על דעת הרשב"א ז"ל יעמוד על חדושיו פרק מי שמת עכ"ל: כבר כתבתי שנה החכם אינו שוקל את דבריו ולא חש לקמחיה דהוא פתב שאין פאן בנדון שלנו שום חשש קדושין כלל והראיה שהביא מפאן היא להחמיר ולהצריכה גט משניהם ונמצאו דבריו סותרין זה את זה לאשר מחזה האמת יחזה: וזאת החדשה והמצאה הקשה שמצא בדברי הר"ר דוראן גם הרשב"ם ז"ל אע"ג דלא דבר בששה חדשים קודם הנה הוא פתב דבעי' סימני' להחמיר ולהצריכה גט משני דלא סמכינן אחזקה וכן פתב בפירושו פרק מי שמת ז"ל בודקין לקדושין אף על פי שהוא בן י"ג שנים ויום אחד והאשה בת שנים עשר שנים ויום אחד לא סמכינן אשנים לאחזוקינהו בגדולי' ובני שער להחשיב קדושין ודאי אף להקל פגון לבטל קדושי שני שקדש אחריו בלא גט אלא בודקין אחריו אם הביא שתי שערות יחשבו קדושי ודאי ע"כ: וכן יש מן המפרשים זכרונם לברכה שפתבו שם גבי בודקין לקדושין זה לשונו פירוש פשהחזקו בשנים פגון בזכר בן י"ג שנה ויום אחד ובנקבה בת שנים עשר שנה ויום אחד בודקין אם הביאו שתי שערות קדושיהן קדושיהן וגיטון גט ואם לאו הווי קדושי ספק וגט ספק כדאמרי' התם חוששין שמא נשרו להחמיר אבל לא להקל ע"כ: והר"י בעל התוספו' ז"ל פתב דכל שהגיעה לכלל שנים ודאי אית לן למימר פינו דלאחר קדושין מצאו חזק' שגם בשע' קדושין היו בה: וכן פתב הרא"ש ז"ל בתשוב' דכל שהגיעה לכלל שנים חזקה הביאה סימנין וכו': ולא אלו בלבד אמרו דאף הרב הגדול הרי"ף ז"ל פתב בהדיא פרק ב"ש זה לשונו והא דאמרינן בודקין למיאונין קשה דהא אמרינן הלכה פרכא דקטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין: ואע"ג דבדקוה לאחר

זמן וְלֹא אֲשַׁכַּח בּוֹ מִיָּדַי הֵא אֶפְסִיק' הִלְכְּתָא דְחַיִּישֵׁי שְׁמָא נִשְׁרוּ וְכוּ' וְתִירַץ הָאִי דְאֶפְסִיקָא הִלְכְּתָא דְחַיִּישֵׁינּוּ שְׁמָא נִשְׁרוּ לֹא אֶפְסִיק הֵכִי אֲלֵא הֵיכָא דְקִדִּישׁ תּוֹף זְמַן וְבַעַל לְאַחַר זְמַן דְהוּיָא לֵה סְפִיקָא דְאוֹרֵייתָא פְּדַכְתִּיבְנָא לְעִיל וְכוּ' עַד דְלֵא אָמַר רַבָּא חֲזַקָה הִבִּיאָה סִימְנִין אֲלֵא לְעַנְנֵי אִיסוּרָא דְאוֹרֵייתָא דְעִבְדִּינּוּ לְחוּמְרָא וְלֹא בְּדִקְוִי דְחַיִּישֵׁי שְׁמָא נִשְׁרוּ ע"כ: וְכֵן נִמְי פְּתַב הָרַא"ש ז"ל בְּפִסְקֵי שְׁם וְכֵן הִסְכִּימוּ הַרְמְב"ן וְהַרְשֵׁב"א ז"ל: וְכֵן פְּתַב הַרְמְב"ם ז"ל פֶּרֶק י"א מֵהִלְכוֹת גְּרוּשִׁין גְּבִי מְמַאֲנַת זֶה לְשׁוֹנוֹ אֲבָל אִם הִגִּיעַ לְזְמַן הִנֵּה וְנִבְעֵלָה הוּאִיל וְהִבְעֵלָה קוֹנָה מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁבִיִּארְנוּ הֵרִי זֹו אִינֵה מְמַאֲנַת וְאִינֵה צְרִיכָה בְּדִיקָה לְמִיָּאוֹן דְחֻזְקָתָהּ שֶׁהִבִּיאָה סִימְנִין: הֵרִי שְׁנַבְדְּקָה וְלֹא נִמְצְאוּ בּוֹה סִימְנִין הוּאִיל וְנִבְעֵלָה אַחַר שֶׁהִגִּיעָה לְזְמַן הָרַאוי לְסִימְנִין חוֹשְׁשִׁין לֵה שְׁמָא הִבִּיאָה וְנִשְׁרוּ וְלִפְיָ צְרִיכָה גִט מְסַפֵּק ע"כ: הִילְכֵהּ לְדַבְרֵי פִּנְלֵם בְּאִיסוּרָא דְאוֹרֵייתָא פְּהֵכָא אִינֵה צְרִיכָה בְּדִיקָה: גַּם בְּסִפְרֵי הַמִּצְוֹת הַקָּצֵר פְּתַב ז"ל וְסַפֵּק בּוֹגְרַת שְׁיֵשׁ לֵה אֲב אִם קִדְשָׁה עֲצָמָה מְקוֹדֶשֶׁת מְסַפֵּק ע"כ: וְגִדּוּלָה מִזֹּו פְּתַב הֵרֵב הַגְּדוּל רַבִּינוּ יוֹסֵף טוֹב עֲלֵם ז"ל בְּתַשׁוּבוֹתָיו גְּבִי קִדּוּשֵׁי נַעֲרָה דְכִי מְטִיָּא לִימֵי בְּגָרוֹת לֹא בְּעִיָּא סִימְנִין כִּלְל וְנֵה לְשׁוֹנוֹ מְכִי שְׁלֵמוֹ י"ב שְׁנָה וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים וְיוֹם אֶחָד הֵיטָה בּוֹגְרַת וְנִפְקָא לֵה מְרָשׁוֹת אֲבִיָּה לְגַמְרֵי בֵּין שֶׁהִבִּיאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בֵּין שְׁלֹא הִבִּיאָה דְאָמַר רַבָּא קִטְנָה שֶׁהִגִּיעַ לְכִלְל שְׁנוֹתֶיהָ אִינֵה צְרִיכָה בְּדִיקָה חֲזַקָה הִבִּיאָה סִימְנִין וּמָנָא לֵן דְכִי שְׁלֵמוֹ י"ב שְׁנָה וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים דְלֵאלְתֵר הוּיָא בּוֹגְרַת דְאָמַר שְׁמוּאֵל אִין בֵּין נַעֲרוֹת לְבָגְרוֹת וְכוּ' ע"כ: עוֹד פְּתַב בְּתַשׁוּבָה אַחֲרַת זֶה לְשׁוֹנוֹ דְכִי אֲשַׁלְטֵיָה רַחֲמָנָא לְאֲב בְּבִרְתֶיהָ עַד מְשַׁלֵּם יוֹמֵי נַעֲרוֹת אֲשַׁלְטֵיָה דְכַתִּיב בְּנַעֲוִרֶיהָ בֵּית אֲבִיָּה כֹּל שְׁבַח נַעֲוִרִים לְאֲבִיָּה וּמְפָרְשֵׁי רַבְּנֵן עַד כְּפָה עַד י"ב שְׁנָה וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים וְיוֹם אֶחָד בֵּין אִיתִיָּאת סִימְנִין אוֹ לֹא אִיתִיָּאת גְּבִי אֲב לֹא מַעְלִין וְלֹא מוֹרִידִין מְפָאן וְאִילָף מִי אִיפָא לְסַפּוּקָה דְהוּיָא לִיָּה בְּרָשׁוּתֶיהָ א"כ גְּבוּל לְפָה עַכ"ל וְכַמָּה לֹא חָלִי וְלֹא מְרַגִּישׁ הָאִי גְּבָרָא דְבַעֲי לְהַתִּיר עֲרוּנָה לְשׁוּק וְאוֹמַר פְּדַאי הוּא הֵה"ר דּוֹרָאן ז"ל לְסַמּוּף עֲלִיו בְּמַקּוּם שְׁמַצְרִיף גִּט מְשַׁנֵּיהֶם וְרוּצָה לְהוֹכִיחַ הַהֲתֵר מִתּוֹ הָאִיסוּר בְּדַבְרֵי שֶׁל עֲרוּנָה: וְאִי הוּיָ סְפִיקָא דְרַבְּנֵן כְּדַקְאָמַר בְּהַדְיָא פְּתַב גַּם הָרַא"ש ז"ל שְׁלֹא רָצָה הוּא לְסַמּוּף עֲלִיו פֶּרֶק ב"ש דְלֵא סְמַכְיָן אַחֲזַקָה וּבּוֹדְקִין אוֹתָהּ מִשׁוּם דְנִשְׁוֹאִי קִטְנֵי דְרַבְּנֵן נִינְהוּ וְנֵה לִיָּה סְפִיקָא דְרַבְּנֵן וּלְקוּלָּא וְכִמוֹ שְׁפְתַב גְּמִי הִרִיא"ף ז"ל שְׁם וְכַבֵּר פְּתַבְנוּ שְׁאִין בְּנִדּוֹן שְׁלֵנוּ שׁוּם הַכְּחָשָׁה וְלֹא שׁוּם הַזְּמָה וְלֹא עֲדוֹת וְלֹא רִיחַ עֲדוֹת פְּנִגְדַּת עֵינֵי קִדּוּשִׁין: עוֹד פְּתַב בְּחַתִּימַת דְבְּרִיו הַמְּסוּלָּאִים בַּפ"ז זֶה לְשׁוֹנוֹ גַּם מַעֲנֵן הַתַּקְנָה יִרְאָה לִי שְׁאִין שׁוּם חָשַׁשׁ בְּאֵלוֹ הַקִּדּוּשִׁין מְפָנִי שְׁנַדְאִי חֲכָמִים כְּשֶׁתַּקְּנוּ אוֹתָהּ תַּקְנָה פְּנוּתָם לֹא הֵיטָה אֲלֵא לְהַפְקִיעַ הַקִּדּוּשִׁין דְאִם לֹא כֵן מָה הוֹעִילוֹ חֲכָמִים בְּתַקְנָתָם עַכ"ל: נַדְאִי דְדָמִי הָאִי גְּבָרָא כְּדֵלֵא גְּמִירֵי אִינְשֵׁי שְׁמַעְתָּתָא וְשְׁאִין בְּעוֹלָם מִי שְׁיֵשׁ לוֹ עֵינַיִם בְּרַאשׁוֹ: וְאַתֶּם אֲנָשֵׁי הַשָּׁכֵל וְהַמְּוַשְׁפֵּל הַבִּיטוּ וּרְאוּ מוֹרָה דְמִשְׁקַבְּמָה רוּצָה לְהַפְקִיעַ קִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וּלְהַתִּיר עֲרוּנָה לְשׁוּק: תַּחֲלָה כִּי הוּא חֲתוּף הַדִּין וְאָמַר שְׁאִין שׁוּם חָשַׁשׁ בְּאֵלוֹ הַקִּדּוּשִׁין כִּלְל מְפָנִי שְׁנַדְאִי חֲכָמִים כְּשֶׁתַּקְּנוּ הַתַּקְנָה כְּפֹה הֵיטָה כְּפֹנּוֹנְתָהּ וְזֶה אִינוּ כִּי אֲנַחְנוּ וְכֹל שְׁלַפְנִינוּ אִם תַּקְּנוּ אוֹתָהּ לֹא נִתְקַנָּה אֲלֵא כְּדִי שְׁלֹא יוֹרְגְלוּ הַעֲדִים לְקִדְשׁ שְׁלֹא בְּרָשׁוֹת ב"ד וְשִׁיפְרָשׁוּ מְלַעֲשׁוֹת כְּפֹה מַחְמַת הַהִסְפָּמָה וְהִנֵּה בְּשָׁנַיִם שְׁעָבְרוּ מְפָנִי שֶׁהוֹתֵרָה הַרְצוּעָה וְהָיוּ מְקַדְּשִׁין בְּפִרְהוּסִיא בְּלִי רִשׁוֹ בֵּית דִּין הַכְּרִנּוּ בְּבִתֵּי כְּנִיסוּיֹת שְׁכָל הַמְּקַדְּשׁ בְּלִתֵּי סוּפְרוּ הַקְּהֵל וְרָשׁוֹת ב"ד מְנַדִּין אוֹתוֹ וְאֵת הַעֲדִים וּמַעֲשִׂים כְּכֹל יוֹם שְׁמַנְדִּין אֵת הַעֲדִים כְּשִׁיזְמְנוּ לְהַעֲיִד בְּלִי רָשׁוֹת בֵּית דִּין: וְעַם כֹּל זֶה אִינּוּ נִמְנַעֲעִין

ואינו נשמעין אכל אין מי שיעלה על דעתו הפקעת קדושין ולא יציאה בלא גט חלילה
ולא נשמע מעולם הפקעת קדושין במצרים: ולא עוד אלא שהיא מביא סתירת דבריו
בפי קלמוסו ומינה וביה אבא ניזיל ביה נרגא: ובידיה בטיש לשרגא: דאפילו במקום
שהפקיעו הקדושין בפירוש פתב שהרב חושש להחמיר ומצריכה גט והוא שלא במקום
הפקעה אינו חושש ורוצה להוציאה בלא גט: גם הר"ר דוראן ז"ל הנה הוא נספק בדבר
והוא פתב דודאי לכה נתפונן ומביא חובתו בקולמוסו ואינו מרגיש בעצמו וכל שכן
שהרשב"א ז"ל פתב בשאלותיו בפירוש דאין בחרם שהטילו הקהל הפקעת קדושין כלל
אלא אם כן הפקיעו בפירוש: וכן פתוב בתשובות הר"י קולון ז"ל השורש פ"ד דחרם
רבינו גרשום זכרוננו לברכה ומקנות הקהל אינם מפקיעין הקדושין ואם עבר על התקנות
והתרמות וקדש הרי היא מקודשת ודברים פשוטים הן ואין צריכין לפנים: כלל
דמילתא דזאת הבחירה פיון שיש שני עדים המעידים שנתקדשה בשני הבגרות מקודשת
גמורה היא ואף על פי שלא נבדקה ואין לה קדושין גדולי' מאלו ולדעת קצת המפרשים
צריכה גט משניהם: ועתה צריף אני לדון על זה החכם המורה ולהוכיחו טובה תוכחת
מגולה מאהבה פלולה: פי מי החכם יודע פשר דבר: פנה פבר: שטף ועבר: יגיע עד
צואר יחשיב להשיב טרם יקשיב: דברי שתי הפתות ונאמם: וריבותם וטעמם: או לכוף
אזנו לחכמי המקום ולקום לעמוד על דעתם ולשאול מאתם: גופא דעובדא היכי הנה
ולעזור האמת העשויה: מבולקה ובוקה: וכבר הוכחתי אותו אשתקד על פיוצא בזה
בענין גט על תנאי שניתן במקומו זה וכתבתי עליו בסוף תשובתי שהשיבותי על דבריו
ז"ל והאמת פי מן הראוי הנה לי מדבריו עיני להעלים: פי מי הקדימני ואשלם אלא
שראיתי פי לא יאות העלם העין מתולונת הפנשר: ומאונאת הינשר: בדבר אשר כזה
התלוי באיסור ערוה החמורה ולכפות על התורה פסקת: ולדחות האיסור הפרור מפני
ספק הסתר: מצורף להפצרת חבירו שהפצירו בי לחוות אף אני דעי רע"י ושמ"עי
בראותם רוב החפץ והבהלה שגבהל להשיב: טרם יקשיב: ולהפנס בלא בר לזרות
ולהבר: ולפסוק הדבר: באתרא דלאו דילקה ולרדותנו בתוף ביתנו ישית ידו על פלגו:
מי משלנו אשר פזאת תעלה על רוחו ולפני גדולים ישפוף שיחו: לבלי חק: אף פי ישא
דעי למרחוק: ויצא חוצץ לפוצץ הררי עד: ובאמרי רוח לשוח גבעות עלןסר ומוציא
מזרות זרות במעשים לסתור ודברי קנטור: אשר אין להם לא שורש ולא ענף לא
קורסלי' ולא פנף: עם היותו יודע פי תהלה לאל יש אתנו יודע עד מה: וכמה וכמה:
שלימים וכן רבים: ונגד פניהם גבונים: עוקרים הרים וטוחנים: זה בזה ומוציאין קמח
מנופה: בשלש עשרה נפה: לא ינטה מארץ מנלם: ודבריה יקום לעולם: ע"כ דברי שם:
והנה גם עתה כפחו אז פחו עתה: לא יחרד אם בעיר בשופר יתקע: ולקולו הארץ תבקע:
ואם לעזה מדינה עדינ': לא ישוב מפני: כל בכל מכלפל: לתת חרב תשובת שיחתו
וסברתו בינד הפת האחת ובה חושבי המעות לתקן: ולומר פבר הורה זקן: ופניו הולכים
בקרב: וכל דבריו לא חזו לבר בי רב: ושלום על דייגי ישראל כנפש משרת משה ו' אל
אשקר נר": תשובה על דברי החכ' השלם כמה"ר לוי ו' חביב נר"ו בענין התשובה
שלמעלה: ראיתי והנה מנורת זהב פולה: ועל ראשה גולה: בהלה גרומיה עליה: פנת
ליל קרעה: וכשחר הפעה: ותגלול העלטה על מטריה: ועל הנצנים פירשה מאוריה: מה
נעמו מוצאי בקר והלו: ומה מתוק האור אשר קולו חזיו' הולכין סביב לו: עביה יעברו

נגד השמש ולעונמתו: ואז יגדל נוגה זרחו ותרב יפעתו: ותוסיף אורתו: הלא המה הופיעו מהררי קדש ובית המקדש עיני ראתה כל אלה מאת מגדל ומצודה: לתורה ולתעודה: ומגילתו מעידה: פי ממקור השכל מקורה: והצדק אורה: והלכו גוים לאורה: ובחפשי אמתחות כלליה ופרטיה: מצאתי קו הדין נטוי על אמרותיה: והישר במעגלונתיה: ותורת אמת על לשונותיה: כשחר נשקפה בשפה רפה: כאלו מקול המנגד נרתעת: ומפעמוניו ננדעזעת: מתאמצת להעמיד האמת להקי' אותה ולסעדה ידה תעוז בכל עוז ומצדדת לתת מקום לדברי רוח המושל תעלה עליו: קול לו קול אליו: הרים עוקרת: וכח אונרת: וחונרת להעמיד על תלן: ולעין רואיהו נראין בתליון בשערה: והו הו גופיה תורה: בערוה התמורה: באמן' כ"ת בתחלת אמריו: וראש דבריו: דהעזו' אינה מוזמת וכו' ולא מפח הטעם שאמר הרב האוסר שלא נכתב זמן בקבלת העדות וכו' והרי הוא מענות יוכל לתקון שאם הב"ד שקבלו העדות יאמרו לנו יום קבלת עדותן וכו' עד הרי עדות השניה קיימת ואולי וכו': ומי לא ידע בכל אלה והרי לא נכתבו שם הדברים על צד ההנדמן אלא אחר רוב החקירה והפרסו' הגדול שהדייני' אינם יודעים דבר מזה ולא נתנו לב אליו: ואחר בקשת המחילה אומר כי אחר שעלה על דעתו לעורר על דבר זה על כל פנים היה די לכ"ת בשתי מלות לומר נדאי דלא עדות היא אם הדיינים גם הם אינן יודעין זמן העדות וכיוצא בזה בלא סתירת בנין והקמת ענין בשמא ואולי: עוד כתב כבוד תורתו כי אין העדות בטלה מהצד השני שכתב הרב והוא דכיון דהעד השני מאותן העדים לא אמר עדותו בפני' אלא אמ' שעברו הדבר' באשר אמר העד האחר הרי הוא כאלו לא העיד ועדותו בטלה וכו' עד ומזה הצד אין העדות השנייה בטלה כלל וכו' ע"כ: גם בזה אומר דאפשר שכתב כ"ת גם דברים אלו כדי להפיס דעת המנגד ולא מלב ומנפש ולפיכ' כתב כ"ת בלשוני דבר שלא כתבתי ולא בא אל פי ולא עלה על לשוני לומר דכל מי שאינו מעיד עדותו בפיו עדותו בטלה עד שהוצרך כ"ת לטרוח להרבות בראיות מסוגיא דגמ' ומדברי המפרשים ז"ל לסתור דבר זה ולעורר אותנו על דברים שעוררנו אנו עליהם ויודע אני כי קודם שכתבתי מה שכתבתי עמדתי גם אני על סוגיות הגמ' ודברי המפרשי' ז"ל וכתבתי דבריהם בצורתו שצריך העד לפרש עדותו בפיו לא שתהיה העדות בטלה אם עבר ולא פירש וכתבתי זה סניף לדברים שלמטה להורות שהיינו צריכין להזקק לשאול את פי העדים ושהעדות לא נתקבלה פראוי אלא שהדברים סתומים ואחר שנשאל העד ונתקבלה עדותו פעם אחרת ופירש דבריו כו' ואמר שלא היה יודע הזמן כתבתי שם שהעדות בטלה כמו שראת כ"ת בדבריו: ועיקרון של דברים שידוע לנו שהעדות הזאת מרומה מפמה צדדין יקשה עתה זכרונם כאן דאפילו אם היו דברי העד מפורשים היה צריך הדבר דרישה וחקירה גדולה וכל שכן במקו' שהיו סתומי' שתחלת דברי פיהו לא דבר אלא דרו' כלל שהיה מכבד הבית בחברת פלוני ושעברו הדברים כמו שאמר אותו פלוני ועתה פירש כי מן הדברים שעברו כמו שאמר ומהם לא ידע פי כשגמר הכבוד עלה לו למעלה כמו שכתוב שם: וכפי הנראה שלא עמד כ"ת על דברי רבי' ירוחם ז"ל שהערתי שם עליהו ואמרתי כמו שכתוב במישרים חלק פלוני וז"ל שם צריך כל אחד מן העדים לפרש א בפיו ואם הגיד הראשון ואמר השני וגם אני כמוהו אין מקבלין עדותו וכו' ומ"מ היכא דלא איפש' לחזור לקבל עדותו בפירוש כגון שהלך לו אינו מפסיד תובע וכו' עכ"ל: הא קמן בהדיא דאם לא הלך העד חוזרין לקבל

עדותו ואין צריף לומר לדברי הרב בעל העיטור ז"ל שפתיב זה לשונו אמר ריש לקיש אף אני פמוהו פשר בדיני נפשות ובדיני ממונות ומעלה הוא דעבוד רבנן והקא פינן דלא איפשיך אוקמוה רבנן אדאורייתא שמע מינה דאפי' בדיני ממונות אף אני פמוהו פסול מדרבנן עד שיפרש פל העדות ומדאורייתא הוא דכשר ומעלה עבוד רבנן אפי' בדרבנן ע"כ: וכ"ש במקום שיש חשש רמאות בעיקר העדות פדאמרון וזה פי' ואלמלא דמסתפינא שפתיבתי שם: וכבר עמד כ"ת על דברי הריב"ש ז"ל שפתיב באותה תשובה זה לשונו וגם שהענין מצד עצמו הוא מרומה פמו שפתיבתי למעלה וא"כ הנה צריף דרישה נחקירה אפילו בדיני ממונות יותר מעדות אחרת ואף ע"פ שאם לא עשו דרישה נחקירה אין עדותן בטלה: אבל מ"מ פינן שצריף דרישה נחקירה מן הדין ולא נעשית יש לומר שאע"פ שאין העדות בטלה אבל מ"מ לא נגמרה והנה יכול העד לחזור בו פדגרסי בירושלמי דראש השנה תני עדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אנו הרי אלו נאמנין: ואם משנחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אנו אין נאמנין ע"כ: והכי נמי איתא בתוספתא פ"ב דכתובות: וכן פתיב הרב בעל העיטור ז"ל וכן פתיב בחוקות הדיינין זה לשונו דהא דהגדה אחת בעינן דוקא בעדים שנחקרה עדותן בב"ד אבל אם לא נחקרה עדותן בב"ד הרי אלו פאלו לא העידו ויכולי לחזור ולהגיד עדותן ולהפך בעדותן ממה שהעידו בתחלה וכו' ע"כ: וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות עדות פ"ה: וכן פתיבו התוס' ריש פ"א דיני ממונות: וכן פתיב בהגהות המרדכי דכתובות בתשובת הרמ"נע: ומה שפתיב כ"ת דאין העדות מוזמת לפי שלא נתקבלה בפני המוזמין האמת עם כ"ת וחי האמת שאחר שפתיבתי טענה זו בהעתקה הראשונה והתחלתי לישא וליתן בפרטי אותה תשוב' של הריב"ש ז"ל שהעמקתי שם תחלתה סלקתיה ליראת האריכות ועוררתי על הדברים דרו פלל וכתבתי ז"ל גם אין לדקדק אחריו בפרטי ההכחשה וההזמה שרצה לעשות מההכחשה הזמה וזה פשוט לבעלי השכל והמושפל פי אף לפי דבריו לית הקא הזמה פלל וכמו שפשוט במפרשים ז"ל ע"כ דברי שם: ודבר פשוט הוא פי אף לפי דבריו לא תלה בדין זה הזמה פלל לא מאותו טעם ולא מזולת' והאריכות בזה הוא אבוד הזמן: ומה שפתיב כ"ת פנגד הריב"ש ז"ל: דברי כ"ת רובם פכולם דברים של טעם וראויים לכ"ת מיהו אם יצדק פירושו בדברי רש"י ז"ל יצדקו דברי וגם בדברי הרבה מן המפרשי שפל מי שראינו מהם פולם העתיקו דברי רש"י ז"ל וכתבו דבריהם באותו סגנון: וכן נמי פתיב הרי"ט ז"ל נהי נמי דהומה לא הניא פלומר נהי דהזמה לא הניא לחייבם בדין הזמה הכחשה הניא לבטל עדותן וכדפירש"י ז"ל עכ"ד: ולעת פזאת אין בדי להכריע דברי רש"י ז"ל מצד עצמן עד שאתיישב בדבר ואכתן' לכ"ת אם יגזר האומ' ועושה: עוד השיג כ"ת על החכם המתיר בטעות השעות ובכלל הדברים פתיב כ"ת שהחכם האוסר קצר בהשגותיו פאן וכו' והאמת שדרכי שם קצרה וארופה דכל אותן הדברים הערתי עליהן בקוצר פדי שלא יקוץ המעיין באריכות הדברי' פי לא היתה הפונה אלא לתופשו בעיקרי הדין הגלויים אשר לא נעלמו מעיני פל חי מדבר ויכריעו בהן הבעלי בתים הדנין על פי החזקה שאין עמה טענה ויראו הרואים הדין בלא פתיחת ספר ועיון סוגיות: ואגב אורחין פירשתי פנונת הרמב"ם ז"ל דפסק פרבא וכסתם מתני' דהיו בודקין דהנינו רבי מאיר דלדידיה טעו אינשי בשתי

שעות חסר משהו והספמתי בין דבריו בהלכות עדות לדבריו בתשובתו דבענני טעות
כלל העם בשעות אין הפרש ביניהם דהוי מחלקת במציאות והינו דכתב שם גבי עדות
שדרה העם לטעות ולא פתב שדרה העדי דמיירי בהו אם הפנונה לחלק ביניהם ובין
חמץ פדמחלקינו התם אליבא דאבני ואמרי עדים זריזין הם ולפיכך לא תלה הדבר שם
ובפירוש המשנה אלא ביום המעונן בלבד כדי לתרץ שביעית חמה במערב ולא בזריזות
העדים וחמץ לכל מסור כדפרש"י ז"ל במסקנא דמילתא גבי פמחלוקת בעדות פה
מחלוקת בחמץ דאמרינו התם פשיטא: ותימצו הא קמ"ל דשנויא דשנינו שנויא הוא
ופרש"י ז"ל שם דחמץ לכל מסור א"נ משום יום המעונן ע"כ: ולדידיה דהרמב"ם ז"ל
לא מחלק בשיעור טעות השעות בין הקא להתם ואם ידקדק כ"ת בחשבון הרמב"ם ז"ל
לא יחסר המשהו שכתב כ"ת שחסר בהספמתינו ואפי' שיחסר אמרינו לחומרא לא דק
כדאמרי פעמים רבות בגמ' על פינצא בזה וכמו שכתב עליו הרב בעל המגיד משנה ז"ל
בעירובין דבמשהו לא דק: ועוד איפא בענני זה לדקדק ולנישב ודי במה שכתבנו כי אין
הפנאי מספים: וכינון דאתו לידן דברי הרמב"ם ז"ל נימא בהו מילתא וזה שראיתי
שהוקשה לכ"ת הרבה אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל הדין הנאמר בגמ' בפ' דיהבי לעדים
טעותייהו היכא דאמר האחד בשעה אחת והשני בשעה אחרת וכדאיתא התם: והנראה
לי בזה דאין צורך כלל ואין מנהגו להאריך בדבר הפשוט פי כשפירש לנו שיעור הטעות
לקיים העדות על פן כשתבא ההנחה תבוא על תכונת העדות באי זה אופן שתהיה והזמן
שנתנו להם לכוין בו העדות ולקיימה ע"כ דיהבי' להו נמי לגבי הנחה דבלאו הכי אין
פאן מקום להנחה ולא מתזמי כלל דשמא בשעה אחרת היה המעשה והם טעו ואין סברא
לומר שתהיה העדות מתקיימת בשעה עם טעותה ואתיא ההנחה ומבטלה תורת הטעות
ומזימין אותן באותה שעה דוקא דזו אינה תורה ולא יעלה דבר זה על הדעת אלא כפי
תוכן העדי תהיה ההנחה בהכרח הגמור ונרא' דקרוב לזה כתב כ"ת בחתימת דבריו אלא
שהאריך כ"ת עלינו את הדרה ועם כל זה לא נתקרה דעתה: מיהו בשני עדים שפיונו
עדותן בשעה אחת אי יתבי' להו נמי טעותייהו לגבי הנחה לבבי בזה בין שני חלקי
האפשר והספק חונה: ולצד אחד אינו פונה ולא ידעתי אי אמרי' דהני מילי בשלא פיונו
שניהם לשעה אחת הוא דיהבי' להו טעותייהו פי היכי דיהבי' להו לעיקר העדות דכיון
דחזי' דלא הספיקו לשעה אחת אמרי דטעו ויהבי' להו טעותייהו כדאיתא בגמ' בהדיא
שם בריש פסחים והיכא דאיתמר איתמר אבל בשני עדים שפיונו עדותן בשעה אחת
אחזוקי טעותא בהו לא מחזקינן: או אי אמרינו דלעולם אפילו שפיונו עדותן בשעה אחת
עבידי נמי דטעו ויהבי' להו טעותייהו לגבי הנחה ואע"ג דלא יתבי' להו לגבי עיקר העדות
ואחזוקי סהדי לשקרי לא מחזקינן: ואע"ג דבגמ' לא איתמר הכי אלא גבי זה אומר בג'
וזה אומר בד' איפא למימר דלאו דוקא הוא ומשום דעיקר פלוגתייהו בהכי הוא דקאי
אמתניתין דאחד אומ' בג' ואחד אומר בד' וכו' והוא הדין נמי לכל עדים גבי הנחה
וכדמוכח שפיר מההיא דסנהדרין שהביא כ"ת דאמרינו התם הניחא לאבני אליבא דר'
מאיר אלא לאבני אליבא דר' יהודה ולרבא וכו' וכת' שם רש"י ז"ל למה לי למימר בכמה
בשעה וכו' עד אי נמי אמרי להו מתחלתה ועד חציתה עמנו הייתם לא מתזמי שמא בסוף
שעה היה והם טעו מסופה לחציה ע"כ אלמא מוכח שפיר דאפי' פיונו שניהם לשעה אחת
אמרי' בהו דטעו ויהבינו להו טעותייהו ולזה הדעת נוטה בזה המאמר: ומטין איתמר:

עוד כתב כ"ת שאינה רואה שתהיה עדות הראשו' מןכחש' מהטעמי' שכתב החכם האוסר
פי יציאת בית הפנסת אין לה זמן קבוע וכו' ע"כ: ובתוף פדי דבור חזר כ"ת לומר שאם
היה כל הדין תלוי בזה לבד מי שהיה מורה ואומר שהעדות ההיא היא מןכחשת הייתי
עושה עצמי כמתריש וכו' ונמצ' כ"ת כמזכיר שטר' לבי תרי פההיא דלעיל ומי יתן ידעתי
מאי דחקוה למר לעשו' פה עצמו פתירש לא ישמע ומה מציאות יש לאותה הכחשה מפל
אותן צדדין שפתי זולתן: ואם תקניטני אומר עוד דאיפשר שהיה דבריהם של עידי
הקדושין על שעה שיצאו מתפל' המנחה כזמן קבלת העדות דאינהו לא קאמרי בשחרית
ולא בבקר השכם: וידוע הוא ומפני' בחוצותינו כי אותה העדות של הקדושין נתקבלה
אחר המנחה וקרוב הדבר לומר דהינו בשעה שיצאו מב"ה הסמוכה לקבלת העדות
ועדות ההכחשה היה בפיקדמו שפתישם: ואיברא נדאי דכל היכא דאיפא למיתלי
ולקיים דברי שניהם תלי' ולא לעשותן מןכחשין להקל בשל תורה ובפרנה החמורה וכמו
שכתב הרי"טא ז"ל בפ"ק דקדושין דכל היכא דאפשי' למיבצר הכחשה בצרינו בכל
דוקתא: עוד שפתי נראה לכ"ת בענין לשון נתינת הקדושי' סותר ובנו' ובסלע המחלוקת'
חונ': שפתי זה לשונה דיש להסתפק אם רצה לומר תקחי זה הדינר בקדושין שתתקדש
את לי או מלה מורה על אשה אחרת והיא בקדושין שתתקדש פלו' לי מה שאין לנו זה
הספק בלשון הכתוב בשאלות בענין פנה בהרשב"א ובהריב"ש נאחרים ז"ל שאומרים
הריני נותן לה מעות אלו בקדושין דמשמע שהמעות הן לעצמה וא"כ היא המקודשת
אבל בלשון שלפנינו לא מוכח ע"כ: ומה מאד נפלאתי הפלא ופלא מדברים אלו דאנה
היא הפלוגית בכאן ומי היא ומאן דכר שמה ותיכא רמיזא שליחות הקבלה שכתב כ"ת
לעיל ומי הוא שיעלה על דעתו דבר זה בקדושין שנתן איש לאשה המשוודת לו ואמר
לה תקחי זה הדינר בקדושין לי ונתן הדינר בינה וקבלה אותו שהוא פדי לקדש לו אשה
אחרת שעשתה אותה שליח קבלה ואף על לב החכם המתיר לא עלה דבר זה ולא כתב
אלא שנתן אותו לה לשמור אותו לו לכשירצה לקדש אשה אחרת: וכמה דבריו אלו
מוקצים מן הדעת ורחוקים מן השכל: ואם היה אומר לקדושין בלמ"ד היה אפשר
דאיפשר לעבור דברים אלו על כח המדמה אבל בבית אין המחשבה תופסת בהם: גם
נפלאתי על מה שכתב כ"ת שאין זה דומה לאותו לשון שנזכר בשאלות וכו' דנדאי מהא
ומה הפרש יש בין הריני נותן לה זה בקדושין או תקחי זה בקדושין לשנאמר דבהא
משמע שהמעות לעצמה ובהא לא מוכח הכי ואין ביניהם שום הפרש אלא זה בהצטרף
אל הנותן וזה בהצטרף אל המקבל דבאמרו תקח זה ממילא משתמע דהוא נותן אותו
לה ואין להאריך בזה אחר שכ"ת הספיק לאמת בחתימת דבריו וכתב זה לשונה ואם
כן האשה הזאת צריכה גט מעיקרא דדינא ולא מתורת החוקרא שכתב הרשב"א ז"ל
לבד ע"כ דבריה דברי אמת: אבל התמה הגדול שיש לי על כ"ת הוא על הדברים שכתב
על תשובת הרשב"א ז"ל ואיך פה קדוש מלא גדוש ובעל סברא ישנה יכתוב ידו אותן
דברים שכתב דדוקא מפני שאמרו שניה' דלהתקדש זה לזה נתפוננו הצריכה הרב ז"ל
גט: אחר שפתי שם לשון תשובתו שכת' נאפילו אמרו שניה' דלהתקדש לו נתפוננו
וכו' ואחר שפתי מה שכת' בחדושיו פ"ק דקדושין זה לשונו ולענין פסק הלכה קי"ל
כשמואל דידים שאין מוכיחות לא הניין ידי' דפלוגתא דאביו ורבא היא בפ"ק דנדריים
דרבא סבר לא הניין ידים וקי"ל כרבא והילכף לענין הקדושין אמ' לה הרי את מקודשת

ולא אָמר לי אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת וּמִיָּהוּ אֵיכָּא לְמִימַר דְּחוֹשְׁשִׁין לָהּ וְצָרִיכָּ גַט ע"כ: וּכ"ת לֹא שֵׁת לְבוּ גַם לְזֹאת וְקָא מְהַדַּר לְחַלְקַּ בֵּין דְּבָרִים אֱלוּ שִׁכְתָּ בְּחֻדוֹשֵׁי לְדַבְרֵי בְּתִשְׁבּוּתוֹ וּלְמַדַּר בָּהּ אֵין לוֹ עֵינִן עָלָיו בְּאֵין וְלֹא: וְלִבְנֵי עַל יְסוּד מַחוּז שְׁלֹא נִשְׁאֵל עָלָיו וְעַל פּוֹעֵל שְׁלֹא נֹזֵק פְּעָלוֹ וְלֹא יִדְעֵנוּ מָה הוּא: וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה דְּחִיקָא לִיָּה לְמַר לְמִימָ' הִכִּי וּלְפָרִשׁ בְּדַבְרֵי בְּכַעֲבֵנָּן זֶה וְלֹא בְּזֵה וּכְב' פְּתַבְנֵנוּ בְּתִשְׁבּוּתֵנוּ דְּאָפִי' שְׁלֹא הָיָה כְּתוּ' שָׁם לוֹ הִנֵּה הַדְּבָרִי מְוַכְרְחִין שָׁם מִצַּד עֲצָמֵן וְדַבָּר הַלְּמַד מֵעֲנִינֵינוּ הוּא דְּהַצִּיר שְׁפֻסְבַּת עָלָיו אוֹתָהּ תִּשְׁבּוּתָהּ לוֹ הוּא: אֵין צָרִיף בְּזֵה לְעִירוּב דְּעוֹת פְּדַבְרֵי הָרֶאֱב"ד ז"ל שְׁהִבִּיא כ"ת שָׁם וְלֹא פְּדַבְרֵי הָרִי"ט א ז"ל שְׁפֻתַב כ"ת לְעֵיל לְסִמְנָה אֲלֵיהֶן דְּבָרֵי הָרֶשֶׁב"א זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה בְּתִשְׁבּוּתוֹ וְרִצִּיתָ לְהַסְפִּים בֵּין לְהַתְקַדֵּשׁ לוֹ שְׁפֻתוּב שָׁם וּבֵין לְהַתְקַדֵּשׁ סֶתֶם וּפִירְשֻׁתָּ דְּלְהַתְקַדֵּשׁ רוּצָה לִימַר שְׁפֻנוּנְתָהּ פְּשֻׁקְבָלָהּ הַקְדוּשִׁין לְהַתְקַדֵּשׁ לְמִי שְׁיִתְפָּסוּ לוֹ הַקְדוּשִׁין בָּהּ וְזֵה כְּשִׁכּוּנָה לְהַתְקַדֵּשׁ לוֹ וְכוּ' וְהָאָמַת כִּי יִקְשֶׁה עָלֵי לִישָׁא וְלִיתָן בְּדַבָּר זֶה אֱלָא אֲשָׁאֵל מְכ"ת לְעֲמֻד עוֹד עַל דְּבָרִים אֱלוּ וְיִרְאֶה אִם עוֹלִים פְּהוּגִין אוֹ לֹא כִּי הַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים שָׁם אֵינִן צָרִיכִין לְהַקְפּוֹת אֱלוּ וְכָל שְׁפֵן שְׁגַם הַחֲכָם הַמְתִּיר לֹא עָלָה עַל לְבוֹ דְּבָר זֶה וּפִי' בְּנִתְפָּוּנוּ שְׁנִיָּהֶם לְהַתְקַדֵּשׁ שְׁנִתְפָּוּנוּ שְׁנִיָּהֶם לְשָׁם קְדוּשִׁין וְכוּ' וְאֵין הִלְכ' פְּהַכְרַעָה שְׁלִישִׁית: וְהָאָמַת כִּי אִף לְהַחֲכָם הַמְתִּיר לֹא אֲחֻשׁוּד וְעָלָיו לֹא אֲאָמִין שְׁיִעֲמֻד בְּדַבְרֵי בְּזֵה לִימַר עַל שְׁמַאל שְׁהוּא יָמִין אֱלָא שְׁאִם יִתְיַשֵּׁב בְּדַבָּר יַעֲנֶה אָמֵן בְּכָל פְּחוּ וְיוֹדֵה עַל הָאָמַת בְּעַל פְּרָחוּ: גַּם בְּמָה שְׁפֻתַב הָרֶשֶׁב"א ז"ל בְּחֻדוֹשֵׁי בְּבִירוֹר שְׁאֵין אֲחֻרֵי בְּיִרוֹר רְאִיתִי לְכַבּוֹ תוֹרַת' כְּמִבְקַשׁ תּוֹאֲנוֹת וּמַעֲלִים מִדְּבָרֵי הָעֵין לְפִי שְׁלֹא רְאִיתָ אוֹתָן בְּעֵין וְהִנֵּה סְפָרֵי חֻדוֹשֵׁי מְוַנְחִין בְּקָרוֹן זֹנִית כָּל הָרוּצָה לְרֹאוֹת בָּא וְרֹאֶה: מִשְׁתוּמֵם וּמִשְׁתַּאֲה וּגְדוּלָה מְכָל אֱלָה רְאוּ עֵינֵי בְּדַבְרֵי כ"ת שְׁפֻתַב שְׁנִרְאָה לָהּ מִן הַפּוֹסְקִים הָאֲחֻרִים שְׁלֹא הָיָה לָהֶם בְּדַבְרֵי הָרֶשֶׁב"א ז"ל וּמִיָּהוּ אֵיכָּא לְמִימַר אֱלָא וּמִיָּהוּ אֵיכָּא דְּאָמְרֵי אוֹ וּמִיָּהוּ יֵשׁ אוֹמְרִים כְּלִשׁוֹן הָר"ן ז"ל בְּחֻדוֹשֵׁי עַכ"ל: וְאֵינִי אוֹמֵר דְּזֵה הַפּוֹסֵק אוֹ הַפּוֹסְקִים שְׁאָמַר כ"ת שְׁיֵשׁ לָהֶם כֶּף בְּדַבְרֵי הָרֶשֶׁב"א ז"ל לֹא נִרְאוּ וְלֹא נִמְצְאוּ לֹא הָיוּ וְלֹא נִבְרְאוּ וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה דְּמוֹת תְּעַרְכוּ מִדְּבָרֵי הָר"ן: לְתִשְׁבּוּת הָרֶשֶׁב"א ז"ל דְּמָה שְׁפֻתַב הָרַב רַבִּינוּ גִּסִּים ז"ל הֵם דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וְכַתֵּב עֲלֵיהֶם יֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ' וְרוּמֵז עַל הָרֶשֶׁב"א ז"ל וְזוּלְתוֹ שְׁאָמְרוּ כֶּף וְז"ל שְׁפֻתַב פ"ק דְּקְדוּשִׁין וּמְכָל מְקוֹם בְּקְדוּשִׁין כָּל הֵיכָא דְּלֹא אָמַר לִי לֹא הָיוּ קְדוּשִׁין כָּלֵל אֱלָא שְׁיֵשׁ מִי שְׁאוּמַר דְּאִף עַל גַּב דְּקִיָּמָא לִן דִּיזִידִים שְׁאֵין מוֹכִיחוֹת לֹא הָיוּ יָדִים אֲפִילוּ הִכִּי לְעֵינֵי גִטִּין וְקְדוּשִׁין אֲזִילִי' לְחוּמְרָא וְהוּנָא לָהּ סִפְקָ מְקוֹדֶשֶׁת ע"כ: וְאִם יִתְבּוֹנֵן הַמְעֵינִין יִרְאֶה כִּי אוֹתָן דְּבָרִים נִבְנוּ עַל שְׁלֹא נִאָמַר לִי וְהֵן הֵן דְּבָרֵי הָרֶשֶׁב"א ז"ל וְגַם הַחֲכָם הַמְתִּיר כֶּף פְּתַבָּה בְּלִשׁוֹן הָרֶשֶׁב"א ז"ל וּמִיָּהוּ אֵיכָּא לְמִימַר וְכוּ' וּכְבָר פְּתַבְנֵנוּ דְּהַכְרַעָה שְׁלִישִׁית אִינָה מְכַרְעַת: וּכ"ש דְּאֲפִילוּ אִם נִגִּיחַ שְׁהֵן דְּבָרֵי זוּלְתוֹ כְּמוֹ שְׁעָלָה עַל דְּעַתָּה הִנֵּה הִבִּיא הַדְּבָר לְפִסְק הַלְכָה וּמָה לִי שְׁיִהִיוּ דְּבָרֵי עֲצָמוֹ אוֹ דְּבָרֵי זוּלְתוֹ וְהַסְפִּים אֲלֵיהֶם: אַחַת שְׁאֲלִיתִי מֵאֵת כְּבו' תּוֹרַת' שְׁאִם עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרִים אֱלוּ אֲגַב שְׁיִטְפָּא וְלֹא נִתְיַשְׁבַּת בְּהֵן תְּחַזּוֹר לְצָרוּף אוֹתָן בְּמַעֲבָה שְׁכָלָה הַזֶּה וְהִשְׁרַע וּמְכַרְיַע הָאָמַת בְּמָה שְׁהוּא אָמַת כְּאֲשֶׁר יָאוֹת לְשִׁלְמִי הַדְּעַת כְּמוֹד: גַּם רְאִיתִי לְכ"ת כְּמִסְתַּפֵּק בְּסִדָּר הַקְדוּשִׁין שְׁנִתְנָן כַּה"ר יוֹסֵף גִּבִּי וְהָאָמַת שְׁהוּא מְקוֹם סִפְקָ הַנְּהִיָּה בְּדַבָּר הַזֶּה אוֹ הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֲשֶׁר כְּזֵה כִּי הַמְקַדִּישׁ יַעֲיֵד לְעֲצָמוֹ: וּכְבָר פְּתַבְתִּי שָׁם כִּי אַחַר שְׁיִצָּא הַקוֹל שְׁנִתְקַבְּלָה עֲדוּת הַקְדוּשִׁין וּתְהוּם כָּל הָעִיר קְדוּשָׁה הוּא בְּחֻשְׁבוֹ לְבַטֵּל קְדוּשֵׁי הָאֲחַר וְהִלָּף לוֹ לְדַמְשֵׁק וְאַחַר שְׁבָא וְהִבִּיא הוֹרָאתָ הַחֲכָם

הוציאה בגט שפכת לה בידו פי לא רצו הסופרים להזקק לו בזה וכל זה מפורסם בגבולינו ובשטר מקונין ושריר וקניין: ומה שלא עוררתי שם על טענת הקול שפכת כ"ת משום דבפלוגמא לא מיירינן דהנה משיב החכם המתיר דהנה הרמנ"ע ז"ל פסק דמבטלינן קלא אפילו בקול גדול דאיתחזק בבי דינא קודם אירוסין ואף על גב דהנה יחיד לגבי רבים לא יחוש: והנה עיני כ"ת רואות פי הוא רוצה לבטל הקדושין במילי דכדי וכ"ש בהמצא רב וגדול בישראל לסמוך עליו באותו דבר: ועוד דבלאו הכי מצי למימר דקול פי האי גנונא לא חישי' ליה דהא ידעינן מי הם שהוציאו אותו והנה הונו או הוכחשו לדעתו וכמו שפכת הרא"ש ז"ל בחדושי פירק חזקת הפתים גבי ההוא דנפק עליה קול דבן גרושה הוא ז"ל ותימא היכי מסקי' ליה אוקי תרי לבהדי תרי ואיפא חזקה וקול פסול ליה פאשר פסלנו אותו מתחלה וי"ל מעיקרא קודם שבאו העדים פסילנא ליה על ידי הקול לפי שלא ידענו ממי יצא הקול אבל פיון שבאו עדים ופסלוהו איגלאי מילתא שהם הוציאו הקול וכיון דבטלה עדותן נתבטל גם הקול ע"כ: וכל שפן הקא דינעינן בודאי שהם הוציאו הקול בשעתו ודבר בעתו: וכן פתב הריב"ש ז"ל בחלק ראשון מתשובותיו זה לשונו ועוד שאפילו בקול גמור שהחזק בב"ד פסק ר' מאיר מרוטנבורק ז"ל דמבטלינן קלא דהא בסורא אתריה דרב מבטלי קלא: ונהרדעא אתריה דשמואל לא מבטלי קלא וא"כ קי"ל פרב באיסורי: ועוד דאיסורא דרבנן הוא וחומרא בעלמא אפילו כשלא העמידו דבר על בוריו לחוש לקול ושלא נעמיד אותה בחזקתה שהיתה בחזקת פנויה: וא"כ כשהעמידו דבר על בוריו אי מבטלינן ליה או לא אזלינן לקולא למפסק כמאן דאמר מבטלי קלא והנהו עובדי דגמ' איתמר אפילו לאתרי דלא מבטלי קלא והרמ"ה ז"ל פתב דאפי' למאן דאמר לא מבטלי קלא הגי מילי היכא דלא אשתכח ריעותא דמבטלא ליה לקלא לגמרי אלא פגון אמתלאה וכינצא בה דצד ספק הוא ומספיקא לא מבטלי קלא דחישי' ללעז אבל היכ' דאתברר דשיקרא הוא מפומא דהנה דאזלי למדינת הים דתלי בהו עיקר קלא דאתו ואמרו לא היו דברים מכולם אי נמי בפחות משנה פרוטה קדיש אי נמי על תנאי קדיש ואנן ידעינן דלא איקיים תנאה דכ"ע מבטלי דלא תהא אלא עדות גמורה פי איתברר דשיקרא הוא מבטלי לה לגמרי דיקא נמי דנקט והלכו להם למדינת הים: טעמא דהלכו הא לא הלכו סמכינן עליהו ודוקא דאמרי דבר ברור דמיבטיל ליה קלא לגמרי ע"כ: עוד חתם כ"ת דבריו שנמנע לדבר באופן סדור הדברים ואופן פתיבתם ואע"פ שהיה מן הראוי לה לדבר פאן ובפרט על דברי האוסר וכו' וגלית טפח וכסית טפחיים: וגם בזה אומר שעם היות שאיני יודע אם יש בדור מי שראוי לקבל תוכחת יודע אני שכ"ת ראוי להוכיח אמנם אם יתישב כ"ת בדבר יראה שלא הוכחתי אותו פאחד אחרון מן החמשים פי יש פאן דברים בגו ולא רציתי לגלות דבר בתשובתי ולא לעורר על דבר חדש שלא בא בתשובתו אלא להשיב על הדברים בעצמן שהשיב הוא ולתפשו בדבריו ואפי' עם הודאת הקדמותיו וכ"ש שדרה החכמי' ולא אומ' החכמים אלא אף המשפילי' דרפן בתשובתיהן לומ' דבר א' של טעם ואפשר שישגה בדבר אחר אבל אותה תשוב' פבר ראה כ"ת פי אין בלשונו מלה שאינ' שגגה או סותרת דבריו ומביא ראיות פנגדו הנה פועל אדם חכם יכתוב ידו פאות' דברים וישלח אותה לעיר גדולה של חכמים ושל תורה להקל בערוה החמורה שלא במקום עגון ואלו שלח אותן ליד ב"ד או ליד החכמי' החרשתי אלא נתן אותה ביד בעל דין קשה

לעורר ריבות ומדנים: ועתה אחי ראה גם ראה אם דברים אלו מכעיסין אפילו להלל הזקן ולהוציאו ממצבו ודרכו להפכו ושלום רב וישע יקרב: כנפש נאמנה: משה בכה"ר יצחק זלה"ה נ' אל אשקר: נר"ו: סב עוד לו תשובה על דבריו על הענין של מעלה הגיעני כתב התנצלות לשפה את האזן מלין תבחן: כי לא באו בכור המבחן הוחן להן מהחפזון שיעור רב פשיעור ההכרחי אם לקוצר הזמן למיעוט ההשגחה בדברים עתיקים להקים סופת האמת הנפלת אלה נובלת ולהסיר כל ספק מדברי הרשב"א ז"ל: וכפי הנר' מדברי את פי ככה אז פחה עתה וכ"ש שהוספ' ומשפטיה חרצית וחרדת לינו את כל החרדה הזאת שחשדתיך לדובר שקרים ומוציא דבה בדברי רשב"א ז"ל במה שכתב כ"ת שהיה נראה לה מפוסקי אחרים שלא היה להם בדברי הרשב"א ז"ל ומיהו איפא למימר ישמע הדבר ולא אמר ומחשבה פזאת לא תקום ולא תהיה את אשר תמצא אתו מאויביך לא יחיה: והנה אתה שמעי ובנת לרעי מרחוק: כי לא טוב לי פעס משחוק: ודובר שקרים לא יכון לנגד עיני לחשוד לקל שבקלים ושלפ השפלים חלילה לאל כ"ש לגדולי התורה המפורסמי ביראת חטא בדורם פעקביא בן מהללאל: ואמנם דמיתי כי כן היתה שנונית לכת"ת אי זו נוסחא משונבשת באי זה פוסק שהביא דברי הרשב"א ז"ל והיה מתחייב מהן אותו דבר שכתב כ"ת: ואם לפי שאמרתי לא היו ולא נבראו גם עתה במקומי אני עומד לומר לא היו ולא נבראו לא נבראו ולא נמצאו: ומה גם עתה שזכר כ"ת מי ומי הם הפוסקים הסובבים על זאת הנקודה: והנראה אותן באצבע צרדה: והנה הרב בעל מגיד משנה שכתב כ"ת לא כתב בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא הדבר שהשוו שניהם בו וכתבו אותו שניהם כפי דאם לא אמר לי אינה מקודשת משום דקי"ל כרבא דינדים שאינן מוכיחות לא הוו ידים אבל החששא שחושש הרשב"א ז"ל שם בסוף דבריו לא נחית להכי ולא כתב' לא בשמו ולא בשם זולתו ואפשר משום דליה לא ס"ל: גם באותה תשובה של הריב"ש ז"ל לא נמצא שום זכר לדברי הרשב"א ז"ל לא בפירו' איתמר ולא מכללא איתמ' ולא הביא אלא דברי הרמב"ן ז"ל: וידוע הוא דלפי מסקנת הרמב"ן ז"ל לית ליה האי חששא דאית להרשב"א ז"ל כמו שתראה בפ' בדבריו ז"ל: גם מה שכתב כ"ת שנמצא זה בתשוב' הריב"ש ז"ל הכתובה בפסקה פכר חפשי אותה בפרו' ובדקתיה וחרתי על כל צדדיה חוריה וסדקיה פלגיה ופרטיה ולא מצאתי זכר ולא זכרון להרשב"א ז"ל וכבר היה בלבי והקצתי מדעתי שלא אדבר עוד בענין זה אלא דאורייתא קא מרתח' לי טובא ואיני יכול לצייר מה הכנים לכ"ת בזה להטעו' כל ספריו ולעשות מודעא על מאמריו ולהעלי' העין מדבריו שכת' בחדושי פירו' שאין אחריו פירו' ועודך מחזיק בה: להטעות הספרים בלא סבה: כדי להעמיד הדבר שעלה על לב כ"ת בתחלת המחשבה: ודרך האמת קרובה: וההודאה עליו מדה טובה שאין אחריה טובה: ועתה אוסיף להשיג לפני כ"ת דברי הרמב"ן ודברי הרשב"א ז"ל בתשובותיו ובחדושיו שלש המערעות למיניהם בכל מצרניהם ומשם תשקיף על דרך האמת בלא גלגלים וסיבובים וכי אין ראוי להניח דברי הרשב"א ז"ל הברורי ונתלה במפרשי אחרים לגלות פונתו מהן פדברי הראב"ד ז"ל שהביא שם כ"ת וכתבת שכת' בהשגתו להרמב"ם ז"ל פ"ט זה לשונו אין בלשון התוספת' אם עשה וכו' אבל הוא שאמר לה פלו' עשני שליח בעדים לקדש אותך ולאחר שעה קדשה סתם והוא אומר לעצמי נתפוננתי והיא אומרת לשליח נתפוננתי וכו' הא קמן לדעת הראב"ד ז"ל דכשקדש' סתם אם שניהם אומרי

שנתקדשו זה לזה דהיא מקודשת גמור ואפ"י היכ"דאמ' לה מקודם דהוא שלים לקדשה לאח' וכ"ש היכא דלא אמר לה דהוי שלים כלל דהיא מקודש' לו והנה נראה לומר דמפני זה כתב הרש"בא באותה תשובה שיש להחמיר ולהצריך גט אם נתפוננו שניהם ע"כ לשונה: והנה כ"ת רואה דאף בלשון הזה של הר"ב"ד לא נתישבת בו פראוי והבאת ראי' לסתור ואדרבה דמהכא משמע בהדיא דאפ"י בשלא נתפוננה להתקדש לו דהא דבעינו התם פוננה היינו לפי שאמר לה פלו' עשאני שלים ואח"כ קדשה סתם ואמר לעצמי נתפוננתי והיא אומרת לשלם נתפוננתי אבל אם לא היו אומר לה שהיא מקדשה לאחר ונתן לה סתם פשיטא דלדידה לא בעינו פונה תדע דאפ"י באומ' לה פלו' עשאני שלים ולא הנה השליחות מפורסם הראשון מותר בקרובותי' ואפ"י בשאומרת לא נתפוננתי אלא למשלח וכ"ש היכא דלא זכר לה שום שליחות כלל: ובהדיא אמרי' התם בהיה ירושלמי דאם לא הוחזק השלים בעדים ואמרה איני יודעת חזקה לשני: ואפ"י בהוחזק בעדים ואמרה איני יודעת שניהם נותנין גט: וכ"ש וכ"ש במקום שלא הנה שם שליחות ונתן לה סתם והלכה לה ולא אמרה דבר שנתקדשה לו ובעיני גט: והיינו דכתב הרש"בא ז"ל בחדושי' ובתשובתו דאיכא למיחש ואפ"י היכא דקדש סתם ולא אמר לי וכבר רמזתו לכ"ת דבר זה באגרת האחרת: ותוספתא דכתיב התם בספרי הדפיס טעות הוא וקושטא דמילתא ירושלמי ובספרים הכתובים בי'ד אין כתוב בהם תוספתא: שוב דקדקתי בקונטרס כ"ת וראיתי שעודך מחזיק בשטתך בענין חזרת העד לומר עלי דבר שלא אמרתי ולא תפייסני במה שהוספת לכתוב בקונטרס זה זה לשונה כף נראה פונת לשונו וא"כ הוא וכו' ולשוני שם אינו צריך פונה פי הדבר פשוטי' שם ונגלים: ועם שהדברים פשוטים כבר כתבתי שנית דלא אמרתי שאין העדות עדות אלא אחר חזרת העד כמו שכתוב שם בפ"י ואחר דנחית כ"ת לתקוני' יותר הנה קל וראוי לכ"ת לתקן ולומר ואם הפוננה כף הדין עמה ולא להניח הדבר על הפוננה הראשונה ולכתן' כף נראית פוננת לשונו ואינה נראית: ואיני יודע למה נטשת והנחת עמוד הברזל והחומה הבצורה שכתבנו שחזר בו העד קודם שפיר' דבריו כמו שכתבו המפרשים שצריך העד לפרש בפיו ואם לא פי' צריך לחזור ולשאול אותו ואין צ"ל לדברי בעל העיטור שכתב ז"ל אמ' ר"ל אף אני כמוהו פשר בדיני נפשו' ובדיני ממונו' ומעלה הוא דעבוד רבנן והכא פינן דלא אפשר אוקמו' רבנן אדאורית' ש"מ דאפ"י בדיני ממונו' אף אני כמוהו פסול מדרבנן עד שיפרש כל העדות וכו' ומדאורייתא הוא פשר ומעלה הוא דעבוד רבנן בדרבנן ע"כ: וכ"ש בהיות הדין מרובה שצריך דרישה וחקיר' ויכול לחזור בו כל עוד שלא חקרו ודרשו אותו כמו שהוכחנו בתשובתנו: ולא שאת לבו גם לזאת כ"ת ואמרת דטעמ' דמילת' דאינ' אפ"י מוכחש' פינן שחזר בו העד הראשון קוד' שנשלמה עדותו והעיד בפני הב' עדי' הראשונים וכו' וזה תימ' גדול דמה ענין הזמה לענין הכחש' ואם לא נשלמה היינו לענין הזמה אבל לענין הכחשה נשלמה ונשלמה: והיכי מצוי למימר דכינן דלא השלים עדות הזמה דבעיני לפניהם יכול לחזור מעדות ההכחשה דלא בעיני בפניהם ומה תלה זו בזו: ועוד איני יודע מה השלמה שייך הכא דאם לא העיד בפניהם אין פאן שום הזמה לא להתחיל ולא להשלים וכ"ש דהם לא פאו אלא להכחיש דאין בדבריה' תורת הזמה כלל פדאמרת' וכמו שפירשנו בתשובתנו: לשון הרמ"ב ז"ל בחדושי' זה לשונו ובנדאי בגדרים פ"ק מוכחא מילתא דהלכה ידים שאין מוכיחות לא

הַוְיָיִן יָדִים דְּפִלּוּגְתָא דְאַבְיִי וְרָבָא הִיא: דְּרָבָא סָבַר לָא הַוְיָיִן יָדִים וְקִיָּמָא לֹן פְּרָבָא הִילְכָּהּ הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת הָרִי אֶת מְאֹרְסֵת אֵינָה מְקוֹדְשֵׁת לְגַמְרִי אֵלְא שְׁצָרִיכָה גִט דַּע"כ לָא קְאָמַר לָא הַוְיָיִן יָדִי אֵלְא שְׁאִינָה מְקוֹדְשֵׁת לְגַמְרִי אֲבָל מִיחַשׁ חִיּוּשֵׁינָן דְּהָא אֶמְרִי בְּפִרְק הַמְּגַרְשׁ דְּכָל הִיכָא דְלֹא פְתַב לָהּ דִּין דִּינְהוּי לִיכִי מִינְאַי דְּהַוְיָיִן יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת הָרִי גִט: וְלִרְבִי יְהוּדָה דְּבַעֲיִי יָדִים מוֹכִיחוֹת לָא הָרִי גִט וְאַפְּלִי הִכִּי פְּשִׁיטָא וְדָאִי מִקְלֵתָא דְּאִי פְתַב לָהּ הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם וְשְׁאָר תּוֹרְפֵיהּ דְּגִט אַע"פ דְּלֹא פְתַב לָהּ וְדִין גִּיטָא הָרִי גִט וְתַפְשׂוּ בָּהּ קְדוּשֵׁין וּמְפֹסְלָהּ לְכַהֲנָה: וּמִיּהִי גַבֵּי נְדָרִים כָּל הִיכָא דְלֹא הָוּוּ מוֹכִיחוֹת לָא הַוְיָיִן יָדִים פְּלִל: וּי"ל כָּל הִיכָא דְלֹא הָוּוּ מוֹכִיחוֹת אֵינָם פְּלוּם בֵּין בְּגִיטִין בֵּין בְּקְדוּשֵׁין וְלִר' יְהוּדָה דְּבַעֲיָנָן וְדִין וְכו' אִי לָא פְתַב לָהּ אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת כְּלָל וּמִיּהוּ אֲנָן חִיּוּשֵׁינָן לְדִרְבָּנָן וְאַלְיָבָא דְּרָבָא דְּמִתְרַץ בְּנְדָרִים אֲנָא דְּאֶמְרִי אֶפְלִי לְרַבָּנָן וְכו' כְּלוּמַר דְּבִלָּא פְתַב וְדִין נְמִי מוֹכִיחוֹת הָרִי וְהִינּוּ דְּבַעֲיִי בְּגִטִין דְּאִיבְעִיָּא לְהוּ בְּעִינּוּ וְדִין אוּ לָא בַעֲיִי וְדִין לֹמַר אִי הָוּוּ מוֹכִיחוֹת בְּלֹא וְדִין אוּ דְּנֹדָאִי בְּעִינּוּ דְלֹא מוֹכִיחוֹת כְּדְרָבָא: וְזֵה הַלְשׁוֹן הַגּוֹן וְעֵיקַר הוּא מ"מ כִּינּוּ דְּקִיָּמָא לֹן דְּחִיּוּשֵׁי לְדִר' יְהוּדָה וּבְעִינּוּ וְדִין סוּפָה דְּמִקְלֵתָהּ דְּשְׁמוּאֵל נְמִי בְּדָאֵמ' הָרִי אֶת מְגוֹרְשֵׁת מִמְּנִי בְּגִט זֵה מִתּוֹקְמָא וְכו': הַרְשָׁבָא ו"ל בְּחֻדוּשֵׁי שֵׁם פ"ק דְּקְדוּשֵׁין זֵה לְשׁוֹנוֹ וְלַעֲנֵן פְּסַק דִּין הִלְכָהּ קִיָּמָא לֹן כְּשִׁמוּאֵל דִּינִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת לָא הַוְיָיִן יָדִים דְּפִלּוּגְתָא דְּאַבְיִי וְרָבָא הִיא פ"ק דְּנְדָרִים דְּרָבָא סָבַר לָא הַוְיָיִן יָדִים וְקִיָּמָא לֹן פְּרָבָא: וְהִילְכָּהּ לַעֲנֵן קְדוּשֵׁין אָמַר לָהּ הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת: וְלֹא אָמַר לִי א"מ וּמִיּהוּ א"ל דְּחֻדוּשֵׁין לָהּ וְצָרִיכָה גִט וְתַדַּע לָהּ דְּהָא בְּפִרְק הַמְּגַרְשׁ אֶמְרִי דְּהִיכָא דְלֹא פְתַב לָהּ וְדִין דִּינְהוּי לִיכִי מִינְאַי הַוְיָיִן יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת וְלִרְבִי יְהוּדָה דְּבַעֲיָנָן יָדִים מוֹכִיחוֹת אֵינָה מְגוֹרְשֵׁת וְאַפְּלִי הִכִּי מְסַתְּבָרָא דְּהִיכָא דְכַתַּב לָהּ הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם וְשְׁאָר תּוֹרְפָא דְּגִטִין חִיּוּשֵׁינָן לָהּ: וְאִם פְּשִׁטָה יָדִיהָ וּקְבֵלָהּ קְדוּשֵׁין מֵאַחַר שְׁצָרִיכָה מִמְּנֹו גִט וְנִפְסְלָהּ מִהַפְּהוּנָה אֲבָל לְגַבֵּי נְדָרִים כָּל הִיכָא דְלֹא הָוּוּ מוֹכִיחוֹת לָא הַוְיָיִן יָדִים כְּלָל וּי"א דְּאַפְּלִי בְּגִטִין וְקְדוּשֵׁין לְמָאן דְּאָמַר לָא הַוְיָיִן יָדִים אִין חוּשֵׁינָן לָהּ כְּלָל וְלִר' יְהוּדָה דְּאָמַר צָרִיךְ לְכַתּוּב וְדִין אִי לָא פְתַב לִיהָ אִין פָּאן בֵּית מִיחּוּשׁ וּמִיּהוּ אֲנָן חוּשֵׁינָן לְרַבָּנָן וְהוּיָא סְפַק מְגוֹרְשֵׁת וְכו' ע"כ: תְּשׁוּבַת הַרש"ב א ו"ל בְּעִינּוּ מִי שְׁנַתֵּן כְּסָף לְאִשָּׁה וְאָמַר לָהּ הַרְבֵּנִי גוֹתֵן לָהּ זֵה בְּקְדוּשֵׁין אַף ע"פ שְׁקַבְּלֵתֶם לְשֵׁם קְדוּשֵׁין לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בַּעֲיִי יָדִים מוֹכִיחוֹת אִין זֹו מְקוֹדְשֵׁת וְאַפְּלִי אָמְרוּ שְׁנִיָּהֶם דְּלֵהֲתַקְדֵּשׁ לוֹ נְתַפְּוֹנוּ דַּמ"מ בְּשַׁעַת נְתִיבָא לָא הָיוּ שֵׁם יָדִים מוֹכִיחוֹת: וְעוֹד דְּהִמְקַדְּשׁ בְּלֹא עֲדִים אֶפְלִי שְׁנִיָּהֶם מוֹדִי אֵינָה מְקוֹדְשֵׁת וְכו' ש פָּאן אִין יָדִים מוֹכִיחוֹת כְּמוֹ שְׁאִין פָּאן עֲדִים לְמָאן דְּסָבִירָא לִיהָ יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת לָא הַוְיָיִן יָדִים דְלֹא נְתַקְדֵּשָׁה לוֹ אֵלְא מִפִּיָּהֶם שְׁאוּמְרִים שְׁלֵכָה נְתַפְּוֹנוּ: וּמִיּהוּ יֵשׁ לְחוּשׁ לְהַחְמִיר שְׁמָא בְּקְדוּשֵׁין בְּכַעֲנֵן זֵה לָא בַעֲיִי יָדִים מוֹכִיחוֹת וְצָרִיכָה גִט וְאִם קְבֵלָהּ קְדוּשֵׁין מֵאַחַר צָרִיכָא גִט מְשֻׁנֵּיהֶם וְאִם יִרְצוּ מְגַרְשׁ רֵאשׁוֹן וְנוֹשְׂאָ שְׁנִי וְכו' ע"כ לְתְּשׁוּבַת הַרש"ב א ו"ל: לְשׁוֹן הַרש"ב טבא ו"ל פ"ק דְּקְדוּשֵׁין וְלַעֲנֵן הִלְכָתָא נְדָאִי קִיָּמָא לֹן פְּרָבָא דִּינִי שְׁאִינָן מוֹכִיחוֹת לָא הַוְיָיִן יָדִים דְּאַבְיִי וְרָבָא הִלְכָהּ פְּרָבָא וְכִינּוּ דְכּוֹן קו"ל כְּאוּקְמָתָא דְּרַב פְּפָא דְּהִכָא וּבְקְדוּשֵׁין כְּעוֹ דְּלִימָא לִי וְאִי לָא אֵינָה מְקוֹדְשֵׁת כְּלָל דְּבִין בְּנְדָרִים בֵּין בְּגִטִין וְקְדוּשֵׁין כָּל הִיכָא דְּהוּוּ יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת לְמ"ד דְלֹא הָוּוּ יָדִים לָא חֲשִׁיבִי מִיָּדִי וְאִין פָּאן נְדָר וְלֹא גִט וְלֹא קְדוּשֵׁין אֶפְלִי לְחוּמְרָא ע"כ: וְעַתָּה חֲכָם חֲרָשִׁים הִלָּא כְּתַבְתִּי לָהּ שְׁלִישִׁים וְדְּבָרִים מְשׁוּלָּשִׁים וְטִרְחָנָא טוּבָא לְבָאָר כְּפֻנַת הַרש"ב א ו"ל וְהִנֵּה הַדְּבָר עַתָּה כְּשִׁלְחוֹן עֲרוּף: הַקְּצָר

והארון: יהי מפירם פרוה: ואם יש מלין השיבני: דבר פי חפצ' צדקני: ושמו' מה מלל: להודות פדברי ב"ש חזרו בית הלל: פי אם בזאת יתהלל המתהלל: ואם היות שפתב כ"ת בכתבו ז"ל דאע"פ שבקצת הענפי' יש חילוק אין קפידא כל כף והבורר יברור וכו' אני איני רואה שום חילוק ולא שום ענף היצא מן הבד פי אם בדברים אלו של הרשב"א ז"ל בלבד והמברר יברור פי שאר הדברים אף על פי שבאו דרך סבוב עם כל מה שמסבבים והולכי' הנה הם חזרין אל הנקודה: במשקלויבמדה: והולכין באמונה לכוונה הראשונ' ואין שום חילוק בתתימת הדבור: ולא פירוק חבור: פטרין סג שאלה אלה ראובן הנה רוצה ללכת למדינת הים ובא שמעון ואמר לו תן לי כף וכף מעו' שאטה חייב לי: אמ' לו אין בידיעתה מעות אמר לו שמעון הנה לוי הולך בחברתך תן לו המעות שם כדי שיקנה לי בהן קצת חפצי' ואז העמיד שמעון לראובן אצל לוי ואמר לו לראובן המעות שאטה חייב לי תן אותם ללוי וללוי אמר בבקשה ממך תקבל מעות אלו מיד ראובן ותקנה לי בהן חפץ פלו' עם אותן מעות אחרים שיש לי בידך ונתרצו כולן בדבר זה יורנו המורה אם יש בענין זה דין מעמד שלשתן או לא: תשובה איברא נדאי דבכי האי גוונא לית ביה דין מעמד שלשתן דלא אמרי' מעמ' שלשתן אלא בשתייה לוי ללוי חוב אצל שמעון ובא שמעון והעמידו אצל ראובן והכניסו במקומו לגבות ממנו חוב או פקדון שהיה לו תחת ידו לפרעון חוב: אי נמי שנתן שמעון ללוי במתנ' אותו חוב או פקדון שהיה לו ביד ראובן דאז נסתלק הזוכה מעל המומחה נכנס המומחה במקומו בכה"ג הוא הוא דאמרי' ביה דין מעמד שלשתן אבל בגוונא אחרין' לא דהא מילתא גמרינן לה ממילתיה דרב דאיתמר פ"ק דגטין ובכמה דוכתי אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלו' במעמד שלשתן קנה ופליגי רבננותא בהאי מילתא דאיכא מינייהו מאן דלא מוקי לה אלא במתנ' בלחוד פלו'מר בשנתן שמעון ללוי הדבר שהיה לו ביד ראובן במתנ' ודייקי להאי סברא מדאמרי' התם הא אמרה רב חנא זימנא דאמ' רב מנה לי בידך תנהו לפלו' במעמד שלשתן קנה: ומהדרי' אי מההי' הנה אמינא ה"מ מתנה מרובה פלו'מר כגון מנה: אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו קמ"ל: אלמא לא מיירי אלא במתנה אבל המחאה במלנה וכיוצא בה דפרעון הוא מצוי הדרי ביה: ואייתי ליה ראיה גמי מההיא שמעטא דהמחהו אצל חנווני דאמר רבה חוזר דאיתמר פ' המקבל: אבל הרי"ף ז"ל כתב עליו פ' המקבל: דההיא דהמחהו אצל חנווני לא דמיא להו דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך וכו' ומאי דקאמר דבמתנה בלחוד היא ליתא ממעש' דההוא גינאי דעביד חושבנ' בהדי הדדי פש חמש איסתרי גבי חד מינייהו אמרי ליה הבינהו למארי ארעא בטיסקא באפי מארי ארעא וקנו מיניה: לבסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה ולא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי אעביד לך חנא דאמר רב הונא אמר רב תנהו לפלו' במעמד שלשתן קנה ועוד דהא קנו מינ' וכו' ואי הא דרב הונא אמר רב במתנה בלחוד היא היכי קא גמר מינה רב נחמן למארי טיסקא דפרעון הוא ולא מתנה קא יתבו ליה: אלא נדאי הא דאמר רב הונא אמר רב איתא בין במתנה בין בפרעון עכ"ל: וכן הספימו המחברים ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות זכייה ומתנה פ"ג זה לשונו וכן האומר לתבירו מנה יש לי בידך תנהו לזה קנה ואין אחד מהם יכול לחזור בו בין שנתן המנה בחוב שיש לו אצלו בין שנתנו לו מתנה בין שהיה חוב אצלו בין שהיו פקדון אצלו כמו שביארנו ע"כ: וביאר זה בפ"ו מהלכות מכירה וכן

כתב הר"י בעל הטורים ז"ל לא שָׁנָא נִתְנוּ רְאוּבוּן בְּמִתְנָה לֹא שָׁנָא נִתְנוּ בְּפִרְעוֹן חוֹבוֹ
ע"כ: הַלְלָהּ לְדַבְרֵי פִּוְלָם לֹא אָמְרוּ הֵכִי אֵלֶּיךָ בְּנוֹתָן לוֹ הַדְּבָר בְּמִתְנָה אוֹ בְּהִמְחָצֵת מְלִנְהָ
כַּדְפִּי: אֲבָל בְּגוֹנוֹגָא אֲחֻרֵינָא לֹא: וְהֵכִי מוֹכְחָא בְּהִדְיָא גּוּפָא דְמִקְלֵת' דְרַב דָּאמ' תְּנֵהוּ לְפָלוּ'
בְּמִטְמ' שְׁלִשְׁתָּן קְנָה דְמִיָּרֵי בְּמִתְנָה אוֹ בְּהִמְחָא' מְלִנְהָ דְאֵלֶּיךָ מֵעֵתָה מֵאֵי קְנָה דְקָאֲמַר:
וְהֵכִי מוֹכַח נְמִי מִטְעָמָא דְרַב אִשִּׁי דְאִתְמ' הֵתָם פ"ק דְגִטִּין אָמַר רַב אִשִּׁי בְּהֵיכָל הַנְּאָה
דְקָא מִשְׁתַּנְיָא לֵיהּ מִמְלָן' יִשְׁנָה לְמִלְנָה חֲדָשָׁה גְמַר וּמִשְׁעָבִיד נִפְשִׁיהּ: וְאֵלֶּיךָ הֵכָא גְבִי עוֹבְדָא
דִּילָן מֵאֵי יִשְׁנָה וּמֵאֵי חֲדָשָׁה אִיכָא פְּלוּלָה חֲדָא מְלִנְהָ הִיא וְהֵכִי מוֹכַח נְמִי פֶּרֶק מִי שְׁמַת
וּבְכֻלְהוּ דְּוֹכְחֵי דְלֹא מִיָּרֵי אֵלֶּיךָ בְּמִתְנָה אוֹ בְּהִמְחָאָה וְלֹא מִצִּי' לְמִיָּגְמַר מִיָּנָה לְמִקְלֵתָא
אֲחֻרֵינָא דְהָאֵי מִקְלֵתָא לְחוּד וּמִקְלֵתָא דִּילָן לְחוּד: וְאִפְּלוּ אֵי הֵנָּה מִצִּי' לְמִיָּגְמַר מִיָּנָה לֹא
גְמַרִי' דְמַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן שְׁוִיָּהָא רַבְּנָן הֵתָם פְּהִלְכְתָּא בְּלֹא טְעָמָא וְהָבּוּ דְלֹא לוֹסִיף עָלֶיהָ
וּבְמֵאֵי דְאִתְמַר אִתְמַר וְדָבָר בְּרוּר הוּא לְמַתְחִילֵי הַלְמוּד דְהָאֵי מִקְלֵתָא דְשְׁאֵלְתִין עָלֶיהָ
לִית בָּהּ דִּין מַעְמַד שְׁלִשְׁתָּן כָּלֵל דְהָא לֹא הֵיךָ חֲזִיב שְׁמַעוֹן לְלוּי פְּלוּם וְלֹא נִתְּן לוֹ הַדְּבָר
בְּמִתְנָה וְלֹא הָוִי אֵלֶּיךָ כְּמִי שְׁעָשָׂאוּ שְׁלִיחַ לְקַבֵּל לוֹ מְעוֹתָיו מִיַּד רְאוּבוּן וְלֹא שָׁנָא בְּהֵכִי בֵּין
שְׁהִיּוּ שְׁלִשְׁתָּן בִּיחַד וּבֵין שְׁאָמַר לוֹ מְעוֹת שִׁישׁ לִי בִּינְדָה תֵּן אוֹתָם לְלוּי שְׁלֹא בְּפִנֵי לוּי אוֹ
שָׂאמ' לְלוּי הִבִּיא לִי מְעוֹתֵי מְרָאוּבוּן שְׁלֹא בְּפִנֵי רְאוּבוּן דָּאֵם רְצוּ לְחֻזֵן' חוֹזְרִין וְאִין זֶה
צָרִיף לְפָנִים: פְּנִיּוּ יָאֵר אֵלֶיךָ וַיִּשָּׂם לָהּ שְׁלוֹם כְּנֶפֶשׁ מִשָּׁה בֶּן כְּמָה"רר יִצְחָק ו' אֵל אִשְׁ"קָר
זֶלֶה"ה: מְצָרִים סֹד שְׁאֵלָה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה מֵה שְׁכַתְּב רש"י ז"ל דְלֹאֲחַר הַהִגְעָלָה צָרִיף
לְשִׁטְוֹן הַכְּלִים מִיַּד בְּצוּגָן אֵם שׁוֹרֵת הַדִּין כֶּף לְפִי שְׁרָאִינוּ חוֹלְקִין עָלֵינוּ: עוֹד יִפְרֹשׁ לָנוּ
כ"ת דְבָרֵי הַסֵּמ"ג ז"ל שְׁכַתְּב בְּעִנְיָן זֶה לְפִי שְׁהוֹקְשׁוּ עָלֵינוּ דְבָרֵינוּ וְלֹא מְצִינוּ יְדִינוּ
וְרַגְלֵינוּ: תְּשׁוּבָה רַבִּינוּ הָאֵי גָאוֹן ז"ל וְרַבִּי נֶהְלָאֵי גָאוֹן ז"ל כֶּף נְמִי פְתָבוּ דְצָרִיף לְשִׁטְוֹן
הַכְּלִים מִיַּד בְּצוּגָן כְּדָבָרֵי רש"י ז"ל אֲבָל הֵרַב בַּעַל סֵפֶר הַתְּרוּמָה וְרַבִּי אֲבִי"ה ז"ל וּמִן
הַמְּפָרְשִׁים תְּמָהוּ עַל דְבָר זֶה וְגַם הַר"ם מְקוֹצֵי ז"ל וְכַתְּב בְּסֵפֶר הַמְּצוֹת סִימָן ע"ח דְאִינוּ
יּוֹדַע טַעַם לְדָבָר זֶה וְהִבִּיא הַטַּעַם שְׁכַתְּב סֵפֶר הַתְּרוּמָה בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק ז"ל דְהֵינָנוּ מְשׁוּם
דְאִמְרֵינוּ בְּזִבְחִים פֶּר' דֵּם חֲטָאֵת לְרַבְּנָן וּמִוֹרֵק וְשׁוֹטֵף בְּמִים מְרִיקָה בְּחַמִּין וְשִׁטֵּף בְּצוּגָן
כְּגַעוּלֵי גוּיִם אֲלֵמ' דְגַעוּלֵי גוּיִם בְּעֵי שְׁטִיפָה בְּצוּגָן אֲבָל הוּא ז"ל דְחָה טַעַם זֶה וְכַתְּב דְהֵתָם
לֹא אִמְרֵי רַבְּנָן הֵכִי אֵלֶּיךָ מְשׁוּם מְרִיקָה דְצָרִיף שְׁתַּהֲיָה בְּחַמִּין כְּגַעוּלֵי גוּיִם אֲבָל שְׁטִיפ'
בְּצוּגָן יִתִּירָא הִיא בְּקִדְשֵׁי כְּדָאֲמַרִי' הֵתָם וְלַעוֹלָם לֹא בַעֲי' לָהּ בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵי וְאִפְּי'
בְּאִיסוּר תְּרוּמָ' שְׁהוּא בְּמִיתָה וּכ"ש בְּאִיסוּר נְבִלָה וְהַדּוּמָה לוֹ שְׁהוּא בְּלֹא: עוֹד כְּתַב שָׁם
אֲמַנָם ר' חַיִּים כֶּהֵן ז"ל הֵיךָ מוֹכִיחַ מִן הִירו' דְאִיסוּר נְבִלָה חֲמוּר מֵאִיסוּר תְּרוּמָה דְאִמְרֵינוּ
הֵתָם גְּבִי תְּרוּמָה תְּנִיָּא כְּלֵי שְׁבִיטָל בּוֹ תְּרוּמָה מְגַעִילוֹ ג' פְּעָמֵי בְּחַמִּין פִּי' בְּכֻלֵי שְׁנֵי וְגְבִי
נְבִלָה תְּנִיָּא דְמְגַעִילוֹ בְּאוּר כְּלוּמ' בְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן: וְאִיכָא גְּנוּסְחָא אֲחֻרֵינָא בִּירוּשְׁלַמִי כְּלֵי
שְׁבִיטָל בּוֹ תְּרוּמָ' מְגַעִילוֹ ג' פְּעָמֵי בְּחַמִּין וְאִין לְמַדִּין מְמַנּוּ לַעֲנֵן נְבִלָה וְהִיא דְרַסַת רַבִּי
שְׁמִשׁוֹן ז"ל שְׁהִבִּיא דְבָרֵינוּ בְּסִמּוּד: וּפְרַכִּינוּ הַת' תְּרוּמָה דְעוֹן מִיתָה הַתְּרַת כְּלוּמַר בְּכֻלֵי
שְׁנֵי נְבִלָה דְבִלְאוֹ לֹא כ"ש: וּמִשְׁנֵי תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת קִבְּלוּ עָלֵיהֶן מַעֲצָמָן כְּלוּמַר בְּבִי
שְׁנֵי וְלִית בְּהוּ אִיסוּר תּוֹרָה אֵלֶּיךָ אִיסוּרָא דְרַבְּנָן וְלִפִּי פִי' זֶה שֶׁל רַבִּי חַיִּים כֶּהֵן ז"ל זְקַנּוּ
דְקָא מוֹקֵי תְּרוּמָה בְּכֻלֵי שְׁנֵי וְקָא יְהִיב תְּקַנְהָ לְנְבִלָה בְּכֻלֵי כְּדָאֲמַרְוּ יִתְיַשֵּׁב כְּלֵי דְקַתְּנֵי
הֵתָם אִי בְּשֶׁל נְחֻשֶׁת דְמִיָּרֵי בִי וְרֵאשׁוֹן הֵתָם אִי בְּשֶׁל נְחֻשֶׁת דְמִיָּרֵי בִי גְבִי הִגְעָלָה
דְפִסַח דְאִתֵּי עָלֶיהָ כְּלוּמ' דְאִפִּי' שֶׁל נְחֻשֶׁת בְּעֵי לְתְּרוּמָה ג' פְּעָמֵי וְלְנְבִלָה כְּלֵי רֵאשׁוֹן

ולאפוקי מדברי רבי שמשון ז"ל דבסמוך דקאמ' דמיירי דוק" בפל תרס ובכלי ראשון
ולגבלה אין לה תקנה הילקף מוכח הכא שפיר דתרומה קלה מגבלה אלא דע"מ לא תיקשי
ליה מדבר זה של רבי חיים ז"ל ותימ' דכי היכי דהכא ומיירי בתרומה דבית שני דרבנן
הם הכי נמי איפא למימר גבי ההיא דנבחה דמשום הכי אקילו בה ולא אצרכוה שטיפה
בצונן אבל תרומה דאורייתא ונבלה דאיסורא דאוריית' לעולם אימ' לה דבעי' נמי שטיפה
בצונן פקדשי' דלא היא: דהת' בנבחה על פרחין דמיירי בתרומה דבית ראשון דאוריית'
פינן דממעטין לה מקרא דאותה נאפילו הכי אקילו בה וכ"ש באיסור גבלה וכיוצא בו:
הילקף מדברי זקנו לא קשיא ליה מידי ע"כ מיסודו ז"ל עם תוספת ביאור: מיהו איפא
למידק עליה דאע"ג דמדברי זקנו לא תקשי ליה מ"מ קשה לו מדברי רבי יצחק ז"ל
ומדבריו עצמו דהא במצות עשה גבי מעשרו' בסימן קל"ג מוכח מדבריו דסבירא ליה
כר' יצחק ז"ל דתרומ' דבית שני מדאוריית' וא"כ גבלה חמירא אפי' מתרומה דעון מיתה
והיכי קאמ' דקילא ואיפ' למימר דאע"ג דס"ל דתרומת בית שני דאוריית' ס"ל דהאי
ירושלמי דמוכח מיניה דאיסור גבלה חמור מתרומ' אית ליה דתרומי בית שני דרבנן
כדאמרינן נאפ' הכי אינו סומך עליו בזה אלא דס"ל דהיא מדאוריית' וכ"כ שם גבי
מעשרו' דלעיל ז"ל ובמקומות אחרת מבי' בירושלמי מאליהן קבלו לומ' שתרומ' בזמן
הזה דרבנן כההיא דמס' תרומו' שהבאתי בהלכו' הגעלה ע"כ: והיינו שהביא הדברי'
משם רבי חיים ז"ל שסמך על הירושלמי ולא מגוף הירושלמי ותיגרץ את דברי אפי' לפי
דברי רבי חיים ז"ל באותו ירושלמי: ואלמלא דמסתפינא הנה מוכחי' מהאי ירושלמי
גופיה דתרומה דבית שני דאוריית' פסברא דידיה נהנה מתרצינן פולה מילתיה שפיר
והכי פירושא דמילתא דפרכי' התם תרומה דאיסור מיתה התרת גבלה דבלאו לא פל
שפן וכו' ובתרומה דאוריית' בבית שני מיירי וכי משני נמי תרומות ומעשרות קבלו
מעצמן וכו' מיירי נמי בהכי וקא מתרצי הכי דאע"ג דאית בהו עון מיתה כדקאמרייתו
מ"מ אין להחמיר בהגעלת פליהן פל כף פינן דאין איסורן פתוב בתורה פאיסור גבלה
אלא הן הן שקבלו אותן מעצמן בעון מיתה כשכל בית ראשון ועל פרחין אית לן למימ'
הכי דהמקש' ונתמתרץ תרוננייהו מיירו בבי' שני ובעון מית' מדקא מתרצי תרומות
ומעשרות קבלו מעצמן פלומר בבית שני דקאמרת' ולא קאמרי הב"ע בתרומה דבית שני
דקבלוה מעצמן ולית בה איסור מיתה: משמע בהדיא דהמקשה נמי מיירי בבית שני
וקאמר דאית ביה עון מיתה: ונתמתרץ נמי הודה לו בזה כדפרישנא: ונאפ' דברי רבי
חיים ז"ל נמי מצינא לפרושיניהו בכי האי גוונא: ולומר שפך היתה פונתו ודיקא דקאמר
דלית בהו איסור גמור: אבל נבל' אסר הכתוב וכו' דאי הנה סבירא ליה דהיא מדרבנן
לא הנה משמע הכי ומ"מ נהגו במקומות רבים לשטוף הפלים בצונן מיד כדברי הגאונים
ורש"י ז"ל ומנהג ישראל תורה הוא: משה ו' אל אשקר נר"ו: סה שאלה יבאר לי מורי
אבי רבי פוננה רש"י ז"ל בפתוב הנה פחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים עד בכור
השבי ולמה לקו וכו' שכתב ז"ל משה אמר פחצות ולא אמר פחצות לפי שפא יטעו
אצטגניי פרעה ויאמרו בדאי הוא אבל הקב"ה יודע עתיו ורגעיו אמר פחצות.

עד בכור השבי ולמה לקו השבויים פדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלפונם וכו': תשובה
הראשונים ז"ל נתחבטו בזה ומקשים לרש"י ז"ל למה פי' בכאן בכור השבי ואין כאן
מקומו: עוד מקשים על הפתוב שבכאן בהתראה אמ' משה עד בכור השפח' אשר אחר

הרחי' ולהלן במפה פתיב עד בכור השבי אשר בבית הבור: ומתוצ'י בזה פמה תירוץ'ש אין להם שחר: ויש מהם שכתב שבכור השפחה הוא בכור השבי כי השבויה שפחה היא וכן כתב הר"מ מקוצי ז"ל שבכור השפחה שאחר הרחים הוא בכור השבי אשר בבית הבור שהיו מטחיני' אותו שם בבית הבור וכן פתבו שפירש הרשב"ם ז"ל: ויש מוסיפין ואומרין שבשעת ההתראה היו יום ונהיו בני השפחות טוחנות בריחים ובשעת מעשה הנה לילה ונהיו בבור כדי שלא יברחו: וכל זה אינו מספיק: דאפתי יקשה אמאי שינה הפתוב בדבורו ואמר הכא שפחה והכא שבי: אלא דלעולם שני מינים הם כדפרש"י ז"ל: וכן פירש הר"ר אלקים ז"ל: דנדאי אין בכור השפחה בכור השבי: ובכור השבי הוא פחות מבכור השפחה: אבל כשדבר משה עם המלך ואמר לו בכור פרעה דהוא מלך הנוזק לומ' חילוף המלך שהוא העבד ולפי' אמר שפחה אבל מ"מ הנה בדעתו שילקו גם השבויה' שהן פחותין מהשפח' ע"כ: וכל זה איננו שונה ודברי הפל יקשה לרש"י ז"ל אמאי כת' פאן בכור השבי ומאן דכר שמייה לשיעש' אותו פתוב בפני עצמו ולהקדי' אותו לבכור השפח' הפתו' שם עד שיש מי שכת' דטעות סופר הוא בדברי רש"י ז"ל וזה דבר רחוק להטעו' כל הספרי' חדשי' גם ישג' גם כי אין דרך הסופר לטעו' אלא בהשגט' לשון לא בתוספ' לשון וענין מחודש וכמו שכת' הרמ"ה בכגון זה: והנ"ל בזה כי רש"י ז"ל דרך אחר' יש לו והדבר משוה וקשור עם דבריו של מעלה שכת' אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו וכו' ושיעור הלשון אבל הקב"ה שיודע עתיו ורגעיו אמ' בחצו' ואמ' עד בכור השבי שאין יודע בו אלא הוא ית' כי אי אפשר לכו' אדם לעמוד עליו אבל בכו' השפחה ידוע הוא והיינו דקאמ' הפתוב בדברי משה בכור השפחה ולא בכור העבד לפי שבכור השפחה ניכר וכיון שזכר רש"י ז"ל בכור השבי זכר הטעם למה לקו אגב אורחיה: אי נמי כי היכא דלא נימ' דבכור השבי היינו בכור השפחה דאי לאו הכי שבויה' מה חטאו ולמה לקו לזה אמר ולמה לקו השבויה' כדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלבונם ובה נתישבו הכתובי' ודברי רש"י ז"ל: כן נר' לעניות דעתי ושלום כנפש אביך משה: סו שאלה יורנו מורנו אם צרי' שליח צבור לחתום באמת פשקורא ק"ש או לא: לפי שראינו בזה מנהגות משונות יש מקומות שחותם הש"צ באלהיכם וחוזר ואומר יי' אלהיכם אמת ויציב וכו' ויש מי שחותם באמת וחוזר ואומר וי' אלהיכם אמת נמצא שאומר אמת שני פעמים והוקשה עלינו הדבר היכי מצי למימר אמת אמת שני פעמים וגרסי' בפ' אין עומדין שהאומר מודים מודים משתקין אותו: וכתב רבי' ר' נחום ז"ל בספר אדם וסוה דאין אומרין אמת אמת כמו שאין אומרין מודים מודים ושמע שמע ומה שמע שמע משמע משתקין אותו גם אמת אמת משתקין אותו ע"כ: תשובה אמת דדבר זה לא נמצא לו עקר בתלמוד לא בתלמודא דילן ולא בירוש' ואמנ' עיקר דבר זה הוא במדרש רות הפתוב בספר אבודרהם דאמרי' ה'תם אמ"ר גהוראי אמ"ר נחמיה בק"ש יש רמ"ח תיבות פמנין אבריו של אדם והקורא ק"ש פתקנה כל אבר ואבר נוטל תיבה ומתפא בזה וכו' אדוקי מטא ההוא ינוקא לאיי מאורחא ותיב קמיהו שמע מילין אלין קם על רגלוי ויאמר וקלא בק"ש אין שם אלא רמ"ה תיבות א"ל ברי שמעית בהא מידי א"ל כן שמעית מאבא בק"ש יש רמ"ה תיבות חסר תלת לתשלום מנין אבריו של אדם ומשום הכי תקינו שיהא ש"צ חוזר לשלש תיבות שהם וי' אלהיכם אמת כדי להשלים לכל הקהל רמ"ח תיבות וכו' עוד שם כל האומר ק"ש שלא עם הצבור אינו משלים איבריו מפני שחסרו

השְׁלֵשָׁה תִּיבוֹת שֵׁשׁ"צ חוֹזֵר מֵאֵי תִּקְנִיתִיהָ יְכוּנֵן בְּחֻמֵּשׁ סְרִי נוֹיֵן דְּאֵמֶת וַיִּצְיֵב וְעַם כָּל דָּא
הָוָה אֲבָא קָרִי עַל דָּא וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת: הִנְהוּ שְׁלֵשׁ תִּיבוֹת דְּמִשְׁלֵי ש"צ לֹא יוּכַל
לְהַמְנוֹת לְתַשְׁלוּם רַמ"ח דְּשָׂאָר הַצָּבוּר וְכוּ' ע"כ וְהָכִי אַמ"ר יוֹסִי בֶן דּוֹרְמִסְקִית מִשְׁמִי
דַּר' עֲקִיבָא חֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִי תִּקְנֵנוּ ק"ש פְּנֵגֵד עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת וּכְגַדְדֵן מַנְיֵן אֲבָרִיו שְׁל
אָדָם וְתִקְנֵנוּ שְׂיֵהָא ש"צ חוֹזֵר וּמִשְׁלִים אוֹתָן וּמֵאֵי נִיהוּ יי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת ע"כ: מִשְׁמַע
בְּהִדְיָא דְצָרִיף לְחַתָּנָם בְּאֵמֶת וְלְחֻזֵר וי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת: וְדִיקָא דְקֵאָמַר חוֹזֵר לְשִׁלְשָׁה
וְחֻזְרָה לֹא מִשְׁמַע אֱלָא עַל הַדְּבָר הַנֶּאֱמָר כְּבָר וְאֵע"פ שְׂאֵמֶת הִיא מְבָרְכוֹת ק"ש וְלֹא מִק"ש
מ"מ חֲשָׁבִי לָהּ כְּאֵלוֹ הִיא מִק"ש גּוֹפָה פִּינֵן שְׂאִינוּ יְכוּל לְהַפְסִי' בֵּין אֱלֹהֵיכֶם לְאֵמֶת דְּכִתִּיב
וַיִּי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת וּלְפִיכֶף ש"צ אוֹמְרָה שְׁנֵי פְעָמִי הָא' לְמַטְבַּע הַבְּרָכָה וְהֶאֱחָרַת לְתַשְׁלוּם
רַמ"ח וְדָבָר זֶה מְוַכְרַח שָׁם: וְכֵן הִיא דַּעַת חֲבָרוֹהֵי: דְּהַקְדוּשׁ ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּסִפְר
הַזֹּהָר דְּכָתְבוּ שָׁם ז"ל וְלִקְבִיל אֵינּוֹן שְׁבַעֵין וְתַרְיֵן תִּיבִינֵן דְּאֵינּוֹן בֵּי דִינָא דִּילִיָּהּ יִשְׂרָאֵל
לְתַמָּא מִשְׁלִימִין לָהּ בְּאֵינּוֹן שְׁבַעֵין וְתַרְיֵן תִּיבִינֵן דְּפִרְשֵׁת' דְּתַכְלַת וּמְהַדְרִין תְּלַתָּא תִּיבִינֵן
אֲנִי יו' אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי לְקַבְלִיָּה דְּאֲבָרְהָם יי' לְקַבְלִיָּה דְּיִצְחָק אֱלֹהֵיכֶם לְקַבְלִיָּה דְּיַעֲקֹב וְחֲבָרִיא
אֲמָרִי יי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת וי' לְקַבְלִיָּה דְּאֲבָרָה' אֱלֹהֵיכֶם לְקַבְלִיָּה דְּיִצְחָק אֵמֶת לְקַבְלִיָּה דְּיַעֲקֹב
וְשִׁפִּיר וְכִינֵן דְּאִשְׁתְּלִימַת בְּאַבְהֵן כְּדִין עֲלָמָא בְּחֻזְנָא דְּהָא סִיְהֵרָא אֲתַנְהֵרִית בְּהֵהוּא מוֹסְרָף
דְּמוֹסִיפִין יִשְׂרָאֵל בְּגִין דְּלִית לָהּ נְהוּרָא מְדִילָהּ בְּעֵי בַר נֶשׁ לְסַמְכ' לָהּ לְאֵמֶת אֲנִי יו'
אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת כְּדִין עֲלָמָא עֵילְאָה בְּחֻזְנָה וְכוּ' ע"כ וְכֵן כְּתוּב בְּפִי' בַּסֵּף' שְׁקַל הַקֹּדֶשׁ דְּחוֹתָם
בְּאֵמֶת וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר יי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת: וְמָה שְׁהוֹקֶשָׁה לָּהּ הִכִּי מְצִי לְמִימַר אֵמֶת אֵמֶת תְּרִי
זְמַנִּי וְהַר"ר יְרוּחָם ז"ל כְּתִב מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ כְּאוֹמֵר שְׁמַע שְׁמַע לָאו מִקִּלְת' הִיא דְּטַעֲמ' דְּאֵין
אוֹמְרִין מוֹדִי' מוֹדִים שְׁמַע שְׁמַע הֵינּוּ מִשׁוּם דְּנַר' כְּשִׁתִּי רְשׁוּיֹת מַה שְׂאִין לוֹמַר כֵּן גְּבִי
אֵמֶת אֵמֶת דְּהָכָא דְּאֵין אוֹמְרִין אוֹתָן אֱלָא לְצוּרָה לְתַשְׁלוּם רַמ"ח תַּדַּע דְּאֲפִי' שְׁמַע שְׁמַע
דְּקַתְנֵי בְּהִדְיָא דְּמִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ מְצִינֵן בְּסִלְיָחוּ' שְׁכּוּפְלִין אוֹתָן: וְהוֹקֶשָׁה דְּבָר זֶה לְמַפְרָשֵׁי
ז"ל וְתִירְצוּ דְּמִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם מִכְּמ' שְׁנַיִם וְאוֹמְרִין אוֹתוֹ כָּל הַקְּהָל מוֹכְחָא מִקִּלְתָּא
שְׂאִינֵן עוֹשִׂין לְכּוֹנֵנַת שְׁתֵּי רְשׁוּיֹת: וְכֵן מַה שְׂאוֹמְרִי' יי' הוּא הָאֱלֹהִים כְּפָה פְעָמִי פִּינֵן
שְׁמַצִּינוּ שְׁהַפְסוּק כּוֹפֵל אוֹתוֹ אֵין לְחוּשׁ: עכ"ל: וְעַתָּה צָא וְלִמַּד דְּאֲפִי' אֵי הָוָה תְּנֵן בְּמַתְנֵי
בְּהִדְיָא אֵמֶת אֵמֶת מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ כְּכִי הָאֵי גּוֹנָא דְּאֹמְרוּ ש"צ לְתַשְׁלוּ' רַמ"ח לֹא חִיִּישֵׁי
כָּלֵל לְשִׁתִּי רְשׁוּיֹת דְּאֵי הָכִי אֲמַאי לֹא חִיִּישֵׁי לְחֻזְרַת יו' אֱלֹהֵיכֶם תְּרִי זְמַנִּי דְּמַחְזִי טְפִי
כְּשִׁתִּי רְשׁוּיֹת אֱלָא דַּעַל כְּרַחֲנֵן פִּינֵן שְׂאוֹמְרוּ לְתַשְׁלוּם רַמ"ח לֹא חִיִּישֵׁי לְמִיָּדֵי אַף הַכ'
גְּמִי כ"ש דְּאֵין לְחוּשׁ כָּלֵל: וְאֵין צָרִיף לוֹמ' לְפִרְשֵׁי ז"ל דְּאֵמ' דְּלֹא מַחְזִי כְּשִׁתִּי רְשׁוּיֹ'
אֱלָא כְּשְׂאוֹמ' הַכְּתוּב כְּלוּ וְכוּפְלוּ וְכוּ' ש' דְּדַבְרֵי הַר"ר יְרוּחָם בְּזֵה אֵינָם מְוַסְכְּמִים דְּאֵיהוּ
מְפָרֵשׁ לְמַלְתֵּיהָ דְּרַבָּא דְּאֵמ' דְּאֵינוּ חוֹזֵר וְאוֹמ' אֵמֶת: דְּאֵסוּ' לְחֻזֵן' וְלוֹמַר אֵמֶת וְלֹא כְּ
פִירְשׁוּ הַמְּפָרְשֵׁי ז"ל אֱלָא שְׂאֵינוּ צָרִי' לְחֻזֵר וְלוֹמ' אֵמֶת וְהָכִי מִשְׁמ' מְלִישְׁנָ' דְּגַמ' וְכֵן פִּי'
הַר"א ז"ל חוֹזֵר וְאוֹמ' אֵמֶת כְּשִׁמְתַּחֲזִיל לְבָרָה אַחַר ק"ש כְּלוֹמ' מִשׁוּם דְּאֲמָרִי דְּצָרִיף
לְחַתָּנָם בְּאֵמֶת וּבֵין אֱלֹהֵיכֶם לְאֵמֶת לֹא יְפַסִּיק כָּלֵל וְהַשְׁתָּא קָא בְּעֵי' דְּאַחַר שְׁחַתְּם בְּאֵמֶת
כְּשִׁהֲשִׁלִים אִם צָרִיף לְאֲמָר' פַּעַם אַחְרַת כְּשִׁפּוֹתַח בְּבְרָכָה: וְקֵאָמַר דְּצָרִי' לְאוֹמְרָה פַּעַם
שְׁנֵיָה דְּחֲשָׁבִי אֲנִי וי' אֱלֹהֵיכֶם אֵמֶת כְּאֵלוֹ הִיא מְפָרְשָׁה גּוֹפָה דַּק"ש הִילְכֶף בְּעֵינֵן לְמִימַר
זְמַנָּא אַחְרֵינֵי' אֵמֶת: וְרַבָּא פְּלִיג וְאֵמַר דְּאֵינוּ חוֹזֵר וְאוֹמַר אֵמֶת דְּלֹא חֲשָׁבִי כְּאֵלוֹ הִיא
מְפָרְשָׁה גּוֹפָה דַּק"ש ע"כ מִיְסוּדוֹ ז"ל: נִרְאָה דְּטַעֲמ' דְּמִקִּלְת' לָאו מִשׁוּם דְּאֵסוּר לוֹמַר אֵמֶת

אֵלָא שְׂאִינוּ צְרִיף לָהּ: וּכ"כ הָרַב בְּעַל הַטּוּרָא ז"ל דְּאִין צְרִיף לַחֲזוֹר וְלוֹמַר אַמַּת ע"כ:
וְכַן פְּתַבּוּ הַמְּפָרְשֵׁי ז"ל וְהִילַכְתָּא דְּאִין צְרִיף לַחֲזוֹר פֻּעַם אַחֲרַת אַמַּת וְכו': וְדִלָּא פְּרַבֵּי
יְרֻחָם ז"ל: הִילְכָּהּ הַמְּנַהֵג הַיָּשָׁר הַבְּנוּי עַל יְסוּד הַמְּדַרְשׁ הוּא לַחֲתוּם בְּאַמַּת וְלַחֲזוֹר יִי
אַלְהֵיכֶם אַמַּת: וְאֲנִי תַמְיָה עַל הַמְּנַהֵג הָאֲחֵר שְׂנוּהֵגִין בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹ ש"צ חוֹתֵם
בְּאַלְהֵיכֶם וְחוֹזֵר יִי אַלְהֵיכֶ' מֵאִין יֵצֵא לָהֶם דְּבָר זֶה וְעַל מַה הֵם סוּמְכֵי דְמַלְכָּד שְׁהוּ
מְפָרְדִין אַלְהֵיכֶם מֵאַחַת שְׁלֵא פְּדִין אִין מְנַיְנָם לְתַשְׁלוּם רַמ"ח עוֹלָה יָפָה וּבִשְׁלָמָ' אִם
הָיָה ש"צ חוֹזֵר אֲנִי יִי אַלְהֵיכֶם הָיִינוּ אוֹמְרֵי שְׁסַמָּה עַל אוֹתָהּ גְּנוּסְחָא שַׁכְתָּ' ה"ר מְנַחֵם
מֵרַא' קִנְט בְּפִי הַתּוּרָה שְׁמַצָּא גְּנוּסְחָא אַחֲרַת בְּמַדְרַשׁ רוּת שְׁכַתוּב בָּהּ וּמֵאִי גִיּהוּ אֲנִי וְי'
אַלְהֵיכֶם וְהִיא דַעַת הַקְּדוּשׁ ר"ש בֶּן יוֹחָאֵי בִּסְפֵי הַזְּהָר וְכַדְכַתְבֵי לְעֵיל: וּבְכ"ה ג' אַע"ג
דְּהוּא מְפָסִיק בֵּין אַלְהֵיכֶ' לְאַמַּת מ"מ הִנֵּה הַמְּנַיְנָן עוֹלָה יָפָה: אַבְּל הַמְּנַהֵג הָאֲחֵר שְׁל
הַחוֹתְמֵי בְּאַלְהֵיכֶם וְחוֹזְרִין יִי אַלְהֵיכֶם אִין לוֹ מְקוּ' כְּלָל לֹא מֵצַד הַחֲתִימָ' שְׂאִינוּ חוֹתֵם
בְּאַמַּת וְלֹא מֵצַד הַמְּנַיְנָן: כְּלָל דְּמִילַת' דְּמְנַהֵג הַנְּכוּן הַהוּלָּה עַל פִּי גְרַסַת מְדַרְשׁ רוּת הַנְּכוּנָה
הוּא הַמְּנַהֵג שְׂנֵהֲגוּ לַחֲתוּן בְּאַמַּת וְלַחֲזוֹר יִי אַלְהֵיכֶם אַמַּת: וְזֶה נ"ל אַמַּת: וְהִנֵּה יֵצֵאוּ
דְּבָרֵינוּ בְּאַמַּת: וּמִי שְׁחוֹתְמוּ אַמַּת יִדְרִיכְנוּ בְּדַרְכָּהּ אַמַּת: וְיִפְתַּח לְבָנוּ בְּתוּרְתוֹ תוּרַת אַמַּת:
וְיִקְרָבְנוּ לְעַבְדוּתוֹ וְיִשָּׁם בְּלַבְנוּ אֶהְבְּתוֹ וְיִרְאָתוֹ: וְשְׁלוּם רַב: וְיִשְׁעֵי יִקְרַב: כְּנֶפֶשׁ נֶאֱמָן
אֶהְבְּתָהּ מִשֵּׁה בְכָה"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה וְ' אֵל אֲשַׁקֵּר נַר"ו: סוֹ שְׂאֵלָה בְּמוֹתָב תִּלְתָּא כְּחֻדָּא
הוּינָא כְּדָאֲתָא לְקַדְמָנָא יוֹנָה בַר כְּלִיפ"א וְהַעִיד שְׁשִׁמְעַע מְעוּבְדֵי כּוֹכְבִים מְסִיחַ לְפִי תְּמוֹ
עַל יִצְחָק אֵל פֶּאֲנַדְרֵי שְׁהֵיָה בָּא בְּסַפִּינָ' הוּא וְעוּבְדֵי כּוֹכְבִים לְזַבִּיד וְקוּד' שְׁהַגִּיעַ' הַסַּפִּינָ'
הֵיָתָה גּוֹשְׁשֶׁת וְיִוֹרֵד יִצְחָק הַנְּז' הוּא וְז' עוּבְדֵי כּוֹכְבִים עִמּוֹ מֵהַסַּפִּי' לְהַבִּיא גְּמִלֵי לְטַעוֹן
סְחוֹרְתָ' וּמַת יִצְחָק הַנְּז' בְּצַמָּא הוּא וְהַז' עוּבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁהֵיָו עִמּוֹ וְהַעוּבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁשִׁמְעַ
מְמַנּוּ זֶה הַעֲנִיָן שְׁמוֹ מַט"א וְכָא לֹא זֶה בְּכַת' מֵהַמּוֹרְשָׁה שְׁלוֹ שְׁשַׁלַּח לוֹמ' לוֹ דַע שְׁיִצְחָק
אֵל פֶּאֲנַדְרֵי שְׁחֵיָיב לָהּ הַמַּעוֹת מַת תְּבוּא לְגַבּוֹת מְעוֹתֵיהָ קוּדָם שְׁיִקַּח עֲזוּבוֹנוּ נֶאֱיִב וְזַבִּיד
וְהֵיָה זֶה בְּיּוֹם ר"ח חֲשׁוֹן שְׁנַת הַר"ץ: עוֹד בָּא כְּתַב מִיְהוּדֵי מְאַסְכְּנֵדְרֵיָא ז"ל אֲנִי מוֹסִי' אֵל
אַסְכְּנֵדְרֵי מוֹדִיעַ לְכ"ת שְׁכָּהּ הֵיָה הַמַּעֲשֵׂה אֲנִי הֵיָתִי יוֹשֵׁב בְּחַנּוּת בְּמַצְרַיִם וְהֵיָו שְׁנֵי בְנֵי
אָדָם אִינִי זוֹכֵר אוֹתָם לְפִי אֲנִי הַזְּמַן וְהֵיָינוּ מְסַפְרִים בְּעַנְיֵינִי הָעוֹלָם עַל מַה שְׁאִירַע לְנוּ
וְאֲנִי הֵיָתִי מְסַפֵּר מַה שְׁאִירַע לִי עִם אֵלֵיָה אֲשַׁכְּנֵי עֲנָה אַחַד מֵהַעוֹמְדִים וְאָמַר לִי אֲגִיד לָךְ
מַה שְׁשִׁמְעַתִּי שְׂאֵלֵיָה שְׂאֵתָה מְבַקֵּשׁ עָלָיָו בָּא בְּסַחֲוֵרָה גְּדוּלָּה לְסוּאֲכ"ן הוּא וְיִצְחָק
אַלְפַנְדְרֵי וְהֵם בָּאִים לְכָאן מְצֵאוּ הַשַּׁעַר יָפָה מְכָרוּ וְחֲזָרוּ הֵם קְרוּב מִזְבִּי"ד נְשַׁבְּרָה הַסַּפִּינָה
יָרְדוּ בְּדוּגִיָה קִטְנָה וְעָלוּ לְיִבְשָׁה הִלְכוּ שְׁנֵי יָמִים בְּלֹא מַיִם וּמַת יִצְחָק אַלְפַנְדְרֵי וְאֵלֵיָה עָלָה
לְזַבִּי"ד וְהֵיָהוּדֵי אָמַר שְׁשִׁמְעַע מִן הַגּוֹי דְּוִידְאָר סַלְמ"אן שְׁבָא לֹא זֶה בְּכַת' הַהוּא ע"כ וְהַחֲכָם
ה"ר יַעֲקֹב בֵּי רַב חֵלֶץ לְאַשְׁתּוֹ שֶׁל יִצְחָק אַלְפַנְדְרֵי הַנְּז' וְכַתַּב בְּשׁוּלֵי שְׁטַר קְבֻלַת עֲדוּיּוֹת
אֵלּוֹ שְׁמִכַּח אֵלּוֹ הַעֲדוּיּוֹת מְוַתְרַת לִינְשָׂא לְשׁוּק וְזֶה גְלוּי וְיָדוּעַ לְדַרְדְּקֵי דִיְתַבֵּי בְּבֵי רַב
עַכ"ד: וְרַצִּינוּ לְעַמּוֹד עַל דַעַת כ"ת לְרֵאוֹת אִם יֵשׁ מִמְּשׁוֹת בְּעֲדוּיּוֹת אֵלּוֹ וְאִם חֵלִיצָה זֹ
חֵלִיצָה אִם לֹא: תְּשׁוּבָה תַחֲלַת כָּל דְּבָר אֲנִי דְּזֶה הַחֲכָם הַחוֹלֵץ צָלַל בְּמַיִם אֲדִירִים וְלֹא
הָעֵלָה בְּיָדוֹ אִפִּי חֲרָס מַה: וְהַחֲוֹלֵצַת חֲלֻצָתָהּ חֲמָה: וְהֵיָתָה לְשִׁמָּה: דְּנֻדָּי אוֹתָהּ עֲדוּת שְׁל
יוֹנָה הַנְּז' לֹא אַמַּתִּי מְלַבֵּד שְׁהִיא עֲדוּ' שְׁקַר נְטוּיָה עַל קוֹ הַבְּצַע כְּמוֹ שְׁנַתְפָּרְסָם לְב"ד
הַקְּבוּעַ כְּשִׁקְבֵל עֲדוּתוֹ שְׁל יוֹנָה הַנְּז' כְּשִׁנָּה אַחַת קוּדָם שְׁקַבֵּל מְמַנּוּ הַחֲכָם כְּמַהֲר"ר יַעֲקֹב
זֵאת הָאֲחֲרַת בְּלֹא הֵכִי לֹא עֲדוּ' הִיא וְלִית בָּהּ מְשִׁשָּׂא כְּלָל מְכַמְהָאֲנִפִי לֹא נַעְלָמוּ מַעֲיָנֵי

עמי הארץ הסומין: האומרי על שמאל שהוא ימין: חָדָא דְהַאי עֵדוּת הוּא עֵדוּת מְפִי כְּתָבוּ
שֶׁל גּוֹי דְאִפִּי אִם בָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים וְאָמְרוּ רְאִינוּ שְׁכַתְבָּא גּוֹי לְחִבְרֵי מֵת פְּלוּי בְּדַרְבָּי
בְּצִמָּא אִין מְשַׁגְּיחִין בְּאוּתָהּ עֵדוּת כָּל עֵינָא בִּינּוּ שְׁכַתְבָּא הוּא כְּתָבוּ שֶׁל גּוֹי וְאִין הָאִשָּׁה
נִתְרַת עַל פִּיּוֹ: וּכְמוֹ שְׁכַתְבּוֹ הַמְּפָרְשִׁי וְהַרְמַב"ם ו"ל פִּי"ג מְהִלְכוֹת גְּרוּשִׁין ו"ל וְנוֹדַע
שְׁזָה כְּתָב יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְכ"כ הַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְהַרִיט"א ו"ל בְּשִׁילְהִי יְבָמוֹת דְּלַעוּלָם
צָרִיף שְׁיִהְיֶה הַכְּתָב כְּתָבוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִי כִּי יֵשׁ מִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל שְׁכַתְבָּא שְׁצָרִיף אוֹתוֹ
כְּתָב קִיּוֹ שְׁיִשְׂרָאֵל פְּלוּי כְּתָב אוֹתוֹ: וְכֵן פִּי הַרְשֵׁב"א ו"ל בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל וְכֵן כְּתוּב
בְּתוֹשִׁבָּה הַבִּיאַה הַמְּרַדְכֵי בְּסוּף יְבָמוֹת ו"ל עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּם אִם הִיא מְוַתֶּרֶת
לִינְשָׂא אִם לֹא: אוֹמֵר אֲנִי אַחֲרֵי שֶׁר' יוֹסֵף מְעִיד מְפִי עַד שְׁמַת ר' אֲשֶׁר ב"ר יוֹסֵף אֲשֶׁתוֹ
מְוַתֶּרֶת לִינְשָׂא אַע"פ שֶׁר' יוֹסֵף אִינוֹ בְּפָנָיו אֲלָא כְּתָב יָדוֹ שְׁמַפִּירִין הָעוֹלָם וְלֹא חֲתִיבִישִׁי
לוֹמ' מְפִיָּהֶם וְלֹא מְפִי כְּתָב' וְכוּ' עַד וּבְגִדוֹן זֶה הוּאִיל וְחֲתִימַת ר' יוֹסֵף נִתְפָּרַת חֲשִׁיב מְפִי
ע"כ: אֲלָמָּא אִפִּי בְּכַתְבֵי יִשְׂרָאֵל צָרִיף שְׁיִהְיֶה מוֹכֵר: וְאִין בְּדַבְרֵי זֶה שׁוּם חוֹלֵק שְׁצָרִיף
שְׁיִהְיֶה כְּתָב שְׁכַתְבּוֹ יִשְׂרָאֵל וּבְקוֹשֵׁי הַתִּירוֹ עֵדוּ' מְפִי כְּתָב וְאִפִּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְדַבְרֵי אֱלוֹ
פְּשׁוּטֵי לְאוּתָן דְּרַדְקֵי דְּבִי רַב שַׁכְּת' הַחֲכָם הַמְּתִיר שְׁפִשׁוּט לְהֵם דְּאִשְׁתִּי יִצְחָק הַנּוֹ' מְוַתֶּרֶת
לִינְשָׂא מִכַּח אוֹתָהּ עֵדוּת וְהוּא לֹא שֶׁת לְבוֹ גַּם לְזֹאת וְעֵשָׂה עֵדוּת זוֹ כְּעֵדוּת גּוֹי הַמְּשִׁיחַ
שֶׁרָא בְּמִיתָתוֹ אוֹ שִׁמְ' מְפִי גּוֹי אַח' הַמַּל"ת לְדַע' מִי שְׁמַתִּי גּוֹי מַל"ת מְפִי גּוֹי אַח' הַמַּל"ת
כִּי כְּמָה מְהַמְּפָרְשִׁי יֵשׁ שְׁכַתְבּוֹ דְּעֵדוּת גּוֹי מְפִי גּוֹי לֹא עֵדוּת הִיא וְכ"כ הַרִיב"ש ו"ל אֲבָל
גּוֹי שְׁאִינוֹ נֶאֱמַן בְּתוֹרַת עֵדוּת אֲלָא בַּמַּל"ת לֹא הָאֵמִינוּהוּ אֲלָא בְּמָה שֶׁרָא וְלֹא בְּמָה שְׁמַעִיד
מְפִי אַחֵר שְׁהָרִי אִין הַגּוֹי בְּקִי אִם חִבְּרוּ הִיָּה מַל"ת אוֹ מִתְפַּנֵּין לְהַעִיד וְזֶה נ"ל בְּרוּר ע"כ:
וְעוֹד דְּאִפִּי אִם הִיָּה הַגּוֹי הִרְאִשׁוֹן אוֹמ' אוֹתָן דְּבָרֵי בְּפִי לְפָנֵי עֵדֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַה"ג לֹא הָיוּ
מַל"ת בִּינּוֹן שֶׁאִם לֹ' פְּלוּי שְׁחִי' לְהַמְּעוֹת מֵת בְּצִמָּא תְּבוּ' לְגַבּוּ' מְעוֹתֵי וְכוּ' דְּהָיוּ מְקִלְת'
דְּשִׁיכִי בִּיהַ וְאוֹמ' עֲלִיו שְׁמַת כְּדִי לְגַבּוֹת מְעוֹתֵי מְנַכְסִיו אוֹ מְעוֹזְבוֹן אִישׁ אַחֵר שְׁמַת וְאוֹמ'
שְׁשִׁמוּ כְּדִי וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אִם אֲמַת הִיָּה הַדְּב' שְׁיִצְחָק אֲלִפְנֵי דְרֵי הִיָּה חִי' לֹ' מְעוֹת אֲבָל כְּבָר
אֲמַרְנוּ דְּהָא יוֹנָה שְׁקָר גְּמו' עֲנָה: וּמוֹכַח' הָא מְקִלְת' שְׁפִיר מַהִּיא דְּתַנּוּן שְׁמַע מְקוּמְטְרִיסִין
שֶׁל אוֹמוֹת הָעוֹלָם אִישׁ פְּלוּי נְהַרְג לֹא יִשְׂאִאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאִקְשִׁי בַּגְּמ' וְהָא קִיָּמָא לֹן גּוֹי
מְסִיחַ לְפִי תְּנִמוּ כְּשֶׁר וּמְשַׁנֵּי הַנִּי מְקִלֵי בְּמִקְלָתָא דְּלֹא שְׁיִיכִי בְּהַ אֲבָל בְּמִקְלָת' דְּשִׁיכִי בְּהַ
עֲבִידֵי לְאַחְזוּקֵי שְׁקִרְיָהוּ: וְפִי רש"י דְּשִׁיכִי בְּהַ כְּהָכָא שְׁמַתְפָּאִרִים לֹמֵר שְׁהַרְגוּהוּ בְּדִין:
וְכֵן כְּתָב הַרְמַב"ם ו"ל פְּכ"א בְּד"א שְׁלֹא הִיָּה שְׁם אֲמַתְלָא אֲבָל אִם הִיָּה שְׁם אֲמַתְלָא"
בְּשִׁיחַת הַגּוֹי שְׁמָא לֹא יִתְפַּנֵּין אֲלָא לְדַבְרֵי אַחֵר וְכוּ' ע"כ: וְאִין לְהַ אֲמַתְלָא גְּדוּל' מְזוֹ שְׁלָנוּ
וְאִם לְתַפְאָרַת בְּעֵלְמָא עֲבִידֵי דְּמַחְזְקֵי שְׁקִרְיָהוּ כ"ש בְּמַקּוֹם שְׁיִתְלָהּ בּוֹ תוֹעֵלַת מְמוֹן וְכַבֵּר
חֲשׂוּ רַבּוֹת' ו"ל לְכִיּוֹצֵא בְּזֶה גַבִּי אִשָּׁה דְּאָמַר רַב נַחְמָן בָּאָה וְאָמְרָה מֵת בְּעֵלֵי הַתִּירוּנֵי
לִינְשָׂא מִתִּירוּן אוֹתָהּ וְנוֹתְנִין לְהַ כְּתוּבָתָהּ: מֵת בְּעֵלֵי תְּנוּ לִי כְּתוּבָתִי אֲפִי לִינְשָׂא אִין מִתִּירוּן
אוֹתָהּ מֵאִי טַעְמָא הָאִי אֲדַעְתָּא דְּמְמוֹן אֲתָאִי וְכוּ' אֲפִי הָכָא נְמִי כ"ש דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּאֲדַעְתָּא
דְּמְמוֹן אֲתָא: וְכַבֵּר כְּתָב הַרְמַב"ם ו"ל פִּי"ו מְהִלְכוֹת עֵדוּת דְּבָרִים אֱלוֹ אִינּוּ תְּלוּיִין אֲלָא
בְּדַעַת הַדְּיִין וְעוֹצֵם בִּינְתוֹ שְׁיָבִין בְּעַקְרֵי הַמְּשַׁפְּטִי וְיַדַע דְּבָר הַגּוֹרֵם לְדַבְרֵי אַחֵר וְיַעֲמִיק
לְרִאוּת אִם יִמְצָא שְׁיֵשׁ לְזֶה הָאִישׁ צַד הַנָּאָה בְּעֵדוּת זוֹ וְאִפִּי בְּדַרְבָּי רַחוּקָה וְנִפְלְאָה הָרִי
זֶה לֹא יַעֲיֵד בְּהַ ע"כ: וְאִם בְּעֵידי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לֹמֵר כְּדִי כָּל שְׁכָן כְּאֲשֶׁר נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם אֲשֶׁר
פִּיָּהֶם דְּבָר שְׁוֹא: עוֹד יֵשׁ לֹמֵר דְּאִפִּי אִי הָיוּ הָאִי הַשְּׁחָה מְעֵלְיָא לֹא מְקִלְת' הִיא בִּינּוֹן

שְׁהַעֲבֹדֵי כּוֹכָבִים לֹא אָמַר אֱלֹהֵי יִצְחָק אֲלֵפִנְדְרֵי וְלֹא אָמַר שֶׁהָיָה בַעֲלָהּ שֶׁל אִשָּׁה זֶה וְגַם לֹא הִזְכִּיר מְקוֹמוֹ וּבְכִי הָאֵי גִוְוָא חִינְיָשִׁי לְשָׁנֵי יִצְחָק אֶל פְּנֵדְרֵי: וְכֹן, פְּתָבוּ הֶרְמֵב"ם וְהֶרְשֵׁב"א וְהֵרִיט"א ו"ל בְּחִדּוּשֵׁיהֶן פָּרַק הָאִשָּׁה שְׁלוֹם וְכֹן פְּתָבוּ הֶרְבֵּה מִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל וְכָתְבוּ דְעַל פְּרָחִין אֵיכָא לְמִימַר הֵכִי לְדַעַת הֶרִי"ף ו"ל דְּחִינְיָשׁ לְשָׁנֵי שְׁוִירֵי וְלְשָׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן בְּשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת וְאַפִּי' שְׁלֵא הִנְחִזְקוּ תְרֵי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן וְכִמוֹ שִׁכְת' פ"ק דְּמַצִּיעַ' וּפְרָק כָּל הַגֵּט וְאֵע"ג דְּאַשְׁפָּחֵן לְהֶרִי"ף גּוּפִיָּה פִּר' הָאִשָּׁה שְׁלוֹם דְּלֹא חִינְיָשׁ לְתֵרֵי יִצְחָק גְּבִי יִצְחָק רִישׁ גְּלוּתָא דְּהִנֵּה אֲזִיל מְקוֹרְטָבָא לְאַסְפָּמְיָא וְשָׁכִיב וְשִׁלְחוּ מֵתָם יִצְחָק רִישׁ גְּלוּתָא בֵּר אַחְתֵּיהָ דְּרַב בִּיבִי שָׁכִיב וּפְלִיגִי בֵּה אַבְיֵי וְרַבָּא וּפְסַק פְּרָבָא דְּשָׁרֵי הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׁיִצְא עִמָּהֶם מְקוֹרְטָבָא לְלִכְתָּ לְאַסְפָּמְיָא וְרָאוּ שְׁאוֹתוֹ יִצְחָק שְׁיִצְא עִמָּה' מִשָּׁם הוּא שְׁמַת וְשִׁלְחוּ לָהֶם לְמְקוֹמוֹ לְקוֹרְטָבָא אוֹתוֹ פְּלוֹ' שְׁיִצְא עִמָּנוּ מְמָקוֹם זֶה מֵת וְכִינּוּן שְׁלֵא הִנְחִזְקוּ תְרֵי יִצְחָק שָׁרֵי וְכ"ש שְׁגַם נְתַנּוּ בּוֹ סִימָן אַחַר וְאַמְרוּ בֵּר אַחְתֵּיהָ דְּרַב בִּיבִי וְכוּ' וְכֹן נֵרָא נְמִי דַעַת הֶרְמֵב"ם ו"ל דְּגַם הוּא פְּתַב בִּפ"ג מֵהִלְכוֹת גְּרוּשִׁין דְּחִינְיָשִׁי לְשָׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן בְּשִׁירוֹת מְצוּיּוֹת: וְמָה שְׁפָתַב בִּפִּי"ג בָּא אַחַד וְאַמַר אֲמָרוּ לִי ב"ד אוֹ אֲנָשִׁים כְּשִׁתְּלֵף לְמָקוֹם פְּלוֹ' אֲמָרוּ לָהֶם שְׁמַת יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל וּבָא שְׁלִיחַ וְאַמַר לְנוּ וְכוּ' הֵרִי אִשְׁתּוֹ מִן תַּרְתָּ וְאִין אוֹמְרִין שְׁמָא יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר הוּא שְׁמַת ע"כ: הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׁהַזְכִּירוּ שָׁם מְקוֹמוֹ דְּוַדַּאי אֲמָרֵם לְשִׁלְיחַ כְּשִׁתְּלֵף לְמָקוֹ' פְּלוֹ' אֲמָרוּ לָהֶם וְכוּ' הֵוִי כְּהַזְכִּירוּ שָׁם מְקוֹמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדְעִים שֶׁהָיָה מְשָׁם וְהָיָה כְּאֵלוֹ אֲמָרוּ לוֹ אֲמָרוּ לָהֶם שְׁאוֹתוֹ יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל שֶׁהָיָה מְמָקוֹ' זֶה הוּא מֵת וּבְכִי הָאֵי גִוְוָא הוּא דְּשָׁרֵי אֲכַל בְּגוּוָא אַחְרֵינָא שְׁהַזְכִּירוּ שְׁמוֹ סֵתָם כְּעוֹבְדֵי דִילֵן לְעוֹלָם לֹא שָׁרֵי דָאֵי הֵכִי הָיָה לִיָּה לְמִימַר בָּא אַחַד וְאַמַר אֲמָרוּ לִי ב"ד אוֹ אֲנָשִׁים שְׁמַת פְּלוֹנֵי וְכוּ' אֱלֹא דְלְעוֹלָם כְּדַאֲמָרוּן וְכֵהִיָּא דְּיִצְחָק רִישׁ גְּלוּתָא דְלַעֲלִיל: וְאַחַר אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי וְדַקְדַּקְתִּי זֶה בְּדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל מְצִאֲתִי לְאַחַד קְדוּשׁ הוּא הֶר"ר יוֹסֵף קוֹלוֹן ו"ל שְׁדַקְדַּק כְּף בְּדַבְרֵי וְכָתַב ו"ל דְּמִשְׁמַע מְדַבְרֵי דוֹק' הֵיכָא דְאַמְרוּ ב"ד אוֹ אֲנָשִׁים כְּשִׁתְּלֵף לְמָקוֹם פְּלוֹ' אֲמַר לָהֶם וְכוּ' הוּא דָאֵין חוֹשְׁשִׁין לְיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר דְּוַדַּאי פִּינּוּ דְאַמְרוּ לוֹ כְּשִׁתְּלֵף לְמָקוֹם פְּלוֹ' מוֹכִיחִין הַדְּבָרִים שְׁאוֹתוֹ יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל שְׁמַת הוּא שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁזָה הוֹלֵף לְשָׁם דָאֵי לֹא תִימָ' הֵכִי לָמָּה תְּלוּ שְׁלִיחוֹתָא בְּהִלְכַת אוֹתוֹ מְקוֹם וּמְשׁוּם כְּף אִשְׁתּוֹ מִן תַּרְתָּ דְאֵיכָא לְמִימַר דָאֵי הָיָה יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל בְּאוֹתָהּ הָעִיר שֶׁהָיָה כְּבָר יְדוּעַ לְאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִשְׁמַע דָאֵין לוֹמַר כְּן כְּשִׁלֵּא נוֹדַע שָׁם הָעִיר בְּפִרְטוֹת דְּחִינְיָשִׁי לְיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר בְּאַחַד מִן הַמְּקוֹמוֹת: וְאַפִּי' נוֹדַע לָהֶם שֶׁהָיָה מְמָלְכוֹת פְּלוֹ' כְּגוֹן רוּסִיא"ה אוֹ פִּינְצָא בְּהָ דְהָא אֵי אֲפֶשֶׁר לְבַדּוֹק בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת וְלִיכָא לְמִיקָם עַלְהָ דְמִילְתָּא: וְכֹן כְּתַב רַבִּי' שְׁעֵיָה מֵטְרָאנ"י ו"ל בְּהֶדְיָא פ' הָאִשָּׁה שְׁלוֹם זֶה לְשׁוֹנוֹ בָּאוּ עֲדִים וְאַמְרוּ שְׁמַת יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן מְעִיר פְּלוֹנֵי מִתִּירִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן אַחַר הוּא בְּאוֹתָהּ הָעִיר וְכוּ' עַד וְאֵם יֵאמְרוּ הָעֲדִים יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן מֵת וְלֹא יָדְעוּ מֵאִיזָה עִיר הָיָה אֵף עַל גַּב דְּלֹא הִנְחִזְקוּ יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן בְּעִיר הַזֹּאת חוֹשְׁשִׁין לְיוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן אַחַר בְּעוֹלָם וְאִין מִתִּירִין אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן הִידוּעַ לְנוּ הֵרִי לָהּ בְּהֶדְיָא שְׁצָרִיף לְהַזְכִּיר שָׁם עִירוֹ וְלֹא סָגִי בְּהַזְכִּיר שְׁמוֹ וְשָׁם אָבִיו וְאֵע"ג דְּלֹא הִנְחִזְקוּ לְנוּ אַחַר בְּעִירוֹ שֶׁהָיָה שְׁמוֹ כְּן עַכ"ל: וְכֹן נְמִי כְּתַב הֶרְמֵב"ם ו"ל בְּפִירוּשׁ בְּתַשׁוּבַת שְׁאֵלָה שְׁשִׁאֲלוּ מִמָּנוּ עַל אִישׁ אַחַד שֶׁהִלֵּף מִבֵּיתוֹ וְעָבְרוּ עָלָיו כְּמָה שְׁנִים וְלֹא יָדְעוּ מָה הָיָה לוֹ: וְאַחַר זָמַן בָּא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אַחַד מְשִׁיחַ לְפִי תַנּוּמוֹ וְאַמַר בָּא אֲצַלְנוּ לְדַמְשֶׁק אִישׁ אַחַד שְׁמוֹ כַל"ף

סימניו בינוני הקומה וזקנו שחור ומת זה האיש היום כשילשה שנים ונחצי וראיתי מיתתו וקברתיו וכבר שמעתי מזה כל"ף הנזכר שאמר לי שהיה מארץ מצרים ממניית זפתא: וכן זכר גם פן פלו' ו' אל מאורדי שאיש אחד שמו כלף מת בדמשק וקברתיו ושקיו סימניו פך וכה ויהיה זה כלף אומר שהוא ממניית זפתא: והשיב ו"ל הנראה לי שאם יבואו עדים מן מניית זפתא ויעידו שזה כלף בעלה של אשה זו היה בינוני הקומה וזקנו שחור יכולה לינשא בזאת העדות לפי ששמו ושם מקומו עם אלו הסימנין שאינן מובהקין יספיקו בהודעתו לענין התרת עגונה וכתב משה עכ"ד: וכ"ש דאפילו שהזכירו שמו ושם מקומו הצריף להביא עדים על אותן הסימנין שאינן מובהקין שזכרו: וכן נמי פתוב במרדכי ו"ל והבא להעיד על השם לא סגי אם לא מזכיר כמו כן שם עירו פי הרבה שמות שונים ע"כ: וכן נמי פתב רבינו שלמה עמיאל ו"ל, ודקדק פך בדברי הרמב"ם וכדאמרן לעיל: והנה עתה יש אתנו יצחק אל פנדרי אחר שבא מארץ פורטיגאל וכמה מבני אל פנדרי יש עוד היום שם אנוסים ויכול להיות שהלך משם או ממקום אחר לאותן מקומות אחד מהם ששמו יצחק: ואף על גב דהרא"ש ו"ל מצאנו אותו פמיקל בדבר זה בתשובותיו גבי עדותו של מכלוף בן מלוך שמת בפא"ס פשוט הוא דאין להניח דברי המרובים קמאי ובתראי ולתפוס דברי יחיד באיסור של תורה וערונה החמורה וכ"ש דאפי' הרא"ש ו"ל עצמו לא שרי אלא בשעה ידוע שהיה שם באותה העיר בעלה של אשה ולא הוחזק בעיר מכלוף בן מלוך אחר וכדאית' שם בתחלת תשובתו שכתב ו"ל אמנם יש לחפש לה היתר ממקום אחר פינון שידוע שהיה שם בעלה של אשה זו מכלוף בן מלוך ואם לא הוחזק מכלוף אחר בעיר נראה לי דאיפרא שריא לינשא ע"כ: מה שאין כן בנדון שלנו דלא נודע מאי זה עיר היה ולא מאין בא ולא לאין היה הולך: ועוד דאפילו אי הוי עדות העובדי כוכבים עדות פראוי ויהיה זוכר שמו ושם מקומו הנה לדעת הרמב"ם ו"ל שאנו דנין על פיו בכל הארצות האלו ואתריה דמרן ו"ל הוא בעיני בכל עובדי כוכבי המסיח לפי תנמו לומר מת וקברתיו ובלאו הכי לא סגי וכן כת' פי"ג זה לשונו יצא עובדי כוכבי וישאל מעמנו למקו' אחד ובא עובדי כוכבי והשיח לפי תנמו ואמר איש שיצא עמי מפאן מת משיאין את אשתו ואף על פי שלא היה העובדי כוכבים יודע אותו האיש והוא שאמר קברתיו ע"כ: אלמא דאין להתיר בעדות עובדי כוכבים המשיח עד דאמ' קברתיו: וכן פי' בדבריו הרשב"א ו"ל בחדושי יבמו' ואף הריט"א ו"ל פך פי' בדבריו ו"ל: ואע"ג דהר"ב בעל המג"ו ו"ל פתב ליישב את דבריו דמאי דבעי הר"מ ו"ל קברתיו במת סת' בדבעי גבי מת במלחמה היינו כשאנו מזכירו בשמו פהכא שאמר העובדי כוכבים ישאל שיצא עמנו מת ולא זכר שמו אבל אם זכרו בשמו לא בעי קברתיו כמו שכתב בשמו נמי הר"ן ו"ל ורבי' ישעיה מטראנ"י ו"ל ורבי' יצחק בר ששת ו"ל וכמו שכת' הרמב"ם ו"ל עצמו בתשובה וכפי מה שכתבתי בתשובת קי"ב וקי"ג וקי"ד דאם הזכירו המשיח לפי תנמו בשמו או שהכירו אף הרמב"ם ו"ל לא בעי קברתיו: איכא למימר דשאני עובדא דילן דקאמר דמת בצמא ובמת בצמא לית דינא ולית דינא דבעי קברתיו לדעתו ו"ל דהא גבי מת במלחמה פתב בהדיא צריף העובדי כוכבים לומר קברתיו: וידוע הוא דרעבון גרוע במלחמה וכדאיתא בגמ' בהדיא וכמו שכתב הרב ו"ל עצמו גבי אשה שם פי"ג ו"ל היתה שנת רעבון ואמרה מת בעלי אינה נאמנת עד דאמרה קברתיו כ"ש הכא דאמר מת בצמא בפירוש וצמא היינו רעבון הילך גבי מת בצמא דגרע

ממלחמה אם לא אמר העד קברתינו אינו נאמן וכ"ש דהאי עדות מוּנִיִּפֶת מתוכה היא דכיון שאמר כי מתו כל האנשים המבקשים את המים מי הגיד לאנשי הספינה או לזולתן שמתו על פרחין דלא ידעו שמתו אלא מכיון שלא חזרו לספינה או שהלכו אנשים אחרים מהספינה או זולתן לבקש אותם ומצאום מתים: ואם מטעם שלא חזרו ידוע הוא שאין זו ראיה על מיתתן דאין אפשר שהלכו למקומות אחרים פן לאו מקצתן וזה פשוט אין צריך להאריך בו: ואם שהלכו ומצאום מתים מי יודע אם מצאום בתוך ג' ימים למיתתן או לאחר שלשה ימים דאמרנו בגמרא בהדיא דאין מעידין עליו מפני שהצור משתנית ואותו שחשבו שהוא פלו' אינו אלא אדם אחר שנסתנית צורתו לצורת אותו פלו' וכמו שכתב הריב"ש ז"ל בתשובה ז"ל ואין מעידין עליו עד שנודע בנדאי שזה שנמצא לא עברו עליו ג' ימים משעה שמת ועד שראוהו העדים כמו שנסתפק הריב"ש ז"ל והניח הדבר בספק ואמר וצריךא תלמוד ע"כ: עוד כתב שם דכיון דאשתהי אין מעידין עליו כלל שהרי נשתנית צורתו דאשתהי שעה אחת במים כשלהי ימים ביבשה דמי דאין מעידין עליו ובכל הני דקתני בהו בברייתא אין מעידין אין פאן עדות כלל ואם נשאת תצא: עוד כתב שם ואם יש ספק אי אשתהי או לא אם נשאת תצא פדעת הריב"ש ז"ל פנסתפק לאחר שלשה ימים ע"כ: והא הכא לא ידעינן מתוך דברי העובדי פוכבים אפי' אם הנה אומר אמת אם מצאום תוך שלשה ימים או אחר שלשה ימים או אם הנה הגוף שלם ולא אכלו אותו חיות רעות שמעודין עליו אפי' אחר שלשה ימים לר"ת והרמנ"ע ז"ל או לא: וכ"ש שפבר דחו האחרונים ז"ל את דבריהם: וכמה דבר רחוק הוא שכל הז' אנשים שיירדו עמו והוא מתו פן לאו במקו' אחד ובזמן אחד: וכמה ענפי' מסתעפי' מדברי' אלו העלמנו העין מהם ליראת האריכות: גם העדות האחרת של מוסי' אספנדרי מהכל תמעט כי זה מוסי' האיש ששלח הכתב אמר דברים אלו אז לפני ב"ד קרוב לשתי שנים מזמנה של זאת ולא ראו בה שום ממש לפי שאז פשבא הכתב לדויד"א ר סלימ"אן יצא קול זה ובשעת יציאת הקול חקרו עליו ומצאו שלא כתבו לו בכתב אלא על יהודי אחר ששמו אליה גם כ"ר יעקב קורסו השולחני של הדויראר עצמו אמר אז כי הוא עצמו על הכת' ולא נזכר שם יצחק אל פנדרי כלל ונתאמת אז לב"ד שלא הנה מדבר זה לא אות ולא מופת מלבד שכל הבאים משם מאז ועד עתה היו מזכירין אותו עם החי'ל: וכמה צוחו ככורכניא על עדויות אלו ושיחיא דחליצה חליצה נקטיה לההוא גברא דחליץ לה ולא נתן לבו לראות עיקר העדויות אם הוא אמת או שקר ולא נטה און לשמוע מה הדין בותן אף לפי דבריה' והוא לא ידע ונעלם: וכ"ש דלוי הונח שהנה כתו' בכת' שנסתפח לדוידאר יצחק אל פנדרי הנה עדות זו גם היא מפי פתבו של עובדי פוכבים וכל הטענות שאמרנו בעדות יונה נמצאים בה: אף כי עדות זו פחותה וגרוע מעדותו של יונה דהכא לא אמר העד שהנה העובדי פוכבים משיח לפי תומו או לא ואי אפשר לעמוד על דבר זה דהא העד אמר שאינו יודע מי הוא היהודי שאמר לו דבר זה משם הדוידאר כמו שכתוב למעלה בדבריו: כלל דמילתא כי בהמצא טענה אחת החלושה מכל טענות האלו הנה ראוי לחוש לאיסור תורה וערנה החמורה: כ"ש בהמצא פולן נכוחות למבין גלויות לעינים: ולעתיקי משד' כשמש בחצי השמי': ובסיעתא דשמיא כבר נרח לנו מאור האמת ונתברר על פי שני עדים פשרי' שיצחק אל פנדרי הנזכ' עודנו חי: והתכ' שחלץ לה וירקה בפניו: באו עדי' אלו והקוהו את שניו: ומה שטהר חזר וטמא בכרי לא בשמא:

ובטל מרי שיחו: אמן בכל פחו: בעל פרחו: ופסל את חליצתו: ובה הנחתו והעיד על עסותו: ואחר כל זה בא יצחק אל פנדרי הנזכר בעצמו וגירש את האש' הזאת בגט פשר ונזר למקומו ושלח פנפוש: משה בירכה יצחק ו"ל ה"ה ו' אל אשקר נר"ו: מח שאלה ראובן גירש את אשתו בגט ומת בלא בנים והניח את אחד במדינת הם וכשבאה אשתו לינשא קרא ערער על הגט שהיו עידיו קרובים זה לזה מפני שחתמו בו איש אחד וכן גיסו מאחות אשתו.

יורנו המורה אם הגט הזה פשר ויכולה להנשא או לא: תשובה איברא דאין מן התימה לאחוז דברי הגאון ו"ל אשר הביא הריא"ף ו"ל בפסק זה בורר להלכה ולסמוך עליו ו"ל בכניצא בזה דהוא פסק כר' יוסי דברית' דאמו גיסו לבדו וכדבר דאמ' הלכ' כר' יוסי ומוכח הת' מההי' מתנתא דהו' חתימי עלה תרי גיסי דהאי ר' יוסי דברית' הוא וכן פסקו הפוסקי' ו"ל ואלקבא דהאי גאון ו"ל קא מכשר ר' יוסי ואפי' בן אחות אשתו כלומ' דבנו מאחות אשתו של זה פשר הוא לו להעיד עליו וכ"ש להעיד שניה' לעלמ': ואע"ג שדח' הר"יאף ו"ל את דבריו בשתי ידי' והקיף אותו בחבלו' תשובו' ומפרש הו' ו"ל דהא דקאמ' ר' יוסי גיסו לבדו היינו בן גיסו ונתן גיסו שיש לו מאשה אחרת כבר הכריעו ר"ת והר"י והרשב"א והרא"ש והרבה מן האחרונים וצ"ל פדברי הגאון וזכרנו לברכה דלעולם במאחות אשתו מייירי ואף גם הוא ו"ל נראה מכלל דבריו בתשובת שאלה שחזר בו וכת' דבניה' ונתניה' אינו אלא מאש' הקרוי' הנזכרת וכן אחות אשתו ובעל בת אחות אשתו מייירי ואע"ג דלענין הדין לא הודו לו מן המפרשי' ו"ל והרא"ש ו"ל אלא בחתן גיסו אבל בן גיסו מאחות אשתו מפרשי' פרש"י ו"ל דפסול הוא לו ולא משו' קורבה דבן גיסו אלא משום דאיהו לדידיה בעל אחות אמו דקתני מתני' דהוי קרוב ובהא לא פליג ר' יוסי וכדמפרש התם רש"י ו"ל מ"מ הנה עמדו דברי הגאון ו"ל בלא שום קושיא פלל כמו שהוכיחו הם ו"ל וכמו שפיתו בספריהם ופסקי הרא"ש ו"ל ובשאלותו: ולדבריו ו"ל ר' יוסי פליג אמתני' בתרתי חזא דקתני מתני' בגיסו בן וחתן ופליג נמי אבעל אחות אמו דקתני מתני' דהוי קרוב דאי איתא דר' יוסי מוד' בן גיסו מאחו' אשתו ומשני חילוק בגיסו בן בנים וחתנים מאחו' אשתו לבני' ולחתני' מאשה אחרת דבזמן שהן באין מאחו' אשתו יש לו בני' וחתני' ומאשה אחר' אין לו מאי איכ' בין ת"ק דמתני' לר' יוסי: לת"ק נמי אלו בני' וחתני' דגיסו מאשה אחרת פשרין לו: אשתכח השת' דלא פליגי ומדפסקינן בגמ' הלכה כר' יוסי הלכה מפלל דפליגי דס"ל לר' יוסי גיסו לבדו אפי' במאחות אשתו דר' יוסי סתמא קאמ' גיסו לבדו ולא בנו ולא חתנו לא מאחות אשתו ולא מאחרת וכדאמרי' גבי חורגו לבדו דאתא למעוטי בן וחתן: וכתב דבהא קא מפלגי דאלו לת"ק דמתני' אפי' מאש' אחר' יש לגיסו בני' וחתני' ולר' יוסי אין לו אלא מאחות אשתו בלבד: זה לא יעלה על הדעת דת"ק דמתני' יפסול בן גיסו מאשה אחר' וכמו שתמצא במקצת נוסחי שהקש' רש"י ו"ל וכמו שפיתו המפרשי' ו"ל להעמיד דברי הגאון ו"ל: ואיכ' נמי לפרושי' הא מילת' אליבא דגאון באורחא אחרני' ובמה שפיתנו דיי' והעקר כי הוא ו"ל מכשר בן גיסו בפי': גם יש בעקר סוגי' זו פירושי' שוני' לקצת המפרשי' ו"ל גלאיתי לכותב': ושיט' זו ו"ל הגאון ו"ל תפס הרב בעל מגיד משנה ו"ל להלכ': וכת' ו"ל ג"ל דלא אמרי' אף אני לא אעיד לו אלא בקורבה דאוריית' כדאמרי' אה אבא לא יעיד לו הו' ובנו וחתנו אף אני לא אעיד לו אני ובני' וחתני' שנה פסול לזה וזה פסול לזה אבא

בְּקוֹרְבָה דְּרַבְּנָן פְּגוּן בְּן גִּיסוֹ לְבַעַל אַחוֹת אִמּוֹ פְּסוּל מִשׁוּׁ בַּעַל פְּאֻשְׁתּוֹ אֲבָל הוּא כְּשֶׁר לִבְנֵי אַחוֹת אִשְׁתּוֹ: ע"כ: וְעוֹד כֵּת' ו"ל וְכֵן לֹא יַעֲיֵד לְבַעַל אַחוֹת אִמּוֹ דְּכִינּוּן דְּפְסוּל לְאַחוֹת אִמּוֹ דְּאַחִיוֹת רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן הִיא מְדַבְּרִיהָ׃ פְּסוּל לְבַעַל מִשׁוּׁ דְּבַעַל פְּאֻשְׁתּוֹ אֲבָל הַבַּעַל לֹא יֵהָא פְּסוּל לִבְנֵי אַחוֹת אִשְׁתּוֹ מִשׁוּם בַּעַל פְּאֻשְׁתּוֹ שְׁהָרִי פְּסוּל לְאַחוֹת מְדַבְּרִיהֶם גְּזִירָה מִשׁוּם פְּסוּל אַחִי׃ וְאַנּוּן נִיקוּׁוּ׃ וְנִגְזָר לְגִזְרָה: הִילְכָּהּ הַבַּעַל יַעֲיֵד לִבְנֵי אַחוֹת אִשְׁתּוֹ כְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן ו"ל דְּמַעֲיֵד לִבְנֵי אַחוֹת אִשְׁתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ עכ"ד: וְהַנֶּהֱר' מְדַבְּרִי ו"ל דְּלִדְיָדִיָּה לֹא מְכַשֵּׁר גָּאוֹן ו"ל אֵלָּא הוּא לִבְנֵי גִיסוֹ אֲבָל בְּן גִּיסוֹ לֹא פְּסוּל: וְכֵן מִטֵּיִן דְּבְרֵי הַגָּאוֹן ו"ל אֵלָּא שְׂאִין נֵרָא׃ פִּן מְהַמְפְּרָשִׁים ו"ל בְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן ו"ל אֵלָּא שְׁפִשְׁרִין לְהַעֲיֵד זֶה לְזֶה וְזֶה לְזֶה וְאִין הַדְּבָרִי מְכַרְחִי׃ הִילְכָּהּ אִפִּי׃ לְדַבְּרֵי הָרַב בַּעַל מַגִּיד מְשֻׁנָּה ו"ל פִּינּוּן שְׂיָכוּל אֲחָד מֵהֶם לְהַעֲיֵד לְחַבְרֹו כ"ש שְׂיָכוּל לְהַעֲיֵד עִמּוֹ לְעֵלְמָא דְּמֵאִי חֲזִית דְּתַסְמַנְהָ אֵאִסוּרָא סְמוּךְ אֵהִיִּתִירָא דְּאַפִּי׃ בְּתַרִּי קְרוּבֵי דְּפְסוּלִין אֵהִדְדִּי פְּתִבוּ הַגָּאוֹנִים ו"ל דְּמִתְרִין לְהַעֲיֵד לְעֵלְמָא וְכַדְבְּעִי׃ לְמִימֵר לְקַמּוּ: וּבְמָה שְׁפַתְבּוּ בְּעֵנִי קוֹרְבָה דְּאוּרִיִּתָא אוּ דְּרַבְּנָן עִם הָיִוֹת שְׁפָה דַּעַת קִצַּת גָּאוֹנִים זְכָרוֹנִים לְבָרְכָה וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם זְכָרוֹנֵי לְבָרְכָה וּמִן הָאֲחֵרוֹנִים זְכָרוֹנִים לְבָרְכָה מִיְהוּ דְּנִקָּא לְעֵנִי מְנַן הַמְצוֹת פְּתַב הַרְמַב"ם זְכָרוֹנֵי לְבָרְכָה כֹּה אֲבָל לְעֵנִי הַדִּין הַפֶּל שְׁנֵה וּכְמוֹ שְׁפַתְבּוּ הָרַב בַּעַל הַמַּגִּיד בְּאִישׁוֹת פְּרָק רֵאשׁוֹן גְּבִי קְדוּשֵׁי כֶּסֶף וְכֵן תְּמַצָּא בְּפִי הָאֲזַהְרֹו׃ שְׁחַבְרֵי הָרַב ר' דוּרָאן ו"ל: וְכַבֵּר חֲלָקוֹ עֲלֵיהֶם הַרְמַב"ן וְהַרְש"ב אֵבָא וְהַרְבֵּה מִן הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל בְּחֻשְׁבָּם כִּי מָה שְׁפַתְבּוּ הַרְמַב"ם ו"ל דְּכָל דְּבָר הַבָּא בִּי׃ גְּמִדוֹת שְׁהַתוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהֵן דְּהִינּוּ מְדַבְּרֵי סוּפְרִי׃ כִּי זֶה הוּא לְכָל דְּבָר וְכַבֵּר פְּתַבְנוּ דְּלֹא אָמַר זֶה אֵלָּא לְעֵנִי מְנַן הַמְצָנִי׃ אֲבָל לְעֵנִי הַדִּין דִּינָן כְּשֶׁל תּוֹרָה מִמֶּשׁ: וְאִם בְּאִנּוּ לְהַאֲרִיף בְּזֶה יִרְבוּ עֲלֵינוּ הַדְּבָרִים וְאַנּוּן לֹא עֲסָקִי׃ אֵלָּא בְּמַלְתִּיָּה דֵר׃ יוֹסִי דְּקֵאֲמ' גִּיסוֹ לְבַדּוֹ וְתוֹ לֹא תוֹ חֲזִינָא לִישְׁנָא דְּגָאוֹן אַחַר ו"ל שְׁכַת' כֹּה בְּהַלְכוּתִי וְזֶה לְשׁוֹנוֹ מוֹעֲתֵק מִלְשׁוֹן עָרַב אִם הָיִו שְׁתִּי נְשִׁים זו לְזוֹ רֵאשׁוֹן בְּרֵאשׁוֹן כְּלוּמ' שְׁתִּי אַחִיו׃ וְהָיִו הַבַּעֲלִים גִּיסִים כְּמוֹ שְׁפַל אֲחָד מֵהֶם פְּסוּל לְהַעֲיֵד לְאַשְׁתּוֹ וְלְקְרוּבֵיהָ פְּסוּל ג"כ כֹּל אֲחָד מֵהֶם לְהַעֲיֵד לְחַבְרֹו וְזֶהוּ בְּהֵם בְּלַבַּד אֲבָל שְׂאָר קְרוּבֵיהֶם ר"ל בְּנוֹ וְאַחִיו וְשְׂאָר קְרוּבֵיו כֹּל אֲחָד מֵהֶן כְּשֶׁר לְהַעֲיֵד לְקְרוּבֵי גִיסוֹ וְאִינּוּן פְּסוּלִין אֵלָּא זֶה לְזֶה בְּלַבַּד כְּדַאֲמְרִינּוּ וְגִיסוֹ לְבַדּוֹ בְּלֹא שְׂאָר קְרוּבֵים עכ"ד: וּמִטֵּיִן לְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן ו"ל דְּקָא מְכַשֵּׁר בְּבִנוֹ מֵאַחוֹת אִשְׁתּוֹ דְּמִיִּירֵי בָּהּ: וְהִבִּיא רְאִיוֹת מְדַרְבֵּי יוֹסִי דְּפִלְגִי אֲמַתְנִיתִין דְּקַתְנִי הוּא וּבְנוֹ וְחַתְנֵנוּ וְהַאֲרִי׃ בְּדַבְּרֵי ו"ל: וְשׁוּב מְצִאתִי תְּשׁוּבַת שְׂאֵלָה לְאַחַד מְגִדּוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים ו"ל מוֹעֲתֵקַת מִלְשׁוֹן עָרַב ו"ל וְרַבִּי יוֹסִי אֹמֵר גִּיסוֹ לְבַדּוֹ וְהִיא לְחַזְרָגוֹ: דַּע כִּי זֶה הַמַּאֲמָר בְּנוֹי עַל אֲמָרָם בְּרֵאשׁוֹנָה רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר זֶה מְשֻׁנָּה רַבִּי עֲקִיבָא כְּלוּמַר דְּלֹא סְבִירָא לָן כְּוִתִּיָּה: אֲבָל מְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה דּוּדוֹ וְכֵן דּוּדוֹ וְכָל הַרְאִוִי לִיּוֹרְשֵׁי וְכו' וְהַרְאִוִי אֲצֵלָם ו"ל הוּא הָאֲפִשְׁרִי שְׂאֲפִשְׁרִי שְׂיֵהִיָּה וְאַפְשֵׁר שְׂלֵא יֵהִיָּה וְהַמְּוַחֲזֵק הוּא הַמְּחַוְּיָב אֲשֶׁר אִין מְנוּס מִמֶּנּוּ וּמִמַּאֲמָר וְכָל הַרְאִוִי לֹא לִירְוִשָׁה וְכו' יִרְאֵה שְׂאִינּוּ סוּבַר סְבַרְת רַבִּי יְהוּדָה בְּבִנֵי אַחִיוֹת כֹּל עֵינְקָר לְפִי שְׂאִינּוּ בְּנֵי יִרְוִשָׁה כְּמוֹ שְׂיַדְעַתְּ שְׂבִנֵי אַחִיוֹת בּוֹחֲלִין וְאִין מְנַחֲלִין וְכִינּוּן שְׂאִינּוּ מְנַחֲלִיל לְאִמּוֹ אִין קוֹרְבָה בִּינּוּ וּבִין בַּעַל אַחוֹת אִמּוֹ וְזֶה הָיִה מֵאֲמַר גִּיסוֹ לְבַדּוֹ פִּי שְׁתִּי אַחִיוֹת נְשׁוּאוֹת לְשֻׁנֵי אֲנָשִׁים כֹּל אַחַת מֵהֶן רֵאוּיָה הִיא לְבַעַל אַחוֹתָהּ לִירְוִשָׁה עכ"ד ו"ל וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים: וְאַף אִם יְדַחֲוֵק אֲדָם לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי בְּעֵנִין אַחַר עַל פְּרַחֲוִין דְּלִדְיָדִיָּה לֹא מְלַט שְׂיֵהִיָּה אֲחָד מֵהֶן כְּשֶׁר לְחַבְרֹו: וְיֵשׁ מִן הַמְּפָרְשִׁים ו"ל שְׁכַתְבוּ דְּרַבִּי יוֹסִי מוֹדָה בְּבַעַל אַחוֹת אִמּוֹ שְׁפְסוּלִילִי אֲבָל אֲנִי שְׂאֲנִי בְּן גִּיסוֹ אִינִי פְּסוּל לֹא

ורבי יוסי לית ליה הך פלגא דכל מה שפסול להעיד לחברו גם חברו פסול לו ע"כ דבריהם וכן מטין דברי הרמ"בם ז"ל שכתב פי"ג מהלכות עדות זה לשונו כל שתי נשים שיהו זו עם זו שני בשני בעליהן מעידין זה לזה ואם היו ראשון בראשון פגון שלקח זה אשה וזה בתה אין מעידין זה לזה: וכן בעלי אחיות פסולין זה לזה ונהרי הן בראשון בראשון וכן לא יעיד לכן אחות אשתו ולא לבעל בת אחות אשתו ע"כ: משמע דאינו פוסל אלא הוא לבד גיסו לבד אבל בן גיסו לו ואפילו מאחות אשתו לא פסול דאם היתה כוננתו לפסול אותן זה לזה הנה ליה למימר וכן לא יעיד לכן אחות אשתו ולא לבעל בת אחות אשתו ולא בן אחות אשתו ולא בעל בת אחות אשתו לו וכיוצא בזה מילתא דמשמע מינה דפסולין זה לזה פי כן דרכו לומר פסולין זה לזה ואין מעידין זה לזה וכו': כ"ש במילתא דתליא בפלוגתא דרבנותא: הילכך מדלא פסיל אלא הוא לכן אחות אשתו בלבד משמע דקא מכשר בן אחותו אשתו לו כדעת המפרשים ז"ל שכתבנו: ואישתכח לפום האי פירושא דרבי יוסי דברייתא קא מודה ברישא דמתני' דקתני דבעל אחות אמו קרוב לו ולא יעיד עליו ופליג אסיפא דקתני בגיסו בנים וחתנים כלומ' דהם נמי קרובים לו ולא יעידו עליו וקאמר וגיסו לבדו כלומר בלא בנים וחתנים: וכן נראה נמי דעת רב שריא גאון ז"ל שכתב בתשובת שאלה זה לשונו ואלו הן הקרובים מן התורה אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אמו וחתמו וכו' ובסוף דבריו פתב וכל מי שאשתו קרובה לו בעלה כמותה ופסול לו אבל גיסו פגון שני רחוקים שנשאו שתי אחיות אף על פי שחשוב עם פסולי תורה במשגהו ותירגו שהוא בן אשתו אין פסולין לו אלא לבדם ובניהם וחתניהם כשרי' שפך שנו חכמים חורגו לבדו רבי יוסי אומר גיסו ומסקנא ותרצתא דברייתא רבי יוסי אומר גיסו לבדו והוא הדין לחורגו שאין פסול אלא לבדו והלכה כר' יוסי דברייתא ולא כרבי נסי דמתני' דאמר רביהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי דברייתא וכדקאמר ליה אבבי לרב יוסף דפסולין הן לבדן ע"כ דבריו: הלא תראה דאחר שכתב שבעל אחות אמו הוא קרוב מן התורה כלומר קרוב לכן אחות אשתו ולא יעיד לו פתב שפגו וחתנו מאחות אשתו דמייירי בה פשרין לו והדברים מוכרחים שם בתשובתו ז"ל: ובלאו האי פירושא דפרישנא נמצאו דבריו ז"ל סותרין זה את זה: לאשר מחזה שדי יחזה: הילכך נקיטינן דהאחד מהן יכול להעיד לחברו וכ"ש שיכול להעיד עמו לעלמא כדברירנא לעיל ומוצא אני לה ג"כ היתר מדברי הגאונים ז"ל שכתבו דבעלי קרובות פסולין להעיד הני מילי זה לזה אבל פשרין להעיד לעלמא דלאו קרובה גמורה היא מה שאין פן באחין ובשאר קרובים: ע"כ: וכן פתב בשמם הר"ר יהונתן ז"ל כפי' ההלכות בפרק זה בורר כפי' המשנה בלא שום חולק: וכן נמי פתב בשמם הריט"א ז"ל: ועוד פתב בשמם הרש"בא ז"ל דבעלי אחיות אף על גב דפסולין להעיד זה לזה מותרין להעיד לעלמא ואם יאמר אומר דבן גיסו לעולם אסור לבעל אחו' אמו וחתמיר מתרי גיסי: לאו מילתא היא דאטו כלום איפא פיסולא בתרנוייהו אלא משום קרובת אישות ואי תרי גיסי דאינון בראשון בראשון פשרין להעיד לעלמא כל שפן הוא ובן גיסו דאינון פשני בראשון הלא תראה דכלהו רבנותא פסקו כרבי יוסי דברייתא ולעולם לית מאן דמכשר בתרי גיסי אהדדי ובגיסו ובן גיסו כפיה מתירין ודברים אלו דברים פשוטים הם והדבור אצלי בהם מפת האריכות במפורסמות: מיהו צריך עיון לדבריהם ז"ל הלא דהיא מתנתא דהווי חתמי עלה תרי גיסי דפרק זה בורר דמוכח התיב דתרי גיסי פסולין

אפילו לעלמא: ואין בידינו פח להכריע דבריהם ו"ל אשר הם דברי קבלה ונהלכה למשה מסיני וכמו שכתב רב שרירא גאון ו"ל בתשובתו הרממה ותכמת הגאונים ו"ל ופולפוליהו הוא הדבר אשר צנה יי' אל משה: ואף על פי שאמרין הכי הוא ואין מביאין ראיה באי זה מקום הוא אין לחוש על דבר קטן או גדול וכל החולק על שום דבר מדבריהם פאלו חולק על יי' ועל תורתו ע"כ: וכבר ידעת מה שכתב ג"כ עליהם הרמב"ד ו"ל שפל הטועה בדברי גאון פטועה בדבר משנה ואין אדם בזמננו רשאי לחלוק על דברי גאון ע"כ וכ"ש שאין דברינו אנחנו אלא בגיסו וכן גיסו דקא מכשר בהו רבי יוסי ואין למדין לרחוק מן הקרוב כמו שכתב הרמב"ד ו"ל בתשובת שאלה פללא דמילתא דזה הגט של זאת האשה גט פשר הוא ויכולה היא לינשא: וידע אני שיש מן האחרונים ו"ל שדבריהם מראיהם הפך מה שכתבנו וכי רבי יוסי דברייטא לא אתא אלא לאפוקי חסן גיסו בלבד אבל בכו גיסו קא מודה לת"ק: ומפלל דבריהם דכיון דאסורין להעיד זה לזה אסורין להעיד לעלמא נאני ללמד זכות באתי: ולהקל על עגונה נקראתי: ולענן מעשה אם יש מי שמתירין אותה לינשא אמנה עמהם להתיר ואפנס בעובי הקורא ולא בשובא מפשורא: כן נראה לי שורת הדין: והאל י"ת יצילנו מעונש הדין: נאם נאמן אהבתך משה בכה"ר יצחק נ' אל אשק"ר נ"ר: סט שאלה יפרש לי אבא מורי ורבי דברי הרמב"ם ו"ל שכתב בחבורו בפסחי פ"א זה לשונו אבל עירוב חמץ פגון פותח הבבלי ושכר הפדי וחומץ האדומי וכו' אם אכלן בפסח לוקה בד"א בשאכל פזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת פסח הוא שלוקה מן התורה אבל אם אין בתערובת פזית בכדי אכילת פסח אינו לוקה ע"כ גם יבאר לי מורי אבי נ"ר מה פונת הראכ"ר ו"ל בהשגתו על הרמב"ם ו"ל שם זה לשונו: א"א הרב ו"ל פסק באלו בהלכות פרבן משום דאין בהן פזית בכדי אכילת פסח ע"כ: תשובה דע לה שדעת הרמב"ם ו"ל ודעת ההלכות בזה אחת היא וביאור דבריו ו"ל הפותח אע"ג דאית בעירובו פזית בכדי אכילת פסח אין בדרהו אכילתו פזית בכדי אכילת פסח שאינו עשוי אלא לטבל בו: וכדאיתא בגמרא בהדיא דאמרין התם הניח לכותח אי בעיניה קא אכיל ליה בטלה דעת אצל פל אדם וכי משטר קא שטר ליה ואכיל כלומר מטבל בו לית ביה פזית בכדי אכילת פסח: וכן החומץ האדומי נמי ישנה דאינו עשוי לשותותו: וכן שכר הפדי ואע"ג דשתי ליה בעיניה אי אפשר שלא ישנה ויפסיק בין פל פוס וכוס פדמפרש רש"י ו"ל התם: הילכה בכדי אכילת פסח לא אכיל או שתי מהני כזי חמץ בתוך תערובת ואנן תרתי בעי' בעינן שיאכל פזית חמץ שבתוך תערובת' אכילת פסח דהיינו בשאכל פל הפסח ובעינן נמי שיאכל אותו בכדי אכילת פסח דאז הוי כאלו אכלו בבת אחת דקיימ' לן דכל שיעור אכילת איסור מצטרפת אכילת השיעור בכדי אכילה זאת פגון שאכל מעט חלב וחרור ואכל מזה עד שהשלים פזית אם אין שהות מתחלת אכילתו ועד סופה יות' משהיית אכילת פסח דהיינו חצי פת בינונית שהוא שיעור סעודה אחת מצטרף והוי כאלו אכלו בבת אחת: ומטעם זה בעינן פזית בכדי אכילת פסח פדי שיצטרף האיסור' בכדי אכילת פסח דבימות' מזה אינו מצטרף ואפילו אכלו בעין מעט מעט כמו שזכרנו ולפי' כתב הרמב"ם ו"ל בד"א בשאכל הגי תערובת לוקה בשאכלן בענין שיאכל מהם פזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת פסח דהיינו שיאכל הפותח וכיוצא בו בעיניה פדרהו שאר אוכלין דבהא אפילו רבנן מודו פדמפרש בהלכות וכדבעינן למכתב אבל אם אין בתערובת פזית בכדי אכילת פסח אפילו אם אכלו פדרהו שאר

אוכלין אינו לוקה דהא בשיעור אכילת פֶּרֶס אין שם פְּזִית חֲמִץ וְאֶפִּילוּ אֶכֶל מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִפֶּרֶס אינו לוקה דאין אוכלין מִצְטַרְפִּין מְשִׁיעוֹר אֲכִילת פֶּרֶס כְּדֹאמְרוֹן: וְזֶה דַעַת הַרִ"א אָף ז"ל בְּהִלְכוֹת פֶּרֶק אֱלוּ עוֹבְרִין שְׁפֹתָב שָׁם זֶה לְשׁוֹנוֹ דְּעַל חֲמִץ דְּגֵן גְּמוֹר עֲנוּשׁ פֶּרֶת וְעַל עִירוּבוֹ מִיִּלְקָא לָא לְקִי הֲגִי מִלִּי הִיכָא דְלִיפָא פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס פֶּגוֹן פּוֹתַח הַבְּבִלִי וְכִיּוּצָא בּוֹ אֲבָל הִיכָא דְאִיפָא פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס אֶפִּילוּ לְרַבֵּן חֲזִיב ע"כ: וּמָה שְׁפֹתָב דְּכוּתַח לִית בֵּיהּ פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס מִיִּירִי בְּדַרְךָ אֲכִילתוֹ עַל יְדֵי טִיבּוֹל וְכִדְאִיתָא בְּגַמְרָא וְתַרְוַןיָהּוּ פִּהֲדִי נִיגְהוּ וּפְסָקוּ פֶּרֶבֶן: וּלְפִי מָה שְׁפִירְשָׁנוּ אִין מְקוּם לְהַשְׁגַּת הַרְאָב"ד ז"ל שֶׁהַשִּׁיג דְּלַדְעַת הַרִ"א אָף ז"ל פּוֹתַח אִין בּוֹ פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס וּמְדַבְּרִי הַרְמַב"ם ז"ל גְּרָאָה בְּהַפֶּךְ דְּהַרִ"א אָף ז"ל מִיִּירִי בְּדַרְךָ אֲכִילתוֹ וְהַרְמַב"ם ז"ל מִיִּירִי בְּדַרְךָ עִירוּבוֹ: וּסְבָרָא זֹאת נְכוּנָה וּמְכַרַחַת בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּאִין סְבָרָא לּוֹמֵר דַּהַרִ"א אָף וְהַרְמַב"ם ז"ל שׁוֹיִן בְּעֵיקָר הַדִּין וְחוֹלְקִין בְּמַצִּיאוֹת זֶה אוֹמֵר פּוֹתַח יֵשׁ בּוֹ פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס וְזֶה אוֹמֵר אִין בּוֹ כְּמוֹ שֶׁעָלָה עַל דַּעַת הַרְאָב"ד ז"ל: וְאִי קִשְׂיָא לָךְ בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּהִיכִי קְאָמֵר דְּמֵאֵן דְּאֲכִיל כּוֹתַח בְּעֵינֵיהּ לְקִי דְּעַל פְּרַחִין לָא מְשַׁתְּכַח דְּאֲכִיל מִיִּנְיָהּ פְּזִית בְּכַדִּי אֲכִילת פֶּרֶס אֱלָא אִי אֲכָל לִיהּ בְּעֵינֵיהּ וְהָא אֲמַרְיָנוּ בְּגַמְרָא בְּהַדְּיָא דְּאִי אֲכִיל לִיהּ בְּעֵינֵיהּ בְּטָלָה דַּעַתוֹ אֲצֵל כָּל אֶדָם וְלָאוּ אֲכִילָהּ הִיא לְחִיּוּבֵי עָלָה ע"כ אִיפָא לְמִימַר דְּהַרְמַב"ם ז"ל מְפָרֵשׁ הִכִּי דְלָא אֲמַרוּ בְּגַמ' בְּטָלָה דַּעַת אֲצֵל כָּל אֶדָם אֱלָא לּוֹמֵר דְּלָא אִיִּירִי רַבֵּן בְּמֵאֵן דְּאֲכִיל לִיהּ בְּעֵינֵיהּ דְּבְטָלָה דַּעַתוֹ וְכו' אֲבָל מְכָל מְקוּם אִי אֲתַרְמִי דְּאֲכִיל לִיהּ הִכִּי מוֹדוּ רַבֵּן דְּחֲזִיב פִּינּוֹן דְּאֲחֻשְׁבִּיָהּ וְכֵן פִּירְשׁוּ הָא מְיִלְתָא בְּתוֹסְפוֹ פ"ג מִינִין וְהִכִּי מִתְפָּרֵשׁא לַדַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל וְדִלָּא פְּרִשׁ"י ז"ל מִןכְּתֵר בְּנִימוּס בְּמִשְׁנָה וּבְגַמ' אִיבַע"א קָרָא אִיבַע"א סְבָרָא: כְּמַהר"ר אֱלִיָהוּ קַפְרָא"לִי גַר"ו: ע שְׁאַלְתָּ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעָךְ דַּעַתִּי בְּעֵנִין הַצְדָּקוֹת שְׁגָדְרוּ קַהֲלוֹת הַקְדָּשׁ שֶׁל רומני"א וְקַגְדִּיא"ה וְרִיטְמ"ו לְאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה שְׂבוּיָה בְּרוֹדו"ס וְהַמְעוֹת שֶׁל קַהֲל רומניא שֶׁלְחוּ אוֹתָם לְעִיר שְׁלַכְּם לְקַאנְדִּיָה וְהוֹפְקוּ בִּיד הַחֲכָם כְּמַהר"ר עֲמֵנוּאֵל נ"ע וְשֶׁל רִיטִימוֹ שֶׁלְחוּ אוֹתָן גַּם כֵּן לִיד הַגַּבְּאִין שֶׁל קַאנְג"דִּיָה וְהַנְדָּבָה שֶׁל קַאנְדִּיָה עֲצָמָה לֹא נִגְבִּית מְעוֹלָם וְלֹא בָּאָה לִיד הַגַּבְּאִים כָּל וּבִין כָּךְ וּבִין כָּךְ גִּלְפָדָה רוֹדוּס וְיִצְאָה הָאִשָּׁה חֲנָם אִין כֶּסֶף לֹא לְאֶדוֹן זֶה וְלֹא לְאֶדוֹן אַחֵר וְאַחֵר כָּךְ מֵתָה הָאִשָּׁה וּבָאָה בְּתָה הַיּוֹרֶשֶׁת אוֹתָהּ לְתַבְנוּעַ הַצְדָּקוֹת הָאֱלוּ שְׁנָדְרוּ לְאִמָּה אִם זָכְתָה בָּהֶן אוֹ לָאוּ גַם כְּמַהר"ר עֲמֵנוּאֵל נִפְטֵר לְבֵית עוֹלָמוֹ וְשֶׁאֱלוּ לְבָנָיו מְעוֹת שֶׁל הַצְדָּקָה הַנְזַכְרָת שֶׁל רומני"א שֶׁהוֹפְקָדָה בִּיד אֲבִיהֶם וְאֲמַרוּ שְׁאֲבִיהֶם נ"ע לֹא צִוָּה אוֹתָם וְלֹא יָדְעוּ מָה הִיָּה מִמֶּנָּה: אִי גַמִּי שְׁמָא הַחֲזִיר הַמְעוֹת בְּחִיּוֹ לְבַעֲלִים אוֹ שְׁמָא נִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱבְדוּ אִם חֲזִיבִין לְפָרוּעַ פִּינּוֹן שִׁישׁ כְּתָב יָד אֲבִיהֶם שֶׁהוֹפְקָדוּ אוֹתָן מְעוֹת בִּידוֹ אוֹ אִם יְכוּלִין לְטַעוֹן אוֹתָן טַעֲנוֹת שְׁטַעֲנוּ אוֹ זוּלְתָן: תְּשׁוּבָה אָף עַל שִׁי שְׁכ"ת כְּתָב כָּל צְדָדִי הַצְדָּדִין וְכָל הַעֲנָפִים הַמְסַתְּעָפִים מְעַנֵּן זֶה מ"מ כְּדִי לְתַת אֶת שְׁאַלְתָּךְ וְלַעֲשׂוֹת אֶת בְּקִשְׁתָּךְ אֲכַתְּוֹב לְכ"ת בְּקַנְצִי מְלִין כִּי אִין הַזְמַן מְסַפִּיק: וְתַחֲלַת כָּל דְּבָר אוֹמֵר כִּי הַצְדָּקָה שְׁנָדְרוּ קַהֲל קַאנְדִּיָה הַקְדוּשׁ לְעוֹלָם לֹא זָכְתָה בָּהּ הַשְׂבוּיָה מִכִּינּוֹן שֶׁלֹּא בָּאָה לִיד הַגַּבְּאִין וּלְפִיכָךְ לֹא זָכוּ בָּהּ יוֹרְשֵׁיהּ אַחֲרֵיהּ: וְאֶפִּילוּ שְׁעַדִּין לֹא נִפְדִּית הַשְׂבוּיָה יְכוּלִין בְּנֵי הָעִיר לְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל דְּבָר שִׁירְצוּ וְכ"ש הִיכָא שְׁנִפְדִּית כְּפִנּוֹכֵר וְזֶה דְּבָר פְּשׁוּט וּמוֹסָפֵם וְכ"ש לְפִי דַּעַת ר"ת ז"ל שְׁפֹתָב פ"ק דב"ב: דְּאֶפִּי' נִכְנָסָה בִּיד מַגְבָּאִי יְכוּלִין בְּנֵי הָעִיר לְשַׁנּוֹתָהּ אֶפִּילוּ לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת וְכָבֵר כְּתַבְתָּ בְּזֶה מָה שִׁישׁ בּוֹ דִּי וְלֹא יִחְלֹק עַל זֶה אֱלָא חֲסַר דַּעַת אוֹ מְקַטֵּר:

ואמנם הצדקה של ריטימ"ו צריף לראות אם אנשי המקום רוצים לנפות בה הבת
היורשת או אם הם נוהגין לעשות נדבותיהן לדעת אנשי קאנ"יה אשר היא העיר הגדולה
ורוצים אנשי קאנדי"ה לזכותה בזה אין צריף לדבר ובטלו כל הטענות פי מי יעפב על
ידם: אבל אם רוצים לשנותה ושללא ליתנה ליורשת נ"ל שיכולין לשנותה גם הנה לכל
דבר שירצו כיון שפדו אותה מן השמי: וכדאיתא בירושלמי דשקלי' סוף פר' מצטרפין
גבי מותר שבויים לשבויים דאמרינו התם ואין ממחין ביד הפרנסין בכה: וכתב שם
הרמב"ם ו"ל זה לשונו וממה שצרי' שתדע פי גבאי צדקה פשוטאי' מדרף תיקון ובתנאי
שיהיה זה תיקון אנשי העיר שצריכין לשנות אלו המותרות ויעשו מהם רצונם פגון
שיוציאו מותר שבוי' לעניים או מותר עניים לשבויים והדומה לזה שהרשות בידם
והבחירה: וכן נר' מתלמוד שלנו: ובירושלמי אמרו ג"כ בזה המקום אין ממחין ביד
הפרנסים וכל הדברים האלו היו נוהגין כסדר הזה כשאין שם צורך הכרחי ולא הסכימו
הזקני' ואנשי המדינ' אל ההפך אבל אם הסכימו עושי' פפי הספמתן ע"כ: וכן נמי כת'
אח' מן האחרוני' ו"ל בחדושי' בשם הר"ר יונה ו"ל שכתב על דברי הרב ו' מגאש ו"ל
דמאי דאמרינו בשקלים דמותר עניים לעניים וכו' היינו בשלא הוצרכו לשנות קאמר:
אבל אם ראו צורך השעה שאין להם ממקום אחר ודאי משנין וכמו ששנינו בירושלמי
עלה דהיא מתני' דשקלי' ואין ממחין ביד הפרנסים פלומר שאם יראה לפרנסים צורך
שעה יכולין לשנות מותר עניים לשבויים וכן נראה לי דאף לדעת הרב ו' מגאש ו"ל
יכולין לשנות מעני לעני כדקתני הכא ורשאין לעשות קנפה תמחוי ותמחוי קנפה והיינו
שינוי מעני לעני שהרי אמרו תמחוי לעני עולם: קנפה לעני העיר: והתם קתני מותר
עני לאותו עני שאין רשאין לשנותו לעני אחר: אלא לאו ש"מ דלא איתמר התם אלא
לכתחלה כשאין שם צורך שעה כדברי הר"ר יונה ו"ל: ועוד איפשר דהתם גבאי צדקה
מדעתם אין להם לשנו' אבל הכא מדעת טובי העיר קאמרי ע"כ: וכן נמי כתב הר"ן ו"ל
פ"ק דב"ב זה לשונו ושמע' מינה דכי קתני לכל מה שירצו פללא קאמר ואפי' לדבר
שאינו צורך עניים וכו' עד וכי תנן בשקלים מותר עניים לעניים הני מילי בשלא הסכימו
בני העיר לשנותה או פרנס' ממנוים על הצבור אבל אם הסכימו לשנות משנין ואין
ממחין בידין וכדגריסי בירושלמי עלה דהיא דשקלי' ואין ממחין ביד הפרנסין ע"כ: וכמו
שכתוב בהגהות המרדכי פ' שני דכתובות יעניין שם: וידוע הוא דכל כסף הפדיון לגבי
האי שבוי'ה דילן כמותר שבוי' הוא דכיון שפגדית הנה ליה כוליה מותר: וכמו שכתב
הרא"ש ו"ל בפירוש ובכרור בהיה תשובה שכתב כ"ת משמו דאם מת השבוי או
נשתמד קודם שגפדה לא זכה באותה נדבה שנעשית לו פי לא ניתנה הצדקה אלא ע"מ
שיפדה השבוי בה ולפיכך יעשו הפרנס' בה כל מה שיראה להם שהוא טוב להעשות
וכו' כמו שכתוב שם: ואפי' לדעת הרשב"א ו"ל שכתב דאם מת השבוי יתנו המעות
שגבו לפדיונו ליורשין שפבר זכו בהן הגבאין וכי היכי דמותריהן ליורשין הכי נמי אע"ג
דלא נפדה ינתנו ליורשין וכו' איכא למימר דהיינו בשלא הוצרכו בני העיר לשנותה אבל
אם רצו לשנותה יכולין לשנותה לכל דבר שירצו מצורכי צבור כדאמרו: תדע דקא
מייתי התם הרשב"א ו"ל ראיה לדבריו אלו מתותריהן דקתני בשקלי' דנותנין אותו
ליורשין והא קא אמרינו לעיל דלכולי עלמא אם רצו לשנותו משנין ואין נראה לי בזה
שום ספק פלל: גם הנדב' של רומני"אה דינה כף שאם הסכימו אנשי רומני"אה עצמ'

ליתן אותה ליוֹרֶשֶׁת נוֹתָנִין וְאִם רָצוּ לְשִׁנּוֹת מְשֻׁנִּין כְּדַכְתִּיבְנָא אֲבָל מַה שְּׁפַתְבָּתָּה זֶה לְשׁוֹנָה אֲבָל הֵכָא שְׁהִסְפִּימָה קַהֲלִיתְנָו שְׁזָכוּ בְּאוֹתָן צְדָקוֹת שְׁל רִיטִי"מו וְרוֹמְנִי"אָה אֲפִילוּ הָרָא"ש ז"ל מוֹדָה דְּזָכוּ וְכו' ע"כ: אִינִי יוֹדֵעַ מַה עֲנִין קֵאֲנֵד"יָה אֲצֵל רוֹמְנִי"אָה וּמַה תּוֹעִיל הַסְּפִמְתְּכֶם אִתְּם בְּקֵאֲנֵד"יָה לְגַבֵּי רוֹמְנִי"אָה וּבְשִׁלְמָא רִיטִי"מו אֲפִשֶׁר דְּמַצִּית לְמִימַר שְׁהוּ נוֹדְרִין עַל דְּעַתְקָא פִּי אִתְּם רֵאשׁ הַמְּשַׁלְּה וְחִזְיָלְיָה אֲבָל רוֹמְנִי"אָה אִין הַסְּפִמְת קַהֲלִיתְכֶם בְּנֻדְבְּתֶם מַעֲלָה וְלֹא מוֹרְדָת: וְלָמָּה לֹא שֵׁת לְבוּ כ"ת לָמָּה שְׁפַתְבוּ אֲצָבְעוּתִיךָ בְּתִשׁוּבְתִיךָ הָרֵאשׁוֹנָה ז"ל מִיְהוּ לְגַבֵּי הַנְּדָבָה שְׁל רוֹמְנִי"אָה הַנְּז' אוּמ' אֲנִי דְּאִין לָהֶם פַּח כְּלָל לְשִׁנּוֹתָהּ פִּינָן דְּמַשְׁל קַהֲלוֹת הַרְחוּקוֹת מְמַנּוּ מְאֹד הִיָּתָה וְלֹא הִשְׁלִיטוּנּוּ עָלֶיהָ וְלֹא בָּאָה בְּקַהֲלִיתוּנּוּ בְּעֵצֶם וּבְרֵאשׁוֹנָה פִּי אִם עַל יְדֵי גִלְגּוּל ע"כ דְּבָרִיךָ: וְאִם אִין לְקַהֲלִיתְכֶם פַּח לְשִׁנּוֹת אִיךָ יְהִיָּה לָהֶם פַּח לְזַפּוֹת שְׁלֹא בְּרוּשׁוֹת אִין אֵלּוּ אֲלֵא דְּבָרִי תִּימָה: עֵא וּלְעֲנִין הַמְּעוֹת שְׁל הַנְּדָבָה הַזֹּאת שְׁהִיוּ מְוַפְקָדִים תַּחַת יַד כַּמְה"ר עֲמֻנּוּאֵל נ"ע: הַטְּעֵנָה שְׁכַתְב כ"ת שְׁטַעְנּוּ בְּנִי שְׁהִיָּה אֲבִיָּהֶם חֶבֶר עִיר וְנַעֲשִׂית עַל דְּעַתּוֹ וּלְפִי כָּל מַה שְּׁעַשְׂה בָּהּ עֲשׂוּי זֶה שְׁבוּשׁ גְּמוּר דְּלוּ הִנּוּחַ שְׁהִיָּה אֲבִיָּהֶם חֶבֶר עִירוֹ וְעוֹשִׂין כָּל נְדָבוֹתֵיהֶם עַל דְּעַתּוֹ מַה לוּ אֲצֵל רוֹמְנִי"אָה: וְכ"ש שְׁלֹא בָּאָה נְדָבְתֶם לְקֵאֲנֵד"יָה אֲלֵא ע"י גִלְגּוּל אוּ לְפִי שְׁהִיא קְרוּבָה מְרִיד"וּס וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה לְפִי שְׁלַחוּ הַמְּעוֹת לְשֵׁם: אֲלֵא דַּמ"מ רוּאָה אֲנִי לְפִטוֹר אוֹתְם מִצַּד הַטְּעֵנוֹת הָאֲחֵרוֹת דְּטַעְנִינָן לְיוֹרְשִׁים מֵאִי דְּהוּא אֲבִיָּהֶם מְצִי לְמִיטְעוֹן וְאֵלּוּ הוּא אֲבִיָּהֶם קִיָּים הִנּוּ מְצִי לְמִטְעוֹן נְאָבְדוּ אוּ נִגְבּוּ: אִי נְמִי נְאָנְסוּ לְפִי דְּעַת הַרִי"אָה ז"ל בְּהִלְכוֹת פ' הַמְּקַבֵּל וְגַם לְפִי דְּעַת הַרְמַב"ן ז"ל וְהַנְּמַשְׁכִּי אַחֲרֵיהֶם דְּטַעְנִינָן לִיתוּמִים נְאָנְסוּ וְלֹא אֲמַרִּין דְּנְאָנְסוּ קָלָא אִית לְהוּ כְּמוֹ שְׁיֵישׁ מִן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל שְׁכַתְב: וּמַה שְּׁכַתְב כ"ת דַּמְה"ר עֲמֻנּוּאֵל הִיָּה אִז קוֹנְדִישְׁט"אֲבֵלוּ וְשׁוֹמֵר שְׁכָר הִיָּה בָּא בְּשִׁכְרוֹ לְשִׁרְת הַקְּהָל לְעֲנִין שְׁאִין יְכוּלִין בְּנִי לְטַעוֹן טַעֲנַת גְּנָבָה נְאָבְדָה: וְדֹאִי דְּלֹא מִקְלָתָא הִיא דְּאִם הוּא נוֹטֵל שְׁכָר אִינוּ נוֹטְלוּ אֲלֵא פְּדִי לְפַקֵּס בְּצוֹרְכֵי צְבוּר כְּשִׁאֲר פְּרָנְסֵי הַקְּהָלוֹת לֹא פְּדִי לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁלָהֶם: וְהַגַּע עֲצָמָה שְׁיִתָּן אֲחָד מְקַהֲלְכֶם בְּיַד הַקוֹנְדִישְׁט"אֲבֵלוּ פְּקֻדוֹן וְנִגְבּוּ אוּ נְאָבְד מִ מְצִי לְמִימַר לִיָּה שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁלִי אִתְּהּ מַחֲמַת הַפָּרְס שְׁאִתְּהּ לוֹקֵחַ מִהַקְּהָל זֶה לֹא יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת: וְאֲפִי אִם תִּמְצָא לוֹמַר שְׁהוּא שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁל כָּל קַהֲלְכֶם מִי הוּי שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁל כָּל קַהֲלוֹת הַרְחוּקוֹת בְּשָׁבִיל הַפָּרְס שְׁנוֹתָנִין לוּ בְּקַהֲל שְׁלָכֶם: אֲלֵא לְעוֹלָם אִי מְשׁוּם הָא לֹא אִיָּרְאָ: וְאִי אִיכָּא דְּמוֹתֵיב וְאָמַר דְּלְעוֹלָם שׁוֹמֵר שְׁכָר הוּא לְגַבֵּי מְעוֹת אֵלּוּ מִצַּד אַחַר פִּינָן דְּמְעוֹת אֵלּוּ מְעוֹת שְׁל שְׁבוּיִים הֵם וְהוּי עֲלִיָּהוּ כְּשׁוֹמֵר אֲבָדָה דְּלְדַעַת ר"ח וְהַר"י אִף וְהַרְמַב"ם וְרִיצַב"א זכ"ל וְהַרְבֵּה מִן הַמְּפָרְשִׁים ז"ל שׁוֹמֵר אֲבָדָה כְּשׁוֹמֵר שְׁכָר מְפָנִי שְׁהוּא עוֹסֵק בְּמַצְנָה וּפְסָקוּ כְּרַב יוֹסֵף דְּאָמַר שׁוֹמֵר אֲבָדָה כְּשׁוֹמֵר שְׁכָר הוּי בְּהִיא הַנְּאָה דְּלֹא בְּעֵי לְמִיתַב רִיפְתָּא לְעַנְיָא וְכו' כְּדֹאִיתָא פ' אֵלּוּ מְצִיאוֹת וּבְפָר' הַפּוֹנְס: וְלֹא הִיא דְּכִפִּי הַנְּרָאָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתְב פ"ה מִהִלְכוֹת שְׁאֵלָה וּפְקֻדוֹן דְּאֲפִי דְּהוּי עֲלִיָּהוּ לְדִידִיָּה כְּשׁוֹמֵר שְׁכָר אִינוּ חַיִּיב בְּגִנְבָה וְאֲבָדָה אֲלֵא בְּפִשְׁעָה כְּשׁוֹמֵר חֲנָם שְׁכַת' שָׁם ז"ל מִי שְׁהַפְקִידוּ בְּיָדוּ מְעוֹת שְׁל עֲנִיִּים אוּ שְׁל שְׁבוּיִי פְּטוֹר וְכו' עַד בַּד"א כְּשִׁאִין זֶה הַמְּמוֹן הַמְּוַפְקֵד לְעַנְיֵי מְקוֹם זֶה אוּ לְשְׁבוּיִים אֵלּוּ אֲבָל אִם הִיָּה לְעַנְיִים אֵלּוּ וְלְשְׁבוּיִים אֵלּוּ וְהָרִי הוּא קְצוּץ לָהֶם הָרִי זֶה מְמוֹן שְׁיֵישׁ לוּ תוֹבְעִים וַיִּשְׁלַם אִם פִּשְׁע ע"כ נְרָאָה מְפָלֵל דְּבָרִיו דְּמִי שְׁהוּפְקִדוּ אֲצֵלוּ מְעוֹת שְׁבוּיִים וְאֲפִי שְׁהוּ קְצוּצִין לְשְׁבוּי יְדוּעַ כְּהֵכָא בְּנֻדוֹן שְׁלָנוּ אִינוּ חַיִּיב אֲלֵא בְּפִשְׁעָה אֲבָל לֹא בְּגִנְבָה וְאֲבָדָה: וְכֵן נְמִי כַּתְב הַסְּמ"ג גַּבֵּי שׁוֹמֵר שְׁכָר וְשׁוֹמֵר

חנּם: עוד כתב שם גבי שמירת הקדש דפסקו רבותינו הקדמונים שבצרפת דשומר שְכר אינו משלם בחיוב שלו בגנבה ואבדה ושומר חנּם אינו משלם בחיוב שלו דהיינו פשיעה ע"כ: וכן כתב הר"י קולון ז"ל בסוף תשובותיו דכף פסק הר"א ז"ל וכן רבינו אשר דבתרא הוא וכו' יענין שם: והכי מוכח סוף פירק החובל אלמא אף על גב דשומר שְכר הוא לגבי מעות אלו פדאמרן אינו חייב בגנבה ואבדה וכיון דהוא פטור בגניו נמי פטורין דטענינו להו מאי דהנה מצי אבוקהו למטען וכ"ש פי פפי הנראה מדברי כ"ת דאין עליו עדים בדבר פי אם כתב ידו: והנה היה יכול לטעון החזרתי המעות לבעלים או שלחתי אותן לשבויה הנזפרת קודם שמתה אם יש מקום לזה או נתתי אותן ליורשת וכיוצא בזה דאפי' במעות שבאו לידו בתורת מלנה או בתורת חוב גמור בכתב ידו יכול לטעון פרעתי וכל שכן הכא גבי פקדון דמצי לטעון הכי וטענינו ליורשיו אחריו ודברים אלו דברים פשוטים הם: עב ובענין המנורה והתפוחים שפתוב עליהם שהקדישן פלוני לבית הפנסת ומת והניחם בידי בנו להוליך אותו לבית הפנסת בעת שיצטרכו להן פגון בשבתות ובמועדים וראשי חדשים ושנים וכן היה עושה הבן הנזפר ואחר כך מטה ידו ויש לו בנות להשיאן ואין כל מאומה בידי פי אם אותן תפוחים והמנורה הנזפרים אם יוכל למכרן ולהשיא בהן אחת מבנותיו או לא: ואם הוא אינו יכול אם יכולין בני העיר לשמטן וליתנון לו: תשובה פבר האריף כ"ת בדבר זה וידעתי פי אינך צריף למודעי וכדי להפיק רצונה לפניה אשא דעי ואומר דדבר פשוט הוא דאין הבן יכול לשנותן ולא ליגע בהן כמו שהוכיח כ"ת ואין צורך באורף: ואמנם בני העיר נדאי דיכולין לשנותן למצנה אחרת ואף על פי ששם בעליהם עליהם כמו שכתב גם כן כ"ת: ואם אין שם בעליהן עליהן יכולין הן לשנותן ואפי' לדבר הרשות וכדאיתא בהדיא ריש פירק קמא דערכין וכמו שכתבו הרמב"ם ז"ל והמפרשים ז"ל וכמו שכתב רבינו הגדול הר"א ז"ל בתשובה על ראובן שהקדיש שדה שלו ומת ועמדה הקהלה ומכרה השדה והוציאו דמיה בצרכי ציבור וכו': והשיב ז"ל מי שהקדיש פלום לבית הפנסת אין אדם בעולם רשאי להמיר אותו דבר או למכרו כל זמן ששם בעליו עליו אלא אם ימכר לדבר מצנה פגון פדיון שבוים וכדומה להן מן המצות פגון פתיבת ס"ת אם הנצרהאליו ואלו שמכרו ההקדש והוציאו בצרכיהן שלא פדין עשו ושללא פדין נהגו ויש עליהם לפדותו מן הלוקח ולהחזירו לחזקת ההקדש: ומי שתבע דבר זה צריף הקהל לסייעו לפי שהוא תובע דין הקדוש ב"ה ודין המת שהקדישו ע"כ: הא קמן בהדיא דלדבר מצנה יכולין לשנות ההקדש אף על פי ששם בעליו עליו: מיהו צריף לראות אם נשואי זאת הבת הוי דבר מצנה או לא: ומה שכתב כ"ת דמצנה על האדם להשיא בנותיו: המצנה הזאת אם היא מצנה היא על אביה ולא על בני העיר אלא אם הבת יתומה באין אב נדאי נראה לי דהוי דבר של מצנה שיכולין בני העיר לשנות ההקדש בעבורה: וכמו שכתב הריב"ש ז"ל בתשובה זה לשונו אבל הנראה לי להתיר להלכה למעשה למכור ס"ת שנמצא בו אי זה טעות או שחסר אות אחת או שימיר אות אחת דכיון שהוא פסול אין קדושת ס"ת עליו והרי הוא כחומשין ושבע' טובי העיר במעמד אנשי העיר ימכרוהו ויתנו שלא להעלות בדמיו או שימכרו אפי' ס"ת פשר להספקת התלמידים או להשיא יתומים בדמיו דהוי דומיא דללמוד תורה ולישא אשה ע"כ: אלמא יכולין בני העיר למכור אפילו ס"ת להשיא יתומים ואע"ג דאיכא לחלק ולומר דהנה יתומי דכת' ז"ל היינו זכרים דוק דמצוין על פריה ורביה: מ"מ נראה לי

דאין לחלק ואין להוציא יתומות מפלל מצנה זו: אבל לא ידעתי אם יכולין הקהל להשיא עניה שאין לאביה יכולת להשיאה בדבר של הקדש שישם בעליו עליו פענבדא דילן ואם נקרא זה דבר של מצנה לפי שראיתי להרי"א ו"ל שפתיב בהיא תשובה דלעיל דבר מצנה פגון פדיון שבויים וכתובת ס"ת וכיוצא בהן וצרי' אצלי עיון: ודבר ידוע הוא שאם שינו בני העיר מנורה או דבר של הקדש לדבר מצנה אין חוזרין ופורעין אותו דבר וכמו שהוכיח כ"ת: ואמנם מה שרצה להוכיח דבר זה כמה"ר יוסף קולון ו"ל נזה לשונו והלא פשיט' דאין חוזרין ופורעין גר אח' או מנורה אחר' דאפוכי מטרתא למה לי וכו' ודאי דדברים אלו אין להם שחר ולא טעם פעקר ולית הקא אפוכי מטרתא דהמשנין את ההקדש אין משנין אותו ללא צורך אלא לדבר מצו' או לצורך גדול מצרכי צבור נהרי הן פלווין ופורעין דאפי' אי הנה דינא הכי לית הקא אפוכי מטרתא וקבר השיגו כ"ת בזה אלא שהארבת עלינו את הדרך ללא צורך: גם הטעם השני שפתיב בשמו להוכיח דבר זה חלוש וקלוש פמו שפתיב עליו כ"ת: עג ומה שכת' כ"ת בענין המשומד אם כופין אותו לגרש על ידי עובדי כוכבים: פדין השיב כ"ת דכופין אותו וכן פתבו הרבה מן המפרשי' ו"ל דכופין אותו על ידי עובדי כוכבים ואפי' בשוטי' ובמקלות ואומרים לו עשה מה שישאל אותך ואומרים לך וכן פתיב הסמ"ג והמרדכי פר' המגרש וכן כתו' בעמודי גולה דכופין את המשומד וזה נראה פשוט וברור דהא אמרינו פר' המדיר דכופין את הבעל לזון ואם אין יכולין לכופו אותו לזון כופין אותו להוציא וכמו שפתיב הרמב"ם ו"ל פי"ג מהלכות אישות והכי איתא בירושלמי הביאו הר"ן ובעל העיטור ו"ל האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו או לא: אמ' ליה מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כל שפן: אתא חזקיה ר' יעקב בר אחא רבי יוסא בשם רבי יוחנן האומ' איני זן ואיני מפרנס אומרי' לו או זון או פרנס או פטור ומהאי משמע דהכי הלכתא ע"כ: וק"ו גבי משומד דכלהו איתנהו ביה וגם לאו בר עונה הוא וכדבעי' למימר קמן: וכבר ידעת דהרמב"ם ו"ל כופה בטענת מאיס עלי: וכן דעת הגאונים ו"ל שפתיבו בתשוב' הביאה בעל העיטור ו"ל ובתשובה דרבי' שרירא גאון בטר רבנן סבוראי שראו חכמים שפנות ישראל הולכות ותולות עצמן בעובדי כוכבים ליטול מבעליהן גט באונס ויש שנותנין גט באונס ומסתפקין גט מעושה פדין או שלא פדין וקא נפיק מיניה חורבא תקינו ביה מר רבא בר רב הונא למורדת ותובעת גרושין שפיל נכסי צאן ברזל שהכניסה לו תשלם ואפילו הביאה נכסים מועטים וקבלם הבעל בסוף מרובה מגבה לה הפל פמו שקבל ואפי' מה שפלו ומה שאבדו ישלם תחתיהן ומה שפתיב לה על עצמו מה שאינו מצוי לא ישלם לה ומה שהוא מצוי נמי אע"ג דתפסה מפנינו מינה וכופין אותו ונותן לה גט לאתרי ויש לה מנה מאתים וכו' ונהגנו כשש' מאות שנה: ומה שחדש הר"ר יעקב אדינא דגמרא הוא דלא פייפי' ליה לבעל לאפוקה בעל פרוחיה אבל בתקנה דבתראי מפנינו והכי אספמו פלהו רבנותא ע"כ בעיטור וכן דעת הרי"א ו"ל דכופין לגרש בטענת מאיס עלי וכן דעת רש"י הרשב"ם ו"ל: וידוע הוא ופשוט דלפי דבריהם דכל הגי רבנותא כופין המשומד לגרש דאפילו ישראל גמור כופין אותו לגרש בטענה זו של מאיס עלי: וכ"ש משומד דמאיס ומאיס: ואפילו להרשב"א ו"ל שפתיב בתשובה זה לשונו פלל זה יהיה מסור בידי דאין כופין אלא אלו בלבד שאני כותב לה השנויים במשנתנו פר' המדיר וכו' עד אבל במקום אחר פלל וכלל לא ע"כ: איכ' למימר דבמשומד מיהא מודה שפופין אותו דהוא לא פתיב.

אֵלָא הַדְּבָרִים שְׂבָאוּ בְּדַבְרֵי חֲכָמִים ו"ל גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל שְׁיֵשׁ בִּיזְדוֹן לְכוּף אוֹתוֹ בְּהוֹ: אֲבָל בְּמִשְׁנֵי לֹא מִיִּירֵי דְאִין בִּיזְדוֹן יִשְׂרָאֵל כַּח לְכוּף הַמִּשְׁנֵי וְאִפְּי' עַל יְדֵי גוֹיִם: וּמִקְלָתָא דְלֹא שְׂכִיחָא הִיא וְלֹא דְבַר בְּהַ וְהִיגְנוּ נְמִי דְלֹא קִתְּנֵי מִשְׁנֵי עִם אוֹתָן שְׂאֲמְרוּ בְּהוֹ כּוּפִין דְאִין דְּבַר זֶה תְּלוּי בִּיזְדוֹם: אֲבָל אִי אֲתֵרְמִי כִּהֲאִי גּוֹנָא שְׂרָצָה מוּשַׁל הָעִיר לְכוּפוֹ וְאוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה מַה שְׁיִשְׂרָאֵל אוֹמֵר לְעוֹלָם אֵימָא לָהּ דְאִפְּי' הַרְשָׁבָא ו"ל מוֹדָה בְּהִכִּי וְהִכִּי נְמִי אִיפָּא לְמִימֵר לְדַעַת הָרָא"ש ו"ל שְׂפַתְבּוֹ בְּתִשׁוּבָה דְאִין כּוּפִין אֵלָא בְּאוֹתָן שְׂאֲמְרוּ רַבְּנָן שְׂכּוּפִין דְלֹא מִיִּירֵי אֵלָא בִּישְׂרָ' וּבְמַה שְׁיֵשׁ בִּיזְדוֹם סָפֵק לְעֲשׂוֹת וְלֹא בָּא לְשֵׁם לְמַעַט אֵלָא מוֹרְדָת בְּמֵאִיס עָלֵי כְּמוֹ שְׂכַת' שָׁם: וְהִיגְנוּ דַכְּת' בְּתִשׁוּבָה אַחֲרֵת דְמִי שְׂהוּא מוֹכְתָב לְמַלְכוּת וּבוֹרַח מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְעַמּוּד בְּמִקּוֹ' אַחַד מִפְּנֵי סִכְנַת נַפְשׁוֹ וְאֲשֵׁתוֹ תּוֹבַעַת שְׂכּוּפּוֹ אוֹתוֹ לְגַרְשׁ דְאִין לָהּ טַעְנָה גְדוּלָה מְזוֹ וְכוּפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ פִּינּוֹן שְׂאִינוּ רִשְׁאֵי לִישְׂאָר אֲצִלָּה וְהִיא אֵינָה חֲזִיבַת לִילָה אַחֲרֵי לְעִיר אַחֲרָ' וְכוּ' אֵלְמָא דְהִיא כְּלָלָא לָאוּ דְוָקָא הוּא דִּישׁ מְקוּמוֹ' שְׂכּוּפִין וְאֵע"פ שְׂאִינוּ מְאוֹתָן שְׂמֵנוּ חֲכָמִי': וְאִם בְּמִוֹכְתָב לְמַלְכוּת אָמַר עָלֵי שְׂכּוּפִין כ"ש וְכו"ש מִשְׁנֵי: עוֹד כְּתִב שָׁם בְּאוֹתָהּ תִּשׁוּבָה זֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִפְּלוֹ אִם כְּבָר נִשְׂאָה וְאִירַע לוֹ אֲנָס שְׂאִינוּ יְכוּל לִישְׂאָר עֲמָה בְּעִיר לְקַיִים לָהּ עוֹנָתָה הִיוּ כּוּפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וְכוּ': כ"ש גַּבֵּי מִשְׁנֵי דְלִית בֵּיהּ קִיּוּם עוֹנָה כְּלָל: וְהִכִּי נְמִי אִיפָּא לְמִימֵר לְכָל אוֹתָן שְׂפַתְבוֹ שְׂאִין כּוּפִין אֵלָא לְכָל אוֹתָן הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנֵי וְלֹא זָכְרוּ מִשְׁנֵי דְלֹא מִיִּירֵי אֵלָא בִּישְׂרָ' אֲבָל מִשְׁנֵי אִי בַר כְּפִיָּה הוּא פְּשִׁיטָא לְהוּ דְכוּפִין וְכוּפִין וּמִשְׁנֵי דְלֹא קִתְּנֵי מִשְׁנֵי אִיפָּא לְמִימֵר תְּנָא וְשִׁיר אִי נְמִי מִשׁוּם דְחִמִּיר וּפְשִׁיט לִיהּ אִי נְמִי דְלֹא מִיִּירֵי אֵלָא בִּישְׂרָ' כְּדִאֲמְרוּ: וְיִזְדַּע אֲנִי דְהִרְמֵנִי ע"ו"ל כְּתִב בְּפִי' שְׂאִין כּוּפִין אֵת הַמִּשְׁנֵי אֲבָל דְבָרֵי בְּטָלִים בְּרוּב מְנִין וּבְנִין: מְכַרְעוּכ"ש שְׂאִין רְאִיתוּ מְכַרְעַת שְׂפַתְבּוֹ דְהִיגְנוּ טַעְמָא דְאִין כּוּפִין הַמִּשְׁנֵי מְדִלָּא מְנוּ חֲכָמִים רְשַׁע עִם אוֹתָן שְׂכּוּפִין לְהוֹצִיא וְטַעְמָא טָב לְמִיתָב טַן דּוּ מְלִיתָב אַרְמְלוֹ וְכוּ' דְרְשַׁע לְחוּד וּמִשְׁנֵי לְחוּד וְטַעְמָא דְטָב לְמִיתָב טַן דּוּ לֹא שְׁיִיךְ בְּמִשְׁנֵי: וְדָבַר זֶה בְּרוּר לְפִי דַעַתִּי וְאִין צָרִיךְ לְפָנִים: עַד גַּם עֲמִדְתִּי עַל מַה שְׂפַתְבִּיתִי בְּעִנְיַן הַשְּׁקָל שְׂבָא לִיז' כ"ת כְּתוּב בְּכְתָב עֲבָרֵי וּנְפִלְאֵתִי הַפְּלֵא וּפְלֵא עַל אוֹתָן דְבָרִים דְמַה שְׁיִיכּוֹת אִיכ' לְהַ שְׂקָלָא וְטָרִיא עִם הַשְּׁקָל: וּמַה לִּי יְהִי הַשְּׁקָל כְּתוּב בְּאֲשׁוּרֵי אוּ בְּעֲבָרֵי לְעִנְיַן אִם נִתְּנָה תּוֹרָה בְּעֲבָרֵי בְּאֲשׁוּרֵי בְּכְתִיבַת הַשְּׁקָל אֵינָה מְחִיבַת דְּבַר דְּכָבַר יְהִי שְׁנִיתְנָה תּוֹרָה בְּאֲשׁוּרֵי וְיְהִי הַשְּׁקָל כְּתוּב בְּעֲבָרֵי אוּ בְּהִפּוּ: וְיִזְדַּע הוּא וּמְפִרְסָם כִּי הִי לִישְׂרָאֵל כְּתִב עֲבָרֵי וְכְתִב אֲשׁוּרֵי וְאוֹתָן סְפִקוֹת שְׂהֵעִיר כ"ת שְׁיִיכִי לְהִנְהוּ רַבְּנָן דְּפִלְגִי הֵתָם אִם נִתְּנָה תּוֹרָה בְּעֲבָרֵי אוּ בְּאֲשׁוּרֵי: אֲבָל לְגַבֵּי הַשְּׁקָל לֹא שְׁיִיכִי כְּלָל: וּבְרַאשׁ דְּכָרָה כְּתִבַת זֶה לְשׁוֹנָה וְאִי הִכִּי אִיכ' לְמַתְמָה טוּבָא אִם הַפְּתָב שְׂבִיזְדוֹ הַיּוֹם אִינוּ כַת' עֲבָרֵי הִיאָה מְצִינוּ רַבּוּתִי שְׂפַתְבוֹ גְדוּלוֹת וּנְפִלְאוֹת.

עַל צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת שְׂבִיזְדוֹ הַיּוֹם: וְעוֹד הוֹסֵפֵת לְהַקְשׁוֹ' וּלְהַבִּיא הַהוּא דְאֲתֵמֵר בְּמִדְרָשׁ דְּאוֹמְרִין לְבִי"ת מִי בְּרַאָה וּמְרַאָה בְּעוֹקֵץ שֶׁל אַחֲרֵיהּ זֶה שְׂלִפְנֵי בְּרַאָה וְכוּ' גַם הַקְשִׁית מַהִּיא דְהִנְהוּ דְרִדְקֵי דְפָרְקֵי הַבוּנָה דְנִתְּנָה סִימְנִים לְאוֹתֵיו' וְכוּ' וְכֹאֲלָהּ רַבּוּת עֲמָה בְּנִאָמָה וְטַעְמָה: וְזֶה תִּימָה גְדוּלָּה שְׂאִם כְּתִבוּ גְדוּלוֹת וּנְפִלְאוֹ' וְסִימְנִים עַל צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת לֹא אָמְרוּ שְׂאוֹתָן גְדוּלוֹת וּנְפִלְאוֹת וְסִימְנִים אֵינְהוּ בְּכְתָב עֲבָרֵי כִּי הִכִּי דְתִקְשִׁי לָהּ אֵלָא כְּתִבוּ לְנוּ אוֹתָן סִימְנִים וְאִינוּ רוֹאִים שְׂהֵם מְצוּיִים כְּלָם בְּכְתָב זֶה שְׂבִיזְדוֹ הַיּוֹם: וְאֵלְמָלָא דְאֲמְרִינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין מֵאִי כְּתִב עֲבָרֵי כְּתִב לְבוּנָה דְהִיגְנוּ כְּגוֹן אוֹתוֹ כְּתִב עֲבָרֵי לֹא הוּא יְדַעִי הִי

מַנְיָהּ הוּא אֲשׁוּרֵי אוּ עֲבָרֵי: וַיְהִיָּה אִיף שְׁיִהְיֶה כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּהַף שְׁקֵלָא וְטַרְיָא לָא שְׁיִיכָא אֵלָא לְגַבֵּי אוּתָן דְּפִלְיָגִי בְּאִי זֶה פְּתַב נִיתְנָה תּוֹרָה: וְאַפְּקִילוּ הֵכִי לָא תִקְשִׁי מִיַּדִּי כְּדַבְעֵי לְמַכְתָּב: וְהֵכִי אֵיתָא הָתָם פֶּרֶק פְּהֵן גְּדוּל מַר זּוּטְרָא וְאִי תִימָא מַר עֲוֹקְבָא בְּתַחֲלָה נִיתְנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּכַתְבַּ עֲבָרֵי וּלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ וְנִיתְנָה לְהֵם בְּיַמֵּי עֲזָרָא בְּכַתְבַּ אֲשׁוּרֵי וּלְשׁוֹן אַרְמֵי בְּרָרוּ לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל כְּתַב אֲשׁוּרֵי וּלְשׁוֹן הַקִּדְשׁ וְהַנִּיחֻוּ לְהַדְיוּטוֹת פְּתַב עֲבָרֵי וְכוּ' עוֹד שְׁם תַּנְיָא רַבִּי יוֹסִי אוּמַר רָאוּי הָיָה עֲזָרָא שְׁתַּנְתֵּן תּוֹרָה עַל יְדוּ לְיִשְׂרָאֵל וְכוּ' עַד וְאֵע"פ שְׁלֵא נִיתְנָה תּוֹרָה עַל יְדוּ נִשְׁתַּנָּה הַכְּתַב עַל יְדוּ שְׁנ' וּכְתַב הַנִּשְׁתַּנָּן פְּתוּב אַרְמֵי וּמְתוּרָגָם אַרְמֵי וּכְתִיב וְלֹא פְּהֵלִין כְּתַבָּא לְמַקְרֵי וּפְשָׁרָא לְהוֹדְעָא לְמַלְכָּא מְלַמַּד שְׁבָאוֹתוֹ הַיּוֹם נִיתֵן וְכוּ' עוֹד שְׁם תַּנְיָא רַבִּי אוּמַר בְּכַתְבַּ אֲשׁוּרֵי נִיתְנָה תּוֹרָה וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה אֲשׁוּרֵי שְׁמָאוֹשְׁרַת בְּכַתְבַּ: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוּמַר מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פֶּרְטָא מִשׁוּם ר' אֶלְעָזָר הַמּוֹדְעֵי כְּתַב זֶה לֹא נִשְׁתַּנָּה כָּל עֵיקַר שְׁנַאֲמַר וְנִי הַעֲמוּדִים מָה הַעֲמוּדִים לֹא נִשְׁתַּנּוּ אַף וְנִי לֹא נִשְׁתַּנּוּ וְכוּ' פְּלוּמַר דְּהוֹנוֹן הָיוּ עֲשׂוּיִין בְּיַמֵּי מֹשֶׁה כְּעִין הַנוֹיִן שְׁלָנוּ שְׁהוּן כְּעִין אֲוֹנְקֵלִיּוֹת אֵלְמָא בְּאֲשׁוּרֵי נִתְנָה תּוֹרָה וְלֹא נִשְׁתַּנָּה: וְיָדוּעַ הוּא דְאַף לְמַר זּוּטְרָא דְאַמַר בְּכַתְבַּ עֲבָרֵי נִיתְנָה תּוֹרָה לָא תִקְשִׁי מִיַּדִּי דְאוּתָן סִימְנִים שְׁנַתְּנוּ חֻכְמִים בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת נִתְנוּ אוּתָן בְּכַתְבַּ שְׁנִיתְנָה בּוּ תּוֹרָה בְּיַמֵּי עֲזָרָא דְהִינְנוּ כְּתַב אֲשׁוּרֵי שְׁלָנוּ: וְהָהוּ רַבְּנֵן דְּנִתְנוּ אוּתָן סִימְנִין אַחַר עֲזָרָא הָיוּ: וְהֵכִי נָמִי אִיכָּא לְתַרוּצֵי בְּרִייתָא דְקַתְנֵי וְאֵע"פ שְׁלֵא נִיתְנָה תּוֹרָה עַל יְדוּ שְׁל עֲזָרָא נִשְׁתַּנָּן הַכְּתַב עַל יְדוּ וְכוּ' דְאוּתָן סִימְנִין שְׁנַתְּנוּ בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת נִתְנוּ אוּתָן בְּאוֹתוֹ כְּתַב שְׁנַשְׁתַּנָּן פְּלוּמַ' שְׁנַשְׁתַּנָּן ע"י מְלָאָה כַּדְפִירֵשׁ"י ז"ל הָתָם וְהַעֲלוּהוּ עִמָּהֶם מֵאֲשׁוּר וְלֹא לְמִימְרָא שְׁהִיָּה כְּתַב עוֹבְדֵי כּוֹכְבֵי אֲשׁוּרִים כְּמוֹ שְׁעַל עַל דְּעַתָּה וְלִמְדוּ אוּתוֹ שְׁם וְהַעֲלוּ אוּתוֹ עִמָּהֶם אֵלָא שְׁנַשְׁתַּנָּה אֲזַ וְנִיתְנָה בּוּ תּוֹרָה ע"י עֲזָרָא וּמִשְׁם הַעֲלוּ אוּתוֹ: תַּדַּע דְאַפִּי מַר זּוּטְרָא גּוּפִיָּה דְאַמַר בְּכַתְבַּ עֲבָרֵי נִתְנָה תּוֹרָה אִיהוּ גּוּפִיָּה אִמַר דְּנִתְנָה תּוֹרָה בְּאֲשׁוּרֵי בְּיַמֵּי עֲזָרָא: וְקַאֲמַרִּי נָמִי הָתָם דְּבָאוֹתוֹ הַיּוֹם נִיתֵן: וְא"כ מַה מְקוּם יֵשׁ עִתָּה לְכָל הַנִּיּוֹתִיָּה וְסִפִּיקוּתִיָּה: וְאִיבְרָא וְדַאי דְאוּתָן דְּבָרִים שְׁכַתְבַּ כ"ת לָא שְׁיִיכֵי אֵלָא לְפִי דְרַבְּהַ שְׁחַשְׁבַּת שְׁאוֹתוֹ כְּתַב הָיָה כְּתַב הַדְיוּטוֹ' אֲשׁוּרִים שְׁלִמְדוּ אוּתוֹ בְּאֲשׁוּר וְהַעֲלוּ אוּתוֹ עִמָּהֶם שְׁכַתְבַּ זֶה לְשׁוֹנָה וְאִי כְּדַאֲמַרְן שְׁהַכְּתַב שְׁבִינְנוּ הַיּוֹם אִינוּ כְּתַב עֲבָרֵי מֵאִי אַכְפַּת לָן בְּצוּרַתָן שְׁל אוּתִיּוֹ' וּמִי גְּבַר חֻכְמַ יַחֲוֹשׁ לְקוּמְתָן וּמֵאִי הָיוּ הִנְהוּ מְלִי מְעַלְלִיתָא דְדַרְשׁוּ הִנְהוּ דְרַדְקֵי לְפַר' דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים עַל כְּתַב אֲשׁוּרֵי כְּנֹלָם לְאֲשׁוּר נִתֵן הַשֵּׁם סוּדוּתִיו וְעִדוּתִיו וְכוּ' ע"כ דְּבָרֵיָּה: אֲבָל לְפִי הָאָמַת דְּאוֹתוֹ כְּתַב נִיתֵן אֲזַ וְנִיתְנָה בּוּ תּוֹרָה ע"י עֲזָרָא אִין שְׁם קוּשְׁיָא כְּלָל דְּמַה לִּי נִיתְנָה בּוּ תּוֹרָה ע"י מֹשֶׁה אוּ עַל יְדֵי עֲזָרָא לְעַנְנֵן שְׁלֵא יְדַרְשׁוּ בּוּ חֻכְמִים וְיִתְנוּ סִימְנִים בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹ' שְׁלוּ: וְכ"ש לְדַבְרֵי כָּל אוּתָן שְׁאֲמַרוּ בְּאֲשׁוּרֵי נִיתְנָה תּוֹרָה: הִילְכַף לְדַבְרֵי הַכָּל אִין מְקוּם לְהַסְתַּפֵּק וְלֹא לְהַקְשׁוֹת כְּלָל: מִיָּהוּ אִי קוּשְׁיָא הָא וְדַאי קוּשְׁיָא לְמַאן דְּאִמַר בְּכַתְבַּ עֲבָרֵי נִיתְנָה תּוֹרָה הֵיכִי קַאֲמַר רַב חֲסִדָּא פַר' הַבּוֹנָה מ"ם וְסָמ"ף שְׁבִלּוּחוֹ' בְּנִס הָיוּ עוֹמְדִין וְעַל כְּרַחֲמֵי דְלֹא נִמְצָא זֶה אֵלָא בְּכַתְבַּ אֲשׁוּרֵי אֲבָל בְּכַתְבַּ עֲבָרֵי אִינָם כְּפֹה וְאַפִּי' בְּשַׁאֲר הָאוֹתִיּוֹ' שְׁל אוּתוֹ כְּתַב אִין בְּהֵן אוּת שְׁדוּמָה לְאֵלוּ כְּלָל: וְאֵע"פ שְׁקוּשְׁיָא זֹה קוּשְׁיָא יִשְׁנָה הִיא: נִרָא לִי בְּתִירוּצָא דְרַב חֲסִדָּא אֵלִיכָּא דְמַאן דְּאִמַר בְּאֲשׁוּרֵי נִתְנָה תּוֹרָה: וְאִיהוּ נָמִי נִרָאָה דְהֵכִי סְבִירָא לִיָּה: וְיִוְדַע אֲנִי שְׁנַתְּעוֹרַר כ"ת לְדַבְרֵים אֵלוּ מְמַה שְׁרָאִיתָ לְבַעַל סֶפֶר הַעֲקָרִים שְׁכַת' בְּמַאֲמַר שְׁלִישִׁי פַר' י"ו: וְכָל דְּבָרֵי שְׁם בְּזַה אִין לְהֵם לֹא מְלַח וְלֹא תַבְלִין לֹא רִיחַ וְלֹא טַעַם כְּעַקְר: וְלַעֲנִין

פסק הלכה אם נתנה תורה באשורי או בעברי כתב רב שרירא גאון ורבי האי גאון ז"ל בתשובה זה לשונם והלכת' כר' שכתב זה ניתן ע"י משה אלא שאין הלכתא פמותו כי נשתנה כתב התורה מישר' אלא הלכתא כר' שמעון בן פרטא שאמ' משום רבי אלעזר המודעי דהוא רב לכל אלו וכולן פתלמידי פתלמידי ונהרי רבן גמליאל הוא אומ' בכמה מקומות עדיין צריכין אנו למודעי: ועוד כי ראיות שלו ברורות הן דקאמר וני העמודים ופתרון וני פטי"ת זרפין: וכן צורתן פצורת ו"ו של פתב ולא נקרא ו"ו אלא שהוא דומה לזה הפלי או הפלי נקרא לפי שהוא דומה לזו של פתב וכן בית לא נקרא אלא שסתום מפל צדדיו ופתוח מאחד ועוד דקא מסתייע ממקומות אחרים דאמר' מ"ם וסמ"ף שבלוחות בנס היו עומדין וכו' ועוד ראיה ברורה כי הוא אומר בימי עזרא ועל היהודי' פכתבם וכלשונם לא נשתנה לא זה ולא זה ועוד דמסקנא דשמעתא כר' אלעזר המודעי והא קא מפרקי רבנן ומשנין אליביה: ומאי דקאמר' למה נקרא שמו אשורי שמאשור יצא מפרשי' אותו שמאןשר בתוכו: ומאי דקאמר בענין וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מסקי' ששתי תורו' פותבין אחת שיוצאת ונקנס' עמו ואחת מונחת לו בין גנזיו: ומאי דקאמר לענין ולא פהלין פכתבא למקרי אמרי לה לא מפני שהוא נכרי שלא ראוהו אלא בגמ' מפרש רב טעמא ושמואל טעמא ור' יוחנן ורב אשי דהוא פתרא טעמא להודיעה דכלהו כר' אלעזר המודעי סבירא להו ע"כ: ופי' טיית הוא לשון מהלשונות ותמצא זה פעמים רבות בערוף ועל הרוב הוא לשון ערב: ואתה דע לה שפאו לידי מאותן המטבעו' מפמה מיני' משוני' שקל ומחצית השקל ויש מהן שפתוב בהן שנת פה וכף לנחמת ציון שנת פה וכף למלה פלו': וראיתי באח' מהן צור' לולב אגוד פעין שלנו ואתרוג בצדו סמוך לאגודתו ואמ' לי יהודי אשפנזי שהיה בקי באותו כת' של השקל שראה אח' שהיה פתוב מהצד האח' בכת' יונים והארמ"ש שלקהם חקוקי' בו ומן הצד האח' פתוב כתב עברי: ונראה שהיה זה בזמן שהיו משועבדי' ליוני': ואמרו לי יהודים בכאן שראו ביד הנגיד ז"ל ג' או ד' דינרין של זהב מזוקק על צורת השקל עצמו וכתובי' באותו כת' והיה משקלם ו' דוקטי ויש עוד היום בידינו פרוטות של נחשת פתובים באותו כתב עצמו: ומה שהעולם אמרי' בכאן הוא כי התורה וספרי הקדש היו פותבים באשורי ודברי' של חול ושטרי הדיוטו' והמטבעות היו פותבין בכתב עברי: וכ"כ הרמב"ם ז"ל בתשובה הובאה באורחות חיים בהלכות ת"ת ז"ל ואסור לכתוב בכתב אשורי שבו נתנה תורה באמת אלא פתבי הקדש בלבד ומעולם לא זזו ישראל להיותם נשמרים מזה ואמנם אגרותיהם וספרי חכמותיהם וספרי חול שלהם הפל בכתב עברי וכל מה שחוקקים על המטבעות ועל שקלי הקדש: הפל בכתב עברי ובעבור זה נהגו הספרדיים וצ"ירו צורות אחרות באותיות עד שחזר פלו כתב אחר פדי שיהיה מותר להשתמש בו ע"כ: ואמנם הפותיים ספר תורה שלהם וכל ספריהם פתובים באותו כתב עברי: ועוד היום מתעצמים ואמרים שבאותו כתב ניתנה תורה ויש להם ספר תורה בשכם פתוב מימות פנחס בן אלעזר וכאלה רבות עמם עד יבא מורה צדק: עה עוד שאלת ממני להודיעה דעתי בענין קבלת עדות שלא בפני בעל דין וכו' לא נעלם מעיני כ"ת דזו הלכה פסוקה היא דאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד: וכתבו המפרשים והמחברים ז"ל דאפילו בדיעבד אין דנין על פי אותה עדות: וכן פתב הרמב"ן ז"ל בתשובה זה לשונו ועדות שקבלו אותה ב"ד שלא בפני בעל דין ודאי אפילו בדיעבד אינה עדות והכי מוכח פרק פיצד הרגל

ובפְּרָק הָאִשָּׁה שְׁנֵתְאֲרַמְלָה וּמַעְצָמוּ הוּא מְוַכְרַע לְפִי שְׁהֵם טוּעִים בְּדַבְרַ מְשֻׁנָּה וְאִין דִּינִיהֶם דִּין וְכוּ' ע"כ: וְכֵן פְּתַב הַר"א אה"ל וְכִינּוּ דְמִינְיָא לִן דְּאִין מְקַבְּלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין אִם עֵבְרוּ וְקַבְּלוּ לֹא עָשׂוּ וְלֹא כְּלוּם דְּהוּוּ לְהוּ טוּעִין בְּדַבְרַ מְשֻׁנָּה דְמִינְיָא לִן דְּחִזּוּר ע"כ: פֶּה פְּתוּב בְּשֵׁמוּ בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף פְּרָק הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא וּפְרָק פִּיצַד הַרְגֵּל וְכוּ': וְכֵן פְּתוּב בְּסֵפֶר חֻקוֹת הַדִּינִים זֶה לְשׁוֹנוּ אִין ב"ד מְקַבְּלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַעַל דִּין וְאִם קַבְּלוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּפָנֵי אִינוּ כְּלוּם לְחַיִּיב אֵת בַּעַל דִּין עַל פִּי אוֹתָהּ עֵדוּת פְּדֵאִיתָא בְּב"ק פְּרָק הַגּוֹזֵל: וַיֵּשׁ אוֹמְרִין שְׁפִינּוּן שְׁהַעִידוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין שׁוּב אִין חוֹזְרִין וּמַגִּידִין בְּפָנֵי פֶה גְרָאָה דַעַת הַרמ"ה ז"ל פְּרָק הַגּוֹזֵל וְכֵן הֵנָּה מְקַצֵּת הַמְּפָרְשִׁים ז"ל וַיֵּשׁ אוֹמְרֵי שְׁיִכּוּל לְחִזּוּר וְלִהְיֵיד בְּפָנֵי בַעַל דִּין וְכֵן עֵיקַר ע"כ: וְכֵן פְּתַב הַרמ"ה ז"ל בְּשִׁלְהֵי קַמָּא זֶה לְשׁוֹנוּ מִהָא שְׁמַעִינוּ דְּאִפִּילוּ בְּקַבְּלַת עֵדוּת בְּעַלְמָ' בְּלֹא פְסָקֵי הַשֵּׁת' לְדִינָ' אִין מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹן שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין וְכוּ' עַד וְאִי עֵבֵר וְקַבְּלָ לֹא כְּלוּם הוּא דְּהֵנָּה לְהוּ כְּמִי שְׁטַעָה בְּדַבְרַ מְשֻׁנָּה וְחוֹזְרִין וְכוּ' עַד דְּב"ד שְׁקַבְּלוּ עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין לֹא מְהַנִּיא הֵיא קַבְּלָה לְחַיִּיבֵיהּ לְהֵהוּא בַעַל דִּין כְּלָל ע"כ: וְכֵן פְּתַב הַרְשֵׁב"א ז"ל וְאִין מְקַבְּלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין אֱלָמָא הֵכִין הַלְכְּתָא: וּבִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דָּאִם קַבְּלוּם שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין לֹא עָשׂוּ וְלֹא כְּלוּם וְשִׁמּוּאֵל גְּמִי הֵכִי סְבִירָא לִיהּ דְּאִין מְקַבְּלִין אֱלָא אִם כֵּן פְּתַחוּ בְּדִינֵיהּ וּשְׁלַחוּ לִיהּ וְלֹא בָּא וְכִדְאָמַר רַב עוֹקְבָא דְּמִינְיָה דְּשִׁמּוּאֵל מְפָרְשָׁא לִיהּ הֵכֵן וְכוּ' ע"כ: וְכֵן גְּמִי פְּתַב הַרמ"ש ז"ל בְּתַשׁוּבָה גְּבִי הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ בְּסוּף כְּלָל מְוַהֲבֵיאָהּ גַּם כֵּן בְּתַשׁוּבָה אַחֲרַת בְּתַשְׁלוּם כְּלָל מ"ה הָאָמּוֹר לַעֲנִין גְּטִין בְּסוּף אוֹתָהּ שְׁאֵלָה אַרְנוּפָה הַמְּתַחַלַּת אִירַע מַעֲשֵׂה בְּשָׂכִיב מְרַע שְׁגָרַשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ עַל תְּנָאי וְכוּ' גְּבִי עֵדוּת שְׁנֵתְקַבְּלָה בְּעִיר אַחֲרַת שְׁלֵא בְּפָנֵי הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה וְכַתְּבֵי שֵׁם ז"ל וּבְנִדּוֹן זֶה לְאִסְוֹר אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ הַכּל מוֹדִים דְּבַעֲי' דְּרִישָׁה וְחִקִּירָה וְלִקְבַל הָעֵדוּת בְּפָנֵי בַעְלֵי דִינִין וּבְפָנֵי גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שְׁיַדְעוּ לְחַקּוֹר וְלְדַרוֹשׁ וְלֹא לְהַסְתִּיר עֲצָה בְּמַעֲמָקִים וְלְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל הָאִשָּׁה הַיּוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ וְכֵן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת אִין מְקַבְּלִין עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין: וְכַתְּבֵי רַבֵּינוּ יִצְחָק בַּר' אֲשֶׁר הִלּוּי ז"ל שְׁאִם קַבְּלוּ עֵדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין אִינוּ עֵדוּת לְדוֹן עַל פִּיו וְכוּ' ע"כ: וְכַתְּבֵי שֵׁם בְּחַתִּימַת דְּבָרָיו זֶה לְשׁוֹנוּ וְרָאוּי לְהַעֲנִישׁ לְכָל מִי שְׁהֵיָה בְּאוֹתָהּ עֲצָה וּבְאוֹתוֹ וְעַד לְקַבְּלַת עֵדוּת שְׁלֵא לַעֲזוֹ עַל אִשָּׁה הַיּוֹשֶׁבֶת בַּעְלָהּ שְׁלֵא בְּפָנֵיהֶם: ע"כ: וְכ"כ הַר"י בְּנו"ז: וְכ"כ הַרמ"נַע בְּתַשׁוּבָה הַכּוֹתֵב בְּסֵפֶר שׁוֹפְטִים בְּתַשׁוּבוֹת דְּשִׁיכֵי לְהַלְכוֹת עֵדוּת הַפְּתוּבוֹת בְּסֵפֶר הַדְּפּוּס הָאֲחֵרוֹן הַעֲשׂוּיִין בְּוִינְצִיאָה וְכ"כ הַר"י ב"ש ז"ל בְּתַשׁוּבָה זֶה לְשׁוֹנוּ הַלְכָה פְּסוּקָה שְׁאִין מְקַבְּלִין עֵדוּת אֱלָא בְּפָנֵי בַעַל דִּין וְאַפְּל' בְּדִינֵי מְמוֹנוֹ' פְּדֵאִית' בַּפ' הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ שֵׁם וְהוּעַד בְּבַעְלָיו יְבֹא בַעַל הַשׁוֹר וַיַּעֲמוֹד עַל שׁוֹרוֹ וְהִסְפִּימוּ הַמְּחַבְּרִים ז"ל שְׁאֵף בְּדִיעֵבַד אִם קַבְּלוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּפָנֵיהֶם אִין עֵדוּתוֹן עֵדוּת אִין צְרִיף לְוֹמַר בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת הַחַמּוּרִים: וְכֵן אִיתָא בְּמַסְכַּת סְנֵהֲדָרִין פְּרָק כְּהֵן גְּדוּל גְּבִי עֲוֹבְדָא דִּינְאֵי מְלָכָא: ע"כ: וְתַמְהַנִּי עַל הַמְּסַתְּפָקִים בְּדַבְרַ זֶה וְלֹא יוֹדוּ עַל הָאָמֶת אֲשֶׁר הִיא עֲטָרַת הַחֻקִּים: עו עוֹד פְּתַב כ"ת בְּעִנְיַן הַשְּׁלִיחַ קַבְּלָה שְׁנֵאֲבַד לוֹ הַמַּעֲשֵׂה ב"ד שְׁעָשׂוּ לוֹ בְּעִיר אַחֲרַת אִיף קַבְּלַת הַגָּט וְגַם הַגָּט לֹא הָיָה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ שְׁלֵיחַ הַנֵּז' וְהַשְּׂאִי הָאִשָּׁה עַל פִּי כְּתָבוֹ שְׁכַתְּבֵי שְׁקַבְּלַת הַגָּט וְנֵאֲבַד הַמַּעֲשֵׂה ב"ד וְכוּ' מִה שְׁכַתְּבֵי כ"ת בְּזֶה אָמֶת וַיִּצִיב וּדְבָרִים פְּשׁוּטִי הֵם שְׁאִין לְהַתִּירָה אִפִּי' אִם הָיָה אוֹמֵר דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפִיו וּמְשֻׁנָּה שְׁלִימָה הִיא פְּרָק הַתְּקַבְּלַת הָאִשָּׁה שְׁאָמְרָה הַתְּקַבְּלַת לִי גְּטִי צְרִיכָה שְׁתִּי פְתִי עֵדִים שְׁנִי שְׁיֵאֲמְרוּ

בפנינו אמרה ושני' שיאמרו בפנינו קבל וקרע וכו' וכת' הרמב"ם ז"ל וצריכה שני עדי
שיעידו שהגיע הגט ליד שלושה וכו' וכן פתבו המפרשי ז"ל וכ"כ הרב בעל העיטור ז"ל
האשה שאמרה התקבל לי גטי צריכה שתי פתי עדי שני' שיאמרו בפנינו אמרה ושנים
שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפי' הראשונים הן הן האחרונים או אחד מן הראשונים ואחד
מן האחרונים ואחר מצטרף עמהם ומסתברא דוק' דליתיה לשליח פשר אבל איתיה
לשליח פשר שליח נעשה עד לקבלה פלומ' להצטרף עם עד אחר: ירושלמי שנים אומ'
בפנינו אמרה ואין שנים אומ' בפנינו קבל וקרע והוא מודה שנים אומרים בפנינו קבל
וקרע ואין שנים אומ' בפנינו אמרה והיא מודה יצטרף השליח תפטר שלא היה קרוב
הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח ע"כ בעיטור: ודברים פשוטים הם שאין צריך להאריך
בהם ולא לשאול עליהן ואותו שהשיאה על פי כתב השליח ראוי לעונש גדול דבפירוש
אמרו ז"ל מי שאינו יודע בטיב גטין וקדושין לא יהיה לו עסק עמהן: ומענין הזונו'
המנאפת מקניה איני זוכר אם השבתי לכ"ת אבל יראה לי שפסק כ"ת בא אלי וראיתי
דבריה דברי יושר ונדעת שפתיך ברור מללו ומי הוא זה ואי זה הוא מי שיעלה על דעתו
שאינה אסורה לבעלה אותה ארוה שהיה פרסה בין שינייה לדברי השתי פתות: והטענה
הגדולה שסומכין עליה הפת האחת המנגדת היא שחזרה לומ' פלוני אנס אותי בתוך
ביתי: אחר שהיתה אומרת מקודם שהיה בטנה תפוח מחמת חולי: ואם פדבריהם פן הוא
כל אשה שתזנה תחת בעלה ויהיה פרסה בין שינייה או שנמצא עוכרה בצדה תאמר פלוני
אנס אותי בתוך ביתי ותהיה מותרת לבעלה: דברים אלו אסור לשומעם אף פי להאמין
בהם ואם היה להם עונים לראות היו רואין שאינה נאמנת לומר פלוני בא עלי ואיך
תהיה נאמנת עליו שאנס אותה: ועמל הוא בעיני להאריך בזה ולהביא ראיה עליו ודבר
זה ברור בתשובת רב שרירא גאון ז"ל ורבני' האי גאון ז"ל בענין אשה שהלה בעלה
למדינ' הים ויצתה מעוברת וקודם שיתפרסם הדבר יצא עליה קול שהיא מעוברת והיא
היתה מכחשת ואומרת שאין שם עבור אלא פרסה תפוח מחמת חולי ולאחר כך הנפר
עבורה והביאה לב"ד ואמרה נאנסה בבית המרחץ אם מותרת לחזור לבעלה או לא:
והשיבו באריכות ובחתימת דבריהם פתבו ז"ל פיון דזנות שכיחא ואונס לא שכיח לא
שבקי' מידי דשכיח ואזלי' בתר מידי דלא שכיח ועוד אמרי' האומ' פתח פתוח מצאתי
נאמן לאוסרה עליו והוינו בה אמאי ספק ספקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ספק
באונס ספק ברצון ומפרקי' לא צריכה באשת פהן דאפילו באונס נאסרת אי בעית אימא
באשת ישראל פגון דקביל בה אבוה קדושין פחות' מבת שלש שנים ויום אחד דלאו בת
ביאה היתה קודם לכן דנדאי כשהיא ארוסה נבעלה ואפתי הנה ליה למפרך ספק באונס
ספק ברצון ומדלא פריך מפלל דשמא באונס לא אמרינו: הילכך אסורה על בעלה איסור
גמור והולד ממזר גמור ע"כ: והיינו הגדון שלנו בעצמו: ואותן שהיו מצדדין להתיר
אותה לבעלה עתידין ליתן את הדיו: והשם יצלינו מעונש הדיו: נאמנה משה בכה"ר
יצחק זלה"ה ה' אל אשקר נר"ו: עח שאלה יורני א"א מורי ורבי מה משפט האומר בגדר
שלא אעשה כן וכך נעשאו אם עבר על הגדר או לא: תשובה כבר נשאל הרמב"ם ז"ל
על דבר זה וזה לשון השאלה העתקתיה מלשון ערב שאל אותו על אדם שאמ' נדר שלא
אוכל או שלא אשתה וכיוצא בזה אם יתחייב בדבר זה כמו נשבע או לא: והשיב ז"ל לא
יתחיי' בדבר זה כלל לפי שלא אסר על עצמו בלשון איסור ולא נדר בדבר הנדר ר"ל

ש'יאמ' הרי זה קרבן או חרם וכיוצא בזה והפתו' אומ' איש פי ידור נדר לאסור אסר
ש'יהיה הגדר בשיאסור אבל לשון נדר בלבד אינו דבר: אבל אם היה הנודר עם הארץ
פותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יקלו בנדרי' וכת' משה ע"כ: עט שאלה גם יורני
אדוני מורי ור' פדת מה לעשו' בנוש' אשה קטלני' לדע' הרמב"ם ו"ל לפי שמצאתי בה
דעות שונות: תשובה דבר זה פי' אותו הרמב"ם ו"ל בתשובה העתקתיה לה מלשון ערב
ומשם תבין עיקרו של דברים וזה לשון השאלה והתשובה: מה יאמ' אדוננו בראובן שנשא
אשה אלמנ' ומת וחי' לרבנן שבק ולא היו לו בני' אלא אח מן האב ובקש היבם ליבם
זקוקתו ולא רצתה ונחלקו התלמידים יש אומר' כי דין יבמה מורדת פדין אשה מורדת
על בעלה אף ביבמה זו אין דין זה שהיא אסורה להנשא לשלישי ומביא סיוע לדבריו
מדברי חכמים שאמרו כי יבמה מוחזקת לא תנשא שהרי אמרו נשאת לראשון ומת לשני
ומת לשלישי לא תנשא לפי שהיא ספק נפשות ומצינו שהוא דוחה מילה שנכרתה עליה
י"ג בריתות הוא שאמרו מלה ראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול אע"פ שהוא בכרת
כ"ש שספנת נפשות ידחה היבם הואיל ונדחה בתליצה ידחה מחמת הספקה ויחלוץ לה
היבם ולא תפסיד היבמה דבר על אשר מרדה כיון שהיתה אסורה לינשא: ויש אומרים
פי' אין חילוק בין יבמה מוחזקת לשאינה מוחזקת כיון שמוחזקה ליבם ומרדה בו דינה פדין
מורדת: ועוד שמצנת יבום קודמת למצנת תליצה: יורנו אדוננו ושכרו כפול מן השמים:
תשובה תמהנו מאד מתלמידי חכמים עסקינו בתורה תמיד יסתפק להם המעלו' המוכנו'
לדבר זה ולא יחלקו בין דבר אסור מן התורה לאסור מדבריהם לדבר המרוחק מחמת
ספקה ואין בו איסור ואתמה היא? ידמו ספק נפשות הבא בידיהם לספק נפשות הנופל על
צד הניחוש והפחד והתמהון שיש ברוב השעות שישנוקו בהן הגופות החלשי' בבניינם ודי
למבין בדבר זה עיקר התשובה: ומה שאמרו צריכים לדעת שאלו המוחזקות מרוחק
הנשואין שלהן ואין איסור בעקרו: אין חילוק בין איש ישא מוחזקת או יאכל מפי' שא
דאסר גנא וכיוצא בזה ומעש' בא לידינו בכל ערי ספרד תמיד ימותו לאשה בעל אחר
בעל ולא תמנע מן הנשואין אם היא בשנים של בחרות כדי שלא תבוא לידי זנות: ומצינו
חכמי התלמוד שלא חששו לאיסור ושחררו לאמתא כדי שלא יכשלו בה פריצים: והיא
נגרם אנחנו שיצאו בנות ישראל לתרבות רעה: ואע"פ שיש חכמים שסובר' שלא
תנשא מוחזקת אע"פ כן אומרים לה אם תמצאי מי שיקדש אותה לא נחייבנו לגרש והיו
מצרימין ומקדשין בפני שני עדים ואח"כ כותבין לה ב"ד כתובה ומכניסין אותה לחופה
ומברכין ז' ברכות הואיל ונתקדשה כן היו עושין ב"ד של רבינו יצחק בעל ההלכות וב"ד
של רבי' יוסף הלויז"ל תלמידו וכל הבאים אחריהם וכן עשינו אנחנו במצרים הוראה
להתיר שלא במקום מצוה רצונו לומר בנשואין דעלמא אבל ביבמה לדחות מצוה מפני
חשש זה לא שמעתי מעולם ולא חשבתי שיעלה על לב חכם בעולם: והלכה למעשה
בנשים כאלו שנתבמו ולא ראיתי שום חולק ואין ראוי לישא וליתן בדבר זה כלל: וזאת
היבמה יש לה דין כל יבמה ותתיבם: ואם תמרוד תצא בלא כתובה: וכבר ידעתם שמצנת
יבום קודמת למצנת תליצה ואפילו אינו מתפנין לשם מצוה אלא לנוי או לממון שכשמת
אחיו בלא בן הותרה לו וסר האיסור שלה אבל לאבא שאול שסובר מצו' תליצה קודמת
סובר דאיסור אשת אח דחזי מפני היבום ואם כיון לדבר אחר חוץ מהמצוה כאלו פגע
בערוה ואין הלכה כמותו כמו שפירש בגמ' וכתב משה עכ"ל: והנה נתבארה דעתו ו"ל

הַיְשָׁרָה וְאִין בְּדַבְרֵיו כּוֹשֵׁל: וְשָׁלוֹם רַב וַיִּשַׁע יִקְרַב כְּנֶפֶשׁ אַבִּיךָ מִשָּׁה: שְׁאֵלָה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה
דְּהָ וְדִין בְּרֵאוּבוֹן וְשִׁמְעוֹן שְׁפָגְעוּ בְּעוֹבֵר כּוֹכְבִים אֶחָד שְׁהִיָּה לּוֹ קִצַּת סְחוּרָה לְמַפְנֵי וְהַתְּנוּ
בֵּינֵיהֶם שְׁפָל מִי שְׁיִקְנָה מֵהֶם אוֹתָהּ סְחוּרָה מְאוּתוֹ עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁיִתֵּן לְחַבְרֵיו הַחֲצִי וְלֹא
הִיָּה בֵּינֵיהֶם קִנְיָן אֲבָל נִשְׁבְּעוּ זֶה לְזֶה עַל כֶּף וְהִלֵּף שִׁמְעוֹן וְקָנָה אוֹתָהּ סְחוּרָה לְעֲצָמוֹ וְלֹא
רָצָה לִיתֵּן לְרֵאוּבוֹן הַחֲצִי מֵהַ דֵּיין נוֹתֵן וְשִׁכָר הַרְבֵּה תִטּוֹל: תְּשׁוּבָה נֵר' לִי דְמַצֵּד הַדֵּיין
אִין שִׁמְעוֹן חֲזִיב לִיתֵּן לְרֵאוּבוֹן דְּבָר מְאוּתָהּ סְחוּרָה דְּהִנֵּף דְּבָרִים דְּבָרִים בְּעֵלְמָא נִינְהוּ
וְאִין לְהֶם שׁוֹם קִיּוֹם כָּלֵל וְנֶאֱפִי' אִם הִיָּה בֵּינֵיהֶם קִנְיָן אִין הַקִּנְיָן מוֹעִיל בְּזֶה כָּלּוּם דְּהִרִי
אִין פֶּאן דְּבָר עַל מַה שְׁיִחְוִיל הַקִּנְיָן דְּמָה הַקִּנְיָן זֶה לְזֶה אֲלֵא דְדְּבָרִים בְּעֵלְמָא הוּא: וְכֹן
מְצֵאתִי בְּתִשׁוּבָה לְאַחַד מִן הֶרְאִשׁוֹנִי ו'ל וְשִׁשְׁאַלְתָּ רֵאוּבוֹן וְשִׁמְעוֹן וְלֹוי תִּגְרִי הוּוּ וְאַתָּא
גְּבַר' וְאִימִי זְבִינָא וְאַזְלוּ לְמַזְבִּינְיָה וְאַתְרָמוּ תְּלַמְתִּיהוֹן וְאַתְנוּ בְּהַדִּי הַדְּדִי דְּכָל סַד מִינְנָא
דְּזַבִּין לְהוּי בְּשׁוֹתְפוּתָא דְּכּוֹלְנָא וְלִכְתֵּר כְּמָה יוֹמִין אֲזַל רֵאוּבוֹן לְחֻדְיָה וְזַבְּנִיָּה וְכַד יָדְעוּ
בְּיָה שִׁמְעוֹן וְלֹוי אָתוּ וְאַמְרוּ לִיָּה אִימִי לְזַבְּנִיָּה וְלִיָּהוּי בְּשׁוֹתְפוּתָא דְּכּוֹלְנָא כְּתַנְאִי דְּהִנֵּה
בֵּינָנָא: וְאַמְר לֹוֹן רֵאוּבוֹן דְּמִילְתָא בְּעֵלְמָא הוּא דְאַמְרֵן בֵּינֵי הַדְּדִי וְלֹא תִנְאַה הוּא: הַכִּין
אִיתְחַזִּי לְנָא מִילְתָא דְּלִית לְהוּי לְשִׁמְעוֹן וְלֹוי שׁוֹתְפוּ' בְּהַדִּין זְבִינָא דְּזַבְּנִין רֵאוּבוֹן דְּלֵא מִיבְעִי'
דְּלֵא הָנָה לְהוּי קִנְיָן אֲלֵא אִפִּי' הָנָה לְהוּי קִנְיָן לֵא אִית לְהוּי לְמַתְבַּעֲיָה לְרֵאוּבוֹן בְּהַדִּי זְבִינָא
דְּזַבְּנִין רֵאוּבוֹן דְּהִנֵּה לִיָּה קִנְיָן דְּבָרִים בְּעֵלְמָ' וְלֵא קִנְיָן וְכ"ש הֵכָא דְּבָרִים בְּעֵלְמָא הוּוּ וְלֵא
הָנָה שִׁם קִנְיָן דְּלֵא אִית לְשִׁמְעוֹן וְלֹוי לְמַתְבַּעֲיָה לְרֵאוּבוֹן מַחְמַת שׁוֹתְפוּתָא דְּהַדִּין זְבִינָא
בְּשׁוֹם מְדַעַם עַכ"ל: מִיָּהוּ גַבִּי עוֹבְדָא דִּילָן אַף אִם מְדִין הַקִּנְיָן אִינוּ חֲזִיב לְקִנְיָן תְּנָאוּ מַצֵּד
הַשְּׁבוּעָ' חֲזִיב לְקִנְיָן תְּנָאוּ פְּדִי לְקִנְיָן שְׁבוּעָתוֹ: וְכ"כ הִרִי"ב ש"ו"ל בִּסְפ' תְּשׁוּבוֹתָיו הַשְּׁנִי
סִי' קמ"ט גַבִּי מִי שְׁמַכֵּר לְחַבְרֵוֹ סְחוּרָה בְּשִׁשִּׁים זְהוּבִים וְקִבֵּל עַל עֲצָמוֹ שְׁאֵם לֹא יִתֵּן לּוֹ
אוֹתָהּ סְחוּרָה לְחֲצִי שְׁנָה יִפְרַע לּוֹ בְּעֵבוֹר מְאָה זְהוּבִים וְנִשְׁבַּע עַל זֶה שְׁאִין פֶּאן רַבִּית אֲלֵא
קִנְס הוּא וְכו' וְכַתֵּב שִׁם שְׁאֵף אִם מְדִין הַקִּנְיָן אִינוּ חֲזִיב לְהַשְׁלִי' תְּנָאוּ מ"מ פְּדִי לְקִנְיָן
שְׁבוּעָתוֹ חֲזִיב לְהַשְׁלִים וְכ"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַשְׁלִים וְכו' ע"כ: הָא קָמֵן בְּהַדְּדִי דְּחֲזִיב לְקִנְיָן
תְּנָאוּ פְּדִי לְקִנְיָן שְׁבוּעָתוֹ וְכ"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל כֶּף: וְשָׁלוֹם רַב וַיִּשַׁע יִקְרַב כְּנֶפֶשׁ נְאֻמָּה:
מִשָּׁה בַּכְּהַר"ר יִצְחָק זֵלֶה"ה ה' אֵל אִשְׁק"ר נ"ר: פֶּא שְׁאֵלָה יוֹרְנוּ רַבִּינוּ וּמוֹרְנוּ שׁוֹרֵת הַדֵּיין
בְּאַדָּם שְׁהִיָּה מִתְקוּטֵט עִם חֲבֵרוֹ וּבְכָלֵל הַדְּבָרִים אֲמַר לּוֹ אֲנִי אִינִי מְמַזֵּר אוֹ אִינִי עֲבַרְיָן
וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה אִי הוּי כְּאֵלּוּ פִּירֵשׁ וְאַמְר כְּמוֹהּ אוֹ לֵא: תְּשׁוּבָה נֵר' לִי דְּהוּי כְּאֵלּוּ פִּירֵשׁ וְאַמ'
לּוֹ כְּמוֹהּ וְכֵאלּוּ אִמ' לּוֹ בְּפִירוּשׁ שְׁהוּא מְמַזֵּר אוֹ עֲבַרְיָן: דָּאִם לֹא פֶּן לֵאִי זֶה עֲנִין קֵאמ'
אֲנִי אִינִי כֶּף וְכֶף וְהִלֵּא הָאֲחֵר לֹא אִמ' לּוֹ שְׁהוּא כֶּף לְשִׁישִׁיב לּוֹ אֲנִי אִינִי כֶּף אֲלֵא פְּשִׁטָּא
דְּאִין הַכּוֹנָה אֲלֵא לּוֹמ' לּוֹ אֲנִי אִינִי כֶּף וְכֶף כְּמוֹהּ: וּמוֹכְחָא הָא מִילְתָּא מֵהַהוּא עוֹבְדָא דְּסוּף
פֶּר' אֵלּוּ מְצִיאוֹת דְּאִיתְמַר הֵתֵם וְלַעֲנִין אֲבָדָה בְּמָקוֹם אֲבִיו אִינֵן חוֹזְרִין אֲלֵא לְרַבּוֹ מְנוֹבְהָק:
בְּעָא מִינְיָה רַב חֲסֵדָא מְרַב הוֹנָא תְּלַמִּיד וְרַבּוֹ צְרִיף לּוֹ מֵאִי: אִמ' לִיָּה חֲסֵדָא חֲסֵדָא לֹא
צְרִיכְנָא לָּהּ אֶת צְרִיף לִי עַד אַרְבַּעִין שְׁנִין אִיקְפְּדִי אֶהְדְּדִי וְכו' מִשְׁמַע מֵהֵכָא דְּדְּבָרִים כְּגוֹן
אֵלּוּ סְתָמֵן הוּי כְּפִירוּשָׁן דְּהָא אִיָּהוּ לֹא אִמ' לּוֹ אֲלֵא תְּלַמִּיד וְרַבּוֹ צְרִיכִי' לּוֹ סְתָם וְנֶאֱפִי' הַכּוֹ
הַבִּין רַב הוֹנָא וְדָן מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים כְּאֵלּוּ אִמ' לּוֹ וְרַבּוֹ צְרִיף לּוֹ שְׁאֵתָה צְרִיף לִי: וְאַע"ג
דְּאַפְשָׁר לּוֹמ' שְׁרַב חֲסֵדָא הִיָּה מְדַבֵּר לְפִי תּוֹמּוֹ וְלֹא נִתְפַּוּוֹן לְכֶף מ"מ כֶּף נִרְאִין הַדְּבָרִי'
וְכֶף דָּן מִהָן רַב הוֹנָא: וְהַכִּי נָמִי אִיכָּא לְמִימַר גַבִּי עוֹבְדָא דִּילָן דְּכֶף נֵר' הוֹכַחַת הַדְּבָרִים
דְּהוּי כְּאֵלּוּ פִּירֵשׁ וְאַמְר לּוֹ כְּמוֹהּ כְּדֻאֲמָרוֹ: וְכַמְדוּמָה לִי שְׁכֶף רֵאִיתִי בִּימֵי חוֹרְפֵי כְּתוּב

בהגהה אחת ואיני זוכר המקום: ושלום רב כנפשי: משה בכמהר"ר יצחק זלה"ה ו' אל
אשק"ר נ"ר: פב תשובת שאלות הגיעוני אגרותיך עם תשובתך הרמתה שהשבת בענין
הלעז שיוצא על כה"ר מיכאל הכהן: וכל דבריה שם ישרים וברורים אין בהם נפתל
ועקש: ולא מקום למתעקש וראיתי לכתוב לכ"ת קצת מתשובת הריב"ש ו"ל שכתב
בענין פיוצ' בזה זה לשונו ואע"פ שהיא נאמנת להכשיר הולד אינה נאמנת להוציא ממון
מחזק' שמעון אין צריה לומר בנדון זה ששמעון מכחיש אותה ואומ' שלעולם לא בא
עליה שאם פן כל הזונו' פשתתעברנה תאמרן שהם מענברו' מגדולי הארץ: ועוד דאפי'
באשתו העומדת תחתיו ומשמשתו וילדה לו בנים האמינה תורה לאב לומר זה אינו בני
וממזר הוא דמיימא לן כר' יהודה דאמר נאמן אדם לומר זה בני בני בכור ואפי' אמר פן
על תינוק בין הבני' כדאפסיקא הלכתא פותיה בפ' יש נוחלין וכשאומ' על הקטן שהוא
בכור הריהגדולי' ממזרים ואע"פ שהיו מוחזקין בהן שהם בניו התורה האמינתו מדכת'
יכיר יפירנו לאחרים: וכן פסקו הגאונים ו"ל וכן כתב הרמב"ם ו"ל פ"ב מהלכות נערה
בתולה גבי אנוסה שעברה: ועוד כתב בסמוך זה לשונו אשת איש שהיתה מעוברת
ואמרה עובר זה אינו מבעלי אינה נאמנת לפוסלו ונהרי הבן בחזקת פשרות שלא האמינה
תורה אלא האב" אמ' האב אינו בני או שהיה בעלה במדינת הים הרי זה בחזקת ממזר
עפ"ל: עוד כתב שם הריב"ש ו"ל ואפילו אם נודע שבא עליה שמעון והיא טוענת פריא
שהיא מעוברת ממנו פיון שאין שמעון מודה לה בזה הרי אפשר שנתעברה מאחר דכי
היכי דמפקרא נפשה לגבי שמעון מפקרא נפשה לגבי אחרוני' כדאמרי' בפ' אלמנה לכהן
גדול בסופו ע"כ: וכ"ש בנדון הזה שלכם שאין בלעז שיוצא על כ"ר מיכאל שום חשש
פלל כמו שכתב כ"ת ודברים פשוטים הן האריכות בהן קיצור: וכיון שהוא מוחזק
אצלכם באדם פשר ובעל מעשים ראוי לגעור בה ולקנוס אותה שלא תוסיף עוד לומר
שהיא מעוברת ממנו וגם לגעור במוציאי הלעז והדבה: פי רעתם רבה: פג ובענין קדושי
הבחורה של קניא"ה עמדתי על עדויות השלשה עדים שנגדמנו להעיד ומצאתי זה אומ'
בכה וזה אומר בכה וזה אומר לא בכה ולא בכה: ולענין הדין נראה לי דהנה קדושין לאו
קדושין ניהו ולית בהו מששא כלל מכמה אנפי אשר עוררתם אתם על קצתם ורציתם
לדחותם בקש והם אינם זנים ממקומם: חזא דאין שם פי אם עד אחד דעדות העד השני
שהעיד שאמר לבחורה זה אני נותן לה לאשתי לית בה ידיים מוכיחות פלל ולא אומ'
מוכיחות אלא אפילו ידיים לא הוו דבכי האי גוונא לא ידעין מי היא המתקדשת ולא למי
היא מתקדשת דהאומ' לאשה זה אני נותן לה לאשתי לא משמע אלא לשמור אותו לאשתו
או לתת אותו לה אם בעל אשה הוא ואם אין לו אשה אומר לה הילך זה ליתן אותו
לאשתי כשאקדש אותה וכיוצא בזה ואין פאן לא ידיים ולא רגלים שנותן אותו לה בתורת
קדושין שתתקדש היא לו: וכבר כתבנו במקומות רבים דאפי' אמר לאשה תהי מקודשת
בזה ולא אמ' לי דאינה מקודשת וכמו שכתב הריא"ף והרשב"א והרא"ש והר"ן
והמפרשים וק"ל: וכ"ש האומ' זה אני נותן לה לאשתי דלא מילתא היא כדאמרן: ועוד
דהשני עדי' מכחישין זה את זה דהאח' העיד שאמ' לה בלשון הקדש תהי לי מקודש' בזה
והאח' אמ' שאמ' לה בלשון יון זה אני נותן לה לאשתי ואין לה הכחשה גדולה מזו: ואף
העד הג' הכחיש את שניהם ואמ' שלא היה שם קדושין פלל: פד ועוד שזה העד הג'
שנתעוד להעיד עם השנ' האחר' היה קרוב וקיימ' לן נמצא אח' מהם קרוב או פסול אין

עדותן עדות: ואע"ג דזה העד הקרוב הכחיש את השנים האחרים ונר' ממה שכתבו התוס' בשלהי פ' זה בורר גבי פלוגתא דב"ש וב"ה באח' אומר מאה ואחד אומר מאתי וכו' דלא אמרי' נמצ' אחד מהן קרוב או פסול אין עדותן עדות אלא היכא דמסייעי אהדדי אבל היכא דמקחשי אהדדי לא ע"כ: כל המפרישים והמחברים ז"ל לא חלקו ולכללי עלמא כיון שאמרו שהמקדש הזמין לאותו קרוב להעיד עם האחרים והלכו פולן להעיד ביחד ובאו שלשתן ביחד להעיד לפני ב"ד אין עדותן עדות ואין העדות מתקיימת בשאר ואע"פ שהכחיש את האחרים וכ"ש דדברי התוספות לא למעשה אתאמרו התם ולא להלכ' אלא דחזית קשיא בעלמא ולא סמכינן עליהו כלל: וכי תימא תיפוק לי משו' דהכחיש האחד את השני' דאין עדותן עדות כדאמרינן פ' זה בורר וכו' שכת' הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות עדות שאם הכחיש האחד את השנים אפי' בפדיקות עדותן בטלה ע"כ: ואע"ג דלא אמרו הכי אלא גבי דיני נפשו' מ"מ אין לחלק דבעיקר העדו' לא שנא נפשו' ולא שנא ממונ': וא"כ הכא נמי נמי דאין עדותן עדות כיון שהכחיש האחד את השנים: ואיכ' למימר דאם לא היה המכחיש קרוב אין הכי נמי אבל כיון דקרוב הוא אין הכחשתו הכחשה ואין בעדותו שום ממש לא להכחיש ולא להזים: פה ומה שכתבת דבעידי קדושין נמי בעי דרישה וחקיר' אין הדין כן וכמו שכת' הרמב"ם ז"ל: וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשוב' בפ' אין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה בין בגרושין בין בקדושין דקי"ל כת"ק דרבי טרפון ורבי עקיבא וכן דעת רבותי והגאונים ז"ל והר"ם במז"ל: ומורי הרמב"ם ז"ל האריף בזה ונתן טעם בדבר אלא שהם דברים ארוכים ע"כ: וכ"כ ג"כ בשלהי יבמות מיהו אם נר' לדיינים שיש צד רמאות באותה עדות אז דורשין וחוקרין: וגדולה מזאת כת' הריב"ש ז"ל גבי עדות קדושין דהיכא דאיכ' חשש רמאו' דבעינן דרישה וחקירה ולא עשו אותה יכול העד לחזור בו כיון שעדיין לא נשלמה העדות ומוכח לה מירושלמי דראש השנה דתני התם עדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאיסור בין להתיר בין לזכות בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו מבידין היינו הרי אלו נאמנים משנחקרה עדותן בב"ד אמרו מבידין היינו אין נאמנים: ע"כ: פו גם עמדתי על תשובת כ"ת בענין בית הפנסת של פמגוש"תא וישרה בעיני אבל תשובת החכם הבאה ממרחק ששלחת אלי לא ראיתי בה שום ממשות: וראיתי לעורר לכבוד תורתך על קצת מהשבובשים אשר באו שם אף על פי שיודע אני כי לא נעלמו מעיניך רובם ככלם: חזקא שהוא כתב בתחלת דברי פיהו ז"ל ובמאמר רבי שמואל בר נחמני פרק בני העיר לא התיר אלא בכפרים ואין לומר לאו דוקא כפרים אלא אדרבה דיש לנו לומר דקשיא מדידה אדידה דמרישא משמע דלא התיר אלא בית הפנסת של כפרים הא של עיירות אסור: ובסיפא דמילתיה אמר ושל כפרים אסור הא של עיירות מותר עכ"ל: ואני אומר דאדרבה היא הנותנת לומר דלאו דוקא כפר כי היכי דלא תקשי רישא דמילתיה לסיפא: וכל שכן דלפום תירוץא דיליה שכתב בסמוך דסתם עיירות הוו להו ככפרים דרובא דידהו לא אתי להו מעלמא וכו' על פרחין דהיינו תירוץא דמילתא דאמרן דלר' שמואל בר נחמני לאו דוקא כפרים אלא ה"ה לכל סתם עיירות והנה נפל כמה שברח ואינו מרגיש: עוד כתב בחתימת דבריו בפסקא דמילתא כי לפי שאין קדושת בית הפנסת אלא מדרבנן כל ספק שישתפק בו ראוי להקל בו ואם היה איסור דאורייתא היה הולך בספיקא להחמיר וכשעשה הספקות כתב שהוא ספק ספקא דאורייתא לה

מעלמא ספק לא אתי ואם תמצא לומר אתי שמא באותו זמן היה שם ראש ישיבה דאדעתא דידיה אתי עכ"ל: וידוע הוא לתינוקות דספק ספיקא לקולא ואפילו בדאורייתא ונעלם ממנו והוא לא ידע ואצבעותיו פותבות ולבו לא יבין: ולענין הדין בנדון זה נראה לי דאפילו אם היתה פמגושת"א פרה גדול פנינה העיר הגדולה ונהיה בה בית הפנסת חרבה פזאת יכולין לבנות בה אותן בתים שזכרתם להקדש ולא אומר יכולין אלא מצוה לבנותן וכל הזריז הרי זה משנפח מהטעם האחרון שזכר כ"ת שנתנו העובדי פוכבי" עיניהם בה לעשות ממנה בית לעבודת פוכבי' ואינה צריה להביא ראיה עליו דאין לה אדם מישראל ואפילו בסוף העולם שיעלה על דעתו שתהיה בית הפנסת חרבה ומזמנת ומוכנת לעשות טעות לעבודת פוסבי ולא יבנו בה הקדשות לב"ה האחרת פאשר אמרתם: וכ"ש בהספמת כל אנשי העיר קטנים וגדולים ולא היה דבר זה צריה לשאול עליו: וכ"ש דאפילו בלא חשש עובדי כוכב"יש מן המפרשים שפתב דאפילו של פרפים בבנינה יכולין שבועה טובי העיר הברורים למפור אותה ואפילו אחד הברור וכל שכן דאין פאן מכירה אלא בנין מקום חרב לעשות בתים להקדש אף כי אם יצטרכו לאחד מהם או לכלם לעשות מהם בית המדרש יעשו והנה הם מוכנים לכך פינון שהן הקדש וכפי צורה השעה והזמן: והרמב"ן ז"ל פתב בנמקי מגלה זה לשונו לפיכך בית הפנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצותו עליו ונוהגין בו קדושה ואפילו בחרפנו שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לשפץ אותו ולבנותו אבל אם נמלכו למכרו פבר עבר זמן מצותו פסופה לאחר שבועה ונפקעה קדושה ממנו ואין ספק דמכירה זו האמורה בבית הפנסת פשיש להם אחרת דאי לאו הכי ודאי אסור פדאמרי' בבבא בתרא לא לסתור איניש בי פנשתא וכו' הילכך מכירתו ודאי מותרת היא דהנה ליה פמפריש ז' אתרוגין לז' ימים פיוצא בה ואוכלה דהנה ליה פתשמישי מצוה לאחר זמנם: עכשיו כל הענין מיושב שאם מכרו שבועה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר זו היא ששנינו לוקחין בדמיו תיבה דמסתמא לא ניחא להו לבני העיר לאכחושי מצוה שלהם ואף על פי שיש להם אחרת ולא שיהיה בדמים קדושה ממש להיותן אסורין בהנאה אלא שאינן רשאין להוציאן בצרכיהן פדיו צדקה משפאה ליד הגבאי וכענין האמור שם בפירק קמא דערכין וכו' עד אבל אם מכרו שבע' טובי העיר במעמד אנשי העיר והסכימו פולם שאינן רוצי עוד בבית הפנסת זה אפילו למשתי בהו שכרא באותן דמים מותר דהנה ליה תשמישי מצוה לאחר זמנן דנזרקין וכו' עכ"ל: וקל וחומר בנדון שלנו: ואין צריה לפנים: פניו יאר אליה וישם לה שלום פנפש נאמנה משה ו' אל אשקר נר"ו: פח שאלה ראובן גרש את אשתו לפי שזנת תחתיו ולימים נתנחד עמה אי חיישינן לאותו יחוד פגרושה דעלמא וצריכה גט שני או לא: תשובה ודאי דלא חיישינן לאותו יחוד פלל דכיון דהוא מוזהמת עליו אינו חשוד עליה ואינה צריכה גט שני והכי מוכח בהדיא בירושלמי פירק הזורק גבי המגרש את אשתו ולנה עמו פפונדק וכו' אמר רבי מנא ב"ש פדעתהון וב"ה פדעתהון ב"ש דאינון אמרי פוטר אדם את אשתו בגט ישן אינון דאמרי אינה צריכה ממנו גט שני אמר רבי יוסי ברבי בון ב"ש פדעתהון וב"ה פדעתהון ב"ש דאינון אמרי לא יגרש אדם את אשתו אלא אם פן מצא בה ערות דבר אינון דאמרי מוזהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה לפי אינה צריכה ממנו גט שני ב"ה דאינון אמרי אפילו הקדיחה תבשילו אינון דאמרי אינה מוזהמת לפניו והוא חשוד עליה לפי צריכה ממנו גט שני ע"כ בירושלמי

משמע בַּהֲדָיָא דְהִיכָא דְמַצָּא בְּהַ עֲרוֹת דְּבַר דְּהוּי מְוֹנְהַמַּת לְפָנָיו וְאִינוּ חֲשׂוּד עָלֶיהָ אֵינְהָ
צָרִיכָה גַט שְׁנִי: וּכ"ש בְּעֹבְדָא דִילָן שְׁזַנַּת תַּחְתּוֹ וְהוּא אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית דְּהִיא מְוֹנְהַמַּת
וּמְוֹנְהַמַּת דְּאִינוּ חֲשׂוּד עָלֶיהָ וְאֵינְהָ צָרִיכָה גַט שְׁנִי לְכֹלֵי עֲלָמָא וְאַפִּילוּ לַב"ה פְּלוּם
הַצָּרִיכוֹהוּ גַט שְׁנִי אֲלָא מִטְעָמָא דְמַגְרֵשׁ אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם דְּהַקְדִּיחָהּ תַּבְּשִׁילוֹ דְּאֵינְהָ
מְוֹנְהַמַּת עָלָיו אֲבָל הָכָא שְׁגַרְשָׁה בַּהֲדָיָא לְפִי שְׁזַנַּת תַּחְתּוֹ לֹא דִינָא וְלֹא דִינָא דְּאִינוּ חֲשׂוּד
עָלֶיהָ וְלֹא בְּעֵינָא גַט שְׁנִי: וּכ"כ הָרַב בְּעַל הָעֵטוּר ו"ל מְסַתְּבָרָא דַּגְמ' דִּילָן אֲזָלָא פְּטַעְמ' דַּר'
יֹוֹסִי בַר' בּוֹן דַּגְמ' יְרוּשְׁלַמִי וְהִבִּיאוּ דְבָרָיו בְּהַגְהוֹת הַמְרַדְכֵי בְּשִׁלְהֵי גִטִּין וְכֵן הִבִּיאוּ
גַמִי הַרְשָׁבָ"א ו"ל הָאֵי יְרוּשְׁלַמִי בַחֲדוּשָׁיו לְהַלְכָה: וּכ"ש לְפִי דַעַת אוֹתָן הַפּוֹסְקֵי כַר' יוֹחֲנָן
דַּגְמ' דִּילָן דְּכָל שְׁלֹא רְאוּהָ שְׁנֹבְעֵלָה אֵינ' צָרִיכ' גַט שְׁנִי וְאַפִי' בְּגְרוּשָׁ' דְעֵלְמ' וְכַמוֹ שְׁהִבִי'
דְּבַרִיָּה' הַר"ן ו"ל פ' הַזּוֹרֵק ו"ל וַיֵּשׁ שְׁפּוֹסְקֵי כַר' יוֹחֲנָן דְּכָל שְׁלֹא רְאוּהָ שְׁנֹבְעֵלָה אֵינ'
צָרִיכ' גַט שְׁנִי אִפִּי' בְּנִשְׁוֹא' אֲבָל רְאוּהָ שְׁנֹבְעֵל' צָרִיכ' מִמְּנוּ גַט שְׁנִי אִפִּי' בְּאַרוֹס' ע"כ:
הִילְכָף בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ כָּל שְׁלֹא רְאוּהָ שְׁנֹבְעֵלָה אֵינ' לְהַסְתַּפֵּק בַּדְּב' זֶה כָּלֵל וְאֵינ' צָרִיכ' גַט
שְׁנִי וְגְדוּלָה מִזֹּאת אֲנִי אוֹמ' דְּאַפִי' רְאוּהָ שְׁנֹבְעֵלָה כִּינּוּן דְּאַסוּר' עָלָיו עוֹלָמִית מִשּׁוּם זְנוּת
אֲפֹשֶׁר דְּלֹא בְּעֵינָא גַט שְׁנִי דִידוּעַ הוּא דְּאֵינ' בִּיאתוֹ אֲלָא בִּיאת זְנוּת: וְכֵן נִרְאָה מִדְּבַרִי
הַרמ"ב ו"ל בְּגִירוּשֵׁין פ"י גַבִי הַמְּגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְחִזַּר וּבְעֵלָהּ בְּפָנֵי עֲדִים וְכו' ו"ל הוֹאִיל
וְאִשְׁתּוֹ הִיָּתָה הָרִי זֹו בְּחִזְקַת שְׁהַחְזִירָהּ וּלְשֵׁם קְדוּשֵׁין בְּעַל אֲבָל לֹא לְשֵׁם זְנוּת וְכו' עַד
שְׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וְהָרִי בִידּוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה ע"כ שְׁמַע מִיָּנָה
דְּהִיכָא דְּאֵין בִּידּוֹ לְהַחְזִירָהּ כְּהָכָא וְאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה וְאַפִּי' שְׁבַעֲל הָרִי זֹו
בְּעִילַת זְנוּת וּכְבָר דְּעַתָּם דְּלֹא הָוִי הַיְחוּד יְחוּד אֲלָא אִם נִתְיַחַד בְּפָנֵי שְׁנִים וְהָיוּ הַשְּׁנִים
רוֹאִים כְּאַחַד דְּבָלָאוּ הָכִי אֵינְהָ צָרִיכָה גַט שְׁנִי וְאַפִּילוּ בְּאַשָׁה דְּעֵלְמָא וְכַמוֹ שְׁכַתְבַּת הַרמ"ב ו"ל
ו"ל שֵׁם פ"י מִהַלְכוֹת גְּרוּשֵׁין גַּם צָרִיף שְׁיִרְאוּ הֵם אֶת הָעֲדִים כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת הַרשָׁבָ"א ו"ל
וְהַר"ן ו"ל וְהָרִי"ב ש' ו"ל וְהָרַב בְּעַל הַמַּגִּיד ו"ל שֵׁם פ"י וְכַמוֹ שְׁכַתְבוּ מִן הָאַחֲרוּנֵי ו"ל
וְלֹא נִפְגַּיְתִי לְהַאַרִיף יְאַרִיף הַשֵּׁם יְמִיף וּשְׁנוֹתֵיף בְּנַעֲמִים כְּנִפְשׁ נְאַמְנָכֶם מִשֶׁה ו' אֵל
אַשְׁק"ר נ"ר: פֶּט שְׁאַלָה אִשָּׁה אַחַת טְעָנָה עַל בְּעֵלָהּ בְּתוֹף חֲמֵשׁ שְׁנִים לְנִשְׁוֹאֵיהָ שְׁאִינוּ
יָכוֹל לְשַׁמֵּשׁ כְּדָרָף כָּל הָאַרְץ לְפִי שְׁאִין לוֹ גְבוּרַת אֲנָשִׁי וּבָאָה מִחֲמַת טְעָנָה שְׁהִיא רוֹצָה
חוּטְרָא לִידָא וּמְרָא לְקַבּוּרָה: וְהַבְּעַל מְכַחֵּשֶׁה וְאוֹמֵר וְיָמִי הוּא שְׁעֵשְׂאָה אִשָּׁה וְאִיף הִיָּתָה
אוֹמְרַת בְּיָמִים שְׁעֵבְרוּ שְׁהִיא הָרָה וְאַף כִּי לֹא נִמְצָא כְּדַכְרִיָּה וְעוֹד שְׁכָּל יוֹם וְיוֹם הִיָּתָה
הוֹלְכַת אֵל הַמִּילְדוֹת הַעֲבָרִיּוֹת וְהָאֲדוּמִיּוֹת לְבַקֵּשׁ מִהֶן תְּרוּפּוֹת וְתִיקוֹן לְהַרְיוֹן אֲלָא דְּנִדְּאִי
עֵינֵיהָ נִתְּנָה כְּבַעַל מְמוֹן בְּרְאוּתָהּ כִּי אֲזַלְתָּ יָד הַבְּעַל: וְשְׁאַלְנוּ מֵאַת מוֹרִינּוּ שְׁיַחֲזִיָּה יוֹרְנוּ
שׁוֹרַת הַדִּין וְאִם הִיא נְאַמְנָת אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה הִיא מִיְלִתָּא תְּלִיָּא בְּאַשְׁלֵי רַבְרָבִי וּבְפְלוּגְתָּא
דְּרַבְּנוּתָּא בְּהִיא מִתְּנִי' דְּשִׁלְהֵי נְדָרִים סוּף פ' בְּתָרָא דְתַנּוּן הֵתֵם בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים
שְׁלֵשׁ נְשִׁים יוֹצְאוֹת וְנוֹטְלוֹת כְּתוּבָה הָאוּמְרַת טְמֵאָה אֲנִי לָךְ וְהַשְּׁמִים בִּינִי לְבִינָךְ וְכו' חֲזָרוּ
לוֹמַר שְׁלֹא תְהֵא נוֹתְנָת עֵינֵיהָ בְּאַחַר וּמְקַלְקֵלַת עַל בְּעֵלָהּ אֲלָא הָאוּמְרַת טְמֵאָה אֲנִי לָךְ
תְּבִיָּא רְאִיָּה לְדַבְרֵיהָ הַשְּׁמִים בִּינִי לְבִינָךְ יַעֲשׂוּ דְרָף בְּקִשָּׁה ע"כ בְּמִשְׁנָה: וּפִי' בִּירוּשְׁלַמִי
כְּדָרָף בְּקִשָּׁה שְׁיִבְקִשׁוּ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה וַיַּעֲשׂוּ שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם אוֹלֵי יַתְפִּיִסּוּ זֶה לְזֶה
וְרַש"י ו"ל פִי' יְבַקֵּשׁוּ מִמְּנוּ שְׁיִפְטָרְנָה בְּגַט וְאֵין מְכַרִּיחִין אוֹתוֹ וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁיִבְקִשׁוּ
מִמְּנָה שְׁלֹא תִדְבַר עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה אִי נָמִי יְבַקֵּשׁוּ רַחֲמִים מֵאַת הַמְּקוֹם שְׁיַהֲיָה לָהֶם בָּנִים:
וּמֵמֵאֵי דְאַמְרִינוּ בְּגְמָרָא דִּילָן עֲלָה דְהֵאֵי מִתְּנִי' מִשְׁמַע דְּמִיָּרִי בְּמִפְרָשַׁת וְאוּמְרַת שְׁאִינוּ

יורה פחץ דבכי האי גונא אינו מוליד ואיהי בעיא בנים לעת זקנתה והיינו דקאמרה השמים ביני לבינה פלומר שאינו יודע דבר זה אלא השמים ולפום משנה ראשונה בכי האי גונא היא נאמנת ויוצאה ונוטלת פתנפתה: אבל חזרו לומר דאינה נאמנת דכיון דינדעה דאינו מרגיש בה ואינו יכול להכחיש מעינה פניה בפניו ושמה עיניה נתנה באחר ולפיכך אינה נאמנת אלא יעשו דרף בקשה כף פירשנה הגאונים ומן המפרשים ז"ל דמייירי במפרשת ואמרת שאינו יורה פחץ: ומשמע מהכא דדוקא פי האי גונא דאין הבעל מרגיש הוא דאינה נאמנת לפי משנה שניה פדאמרו: אבל בדבר שהבעל יודע אינה מעינה בפניו אם לא היה הדבר אמת ולפי' היא נאמנת: וכדבר המנוגד דאין האשה מעינה פניה בפני בעלה לטעון טענת שקר בדבר שידע בה בעלה שהיא משקרת לפי' אשה שטענה על בעלה שאינו יכול לשמש פדדף כל הארץ ובאה מחמת טענה פלום דבעיא חוטרא לידא ומרא לקבורה יוציא ויתן פתנפה זה הוא העולה לפי שטה זו: ואיפא מאן דמוקי לה למתני' דהשמים ביני לבינה בטוענת שאינו מתקשה ואינו יכול לשמש פלל ומפרשים הכי כמו שהשמים רחוקים מן הארץ כף אתה מרוחק ממני ואין אתה משמש עמי פלל: וקאמרי במשנה שנייה דיעשו דרף בקשה פדאמרו: אבל באמרת אינו יורה פחץ לעולם נאמנת כיון שאינו מכחיש דהא לא ידע בה: וכההיא דפרק הבא על יבמתו אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה פחץ הוא לא קים ליה ע"כ וכן נראית שיטת הירושלמי דגרסינו התם תמן תנינא השמים ביני לבינה פמה דשמיא רחיקין מארעא כף תהא תהא איתתא רחיקא מבעלה משמע דמייירי בשאינו משמש פלל: אי נמי אפשר לומר דהפל במשמע זה וזה: אבל הרמב"ם ז"ל אף על גב דמוקי למתני' בשאינו יורה פחץ מ"מ השנה את שתיקה דאם בשאינו יורה פחץ דקים לה בגויה פסק במשנה שניה דיעשו דרף בקשה כ"ש בשאינו יכול לשמש ונראה דלדידה אינה צריכה לפרש אלא כל שאמרה שאינו יכול לשמש יעשו דרף בקשה פמשנה שניה ומוקי לה בתוך עשר שנים וזהו שכת' פר' ט"ו מהלכות אישות ז"ל ואשה שפאה לב"ד ואמרה בעלי אינו יכול לשמש פדדף כל הארץ שמוש מוליד פלומ' שאין לו גבורת אנשי ומתחבף עמה פנשים המסוללות או שאינו יורה פחץ יעשו הדיינים פשרה ואומרים לה ראוי שתתנהגי עם בעלה עד שתשקה עשרה שנים ולא תוליד ואת"כ תתבעי ומגלגלין עמה בדבר זה ואין כופין אותה לישב ואין דנין אותה במורדת אלא מאריכין בדבר עד שיעשו פשרה ע"כ: גם בפ' המשנה פירש ז"ל ואמנם יעשו דרף בקשה הוא שמפייסין אותה ושואלין ממנה לישב עמו ואין כופין על הגרושין בשום פני וכו' ואין פוסקין ביניהם הדין עד שיתרצו שניהם על מה שיתרצו ע"כ: וטעמא דמוקי לה בתוך עשרה שנים דאלו אחר עשרה שנים פל זמן שלא ילדה ממנו וטוענת שהחולי ממנו יוציא ויתן פתנב' פל זמן שפאה מחמת טענה כמו שכתב הוא ז"ל שם: וההיא דרבי אמי דפרק הבא על יבמתו דקאמר דנאמנת משום דקים לה ביורה פחץ וכו': יש מן הגאונים שכתבו דהיינו לפי משנה ראשונה והא אדחיא לה ממשנה שניה אבל הרי"ף ז"ל תרצה בפרק הבא על יבמתו והרמב"ן ז"ל בהלכות גדרים באופן אחר דההיא דר' אמי אינה טוענת על בעלה להוציאה אלא הוא בא להוציאה בלא פתנבה מפני ששהתה עמו עשר שנים ולזה אין לחוש לשמה עיניה נתנה באחר דמשנה שניה וטענתם אינה אלא על הפתנבה בלבד שהוא אומר שמניעת הלידה ממנה והיא אמרת ממנו שאינו יורה

פחז וילפין נאמנת על הפתובה והכי נראה דמתרין לה הרמב"ם ז"ל שם פרק ט"ו: וכן פתב רבינו אבי"ה ז"ל בתשובה ז"ל כף דעת תלמידכם נוטה לדרך האמת דהיה דנדרים מייירי בבאה מחמת טענה שאם לא פו מאי טעמא דמשנה ראשונה והיא תובעת אותו להוציא לכן חששה משנה אחרונה לתולה עיניה באחר ולא פייפי' ליה לגרשה אפי' מוחלת לו פתובתה אלא יעשו דרך בקשה אבל הו דיבמו' מייירי דהיא אמרה מיניה ואעפ"כ איני תובעת לגרשני ואם הוא פופיני לקבל גט יתן לי פתובתי והוא אומר מינה ולא אתן לה פתובה בהא אמרו דמהימנא דקים לה בורה פחז טפי מיניה והשתא אין לתושבה בתולה עיניה באחר והלכה פמשנה אחרונה ע"כ לשונו גבי אשה ששקהתה עם בעלה כי שני' ולא ילדה ובאה מחמת טענה דבעי חוטרא לידא ובעלה אין לו גבורת אנשים ואינו ראוי להוליד והובאה תשובה זו באור זרוע: וכן פתב הרב בעל המגיד ז"ל דמשנה אחרונה דאמרה השמים ביני לבינה יעשו דרך בקשה כגון דלא שקה עשר שנים ע"כ: הילכך בין לטוענת אינו יכול בין לטוענת אינו יורה לתרנוייהו אין כופין על הגרושין פלל: וכן דעת הרב רבי אפרים ז"ל: וכן נמי דעת הרשב"א ז"ל שפתב בתשובה ז"ל והטוענת על שאינו יכול ורוצה להתגרש ממנו מחמת כף שואלין ממנה ב"ד ואומרים לה מה שאומרת שאינו יכול אם אומרת שהוא משמש אלא שאינו יורה פחז אינה נאמנת זו סברת רב ז"ל שלא כדברי רב אלפס אבל האשה שטענה על בעלה שאינו יכול לשמש כדרך כל הארץ בזו היא נאמנת ומ"מ ב"ד באין עליה דרך בקשה ואומרי' לה תני דעתך על בעלה שפא מתוך איבה אין אתם נכנסין לחדר ועושין להו סעודה שפא מתוך שמחה ומאכל יתנו דעתם זה על זה וכו' עד אבל אין כופין אותו ליתן גט אלא יכול ב"ד לאיני' עליו בדברי' בלבד ובלבד שלא ינדה ולא יחרים ולא יפה ולא יצער אותו בגופו ע"כ והובאה תשובה זו בספר אורחות חיים להלכה: וידוע הוא דמייירי בתוך עשר שנים כדברי הרמב"ם ז"ל דלאחר עשר שנים בלאו הכי יוציא ויתן פתובה כמו שפתב הוא ז"ל: וכן נמי כת' הרמנ"ע בתשובה הביאה הרב בעל המרדכי ז"ל בפ' עשרה יוחסין דאין להאמינה בדורות הללו: וז"ל וישאלת אשה שטוענת על בעלה ישען על ביתו ולא יעמוד מן הדין הנה לה להיות נאמנת אע"ג דבירה פחז אינה נאמנת לפי משנה אחרונה דמסכת נדרים פרק בתרא היינו לפי שאפשר לה להעזי פניה בפני בעלה במילת' דלא ידע אי משקרא אבל בישען על ביתו דידע בה אי משקרא אין לומר: הילכך מהימנא פהיהא דרב' המנונא דאמר רב המנונא אשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת משו' דאינה מעינה פניה בפני בעלה הכא נמי לא שפא ומיהמנא: אבל בדורות הללו שיש חצופות ועזות אין ראוי להאמינה ועוד שיש קצת סברא ואמתלאה שהיא משקרת שהיה לו כבר בנים מאשה אחרת ואף על פי דשוב נתקלקל אעפ"כ לא מהימנא בדורות הללו אלא יעשו דרך בקשה ושלום: ע"כ וגדולה מזאת פתבו בשם ר"ת ז"ל דלא אמר רב המנונא דמהימנא אלא במאי דאתי מידו לידה כגון נתינת הגט אבל במילי דלא אתי מידו לידה כגון דאמרה אינו מתקשה לא מהימנא ע"כ: ואולי כף היא דעת הרמב"ם ז"ל שכת' גבי גרשתי דמהימנא וגבי מילת' דילן פתב דיעשו דרך בקשה וכדבעי' למימר קמן: וכן נמי פתבו מן האחרוני' ז"ל דבכל ענין יעשו דרך בקשה שפא עיניה נתנה באחר וכ"ש וכ"ש בזמננו זה ובדורנו הפרוץ כי רבו כמו רבו החצופות והעזות והפריצות כי אין להאמינה פלל: לפיכך האי איתתא דשאלתון עלה לעולם אין כופין את בעלה לגרשה אלא יעשו

דָּרָךְ בַּקְשָׁה וּכ"ש בְּמָקוֹם שֵׁישׁ פְּמָה אֲמַתְלָאוּ בְּדָבָר כִּפְּי הַנֵּר מְעִיקְרָהּ שְׂאֵלָה שְׁהִיא לֹא הַכְחִישָׁה אוֹתוֹ בְּשׁוּם טַעַן מֵאוֹתוֹ שֶׁטַעַן עָלֶיהָ וַיֵּשׁ עוֹד אֲמַתְלָא אַחֲרוֹ לְמַתְבוּנָן בְּעֵיקָה דְּבָרֶיהָ דְּוַדַּאי אֵין לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת בְּעֵלָה בְּטַעֲנָהּ זֶה עַד עֲבוּר עֶשְׂרִי שָׁנִים כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הַרְמַב"ם ז"ל שֶׁעַל פִּי דְּנִין וְהוֹלְכִין בְּרוּב תְּפוּצַת הַגּוֹלָה וּכ"ש בְּגִלְלוֹ הָאֵלּוּ: וּמֵאֵן יִהְיֶה לֹן מֵעַפְרֶיהָ דְּהַרְשֵׁב"א ז"ל וּמְלִי עֵינִין דְּקֶאֱמַר בְּחַתִּימַת דְּבָרֵינוּ בְּתִשׁוּבָתוֹ בְּעֵנָן זֶה עֲצָמוֹ ז"ל וְסוֹף דְּבָר פִּינָן שֶׁהַדָּבָר עֲמוּק תְּלוּי בְּגִדּוּלֵי עוֹלָם אֵל תְּכַנִּיס עֲצָמָה לְכוּף וּלְהוֹצִיא אֲשֶׁה מִתַּח בְּעֵלָה וּלְהוֹצִיא מִמּוֹן מְמִי שֶׁמִּןחֶזֶק בּוֹ אֵלָּא בֵּין כֶּה וּבֵין כֶּה קָבַל עֲצָתָם שֶׁאֲמָרוּ יַעֲשׂוּ דָּרָךְ בַּקֵּשׁ וּפְיִיס שִׁיתְּפִיִּיסוּ בֵּינֵיהֶן וְהֵטִיל שְׁלוֹ בֵּינֵיהֶם וְעַד שֶׁנְּכוּף לְהוֹצִיא נְכוּף וּנְבַקֵּשׁ שִׁירְצוּ זֶה אֵת זֶה בְּדָבָרֵי שְׁלוֹ וְאֲמַת וּבְהַשְׁתַּדְּלוֹ הַמְבַקֵּשׁי שְׁלוֹ אֵת רַעֲיָהֶם וְשְׁלוֹ בְּלִבְכֶם: עַכ"ל: וְאֵל יִבְהַלּוּף הַנּוֹי וְאָרִיכוּ דְּבָרֵי הַרְבֵּי ר' יוֹסֵף קוּלוֹן ז"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ בְּכַעֲנָן זֶה עִם בֵּר פְּלוֹגְתִּיהָ דְּבַעֲיָקָה הַדִּין נִרְאָה וַדַּאי דְּהַדִּין עִם הַבֵּר פְּלוֹגְתִּיהָ וְתוֹאֲנָו הוּא מְבַקֵּשׁ עָלָיו כְּנִהְמַת יָם וּגְלָיו עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ לומ"ד ז"ל ר"ם מֵיָרִי בְּתוֹכֵהָ פְּתוּבָת' וּבְלָאו הֵכִי נֶאֱמַרְתָּ אִפְּי בְּדוֹרוֹ הַלְלוּ: וְאֵנִי אוֹמ' כְּבוֹדוֹ בְּמָקוֹמוֹ מְנוּחָ דְּאֶפְּיָלוֹ אִם נוֹדָה לוֹ דְּרַב הַמְּנוּנָא מֵיָרִי אִפְּי בְּתוֹכֵהָ דְּנֶאֱמַרְתָּ שֶׁהוּא דְּבָר בְּלִתִּי מְסוּכָה כְּמוֹ שֶׁכַּת' הַרְאָב"ד ז"ל וְהַתּוֹס' פֶּר' הָאֵשׁ שְׁלוֹ וּפֶר' קָמָא דְּמִצִּיעָא וְכִמָּה מְפָרְשִׁי שֶׁפָּתְבוּ בְּהַפָּךְ לֹא יִתְחַיֵּיב דְּהַרְמֵנ"ע מֵיָרִי בְּהֵכִי דָּאֵם תְּבַעָה פְּתוּבָתָהּ אֵינָה נֶאֱמַרְתָּ אֲבָל אִם לֹא תְּבַעָה פְּתוּבָת' נֶאֱמַרְתָּ לְדִידֵיהָ אִפְּי בְּדוֹרוֹ הַלְלוּ דְּוַדַּאי לְדִידֵיהָ בְּכָל עֵנָן קֵאֵמ' בֵּין תְּבַעָה בֵּין לֹא תְּבַע' דְּמָה עֵנָן חֲצוּפוֹ וְעִזּוֹת לַעֲנָן כְּתוּב' וּכ"ש דְּהוּא עֲצָמוֹ כַּת' שֵׁם ז"ל וּמ"מ נוֹכַח לומ' דְּלָאו דוּק מוֹקְמִי לְהֵיכֵל דְּנִדְרֵי בְּתוֹכֵהָ וְצוּנְחַת בְּב"ד שִׁיתָן לָהּ פְּתוּבָת' כְּשֶׁהוּא רוּצָה לְגַרְשָׁה אֵלָּא דוּק בְּתוֹכֵהָ גַט בְּסִתָּם וְאֵין מִזְכָּרַת כְּתוּב' כָּלָל וְקָרִי לָהּ תוֹכֵהָ פְּתוּב' פִּינָן דְּמִתּוּף תְּבִיעֵתָה יֵשׁ לָהּ כְּתוּב' שֶׁהִרִי אֵין מוֹחֶלֶת כְּתוּבָתָהּ וְשִׁפִּיר מְקַרְיָא תְּבַע' לַגְּבִי הֵהוּא דְּסוֹף הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דְּמוֹקְמִי לָהּ בְּרוּצָה לְצֵא בְּלֹא כְּתוּב': ע"כ: גַּם הַרְמַב"ם ז"ל לֹא כַת' אֵלָּא סִתָּם תוֹכֵהָ פְּתוּב' אוֹ אֵינָה תוֹכֵהָ כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ דְּבָרֵינוּ לַעֲיִל: וְאֵי בְּתוֹכֵהָ פְּתוּבָה תְּלִיא מִקְלַת' מֵאִי שְׁנָא גְבִי גְרַשְׁתִּנִּי שֶׁכְּתַב בְּאִישׁוֹת פֶּט"ו דְּנֶאֱמַרְתָּ וְאֶפְּיָלוֹ בְּשִׁתְּבַעָה וְהָא כַתַּב דִּיעֲשׂוּ דָּרָךְ בַּקְשָׁה אֵלָּא ע"כ דְּהֵינּוּ טַעֲמָא דְּגַרְשְׁתִּנִּי מִשׁוּם דְּהוּא דְּבָר דְּאֵתִי מִיָּדוֹ לִידָה וּכְהֵיכֵל דְּכַתַּב ז"ל דְּלַעֲיִל: אֵי נְמִי דָּאֵי לָאו דְּגַרְשֵׁי וַדַּאי לֹא הִיָּת מְעִינָה פְּנִיָה כָּל כֶּה בְּפִנֵי בְּעֵלָה וְלִשְׁבַת כָּל יָמֶיהָ בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אִישׁ וּבְנִיָה לְעוֹלָם מְמַזְרִים וּלְפִי נֶאֱמַרְתָּ אֶפְּיָלוֹ בְּתוֹכֵהָ פְּתוּב' מָה שְׂאֵין כֵּן בְּשָׂמִים בֵּינִי וּבֵינְךָ דְּלִית בֵּינָה הָאֵי טַעֲמָא: לְפִי לְדִידֵיהָ אֵינָה נֶאֱמַרְתָּ בֵּין תְּבַעָה פְּתוּבָה בֵּין לֹא תְּבַעָה דְּלַעֲוָלָם בְּתוּף עֲשָׂרָה יַעֲשׂוּ דָּרָךְ בַּקְשָׁה כְּדֹאֲמָרְנָן: גַּם רְאִיתִי בְּתַחֲלַת אֲמָרֵינוּ וּפְתַח דְּבָרֵינוּ כִּי יֵשׁ לְאוֹתָהּ אֲשֶׁה אֲמַתְלָאָה שֵׁישׁ בָּהּ עִם בְּעֵלָה שֶׁשָׁה שָׁנִים וְלֹא יְלָדָה וְאֵינִי יוֹדַע הָאֵי שֶׁשָׁה שָׁנִים מֵאִי עֲבִידְתִּיָּהוּ וְעֲשָׂרָה שְׁמַעְנוּ וּמִנָּן אַחַר לֹא שְׁמַעְנוּ לֹא לְאֲמַתְלָאָה וְלֹא לְזוּלְתָהּ וְאֵינִי יוֹדַע מָה זְמַן יִגְבִּיל לָהּ לְדַעְתּוֹ לְשֵׁלָא תְּהֵא אֲמַתְלָאָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כְּתַב הַרְבֵּי בַעַל הַמַּגִּיד ז"ל פֶּט"ו גְּבִי הָאֲשֶׁה שְׁבָאָה לְב"ד לְתַבְּנוּעַ לְבַעֲלָהּ לְגַרְשָׁה אַחַר עֲשָׂר שָׁנִים וְכו': ז"ל שֵׁם וְאֵינּוּ מוֹצִיא אֵלָּא לְאַחַר עֲשָׂר שָׁנִים וְעוֹד שֶׁהִרִי בְּגִמְרָא לֹא אֲמָרוּ בְּדִין זֶה זְמַן אַחַר וְאֵי לֹא אֲמָרוּ אֵלָּא אַחַר עֲשָׂר הַנּוֹזֵכֵי שֵׁם עָלָיו שְׂאֵם לֹא כֵן מָה זְמַן תְּגַבִּיל לָהּ נְזָה בְּרוּר ע"כ: וּכ"ש דְּכָל דְּבָרֵינוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל וּמֵאֵן דַּעֲמִיָּה הֵינּוּ בְּתוּף עֲשָׂרָה וּבְכִי הָאֵי גּוֹנָא נִמְצָא הַנְּדוֹן אֲמַתְלָאָה וְהוּי כְּמַעְרְכָה עַל הַדְּרוּשׁ: וְתַנּוּ לְבַבְכֶם לְמָה שֶׁכְּתַב הַרְא"ש ז"ל בְּתִשׁוּבָה מְצִאתִיהָ בְּתוּף תִּשׁוּבָה לְהַרְבֵּי

רבי אליהו מזרחי ז"ל בנושא אה' ז"ל שאלה לאדוננו וגאוננו מאור גלותנו מורי הרא"ש ז"ל דע אדני שהראיתי לדיינים התשוב' ששלחת לי מענן האשה שאמר' על בעלה בעלי אינו משמש עמי שמוש שמוליד ועתה בא מןרשה האש' ואמ' פי הסמ"ק כת' שפופין ואמרו לי מה יעשו ואמרת' שפבר פתבת דעתה שהיא פדעת הגדולי' הרי"ף ורבי' משה והסמ"ג והרשב"א ז"ל שאומר' שאין כופין תוף עשרה שנים ואני הנצרכתי לחזור ולשאול לפני מעלתה אם נחויש בזה לדברי הסמ"ק אם לאו כי אני אומר חוץ מכבודו שאין לנו לחוש לדבריו בזה פי יש לנו לילה אחר רוב דעות הגדולים הראשונים והאחרונים ואמרת' בעצמי פי סמ"ק כתב ובזבז הגדולים בדבר זה וסימניך פתבו ובזבזו ואתה אדוני האיר עיני בזה פי יודע אני שראית סברת הסמ"ק דכל רז לא אניס לך: תשובה הוי יודע דסמ"ק אינו חולק על כל הגדולים ולא על המשנה דפירקא בתרא דנדרים ובודורות אחרונות חיישי' שמא עיניה נתנה באחר ואין כופין הבעל לגרש אפילו כשהיא באה מחמת טענה אלא א"כ שהתה עמו עשר שנים ובסמ"ק פתב בתחלה ואם נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים בלא בנים צריך לגרשה ולפי שהזכיר בתחלה על מי ששהה עשר שנים כשדבר אחר פן באשה שהיא באה מחמת טענה לא הזכיר עשר שנים לפי שסמ"ק על מה שהזכיר כבר למעלה וכן יפה לנו לפרש דבריו ממה שנא' טעה ושיגג ולא ידע משנה שלימה של מסכת נדרים ואף לפי דברייהם שפתבת שהם אומרים שכתב שפופין אותו להוציא אף אם לא שהתה עמו עשר שנים היא נעשה כדבריו לעבור על המשנה אלא תפח ריחן של אותן הבאים לדון על פי ספרים ונחבורי הגדולים ואינם יודעים כלום לא במשנה ולא בגמרא לפי שלפעמים טועה הסופר בין חיוב לפיטור או בין איסור למותר או מחמת קוצר דעתן ולא יבינו דברי המחבר ובאים לידי טעות עכ"ד: סוף דבר הירא את דבר ה' ית' יתרחק מלהוציא אשה מתחת בעלה בכינצא בזה ושמר מלהכנס בחשש ספק גרושין הנזכר בדון הנה הידוע לחכמים יודעי העתים אלא ירצה אותן בדברי שלום ואמת: ומי ששמו שלום וחותמו אמת יטע ביניכם השלום והאמת ותתענגו על רוב שלום ויברך אתכם בשלום כנפש נאמנכם: משה ו' אל אשקך: צ' שאלה ילמדני אבי מורי ורבי מה הדין גוחן פספר תורה שנקרע יותר משלשה שטין אם יכולין לתפור ולקרות בו בצבור או לא: תשובה הנראה לעניות דעתי דכשר הדבר לעשו' וכן מצאתי פתוב בתשובת שאלה להרב רבי שמעון דוראן ז"ל דע כי בכאן אינרע בספר תורה אהד שנקרע יותר משלש שטין והרב רבי יצחק בר ששת פסלו ואני הייתי מכשירו והוא שלח לי ספר תשובותיו שהוא השיב לבג"איה פן ואני עניתי כבר הורה זקן והוא אמר אלו על ידי שליח שאם יש לי טעם להכשירו שאין לחויש למה שכתב בתשובותיו ואני אמרת' לשליח שיאמר לו כי מה שאמר התלמוד קרע הבא בתוף שתי שטין יתפור בתוף שלש לא יתפור ואסיקנא אפילו בתוף שלשה יתפור לאו דוקא שלש שפן דרף התלמוד כשאומרין מספר מועט ומוסיפין עליו לאו דוקא אותו תוספת המועט והבאתי ראיה מפרק הבא על יבמתו דאמרין התם מל הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול ולא דוק' שלישי אלא ה"ה רביעי וחמישי וראיה מדפליג רשב"ג שלישי לא תמול רביעי לא תמול אלו היו הדברים והספים הרב עמי בהקשרו והרי אנו קורין בו והעיקר בכל זה דאזלי' בטר טעמא אם התפירה היא מהנדקת יפה ואינה נפרת וישאר גוי לספר עושין אותו בדבק או בתפיר' אם לא נשתנו צורת האותיו' ע"כ: ואני מצאתי ראיה יותר

ברוך' לדבריו דלאו דוק' ג' מההיא דאמרי' פ' המביל' תניין ר' אליעזר לא הכשיר אלא לאלתר אבל מפאן ועד י' ימים לא חיישי' דילמא הנה ביה תנאה ונייפתייה ור' יוחנן אמר אפי' מפאן ועד י' ימים וידוע הוא דאפילו מפאן ועד עשרה ימים דאמר רבי יוחנן לאו דוקא אלא אפילו לזמן מרובה כמו שכתבו המחברים ו"ל: וכן מצאתי גם כן בתשובת רבינו שמשון משנן ו"ל בענין זה ו"ל היא אמרינו בפרק הקומץ רבה אמר רב תנאאל אמר רב קרע הבא בתוך שני שטין יתפור בתוך שלשה לא יתפור ומסיק התם דהא לא יתפור מיירי בדאפיצן אבל לא אפיצן פהני דידן אפילו בשלש יתפור וכיון דשרינן בשלש ה"ה בארבע וחקמש ואפילו טובא לא שניא ודוקא בגידין אבל בשאר דברים לא כדאימא התם בהדיא ודוקא באותה יריעה אין קורין אבל בשאר יריעות קורין והא דאמרינו פרק הגזקין ספר שחסר יריעה אין קורין בו בבית הכנסת משום דחסר במלתיה מסתברא טעמא משום כבוד צבור כדאמרינו התם רבה ורב יוסף לא קרו בחומשין בבית הכנסת משום כבוד הצבור וה"ה גמי בספר תורה שחסר יריעה אחת ומוטב דקחה כבוד הצבור היכא דלא אפשר קודם שתדחה תקנת חכמים שנתקן לקרות בתורה מימי משה דבכי האי גונא אמרינו שלהי פרק בתרא דמגלה אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור ומעשים בכל יום שגוללין ביום טוב ובראש חדש כשאין שם ספר תורה אחר ועוד תדע גבי חסר יריעה אחת קאמר אין קורין ולא קאמר אסו' לקרות כדקאמר גבי ספרא דאפטרתא אסור למקרי בצבורא דלא ניתן ליכתב אלא נדאי שמע מינה אין קורין היכא דאפשר אבל היכא דלא אפשר שרי: ושלום שמשון ברבי אברהם ע"כ: ודבריהם ו"ל אין צריכין חיזוק: ושלום כנפיש אביה משה: צא שאלה נשאלתי אם מותר לאשה נדה לישן עם בעלה על גבי אותן מטות של עץ או של בנן תוך הויילון הוא במטותו והיא במטותה: תשובה נראה לי דשרי וכדמוכח שפיר מההיא דפרק הדר אמר רב ברונא אמר רב פל הלן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה עליו הפתוב אומר ואת נשי עמי תגרשון מבית תענוגיהן אמר רב יוסף ואפילו אשתו נדה משמע דיכולה הנדה לשכב בקילעא שבעלה שוכב בה ופירוש קילעא מלשון קלעים והוא האהל או הויילון הפרוש שוכבין שם האיש ואשתו ושלום כנפיש: משה ו' אל אשקך נר"ו: צב שאלה יורני אדני אבי מורי ורבי שירת הדין בתלמיד חכם שנגדה את איש אחד בעל הבית שלא פדין ואמר לו אותו האיש אדרבא להניי ההוא גברא בנדוי: גם יורנו מה הדין נותן בת"ח שהחרים לאיש זקן ונשוא פנים ובעל תורה ולבנו ולכל משפחתו באמרו לאחד מבניו כשאבא עמו בדברים יהיה בחנם הוא ואביו ומשפחתו וזה שלא בפני אביו אלא בפני עדים ברוורים וכל זה מחמת שגאה גדולה שהיה שונא אותן ואז החרים גם הוא לת"ח וגם אחיו הגדול בעל תורה כשהגיעו לו הדברים בהשעמא שהחכם החרים לאביו ולאחיו ולמשפחתו שלא פדין החרים גם הוא את החכם הנזכר שלא בפניו לכבוד אביו ולכבוד החכמים הנמצאים ממשפחתו וגם החכם חזר ונדה לאח הגדול גם כן: אם חל החרם והנדוי של החכם על האחים או של האחים על החכם פיון שנגדה אותן שלא פדין: תשובה איברא נדאי דתלמיד חכם שנגדה לשום אדם שלא פדין וחזר האחר ונדה לת"ח אין המגודה אלא הת"ח וצריף לילך אצלו להתיר לו את נדויו: ולא שניא אם זה המגודה לת"ח הנה ת"ח או איניש דעלמא דכיין שנגדה אותו הת"ח שלא פדין נדויו אינו נדוי ונדוי האחר הוא נדוי: וכדאימא בהדיא פרק אלו מגלחין בההוא עובדא דריש לקיש דנהה מנטר פרודיסא ואתא ההוא גברא ואכל

תאיני רמא ביה קלא וְלֹא אֲשַׁמַּח בֵּיה אָמַר לִיה לְהוּי הֵהוּא גַבְרָא בְּשִׁמְתָא אָמַר לִיה אֲדַרְבֵּה לְהוּי הֵהוּא גַבְרָא בְּשִׁמְתָא אִם מְמוֹן נְתַחֲמִיבְתִּי לֵךְ גְּדוּי מִי נְתַחֲמִיבְתִּי לֵךְ אֲתָא רִישׁ לְקִישׁ לְבִי מְדַרְשָׁא אָמְרוּ לִיה שְׁלוֹ גְדוּי שְׁלֵךְ אֵינּוּ גְדוּי וּמֵאֵי תַקְנִתְהָ אָמְרוּ לִיה זִיל לְנִתְהָ דְלִשְׁרִי לֵךְ אָמַר לֵהוּ לֹא יִדְעָנָא לִיה אָמְרוּ לִיה זִיל גַּבֵּי נְשִׂאָה דְלִשְׁרִי לֵךְ וְכוּ' ע"כ: שְׁמַעֵי מִינְהָ בְּהִדְיָא דְתַלְמִיד חֲכָם שְׁנַדְהָ לְמִי שְׂאִינּוּ חֲמִיב גְּדוּי וְחִזַּר הָאֲחֵר וְנַדְהָ לַת"ח הָרִי הוּא מְנַדְהָ וְעוֹמֵד עַד שְׁיִלְךָ אֱלִיּוֹ לְהַתִּיר לוֹ אֶת גְּדוּיּוֹ אוֹ לְנִשְׂיָא הֵיכָא דְלֹא יָדַע לִיה וְאֶפְּלִיּוֹ אִי הֵהוּ הַמְּנַדְהָ הָרֵאשׁוֹן רַב וְגָדוֹל בִּישְׂרָאֵל דְּמִי לְנוּ גָדוֹל מְרִישׁ לְקִישׁ: וְשְׁמַעֵי נְמִי דְלֹא שְׂנָא אִם הֵיךְ הַמְּנַדְהָ אֶת הַחֲכָם צוּרְבָא מְרַבְּנָן אוֹ אֵינִישׁ דְּעַלְמָא דְהָא אוֹתוֹ שְׁנַדְהָ לְרִישׁ לְקִישׁ עוֹבֵר דְרָךְ הֵיךְ דְלֹא הֵוָה יָדַע לִיה רִישׁ לְקִישׁ וְת"ח קְלָא אֵית לִיה כְּדַמְפוּ' בְּכַמְהָ דּוֹכְמִי: וְלִיכָא לְמִימַר דְלֹא יִדְעָנָא דְקֶאֱמַר רִישׁ לְקִישׁ הֵינּוּ דְלֹא יָדַע אִי ת"ח הוּא אוֹ לֹא דַהֲרִי זֶה מְקַרָא קְצָר וְהַעֲיָקֵר חֶסֶר וְלֹא הוּוּ אֵינְהוּ מְסַתְּפָקִי בֵּיה וְהַשִּׁיב הוּא דְלֹא יָדַע לִיה וְתוּ דְלֹא אָמַר לֵהוּ דְלֹא הֵוָה יָדַע לִיה עַד לְבַתֵּר דְאָמְרוּ לִיה זִיל לְנִתְהָ דְלִשְׁרִי לֵךְ וְעוֹד דָּאִם הֵיךְ מְסוּפָק בּוֹ שְׂמָא ת"ח הוּא לֹא הֵיךְ לוֹ לְמַהֲרָ לְנַדְוֹתוֹ מִן הַסְּפָק עַל עַסְקִי מְמוֹן וְאֲדַרְבֵּה שְׁהִיָּה לוֹ לְהַפֵּךְ בְּזַכּוּתוֹ וְכִי תִימָא דַמ"מ חֲמָסוֹן הֵוָה וְאֶפְּלִיּוֹ יֵהֵב דְּמִי וְכַדִּין נַדְהָ אוֹתוֹ כְּבַר תַּרְזַן הָרֶאָב"ד ז"ל: וְכַת' דְּטַעָה רִישׁ לְקִישׁ שְׁלֵא הַתְּרָה בּוֹ קוֹדֵם שְׁלַקְט כִּי שְׂמָא הֵיךְ חוֹשֵׁב הֵהוּא גַבְרָא שְׁהִיּוּ עוֹמְדוֹת לְמַכִּירָה וְהֵיךְ דַּעְתּוֹ לְפָרוּעַ וְנַדְהוּ שְׁלֵא כַּדִּין: וְיִישׁ מִי שְׁכַתֵּב מְפִי שְׁלֵא הֵיךְ הַפְּרָדָס שְׁלוֹ וְלֹא הֵיךְ לוֹ לְנַדְוֹתוֹ עַד שְׁיָבוֹאוּ הַבְּעֵלִים שְׂמָא עֲשֵׂה בְּרַצוֹנָם אוֹ שְׁיַפְרַע לְהֵם וְיַרְצָה אוֹתָן וְאֶפְּלִיּוֹ אִי הֵוָה דִּידְהָ לֹא עֲבִיד אֵינִישׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁיהָ עַד דִּינְמַנְיָה קַמִּי אַחֲרִינִי לְדִינָא וְיִישׁ אוֹמְרִי דְהָא קֵינִימָא לֵן דָּאִין מְנַדִּין לְאַלְתֵּר עַד שְׁיַתְרוֹ בּוֹ שְׁנִי וְחַמִּישִׁי: וְאַחֲרִים תַּרְצוּ בְּאִנְפֵּן אַחַר אֵין זֶה מְקוֹם אַרְיִכוּת וְקוֹשְׁטָא דְמִילְתָא דְאֵינִישׁ דְּעַלְמָא הֵיךְ וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָא מֵאֵן דְּמַפְרֵשׁ דְּלַעוֹלָם הֵהוּא גַבְרָא צוּרְבָא מְרַבְּנָן הֵוָה דָּאִי עִם הָאֲרִיץ הֵוָה נְהִי דְגְּדוּי הַת"ח לֹא חֲמִיב לְעִלְיָה אֲבָל לְשִׁיחֵיהָ הַת"ח מְנַדְהָ מְפִי עִם הָאֲרִיץ לֹא הוּי מְנַדְהָ וּבָעוּ לְדַחֲוֵק הַדְּבָרִים וְלַעֲיוּלִי בְּהוּ פִּילָא בְּקוֹפָא דְמַחְטָא וְלוֹמַר דְּמַדְאָמְרוּ לִיה דְּלִיזִיל לְגַבֵּי נְשִׂאָה וְלֹא שָׂרוּ לֵהוּ אֵינְהוּ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּנִסְתַּפְקוּ בּוֹ שְׂמָא ת"ח גָּדוֹל מְמַנּוּ הֵיךְ כְּמוֹ שְׁכַתוֹב בְּסַפְרֵיהֶם: כְּבַר כְּתַבְנוּ דְהָא מִילְתָא לִיתָא וְלַעוֹלָם לֹא אֲשַׁכְחֵן שׁוּם הוֹכַחָה לְדַבְרָה זֶה וְאֲדַרְבֵּה דְפִשְׁטָא דְעוֹבְדָא וְרִיחֵטָא דִּילִיָּה לֹא מְשַׁמַּע הָכִי כָּלִל: וְאֵין סְבָרָא לוֹמַר דְאֵינְהוּ נִסְתַּפְקוּ שְׂמָא גָדוֹל מְמַנּוּ הֵיךְ וְאֵינְהוּ גּוֹפִיָּה לֹא הֵוָה יָדַע לִיה אִם רַבִּי לֹא שְׁנָאָה רַבִּי חֲמִיב מְנָא לִיה: וְכַבְרָה כְּתַבְנוּ דַת"ח קְלָא אֵית לִיה וְאִי אֶפְשָׁר שְׁהִיָּה נְעֵלָם מְעִינִי רִישׁ לְקִישׁ אָדָם גָּדוֹל מְמַנּוּ עַד שְׁנַדְהָ אוֹתוֹ כְּאֲחַד הַרִיקִים: וְכָל שְׁכַן דְאֶפְּי' אִי דְחַקִּי נְפִשִׁי וְאֶמְרִי דְהָאִי לֹא יִדְעָנָא לִיה דְקֶאֱמַר רִישׁ לְקִישׁ הֵינּוּ לוֹמַר דְלֹא הֵוָה יָדַע כְּמָה חֲשׁוֹב הֵיךְ כְּדַבְרֵי הָרֶאָב"ד ז"ל וְאֵינְהוּ נְמִי נִסְתַּפְקוּ בְּבִי מְדַרְשָׁא שְׂמָא אָדָם גָּדוֹל מְמַנּוּ הֵיךְ וּמְשׁוּם הָכִי אָמְרוּ לִיה דְּלִיזִיל לְגַבֵּי נְשִׂאָה דְבַר שְׁלֵא יַעֲלָה עַל הַדַּעַת: מ"מ לֹאוּ לְמִימְרֵךְ דְּתִדְוִיק מִינְהָ דָּאִי הֵוָה הֵהוּא גַבְרָא אֵינִישׁ דְּעַלְמָא דְלֹא הוּוּ חֲמִישִׁי לְגְּדוּיּוֹ דְּלַעוֹלָם אֵימָא לֵךְ דָּאִי הוּוּ יָדַעֵי בְּבִירוֹר דְלֹאוּ ת"ח הֵיךְ הוּוּ שָׂרוּ לִיה אֵינְהוּ וְלֹא אָמְרוּ לִיה דְּלִיזִיל לְגַבֵּי נְשִׂאָה אֲלֵא שְׂמָא אָדָם גָּדוֹל מְמַנּוּ הֵיךְ וְלִירוּחָא דְמִילְתָא עֲבָדִי הָכִי וְכַבְרָה כְּתַבְנוּ דָּאִין לְדְבָרִים אֱלוֹ עֵיקֵר כָּלִל: וּבּוֹדָאִי דְאֵישׁתְּמִיט מִינְיָהוּ דְבַרִּי הִירוּשְׁלִמִי שְׁכַתְבוּ שָׁם בְּפִי וּבְבִירוֹר דְהֵהוּא גַבְרָא לִיְסֻטִים הֵוָה דְאֲתַמַּר הֵתָם רִישׁ לְקִישׁ הֵוָה מְעִינִין תִּינִין כְּבַרְבְּרִית אַתּוֹן לְסֻטִים גְּנַבּוּ מְנַהוֹן בְּלִילִיא וּבְסוּפָא אַרְגָּשׁ בְּהוּ אָמַר לוֹן לְהַנּוֹן אֱלִיּוֹ עֲמָא

מִתְרַמֵּין אֲמָרוּ לִיהִי הֵהוּא גִבְרָא מְחַרֵּם אַמ' מָמוֹן נִתְחַיְיְבוּ לִי פְרִי בִּתְרִיהוֹן פְּלוֹמ' רַץ
אֲחֵרִיהֶם אָמַר לוֹן שָׁרוּ לִי אֲמָרוּ לִיהִי שְׂרִי לוֹ אֵת וְכוּן שְׂרִיִּין לֵהּ הִדָּא אֲמָרָה הַמְנַדָּה אֵת
שְׂאִינוּ צְרִיף וְנַדָּה אוֹתוֹ נְדוּיוֹ נְדוּי עַכ"ל: הָא קָמֵן בְּבִרּוֹר דְּאַפְּקִילוּ אַם הַמְנַדָּה לִיִּסְטִים
וְנִתְנַדָּה מִפִּי אָדָם גְּדוּל פְּרִישׁ לְקִישׁ שְׁלֵא פְדִין וְחִזְרָה הוּא וְנַדָּה אוֹתוֹ נְדוּיוֹ נְדוּי וְצָרִי לִילֵף
אֲלִיו לְהִתִּיר לוֹ אֵת הַנְּדוּי: וְכ"כ הֵרַב רַבִּי מְנַחֵם ו"ל וְאָם אַמ' לוֹ הָאֲחֵר אֲדַרְבֵּה עֲלֵיף
יְחוּל אַף עִם הָאֲרָץ לְחַכְּם נְדוּיוֹ שְׁלֵ שְׁנֵי נְדוּי וְשָׁל רֵאשׁוֹן אִינוּ נְדוּי וְצָרִיף הִרְאשׁוֹן הִתְרַ
וְכו' וְכוּן נְמִי כַת' הֵרַב ר' שְׁמַעוֹן דּוּרָאן ו"ל הִילְכֵף אַם אַמ' לִיהִי חֲבָרְיָה אֲדַרְבֵּה הוּא אִינוּ
בְּנְדוּי אֲבָל חֲבִירוֹ הַמְנַדָּה הִרְאשׁוֹן בְּנְדוּי פִּינוּן שְׁנַדָּה אוֹתוֹ שְׁלֵא פְדִין הִנֵּה רְאוּי לְנְדוּי
וְהִילְכֵף פְּשִׁהֲלָה אוֹמ' לוֹ אֲדַרְבֵּה לְהוּי הֵהוּא גִבְרָא בְּשִׁמְתָא חָל עֲלִיו הַנְּדוּי וְאֵע"פ שִׁיְהִיָּה
הַשְּׁנֵי עִם הָאֲרָץ ע"כ: וְכ"כ הֵרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁפְנָזִי ו"ל בִּתְשׁוּבוֹתָיו בְּפִי: וְכוּן נִרְאָה
מִדְּבָרֵי רֹב הַמְפָּרְשִׁי וְהַמְחַבְרִי ו"ל פְּכַלְמֵם מְדַכְתְּבוּ סֵתָם וְלֵא חִילְקוּ נִרְאָה דְלֵא שְׁנָא לְהוּ
בְהָא מִילְתָא בֵּין ת"ח לְאִינִישׁ דְּעֵלְמָא דְלֵא בָּאוּ לְסֵתִים אֲלָא לְפָרֵשׁ וְכ"ש בְּדָב' אֲשֶׁר כְּזָה
וְכוּן דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל שְׁכַתְבּ בְּכָלֵל הַדְּבָרִים שְׁמַנְדִּים עֲלֵיהֶם הַמְנַדָּה לְמִי שְׂאִינוּ חֲיִיב
נְדוּי וְלֵא חֵלְק פְּלָל: וְכ"ש שְׁכַתְבּ בְּפִירוֹ דָּאֵם לֵא נְדָהוּ הָאֲחֵר דְּב"ד חֲיִיבִין לְנְדוּתוֹ פִּינוּ
שְׁנַדָּה אוֹתוֹ שְׁלֵא פְדִין וְיָדוּע הוּא דְכָל הַגְּלִילוֹת הָאֵלוּ אֲתַרְיָה דְמָרְן הַרְמַב"ם ו"ל נִינְהוּ:
וְכוּן נְמִי פְתַב הַרִי"ק ו"ל בִּתְשׁוּבָה דְלֵא שְׁנָא ת"ח וְלֵא שְׁנָא עִם הָאֲרָץ פִּינוּן שְׂאִין זֶה חֲיִיב
ב"ד חֲיִיבִין לְנְדוּתוֹ: פִּי כֵן נִרְא' מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל דְלֵא שְׁנָא ת"ח וְלֵא שְׁנָא עִם הָאֲרָץ
מְדָקָא פְסִיק וְתַנִּי סֵתָמָא הַמְנַדָּה לְמִי שְׂאִינוּ חֲיִיב נְדוּי מְכ"ד דְּבָרִים שְׁב"ד מְנַדִּים עֲלֵיהֶם
וְלֵא חֵלְק בֵּין הַמְנַדָּה לְת"ח אוֹ לְעַם הָאֲרָץ וְהִינְנוּ מְשׁוּם דְאַזְזִיל לְטַעְמָיָה דְסְבִירָא לִיהִי
דְבִית דִּין חֲיִיבִין לְנְדוּתוֹ ע"כ: תּוּ מְסִיק הֵתָם בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם ע"ז לְשׁוֹנוֹ אֲלָא דְסְבִירָא לִיהִי
לְמַהֲרָם ו"ל דְהַמְנַדָּה מִי שְׂאִינוּ חֲיִיב נְדוּי דְבִית דִּין חֲיִיבִין לְנְדוּתוֹ גַּם אַם לֵא נְדָהוּ הַשְּׁנֵי
רַק שְׁגָלָה דַּעַתוֹ שְׁהוּא הַקְפִּיד עַל קַלְלַת הַמְנַדָּה אוֹתוֹ וְכַתְבּ שְׁפָן פְּתוּב בְּהַלְכוֹת נְדוּי ו"ל
אֲלָא וְדָאִי ב"ד צְרִיכִין לְנְדוּתוֹ וְאֵע"ג דְּמִשְׁמ' בִּירוּשְׁלַמִי שְׁצָרִיף שְׁיַחְזוֹר הוּא וִינְדָה אוֹתוֹ
וְכו' עַד יְכוּלְנֵי לֹמַר ה"מ כְּשִׂאִין מְקַפִּיד דְנִרְאָה פְּמוּחַל לוֹ אֲבָל אַם מְרָאָה פְנִי שְׂאִינוּ
מוּחַל לוֹ חֲיִיבִין לְנְדוּתוֹ גַּם אַם לֵא נְדָהוּ הַשְּׁנֵי ע"כ: עוֹד פְּתַב שְׁם דְאַפְּלִיו תְּלִמִיד לְרַב
נִרְאָה מִתְשׁוּבַת הַרְמַב"ם ע"ז דָּאֵם פְּשַׁע הֵרַב וְנַדָּה בְּעַנְיָן שְׁהִיָּה לוֹ לְחוּשׁ שְׁמָא אִין חֲיִיב נְדוּי
שְׂאֵם אוֹמ' הַתְּלִמִיד אֲדַרְבֵּה נְדוּיוֹ נְדוּי ע"כ: הִילְכֵף הָאִי ת"ח דְשִׂאלְתוֹן עֲלֵיהִי אַם נַדָּה
שְׁלֵא פְדִין כְּדָאֲמַרְתוּ הַרִי הוּא עוֹמֵד בְּנְדוּיוֹ עַד דְאַזְזִיל לְגַבִּי אוֹתוֹ בְּעַל הַבֵּית דְלְשָׂרִי לִיהִי:
וְאַמְנָם לְשִׂאלָה הָאֲחֵרַת שְׁשִׂאלְתָם בְּעַנְיָן אוֹתוֹ ת"ח שְׁנַדָּה לְאוֹתוֹ זְמַן וְלְשִׁנֵי בְנֵיו וְלְכָל
מְשַׁפְּחָתוֹ שְׁלֵא פְדִין דְבָר פְּשוֹט הוּא דָּאִין עַל הַב' אַחִי נְדוּי פְלָל: וְמָה שְׁיִישׁ לְרֵאוֹת בְּהָא
מִילְתָ' הוּא אַם חָל נְדוּיִי עַל הַחֲכָם אוֹ לֵא: אֲבָל מְפָל מָה שְׁכַתְבְּנוּ לְמַעְלָה יְצָא לְנוּ הַדִּין
לְאַמְתוֹ שְׁנְדוּיִים שְׁנָדוּ הֵם אֵת הַחֲכָם נְדוּי גְמוּר הוּא שְׁהָרִי נַדָּה אוֹתָם שְׁלֵא פְדִין
כְּדָאֲמַרְתוּ דְהִנֵּה הָאֵחַ הִרְאשׁוֹן הַחֲרִים אוֹתוֹ בְּפְנֵיו וְגַם הָאֵחַ הַגְּדוּל דְרַשׁ לְעַצְמוֹ דְגַם הוּא
בְּכָלֵל הַמְשַׁפְּחָה וְלִפְנֵי הַחֲרִי אוֹתוֹ מְשׁוּם עַצְמוֹ וְלְכַבּוּד אֲבִיו וְחַכְמֵי מְשַׁפְּחָתוֹ: וְק"ו
הַדְּבָרִים אַם עִם הָאֲרָץ יְכוּל לְנְדוּת אֵת הַת"ח כְּשִׁנְדָּהוּ שְׁלֵא פְדִין כְּמוֹ שְׁהוּכְחַנוּ בְּרֵאוֹת
בְּרוּרוֹת כ"ש וְכ"ש אֵלוּ וּבְזָה אִין שׁוּם פְּקַפּוּק דְכְמָה מְעֵלוֹת טוֹבוֹת לְנְדוּן הִנֵּה עַל אוֹתוֹ
שְׁלֵ מְעֵלָה דְבָלִי סְפִק שְׁיְכוּלִין הֵם לְנְדוּתוֹ אִי מְשׁוּם לְתָא דִידְהוּ אִי מְשׁוּם כְּבוֹד אֲבִיָּהֶם
וּמְשַׁפְּחָתָם פִּי מִי יְחוּשׁ לְכַבּוּדָם יוֹתֵר מֵהֶם וְאִין זֶה צְרִיף לְפָנִים: וְכ"ש אַם הַחֲכָם הַמְנַדָּה

יהיה מאותן שאינן נוהגין פשוטת תלמידי חכמים אלא שנותן אצבעו בין שיני בני אדם ומחרף ומגדף אותם דלאו כל כמיניה לנדות אפילו לעם הארץ ומאן יהיב לן מעפרא דהרשב"א ז"ל ומלינן עינין שפתב בתשובותיו גפי ת"ח שגדה לעם הארץ ז"ל ומ"מ צריף לדקדק בדבר היטב שיהיה אותו ת"ח נוהג פשוטה והולך בנחת עם הבריות ומשאז ומתנו באמונה עמהם פדרף כל ת"ח הא לאו הכי הוא מבזה עצמו ומבזה את התור' ואין אחר' חייבין בכבודו ע"כ: וכן נמי פתב הרא"ש ז"ל בדבר אשר כזה בתשובותיו ז"ל ובלבד דלא סנו שןמעניה שאם אין מעשיו מתוקני' יותר הוא גרוע מעם הארץ ע"כ: גם בתשובה אחרת פתב ז"ל וכן תלמידי חכמים שאין יראת שמים על פניהם הרי אלו נקלים שבצבור ולא אמר הכתוב אלא כל קדושיו בידה שאין פורענות באה לעולם בשבילם יצאו אלו שמזלזלים בשם שמים ועל כיוצא בהם נאמר הנה בגללכם ציון שדה תחרש ע"כ: והרי"ק ז"ל כת' גם הוא בתשובותיו ז"ל ומטעם זה לא נהגינן בשום למדן דין ת"ח בזמן הזה וכן היה דן מה"ר זכ"ץ ז"ל מפורנבערק וכן היינו דנין אני והוא הלכה למעשה ע"כ: עוד כת' שם עוד הביא מה"ר ז"ל ראיה מדאמרין פרק איזהו נשף תלמיד חכם לא לאכול בנכייטא וכתבו התוספו' אע"ג דרבינא הוה אכיל בנכייטא רבינא לא היה מחשיב עצמו כתלמיד חכם ומכ"ש אנחנו דרדקי יתמי דיתמי שאין לנו להחזיק עצמנו כתלמיד חכם וכאין אנחנו נחשבין ע"כ: ועתה ישאו ק"ו בעצמם האוכלים רבית בפרהסיא וכדומה לה ומטילים אימתן על הצבור ועושים ממנום הפקר בגאונה ובוז ומחללים את השם ואת תורתו ומחטיאים את הרבים ונעשים מדרס ללשונותם של עמי הארץ: עוד כתב שם דכת' הרב רבי מנחם מריז"בורק בנמוקים שלו מה שכתבו רבותי' פבר נפסק הדין שכל המבייש תלמיד חכם וכו' ה"מ תלמיד חכם ידוע בשערים בלי יוהרא ונטילת שם פההיא עובדא דירושלמי דריש לקיש קנסיה לההוא גברא דאפקיר ברבי אסי בר' חנינא דידוע שת"ח היה ובפ' אלו מציאות אמר רב יהודה אמר רב הני תלת מיילי נהיגי רבנן לשנות בדבוריהו עד אי לא משני אלא בהני תלת מהדר' ליה אבדה בטביעות עין אלמא בדבר כל דהו דאינו נזהר וכו' אינו תלמיד חכם וכ"ש אנחנו בזמן הזה שאנו רואין בעינינו הרבה שאין נזהרין מפל זה שאין להם דין תלמיד חכם ע"כ: ומה יעשו איזובי קיר בזמן הזה הנעדרין מפל מדותן של תלמיד חכם הראויים ליקרא בשם תלמיד חכם ולא תמצא בהן לא פלה ולא מקצתה פי אם אחד מהרבה מהשרידים אשר ה' קורא ומי פמותם מורה: וכ"ש וכ"ש אם היה התלמיד חכם שונא להם דאפילו במילתא דחייבי עליה נדוי אין נדויו של התלמיד חכם השונא נדוי כלל: וכמו שכתוב בתשובה בספר תרומת הדשן בסימן רע"ד ז"ל השאלה ששאלו מפנו חכם אחד שונא מאד לבעל הבית שכונו ונכשל אותו בעל הבית במלתא דחייב עליה נדוי פהלכה וקפץ עליו אותו חכם ונדה אותו פהלכה אבל הפל מפירין ומרגישין שלא נדה אותו רק מחמת השנא' פי היו שם אחרים שנקשלו גם כן באותו ענין ולא אנשגח לנדות אותן יש ממש בנדוי פי האי גוונא או לא ע"כ: תשובה יראה דיש להביא ראיה דאין ממש בנדוי פי האי גוונא מהא דאמרין בירושלמי ומייתי לה בהגה במיימון וביורה דעה ת"ח שגדה לצורף עצמו אפילו פהלכה אין נדויו נדוי: וכתב ביורה דעה בשם אבי העזרי ז"ל לא ידעי' מה היא לצורף עצמו ושמא הכי פירוש שגדה פהלכה ומיהו לא נתפונן אלא לצורף עצמו כדי שישתפר בהתרתו ולקף אין נדויו נדוי ע"כ: ונראה דנדון דידן

להא דמִיָּא דמה לי מְכוּוֹן פְּדִי להִשְׁתַּפֵּר בְּהִתְרַתּוֹ בְּמִמּוֹן וימה לי אם מְכוּוֹן פְּדִי לִינְקָם מְמוֹנו
ולהִכְנִיעַ אֶת שׁוֹנְאוֹ וְגַם זֶה שִׁכְרוּ לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לִיצְרוֹ דְנִרְאָה טַעַם הַדְּבָר שְׁצָרִיף
הַמְנַדָּה שִׁיכּוּן לְשֵׁם שְׁמַיִם פְּדִי לַעֲשׂוֹת גְּדֵר לַתּוֹרָה וְלִכְבוֹד לִוְדִיָּה וְלֹא יְכוּוֹן פְּלִל לַעֲצָמוֹ
לְשׁוֹם הַנְּאִי וְתוֹעֵלַת נְאִם לֹא פֶן אֵין מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ נְדוּי וְאֵע"ג דְּבִהְגָּה בְּמִיָּמוֹן מְפָרֵשׁ הֵיא
דִירוּשְׁלֵמִי בְּאַנְפֵן אַחַר לְדַבְרֵי רַבִּי אַבִּי"ה ז"ל יֵשׁ לְסַמְּךָ דְכֵן פְּתַב עֲלֵיו אֹר זְרוּעַ דְּבַעַל
הוֹרְאָה הוּא נְרֵאוּי לְסַמְּךָ עֲלֵיו ע"כ תְּשׁוּבְתוֹ ז"ל: וְגַם הָרֵא"ש ז"ל הֵבִיא דְבָרִים אֱלוֹ שְׁל
רַבִּי אַבִּי"ה ז"ל בְּתִשְׁבּוּבָה לְמַסְקָנָא דְמִילְתָּא וְדַבְרֵי פִי חֲכָם חֵן: וְשְׁלוֹם עַל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל
הָעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל כְּנֶפֶשׁ אָבִיף מִשֵּׁה נ' אֶל אִשְׁק"ר: נר"ו: צַג שְׂאֵלָה יִפְרֵשׁ לִי אֲדוּנִי
אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי מַה פִּי קוּל לֹו קוּל אֱלִיו שְׁפַתְב רַש"י ז"ל בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא: תְּשׁוּבָה הָא
מִילְתָּא אֵיתָא בַפ"ק דִּיוֹמָא דְאַמְרִינֵן הֵתֵם דְאַמַר ר' אֶלְעָזָר וַיִּקְרָא אֶל מִשֵּׁה אֶל מִשֵּׁה וְכָל
יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין וְלֹא בָּא הַכְּתוּב אֶלָּא לְחַלּוֹק לֹו כְּבוֹד לְמִשֵּׁה וְאַקְשִׁי מִתִּיבִי קוּל לֹו קוּל
אֱלִיו מִשֵּׁה שְׁמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ לֹא קִשְׂיָא הָא בְּסִינֵי הָא בְּאֵהֶל מוֹעֵד כְּלוֹמַר דְּבִאֵהֶל
מוֹעֵד לֹא הָיָה הַקּוּל נְשַׁמַּע לִישְׂרָאֵל דְהָאֵי קָרָא בְּאֵהֶל מוֹעֵד פְּתִיב תּוֹ אֶמְרִינֵן הֵתֵם וְאֵי
בְּעֵית אֵימָא לֹא קִשְׂיָא הָא בְּקִרְיָאָה הָא בְּדַבּוּר כְּלוֹמַר הַקִּרְיָאָה הָיְתָה לֹו וְכָל הָעָם שׁוֹמְעִים
וְהַדְּבוּר אֱלִיו נְאִין אַחַר שׁוֹמַע וּפִי שֵׁם רַש"י ז"ל בְּקוּל לֹו קוּל אֱלִיו ז"ל וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוּל
מִדְּבַר אֱלִיו מְדַבֵּר לֹו הָיָה יָכוֹל לֹומַר וְכַתֵּב אֱלִיו לְלַמְדָּה שְׂאֵלֵיו הָיָה נְמַשֵּׁף הַקּוּל בְּאֵהֶל
מוֹעֵד ע"כ: וּבְשֵׁם הַר"י ז"ל מְצֵאתִי כְּתוּב דְדַרְשִׁי מֵאֵי דְכַתִּיב בְּקָרָא אֱלִיו אֱלִיו תְּרֵי זִמְנֵי
מִדְּבַר אֱלִיו וַיִּדְבַר אֱלִיו וְאֱלוֹ קָמָא לִית בָּהּ שׁוּם דְרִשָּׂא וְהָרֵי הוּא כְּאֱלוֹ לֹא נְכַתֵּב אֶבֶל
הַשְּׁנֵי שֶׁהוּא מְנוֹתָר בָּא לְדַרְשָׂא זֹו וְנִקְטִי קוּל לֹו לְאַשְׁמוּעִינֵן דְכָל הֵיכָא דְלִיכָא אֱלִיו יִתִּירָא
כְּמֵאן דְכַתֵּב לֹו דְמִי וְלֹא אֵתִי לְדַרְשָׂא ע"כ: וְרַבִּינוּ הָאֵי גְּאוֹן ז"ל פְּתַב בְּתִשְׁבּוּבָה לְחֲכָמֵי
אֶל קַרו"אֵן ז"ל וְשִׁשְׁאַלְתֶּם אֵיף קוּל לֹו קוּל אֱלִיו הֵכִי קְאָמַר הַקּוּל לְמִשֵּׁה הָיָה קוּרָא
וְאֱלִיו הָיָה מְגִיעַ וְהוּא שׁוֹמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ וְנִמְצָא זֶה תִּיּוּבְתָא לְמִי שְׁאַמַר וַיִּקְרָא
אֶל מִשֵּׁה וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין וְלֹא בָּא הַכְּתוּב אֶלָּא לְחַלּוֹק לֹו כְּבוֹד לְמִשֵּׁה וְתִרְצוּ הָא בְּסִינֵי
וְכו' פִי פְלִם שְׁמַעוּ אֶת הַקּוּל הַקּוּרָא לֹו וּמְפִנְרֵשׁ שֵׁם בְּעַבּוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עַמָּה אֶבֶל
בְּאֵהֶל מוֹעֵד וַיִּדְבַר יִי אֱלִיו הוּא שׁוֹמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ וְאֵי בְּעֵית אֵימָא הַקִּרְיָאָה לֹו
וְכָל הָעוֹמְדִים שׁוֹמְעִים וְהַדְּבוּר אֱלִיו נְאִין אַחַר שׁוֹמַע: ע"כ: וְכַבֵּר נְשַׁאֵל עַל דְּבָר זֶה גַם
הַר"ן ז"ל וְהַשִּׁיב ז"ל כְּאַשֶׁר הִתְבַּוְּנַתִּי בְּמַה שֶׁחִלְקוּ רַז"ל בֵּין קוּל לֹו לְקוּל אֱלִיו מְצֵאתִיו
נוֹסֵד עַל עֲנֻמָּה דְקִדּוּק הַלְשׁוֹן וְאַגְלָה לָהּ מְצַפּוֹנִיו: כְּבָר הוֹדִיעֵנוּ הַשֶּׁר הָרֵאשׁוֹן בְּדִקְדוּקָא
וְהוּא רַבִּי יְהוּדָה חֵיּוּג' ז"ל פִּי אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׁימָה ג' וְהֵן או"י וְנִקְרָאוּ אוֹתִיּוֹת הַנְּשִׁימָה פִּי
לֹא נוֹכַל לַעֲשׂוֹת שׁוּם תְּנוּעָה בְּלַעֲדִיהֶם וְאֱלוֹ הַג' אוֹתִיּוֹת נְחֻלְקוּ בְּנוֹתָם מִשְׁאַר הָאוֹתִיּוֹת
פִּי כָּל אוֹתִיּוֹת מְלַבֵּד אֱלוֹ יֵשׁ לָהֶן מִין נָח נִרְאָה לְבַד וְאֱלוֹ הַג' יֵשׁ לָהֶן נָח נִסְתָּר וְנָח נִרְאָה
אֲמֵנָם הַנָּח הַנִּרְאָה כְּמוֹ ב' אַחֲרוֹנָה מְמַלְתָּ אָבִיב שֶׁהִיא נְחָה אֲמֵנָם נְחָה נִרְאָה וְנִרְגָּשׁ
בְּמוֹצָא הַשְּׁפָתִים וְכֵן הַגִּי"מ מְמַלְתָּ בַג' הִיא נְחָה אֲמֵנָם נְחָה נִרְגָּשׁ בְּמוֹצָא הַחֵקֶף וְעַל
דְרָף זֶה תְּמַצָּא הָאוֹתִיו' זולת או"י: אֲמֵנָם הַה"א דוֹמָה בְּזֶה לְאו"י אֶבֶל לֹא לְמַנּוֹת בְּכֻלָּן
לְעַנְנֵי יֶאֱרִיף סְפוּרוֹ וְלְאו"י שְׁנֵי מִינֵי נְחִים נָח נִרְאָה וְנָח נִסְתָּר הַנָּח הַנִּסְתָּר כו"א לֹו הַנָּח
הַנִּרְאָה כו"ו אֱלִיו וְאַתָּה הָרֵאִיתָ לְדַעַת שְׁנֵא"ו לֹו נְא"ו אֱלִיו מִיַּחֲדוֹת הַדְּבָר לְזַכַּר הַנִּסְתָּר
אֲמֵנָם בֵּינֵיהֶם הַפְּרֵשׁ פִּי נְא"ו לֹו מִיַּחֲדוֹת הַדְּבָר בְּדְרָף נִסְתָּר וְאוֹלָם נְא"ו אֱלִיו מִיַּחֲדוֹת
הַדְּבָר בְּדְרָף מְוִרְגָּשׁ נִרְאָה וְדַעַת רַז"ל שְׁכָל זְמַן שֶׁהָאוֹת הַמִּיַּחֲדוֹת מְוִרְגָּשׁ יוֹתַר בְּדַבּוּר

תורה על יחוד יותר חזק וקנה דרשו שאלו אמר הפתוב מדבר לו לא הנה מורה על יחוד שלו ושהנה אפשר שהיו ישראל שומעין עם היות הדבור נמשך למשה לפי שאין האות המיוחדת הדבור מורגשת במוצא השפתיים אבל באמרו אליו שהאות המיוחדת מורגשת במבטא מורה יחוד והוא שמשך שמע וכל ישראל לא שמעו: ע"כ: הנה פתבתי לה כל הפירושים שבאו לידי בדבר זה וכלם פירשו קול לו קול אליו על הפאים בפתוב והאחרון הגדיל וקנה הענין על יסוד נכון בדקדוק הלשון: אבל רבי האיי ז"ל פי' דלו ואליו הן דברי הבריימא דלו הנה קורא ואליו הנה מגיע הדבור וכו' ואינם הפאים בפתוב ונראה לי משום דהא איפא בקראי טובא דלא דרשי הכי ולפי דברי רש"י ז"ל ומאן דעמיה צריף לומר כמו שכתב הריט"א ז"ל על פי רש"י ז"ל דגמרא גמרי לה הכי דקרא להאי דרשא אתא דהא איפא בקראי טובא דלא דרשי הכי ע"כ: ושלום פנפש אביה: משה ו' אל אשק"ר: נ"ר: צד שאלה בענין אשה שהלך בעלה למדינת הים והרתה לזנונים והיתה אומרת פי אינה הרה אלא שבטנה תפוח מחמת חולי וכשנתפרסם עבורה חזרה לומר יהודי פלוני אנס אותי בביתי ואותו יהודי מכחיש אותה ואומר לא היו דברים מעולם ולא באתי אליה לא באונס ולא ברצון וכ"ת אסרת אותה על בעלה וכתבת' פי יש מחכמי הדור שחלקו עליה ואמרו שהיא נאמנת לומר אנוסה הייתי ומותרת לבעלה ורצית לעמוד על דעתי בדבר זה: תשובה פבר השבתי לכ"ת זה פמה ימים פי היא אסורה לבעלה איסור גמור וקנה ממזר גמור דאלא מעתה כל מי שרוצה לזנות תחת בעלה תמלא תאנתה פאותה ואם תהר לזנאי תאמר אנוסה הייתי ותשב תחת בעלה ודברים אלו אסור לשומעם אף כי לסמוך עליהן: ואני תמה מאלו החולקים איה לא חלקו בין נבעלת בביתה בעיר ובין נבעלת בשדה ואיה לא ראו מה שכת' הרמב"ם ז"ל בבירור בתחלת הלכות נערה בתולה דכל הנבעלת בשדה היא בחזקת אנוסה והנבעלת בעיר בחזקת מפותה עד שתביא ראיה שהיא אנוסה כמו שכתב כ"ת ואף על פי שהשיג עליו הראב"ד ז"ל שם וכתב חזקה זו איני יודע מה תועלת יש בה אם יש שם עדים יבואו ויעידו ואם אין שם עדים קנס אין שם והעיר והשדה שוין וכו' להרמ"ב ז"ל שומעין שעליו סומכין בכל הגלילות האלו: וכ"ש שפבר העמיד הרב בעל מגדל עז את דבריו וכל האחרונים פסקו פמותו: וכן כתב הסמ"ג ז"ל במצנת עשה גבי אונס בסימן נ"ד ז"ל וכל הנבעלת בשדה הרי היא בחזקת אנוסה ודנין בה דין אונס עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר הרי היא בחזקת מפותה מפני שלא צעקה עד שיעידו העדים שהיא אנוסה כגון ששלף עליה חרב ואמר לה אם תזעקי אהרוג אותה ע"כ: וכן כתב הרב בעל ספר המצות הקצר ז"ל וסתם שדה הוי אונס וסתם עיר הוי פתוי ע"כ: וכן פתוב בארחות חיים סוף הלכות פתובות ז"ל וסתם שדה אונס וסתם עיר פתוי ע"כ: ומאן יהיב לן מעפריה דרב'ירווחם ז"ל ומלי' עינין שכתב בספר מישרים נתיב ל"א פרק שני ז"ל בעבור שראיתי פמה נשים שאחר שפתו אותן אומרות נאנסתי וראיתי פמה אנשים טועים בזה ואמרים שהיא נאמנת אפילו בעיר זה הפלל ינהה בידה שכל הנבעלת בשדה בחזקת אנוסה וששכב עמה בעל פרוחה פי צעקה הנערה ואין מושיע לה ועליו להביא ראיה שהיא מפותה ואם לא הביא ראיה וטוענת נאנסתי דנין לה דין אונס אם נתברר ששכב עמה וכל סתם עיר בחזק' מפותה ועליה להביא ראיה שנאנסה כגון שראו אותו ששלף חרב עליה ואמר אני אהרוג אותה או שסתם את פיה שלא תוכל לזעוק וכיוצא בזה ואם

לא הביאה ראיה דגין לה דין מפותה אם נתברר ששכב עמה כל זה מוכח מדין התלמוד בכמה דוכתי וכן כתב הרמ"ב ז"ל ע"כ: וכ"ש דאפילו לפי דברי הראב"ד ז"ל לא מייירי אלא בקנס דאינו משתלם אלא על פי עדים ולא על פי עצמו ולפי' כתב דאין תועלת בחזקה זו דעל פרחין בעי' עדים והעדים שיעידו שנבעלה הם יעידו אם באונס אם ברצון ולפיכך השדה והעיר שוין אצלו: אבל לענין אסורא פהקא דליפא עדים אלא הרייונה ולידתה ואין לנו עדות גדולה מזו לעולם דגין על פי החזקה דבשדה אנוסה ובעיר מפותה: ואין דגין איסור מממון: וכ"ש דאפילו לגבי קנס דאינו משתלם אלא על פי עדים אין השגתו השגה כלל: דיש תועלת בחזקה זו כגון שהיו העדים רחוקים וראו את הבעילה ולא ראו אם באונס אם בפתוי אי נמי שפאו ומצאו אותו בועל ולא ראו ההתחלה אם הייתה באונס או ברצון דאפילו שמצאו אותה שותקת בשעת מעשה אין משם ראיה על הרצון דאמרין: יצרה אלבשה אי נמי כגון עובדא דילן דליפא עדים ובכי האי גונא הדר' לכללים אם בשדה בחזקת אנוסה ונאמנת לומר אנוסה הייתי ואם בעיר בחזקת מפותה אם לא תביא ראיה לדבריה: ולמה לא תאמר לחולק ולמקנטר זיל קרי בי רב בפ' התורה להרב הגדול הרמב"ן ז"ל בפרשת פי תצא גבי נערה מאורסה דכתב שם שאם ראו אותה העדי' מרחוק בענין שאין יכולין להעיד אם היא אנוסה או מפותה והרימו קולן להתרות בהן שאם בעיר על דעת רבותינו ז"ל שניהם בסקילה שגם האשה בחזקת מזונה לדעת פינון שלא צעקה כלל פי דרף כל אנוסה לזעוק בעיר להושיעה ולהצילה ואם יראו בשדה שיחזיק בה וישכבנה הרי היא בחזקת אנוסה ופטורה וכו' עד וכן הצעקה בהונה לדון בה מן הסתם בעיר מפותה ובשדה אנוסה ע"כ והנה נתבאר בפ' דאפילו גבי איסור סקילה איפא למימר סתם שדה אונס וסתם עיר פתוי: וכן כתב רבי' לוי בן גרשום נמי בפ' התורה גבי נערה מאורסה פכתוב אשר לא צעקה בעיר ז"ל והוא מבואר כי התור' דברה בהונה כי בעיר יהיה על צד הפתוי ובשדה יהיה על צד האונס ולקמן גבי נערה אשר לא אורסה כתב ז"ל וכבר נתבאר ממה שקדם שנבעלת בעיר סתמה שהיא מפותה עד שיתברר האונס והנבעלת בשדה סתמה שהיא אנוסה ע"כ: ותדע דאפילו גבי פתח פתוח דלא קים להולאינשי כל כף באפילו לאותן מפרשים שפירשו דהיה דרבי אלעזר דאמר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו דמייירי בשותקת או במכחישתו לגמרי לומר בתולה שלימה נבעלתי דכיון דבריא ובריא הוא נאמן אבל אם אמרה משארסתי נאנסתי או מופת עז אני דאיהו טעין שמא ואיהי בריא נאמנת ואינה נאסרת עליו וכו' מ"מ צריכה נמי חזקה דגופא ובלאו הכי אינה נאמנת וכדמסיימי הנה מפרשים ז"ל למלתיהו ואמרי דכיון דאיהו טוענת בריא ואיהו ספק ומסייעא לה חזקה דגופא בריא עם חזקה דגופא עדיף משמא דידיה ע"כ וכדאמרין התם דבחזקת בתולה הייתה דרוב גשים בתולות נשאות ואוקמה אחזקה וכן כתב הרשב"א ז"ל דבריא ושמא עם חזקה דגופא עדיף ע"כ: וכן כתבו מן המפרשים ז"ל וידוע היא דליפא למימר הכא בעובדא דילן חזקה דבתולה נבעלה פדאמרי' התם דהכא לא שייף ליפא למימר נמי דאית לה חזקה דכשרות כי היכי דנימא אתמא דא בחזקת הטר ונאנסה ובריא שלה עדיף דלא היא דאיפא פנגד הבריא רוב דרצון דאונס לא שכיח ואית ליה קלא והיכא דליפא קלא הנה ליה רצון רובא ורובא עדיף מחזקה הילכף לא סמכינן ואית דידה ואסורה לבעלה: וכן כתבו התוספות שם פ"ק דכתובות דבמקום חד ספיקא חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא ורובא וחזקה רובא

עדיף: וכן נמי פתב הרא"ש ז"ל בפסקיו בפירושו ובבירור ואע"ג דאיכפול שם לקנין דברי תלמידי רבי יונה ז"ל אין סברתו אלא פסברת התוספות שכתב בפירושו כמו שיראה המעיין בדבריו במעט התבוננות: וכמו שכתב שם בחדושי ז"ל וא"ת אפילו ליכא אלא חד ספיקא הנה ליה למימר אוקמה אחזקת הטר ובאונס הנה ויש לומר אונס לא שכיח ובירושלמי פירשו אונס יש לו קול ומכל מקום תשיב לעיל ספיקא דספיקא דמעוט אין לה קול וכו' עד הילכה במקום ספק ספקא שרי ובמקום חד ספיקא תשיב רצון לגבי אונס רנבא: ע"כ ואין שם זכר לדברי תלמידו רבי יונה פלל עם היות שהרי בנו ז"ל נר' שהלה בשטתו: וכן נמי פתב רבינו יצחק בר ששת ז"ל בשם התוספות ז"ל וא"ת אמאי אסירא גיזיל בטר חזקה שהר"י בחזקת הטר היא תרצו התוספות דאונס לא שכיח פלומר ורצון הוי רנבא: ורנבא וחזקה רנבא עדיף ועוד הוסיף בה שם נופך משלו וכתב דאפילו לרבי מאיר דחייש למעוטא ואית ליה סמיה מעוטא אחזקה אפתי הנה ליה פלגא ופלגא ונהו ליה ספיקא ואסירא ע"כ וכמו שכתבו נמי התוספות לקמן גבי מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי וכו' וכן נמי פתב שם אחד מן הראשונים ז"ל בחדושי ז"ל ואם תאמ' תעמוד בחזקת הטר דצדקת דשמא באונס נבעלה ויש לומר דאונס לא שכיח ויש לה קול וכן משמע בירושלמי דאנוסה יש לה קול והא דחשבינו לה ספק לעיל היינו לחושבו ספק ספיקא דלגבי חד ספק מועיל שפיר ספק באונס ע"כ: וכמו שכתבו הגאונים ז"ל נמי באונס לא שכיח וכדבעי למיכתב: וכ"ש במקום זנות אשר פזה ובמקום דאותו האיש שאמרה עליו שאנס אותה הנה הוא מכחישה וטוען עליה בריא דנדאי הורעה חזקתה והבריא שלה ומצינא למימר דכי היכי דלגבי בועל הנה טענת בריא הכי נמי איכא למימר גבי בעל דבשלמא אי הנה אמרה נאנסתי סתם כדאמרינו התם הנה הנה מקום לומר דהנה ליה לגבי בעל טענת שמא אבל הכא שאותו איש ישראל שאמרה עליו שאנס אותה מכחישה הנה הורע הבריא שלה וכיון דהורע הורע: לפי מה שהוכחתי מדברי התוספות דאנוסה יש לה קול וספק אונס פמאן דליתיה דמי וכו' הוכחא מעליא היא וכמו שכתבנו לעיל בשם המפרשים ז"ל וכדאיתא בהדיא בירושלמי אלמא דטענת אונס בלחוד לאו טענה היא ואפילו בבריא ושמא וכמאן דליתא דמי: וכן נמי פתב הרב בעל המרדכי ז"ל דאונס קלא אית ליה והוכיח פן מהירושלמי: וכל שפן לדעת הרי"ף ז"ל והתוספות וכן המפרשים ז"ל דלא מפלגי פלל בההיא דרבי אלעזר ולית להו הדיא דלעיל דאמרינו דלא מיירי אלא בשותקת או במכחישתו לגמרי דלדידהו בכל ענין איירי וכן נראה דעת רש"י ז"ל: וכ"ש לדברי גדולי המורים ז"ל שכתבו בפירושו דאפילו בטענת משארסתני אנסתי אי נמי מוכת עץ אני דהוי איהי בריא ואיהו שמא אינה נאמנת אלא שלא להפסידה פתובתה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק שוטה ע"כ: וכן פתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מאיסורי ביאה דבכי האי גונא דליכא אלא חד ספיקא אסורה היא דספיקא דאורייתא לחומר' ולפי' אין משגיחין על דבריה אלא לענין פתובה בלבד ע"כ: והכי איתא בירושלמי שם ז"ל ואתיא פדתנינו הנושא את האשה ולא מצא לה בתוליה והיא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדה והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיה והנה מקחי מקח טעות הדא דמר לכתובת מאתים מנה אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק שוטה ואתיא פדתנו תמן היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הדא דתימא בכתובת מנה מאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק שוטה

וכלהוון מן ההיא דאמר רבי הילא בשם רבי אלעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה ע"כ: וראיה ברורה נמי מההוא עובדא דמייתי המרדכי בפ' האשה שנתאלמנה וז"ל שם מעשה באשה אחת שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשפאו בייער ישבו לנוח וביא האחד ותקפה והשני נטמן ויצעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובאה לפני רבותי ואמרה נאנסתי והתירוה לבעל מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי ורבינו שמחה אסרה פינון דעברה על דת ונתניחה שמה הפסידה המיגו שלה וכינון דמודה שנובעלה לאו פל פמינה לומר באונס היה פינון שנתניחה מרצונה וכו': ע"כ: שמעי' בהדיא דאפי' לדברי המתירין לא התירו אלא משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי מה שאין לומר הכא בעובדא דילו שהיה פרסה בין שניה דלא שייך בה מיגו דהכ' באה לפני בית דין ואמרה שנאנסה ומפיה נודע העגנו ורגלים לדבריה מה שאין פו בגדון דילן דבתחלה אמרה שלא היתה הרה וכשהוכר הריונה חזרה לומר נאנסתי וכו' וקל וחומר דהכא היתה בשדה ובעובדא דילן בעיר: וכבר כתבנו לעיל דברי הראשונים ובאחרונים ז"ל שכתבו דבעיר בחזקת מפותה ותו לא מידי: ותנו לבבכם ודעו והטו אונכם ושמעו ופקחו עיניכם וראה ראה והתבוננו כמה שכתבו בתשובה גדולי הגאונים רב שרירא גאון ורבינו האי אביהם של ישראל זכר קדושים ואדירים לברכה ואמרו בבירור שאין אחריו בירור בענין אשר כזה גבי אשה שהלה למדינת הים ויצאת מעונפת וקודם שיתפרסם הדבר היתה אומרת שאין שם עבור אלא שתפח בטנה מחמת חולי ולבסוף הוכר עבודה והביאה לב"ד ואמרה שנאנסה בבית המרחץ והשיבו באריכות וכתבו בחתימת דבריהם ז"ל ואי איפא מאן דאמר ולד הוא דהוי ממזר דאפילו נבעלה באונס ולד ממזר הוי אבל לבעלה שריא לא היא דכינון דזנות שכיחא ואונס לא שכיח לא שבקי' מידי דשכיח ואזלי' בתר מידי דלא שכיח ועוד אמרי' האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו והוינו בה אמאי ספק ספקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ספק באונס ספק ברצון ומפרקינ' לא צריכא באשת פהו דאפילו באונס נאסרת אי בעית אימא באשת ישראל פגון שקבל אביה קדושיה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דלאו ביאה קודם לכן ובנדאי כשהוא ארוסה נבעלה ואפתי הנה ליה למפרה ספק באונס ספק ברצון ומדלא פריה מפלל דשמה באונס לא אמרינו הילכה אסורה על בעלה אסור גמור והולד ממזר גמור עכ"ל ות"ל זרח לנו מאור הדין מפי גדולי הגאונים ז"ל שכתבו הדין בעצמו פאלו נשאלה שאלתנו בפניהם: והעבודה כי נפלאתי הפלא ופלא ולא ידעתי מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו להתיר ערוה פזאת לבעלה ויעלים עין בחינתו ולא יטה לבו לדברי הראשונים והאחרונים ז"ל ובכללן מרון הרמב"ם ז"ל ותוקע את עצמו לגבב ולהביא סברות בלות ומטולאות ודקדוקים ריקים ולמראה עיניו ישפוט בדיני ערוה החמורה והו הו גופי תורה ושלום על דיני ישראל הדנים דין אמת לאמתו ואין לה בדבר אלא מקומו וישעתו: נאמנה: משה ו' אל אשר נר"ו: צה תשובת שאלה הרב הנערב נ"ר עמדתו על יד נהרי נחלי אמרי אמריה אשא מדברותיה בניבי ורחשי לאורי ושמישי ואומר לנפשי גלי צמתה חשפי שובל גלי שוק עברי נהרות ומצאתי דבריה ממעל למימי היאור אין בהם נפתל ועקש לא סידוק ולא שיאור: ולא מקום למתעקש ובענין פרקום של קור"ו וקראת בגרון ופירשת פל מיני פרקום פלליו ופרטיו: פו דברת ונפה חכרת וידוע הוא דאותו פרקום של קור"ו לא היה פרקום שפשט שטף ועבר אלא שלכד העיר ונאחז בה ימים רבים ולקח את פל

היהודים הנמצאים שם לשבויים ועבדים וה"ה נמי לכל השבויים דעלמא שנשבו בספינות בים או בשאר הדרךים דכל הנשים הנמצאים שם אסורות לכהן לא שנא אם קיה אותו פהו בעלה של אשה או פהו דעלמא ואפי' לא ראו אותן שנבעלו הרי הו בחזקת בעולות לגבי פהו שמא אנסום העובדי פוכבים ואנוסה אסורה לכהן פדמפנרש פכמה דוכתי ואין לשום אחת מהן הטר לפהו אלא על ידי עדות שלא נתיחדה עם העובדי פוכבים וכבר פתבו פל המפרשים ז"ל ואיתא בגמרא דילן ובירושלמי דאפילו קרוב או שפחה או קטן נאמנים להעיד לה: ונראה לי דאפילו עובדי פוכבים המסיח לפי תומו נאמן להעיד לה וכמו שכתב רב פלטי ז"ל בתשובה ז"ל הגמון בא לעיר ושבה נשים הרבה ויהודית אחת פהנת ביניהם ואותן עבודת פוכבים מסיחו' לפי תומו שלא נגע בה אם היו העבודת פוכבים האלו מסיחות לפי תומו שמת פלוני וכי לא היינו משיאין את אשתו לאסור פרת התרת לאסור לאו לכ"ש וכו' עד וכהנת זו מאחר שהעבודת פוכבים שנשבו עמה מסיחין לפי תומו שלא נגעו בה נאמנות ובישבויה הקלו עכ"ל: וכן נמי כתב הסמ"ג בהלכות מיאון ז"ל ואמר רב אשי בפ' הגזול פתרא דאין מסיח לפי תומו פשר בדבר שאסורו מן התורה אלא לעדות אשה להשיאה ובישבויה שהקלו בה ע"כ: וכ"כ הר"י מטראני האחרון פ' האשה שנתאלמנה ז"ל ונראה בעיני דאף עובדי פוכבים מסיח לפי תומו נאמן עליה כמו שהוא נאמן על מיתת הבעל ע"כ: וכן נמי כתוב באור זרוע בשם רבי אליעזר בר נתן ז"ל וכן בישבויה אקילו בה רבנן דמסיח לפי תומו פשר לא שנא גדול לא שנא קטן ואפי' עובד פוכבים או עובד פוכבים ע"כ: ואע"פ שדחה הרא"ש ז"ל תשובה זו של הגאון בתשובותיו לגאון שומעין וכ"ש במקום שכל אלו המפרשים ז"ל והסמ"ג סוברים פמותו וכן נמי כתוב בספר תרומת הדשן גבי בצים שקנו מן העובדי פוכבים בי"ט ז"ל פדקאמר רב אשי פהדיא וכו' עד ובספר המצות הקטן בהלכות גרושין אייתי דברי דב אשי לפסק הלכה ע"כ ומיירי התם בעובדי פוכבים המסיח לפי תומו: ונראה טעות סופר וצריך לומר הסמ"ג: גם הרב בעל המגיד ז"ל פה היתה דעתו אף ע"פ שלא ראה תשובת הגאון ז"ל ודבריהם של אלו: אבל שבויה אשת ישראל אם מותרת לבעלה בהא איפא פלוגתא דרבנותא דיש מהם מי שאוסר היכא דנחבשה על עסקי נפשות שמא נתרצתה להם ונבעלה ברצון מחמת יראה מהם ורוב הראשונים והאחרונים פתבו שמותרת לבעלה: וכן נהגו העולם ולא ראינו ולא שמענו מי שפקפק בדבר דחזקה אין בנות ישראל נבעלות לעובדי פוכבים ברצונם ואפילו אם תחלת בעילתה באונס וסופה ברצון נמי שריא דיצר אלבשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל: וכן פתב הרשב"א ז"ל פחדושיו וחלק בזה על רש"י ז"ל וכן נמי כת' הרב רבי הושעיא ז"ל תלמידו של הרמב"ן ז"ל פחדושיו ז"ל ופי' ר"ח ז"ל וכן הגאונים ז"ל דדוקא באשת פהו אבל באשת ישראל בין על ידי פפשות מותרת דתרי ספיקי ניגהו ע"כ: ואמנם בענין הנצרה שנשבת בקורו"ן והשיאו אותה לכהן לכתחלה בלא שום עדות אלא על פי נשים שאמרו שפדקו אותה ואמרו שעדיין היא בתולה פצאמה מרחם אמה ואתה חלקת עליהם ואמרת דאף על פי שנמצאת בתולה עדיין יש לחוש להעראה דהיינו הכנסת העטרה בלבד דבכי האי גוונא לא נתרי בתוליה וידוע הוא דהעראה דינה פכעילה פדאמרינו בכריתות סוף ארבעה מחוסרי פפרה וביבמות פרק רבן גמליאל ובכמה דוכתי וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פי"א ופרק י"ח מאסורי ביאה וכמו שכתבו המפרשים ז"ל: והכי נמי איפא למיחש

בהא מילתא שמה באו עליה שלא פדרפה דאסורה נמי כמו פדרפה וכמו שחוששין לזה הכי נמי חוששין לזה: והחכם השלם כה"ר אפרים הפה"ר חלק עליה בזה וכתב דכיון דנמצאת בתולה בכדרפה על ידי בדיקה זו חזקה שלא באו עליה שלא פדרפה: ועוד דמצינו גבי קנס ומוציא שם רע דנתנו הפרש בין פדרפה לשלא פדרפה עד הא קמן דלא חשיב שלא פדרפה בעילה וכו' עד כל שכן בספק דמיקמא לן כל הספקות דרבנן ועל כן הקלו בשבויה עכ"ל: עוד כתב פללא דמילתא דאיתתא דא מותרת לכהונה כיון שנמצאת בתולה על ידי בדיקה וכל שכן בחופתה שפרסו השמלה וכו' ע"כ ורצית לעמוד על דעתי בדברים אלו: ותחלת כל דבר אומר דאותה בדיקה שפדקו לנערה הזאת לאו בדיקה היא לענין אסורה כלל ואפילו אם תמצא לומר דהניא בדיקה אינן הנשי נאמנים על פיוצ' בזה דלעולם לא אשכחן דהמנום רבנן על בדיקת אשה פהאי גוונ' ובדב' שאינו נראה לעינים והיינו דלא בדיקה ר"ג פ"ק דכתובות אלא שהושיבה על פי החבית ואי איתא אמאי לא קאמר התם תפדק על פי נשים דהוי דבר קל ובלא זלזול כל פה ואשכחן התם דחשו לזלזולן של בנות ישראל בהא מילתא: וכ"ש במקום דאיכא חזקה לאיסור בהכא ולא דמי להתם דהנה לה חזקה דגופה להיתר: ומה שכתב הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכו' אישות גבי אומרת לא בא עלי ועדיין אני בתולה דבדקין אותה ולא פי' דרף הבדיקה היינו לפי שסמך על בדיקת חכמים שזכרנו וכמו שכתב הר"י ז"ל באבן העזר גבי טענת בתולים ונראה דלא הנה להם בדיקה אחרת וכן מוכח קצת מדברי התוספות בחגיגה פרק אין דורשין: ואפילו לדברי הרב בעל המגיד ז"ל שכתב שם ז"ל ורבי ז"ל לא כתב בדיקה זו בבירור דלאו דוקא זו דרבן גמליאל דהוא הדין לבדיקה אחרת וכו' היינו פאותה בדיקה הכתובה באור זרוע שתמעף באצבע לפני הנשים ותראה השמלה לאנשים כדבעינו למימר קמן אי נמי שיחזור ויבעול בפני עדים: אבל לא בדיקת נשי ועדותן פהאי גוונא דילן דאין לה בהן אלא מה שמנו חכמים להאמינם בו תדע דאפילו גבי חליצה ומאונים דקתני בבביתא בהדיא פר"ב בא סימן דבדקין בנשי אם הביאו שתי שערות או לא איכא התם פלוגתא דרבנותא והובאה בהלכות פר' בית שמאי ובפסקי הר"א ז"ל פר' בא סי' ומשמע מהתם דבין למר בין למד אין הנשים נאמנות אלא היכא דמסייעא להו חזקה דרבא דאמ' כל שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימני': ובמילתא דרבנן ושהנשים נאמנים להחמיר ולא להקל למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה: והר"ז ז"ל השיג שם על הר"י ז"ל דאי הנה אמר דנאמנות לחליצה ולא למיאון הנה הדבר נכון משום דחזקה מסייעת לחליצה אבל לא למיאון הילכף כל הנבדקו' לחליצה נבדקות על פי נשי ולענין מיאון אינו כן אלא שהאשה נאמנת להחמיר ולא להקל ע"כ: וק"ו בן בנו של ק"ו בעובדא דילן דחזקת השבויה מנגדת לבדיקה שלקו ודבר שאינו נראה לעינים כשתי שערות ודבר שלא זכרו אותו חכמי מעולם דבדיקה פזו מאן דכר שמה לגבי שבויה שעשאוה כבעולה ואף לא לגבי דבר אחר פיוצא בזה לא מצאנו שהאמינו אותן להעיד: פללא דמילתא דבדיקה פזו לאו בדיקה היא ואין הנשים נאמנים עליה ותו לא מיד: וכ"ש דאפילו אי הויא בדיקה זו בדיקה מעליא ונאמניו הנשים עליה הנה יש לחוש להעראה שכתב כ"ת דהיינו הכנסת העטרה לרבי יוחנן וכל שכן לשמואל דאמר היינו נשיקה דפליגי בה פרק הבא על יבמתו דר' יוחנן אמר העראה זו הכנסת עטרה ושמואל אמר זו נשיקה פלומר נשיקת האבר על אותו מקום ומיקמא לן פרבי יוחנן דהיינו הכנסת

עֲטָרָה: מִיֵּהוּ לְפֹנֶם מֵאֵי דְאִמְרִינָן פֶּרֶק בֵּן סוּרֵר וּמוֹרָה גַבֵּי מִתְנִי' דְּאֵלוּ מְצִילִין אוֹתָן בְּנִפְשׁוֹ
שֶׁל רוֹדֵף וְכו' נִרְאֶה דְהִכְנַסְתָּ עֲטָרָה הֵינּוּ הִכְנַסְתָּ כָּל הָאֲבָר שְׂיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהַסִּיר הַבְּתוּלִים
דְּאִמְרִינָן הֵתָם דְחִיבֵי פְרִיתוֹת נִימְן לְהַצִּילָם בְּנִפְשָׁם וְאוֹתְבִינָן מִדְתַּנּוּ בְרִישׁ פֶּרֶק אֵלוּ
נְעוּרוֹת דְהִבָּא עַל אַחוֹתוֹ מְשַׁלֵּם קִנְס וְאִין אָדָם מֵת וּמְשַׁלֵּם וּפְרָקִי' מִשְׁעַת הָעֲרָאָה אַחֲזִיב
לֵיהּ קִטְלָא מְמוֹנָא לֹא מְשַׁלֵּם עַד גָּמַר בִּיאָה שְׁמִסִּיר בְּתוּלֵיהּ בְּמִירוּק הָאֲבָר וְשׁוּב אִין
מְצִילִין אוֹתָהּ מִגָּמַר בִּיאָה בְּנִפְשׁוֹ פִּינּוּ שְׁנִפְגָּמָה בְּהָעֲרָאָה וּקְנָסָא לֹא מְחִיב עַד גָּמַר בִּיאָה
וְהִבָּא עַל אַחוֹתוֹ נְהִי דְאֵהָעֲרָאָה לֹא מְחִיב קִנְס דְקָם לֵיהּ בְּדַרְבָּה מִינֵיהּ שְׁנִימְן לְהַצִּילוֹ
בְּנִפְשׁוֹ מִיֵּהוּ מִחִיב קִנְס עַל גָּמַר בִּיאָתוֹ דְלֹא בָּאִין פְּאָחַד נִינְהוּ וְאִקְשִׁי' הָא נִיחָא לְמֵאן
דְאָמַר הָעֲרָאָה נְשִׁיקַת אֲבָר אֲלֵא לְמֵאן דְאָמַר הִכְנַסְתָּ עֲטָרָה בְּהָעֲרָאָה לְבַד הֲוֵיהַ לָהּ בְּעִילָה
דְהָא אִית בָּהּ כְּדֵי הַשְׁרַת בְּתוּלִים וְהוּי מִיתָה וְתִשְׁלוּמִין בָּאִים פְּאָחַד וְשׁוּב אִין פֶּרֶק קִנְס
וְאוֹקְמוּנָא בְּמִפְתָּה דְלֹא נִימְן לְהַצִּילָה בְּנִפְשׁוֹ וְכו' אֲלָמָא דְהִכְנַסְתָּ עֲטָרָה הֲוֵי בְּעִילָה שְׂיֵשׁ
בָּהּ כְּדֵי הַסְרַת בְּתוּלִים וּבִיאָה גְמוּרָה הֵינּוּ מִירוּק הָאֲבָר לְהוֹצִיא הַזֵּרַע וְכֵן נִרְאֶה מִדְבָּרֵי
רִש"י ו"ל שְׁפָתַב שָׁם: וְכֵן נִרְאֶה מִמָּה שְׁפָתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת פֶּרֶק הִבָּא עַל יְבָמְתוֹ גַבֵּי הָאִי
שְׁקֵלָא וְטְרִיא דְפֶרֶק בֵּן סוּרֵר וּמוֹרָה דְהִכְנַסְתָּ עֲטָרָה אִית בָּהּ כְּדֵי הַשְׁרַת בְּתוּלִים: וְלִפִּי
זֶה אִי הֲוֵיָה הִיא בְּדִיקָה דְעוֹבְדָא דִילָן בְּדִיקָה מְעֵלִיא דְהוּוּ בְּתוּלֵיהּ קְנִימִין וְדֹאִי דְלֹא
חִי'שִׁי' לְהָעֲרָאָה כָּלֵל דְאִי הוּוּ מְעָרוּ בָּהּ הוּוּ נְתָרִי בְּתוּלֵיהּ בְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה וְלֹא הוּוּ
מִשְׁתַּכְחֵן הַשְׁתָּא: אֲלֵא דְפֶרֶק הִבָּא עַל יְבָמְתוֹ פִּירֵשׁ שָׁם רִש"י ו"ל עֲטָרָה רֵאשׁ הַגִּיד וְאִינְהּ
מִן הַגִּיד אֲלֵא בְּשֵׁר ע"כ: וְכֵן נָמִי פִי' בְּסִנְהֶדְרִין פֶּרֶק ד' מִיתוֹת גַבֵּי מִתְנִי' דְהִבָּא עַל הַזְכָּר
ו"ל הַמְעָרָה שְׁלֵא גָמַר בִּיאָתוֹ אִיכָא לְמֵאן דְאָמַר זֹו נְשִׁיקַת הָאֲבָר עַל הַנְּקֵב וְאִיכָא לְמֵאן
דְאָמַר זֹו הִכְנַסְתָּ עֲטָרָה דְהוּא דְבָר מוּעֵט אֲבָל יוֹתֵר עַל נְשִׁיקָה ע"כ וְכֵן פְּתַב הַרְמְב"ם ו"ל
פֶּרֶק רֵאשׁוֹן מְאִיסוּרֵי בִיאָה דְהָעֲרָאָה הִכְנַסְתָּ רֵאשׁ הָעֲטָרָה בְּלְבַד ע"כ: וְכֵן פִּירֵשׁוּ רֹב
הַמְפָרְשִׁים ו"ל וְכֵן מוֹרָה פִּשְׁט הַלְשׁוֹן וְאִפְּלִי וְהִיא דְפֶרֶק בֵּן סוּרֵר וּמוֹרָה אִיכָא מֵאן
דְפָרִישׁ בָּהּ עַל דְרַף אִם תִּמְצָא לֹוֹמֵר כְּלוּמַר דְאָף אִם תִּמְצָא לֹוֹמֵר דְהִכְנַסְתָּ עֲטָרָה הִיא
הִכְנַסְתָּ הָאֲבָר וְהִיא שְׁעַת הַקִּנְס וְנִמְצָא מִיתָה וְתִשְׁלוּמִין בָּאִין פְּאָחַד אִיכָא לְתַרוּצֵי בְּפָנִים
אַחֲרִים כְּגוֹן בָּבָא עֲלֵיהּ שְׁלֵא כְּדַרְכָּה וְחִזּוֹר וּבָא עֲלֵיהּ כְּדַרְכָּה וְכו' הִילְכִף הָאִי נְעָרָה דִילָן
לוֹ הֲנֻחַ דְהִנְיָה בְּדִיקָתָהּ בְּדִיקָה וְהִרִי הִיָּתָה בְּתוּלָה אַפְתִּי אִיכָא לְמִיחַשׁ לְהָעֲרָאָה דְהֵינּוּ
הִכְנַסְתָּ רֵאשׁ הָעֲטָרָה וּכְבָר נְתַבָּאָר דְהָעֲרָא' הֲוֵי כְּבִעִילָה: וְהִכִּי נָמִי אִיכָא לְמִיחַשׁ לְבִעִילָה
שְׁלֵא כְּדַרְכָּה וְכַדְאִיתָא פֶּרֶק נְעָרָה שְׁנַתְּפַתְתָּה שְׁלֵא מְצִינּוּ שְׁחַלְקַתְּ הַפְּתוּב בִּין בִּיאָה כְּדַרְכָּה
לְבִיאָה שְׁלֵא כְּדַרְכָּה אֲלֵא דְהַשְׁנִי מִשְׁכּוֹת הֵן שְׁוִין לְכָל אִיסוּרִין שְׁבַתוֹרָה וְכֵן פְּתַבוּ מִן
הַמְפָרְשִׁים ו"ל דְאָף עַל פִּי שְׁלֵא מְצִינּוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה שְׁחַלְקַתְּ הַפְּתוּב בִּין בִּיאָה כְּדַרְכָּה
לְבִיאָה שְׁלֵא כְּדַרְכָּה לְמַכּוֹת וְלְעוֹנְשִׁין מוֹצִיא שָׁם רַע אִינוּ חִיב עַד שְׂיַבְעוּל כְּדַרְכָּה
דְּאֲלָמָא בְּכָל הַתּוֹרָה קָרִי בִיאָה שְׁלֵא כְּדַרְכָּה כְּכַדְרָכָה לְמַכּוֹת וְלְעוֹנְשִׁין חוּץ מְמוֹצִיא שָׁם
רַע דְכְּתִיב בֵּיהּ לֹא מְצִאתִי לְבַתָּהּ בְּתוּלִים עַד שְׂיַבְעוּל בְּמַקּוֹם בְּתוּלִים וְכו' ע"כ: וּמִסִּיק
דְּאִפִּילוּ לְקִנְס הֵן שְׁוִין וְדִלָא כְּהַרְמְב"ם ו"ל שְׁכַתְּבֵי דְאִינוּ מְשַׁלֵּם קִנְס אֲשֵׁלָא כְּדַרְכָּה: וּכְבָר
הַשִּׁיגוּ הַרְאָב"ד בְּזֶה גַם הַרְמ"ה ו"ל כְּתַב דְּמְחִיב קִנְס אֲשֵׁלָא כְּדַרְכָּה וְכֵן פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת
וְכֵן נָמִי כְּתַב הַרְא"ש ו"ל וְכֵן כְּתַב הַרְמ"ט ו"ל: וּמוֹכַחִי לָהּ מֵהִיא דְפֶרֶק קָמָא דְקְדוּשִׁין
בָּאוּ עֲלֵיהּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם וְעַדִּין הִיא בְּתוּלָה כְּלָן בְּסִקִּילָה רַבִּי אוֹמֵר אוֹמֵר אֲנִי הַרְאִישׁוֹן
בְּסִקִּילָה וְכָלֵן בְּחֻנְק וְאָמַר רַבִּי זִירָא וּמוֹדָה רַבִּי לְעִנְיָן קִנְס דְכִלְהוּ מְשַׁלְמִי: וּבְשִׁמְעֵתִין נָמִי

סוף פָּרָק אֵלּוּ נְעֻרוֹת בָּאוּ עֲלֶיהָ שְׁנַיִם אֶחָד פְּדֻרְפָּה וְאֶחָד שְׁלֵא פְדֻרְפָּה: יֹאמְרוּ בְּעַל שְׁלֵמָה חֲמֻשִׁים בְּעַל פְּגוּמָה חֲמֻשִׁים פְּלוֹמֵר שְׁהֲרָאֲשׁוֹן בָּא עֲלֶיהָ שְׁלֵא פְדֻרְפָּה וְהַשְּׁנַיִ פְּדֻרְפָּה וְכַשְׁבָּא עֲלֶיהָ הַשְּׁנַיִ פְּגוּמָה הִיְתָה כִּיּוֹן שְׁפָכֵר נִבְעֵלָה וַיֹּאמְרוּ הַבּוֹעֵל פְּדֻרְפָּה לְאַחַר שְׁנִפְגָּמָה מְשַׁלֵּם חֲמֻשִׁים וְהַבּוֹעֵל בְּהִיּוֹתָהּ שְׁלֵמָה שְׁלֵא פְדֻרְפָּה חֲמֻשִׁים זֶה אֵינוֹ מִן הַדִּין דִּיּוֹתֵר הִנֵּה לוֹ לְשַׁלֵּם הֲרָאֲשׁוֹן אֶלְמָא שְׁנֵיהֶם מְשַׁלְמִין הַקְּנָס: וְהָכִי נָמִי מוּכַח בְּפָרָק הַבָּא עַל יְבֻמְתּוֹ גַּבֵּי הָא דַּמְנִיָּא וְלוֹ תְהֵיָה לְאַשָּׁה בְּאַשָּׁה הֲרָאוּיָהּ לוֹ וְכוּ': וְהָכִי אֵיתָא בְּהִדְיָא בִּירוּשְׁלַמֵי בָּאוּ עֲלֶיהָ עֶשְׂרֵה בְנֵי אָדָם שְׁלֵא פְדֻרְפָּה פְּלֵם מְשַׁלְמִין קְנָס וּלְאַפּוּקֵי מְדַבְּרֵי הַחֲכָם כַּה"ר אֶפְרַיִם נ"ר שְׁלֵא נְתִיבֵי שֶׁב בְּפִירוּשָׁא דְשִׁמְעֵתִין דִּיאמְרוּ בְּעַל שְׁלֵמָה וְכוּ': וְנִתְהַפְּכוּ הַדְּבָרִים בְּיָדוֹ וְדָן מֵהֶם הַפָּד הַדִּין: וְכ"ש דְאַפִּילוּ שְׁיִהֵיָה דְבָר מְוָסָפֵם דְשְׁלֵא פְדֻרְפָּה אֵין שְׁם קְנָס מַה עֲנִין קְנָס אֶצְל אִיסוּר וְאִם יְהִי מְקַלְיָן בְּזָה לֹא יִתְחַיֵּיב שְׁיִהִי מְקַלְיָן בְּאִיסוּר אֶפִּילוּ לְפִי דַעְתּוֹ: וְכַמָּה תְמוּהִין דְבָרֵינוּ אֶצְלֵי דְבַחְתִּימַת דְבָרֵינוּ פְתַב ו"ל דְדַבְּרָ בְּרוּר הוּא שְׁפָכֵל הַבִּיאוֹת הָאִיסוּרוֹת אֵין הַפְּרָשׁ בֵּין בְּעִילָה פְדֻרְפָּה לְשְׁלֵא פְדֻרְפָּה דְכַתִּיב מְשַׁכְּבֵי אִשָּׁה שְׁנַיִ מְשַׁכְּבוֹתֶיהָ שְׁוִין לְכָל מְשַׁפֵּט עֲרִיוֹת וְכוּ' ע"כ וּבְסוּמוֹ גַּבֵּי מוֹצִיא שְׁם רַע סָתַר אֶת דְבָרֵינוּ וְקָא מְסִיק לְמַלְתֵּיהָ וְקָאמַר ו"ל הָא קָמֵן בְּהִדְיָא דְלֹא תְשִׁיב בְּעִילָה שְׁלֵא פְדֻרְפָּה בְּעִילָה ע"כ: וְהוּכִיחַ מִשְׁם לְגַבֵּי אִיסוּר: עוֹד פְתַב דְכִיּוֹן שְׁנִפְגָּמָתָא בְּתוּלָה חֻזְקָה שְׁלֵא בָּאוּ עֲלֶיהָ שְׁלֵא פְדֻרְפָּה וְכוּ' וְהָא חֻזְקָה רְעוּעָה הִיא וְאֵין עֲמָה טַעֲנָה פְּלֵל דְאַפִּילוּ תִימָא דְלֹא בָּאוּ עֲלֶיהָ פְדֻרְפָּה לֹא יִתְחַיֵּיב שְׁלֵא בָּאוּ עֲלֶיהָ שְׁלֵא פְדֻרְפָּה דְמַה תְּלָה זֶה בְּזוֹ: וְמַה שְׁפַתְב דְכָל הַסְּפִיקוֹת דְרַבְּנָן וְלִפִּי הַקְּלוּ בְּשִׁבּוּיָהּ וְכוּ' פְּבָר דְחָה כ"ת דְבָרִים אֵלוּ וְכַתְּבַת עֲלֵינוּ דְכִיּוֹן דְכָל הַסְּפִיקוֹת דְרַבְּנָן אִמְרֵי לֹא הִתִּירוּ סְפַק פְּדֻרְפָּה דִּידוּעַ הוּא דְסִפִּיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָּא: וְכַפִּי הַנִּרְאָה שְׁלֵא נְתִיבֵי בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ו"ל שְׁפַתְב דְבָרִים אֵלוּ פִי"ח מְאִיסוּרֵי בִיאָה דְהוּא ו"ל פְתַב שְׁם וְאִיסוּר פֵּל הַסְּפִיקוֹ מְדַרְבָּנָן פְּלוֹמֵר דְאִיסוּר הַסְּפִיקוֹת וְאַפִּילוּ שֶׁל תוֹרָה הֵן מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְהוּא חָשַׁב שֶׁהוּא אוֹמֵר עַל הַסְּפִיקוֹת עֲצָמָן שְׁפָלָן מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְדָבָר זֶה אֵינוֹ נֶעְלַם מֵעֵינַי כֹּל חֵי דְאִיכָּא סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְאִיכָּא דְאוּרֵיית' וְהָא לְחוּמְרָא וְהָא לְקוּלָּא: וְאִיסוּר הַשְּׁבּוּיָה לְכַהֵן מְדְאוּרֵייתָא הוּא מְשׁוּם סְפַק זוּנָה כְּדִיאִיתָא פָּרָק הַגּוֹזֵל וּמֵאֲכִיל גַּבֵּי מֵאֵי דְאֶמְרִינָן הֵתֵם וְאַפְתִּי דְאוּרֵייתָא לֹא וְהָא מְעַשָּׂה בָּא לְפָנַי רַבִּי בְּתִינוּק אֶחָד שְׁהֵיָה מְסִיחַ לְפִי תוֹמּוֹ וְאָמַר אֲנִי וְאִמִּי נִשְׁבִּיתִי לְבִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְהַשִּׂיאָה רַבִּי לְכַהֲנָה עַל פִּיו וּמִהֲדַרִּי בְּשִׁבּוּיָהּ הַקְּלוּ וְכֵן פְתַב שְׁם רָשִׁי ו"ל ו"ל וְהַשִּׂיאָה רַבִּי לְכַהֲנָה וְאִם עַל גַּב דְאִיסוּרָא דְאוּרֵייתָא הוּא מְשׁוּם זוּנָה ע"כ וְכֵן פְתַבוּ הַמְּפָרְשִׁים ו"ל וְדָבָר בְּרוּר הוּא: פְּלֵלָא דְמִילְתָא דְכּוּנִין דְהַדִּין שְׁנָה בְּכַדְרָה וְשְׁלֵא פְדֻרְפָּה לְכָל אִיסוּרֵין שֶׁל תוֹרָה כִּי הִיכִי דְאִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהִכִּי הִכִּי נָמִי אִיכָּא לְמִיחַשׁ לְהִכִּי: וְאוּלֵי חוֹשְׁשִׁין יוֹתֵר לְשְׁלֵא פְדֻרְפָּה דְהַשְׁבָּאִים עוֹשִׂין כְּהַ מְפָנֵי הַפְּסָד מְמוּנָן דְפְּשִׁיטָא דְהַבְּתוּלוֹת שְׁוֹת לְהֵם יוֹתֵר מִהַבְּעוּלוֹת וְגַם בְּנִשְׁוֹאוֹת חוֹשְׁשִׁין לְהֵם שְׁמָא יִתְעַבְּרוּ וּלְפָנֵי בּוֹעֲלִין אוֹתָן שְׁלֵא פְדֻרְפָּן כְּמוֹ שְׁהֲאָרִיף כ"ת בְּזָה בְּרָאִיוֹת נְכוּחוֹת וְהִינּוּ טַעֲמָא דְנַחְבְּשָׁה עַל יְדֵי מְמוּן דְמוֹתֵר' מְשׁוּם דְמַרְתִּי מְשׁוּם הַפְּסָד מְמוּנָם וְלֹא יְבוֹאוּ עֲלֵיהָ וְכִמוֹ שְׁפַתְבוּ כֹּל הַמְּפָרְשִׁים ו"ל וְאֵיתָא רִישׁ פָּרָק אֵין מְעַמִּידִין: וְגַם פְּרִישַׁת הַשְּׁמָלָה שְׁפַתְב הַחֲכָם הַנִּזְכָּר לֹא מִילְתָא הִיא דִּידוּעַ הוּא דְלְגַבֵּי עוֹבְדָא דִילָן לֹא רָאָה הִיא פְּלֵל וְלֹא שְׁיִיכָא הִיא מִילְתָא אֶלָּא לְבַסּוּף לְאַחַר שְׁנִשְׁאֵת לְכַתְחֻלָּה בְּאִיסוּר: וְכָל שְׁפָן דְאַפִּילוּ אֵי הֵן שְׁיִיכָא מְעַקְרָא לֹא רָאָה הִיא אֶפִּילוּ לְכַדְרָה: דְאַפְּשֵׁר לְתַלוֹת שְׁהַנּוֹאֵף בְּעַל בְּהַטָּיָה וְכַבֵּר נִתְבָּאֵר בְּפָרָק קָמָא

דכתובות דהרוב בקיאיין בהטיה: וכתב שם רבי' יצחק בר שישת ז"ל דאף לשאינן יודעין
אפשר שגזמנה להם הטיהה הילכך אף לדידהו לאו פסיק רישיה הוא וכן פתב הרמב"ן
ז"ל בחדושי ז"ל ובאמת כן הוא דהואיל ואפשר בהטיה לכולי עלמא שני דאפשר שיגזמן
להם הטיהה ואף על פי שלא יכוננו להטות ע"כ: וכן פתב הרב רבי שמעון דוראן ז"ל
בתשובה על פיוצא בזה ז"ל ומה שאמרין שאחר כן נמצאת בתולה אין זה מוציאה
מחוקת בעולה דאפשר שגזמנה לו הטיהה כשמואל דאמר יכול אני לבעול כמה בתולות
בלא דם אי נמי בעל שלא פדרכה וכו' ע"כ: והיינו ששואלים לטוען טענת בתולים
ואמר' לו שפא הטית וכתבו מן המפרשי ז"ל דאין שומעין לו עד שיאמר בריא לי שלא
הטיתי דאפשר שהטה ולא הרגיש בדבר וכעובדא דרבן גמליאל דפ"ק דכתובות: ומוכחא
הא מילתא נמי ממה שכתבו התוספות פ"ק נערה שנתפתתה ז"ל משום שלא ימצאו דם
בתולים אין להורגה א"כ מה תועלת יש בפרישת השמלה דפשיטא דלא מתפחשי עדים
בשביל כך דיש לתלות שפא הנואף הטה ע"כ: וידוע הוא דפרישת השמלה אינה נעשית
על פי נשים כמו שיגזמן אלא שבודקין אותן כשמכניסי' אותן לחדר שלא יכניסו דם
צפור והעדים שהן השושבינין משמרין אותן מבחוץ וכאשר יפרדו נכנסין העדים
ולוקחים השמלה ורואים אם יש עליה דם או לא כמו שכתבו המפרשים ז"ל וכמו שכתב
הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה פרשת כי תצא גבי ופרשו השמלה ובענין אחר אין פרישת
השמלה מעלה ואינה מורדת: וכ"ש לדברי הרב רבי לוי בן גרשום שכתב ז"ל ואף על
פי שהביאו השמלה מגוללה בדמי' אין זה עדות שהיתה בתולה פי כבר יתכן שהיו הדמים
ההם מן הדמים הבאים מהמקור או מזולתן ע"כ: אחר אשר כתבתי זה בא לידי ספר אור
זרוע וראיתי שכתב גבי נערה ישראלית שהיתה מאורסת לישראל ונאנסה ביום הרג רב
שפרדו במלכות ושרפו היכל המלך והרגו שם כמה אנשים ונשים והיא היתה עומדת
ליהרג והמירה בעל כרחיה ואחר ימים חזרה לזת האמת והורה ב"ד שהיא אסורה לחזור
לארסה דאית לן למימר אף על פי שלבה לשמים שפא נתרצית לביאה להציל את נפשה
מהמיתה עד הילכך נראה בעיני דעל ידי נפשות באשת ישראל אסורה: דרבנן שיערו
דעתה של אשה דנדאי היא מתרצה כדי להציל את נפשה ואינה נאמנת להתיר את עצמה
אלא בעדות ברורה ואף על פי שאחותה מעידה לה שלא נטמאה נראה בעיני דאין לסמוך
על עדותה וכו' והאריך שם וחלק על חכמי דורו שהיו מתירין אותה לארסה וכופין אותו
לישאנה כמו שכתוב בתשובה בהגהות המרדכי דכתובת דהיא היא עובדא גופה:
ובחתימת דבריו כתב ז"ל ושמעתי שזאת הבחורה היא בתולה ואם תמצא באצבע לפני
הנשים ותראה בתולים נראה בעיני דאיכא למשרי אם אינה בוגרת לר"ח ז"ל דסבר
דבתוליה פלין אי העראה היינו הכנסת העטרה שיש בה הסרת בתולים בפ"ק בן סורר
ומורה עד כאן לשונו: ולמדנו מקלל דבריו אלו האחרונים שאין דרף אחר לראות אם
יש לה בתולים אלא בכי האי גוונא שתראה הדם בפועל כלומר שתמצא בחדר לפני
הנשים ותראה הדם לאנשים העומדים בחוץ דומיא דפרישת השמלה דכתבי' לעיל אבל
לא באומדן דעת הנשים ועדותן כגדון שלנו והיינו שכתב ותראה הדם ולא אמר תמצא
לפני הנשים ויעידו שמצאו דם: ולמדנו שצריך שלא תהיה בוגרת דהבוגרת אין לה
בדיקה לפי שבתוליה פלין לר"ח ז"ל ומאן דעמיה ואף על פי שיצא ממה דם אמרינן
דדם ממקום אחר הוא או דם הצדדים הוא כמו שכתבו מן המפרשים והריטב"א ז"ל גבי

בוגרת ודורקטי דאפילו בשמצא דם אינה ראיה דשמה דם צפור הוא נאפילו פשפש
אותה בכניסה לחופה שמה דם צדדים או דם מכה הוא ע"כ: ולמדנו גם פן שאפילו יצאו
בתוליה על ידי מעוף לא משתרא אלא אם נפרש בהעראה דהיינו הכנסת האבר שיש
בו להסיר הבתולי' פדמשמע מההיא דפר' בן סורר ומורה וכדאמרן לעיל דבכי האי גוונא
לא תיישנו להעראה דאי הווי מערו בה הווי נתרי בתוליה ולא הווי משתכחן השתא
פדכתובנא: אבל אם נפרש דהעראה היינו הכנסת העטרה בלבד פדכרי רוב המפרשים
ז"ל והרמב"ם ז"ל תיישנו ותיישנו להעראה: מיהו מדלא ראינו שחשש הרב הזה ז"ל
לבעילה שלא פדרפה ולא להטיה משמע קצת דלא תיישנו להכי: אלא דאיכא למימר
דלגבי הכא לא תיישנו בהכי לבעילה שלא פדרפה דכיון דעל ידי נפשות באו לא מרתתי
ואם נמצאת בתולה חזקה שלא נגעו בה דמאי אכפת להו אם היו בועלין אותה פדרפה
ומסתמא לא הווי שפקי לבעול פדרפה ובוועלין שלא פדרפה מה שאין פן לומר פן גבי
שבוייה פדברירנא: ומאי דאתיא עלה דהאי נערה אסורה היתה לינשא לכהן לכתחלה
ותו לא מדי: ואם אחר שנשאת אם תצא או לא תצא נדאי דצריה עיון גדול דידוע הוא
דסתם שבוייה שפאו עדים שנשבית אם נשאת לכהן בדיעבד תצא דעדי שביה פעידי
ביאה תשיבי אי משום דשהתה בין העובדי פוכבים אי משום מאי דפריש בגמ' דעובדי
פוכבים פרוצים בעריות ניהו: וכן פתב הרמב"ם ז"ל ראש פי"א מאיסורי ביאה
דהשבוייה כבעולה לכל דבר עוד פתב שם פי"ז דכהן שנשא ספק זונה מפין אותו מפת
מרדות ומוציא בגט עוד פתב שם גבי אלמת וחרשת דהרי זו ספק זונה ואם נשאת לכהן
תצא ע"כ: וכבר פתב שם דהשבוייה שנפדית אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמה
נבעלה לעובדי פוכבים: עוד פתב גמי שם פי"ט פהן שפא על ספק זונה הרי זו ספק חלה
וילדה ספק חלה ע"כ: וכן פתב הרמב"ן ז"ל סוף פ"ק דכתובות גבי מתני' דראויה מדברת
דשבוייה מחזיקי' לה דנדאי נבעלה ואם נשאת תצא והנלד חלה ע"כ: וכן פתב שם הרב
רבי הושעיא ז"ל תלמידו בחדושי' ז"ל וכשם שהשבוייה מחזיקי' לה פנדאי נבעלה ואם
נשאת אפילו בדיעבד תצא והנלד חלה הכא גמי פיון דנסתרה מחזיקי' לה פנדאי נבעלה
ומיהו אפילו לרבי הושע אינה כשבוייה ממש דאלו בשבוייה אם נשאת בדיעבד תצא
והכא בנסתרה דוקא לכתחלה אסורה לכהונה פדאמרי' מעלה עשו ביוחסין אבל בדיעבד
לא פדאמרי' אין אוסרי' על היחוד ע"כ וכן גמי פתב שם רבי' יצחק בר ששת ז"ל אמר
להם מדברת היינו שבוייה דנדאי פנבעלה חשבינו לה וכו' והא דאמרינו דמדברת היינו
שבוייה לאו לגמרי' מדמי' לה לשבוייה דשבוייה אפילו בדיעבד פסלינו לה ואם נשואה
היא תצא והנלד ממנה חלה דמחזיקי' לה דנדאי נבעלה ואלו הכא פנשואה שנתיחדה לא
תצא דאין אוסרין על היחוד ע"כ: ומה שפתב החכם ליכא למימר דאם נשאת תצא והוכיח
פן מההיא דתנון ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא ופרש"י ז"ל באו עדים שנשבית
וכו' ע"כ: אדרבה דמשם איכא למוכח אפכא לומר הא באו עדי שביה קודם שנשאת
פהכא תצא ואם נפשו לדקדק ולומר תצא מהתירה הראשון פבר קדמויה רפנו וכתבו
דתצא מתחת בעלה דהיינו תצא מהתירה מכל צד לא בכתחלה ולא בדיעבד: מיהו אפש'
להקל פנערה זו שעברה ונשאת שלא להוציאה מבעלה פיון שנמצאת בתולה בליל
החופה בפריסת השמלה אם העמידו עדים ובדקו אותן על הדרך שפתבנו ואם אינן ענין
להשיאה לכתחלה תנהו ענין לשאם נשאת לא תצא: ובענין תקנת רבינו גרשום ז"ל כל

מה שכתבת בזה אין בהם נפתל ועקש ולא מקום למעקש כי מי הוא זה שיעלה על רוחו או יפנס במוחו לחשוב שתקו רבינו גרשון ז"ל תקנתו במקום שיש חשש אסור או נדנוד עבירה או אי זה סבה המתניבת הגרושין זה לא יעלה על הדעת ואין זה צריך לפנים ולא לפני לפנים: גם במקום מצוה נראה דלא גזר: וכבר כתב הרשב"א ז"ל בזה מה שיש בו די שלא גזר הרב תקנתו בכל ענין אלא פנגד הפריצים וההוללים וכו' ומענין מה שכתב שלא היתה תקנתו אלא עד האלה הששי כבר ידע כ"ת שרוב הגלות לא קבלוה עליהם מעולם לא אז ולא היום פגון בגלילות ספרד ובמערב ובכל המזרח ויש מקומות שקבלו אותה עליהם אפילו עד הזמן הזה ונהגו בה עד היום לפיכך כל המקומות שקבלו אותה עליהם עד היום הרי היא לדידהו כאלו היא תוף זמנה לכל ענייניה: ואפילו הכי אם יהיה לאיש שום סבה המביאה לידי גרושין פגון זו שהאמין לזקנתה ואסרה על עצמו אי נמי במקום מצוה מגרש ומגרש ואתה שלום כנפש נאמנה: משה ו' אל אשקר: נר"ו: צו שאלה תינוק שנולד ערב שבת אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים אם נמול ליום ראשון בפי דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל דלדידהו בין השמשות הוי תקף אחר שקיעת החמה מעל הארץ: או אם נמול בערב שבת פדעת ר"ת ז"ל שכתב דשתי שקיעות ניהו ושאין בין השמשות מתחיל אלא מסוף השקיעה אחר שנכנסה החמה בעוביו של רקיע אבל קודם לכן יום גמור הוא וכן דעת הרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם שלו והסמ"ג והר"ן ז"ל סייע דבריהן מן הירושלמי וכן כתב רבינו ירוחם ז"ל: גם מגיד משנה הביא דברי הרמב"ן ז"ל וכתב בחתימת דבריו שלא נתברר זה בדברי הראשונים ולא כתב דהוי פלוגתא דרבנותא פמנהגו נראה שבררו האחרונים מה שלא בררו הראשונים: ואפשר שאם היו רואים הראשונים הקושיא דרבי יהודה אדרבי יהודה שראה ר"ת ז"ל דבפרק במה מדליקין משמע לרבי יהודה דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים שלשה רביע מיל ובפסחים פרק מי שהיה טמא קאמר רבי יהודה גופיה דהוי ד' מילין גם הם היו מפרשים דשתי שקיעות ניהו כר"ת ז"ל: ועוד דבגדון דילן מאן לימא לן שלא יודו הראשונים שזה הקטן יהיה נמול ליום ששי מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב דבין השמשות דגין בו להחמיר בכל מקום משמע דהכיקאמר דאף על גב דלאסור מלאכה חשבינן ליה לילה לענין אחר פגדון דילן חשבינן ליה יום ודגין בו להחמיר עכ"ל: תשובה קודם כל דבר צריך לפרש ולבאר מה היא פונת ר"ת ז"ל ומאן דעמיה ומה היא פונת האחרים ז"ל ולראות מאי בינייהו פלומר בין שתי הדעות: דע לה כי לדעת הפל שיעור בין השמשות פמהלף ג' רביעי מיל קודם יציאת ג' כוכבים בינונים דפסקו פרבה לחמרא לגבי רב יוסף: ואמנם בתחלת השקיעה יש הפרש גדול ביניהם דר"ת ז"ל אית ליה דשתי שקיעו' ניהו השקיעה הראשונה משהתחילה להפנס בעובי הרקיע ואינה זורחת על הארץ כי לדבריו צריכה ללכת כל עובי הרקיע נוכח דרפה פדי לעלות על הכפה: והשקיעה השנית משגמרה ללכת כל עובי הרקיע ועדיין היא פנגד חלונה שלא עלתה על הכפה: ומהשקיעה הראשונה עד זאת השקיעה השנית מהלף ג' מילין ורביע וכל זה הזמן לר"ת ז"ל ומאן דעמיה פלו מן היום ומזמן זה עד צאת הג' כוכבים ג' רביעי מיל וזה הוא בין השמשות בענין שנמצא משקיעה ראשונה ועד הכוכבים ד' מילין דהיינו כל עובי הרקיע פרבי יהודה דפסחים: וידוע הוא ומןשכל ראשון דדברים אלו אין להם שום מציאות כי אם לדעת חכמי ישראל שסוברים גלגל קבוע ומזלות חזרין ושהשמש

מְהִלְכַת בְּלִילָה אַחֲרֵי הַפֶּפֶה דַּע"כ צָרִיכָה לְלַכֵּת כָּל עֹנְבֵי הַרְקִיעַ נוֹכַח חֲלוּנָה פְּדֵי לַעֲלוֹת לַמַּעֲלָה עַל גַּבֵּי הַפֶּפֶה פְּדֹאֲמָרוֹ: וְהַעוֹלָה מְדַבְּרִי וְשֵׁל ר"ת ז"ל דְּשַׁעוֹר ג' מִיַּלִּין וּרְבִיעַ אַחֲרָה שְׁלֵא תִרְאֶה הַחֲמָה עַל הָאֲרֶז פְּלוֹ מִן הַיּוֹם לְכָל דְּבַר שֶׁהָרִי אֵין בֵּין הַשְּׁמַשׁוֹ מִתְחִיל עַד שְׁקִיעָה שְׁנֵיהֶם דְּהֵיִינוּ סוּף הַשְּׁקִיעָה וְכַדְבָּעִי נְמִי לְמִימַר קָמוֹ: וְאַמְנָם שְׁאָר הַמְּפָרְשִׁים ז"ל וְהַמְּחַבְּרִים ז"ל וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפָרְק ח' מְהַחֲלֵק הַשְּׁנֵי מִהַמּוֹרָה וְהַגְּאוּנִים ז"ל סוּבְרִי פְּחֻכְמֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם דְּגִלְגַּל חוּזַר וּמְזוֹלוֹת קְבוּעֵי וְשִׁחְמָה מְהִלְכַת בְּלִילָה תַּחַת הָאֲרֶז וּבְכִי הָאֵי גּוֹנָא אֵין צְוֹרֵף לְהִלִּיכַת עֹנְבֵי הַרְקִיעַ וְלֹא לְגַד הַחֲלוֹן פִּי הַגִּלְגַּל הוּא שְׁשׂוֹקֵעַ בָּהּ תַּחַת הָאֲרֶז וְאֵין שָׁם כִּי אִם שְׁקִיעָה אַחַת אֲלֵא שְׁעֵגוּלַת הַחֲמָה שׂוֹקֵעַת וְנִבְלַעַת מְעַט תַּחַת הָאֲרֶז עַד שֶׁתִּפְגַּס פְּלָה וְתַעֲלֵם מִן הָעֵין וּמִתְחַלֵּת שְׁקִיעָתָהּ בְּאֲרֶז עַד שֶׁתִּשְׁקַע פְּלָה אֵין שָׁם כִּי אִם אֲרַבְעֵי רַגַע שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מְדַרְגָּה כְּמוֹ שְׁנֹת־בְּאָר בְּמוֹפֵת שְׁמַת־חַיִּיב מִמַּדַּת הַשְּׁמַשׁ וְשַׁעוֹר הַלִּיכְתּוֹ וְדַבַּר הַנֶּרְאִי לְחֹוֶשׁ הוּא שְׁלֵא יוּכַל אָדָם לְהַכְחִישׁוֹ: הִילְכֵף לְדַבְּרֵיהֶם שֶׁל אֵלוֹ מְשַׁתְּשָׁקֵעַ כָּל הַעֲגוּלָה וְתַתְּפֹסָה מִן הָעֵין עַד צֵאת ג' פּוֹכְבִים הוּא ג' רְבִיעַ מִיֵּל וְהוּא שַׁעוֹר בֵּין הַשְּׁמַשׁוֹת פְּדֹאֲמָרוֹ: וְאַתָּה יְדַעַת דְּמָה שֶׁהֵנִיעַ לר"ת לֹאמַר אוֹתָן דְּבָרִים וְלַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי שְׁקִיעוֹת הֵיִינוּ מִשׁוּם דְּקִשְׂיָא לִיה מְדַרְבֵּי יְהוּדָה דְּפִסְחִים פ' מִי שֶׁהֵנִיחַ טָמֵא אֲדַר' יְהוּדָה דְּבִמָּה מְדַלִּיקִין דְּהָכָא קְאָמַר דְּמִשְׁתְּשָׁקֵעַ הַחֲמָה וְעַד צֵאת הַפּוֹכְבִים ג' רְבִיעַ מִיֵּל וּבְפִסְחֵי קא"ר יְהוּדָה גּוֹפִיָּה דְּמִשְׁקִיעַת הַחֲמָה וְעַד צֵאת הַפּוֹכְבִים ד' מִיַּלִּין וּלְפִי תִירָץ ז"ל דְּהֵיִיא דְּפִסְחִים מִיַּרְי בְּשְׁקִיעָה רֵאשׁוּנָה וְהֵיִיא דְּבִמָּה מְדַלִּיקִין בְּסוּף שְׁקִיעָה שְׁנֵיָּה וְהֵיִינוּ דְּקָאֻמַר בְּפִסְחִים מְשַׁקִּיעַת דְּמִשְׁמַע מִתְחַלֵּת הַשְּׁקִיעָה וּבְבִמָּה מְדַלִּיקִין אֲמַרִּינוּ מְשַׁתְּשָׁקֵעַ דְּהֵיִינוּ סוּף הַשְּׁקִיעָה: וּכְבָר דְּחוּ לָהּ לְהָא מִילְתָּא רַב שְׁרִירָא גְּאוֹן וּרְבִינוּ הָאֵי גְּאוֹן ז"ל בְּשֵׁתֵי יָדִים וְטָחוּ לָהּ מְאָה עֹנְקֵי בְּעוֹנְקָא וְכָתְבוּ ז"ל וְדַעוּ דַּאֲע"ג דְּהָרְ בְּרִייתָא דְּפִסְחִים דַּר' יְהוּדָה תֵּיבִיתָא לְעוֹלָא וּלְרַבָּא לִיתָא לְהָרְ בְּרִייתָא וְלֹא לְדַרְבָּה דְּבֵין רַבֵּי יְהוּדָה בֵּין רַבֵּי סְבִיר' לְהוּ הַרְקִיעַ עֲשׂוּי פְּקוּבָה וְהַגִּלְגַּל קְבוּעַ הוּא הַמְזוֹל' חוּזְרִין וְהַחֲמָה הִיא בְּעַצְמָהּ הַמְהִלְכַת בַּיּוֹם לְמַטָּה מִן הַרְקִיעַ מִן הַמְזוֹרַח לְמַעְרָב וּכְשֶׁמִּגְעַת לְסוּפּוֹ נִכְנָסַת לְעוֹבְיוֹ וְזוֹ הִיא שְׁקִיעָתָהּ וּמְהִלְכָּה עַל כָּל עוֹבְיוֹ שֶׁל רְקִיעַ וּכְשֶׁמִּגְעַת לְסוּף עוֹבְיוֹ הַפּוֹכְבִים גְּרָאִים וּמְהִלְכַת לְמַעְלַת מִן הַרְקִיעַ כָּל הַלִּילָה מִן הַמַּעְרָב לְמִזְרַח וּכְשֶׁמִּגְעַת לְסוּפּוֹ נִכְנָסַת וּמְהִלְכַת בְּעוֹבְיוֹ וְלֹא לְתַר עוֹלָה עַמּוּד הַשְּׁחַר וּכְשֶׁמִּגְעַת לְסוּף עוֹבְיוֹ מְנַצַּת עַל הָאֲרֶז וּלְפִי כְּשֶׁשְׁעָרוֹ חֲשׂוֹכָא וּקְדוּמָה כְּמָה הוּא מְמַהֲלֵף שְׁאָר הַיּוֹם אֲמַרוּ כִּי עֲבָיָה שֶׁל רְקִיעַ כְּמַהֲלֵף חֲשָׁכָא וְקְדָמָא וְשְׁאָר הַרְקִיעַ כְּמַהֲלֵף הַיּוֹם וְלִיתָא לְהָא מִילְתָּא מְכַמָּה אֲנָפִי לְפִי שְׁאִינוּ רְקִיעַ אַחַד וְכו': עַד וְאֵלוֹ הֵיִתָּה עוֹלָה בְּלִילָה לְמַעְלָה מִן הַרְקִיעַ הֵיִתָּה גְּרָאִית בְּאֲרֶז וְלֹא הֵנָּה הַרְקִיעַ חוֹצֵץ מְלַרְאוּתָהּ שֶׁהָרִי בִּינֵינוּ כְּמָה רְקִיעִים וְאֵין חוֹצֵצִין אוֹתָהּ וְאֵף רְקִיעַ שְׁלָה אֵינוֹ חוֹצֵץ לְרָאוֹת מָה שֶׁל מַעְלָה מִמֶּנּוּ וְכו' עַד נִמְצָא הַגִּלְגַּל סוֹכֵב סְבִיבָה אַחַת וְהַמְזוֹלוֹת קְבוּעִין בּוֹ וְאֵף רְבוּתִי ז"ל כְּשֶׁאֲמַרוּ חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בַּיּוֹם חֲמָה מְהִלְכַת לְמַטָּה מִן הַרְקִיעַ וּבְלִילָה מְהִלְכָה לְמַעְלָה מִן הַרְקִיעַ כְּדָרֵף שְׁפִירְשָׁנוּ לְמַעְלָה טַעְמוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה וְשֶׁל רַבֵּה וְחֻכְמֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם אוֹמְרִים בַּיּוֹם מְהִלְכַת לְמַעְלָה מִן הָאֲרֶז וּבְלִילָה לְמַטָּה מִן הָאֲרֶז כְּדָרֵף שְׁפִירְשָׁנוּ אֲנוּ הָא א"ר וְגַרְאִין דְּבַרְיָהֶם מְדַבְּרִינוּ לְלַמְדֵּף שְׁעַל מָה שְׁפִירְשָׁנוּ סְמָכוּ חֻכְמֵי ז"ל ע"כ מְדַבְּרֵיהֶם וְהֵם הָאֲרִיכוּ וְאֲנִי קִצְרִיתִי וְכָל זֶה קִשְׂיָא לר"ת ז"ל דְּאִית לִיה טַעְמוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה וְכַת' אוֹתוֹ לְהַלְכָה וְהֵנָּה שְׁכַח כִּי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הוּדוּ בְּזָה לְחֻכְמֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם וּבְטָלוּ דַּעְתָּם מִפְּנֵי דַּעְתָּם: עוֹד כְּתָבוּ רַב שְׁרִירָא

גאון ורבינו האיי גאון ז"ל בפתשוקה אחרת ז"ל חלוקת רבה ורב יוסף משתשקע החמ' ולא תראה אפי' על ראשי דקלי' כל זמן שפני מזרח מאדימין עד שיכסיף התחתון לרב יוסף מן היום ולרבה בין השמשות ונתנו שיעור לעונות אלו ממהלך אדם ואזדו לטעמייהו דאיתמ' שיעור בין השמשו' רבה אמ' ג' חלקי מיל ורב יוסף אמ' שני חלקי נמצא בין זה לזה אחד מי"ב במיל והמיל אלפים אמה נמצ' בין רבה לרב יוסף שיעור מהלך קרי"ז אמה והיא משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדומין: עד ומיהו לענן שבת רבה קא מחמיר והא מילתא איסורא דאורייתא הוא ע"כ: עוד פתבו שם ז"ל דאמ' רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה לענן שבת לחומרא פי משתשקע החמה בדילין ממלאכות וכל בין השמשות מטילין אותו לחומר' לשני ימים שאם נולד בן בסוף ערב שבת מטילין אותו לחומר' שהוא בשבת ואין נמול בע"ש ומטילין אותו לחומר' שהו' בע"ש ואין שבת שמני ע"כ: גם רבי' נסים גאון ז"ל פתב בפתשוקה ז"ל ואמנם מה שאמר המשנה תפלת המנחה עד הערב שאלת עליו התשובה גבול עד הערב עד שתפול העגולה של השמש והיא שקיעת החמה ומשקיעת החמה ועד צאת הכוכבים בין השמשות ונדקא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה וכל עוד שלא שקעה יכול להתפלל תפלת המנחה באותו זמן ע"כ: ומאומר' שתפול וכו' תדיק דהחמה הולכת תחת הארץ בלילה כדברי הראשונים ז"ל וכפי מה שפירשנו: גם מדברי רש"י ז"ל נראה דהשקיעה היא כפי דברי חכמי אומ' העולם שכתב פ' במה מדליקין ז"ל שהחמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי ההרים ובתוך שירד ויטבול בים ויעלה הוי לילה נר' דסמוך לשקיעה באנפק קאמ' דאז היא נראית על ראשי ההרים ודלא כר"ת ז"ל: והרש"בא הקשה על דבריו של ר"ת ז"ל מן הירושלמי והניח הדבר בצרי' עיון: וגם הרי"ף ז"ל כת' גבי י"ה ז"ל ומ"מ צריף לפרוש משעת שקיעת החמה לכל הפחו' משום דמאז מתחיל בין השמשות ע"כ: ולא חלק כלל וכן נמי כתב הר"י מקורביל תלמידו ז"ל: גם הרב ר' אברהם החסיד בנו של הר"ם במז"ל פירש לנו הדבר בבירור שאין אחריו ברור וידוע הוא שכל דבריו מדברי אביו ז"ל כת' ז"ל ובין השמשו' יש בו מן היום ויש בו מן הלילה וכו' והוא משתערוב השמש ועד שיראו ג' כוכבי' בינוניים לא כפכבים הנראים ביום ולא כפכבי' שא"א שיראו עד לב הלילה וקודם שתערוב השמש הרי הוא יום ונדאי ויכול לעשו' בו מלאכה' יום ששי והעושה בו מלאכה בסוף יום השבת חייב סקילה ואפי' ששקע רוב עגולת השמש באנפק ולא נשאר ממנה פי אם דבר מועט כל עוד שלא תשקע כל העגול' בכללה ותערוב השמש תחת עגולת האנפק הרי הוא יום ומשפטו כמשפט חצי היום וכשיראו ג' כוכבים בינוני' אחר ערובת השמש הוא נדאי לילה והזמן שיש בין ערובת השמש ובין ראית הכוכבים הבינוניים הוא ספק אם הוא מן היום או מן הלילה והוא זמן בין השמשות ודינו להחמיר מהעקר שבידנו ספיקא דאורייתא לחומרא וכו' עד וצריף לזוהר ולפרוש מעשיית מלאכה קודם ערובת השמש דבר מועט כמו שזוהרין ונמנעים מאכילת חמץ בשעה ששית וכיוצא בזה וזהו אומרם ז"ל מוסיפין מחול על הקדש עכ"ל בספר אל כפאי"ה: וידוע הוא דכל הגלילות האלו אתריה דמרון הרמב"ם ז"ל ניגהו ואין נוטין מדבריו ימין ושמאל ובפרט מצרים שהיתה מקום מנוחתו ז"ל: והרב הגדול רבי אליעזר ממי"ץ הפריז על המדה וכתב ז"ל משתשקע החמה דרבי יהודה ורבי נחמיה משתתחיל לשקוע שנוטה מעט ומפירין העולם שרוצה להכנס בעובי הרקיע דהינו מעט

קוּדָם שְׁקִיעַת הַחֶמֶה וּלְשׁוֹן מִשְׁתַּשְׁקַע הַקְדָּמָה וַיּוֹתֵר הַקְדָּמָה נִקְרָאת בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת וְשִׁיעוֹר
לְרַבָּנָן תִּלְתָּא רַבְעֵי מִיל וּלְרַב יוֹסֵף תְּרֵי תִלְתֵי מִיל ע"כ: נִקְטִינָן הַשְּׁתָּא מְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים
ו"ל דְּנִהִירָא לְהוּ שְׁבִילֵי דְשְׁמֵיָא פְּשִׁילֵי דְנִהֲרִדְעָא וּמְפָל הֵנִי רַבְּנוֹתָא קַמְאֵי וְקַמְאֵי דְקַמְאֵי
וְרוּבִיָּהוּ דְבִתְרָאֵי דְבֵין הַשְּׁמֹשׁוֹת מִתְחִיל מִשְׁתַּפְּנִס פֶּל עֲגוּלַת הַשְּׁמֶשׁ בְּאַנְפֶּק וְלֹא תִרְאֶה
עַל פְּנֵי תָּבַל עַד צֵאת ג' כּוֹכְבִים בֵּינוֹנִיִּים וְשִׁיעוֹרוֹ ג' רַבְעֵי מִיל: וַיְדוּעַ הוּא דְכָל הַמְּפָרְשִׁים
וְהַמְּחַבְּרִים שְׁכַתְּבוּ סֵתָם וְלֹא חִילְקוּ בְּשִׁיעוֹת כּר"ת ו"ל לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּוִתִּיָּה דְלֹא בָּאוּ
לְסֵתָנָם כִּי אִם לִפְרֵי: וְאִם הֵימָּה דַעַת הַתִּינוּקוֹת מְכַרְעַת הֵייתִי אוֹמֵר דְּאִין רְאֵיתוּ שְׁל ר"ת
ו"ל מְכַרְעַת וְאִם בָּאוּ לְחִלְקָא בֵּין שְׁקִיעַת לְמִשְׁתַּשְׁקַע אֲדַרְבָּא דְאַפְכָּא מְסַתְּבָרָא דְמִשְׁתַּשְׁקַע
מִשְׁמַע טְפֵי הַתְּחִלָּה מִשְׁקִיעַת דְּמִשְׁמֵי שְׁשִׁקְעָה כְּבָר וְזֶה קָל לְהַבִּין לְטוֹעֲמֵי טַעַם הַלְּשׁוֹן:
וְאַחַר אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי זֶה בְּקִשְׁתִּי לִי חֶבֶר לְדַקְדוּק הַלְּשׁוֹן וּמִצְאֵתִי לִי רַב גְּדוּל בִּישְׁרָאֵל וְהוּא
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְמִיץ ו"ל שְׁכַתְּבֵי כֹּה בְּכִי עַל דְּבַרֵי ר"ת ו"ל וְכִמוֹ שְׁפַתּוֹב בְּהַגְהוֹת הַמְּרַדְכֵי
ו"ל אֲבָל מַה שְׁפִירֵשׁ ר"ת ו"ל דְּשִׁקִיעַת הַחֶמֶה קוּדְמַת לְמִשְׁתַּשְׁקַע וְכוּ' לֹא נִרְאֶה לְרֵא"ם
ו"ל דְּלְשׁוֹן מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֶמֶה מִשְׁמַע הַקְדָּמָה כְּדִאֲמַרִּין בְּהַשׁוֹכֵר אֵת הַפּוֹעֲלִים מִשְׁיַפְקִסוּ
עַד שְׁיַפְקִסוּ לִיָּה אִי תָּנָא עַד שְׁיַפְקִסוּ הֵנָּה אֲמִינָא עַד דְּגַמַר פְּקוּסִיָּהוּ קמ"ל מִשְׁיַפְקִסוּ מְכִי
אֲתַחִיל פְּקוּסִיָּהוּ ע"כ בְּגַמְרָא: גַּם רַבִּי שְׁמִשׁוֹן מִשְׁנ"ץ הִקְשָׁה עָלָיו עַל דְּבַר זֶה כִּמְהָ
קוֹשִׁיּוֹת: וְאֵלְמָלָא דְּמִסְתְּפִינָא הֵנָּה אֲמִינָא דְּהָדָּ יְרוּשְׁלַמִי שְׁהִבִּיאוּ לְסִיּוּעֵי מְלִתִּיָּה דְר"ת
ו"ל לֹא סִיּוּעַתָּא הִיא כָּלָל: וְאַדְרָבָּא דְּמַהֲתָם מִשְׁמַע אִיפְכָּא דְכִי אֲמַרִּי הֵתָם סוּף גִּלְגַּל
חֶמֶה לְשִׁקוּעַ וְתַחֲלַת גִּלְגַּל לְכַנָּה לְעֵלוֹת זֶהוּ בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת וְכוּ' תַּחֲלָה וְסוּף דְּקִאֲמַרִּין הֵתָם
לֹא הֵינִי תַּחֲלָה וְסוּף דְר"ת ו"ל אֵלָּא תַּחֲלָה וְסוּף שְׁכַתְּבָנוּ לְדַעַת הֵרֵאשׁוֹנִים ו"ל דְּהֵינִי
מִשְׁתַּתְּחִיל לְהַפְּנִס עֲגוּלַת הַשְּׁמֶשׁ בְּאַנְפֶּק עַד שְׁתַּפְּנִס כְּוִלָּה וְלֹא יִשְׁאַר מִמֶּנָּה כְּלוּם וְזֶהוּ
הַנְּקִרָא סוּף הַשְּׁקִיעָה וְכִבֵּר כְּתַבְנוּ דְּשִׁיעוֹר מִתְחִילָה זֶה וְעַד סוּפָה אַרְבַּעִים רַגְעִים וְכִפִּי
דַעַת אוֹמוֹת הָעוֹלָם וְדִיקָא דְקִאֲמַרִּי הֵתָם תַּחֲלַת גִּלְגַּל חֶמֶה לְשִׁקוּעַ סוּף גִּלְגַּל חֶמֶה לְשִׁקוּעַ
וְכוּלִּיָּה וְלֹא קִאֲמַרִּין תַּחֲלַת חֶמֶה אוֹ סוּף חֶמֶה דְּמִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְגִלְגַּל הוּא שַׁחֲזוֹר וְקַבֵּל
הָאֵמַת מִמֵּי שְׁאֲמָרוּ: וְכָל שְׁפָן לְפּוּם מֵאֵי דְפִלְיָגִי הֵתָם רַבָּנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרַבְּנָן אֲמַרִּי עוֹבְיוֹ
שְׁל רְקִיעַ מִהַלָּךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲמַר שְׁתֵּי אַצְבָּעוֹת דְּבֵין לְמָר בֵּין לְמָר אִין
מוֹצִיאֹת לְדְבַרֵי ר"ת ו"ל כָּלָל: וְמַה שְׁכַתְּבָתָם דְּמַגִּיד מִשְׁנָה לֹא כְּתַב אֵלָּא וְלֹא נִתְבָּרַר זֶה
בְּדְבַרֵי הֵרֵאשׁוֹנִים וְלֹא כְּתַב דְּהוּי בְּפִלּוּגְתָּא תְּמַה אֲנִי אֵיךְ עַל זֶה פְּקַחְתָּם עֵינֵיכִי וְהִיאֵךְ
יְכוּל לֹמַר שְׁחִלְקוּ הֵרֵאשׁוֹנִים בְּדְבַר שְׁחִדְשׁ ר"ת ו"ל מִתּוּךְ פִּלְפוּלוֹ לְתַרְץ קוֹשִׁיאַ אַחַת
בְּדְבַרֵים בְּלִתֵּי יְסוּד וּבְשִׁלְמָ' אִם הָיוּ דְבַרֵי ר"ת ו"ל דְּבַרֵי הֵרֵאשׁוֹנִים מְצִינָן לְמִימַר הֵכִי
גְבִי הָאֲחֵרוֹנִים אֲבָל הֵכָּא לֹא שְׁיִיךְ לֹמַר אֵלָּא שְׁלֹא נִתְבָּרַר זֶה דָּאִם הָיוּ סוּבְרִין אוֹתוֹ הָיוּ
מְבָאֲרִין אוֹתוֹ וְכ"ש דְּהוּא הַפֶּךְ סְבָרְתָם דְּאִינְהוּ סְבָרֵי כְּחֻמֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם כְּדַכְתִּיבְנָא
דְּאִי אֲפִשֶׁר שְׁנַעְעֵלָם מְעִינֵי כָּל גְּאוּנֵי עוֹלָם אֲשֶׁר מְעוֹלָם עַד ר"ת ו"ל קוֹשִׁינָן דְר' יְהוּדָה
אֲדַר' יְהוּדָה שְׁנַתְּגַלְתָּה לְר"ת ו"ל: גַּם הַחִילּוּק שְׁחִלְקָא בְּשִׁקִיעַת אוֹינּוּ חִלּוּק מוּעָט שְׁהָיוּ
מְעַלִּימִין מִמֶּנּוּ הָעֵינִין וְלֹא אֲשַׁתְּמִיט חַד מִכָּל הֵרֵאשׁוֹנִים שְׁקַדְמוּ לְר"ת לְמִימַר יְתִיָּה וְאַדְרָבָּה
דְּקִא חֲזִינָן דְּמַחוּ לִיָּה אֲמוּחָא וְהָרְסוּ: יְסוּד בְּנִינָנוּ גְּדוּלֵי הַגְּאוּנִים וְכִר קְדוּשִׁים וְאַדִּירִים
לְבַרְכָּה: וְכ"ש דְּקוֹשִׁינָן דְר' יְהוּדָה לֹא קוֹשִׁיאַ הִיא לְהַשִּׁיג בְּהַ גְּבוּלוֹת רֵאשׁוֹנִים דְּכִמְהָ
אִיפָּא בְּתַלְמוּדָא בְּכִיּוּצָא בְּזֶה וְכִמוֹ שְׁכַתְּבֵי הַרְמְבִין ו"ל בְּיוֹמָא בְּסַפֵּר הַזְּכוֹת דְּקוֹשִׁיאַ לְהוּ
הֵתָם דְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲדַר' יוֹחָנָן וְתִרְץ שְׁם דְּאַפְשֶׁר דְּהָדָר בִּיָּה רַבִּי יוֹחָנָן מִהֵיָּא וְכוּ' עַד

דכמה יש בתלמוד סברות מתחלפות בחלופי המסקנות כמו איפא דאמרי ורב חננאל פתב מהן הרבה ואפשר שאף סברא זו של רבי יוחנן נחתלפה פאן או שחזר בו כמו שאמרנו ע"כ: והכי נמי מצי' למימר הכא גם איפא למימר נמי דבילדותו בפסחי' סבר פתכמי ישראל ובזנותו סבר פתכמי אומות העולם שהודו חכמים לדברייהם פדאייתא בגמ' בהדיא: ומה שפתבתם על הרב רבי ירנחם ז"ל שהוא סובר פרבינו תם ז"ל ליתא ואדרבה שהוא הביא דברי רבי תם ז"ל ופסק להחמיר בהרי"ף וזכרוננו לברכה: וכתב בחתימת דבריו ז"ל ואנו יש לנו להחמיר ואסור לעשות מלאכה מתחלת שקיעת החמה ע"כ: ומה שפתבתם ז"ל ומה יאמר לנו דלא יודו לר"ת ז"ל שזה הקטן יהיה נמול יום ששי ממה שכתב הרמב"ם ז"ל ונדנין בו להחמיר וחסבינו ליה יום וכו' כמו שפתוב בשאלה לאו מילתא היא ואדרבה דהאי חומרא קולא שנייה רבנן פדאמרי' לעיל פדברי הגאונים ז"ל שפתבו בפירוש ובבירור והיא דהרמב"ם ז"ל תלמוד ערוף הוא ומטילין אותו לקומרו וכו' ואינם דברי הרמב"ם ז"ל מעצמו כמו שעלה על דעתו ובפרק רבי אליעזר דמילה אמרי' נולד בין השמשות יהי נמול לתשיעי: ובתוספתא דמגלה נמי אמרי' דמאחרין ולא מקדימין ודברים פשוטים הן: פללא דמילתא דהאי ונוקא דשאלתן עליה אין מלין אותו עד יום ראשון ואין זה צריך לפנים: גם ראיתי בנוסח השאלה שלא באה בדקדוק שפתבתם שנולד ערב שבת אחר שקיעת החמה קוד' שפראו ג' כוכבים ולא ידעי' אם סמוך ליציאת הכוכבים או סמוך לשקיעת החמה דע"כ איפא הכא בין השמשו' דכלהו ושלום: משה בכהר"ר יצחק זלה"ה ה' אל אשקר: נר"ו: צו שאלה לוי השפיר בית לשמעון ונשבע לוי לו שלא יוציא אותו מן הבית עד עבור כ"ה שנים ואחר כך נתחרט והתירו לו השבוע' שלא בפני שמעון ושללא בידיעתו: תשובה תמה אני על המתירין איך עלה על דעתן להתיר שבוע' פזאת שנשבע אדם לתועלת חברו וכ"ש במקום שקבל ממנו הנאה והיא כסף השכירות דאפי' לדברי ר"ת ז"ל שכתב הרשב"א בפר' השולח דדוקא בנזדר לתועלת חברו מפני טובה שעשה לו כמשה עם יתרו שמפני השבועה נתן לו את בתו וכצדקיה עם נבוכד נצר אבל בזולת זה מתירין לו לכתחלה שלא מדעתו ע"כ: גבי הכא לעולם אין מתירין דהא קבל ממנו הנאה והיא כסף השכירות פדאמרן: וכי תימ' מה טובה היא זאת דהא אם לא ישפוך הוא ישפוך זולתו: לא היא דאלא מעתה גבי יתרו נמי נימא שלא קבל ממנו משה רבינו ע"ה טובה פשנתן לו את בתו שהרי הוא היה ראוי לאשה יותר חשובה ממנה אלף פעמים ואדרבה דמשה אדון הנביאים ע"ה עשה טובה עם יתרו שלקח את בתו אלא כיון ששניהם נתרצו בזה אתה תעשה כך ואני אשבע לך בכך הנה זה נקרא מקובל הנאה דאין מתירין לו אלא מדעתו ומרצונו ואפילו לר"ת ז"ל וכמו שכת' בזה רבינו יצחק בר ששת ז"ל וכל שכן דקרוב לנדאי הוא שהוסיף לו שמעון בדמי השכירות כדי שלא יוציאנו עד עבור הכ"ה שנים: הילכך לכ"ע אין מתירין לו אלא שלרבינו תם ז"ל אם עברו והתירו לו מותר ולא הודו לו בזה וכדבעינו למימר קמן: עוד שאל כ"ת ואמר לימא לן מר איף אמרו רז"ל דצדקיהו צדיק גמור היה והלא הפתובים צווחים ואומרים ויעש הרע וגומר: תשובה ראיתי לכתן' לכבו' תורתך דברי רבי יצחק בר ששת ז"ל בתשובתו ומשם יתבאר עקרון של דברים כתב בסוף התשובה ז"ל אבל כל שהנדר להנאתו אין מתירין לו אלא מדעתו ומרצונו ואפילו שיזענו שהוא מתרצ' צריך שיהיה ההיתר בפניו למ"ד מפני הבושה פלומר שיתבייש ממי שפזר

להנאתו וכל שלא בפניו ואינו מתרצה אין מתירין לו ואפי' למ"ד מפני החשד שלא יחשדו אותו שעובר על נדרו ואפילו בשיודיעוהו אין מתירין לו וכן נראה ממאי דא"ל קודשא ב"ה למש' במדן נדרת לה וסתיר נדרה במדן ולא הספיק בשיטתו במקומו ויודיע ליתרו ההיתר אלא הלה שם ושאל רשות מיתרו ונתן לו פדכתיב אלקה ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים ויאמר יתרו למשה לה לשלום: וכן הספיקו כל הראשונים והאחרונים ו"ל: אלא מדאמרי' בפרק השולח וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ואי דאי עבד נמי לא מהני פי אזלא לגבי חכם מאי הוי דהא נדר אלמנה לתועלת יתומים הוא אלא ש"מ דאפילו להנאת חבירו כל שהתירוהו מותר אבל לדעת הראב"ד ו"ל כל שנשבע לתועלת חבירו אין מתירין לו אלא מדעתו ואפי' התירוהו בדיעבד אינו מותר וראייתו מדכתיב גבי צדקיהו אם לא אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר אע"פ שהתירו לו סנהדרין לפי שהיתה שבועתו לתועלת נבוכד נצח שלא יגלה אותו ואם איתא דאם התיר לו מותר הרי לא בזה ולא הפיר אלא סנהדרין פשעו בדבר בשהתירוהו והיה דפרק השולח אפטר לדחותה דהכי פרכינן פיון דאין צריף לפרוט הנדר ליחוש דילמא אזלא לגבי חכם ותעלים ממנו שנדרה ליתומים ויתיר לה והיא תטעה ותהיה סבורה שהיא מותרת ומורי החכם הגדול הרב רבי חסדאי קרשקש בפסקיו בגטין הכריע כר"ת ו"ל דאם התירוהו מותר שהרי צדקיהו צדיק גמור היה כדאמרי' בפרק חלק בקש השם ית' להחזיר העולם לתהו ובהו מפני דורו של צדקיהו נסתכל בצדקיהו נתקרה דעתו ומאי דכתיב ויעש הרע בעיני וי' היינו שהיה לו למחות ולא מיתה וא"כ איך יעבור על השבועה במזיד ולמה רצה שיתירוהו הואיל והיה יודע שאם יתירו לו אינו מותר ומאי דקאמר עליה קרא אם לא את אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר משום דלגבי עובדי כוכבים חלול השם בדבר וגם שמפני אימתו עשו סנהדרין שלא פדין שהתירוהו שלא מדעתו של נבוכד נצח: ואף התוספות שפכתבו דמפני שראו צדקיהו מצטער בכף ומתבטל ממלכות שמים עשו ומצאו עילה להתירו מפני אימתו שהיה מלך ושללא פהוגן עשו וזהו שלא מצאו תשובה פשאמר להם נבוכד נצח ואתון אמאי עבדתון הכי מאי טעמא לא אמריתו ליה לצדקיהו מיך ישבו לארץ ידמו ואם פן עלה בידינו שפל הנשבע לתועלת חבירו אין מתירין אותו לכתחלה בשום צד וכל ב"ד שנזקק לכה ראוי להוכיחו וליסרו ע"כ לשונו שם: ובתשוב' אחרת כתב ו"ל ומיהו אין הפל מודים לר"ת ו"ל שהרי הראב"ד ו"ל סובר דאם התירוהו בדיעבד אינו מותר דהא אמרי' גבי צדקיהו דהיינו דכתי' אם לא אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר וגו' ואם בדיעב' מותר הא לא בזה ולא הפיר והם שהתירו לו פשעו ודחה כל ראיות ר"ת ו"ל: גם הרשב"א ו"ל כתב בתשובה פהראב"ד ו"ל וז"ל מי שנשבע לפרוע לחברו לזמן קצוב כה וכה אם יוכל לישראל שלא בפניו: תשובה אי אפשר לו כדאמרי' בנדרים המודר הנאה מחברו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ומעשה דצדקיהו נעשה שלא פהוגן וכדעת הראב"ד ו"ל דאפי' בדיעבד אינו מותר וזהו שענשו הכתוב אשר בנית' אלה להפר ברית ע"כ: והנראה ששתי שבועות נשבע לו אחת של הארנבת הסיה שלא יגלה הדבר לדאיתא בנדרים פרק השנותפין ובפרקי ר' אליעזר ואחרת שכשהמליכו השביעו שלא ימרוד ויפשע בו ומרד בו כדאיתא בפסיקתא פרשת דברי ירמיהו ונתבארו באור זרוע בהלכות שבועות ולא ניפניתי להאריך ותו לחכם ויחכם עוד: צה עוד שאלת על שנים שבררו להם שני אנשים

או שלשה לשפוט או לפשר ביניהם ונטלו קנן על כף גם נשבעו שניהם לקבל עליהם את דינם ולעשות כל מה שיגזרו עליהם הברורים האלו ואחר כך נדמן להם שהלכו לעיר אחרת ונתרצו שניהם ובררו להם שם שני ברורים אחרים ונטלו קנן וגם נשבעו לקבל עליהם את דינם ולעשות כל מה שיגזרו עליהם אם צריכין התרת חכם לשבועה ראשונה או נימא פנין דמדעתם ומרצונם בררו להם הברורים האחרים הנתרה לשבועה ראשונה ונתבטלה מעצמה או לא: תשובה נראה לי דאין צריף התרה לשבועה זו הראשונה פנין שמדעת שניהם בררו להם הברורים האחרים והוי פאלו מחלו זה לזה דהא כל אחד מהם נשבע על דעת חברו ולתועלתו דאפילו במקום דאיפא דררא דממונא בעין פלומר שנתחייב אדם לחברו ליתן לו סך מעות בזמן פלוני ונשבע לו על כך ובא הזמן ולא נתן לו יכול להאריף לו הזמן מעט או הרב שלא בהתרת חכם וכן כתב הראב"ד ז"ל דכל הנשבע לפרוע ממון לחבירו על דעת המלנה הוא נשבע וכאלו אמר שבועה שאפרע כל זמן שתרצה ולפי' יכול להאריף לו שלא בהתרת חכם ע"כ: וכ"ש הכא בנדון שלנו שאין זכות לזה יותר מזה ולא ממון בעין ואפילו לדעת הרשב"א ז"ל שכתב דצריף המלנה לומר הריני פאלו התקבלתי הכא ליפא ממון לומר עליו דבר זה שעדיין לא ידעו מה היו פוסקים הדיינים ואל מי מהם היו מחייבין אלא שסתמן שמוחלין השבועה זה לזה ועוד דלא דמי דהתם לעולם דעתו על השבועה הראשונה שנשבע ליתן לו ואם לא עכשיו יהיה לאחר כך לזמן שהאריף לו ואלו הכא עד כאן דסקלו דעתה משבועה ראשונה לגמרי כשנשבעו שבועה שניה דהא אינם יודעים מה היו פוסקים הברורים הראשונים ואת מי יחייבו מהם ואם מעט ואם הרבה ולפיכך נעקרה שבועה ראשונה ונתבטלה מעצמה ומחלו זה לזה כדאמרן ומחילה כקבלה וכן נרא' בהדיא מהתשובה הפתובה בספר תרומת הדשן בסי' שי"א גבי איש ואש שקבלו עליהם חרם וקנס לעשות גרושין ונתפייסו אחר כך להיות ביחד ולא הצריכו אותן לא התרה ולא קנס וכתוב שם ז"ל אבל בכל מקלי דנפוינ בתנאי להרויח הואיל ונתפייס הרי הוא פאלו נתקיים לו התנאי משום דמחילה כקבלה כדמפרש רש"י ז"ל פר' מי שאחזו וכו' עד אלא ודאי הטעם הוא משום דכל תנאי כי האי גוונא אין הפוננה רק שלא יעכב איש את חברו נגד רצונם אבל כשתעשה רצונם או שהתנאים הם לצורך ולטובתו אם כן נתבטל התנאי ע"כ ועוד אני אומ' דאפי' אם פסקו ביניה' הדייני' הראשוני' את הדין וחייבו לאחד מהם ליתן לחברו ממון פנין שנתרצו שניה' בכרי' שניה הרי עקרו את הראשונה וכאלו אמר האחד מהם לחברו הריני פאלו התקבלתי ולא בעו התר חכם ואף ע"פ שלא אמרו כך בפירוש סתמן הוי כפירושן וכדבעינן למימרקמן: וכן נראה בהדיא מדברי הרשב"א ז"ל שכתב בתשובה על פיוצא בזה גבי ראובן שנשבע לשמעון על דעת המקו' ב"ה ועל דעתו ליתן כל כך מעו' בי' לזמן פלו' להרויח בהן וליתן כל הרינו' לשמעון ובתו' זה פייסו לשמעון על יד שליח שיקח מעות קצובים בעד אותו רינח ונתרצו שניה' שלוחו של ראובן ושמעון ושכרו להם את להם את יהודה ואת יששכר שמו הדבר בידם וכדי שלא יסרב ראובן נשבע השליח שיקני' ראובן כל מה שיגזרו עליו הברורים הנזכרי' ופסקו הברורים שיתן ראובן לשמעון כך וכך מעות לזמן ט"ו יום או יקני' שבועתו הראשונה וראובן אמר לשלוחו שאינו יכול לקיים מה שפסקו עליו ליתן כל כך מקרה בט"ו יום וכו' והשיב ז"ל אם נדר ראובן כדי להרוי' למחול הרשו' בי' וזה"ל יכול להתי' נדרו

שלא ע"פ חכם פדאמרי פר' ד' נדרי דאפלי שאינו עושה פי אם לכבוד בעלמ' יכול להתיר נדרו שלא על פי חכ' ואומר לו פלום נדרת אלא מפני כבודי זהו פבודי ומשמע דאפני ר' שמעון מודה דטפי עדיף מהרני פאלו התקבלתי שנדר על דעת שיתן לו ממש והביא ראיה מהירושלמי: דאמ"ר זעירא בסתם חולקין אנו קנימין אי בשנה אמר מפני פבודי וזה אמ' מפני פבודי וכו' עד ורבנן אמרי סתמו פזה אומ' מפני פבודי וזה אומ' מפני פבודה דלדברי הפל מותרין אם פן אם אמר שמעון בשעה ששם הדבר ביז הפשרנים הרני פאלו התקבלתי הרי נתבטלה שבועת ראובן ואם שם הענין ביז הפשרני בענין שאינו יכול לחזור בו אפש' לומ' שסתמו פפירושו שאי אפש' לתפוס החבל בשני ראשי ולהעמידו בשני קנסות עכ"ל: וידוע הוא דבעובדא דילן אין אחד מהם יכול לחזור בו דהא נטלו קנין ונשבועו זה לזה: הילכף אפי' במקום שחייבו הברורים הראשונים סוף מעות יכול לומר חברו הרני פאלו התקבלתי נאפני בסת' הוי פאלו אמר דכינן דאין אחד מהן יכול לחזור בו סלק עצמו משבועה ראשונה והותרה מאליה וכ"ש במקום שעדיין לא פסקו הראשונים את הדין או שפסקו ולא הודיעו אותו להם דפשיטא דיכולים לברור להם ברורים אחרים אם שניהם רוצים נאפני בלא התר חכם נאפילו באותה העיר עצמה וכ"ש בעיר אחרת שלא נמצאו הברורים הראשונים שם שנסתלקו מברירתן לגמרי ואין צריף שאלה לחכם וזה נראה לי ברור: משה בכה"ר יצחק ז"ל ה"ה נ' אל אש"קר: נר"ו: תשובה לרבני קנדיא יצו צט בהיותי שוכב על ערש דוי בבתי גנאי אחוזי בבבלי התלאו: לבי ראה נוראות: בהניות אריות מנגחין זה את זה: ארי דבי עילאי מזה פן מזה: כמה"ר יהודה שמי' נרב דעמל': ועל צבאו מקוראו אריה שפחבורה ומרב' המשרה כמה"ר אליה גדול בדורו: נרב חברו: ויגש אליהו ויאמ': וישתער עליו ויתמרמר בחמ' פחו: מרו' שיחו: להשיב על דבריו: ולסתן את מאמריו והלכו אל החוק השחוח הדקלים הגבוהים להבין שיחתן ודבריהם: ולהכריע ביניהם: מי ערב את לבו אליהם לגשת: מי לא יירא פן תחלפהו קשת: ויפל בתוך רשת: מי יתרוס ליקרב: מול פניהם הולכים בקרב: יושבי' במארב: מי יאמין בעצמו: להסיח לתומו: לפני אריות גברו: במלין חברו: ובעצמותיהם הררי' ישברו: ולפי שמוטלת עלי מצנתן של שואלים: ואין מסרבים לגדולים: פערתי פי לבלי חוק: ואשא דעי למרחוק: בעני' קדושי הבת קאשת": חשתי ולא התמהמהתי: ונפלאתי הפלא ופלא מפה קדוש יכתן' ידו לומר שחוששין לקדושיה: ובלא גט אין להקל עגוניה: ומעולם לא ראינו ולא שמענו: ומראש לא הוגד לנו: שיש לחוש לקדושי' אשר פזה שנתנו לפני ב' אחים ולא התפרדו ולא בשעת ראיה ולא בשעת הגדה בב"ד: ודבר זה פתוב בתרה שנוי במשנה משולש בתלמוד ובדברי פל הראשונים והאחרונים ז"ל ומפורש פ"ק דמכות על פי שנים עדי' או שלשה עדים יומת המת וגו' אם מתקיימת בשנים למה פרט הפתוב ג' מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף הג' פן ומנין אפילו מאה ת"ל עדים וכו' והובאה בתלמוד' בכמה מקומות: ונחלקו בה המפרשים ז"ל דהרשב"ם ז"ל וסיעתו פתבו דכל שנתפון הפסול להעיד אפי' שלא העיד בפני ב"ד עדות האחרים פולן בטלה: וכתבו עליו מן המפרשים ז"ל והר"ן ז"ל בחדושי פרק יש נוחלין דשטה זו אינה מחנוורת דאין הדעת נותנת שמשעה שנתפון להעיד יהיה נעשה עד דאם אתה אומר פן פהלתינהו לכלהו גטיין וכתובות וכו' עד בלא ודאי פשבאו לפני ב"ד קאמר וכן פתב הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל עד ומיהו פל שזמננו

להעיד הדברים מראים דהנה ליה עד ואם פסול הוא פוסל את האחרים עכ"ד שם: וכן נמי פתוב בגמקי יוסף בסנהדרין פ' אחד דיני ממונות ו"ל ואע"ג דמשעת ראיה נעשה עד מהקישא דשנים או ג' דאמרי' מה שנים נעשה אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף ג' פן לא מייירי אלא במקיימי דבר פדכתיב יקום דבר כלו' בשעה שהם מקיימין את הדבר שמעידין עליו אבל בשעת ראיה לא אתקוש ע"כ: והרמ"ה ו"ל כתב דאפילו בבאו לראו' אם העידו בתוך פדי דבור מצטרפין ופוסל הפסול את הפשר: עוד הוסיף לומר ו"ל הילקף לא שנא נצטרף עמהם בשעת ראיה להעיד ולא העיד עמהם בשעת הגדה ול"ש נצטרף עמהם בשעת הגדה ולא בא להעיד בשעת ראיה או שלא ראו כאח' עדותן בטלה ע"כ: עוד כתב דאם העידו יחד בתוך פדי דבור אפילו שלא באו אלא לראות ואפילו לא ראו זה את זה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה דעיקר עדו' בשעת הגדה ע"כ וכבר פירשו התם בגמרא פ"ק דמכות מהו בתוך פדי דבור דהיינו כל חד וחד בתוך פדי דבור של חברו ופרש"י ו"ל דכל אחד ואחד התחיל להעיד בתוך פדי דבור של סיומו של חברו: והתסופו' כתבו פרק אלו נערו' גבי עדים זוממין דפרכי' התם ונתרי בהו בתוך פדי דבור וכו' ו"ל ואם תאמר היכי מצי תו הדרי בהו והא בהתראא איפא טפי מכדי דבור שהוא פדי שאלת תלמיד לרבו יש לומר דכל זמן שעסוקין באותו דבר חשוב תוך פדי דבור כדאמרי' במכות דאפילו מעידין מאה כל אחד תוך פדי דבור של חברו חשובים כלם תוך פדי דבור של ראשון ואם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ע"כ: וכ"ש בעובדא דילן דאיתנייהו לתרונניהו ראיה והגדה לפני ב"ד דלכנלי עלמא עדות הפל בטלה ואפילו אי הוו השאר מאה פשרים ואין צריף לומר היכא שהם שנים והם פסולים פסולא דאורייתא פהכא ובפ' כתב רבי' יצחק בר' ששת בדבר אשר כזה ו"ל הטעם שאינו קדושין מפני קרבת העדים דבקדושין בעי' שני עדים פשרים אבל אם הם פסולים אין חוששין להם דהמקדש בפסולי עדות דאורייתא אין חוששין לקדושין כדאיתא פרק זה בורר דפסול בעברה של תורה פסול לעדות אשה בין לאפוקה בין לעיולה וכן פתוב בהלכות וכן כתב הרמב"ם ו"ל פ"ד מהלכות אישות וכו' עד ועדים אלו שהם קרובים זה לזה הרי פסולים מן התורה וכו' וכמו שהפסולים להעיד זה לזה ה"נ פסולים זה עם זה וכדנפקא לן בגמרא מרבויה הפתוב דאפי' בנים לעלמא וכמו ששנינו בתוספתא אין מעידין לא זה את זה ולא זה על זה ולא זה עם זה וכו' עד פאן: ובפירוש כתב הרב רבי יוסף קולון ו"ל בסוף שורש פ"ז זה לשונו ותדע שכן הוא דהא עד אחד פשר עדיף משני קרובים שהרי עד אחד מחייבו שבועה ושני עדים קרובים אין מחייבין שבועה ע"כ ותדע דאפי' לדברי התוספות דמפלגי בהא מילתא פ"ק דמכות בין דיני ממונות לדיני נפשות כבר כתבו שם הם עצמן דהאי דומיא דידיני נפשות דשרינן אשת איש לעלמא והם אמרו והם אמרו: ועוד אוסיף בה נוף מדברי הרשב"א ו"ל שכתב בתשובה גבי קדושין וגטין ו"ל וכ"ש דאפשר לבוא לידי נפשות אם תזקק לאחר ע"כ: וכן נמי פתוב בהגה"ה בספר המצות הקצר ו"ל ומ"מ צריף לברר עדים בגטין וקדושין שאם לא פן פלהו עדים ורגילות הוא ששם עומדים קרוביו וקרובי האש' והו' להו נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה כדאמרי' גבי דיני נפשות דחשבינן התם ערוה פדיני נפשות וכן כתבו רבותי ו"ל ע"כ: וכן נראה נמי מפלל תשובה להרא"ש ו"ל: הילקף לדברי הפל עדות שניהם בטלה ואפילו עד אחד ליכא הקא וכ"ש דאפילו

המתקדשת בעד אחד פֿשר אין קדוּשִׁיה קדוּשִׁין וְלֹא חֲזִיזִישִׁי לְהוּ כָּלְל וְכִמוּ שְׁפָתָבוּ כָּל
הַמְּפָרְשִׁים ז"ל וְהַמְּחַבְּרִים ז"ל רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וְכִמוּ שְׁפָתָבוּ רִבִּינוּ הַאִי גֵאוֹן ז"ל
וְרִבִּינוּ גֵרְשׁוֹן מְאוֹר הַגּוֹלָה ז"ל בְּתִשׁוּבָה בְּלֹא שׁוֹם חוֹלֵק: וְרִבִּינוּ אֱלִיעֶזֶר מְמִיץ ז"ל
שְׁפָתָבְתֶּם דְּתַחֲשִׁי לְקִדּוּשִׁי עַד אֶחָד דְּבָרָיו הֲלֵא הוּ בְּטָלִין בְּמַעוֹטָן בִּינְתֵר מִתְתַק"ס דְּבִטְלָה
בוּ בְרִיָּה לְדַעַת הַרְשָׁב"א ז"ל מִירוֹשׁ דְּתֵרוֹמוֹ: וְהַדְּבֹר בְּזֶה מִפֶּת הָאֲרִיכוֹת דְּלֹאוּ רְבוּתָא
לְמַמְנֵי גְבָרִי וְלִישְׁנֵי בְּדָבָר הַפְּשׁוּט בְּכָל הַסְּפָרִים קִמְאַי וְקִמְאַי דְּקִמְאַי וְכִלְהוּ בְּתֵרָאִי וְלֹא
רְאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ בְּכָל תְּפֻצָּה הַגּוֹל' הַיּוֹסְמִי שְׁחֻשְׁשׁ לְקִדּוּשִׁי עַד אֶחָד: וּפּוֹק חֲזִי מַה כ'
הַרְשָׁב"א ז"ל בְּתִשׁוּבָה לְאֶחָד מִן הַתְּלִמִּידִים שְׁבֹא מַעֲשֶׂה לִידּוֹ וְהִיָּה סוֹמֵךְ עַל סֵפֶר הַמִּצְוֹת
וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְמַה שְׁבֹאֵת לְסִמּוֹךְ עַל מַה שְׁמַצָּאֵת בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת מִי סָנוּ הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת וְהִרִי"ף
ז"ל וְהִרְמַב"ם ז"ל וְכָל הַגְּאוֹנִים וְכָל חֲכָמֵי הָאֲחֲרוֹנִים שְׂאֵתָה מִרְאָה עֲצָמָה פְּאִישׁ אֲמַת
וּמְחִמִּיר יוֹתֵר מִכָּל אֱלוֹ וּמְכָל אֲשֶׁר נִהְגּוּ בְּכָל הָאֲרָצוֹת לְסִמּוֹךְ עַל שִׁיטַת פְּשִׁיטוֹת מַה
שְׁנֹאֲמַר בְּזֶה בְּגִמְרָא דְּהָא רַב וְשִׁמּוּאֵל רַב וְיִשְׁמֵאֵל רַב וְיִבִּי דִּינָא רַבָּה וְרַב וְרַב נַחְמָן וְרַב יְהוּדָה וְרַב פְּהֵנָא
דְּאֲמָרֵי דְּאִין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין וְאַפְּלִי שְׁנִיָּה' מוֹדִי' וְכוּ' עַד וְשִׁטָּה פְּשׁוּטָה בְּכָל הַתְּלִמוּד
שְׂאִין דְּבָר שֶׁל עֲרוּנָה פְּחוֹת מְשֻׁנִּים וְכוּ' עוֹד כְּתִב לּוֹ לְפִי שְׁהִיָּה מְחֻזֵּק בְּשִׁטָּתוֹ וּמְקַנְטֵר
ז"ל עַל שִׁטָּה זֹה הִיָּה לִי לְיִסְרָף בְּשׁוּטִים פְּאֲשֶׁר יִסֵּר אִישׁ אֶת הַשׁוּטִים וְעַל כָּל קוּץ וְקוּץ
לְהַכּוֹת אוֹתָהּ בְּקוּצִים רַק מוֹסְרֵי וְסִכְלוּתָהּ מִצִּילִין אוֹתָהּ גַּם מִגְּנוּדָל לְבָב אֵינָה מְפִיר לְבָבָהּ
הַשׁוֹבֵב וְכוּ' וְהָאֲרִיף בְּתִשׁוּבָתוֹ כְּתִב שֶׁם רִבִּינוּ דוֹרָא"ן ז"ל שְׁנִירְאָה מְשֵׁם כִּי הַמְּקַדֵּשׁ הִיָּה
טוֹעֵן כִּי בְּפָנָי ב' עֲדִים קִדְשָׁה אֲבָל לֹא הֵעִיד בְּזֶה בּב"ד כִּי אִם עַד אֶחָד וְהִתִּירָה הֶרֶב ז"ל
מִשׁוֹם דְּאִין דְּבָר שֶׁל עֲרוּנָה בְּפָחוֹת מִב' וְאַפְּלִי שְׁנִיָּה' מוֹדִים וְכוּ' וְכִתְבַּ עֲלֵיו בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל
אֵל הֶרֶב הַגְּדוֹל הִיָּה בְּכִינָה וְשִׁבַּח אֶת דְּבָרָיו ז"ל: וְיָדוּעַ הוּא דְּאִין לְחוּשׁ נְמִי לְקִדּוּשִׁין אֱלוֹ
מִחֲמַת הַקּוֹל שְׁפָתָבְתֶּם דְּהָא תְּכַסִּיָּה דְּקִלָּא דְּחִיזִישִׁי לְהַ מְפָרְשִׁי לִיָּה בְּגִמְרָא פ' הַמְּגִרֵשׁ
בְּתָרֵי גְּוּנֵי אוּ שִׁיָּהִי גְּרוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מְוַצְעוֹת וּבְנֵי אֲדָם נְכַנְסִין וְיוֹצְאִין וְנִשִּׁים טוֹת
לְאוֹר הַנֵּר וְשִׁמְחוֹת לְהֵן וְכוּ' אוּ פְּדֵי שְׂיִאֲמָרוּ פְּלו' מִהִיכֵן שְׁמַע מְפִלו' וּפְלו' מְפִלו' וְהִלְכוּ
לְהֵם לִמ"ה: וּבְעֻבְדָּא דִּילֵן לֹא הִנּוּ חַד מִהֵנִי תְּרִי גְּוּנֵי: וְאַפְּלִי גִימָא דְּהִנּוּ תַמְּן חַד מִהֵנִי
תְּרִי גְּוּנֵי הִנּוּ לֹא הִנְחֻזַּק הַקּוֹל בּב"ד וְאִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ כְּלָל: וּקְדָאֲמָרִי גְּמִי הֵתֵם דְּאֲמַר
רַב אֲשִׁי כָּל קִלָּא דְּלֹא אֲתַחֲזַק בְּבִי דִּינָא לֹאוּ קִלָּא הוּא: וּפִי הִרְמ"ה ז"ל כְּלוֹמַר דֹּאע"ג
דְּנִפְק קִלָּא דְּהוּו גְּרוֹת דּוֹלְקוֹת וּמִטּוֹת מְוַצְעוֹת כְּדָאֲמָרֵן אִי גְּמִי פְּלו' שְׁמַע מְפִלו' וּפְלו'
וְהִלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם דְּוּנְקָא דְּאֲתִי סְהָדִי וְאַסְהִידוּ בְּבִי דִּינָא דְּהַכִּיּוֹסְפִיקָא קִלָּא בְּמִתָּא וְדִיִּיקִי
כִּי דִּינָא בְּתֵר מִיִּלְתָּא עַד דְּמִטּוּ גְּבִי הִנְךָ דְּאֲזִלוּ לִמ"ה וּפְרַש"י אֲבָל אִי לֹא אֲתַחֲזַק בְּבִי
דִּינָא לֹא חֲזִיזִישִׁי ע"כ: וְכֵן כְּתִב הַרְמַב"ן ז"ל כָּל שְׁלֹא בְּדָקוּ ב"ד אֲחֲרָיו אִם הוּא קוֹל גְּמוֹר
בְּשִׁמְיעַת פְּלו' וּפְלו' שְׁהִלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם אוּ בְּגְרוֹת דּוֹלְקוֹת וְכוּ' עַד וְכֵן אִם לֹא בְּדָקוּ עֲלֵיו
בְּזַמְנֵו וְלֹאֲחַר זְמַן לֹא מְצָאוּ וְלֹא יָדְעוּ מִי שְׁמַעִיד לְהַ בְּדָבָר הַבְּרוּר אִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ כִּף דְּרָף
פִּי רִש"י ז"ל וְעִיקָר הוּא וְאִם תֹּאמַר כָּל שְׁלֹא הִנְחֻזַּק מְשֵׁם יְחֻזִּיקוּ אוֹתוֹ עֲכָשְׁוּ וְיִבְדְּקוּ
עֲלֵיו וְשְׂמָא אִם נִשְׂאֵת קוֹנָם בְּדִיקָה אִין בּוֹדְקִין אַחַר נִשְׂוֹאִין וְהִטְעַם לְכָל אֱלוֹ שְׁהִרְבָּה יֵשׁ
שְׂאוּמָרִים פְּלו' שְׁמַע מְפִלו' וּמִהֵם אוֹמְרִים אָנוּ שְׁמַעְנוּ מְפִלו' וּפְלו' שְׁהִלְכוּ לְהֵם לְמַדִּינַת
הַיָּם וְאֱלוֹ בְּאִין לְבֵית דִּין וְיִחְקְרוּ אוֹתוֹן יִאֲמָרוּ לֹא שְׁמַעְנוּ וְלֹא רְאִינוּ עַד כָּאֵן וְכֵן כְּתִב
הַר"ן ז"ל בְּתִשׁוּבָה ז"ל אֲבָל עַד אֶחָד שְׁשִׁמְעַם מְפִי עַד אֶחָד שְׁפִלוּגִינַת נִתְקַדְשָׁה בְּפָנָיו מִיָּדִי
חֻשְׁשׁ אִיתָ בָּהּ וְכִי יִפָּה כָּחוּ שֶׁל עַד שְׁנֵי זֶה מִפְּחוּ שֶׁל רֵאשׁוֹן וְהֵלֵא אִפִּי בָּא הֵרֵאשׁוֹן לְפָנָיו

והעיד שנתקדשה אשה זו בפניו אין בדבריו פלום דהנה ליה מקדש בעד אחד ואין חוששין לקדושו פדאיתא בקדושין פרק האומר וכו' עד וכל שפן שפבר הספימו הראשונים דדוקא בדאיפא תרי דמסהדי קמן ואין לחוש לדבר אחר כלל ולא עוד אלא אפי' איפא בקול זה תרי עדים דמסהדי קמן וכדברי אבא אמר רב הונא לא הנה ראויה לקול זה משום דלא אתחזק בבי דינא עד לאחר ארוסין וכו' עד אמר רב אשי פל קלא דלא אתחזק בבי דינא לא חיישי ליה ובדאי רב אשי לא אתא לאשמועי' דאי לא אתחזק לעולם בכגון פלו' מהיכן שמע מפלו' לא חיישי לי' דהא מילתא פבר פשוטה להתירא רב ורבי יוחנן דאמרו לא ששמעו קול הברה וכו' אלא ודאי רב אשי הכי קאמר דכל היכא דלא אתחזק בבי דינא מקמי שיצא שוברו עמו דהיגו דבר המבטלו פגון נשואין או דבר אחר אע"פ שיצא מתחלה פיון דלא אתחזק הרי הוא פאלו לא יצא וכן כתב הרמב"ן ז"ל בחדושו עכ"ד וכ"ש הכא דלא הוחזק בב"ד אלא דבר המבטלו דהיגו שנתקדשה בפני שני אחים: ותדע דאפי' לא אמרו שנתקדשה לפני שני אחים אלא אחר שיצא הקול סתם שנתקדשה באחד מטכסיסי הקול דאמרן אפי' הכי אין חוששין לו וכמו שכתבו מן המפרשים ז"ל וקרא"ש ז"ל בחדושו פ' חזקת הבתים גבי ההוא דנפק עליו קול דבו גרושה הוא ז"ל ותימה היאך מסקי' ליה אוקי תרי לבהדי תרי ואיפא חזקה וקול פסול ליה פאשר פסלנו אותו מתחלה וי"ל דמעיקרא קודם שבאו העדים פסילנא ליה על ידי הקול לפי שלא ידענו ממי יצא הקול אבל פיון שבאו עדים ופסלוהו ואגלאי מילתא שהם הוציאו הקול וכיון דבטלה עדותו נתבטל גם הקול ע"כ: וע"כ דלא פסלו אותו בתחילת אלא בקול שנתחזק בב"ד פחד מהנה טכסיסי ואפי' הכי פתב דכיון דנתבטלה העדות נתבטל גם הקול: וגם כתב בכלל תשובה ז"ל ולא מקרי קול אלא פלוני שמע מפלוני זה ופלוני מפלוני ופלו' והלכו להם למדינת הים דהאי קול אית ליה אמתלאה דליתנהו לעדים קמן דנשאלינהו סברי אינשי דקושטא קאמרי אבל הכא שהעדים לפנינו הוי קול ושוברו עמו: ועוד דקיימא לן פרב דמבטלי' קלא וכו' ע"כ: ואפי' להראב"ד ז"ל דבעי שיצא השובר עם הקול בחזא שעתא ופליג בהא מילתא אדהרמב"ם ז"ל וזולתו מן המפרשים ז"ל איהו גופיה מודה דהיכא דאשתכח קושטא דדייקי' עליה ואשתכח דקדושי קטן הוי אי נמי דאשתכח פחות משנה פרוטה מבטלי' ליה: וגם הרמ"ה ז"ל דאזיל לשטתיה בהא מילתא כת' דאפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא ה"מ דלא אשתכח ריעותא דמבטלה ליה לקלא לגמרי אלא פגון אמתלאה דצד ספק הוא ומספיקא לא מבטלין קלא דחיישי' ללעז אבל היכא דאינתברר דשיקרא הוא וכו' לכולי עלמא מבטלי' ליה ע"כ: וזה מושפל ראשון דכיון דעמדנו על המקור של הקול ומגין יצא ואין לו עיקר ידוע הוא דמבטלין ומבטלין ליה אפי' למאן דאמר אין מבטלין: פתבנו פל זה לרצות הקולמוס ולהתלמד במקום אחר כי במה שכתב בהא מילתא כמהר"ר אליה נר"ו הנה די ניותר מדי נאני תמה איך עמדו חבריו על דבריו ולא הודו לו פמשפט המודים על האמת: גם הוכיח הרב הגזפר דאפי' אי הוו הנה תרי סהדי שנתקדשה בפניה' עדים פשרים קדושין פה היא גוונא לאו קדושין ניהו מפמה אנפי חזא דהה שתיקה הויה שתיקה דלאחר מתן מעו' ולא הויה שתיקה פמו שכתבו המפרשי' ז"ל: וכן נמי כתב רבי' יצחק בר ששת בדבר אשר פנה ז"ל ואם פן הויה לה שתיקה לאחר מתן מעות וקיימא לן דשתיקה לאחר מתן מעות לאו פלום היא דבשלמא כשלשון הקדושין נאמר לאשה בשעת

נתינה והיא פושטת ידה ולוקחות הטבעת אז היא מתקדשת בשתיקה שקבלת הטבעת או כסף הקדושין היא הודאה כיון ששמעה שניתן לה לשם קדושין אבל אם כשקבלה הכסף לא שמעה לשון הקדושין אלא אחר קבלתה הכסף אין שתיקתה פלום כיון דלא עבדא מעשה דמוכח דניחא לה והא דלא מחאי בפ"י משום דלא איכפת לה וכן פרש"י ז"ל ואמרינן בפ"ק ההוא גברא דקדיש בצייפתא דאסא אמרו ליה והא לית בה שנה פרוטה אמר להו תקדוש בארבעה זוזי שבה שקלתיה ואשתיקה אמר רבא הוי שתיקה דלאחר מתן מעות וכל שתיקה דלאחר מתן מעות לאו פלום היא והביא רבא ראיה לדבריו מברייתא אחת שהיא באומר לאשה פנסי סלע זה בפקדון וחזר ואמר התקדשי לי בו ומחלק בה בין אמר לה בשעת מתן מעות דאז מקודשת בשתיקה ובין אמר לה לאחר מתן מעות דאין מקודשת אלא אם אמרה אין: והקשה רב הונא בריה דרב יהושע על אותה ראיה מי דמי הכא בתורת פקדון יתבינהו ניהלה אי לא ניחא לה תשדינהו: ורב אחא הקשה על רב הונא ואמרו בגמרא שלח רב אחא בר רב קמייה דרבינא שלח ליה אנו לא שמיע לן ההיא דרב הונא בריה דרב יהושע אתון דשמיע לכו חושו לה: והסכימו כל האחרונים ז"ל דקיימא לן כרבא דכל נתינה דלאחר מתן מעות לאו פלום היא ולא מפלגי בין פקדון לזולתו דהא רב אחא פריה על רב הונא ורב הונא נמי לא חש לה ואף על גב דשלח אתון דשמיע לכו חושו לה משום פבוד רבן קאמר להו דאי מדינא אפילו איהו נמי הנה ליה למיחש: וכן פתב הרשב"א זכרונו לברכה וכן דעת הרמב"ם ז"ל: ויש אומרים דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו פלום היא אפילו בדשדיה דהא בעובדא דציפתא דאסא כבר נתרצית להתקדש לו בההיא ציפתא וזה הוא כמו שדיה אלא דמשום דאמרו ליה דלית בה שנה פרוטה חזר ואמר דתקדוש בד' זוזי דאית בה וכן דעת הרמב"ם ז"ל עכ"ד: ובפ"י פתב זה הרמב"ם ז"ל פ"ק ה' מהלכות אישות גבי פקדון וחתם דבריו דכל שתיקה דלאחר מתן מעות אינה מועלת עד כאן: וזה דרף פלל לפקדון ולזולתו וכן נמי פתב שם הרב בעל המגיד ז"ל וכמו שפתבו בשמו הר"ן ז"ל ורבי' יצחק בר ששת ז"ל כמו שכתוב לעיל: ועוד דלא אמר האי מקדש ארסתי לי אלא ארסתי סתם וכל האחרונים ז"ל הסכימו דאפילו המקדש בשני עדים פשרים אם לא אמר לי אינה מקודשת: רמז לדבר וארסתי לי וגו' ואפילו העיד האחד שאמר לי כיון שהאחר העיד סתם אפילו עד אחד ליכא הכא דהוי האחד מוסיף על דברי חברו ואין מקבלין מהו אלא מה שהשוו שניהם בו וכמו שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה גבי מאי דאמרינן בקדושין דעד אחד לאו פלום הוא ז"ל ואם אינם מכחישין זה את זה אלא שהאחד מוסיף על דברי חברו מקבלין מהו ששוו בו שניהם וזהו עד אחד אומר מנה וזה אומר מאתים מחייבין אותו מנה מתוך מאתים והכא בעובדא דילן לא השוו שניהם אלא בארסתי או בקדשתי אבל לי היא תוספת מן האחד מהו ואין מקבלין מהו: מיהו במילתא דלא אמר לי שלא במקום עגון ודאי דלמעשה הייתי חושש לדברי הרשב"א ז"ל שכ' ז"ל ומיהו יש לחוש להחמיר וצריכה גט עד כאן: אבל במקום עגון לא הייתי חושש וסומך על רוב הראשונים והאחרונים זכרונם לברכה: ומה שחשש מר יהודה נר"ו לשהוא עובדא דרבני שפורא ז"ל דהו מצריכים גט לקדושין שנעשו לפני קרובים ודאי דלית מהכא מקום חשש פלל דהא לא דעינן אותה קורבה מה היתה ואפשר שהיתה קורבה שנפל בה מחלוק' בין המפרשים ז"ל אלו פוסלין ואלו מכשירין וכגון שהיא שכתב הרמ"ה ז"ל

בתשובה ו"ל וכן הטעם בבעלי קרובות שהן שגויות זו לזו ונדע שיש מחלוקת בין הגאונים ו"ל בדבר שיש מי שפוסל בעליהן זה לזה ויש מכשירין שלא מצינו שפסלו בעלי קרובות אלא אם היו אחיות ע"כ: אי נמי אפילו בן גיסו מאחות אשתו דמכשר אותו גאון שהביא הרי"ף ו"ל פ"ק זה בורר נאחרים חולקין בדבר וכיוצא בזה: והרמנ"ע סובר בדברי הפוסלים ורבי שפיר"א סוברין בדברי המכשירין מה שאין פן לומר בנדון שלנו שהיו שני אחים ואין לה קורבה גדולה מזו וכ"ש דלא אמרו התם שהצריכה רבי שפיר"א גט בפועל אלא שהיו מצריכין גט ולא ידעי' מאי הנה עלה דמילתא ואולי למעשה הודו לדברי הרמנ"ע הילכה אין פאן בית מחוש כלל אף פי בטלה דעתן אצל כל אדם דכולי עלמא פתבו בהפה פדאמרן: גם מה שהביא ראיה מדברי ה"א ש"ז ו"ל שפתב בפסקיו בההוא עובדא דפ"ק המגרש דההוא דנפק עליה קלא דאינדשא לבר בי רב ואתא רב חמא לאבוהא וא"ל אימא לי גופא דעובדא היכי הנה אמר ליה על תנאי קדש אדעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזל פלומר ברר לפניו שפ"ק יצא הקול בעיר אמר ליה פניו דבעידנא דהנאי קלא לא הנאי אמתלאה לאו כל פמינה דמחזקת אמתלאה ע"כ: ודקדק מכאן ו"ל דהשת' לפי דברי האשר"י ו"ל שאומר שברר שפ"ק יצא הקול אם פן הנה ליה קול ושוברו עמו ואמאי השיב ליה רב חמא לאו כל פמינה דמחזקת אמתלאה פניו שברר שפ"ק יצא הקול וכו' ע"כ: ותמיהא לי טובא איך עלה על דעתו לומר דקול שייצא ושוברו עמו דלא בטל קלא וזה לא נמצא לשום אדם שיאמר פ"ק לא בתלמוד ולא בדברי שום מפרש או מחבר לא האשר"י ו"ל ולא זולתו ובודאי דלא ירד לסוף דעת האשר"י ו"ל וקושט' דמילתא דהקול נשמע סתם פלונית נתקדשה לבר בי רב ואבוהא או אפוה למאן דגריס אפוה אמר ליה לרב חמא שהקול שנשמע הנה שקדש על תנאי ונתבטל התנאי דהיינו קול ואמתלאתו עמו ואמר ליה רב חמא לאו כל פמינה השתא דמחזקת לה לאמתלאה פי הקול לא נשמע פ"ק ולפי שלא היו שם עדים ולא ראיה לדבר זה שפ"ק יצא הקול או שפ"ק הנה מעשה אלא מפי אביו או אביה לא האמין אותו ולא חש לדבריו דאם הנה שם ראיה שפ"ק יצא הקול או שפ"ק הנה מעשה פשיטא שהיו מבטלינן אותו וכן כתב הרמב"ם ו"ל מעשה באחת שייצא עליה קול שנתקדשה לכן פלוני ולאחר זמן שאלו לאביו ואמר שעל תנאי פ"ק נתקדשה ולא נתקיים התנאי ולא סמכו חכמים על דבריו אלא אמרו הרי זה ספק מקודשת עד כאן: וידוע הוא שפ"ק שאין סומכין עליו שפ"ק הנה התנאי גם פן אין סומכין עליו שפ"ק יצא הקול אבל אם הנה שם על מי נסמך היינו סומכין ומבטלינן הקול ועוד ע"כ דקול זה הוחזק בבי דינא דבלאו הכי פ"ק פתבנו דאין משגיחין בבת קול ואין חוששין לו ומה ענין זה לנדון שלנו שלא הוחזק בב"ד פי אם השובר שלו שנתקדשה לפני שני אחים דלית דינא ולא דיינא דעדות שניהם בטלה לכולי עלמא: ואין בה שום ממש: ק שאלה שמעון ש"צ הנה מתפלל בקביעות בבית ראובן ואחר זמן נזדמן לו לראובן ש"צ אחר והלך שמעון ונעשה ש"צ בבית לוי ונשבע לראובן שכל זמן שיקרא אותו לבא להתפלל בביתו כבתחלה שיבא ועמד שמעון בבית לוי ג' או ארבע שנים ונשבע אז ללוי שבועה חמורה על דעתו שלעולם לא ילך להתפלל בקביעות בשום מקום בעולם אלא בבית לוי כל עוד שיתפללו שם בקביעות: ואחר כל אלה הדברים הלך לו הש"צ של ראובן ושלח לקרוא לשמעון לבא להתפלל בביתו כבתחלה בקביעות כאשר נשבע לו ושמעון השיב פי פ"ק נשבע ללוי שלא יתפלל עוד בשום מקום פי אם בבית

לוי וראובן אומר דאזתה שבועה שנשבע ללוי לאו שבוע' היא ולא חיילא פלל דאין שבועה חלה על שבוע' יורנו מורינו: תשובה אדרבה דשבועה שניה שנשבע ללוי הויא שבועה וחלה לבטל שבועה ראשונה בכולל שהרי לא נשבע ללוי שלא יתפלל בבית ראובן אלא שלא יתפלל בשום מקום ומגו דחיילא אאותן מקומות חיילא נמי אמקומו של ראובן ועוד דשבועה ראשונה שנשבע לראובן לא היתה אלא פל זמן שיקרא לו לשמעון ונמצא שחלה שבועה שניה בהתר פל זמן שהוא מתפלל בבית לוי ולא קרא לו ומיגו דחיילא פל זמן שלא קרא אותו חיילא נמי אפילו בזמן שקרא אותו דהנה לי כנשבע שלא לאכול מצה שאסור לאכלל מצה אפילו בלילי פסח דכיון דלא הזכיר פסח צאין זה נשבע לבטל את המצנה אף הכא נמי איפא למימר הכי וזה נ"ל פשוט וברור וכ"כ הר"ן ז"ל בתשובה בפירוש בענין אשר פנה גבי ראובן שנשבע לקדש את לאה פל זמן שיבקשנו פלוני לקדשה מפאן ועד הפסח ואסר עליו תשמיש אשה אחרת שיקדש זולתה ובכל פעם שיהיה נשאל על האסר שיחול תכף האסר ואח"כ נשבע שלא יקדשנה אם יש ממש בשבועה שניה וכו' והשיב ז"ל חוששני לשבועה שניה לפי שגראה שהיא חלה לבטל שבועה ראשונה בכולל שהרי מפח שבועה ראשונה אינו מושבע לקדשה אלא פל זמן שיבקשנו אותו פלו' ולא עוד אלא שאפ' לבקשת פלו' אינו נשבע לקדשה אלא מפאן ועד הפסח ונמצא שבוע' שניה חלה בהתר מן הפסח ואילך קוד' הפסח ג"כ חלה עליו פל זמן שלא יבוקש מאותו פלו' ומתוך שחלה באותו מן שאינו מושבע לקדשה חלה ג"כ פשהו מושבע לקדש' דהיינו כשיבקשנו אותו פלו' דה"ל כנשבע שלא לאכול מצה שאסור לאכול מצה אף בלילי הפסח אלא שאיני תוקע עצמי בזה מפני שגרא שהשבועה הראשונה היתה לדעת חברו שהרי אמ' פל זמן שיבקשנו אותו פלו' וג"כ נר' שזאת השבוע' היתה על תנאי שדוכין שהיו בינו ובין לאה ולא פל הימנו ולהפקיע זכות אחר' ולפי' יהיה נשאל על שבועה שניה ויתירו נדרו ויקיים הראשונה ע"כ: מיהו בנדון דילן אע"ג דשבועה שניה בטלה הראשונה מ"מ לרנוחה דמילתא פינו שנשבע להנאת פל אחד מהן ולדעתו ישאל על שבועה ראשונה ויתירו לו מדע' ראובן או יהיה נשאל על השניה ויתירו לו מדעת לוי: ומה שטען ראובן ואמ' שאין שבוע' חלה על שבועה לאו ככה"ג אמרי רבנן הכי אלא כגון שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה דאין שבועה שניה חלה על שבועה ראשונה לחייבו על השניה בשוגג קרבן וכגון הנשבע שלא לאכול דברים האסורים מן התורה דמושבע עליהן מהר סיני ולא חיילא שבועה דידיה אשבועה דסיני לחייבו קרבן אלא דפטור מקרבן שבועה וכדאיתא בפ' שבועות שתיים בתרא: וכ"כ רבי יוסף טוב עלם בתשובה ז"ל וכתבת דאין שבועה חלה על שבועה לאו כה"ג אלא דמשתבע על מידי דמושבע עליו מהר סיני כגון דאמר שבועה שלא אוכל חלב ודם ואכלן דלא חיילא שבועה דידיה אשבועה דסיני לחייבו קרבן אלא פטור מקרבן שבועה וקא קאי באיסור שבועה דסיני כדתנן שבועה שלא אוכל ואכל גבלות וטרפות שקצים ורמשים חייב והוינן בה מושבע ועומד מהר סיני הוא רב ושמואל דאמרי תרנוניהו בכולל דברים המותרים עם דברי' האסורים וריש לקיש אמר אין אתה מוצא אלא במפרש חצי שעור ואליבא דרבנן ובסתם אליבא דרבי עקיבא ובענין זה הוא דמשפחת לה דאין שבועה חלה על שבועה לחייבו שתי קרבנות אי נמי שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת ע"כ: אכל הנשבע לעשות

דָּבָר אֶחָד וְנִשְׁבַּע אַח"כּ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹתוֹ לֹא אֶמְרִינּוּ בְּכִי הָאֵי גִוְוָנָא אֵין שְׁבוּעָה חֻלָּה עַל שְׁבוּעָה וְהֵינּוּ דַתְּנּוּ בְּסוּף פְּרָקִין שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל כְּפָר זֹו שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוּכְלָנָה הֶרְאוּנָה הָוּנָא שְׁבוּעַת בְּטוּי וְהַשְׁנִיָּה שְׁבוּעַת שְׁוֹא שְׁהָרִי מַצְוָה עֲלֵיו אַכְלָה עוֹבֵר עַל שְׁוֹא לֹא אַכְל' עוֹבֵר עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְאָף עַל שְׁבוּעַ' בְּטוּי וּכְדַמְפְּרִישׁ שֵׁם בְּגַמְר' וּכְמוֹ שַׁכְּת' הֶרְמַב"ם ז"ל בְּהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת פְּר'ה' וּכְמוֹ שִׁפְתָּבוּ הַמְפְּרָשִׁים ז"ל: עוֹד כָּתַב הֶרְמַב"ם ז"ל בְּתַשׁוּבָה עַל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא יִפְרוֹשׁ בֵּינָם מִפְּנֵי כְּבוֹד אָב וְאִם וְאִח"כּ נִשְׁבַּע לִפְרוֹשׁ: וְהַשִּׁיב הַשְׁנִיָּה שְׁבוּעַ' שְׁוֹא וְאִם הוּא מְזִיד חַיִּיב מִלְּקוֹת בֵּין פִּירִישׁ בֵּין לֹא פִירִישׁ וּמֵאַחֵר שְׁנַתְחַרְט יֵשׁ לוֹ לְהַשְׁאֵל עַל אֵי זֹו מִהַשְׁתִּי שְׁבוּעוֹת שְׁיִרְצָה וְאִם יִרְצָה לְהַתִּיר הַשְׁתִּי שְׁבוּעוֹת וְיִתְחַרְט עַל שְׁתִּיָּהּוּן יִתִּיר וְיִהְיֶה הֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ בֵּין לִפְרוֹשׁ בֵּין שְׁלֵא לִפְרוֹשׁ וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם עוֹנֵשׁ וְכַתַּב מִשָּׁה ע"כ: כִּלְלֵא דְמִקְלָתָא בְּעוֹנְפָּרָא דִילֵן דְכִינּוּן דְחֻלָּה שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה שֶׁל שְׁמַעוֹן בְּשִׂאָר הַמְקוּמוֹת אֵי נְמִי כָּל זְמַן שְׁלֵא תִבְעוּ רְאוּבֵן נִתְבַּטְּלָה שְׁבוּעָה רֵאוּבֵן וְשְׁבוּעָה שְׁנִיָּה כַדְקִי"ל וְלֹא סָגִי לִיָּה לְשַׁמְעוֹן לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵית רְאוּבֵן בְּקַבִּיעוֹת בִּשְׁוֹ צַד בְּעוֹלָם בְּלֹא שְׁיִתִּירוּ שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה מִדַּעַת לֹוי כְּדַאֲמַרְוּ וְאֵין זֶה צְרִיף לִפְנִים וְשְׁלוֹם: קַא עוֹד שְׁאַלְתָּ אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹן שְׁמוּכְרִין זְכוּיִתִּהּוֹן זֶה לְזֶה אִם זָכָה הַקּוֹנֶה אוֹ הַפְּסִיד הַמוֹכֵר וְאִם פְּעוֹלָה זֹו יֵשׁ לָהּ עֵיקָר: תַּשׁוּבָה לֹא מְצִאתִי מְקוֹם לְדַבֵּר זֶה כִּי אִם בְּתַשׁוּבַת שְׁאַלָה לְרַבֵּינוּ הָאֵיִי גָאוֹן ז"ל וְרֵאִיתִי לְהַעֲתִיק אוֹתָהּ לָהּ וּמִשָּׁם תִּבְיִן עֲקָרָו שֶׁל דְּבָרִי שְׁאַלוּהוּ ז"ל מִי שְׁהוּא נוֹהֵג לְהַתְּעוֹנוֹת שְׁנֵי נַחְמִישִׁי וּבְסוּף אוֹתוֹ הַזְּמַן אָמַר קַבּוּל שְׁכַר הַתְּעַנִּית הַזֶּה יִהְיֶה לִפְלוּנִי מִתְּנָה וְכֵן אִם יֹאמַר מְכַרְתִּי תְּעַנִּית זֹו הַשְּׁנָה בְּכַף וְכַף לִפְלוּנִי וְקִנּוּ קִנְיָן עַל זֶה הַיֵּשׁ מִזֶּה כִּלּוֹ הַנְּאָה לְאוֹתוֹ שְׁנִיתָן לוֹ כְּלוּם: וְכֵן מִי שֶׁנָּתַן לְאָדָם זֶהָב עַל מְנַת שְׁיִקְרָא הַתּוֹרָה וְתַהֲיֶה זְכוּת הַקְּרִיאָה לוֹ וְכו' תַּשׁוּבָה כֶּף רֵאוּנּוֹ כִּי דְבָרִים אֵלוֹ דְּבָרִי הֶבֶל שְׁאֵין לְסַמּוֹף עֲלֵיהֶן וְאֵיף יַעֲלֶה עַל לֵב כִּי שְׁכָרוֹ שֶׁל זֶה שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁעָשָׂה זֶה לְזֶה וְהֵלֵא הַפְּתוּב אוֹמַר צַדִּיקַת הַצַּדִּיק עֲלֵיו תַּהֲיֶה וְכֵן אָמַר וְרַשְׁעַת הַרְשָׁע עֲלֵיו תַּהֲיֶה כְּשֵׁם שְׁאֵין אָדָם נִתְּפָס בְּעוֹן זוּלְתוֹ כֶּף אֵין אָדָם זוֹכֶה בְּזְכוּת זוּלְתוֹ הַיִּחְשׁוֹב כִּי מִתֵּן שְׁכָר שֶׁל מַצְנוֹת דְּבָר שְׁיִשְׂאָהוּ אָדָם בְּחִיקוֹ וְיִלָּף כְּדִי שְׁיִתֵּן זֶה מִתֵּן שְׁכָרוֹ לְזֶה אֵלוֹ יַדְעוּ מָה הוּא הַשְּׁכָר לֹא הִיָּה זֶה נוֹתְנוֹ לְזֶה וְלֹא זֶה מְקַבְּלוֹ מִזֶּה וְכֵן הוּא מִתֵּן שְׁכָר וְיִקַּר שְׁנוֹתְנִי לוֹ לְצַדִּיק עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְכַתוּת כַּתוּת הֵן שְׁהֵן מְקַבִּילוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה וּמְקַלְסִין לִפְנֵיהֶם שְׁבַח וְאוֹמְרִים לוֹ לְצַדִּיק עֲלֶה לְמַדְרַגַת וְעַמּוּד בְּמַחֲצֵתָהּ אֵתָהּ הוּא שְׁכַבְשֶׁת יִצְרָה וְנִשְׂאָתָּ מִשָּׂא הַמַּצּוֹת וְלֹא נְטִית לְהַנְּאָה מַצּוּיָה אֵלָא עֲזוּבַת אֵת תַּאֲוֹתָהּ וְסַבְלַת עוֹל יוֹצְרָה וְסִיגְפַת עֲצָמָה בִּירְאָתָהּ עֵתָהּ בֹּא וְקַבֵּל שְׁכָרָה וְתַהֲנֶה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה כְּמוֹ שְׁאֶמְרוּ חַכְמִים מְרַגְלָא בְּפוּמִיָּה דְּרַב הַעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אַכִּילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְלֹא רַבִּיָּה וְלֹא מִשָּׂא וְלֹא מִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא תַחֲרוֹת אֵלָא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרֵאוּשֵׁיהֶם וְהֵם נְהַנִּין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וְכֵל אֶחָד וְאֶחָד מַעֲלָתוֹ לִפִּי מַעֲשָׂיו כְּמוֹ שְׁכַתוּב וְשַׁכְּתָם וְרֵאוּתָם בֵּין צַדִּיק לְרַשָּׁע וְגו' וּמָה תִּלְמוּד לֹאִמַר בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ אֵלָא כֵּל אֶחָד וְאֶחָד לִפִּי עֲבוּדָתוֹ מִתֵּן שְׁכָרוֹ וְכֵן אָמְרוּ חַכְמִים אָמַר לִיָּה בַר הַה"א לְהַלֵּל הֵינּוּ צַדִּיק הֵינּוּ עוֹבֵד אֱלֹהִים הֵינּוּ רַשָּׁע הֵינּוּ אֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ אָמַר לִיָּה עוֹבֵד אֱלֹהִים וְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ תִּרְוִיָּהוּ צַדִּיקִי נִינְהוּ אֵלָא אֵינּוּ דוּמָה שׁוֹנָה פְּרָקוֹ מֵאָה פְּעַמִּים לְשׁוֹנָה מֵאָה וְאִחַת אָמַר לִיָּה וּמִשׁוֹ' חֻדָּא זִמְנָא יִתִּירָא קָרִי בָּהּ לֹא עֲבָדוֹ אָמַר לִיָּה צֹא וְלִמַד מִשׁוּק שֶׁל חַמְרִים עֲשֶׂרָה פְּרָסִי בְּזוּזָא תְּרִיסַר פְּרָסִי בְּתַרִּי זוּזִי וְזֶה הַשׁוּט' שְׁמַכְר תְּעַנִּיתוֹ אַכְלָה כִּלְבָּא לְשִׁירוֹתִיָּה מָה שְׁכָר יֵשׁ לוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִת'

וּכְבֹר נִטַל דְּמִים זֶה לֹא לִי יֵשֵׁב בְּתַעֲנִית אֲלֵא סִגְף עֲצָמוּ וְנִפְשׁוּ בְּאוֹתָן הַדְּמִים וְהוּא קָרוֹב לְקַבֵּל פּוֹרְעָנוֹת מִלְּקַבֵּל שְׂכָר כִּי עֲשָׂה שֵׁם שְׁמִים פְּלִסְתֵּר וּכְקוֹרְדוֹם לְאַכּוֹל בְּהֵ לְחֵם: אָבֵל וַדַּאי מִי שְׁנוֹתָן שְׂכָר לְמַלְמֵד לְלַמֵּד מֵה שְׁהֵם צָרִיכִין וּמִלְמַדָּן יֵשׁ לוֹ שְׂכָר גְּדוֹל בְּכַף וְהַמְלַמֵּד עֲצָמוּ פְּעָמִים יֵשׁ לוֹ שְׂכָר פְּעָמִים אֵין לוֹ שְׂכָר וְכֵן מִי שְׁמַאֲכִיל עֲנִי אוֹ חֶכֶם לְבָרְכוּ יֵשׁ לוֹ שְׂכָר עַל כֹּף וְיֵשׁ לוֹ הַנָּאָה בְּכַף פְּכַרְפַת אוֹתוֹ עֲנִי אוֹ אוֹתוֹ חֶכֶם: וְכֵן הַמְסַעֵד מְקַיְיֵמִי מַצּוֹת פְּדִי שְׂיֻכְלוּ לְקַיְיֵם יֵשׁ לוֹ שְׂכָר עַל כֹּף וְלָהֶם וּבִיּוֹתֵר מִי שְׁעוֹזֵר עֲסוֹקִין בַּתוֹרָה וּבַמַּצּוֹת לְהַפְנוֹת לַבּוֹתֵם לַעֲסוֹק בְּהֵ יֵשׁ לוֹ שְׂכָר וְהַשֵּׁכ' שְׂיֵשׁ לוֹ עַל פְּעֻלָּתוֹ הוּא: וּמִי שְׁמַשִּׂיא עֲצָמוּ לְקַנּוֹת שְׂכָר חֲבָרוּ בְּדָמִים אוֹ בְּמַתְנָה לְבוֹז הוּא וְלַעֲג וְכָל הוּן יָקָר וְחַמּוּדוֹת אֵין אָדָם קוֹנֶה בּוֹ שְׂכָר חֲבָרוּ וְכֵן פְּתוֹב אִם יִתֵּן אִישׁ כָּל הוּן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ וְאָמְרוּ חֲכָמִים מֵאִי בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ אָמַר עֲוֹלָא לֹא כְּשִׁמְעוֹן אַחִי עֲזוּרְיָה וְלֹא כִּיּוֹתְנָן דְּבִי נְשִׂיאָה אֲלֵא כִּהֲלֵל וְשִׁבְנָא דְכִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר הֲלֵל וְשִׁבְנָא אַחִי הוּוּ מַר עֲבַד פְּרַקְמִטְיָא וּמַר עֲסַק בַּתוֹרָה אָמַר לִיָּה פְּלוֹג דְּאִיפְּלוֹג יְצָאֵת בַּת קוֹל וְאָמְרָה אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוּן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ עַכ"ל: וְכָל דְּבָרָיו דְּבָרֵי קַבְּלָה הֵן וְאֵין לְהוֹסִיף: וְלֹא לְגַרְוֵע: וְשְׁלוֹם כְּנַפְשׁ אַבִּיהָ: מְשָׁה וְ' אֵל אֲשַׁק"ר נַר"ו: קַב שְׁאַלְהֵ יוֹרְנֵו אֲדוֹנֵי אַבִּי מוֹרֵי וְרַבֵּי הָא דְאָמּוֹר רַבְּנָן זְכוֹר וְשְׁמוֹר בְּדַבּוֹר אֲחַד נְאֻמְרוּ מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמַת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט שְׁנֵי כְּבָשִׂים בְּדַבּוֹר אֲחַד נְאֻמְרוּ מֵה עֲנִין זֶה לְזֶה וּמֵה דְמִיּוֹן יֵשׁ לְזַפְּוֹר וְשְׁמוֹר עִם מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמַת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט וְגו' לְפִי שְׁשִׁמְעֵתִי בּוֹ דְּבָרִים וְלֹא נִתְקַרְרָה דְעֵתִי בְּהֵן גַּם רַש"י הִבִּיאֵו בַּפ' יִתְרוֹ: תְּשׁוּבָה דַּע לָךְ כִּי כְּבָר נִשְׁאַלְהֵ שְׁאַלְהֵ זֶו בִּישִׁיבָה לְרַב שְׁרִירָא גָאוֹן וְלַחַמּוּדוֹ רַבִּינוּ הַאֲיִי גָאוֹן זְכוֹר קְדוֹשִׁים וְאֲדִירִים לְבָרְכָה וְהַשִּׁיבֵו ו"ל: כָּל אֲחַד מֵהֶם יֵשׁ לוֹ טַעַם חוּץ מִטַּעַמֵּו שֶׁל חֲבָרוֹ זְכוֹר וְשְׁמוֹר טַעַמָּא מֵאִי לְהוֹדִיעַ כִּי מֵה שְׁנַכְתַּב עַל לוֹחוֹת שְׁנִיּוֹת שְׁמַעוּהוּ יִשְׂרָאֵל בִּיּוֹם מַתָּן תּוֹרָה בְּסִינֵי שְׁלֹא תֵאמַר נִשְׁתַּנּוּ הַדְּבָרִים מְחַלְלֵיהָ מוֹת יוֹמַת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיט טַעַמָּא מֵאִי לְהוֹדִיעַ שְׁבִשְׁע' שֶׁהוֹתֵר זֶה נֶאֱסַר זֶה וְלַלְמַד כִּי אֵין זֶה חֲלוּל שְׁבִיט ע"כ: וְכֵן יֵשׁ לוֹמַר בְּאַחֲרֵים שֶׁהִבִּיא רַש"י ו"ל: וְלְדְבָרֵי אֵלוֹ שׁוֹמְעִין כִּי הֵן דְּבָרֵי קַבְּלָה וְכ"ש שְׁאֵין כָּאֵן מִקּוֹ' לְפָרַשׁ בְּאִנְפֵן אַח': וְשְׁלוֹם כְּנַפְשׁ אַבִּיהָ מְשָׁה: קַב שְׁאַלְהֵ גַם יוֹרְנֵי אֲדוֹנֵי אַבִּי מוֹרֵי וְרַבֵּי שׁוֹרֵת הַדִּין בְּשִׁטְר אֲחַד שְׁהִיּוּ בּוֹ הַעֲנִינֵינִים מְסוֹפְקִין אוֹ שְׁבַעַל הַשִּׁטְר אוֹמְרָכָּה הִיָּה וְהַלְוָה אוֹמַר כֹּף הִיָּה וְעִידֵי הַשִּׁטְר קִינִימִין אִם נִשְׁאַל אוֹתָן לְבָרַר לָנוּ הַדְּבָר וְנִדּוֹן עַל פִּיָּהֶם אוֹ אִם יִתְלָה בְּזֶה כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיד אֵינּוּ חוֹזֵר וּמַגִּיד: תְּשׁוּבָה שׁוֹאֲלִין וְשׁוֹאֲלִין וְדַנִּין עַל פִּיָּהֶם וְאֵין כָּאֵן חֲזָרַת הַגְּדָה: וּכְבָר נִשְׁאַל הַרְשֵׁב"א ו"ל עַל דְּבָר זֶה גַבִּי שְׁטֵר שֶׁל שְׁכִיב מְרַע שְׁלֹא הִיָּה פְּתוֹב בּוֹ וּמַגּוֹ מְרַעִיָּה אֲתַפְטֵר לְבֵית עוֹלָמִיָּה וְהַעֲדִים קִינִימִין וְאוֹמְרִים בְּרִיא לָנוּ דְמַגּוֹ מְרַעִיָּה אֲתַפְטֵר וְיַעֲשׂוּ מְזֶה שְׁטֵר אִם יְכָלוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן מִטַּעַם שְׁלֹא עֲשׂוּ שְׁלִיחוֹתָן: וְהַשִּׁיב ו"ל דַּע כִּי אִפִּי הִיָּה לְשׁוֹן הַשִּׁטְר וְעֲנִינֵינִי מְסוֹפְקִי אִם הַעֲדִים זוֹכְרִים וּמְבָרְרִים אוֹתָן מִפִּיָּהֶם דִּי לָנוּ בְּכָל וְנֶאֱפִי אָמְרוּ עַכְשָׁיו שְׁהֵם זְכוֹרִים דְמַגּוֹ מְרַעִיָּה אֲתַפְטֵר דְתַנּוּ בַּפְר' מִי שְׁמַת לֹא כָּתַב בּוֹ שְׁכִיב מְרַע וְהוּא אוֹמ' שְׁכִיב מְרַע הִיָּתִי וְהֵם אוֹמְרִים בְּרִיא הִיָּה עָלָיו לְהִבִּיא רֵאָיָה שְׁהִיָּה שְׁכִיב מְרַע וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הַרְאָיָה וְאָמְרִינָן עָלָה רֵאָיָה בְּמֵאִי רַב הוֹנָא אָמַר רֵאָיָה בְּעֵדִים וְרַב חֲסָדָא וְרַב הוֹנָא אָמְרִי רֵאָיָה בְּקִיּוֹם הַשִּׁטְר אֲלֵמָא לְכוּלֵי עֲלָמָא בְּרֵאִיָּת עֲדִים מוֹצִיאִין וְאָף ע"פ שְׁאֵין פְּתוֹב בְּשִׁטְר דְּבָר הַמוֹכִיחַ וְה"ה לְשִׁטְר שְׁאֵין פְּתוֹב בּוֹ דְמַגּוֹ מְרַעִיָּה אֲתַפְטֵר לְכוּלֵי עֲלָמָא כִּהִיא דְרַבָּא דַּהַת' דַּאֵמ' הָרִי מַת וְהָרִי קַבְּרוּ מוֹכִיחַ עָלָיו וְאוֹקִימָנָ' לַה כַּר' נִתָּן דְאָמַר כְּשִׁאֵין פְּתוֹב בּוֹ כְּדַקְצִיר

וְרַמִּי בְעַרְסִיָּה אִם שָׁכִיב מֵרַע הוּא עָלָיו לְהִבִּי רֵאֵיָה דְאֵלוּ לִר' יַעֲקֹב אֵין מוֹצִיאִין אֶלְא
בְּרֵאֵיָה הָא בְּרֵאֵיָת עֲדִי מוֹצִיאִין וְזֵה פְּשׁוּט מְאֹד וְאֵין צָרִיף לֹא טַעֲנָה וְלֹא רֵאֵיָה שְׂאִין אַחַר
עֲדוּת הָעֲדִים פְּלוּם שְׂאִין זֶה חֲזַרְתְּ הַגְּדָה אֶלְא בְּיָרוּר וְאִם רָצוּ עֲכָשְׁיוּ לַעֲשׂוֹ שְׁטָר אַחַר
מֵאוּתוֹ עֲנִין וּמֵאוּתוֹ זְמַן וּלְבָרֵר בּוֹ הָעֲנִין פְּמוֹת שֶׁהוּא הָרְשׁוּ בְּיָדָם אוֹ מֵטַע' שְׁלֹא עָשׂוּ
שְׁלִיחוּתָן אוֹ אִפִּי בְּלֹא הֵכִי דַה"ל כְּשֶׁשְׁטָר מִתְּנָה שְׁפוֹתְבִין עֶשֶׂר' שְׁטָרוֹת עַל שְׂדֵה אַחַת
וְהַ"ה לִשְׁט' מְכָר בְּלֹא אַחֲרֵיו מְפֹרָשׁ וְכָל שְׁטָר שְׂאִין בּוֹ אַחֲרֵיו' עַכ"ל וּלְנַחֵץ הַמּוֹבִיל לֹא
נִפְנִיתִי לְהִבִּיא עוֹד רֵאֵיו' מִמְּקוֹמוֹ אַחֲרֵי אִף פִּי אֵין צֹנֶרֶף פִּי הַדְּבָרִי פְּשׁוּטִים וּמְפֹרָשִׁי
בְּדָבָרֵיו כְּבִיעֵתָא בְּכוּתָח' וְאֵין בָּהֶם שׁוּם סְפָק: וְעֵינִן בְּתִשׁוּבַת ל"ד בְּעֲנִין מִי שְׂנֵתָן לְחַבְּרוֹ
מֵעוֹ לְקַנּוֹת לוֹ אִי זֶה סְחוּרָה בְּדוּגִיאוֹ וְתַנּוּחַ נִפְשָׁה: וְשְׁלוֹ' רַב פְּנַפֵּשׁ אָבִיף מִשָּׂה: קֹד
שְׂאֵלָה גַם יוֹרְנוֹ א"א מוֹרִי וְרַבִּי מֶה הִפְרָשׁ יֵשׁ בֵּין מְלֹאכָה שְׂאֵינָה צָרִיכָה לְגוּפָה וּבֵין
פְּסִיק רִישִׁיָּה וְלֹא יְמוּת וְהֵלֵא הוּא ג"כ אֵינוֹ צָרִי לְגוּף הַמְּלֹאכָה גַם יְפָרֵשׁ לִי מְרִי מֵאִי
דְאָמְרִי בַּפ' חֲלָק לֹא אֲלִיכֶם כָּל עוֹבְרֵי דְרָף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִפְּאֵן לְקַבְּלָנָא מִן הַתּוֹרָה:
תְּשׁוּבָה אֵיכ' לְמִימ' דְּהִכָּא גַבִּי פְּסִיק רִישִׁיָּה אֵינוֹ מִתְּפֹנֵן לְמִלְאכָ' כָּל עֵיק' אֶלְא שֶׁהִיא
תַּעֲשֶׂה בְּהִכְרַח פְּגוּן מִי שְׁסָגַר פֶּתַח בֵּיתוֹ וְהִיא שָׁם צָבִי שֶׁהוּא לֹא פִּינּוֹן לְצִידַת הַצְּבִי אֶלְא
שֶׁהִצִּידָה נַעֲשִׂית בְּהִכְרַח אֲבָל מְלֹאכָה שְׂאֵינָה צָרִיכָה לְגוּפָה הוּא מִתְּפֹנֵן לְגוּף הַמְּלֹאכָ'
אֶלְא שְׂאֵינוֹ מִתְּפֹנֵן לְתַכְלִיתָהּ מִסוּד רַבִּי אַבְרָהָם הַתְּסִיד בְּשֵׁם אָבִיו הַרַמְבַּ"ם ז"ל: וְאִמְנָם
קַבְּלָנָא שְׂשֵׁאלַת פִּירְשׁוֹ ז"ל כִּי כְּשֶׁאֲדָם מוֹדִיעַ צַעֲרוֹ לְרַבִּים אוֹ לִיחִיד צָרִיף לֹא מְרִי לְהֵם
לֹא תְבוּא פְּזֹאת עֲלֵיכֶם: קַה שְׂאֵלָה יוֹרְנֵי מוֹרִי אָבִי נר"ו וַיְפָרֵשׁ לִי דְבָרֵי הָרַב בַּעַל אֲנֹרַח
חַיִּים ז"ל וְלֹא יְהִי עַל כ"ת לְטוֹרַח פִּי תוֹרָה הִיא וְלִלְמוּד אָנִי צָרִיף: פְּתַב בְּהַלְכוֹת יוֹם
טוֹב גַּבִּי עֲגַל שְׁנוּלַד בְּיוֹם טוֹב שְׁשׁוּחֲטִי אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב דְּצָרִיף שְׂיַפְרִים עַל גַּבִּי קַרְקַע
וְלֹא כִּף פִּירְשׁוֹ הַמְּחַבְּרִים וְהַמְּפָרְשִׁים ז"ל וְאֵינִי יוֹדַע מִנָּא לִיָּה הָא מִקְּלָתָא: תְּשׁוּבָה דַּע לָךְ
שְׁכָף כַּת' אָבִיו הָרֵא"ש ז"ל שֵׁם בְּפִסְקֵיוֹ ז"ל וְגַם צָרִי שְׂיַפְרִים עַל גַּבִּי קַרְקַע שְׂיַצֵּא מִסְּפָק
רִיסוּק אַבְרִי בְּדֵאִיתָא פ' אֵלוֹ טְרַפּוֹת ע"כ: וְלֹא יַדְעַתִּי מֶה רֵאֵיָה הִבִּיא מֵאֵלוֹ טְרַפּוֹת
וְאֲדַרְבָּה אֵיפְכָא שְׁמַעִי הֵתָם דְּבַהֲדֵיא קְאָמַר רַב נַחְמָן בֵּית הַרְחָם אֵין בּוֹ מִשׁוֹ רִיסוּק
אַבְרִים פְּלוּמַר דּוֹלַד שְׁנוּלַד אֵין חוֹשְׁשִׁין לְרִיסוּק אֵיבְרֵיו בְּבֵית הַרַח' וְאֵין צָרִיף לְהַשְׁהוֹתוֹ
מִשׁוֹ כִּף מַעַת לַעַת אֶלְא מוֹתֵר לְאֹנְכְלוֹ בְּיוֹם שְׁנוּלַד וְאֵע"ג דְּבַעוּ הֵתָם לְסִיּוּעֵי לְרַב נַחְמָן
מֵהִיא דַּעֲגַל שְׁנוּלַד בִּי"ט וּמוּמוֹ עֲמוֹ דְקַתְנֵי הֵתָם דְּמוֹתֵר לְבוֹ בְּיוֹם וְדַחוּ הִיא סִיּוּעֵתָא
וְאוּקְמוּ לָהּ בְּשֶׁהִפְרִים עַל גַּבִּי קַרְקַע וּבְכִי הִיא גּוֹנָא הוּא דְשָׁרוּ לְאֹנְכְלוֹ בּוֹ בְּיוֹם מ"מ
מִקְּלָתֵיהָ דְרַב נַחְמָן כְּדִקְיָמָא קִיּוּמָא וְלֹא אֲדַחֲיָא פְּלָל: וּגְדוּלָה מִזֹּאת דְּגַם הָרֵא"ש ז"ל
עֲצָמוֹ פְּסִק בְּפִסְקֵי חוֹלִין כְּנֻתִיָּה דְרַב נַחְמָן וְגַם הָרַב בְּנוֹ ז"ל כְּתַב בְּהִדְיָא בְּסִפְרָ יוֹרָה דַּעָה
גַּבִּי וְלַד שֶׁל בְּהֵמָה תוֹף שְׁמִנָּה יָמִים וְכו' ז"ל אֲבָל בְּיָדוּעַ שְׁפָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו מוֹתֵר מִיָּד אִפִּי
בְּיוֹם שְׁנוּלַד וְלֹא חֲיִיָּשִׁי שְׁמָא נִתְרַסְקוּ אֵיבְרֵיו מִחֲבִלֵי הַלִּידָה ע"כ: וּכְבָר נִתְעוֹרַר לְדָבָר
זֶה הָרַב בַּעַל אָדָם וְסוּהָ ז"ל וְתַלְהָ הַדְּבָר בְּטַעוֹת סוּפֵר וּנ"ל דְּלֹא טַעוֹת סוּפֵר הִיא דְאֵין
דְּרָף סוּפֵר לְטַעוֹ' בְּכַה"ג וְלַהוֹסִיף דִּין מֵרֵאשׁוֹ נְעוּד דָּאָם טַעָה סוּפֵר הָאָב אֵיף טַעָה סוּפֵר
הִבּוֹן אֶלְא הַנְּרֵאָה לִי דְבִיגְלוּתוֹ סְמָף אֲדַחֲיָא דְסִיּוּעֵתֵיהָ דְרַב נַחְמָן וּנְסִיב לָהּ לְחַלְפָתָא
וּכְשֶׁכְּתַב הַדְּבָרִים בְּחוֹלִין בְּמִקְוָם נִתְיַשֵּׁב בְּדָבָר וְכַתַּב הַדְּבָרִים עַל בּוֹרֵינִין דְּלַעוּלָם לֹא
בְּעֵי הַפְּרִים עַל גַּבִּי קַרְקַע דְּבֵית הַרְחָם אֵין בּוֹ מִשׁוּם רִיסוּק אַבְרִי וְכֵן נֶהֱג הָרַב בְּנוֹ אַחֲרֵיו
הַמַּעֲתִיק אֶת דְּבָרָיו: וְדָבָר מוֹסְפָם הוּא לְמְפָרְשִׁים וְהַמְּחַבְּרִים ז"ל דְּלֹא בְּעֵי הַפְּרִים עַל גַּבִּי

קרקע וכן דעת הר"ם במז"ל בהלכות מאכלות אסורות: והא דמותר לאכלו בו ביום אוקמוה בשבת פּרָק ר' אליעזר דמילה בידוע שפלו לו חדשיו דבלאו הכי הוי כּנפּל ואסור לאוכלו עד יום שמיני וכלו לו חדשיו הן תשעה לכהמה גסה ונחמשה לדקה: ושלום כּנפּש אביה משה: קו וּשְׁשֵׁאלַת מה היא פּוֹנוֹת הַרְמַב"ם ז"ל באומריו גבי עונג שבת שצריך לקבוע פל השלש סעודת על היין מה קביעות סעודה היא זאת: תשובה דע לה כי מלבד הקדוש שכתב פּרָק כ"ט שהוא מצות עשה בסעודה ראשונה ושניה צריך לקבוע פל שלש סעודות על היין ולא על המים משום עונג ולמדה מההיא דכיצד מברכין אמ"ר יוחנן לא שנו אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין ואיתמר נמי התם אמר ר' יהושע בן לוי לא שנו אלא בשבתות וימים טובים ובשעה שאדם יוצא מהמרחץ ובשעת הקנת דם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין ופירש רש"י ז"ל אלא בשבתות וכו' דדעתו לישב אחר המזון לשמות ופ' כל הבשר פתבו התוספות שאדם קובע עצמו על היין כגון פורים או ברית מילה הילכך בשבתות צריך לקבוע פל שלש סעודותיו על היין משום עונג והרא"ש ז"ל אע"פ שהיה קוב' סעודתו על היין והיה מצוי אצלו לא היה מבר' עליו בתחלה בסעודה שלישית כמו קדושה רבא דסעודה שנית וכן פתבו בשם רבו הרמנ"ע: וכן היא סברת הרמב"ם ז"ל נמי דאין להקפיד בזה אלא מברך אימתי שירצה בעת שירצה' לשמות דסעודה שלישית אינה צריכה קידוש וראיתי לקצת מפרשי' שכתבו בשמו ז"ל ומה שכתב הרמב"ם ז"ל שחייב לקדש בסעודה שלישית' כמו שחייב בב' סעודות אינו נראה שלא מצינו שהוא חייב לקדש אלא פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה וכו' ונשתמש הדבר ביד' ותלו בוקי סריקי בדבריו ז"ל חזא דהוא כתב צריך ויהם פתבו בשמו חייב ועוד כבר כתבנו דקביעו' סעודה לחוד וקידוש לחוד ולא ראי זה כראי זה וגם הוא כתב בפירושו שאין צריך לקדש אלא פעם אחת בלילה ופעם אחת ביום ואין זה צריך לפנים: קז עוד שאלת לפרש לה פּוֹנוֹת הַרְמַב"ם ז"ל במה שכתב בהלכות שבת שהיא ברייתא בפּרָק במה מדליקין כרוך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו אם להדליק אסור להעבות שרי ז"ל שם במה דברים אמורים להדליק אבל להקפות מותר פירוש להעבות הפתילה ולהרבות אורה ע"כ: ופירשו מפרשי ההלכות וגם הרא"ש ז"ל והרב בעל אדם וחזהו"ל דמאי דקאמר פי' להעבות הפתילה ולהרבות אורה דקאי אלהקפות והוקשה הדבר בעיניו היכי שרי פי' האי גוונא: תשובה יפה הקשית ובטוב דקדקת: אבל אתה דע לה דמאי דכתב' פי' להעבות הפתילה ולהרבות אורה לא קאי אלהעבות כמו שעלה על דעתן אלא אלהדליק קאי וכמו שפירשו בה הרמב"ם ז"ל והר"ם מקוצי ז"ל והדברים מוכרחין מצד עצמן דאי להרבות אור הפתילה אמאי שרי היינו להדליק וכי תימא דהרי"ף ז"ל נמי הלא אחר פּוֹנוֹת הַרְמַב"ם ז"ל הרא"ש ז"ל והר"ם ז"ל בנ"ל בספר אורח חיים מה לי תפנין להדליק האור או להרבותו אפי' במתפנין להרבותו חיישינן דילמא אתי להדליק ביה בעיניה: ואולי נדמנה להם נוסחא משונבשת כמו שראיתי בנוסחא אחת מספרי הדפוס שהיה כתוב בה בהדיא פי' להקפות להעבות הפתילה ולהרבות אורה וזאת גוססה משונבשת ומזוייפת מתוכה פדאמרן: וברוב הנוסחאות ככלן אין כתוב אלא כמו שכתוב לעיל: פל זה פתבתי בגאון יעקב שחברתי ואחר כמה שנים בא לידי במצרים ספר המכתם ומצאתי כתוב שם כדברי ד"ש מי שפירש דאלהעבות קאי ואינו כן אלא על להדליק פירש כן אבל להעבות מפרש בה פהרמב"ם

ו"ל וְהָאֵרִיף שֵׁם וְקָבַל הָאֲמֵת מִמִּי שֶׁאָמְרוּ: וְשָׁלוֹם כְּנֶפֶשׁ אָבִיךָ: קַח שְׂאֵלָה יוֹרְנוּ הַמּוֹרָה שׁוֹרֵת הַדִּין בְּסִפְיָנָה שֶׁהִגִּיעָה לְנֶמֶל אַחַר שֶׁחֲשָׁכָה אִם מוֹתֵר לְצֵאת מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת לִבְשָׁה אוֹ לֹא וְאִם מוֹתֵר כִּי צַד יֵצֵא: תְּשׁוּבָה דְּעוּ לָכֶם כִּי יֵשׁ מִן הַמְּפָרְשִׁים וְהַמְּחַבְּרִים ו"ל שֶׁפָּתְבוּ דָאִם הִגִּיעָה הַסִּפְיָנָה בְּשַׁבַּת אֲסוּר לְצֵאתָ: וְכֵן שְׂאֵלוּ מִקָּמִי מַר יְהוּדָאִי גָאוֹן ו"ל עַל סִפְיָנָה שֶׁנִּכְנְסָה לְנֶמֶל וְהִיָּתָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם מִבְּעוֹד יוֹם מָהוּ לִיְרֵד מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת וְהַשִּׁיב דְּמוֹתֵר נִרְאֶה דְלֹא שָׂרִי אֱלָא בְּכִי הָאִי גּוֹנוֹנָא שֶׁהִיָּתָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם מִבְּעוֹד יוֹם: וְכֵן פָּתַב הֶרְמֵב"ם ו"ל בְּתְשׁוּבָה בְּלִשׁוֹן עֵרַב: וְנִרְאֶה דְמוֹכְחִי לָהּ מִמֵּתְנִי דְפָרַק מִי שֶׁהוֹצִיאָוּהוּ דִתְנִן הֶתֶם פַּעַם אַחַת נִכְנְסוּ לְנֶמֶל עַד שֶׁחֲשָׁכָה אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּן גְּמֵלִיאֵל מָה אָנוּ לִיְרֵד אָמַר לָהֶם מוֹתֵר שֶׁכָּבֵר הֵייתִי מְסַתְּפֵל וְהִיָּינוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשָׁכָה מִשְׁמַע דְּאַחַר שֶׁחֲשָׁכָה אֲסוּר וְהָכִי נָמִי אֵיתָא בְּתוֹסְפֵתָא פָּרַק י"ב סִפְיָנָה הַבָּאָה בָּיָם אֵינן עוֹלִין מִתּוֹכָה לִבְשָׁה אֱלָא א"כ הִיָּתָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשָׁכָה וּמַעֲשֶׂה בְּרַבֵּן גְּמֵלִיאֵל וְזִקְנִים שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּסִפְיָנָה וְקָדַשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּן גְּמֵלִיאֵל מָה אָנוּ לִיְרֵד אָמַר לָהֶם צוּפָה הֵייתִי וְהִיָּינוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשָׁכָה אֱלָא שֶׁנִּטְרָפָה סִפְיָנָה פְּעָמִים הִרְבָּה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה עָשׂוּ אֲסַפְלָא לִיְרֵד בָּהּ אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּן גְּמֵלִיאֵל מָה אָנוּ לִיְרֵד בָּהּ אָמַר לָהֶם הוֹאִיל וְלֹא בְּפָנֵינוּ עָשׂוּ מוֹתְרִין אָנוּ לִיְרֵד בָּהּ וְיִרְדוּ בָּהּ זִקְנִים ע"כ בְּתוֹסְפֵתָא: אַבְלֵהֶרְמֵב"ן ו"ל הַתִּיר לְצֵאתָ וְאִפִּילוּ בְּשֶׁהִגִּיעָה בְּשַׁבַּת וְכֵן פָּתַב פָּרַק מִי שֶׁהוֹצִיאָוּהוּ ו"ל מְצֵאתִי תְשׁוּבָה שֶׁהַשִּׁיב ר"ת ו"ל לר' יִצְחָק בֶּן אֲבָא מְרִי עַל הַנִּכְנָס לְנֶמֶל בְּתוֹךְ הָעִיר וְהַשִּׁיב שֶׁמוֹתֵר לִילָף בְּכָל הָעִיר בֵּין שֶׁהָיָא מוֹקֶפֶת חוּמָה בֵּין שֶׁאֵינָה מוֹקֶפֶת חוּמָה שֶׁלֹּא מְצִינּוּ בָּהּ חֲלוּק: עוֹד פָּתַב שֵׁם דְּהָא מ"מ קְאָמְרִי בְּגַמ' אֱלָא אִי אָמְרִינוּ אֵינן תְּחוּמִין כִּי לֹא הָיוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם מֵאִי הָיוּ דְאֵלְמָא מוֹתְרִין הֵן וְכִינוּ דְבַעֲיָא דָאִם תְּחוּמִין אוֹ אֵינן תְּחוּמִין לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה וְלֹא אִפְשִׁיטָא סָפֵק דְּדַבְרֵיהֶם הוּא וְלִהְקַל וְקִיָּימָא לֹן נָמִי הִלְכָה כְּדַבְרֵי הַמַּקַּל בְּעָרוּב וְסוֹגֵיין בְּכוּלֵי תַלְמוּד' וּבְעָרוּבִין לְקוּלָא וְאִנִּי תָמָה עַל מָה שֶׁרְאִיתִי בַּמְּפָרְשֵׁי הַיָּם כְּשֶׁמַּגִּיעִין לִבְשָׁה בְּשַׁבַּת מֵהֶם מָה שֶׁאֵינן יוֹצֵאִין מִהַסִּפְיָנָה וּמֵהֶם מָה שֶׁבַעֲלֵי הַסִּפְיָנָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְשַׁלְּכִין אוֹתָן לְחוּץ וְאֵינָם זֵזִים מִמְּקוֹמָם דְּהִיָּינוּ אַרְבַּע אַמּו' שְׁלֵהֶן וְלֹא יִדְעָתִי מִי הִנְהִיגֵן בְּחוּמָרָא זוֹ שֶׁהָרִי הַלּוּף הַסִּפְיָנָה לֹא חָשִׁיב הַלּוּף וְתָמָה עַל עֲצָמָךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד שְׁלוֹ שֶׁהַסִּפְיָנָה רִשׁוֹת הַיְחִיד הִיא וְאִתָּה חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם מְהֵלָף שְׁלֵשׁ פְּרָסָאוֹת אִיהוּ מִיְנַח גְּיִיחַ וְסִפְיָנָה הוּא דְמִסְגֵּיא לִיהַ וְחָצֵר מְהֵלְכָת הִיא וְלֹא אָדָם מְהֵלָף ע"כ: עוֹד פָּתַב שֵׁם ו"ל אַבְל הַנוֹהֲגִין אִיסוּר בִּיצִיאָתָן מִן הַיָּם לִבְשָׁה טוֹעִים בְּאִיסוּר הֵם וְרְאוּי לְהַתִּיר לָהֶם וְאֵינן בְּזָה בֵּית מִיְחֻוֹשׁ ע"כ: וְכֵן הַתִּיר הֶרְשֵׁב"א ו"ל נָמִי לְצֵאתָ וְאִפִּי בְּשֶׁהִגִּיעָה לְאַחַר בֵּין הַשְּׂמִשׁוֹ אֱלָא שֶׁחֲלַק קֶצֶת בְּעֵנֵן סֹדֵר הִיצִיאָה ו"ל הִגִּיעָה לְחוּף הַיָּם סְמוּךְ לְעִיר אִם לֹא שַׁבַּת לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה אִם הִגִּיעַ קוֹנָדָם שֶׁחֲשָׁכָה תוֹךְ תְּחוּמָה שֶׁל עִיר הָרִי הוּא כְּאִנְשֵׁי הָעִיר וְיִוֹרֵד וְנִכְנָס לְעִיר וּמְהֵלָף אֵת כְּוֹלָהּ וְחוּצָהּ לָהּ אֵלְפִים אִמָּה הִגִּיעָה לְתוֹךְ תְּחוּמָה לְאַחַר בֵּין הַשְּׂמִשׁוֹת אֵינן לָהֶם אֱלָא אֵלְפִים אִמָּה מִמְּקוֹם שֶׁפָּגְעוּ בּוֹ תְּחִלָּה לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים וְאִפִּילוּ כְּלָתָהּ מִדְּתָה בְּחֻצֵי הָעִיר אֵינן לָהֶם אֱלָא חֻצֵי הָעִיר ע"כ: וְלַעֲנֵן סֹדֵר הִיצִיאָה מִן הַסִּפְיָנָה תִּדַע דְּלִפִּי דַעַת הַתּוֹסְפוֹת שֶׁאָמְרוּ דְטַעֲמָא דְאֵינן מְפִלִיגִין בְּסִפְיָנָה מְשׁוּם שֵׁט וְכו' נִרְאֶה דְאֵינן לִיְרֵד אֱלָא עַל יְדֵי כְּבֹשׁ דּוֹקָא אַבְל בְּמַעֲבַרְתָּ אֲסוּר דְּמָה לִי לְבָא מָה לִי לְצֵאתָ וְכֵן נִרְאֶה קֶצֶת מִדְּבַרֵי קֶצֶת מְפָרְשִׁים ו"ל וְהֶרְמֵב"ם ו"ל שֶׁלֹּא הַתִּירוּ אֱלָא עַל יְדֵי כְּבֹשׁ וְאֵע"ג דְּלִית לָהּ הַף טַעֲמָא אֱלָא דְמַצִּי לְמִימַר דְּתַפְסִי לִישְׁנָא דְגַמְרָא שֶׁהַתִּירָה בְּכִבֵּשׁ וְלֹא

דוֹקָא הוּא אִי נְמִי אִיכָא לְמִימַר דְּעֵדִיפָא קְאָמְרִי דְאָפִי בְּכַבְשׁ שְׁעֵשׂוּי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּשַׁבַּת לִירְד בּוּ יְכוּל לִירְד עִמָּהֶם וְאִפְּלוּ עֵשׂוּ אוֹתוֹ בְּפָנָיו וּמְפִירִין אוֹתוֹ מְוֹתֵר אִם לֹא עֵשׂוּ בְּשִׁבְלוֹ מִיַּדִּי דְהִנֵּה הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁהַדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּשַׁבַּת שְׂיִכּוּל יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ דְנֵר לְאַחַד נֵר לְמֵאָה וְכַבְשׁ לְאַחַד כַּבְשׁ לְמֵאָה וְכַדָּאִיתָא פֶּרֶק כָּל כְּתָבֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת שְׁהַדְלִיק אֶת הַנֵּר מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ יִשְׂרָאֵל אוּ עוֹשֵׂה כַּבְשׁ לִירְד בּוּ יוֹרְד אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְכוּ' כְּדָאִיתָא הַתָּם וְאִי קִשְׂיָא לָךְ הֵיא דְפֶרֶק תּוֹלִין גְּבִי הֵהוּא צוֹרְבָא מְרַבְּנֵן דְנָאִים בְּמַעֲבָרָא וְעֵבֵר לְהַד גִּיסָא וְשִׁמְר פִּירוּתָיו וְאִמ' לְמִינָם קָא מְפּוֹינָא וְכוּ' וּמִשְׁמ' דְתוֹף הַתְּחוּם הָיָה וְאָפִי' הֵכִי אָסוּר אִי לָאו דְצוֹרְבָא מְרַבְּנֵן הָנָה וְלֹא אֲתִי לְהַעֲרִים לְכַתְּחִלָּה נ"ל דְהַתָּם לֹא מְתַסֵּר אֲלָא לְפִי שְׁהוֹלִיף הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִי' הַמַּעֲבָרַת בְּשִׁבְלוֹ לְצַד הָאֲחֵר שֶׁל הַנֵּהָר אֲבָל אִם הוֹלִיכוּ אוֹתָהּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּשִׁבְלֵי עֲצָמָם יְכוּל יִשְׂרָאֵל לְעֵבֹר עִמָּהֶם כִּף הֵיטָה פְתוּנָה אֲצִלִּי בְּגָאוֹן יַעֲקֹב שְׁלִי: וְאַחַר זְמַן וּפְנֵי הַשִּׁי"ת וּבָאוּ לִידֵי פְסָקֵי הַרְמְב"ן ו"ל וְרֵאִיתִי שְׁגָם הוּא נִתְעוֹרֵר שֶׁם לְקוֹשְׂיָא זֹו וְהַשִּׁיב כְּמוֹ שְׁהַשְׁבַּתִּי: וְכַתֵּב דְמַמָּה שַׁכְת' רְשִׁי ו"ל בְּפִי' מְבָרָא נִרְאָה שְׁהַאֲסוּר הוּא בְּשִׁבְלֵי שְׁהַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מַעֲבִירוּ וְעוֹשֵׂה מְלָאכָה בְּשִׁבְלוֹ: וְכֵן נִרְאָה נְמִי מְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל שַׁכְת' וּסְפִינּוֹת הַהוֹלְכוֹת בְּנֵהָר וְהֵן גּוֹשְׁשׁוֹת אָסוּר לִילֵף בְּהֵן בְּשַׁבַּת יוֹתֵר מֵאַלְפִים אֲמָה וְאָפִי' כְּלוּלָה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְאָפִי' נְכַנְס ד' יָמִים קוֹד' הַשַּׁבַּת וְאִם מְהֻלְכַת בְּשִׁבְלוֹ אָסוּר לִיכְנֹס בְּשַׁבַּת וְאָפִי' לְהֵלֵף בְּתוֹף הַתְּחוּ' כְּגוֹן לְעֵבֹר נֵהָר וְאָפִי' לְמַעֲלָה מַעֲשֵׂרָה כְּדָאֲמַרִּי פ' תּוֹלִין אֲבָל אִם הוֹלְכַת סְפִינ' בְּלֹא הוּא מְוֹתֵר לִיכְנֹס בְּהַשַּׁבַּת וְלְעֵבֹר הַנֵּהָר תּוֹף הַתְּחוּם ע"כ: מִשְׁמַע מְדַבְּרָיו דְלֹא אָמְרוּ פֶּרֶק תּוֹלִין אֲלָא בְּמַהֻלְכוֹת בְּשִׁבְלוֹ אֲבָל אֵינָה מְהֻלְכַת בְּשִׁבְלוֹ מוֹת' לְעֵבֹר בְּהַשַּׁבַּת וְאָפִי' גּוֹשְׁשׁוֹת וְכוּ' שׁ לְמַעֲלָה מַעֲשֵׂרָה גַם יֵשׁ מִן הַמְּפָרְשִׁי שְׁפַתְבוּ מְוֹתֵר לִירְד סְתָם וְלֹא חֻלְקוּ בֵּין כַּבְשׁ לְמַעֲבָרַת וּמְדָלָא חֻלְקוּ נִרְא' דְלֹא שְׁנָא לְהוּ בֵּין זֶה לְזֶה: וּמִצָּאִיתִי פְתוּב בְּשֵׁם הָרַב רַבִּי יִשְׁעִיָּה שְׁהֵיָה נְכַנ' וְעוֹבֵר בְּשַׁבַּת בְּעִיר וּיְגִיזִיָּא בְּאוּתָן הַסְּפִינּוֹת שְׁעוֹנְבְּרוּ מְשֻׁכּוֹנָה לְשֻׁכּוֹנָה וְהֵיָה אוֹמ' עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הַמְּנַהֲיָגִים אֶת הַסְּפִינָה לְעֲצָמָם הֵם מְכוּוֹנִים: וְכֵן נְמִי מְצָאִיתִי פְתוּב בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים ו"ל שְׁאֵם הַמַּחְזוּז קִצֵּר שְׁאִין הַסְּפִינָה יְכוּלָה לְהַתְקַרֵּב כְּדִי שְׂיַעֲשׂוּ כַּבְשׁ מְוֹתֵר לִירְד בְּמַעֲבָרַת וְהִיא בִּיצִית קִטְנָה שְׁמַעֲבָרַת כְּמוֹ גֶשֶׁר: וְכוּ' הַרְשָׁב"א ו"ל בְּשֵׁם רַבּוּתָיו שְׁאוּמְרִי שְׁהוֹלְכִי' בְּסַפֵּק תְּחוּמִין לְהַקְלֵל שְׁפַל סַפֵּק בְּכָל דְבָרֵיהֶם לְהַקְלֵל לְפִיכֵף מְוֹתֵר לְצִאת דְּרֵף סְפִינָה אוּ בְּקִפְצָה לְמַעֲלָה מַעֲשֵׂרָה ע"כ: וּבְעֵלְיָה מִן הָעִיר לְסְפִינָה נִשְׂאֵל מִר רַב יְהוּדָה גְּאוֹן ו"ל סְפִינָה שְׁבָאָה מְחוּץ לְתַחוּם בְּנֵי הָעִיר מְהוּ לְהַעֲלוֹת לָהּ בְּשַׁבַּת וְהַשִּׁיב מְוֹתֵר וְכָל מַה שְׁפַתְבָּנוּ בְּמִקּוּם שְׁנֵהָגוּ לְצִאת בְּאִי זֶה אֲנִפּוֹן שְׂיֵהֵיָה אֲבָל מְקוּם שְׁנֵהָגוּ שְׁלֹא לְצִאת בְּשַׁבַּת אִין לְפָרוּץ גְּדֵר: וְאֵע"פ שְׁפַתֵּי הַרְמְב"ן ו"ל דְּהַנּוֹהֲגִי בּוּ אִיסוּ' טוֹעִין הֵם וְרֵאוּי לְהַתִּיר לָהֶם כְּמוֹ שְׁפַתוֹ' לְעִיל בְּדַבְּרָיו ו"ל נ"ל דְאִין לְהַקְלֵל כָּל כֵּף וּבְפֶרֶט כְּשִׁבָאָה הַסְּפִינ' בְּשַׁב' כִּי אִם בָּאָה מְבַעוֹד יוֹם קוֹד' שְׁחֻשְׁכָּה לְכוּ' ע מוֹת' לִירְד כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאר לְעִיל: וְשְׁלוּם כְּנָפֵשׁ מִשֵּׁה ו' אֵל אֲשַׁקֵּר: נר"ו: קֵט שְׁאֵלָה יְפָרֵשׁ לִי מוֹרֵי אָבִי וְרַבִּי מֶה הַסְּפִינָה בְּאֲמָרָם בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא וְהִבִּיא הַדְּבָרִים הָרַב בְּעַל אֲנִרְח חַיִּים בְּהַלְכוּ' ר"ה וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְכִי רִאשׁוֹן הוּא וְהֵלֵא בַט"ו הוּא אֲלָא מֵאִי רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן לְחַשְׁבוֹן עוֹנוֹת וְכוּ' וְקִשְׂיָא לִי וְהֵלֵא לָא קָאִי אֲרִאשׁוֹן דְּהַחֲדָשׁ אֲלָא אֲרִאשׁוֹן שְׁל חַג: וְאִיכָא מֵאֵן דְּמִתְרִין דְּהֵכִי קָאִמ' וְכִי אֲרִאשׁוֹן שְׁל חַג קָרִי לָיָה בְּתוֹרָה רִאשׁוֹן וְהָא לָא קָרִי לָיָה אֲלָא ט"ו אֲלָא מֵאִי רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן לְחַשְׁבוֹן

עונו': וְלֹא נִיחָא לִי דִּאֵע"ג דְּקָרִי לְעֵיקָר הַמוֹעֵד בְּפִרְש' פְּנִיחָס וּבְפִרְש' אַמּוֹר ט"ו הֵינּוּ
לְעֵיקָר הַמוֹעֵד וּבִתְר הָכִי כְּתִי תְּחֻג אֶת חַג יִי שְׁבַעַת יָמִים בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבְיוֹם
הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן וּסְמִיךְ לִיה וּלְקַחְתֶּם לָכֶם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וּגו' וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי יִי
אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים: וע"כ לֹא קָאִי אֱלֹא אֲרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג: תְּשׁוּבָה עֵיקְרָן שֶׁל דְּבָרִים
דְּהָכִי קָאָמַר וְכִי רֵאשׁוֹן הוּא פְּלוֹמַר רֵאשׁוֹן לְכָל שְׁבַעַת הַיָּמִים דְּהֵינּוּ יוֹם אֲרַבְעָה עָשָׂר
וְהֵלֵא אֵינוֹ אֱלֹא בַט"ו אֱלֹא מֵאִי רֵאשׁוֹן וְכו' וְכִדְאָמְרִי בְּרִיש' פ"ק דְּפִסְחִים אַמ' רַב נַחְמָן
רֵאשׁוֹן דְּמַעֲיָקְרָא מִשְׁמַע דְּאָמַר קָרָא הָרֵאשׁוֹן אָדָם תְּוֹלַד כְּלו' קוֹדָם לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן אֱלֹא
מַעֲתָה וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן ה"נ רֵאשׁוֹן דְּמַעֲיָקְרָא מִשְׁמ' וְכו' אֱלֹא מִהֵנִי רֵאשׁוֹן
דְּכַת' בְּמַקְרָא לֹא תוֹתִיב לְרַב נַחְמָן פְּלוֹמ' דְּהֵאִי רֵאשׁוֹן דְּכַת' בְּהוּ לָאו לְמַשְׁמַעוּתִיהָ קָא
אֲתִי אֱלֹא מִבְּעִי לִיה לְכַדְתְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְכו' וְחַד מִיְנֵיהוּ הֵאִי הָרֵאשׁוֹן דִּילָן וְה"נ
אִיכָא לְמִימ' הָכָא בְּהֵאִי דְּרִשָׁא דְּלֹא אֲתָא הֵאִי רֵאשׁוֹן לְמַשְׁמַעוּתִיהָ דְּהֵינּוּ קוֹדָם הַשְּׁבַעָה
אֱלֹא לומ' מֵאִי רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן לְחֻשְׁבוֹן עוֹנוֹת מְשַׁל לְמַדִּינָה וְכו': כְּמוֹ שְׁפַתְבָּ הָרַב ז"ל שֶׁם
וְשְׁלוֹם כְּנָפֶשׁ אָבִיךָ מִשָּׁה: קִי עוֹד שְׁאֵלְתָּ לְפִרְש' לָךְ פְּנוֹת הָרַמְב"ם ז"ל בְּהֵלְכוֹ מְגִלָּה
בְּהֵיחָא דְּכַרְךָ וְכָל הַסְמוּךְ לוֹ וְכָל הַנֵּר עֲמוֹ וְכו' וְכִנּוֹת הַמְּפָרְשִׁי ז"ל וְדְבָרֵי הָר"ן ז"ל בְּפִי
הַהֵלְכוֹת לְפִי שְׁרַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ בְּהוּ הַדְּבָרִים וְלֹא נִתְקַרְרָה דַּעֲתִי בְּאֲחַד מֵהוּ: תְּשׁוּבָה גְּרָסִי
הֵתָם פ"ק אַמ"ר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי כְּרַךְ וְכָל הַסְמוּךְ לוֹ וְכָל הַנֵּר עֲמוֹ נִדּוֹן כְּכַרְךָ וְקוֹרִין בַט"ו
וְעַד כְּפָה אַמ"ר יְרֻמְיָה כְּמַחְמָתוֹן לְטְבָרְיָה דְּהֵינּוּ מִיל וְאַמְרִי נְמִי הֵתָם לְקַמְן תְּאַנָּא נְרֵא
אַע"פ שְׁאֵינוֹ סְמוּךְ כְּגוֹן דִּיתְבָּא בְּרִיש' טוֹרָא סְמוּךְ אַע"פ שְׁאֵינוֹ נְרֵא' כְּגוֹן שְׁיִוְשְׁבַת בְּנַחַל:
וְכַת' ר"ח ז"ל תְּאַנָּא סְמוּךְ לְשִׁיעוֹר זֶה שֶׁל מִיל וְאַע"פ שְׁאֵינוֹ נְרֵא' כְּגוֹן שְׁיִוְשְׁבַת בְּנַחַל
אוֹ נְרֵאִית עֲמוֹ כְּגוֹן שְׁיִוְשְׁבַת בְּהַר אַע"פ שְׁאֵינוֹ בְּשִׁיעוֹר מִיל אֱלֹא יִתֵּר ע"כ: וְכִן נְרֵאָה
דַּעַת רִש"י ז"ל שְׁכַת' דְּמֵאִי דְּאָמְרִי הֵתָם עַד כְּפָה אֲסַמּוּךְ בְּלִבְד קָאִי וְעֵלָה קָאָמַר ר' יְרֻמְיָה
כְּמַחְמָתוֹן לְטְבָרְיָה דְּהֵינּוּ מִיל: אֲבָל מִדְּבָרֵי הָרַמְב"ם ז"ל נֵר' דְּקָאִי הֵיח' וְעַד כְּפָה
אַתְרֻנוּיָהוּ אֲסַמּוּךְ וְאַנְרָא' דְּבִשְׁנִיָּה' בְּעֵי שִׁיעוֹר מִיל שְׁכַת' ז"ל וְכָל הַסְמוּךְ לוֹ וְכָל הַנֵּר'
עֲמוֹ אִם אֵין בִּינֵיהָ יוֹתֵר מֵאַלְפִי אֲמָה ה"ז כְּכַרְךָ וְכו' ע"כ וע"כ אֵית לָן לְמִימ' דְּלִי לִיה
הֵיחָא דְּתַאנָּא נְרֵאָה אַע"פ שְׁאֵינוֹ סְמוּךְ וְכו' דְּלָכוּם הֵאִי מִקְלַת' א"א לִיתָן לְשִׁנֵּיהָ שִׁיעוֹר
אַחַד וְלִמְחַתְנָהוּ בְּחֻדָּא מַחְתָּא דְּבִהֲכָרְתָּ הַגְּמוֹר יִתְחַזֵּיב מִינָּה דְּהַנֵּר' שִׁיעוֹרוֹ יוֹתֵר מִמִּיל אִם
מְעַט וְאִם הַרְבֵּה דְּהֵא קָאֵמ' נֵר' אַע"פ שְׁאֵינוֹ סְמוּךְ וְאִם שִׁיעוֹר הַסְמוּךְ מִיל ע"כ דִּנְר' יוֹתֵר
מִמִּיל כְּמוֹ שְׁפַתְבָּ ר"ח ז"ל וּמֵאֵן דַּעֲמִיָּה: וּלְפִי נ"ל דְּהַשְׁמִיטוֹ אוֹתָהּ בְּהֵלְכוֹ וְלֹא פִסְק'
הַרְמ"ב ז"ל דְּלֹא מְסַתְבָּרָא כָּלֵל שְׁיִהֵיהָ הַמְּקוֹן רְחוּק הָרַב' מִן הַכְּרַךְ וּלְפִי שֵׁנֵר' מְשִׁם
יְהֵיהָ נִדּוֹן כְּכַרְךָ דְּזֶה לֹא יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת: כְּמוֹ שְׁכַת' הָר"ן ז"ל: וּמֵאֵן דְּבְּעֵי לומ' דְּלַעוֹלָם
אֵית לִיה לְהַרְמְב"ם ז"ל הֵיחָא דְּתַאנָּא נְרֵאָה וְאַע"פ שְׁאֵינוֹ סְמוּךְ וְכו' ע"כ דְּצָרִיךְ לְפִרְש'
בְּדְבָרֵינוּ דְּמֵאִי דְּקָאָמַר אִם אֵין בִּינֵיהֶם יִתֵּר מֵאַלְפִי אֲמָה ה"ז כְּכַרְךָ דְּלֹא קָאִי אֱלֹא אַנְר'
בְּלַחוּד דְּסָלִיק מִיְנֵיהָ וְלֹא אֲסַמּוּךְ וְה"נ צָרִיךְ לְפִרְש' לְפִי זֶה וְעַד כְּפָה דְּאָמְרִי בְּגַמְר' דְּקָאִי
אַנְר' בְּלַחוּד דְּסָלִיק מִיְנֵיהָ וְלֹא אֲסַמּוּךְ דְּלִסְמוּךְ לֹא צָרִיךְ לְמִימַר עַד כְּפָה דְּפִשְׁטָא לְהוּ
דְּהוּא סְמוּךְ כְּפִשְׁטוֹ בְּפִחוֹת מִמִּיל: וְכִדְאָשְׁכַּחַן פִּרְק הַמְּבִיא פְּדִי יִין גְּבִי קְרַפֵּךְ דְּתַנּוּ אִי
זְהוּ קְרַפֵּךְ כָּל שְׁסַמּוּךְ לְעִיר דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה ר' יוֹסִי אוֹמַר כָּל שְׁנַכְנָסִין לוֹ בְּפּוֹתַחַת וְכו'
וּפְרִש"י ז"ל סְמוּךְ לְעִיר מְשִׁשׁ תוֹךְ תְּחוּם שְׁבַת וְכו' וְנִתְבָּאָר שֶׁם דְּאֵינוֹ סְמוּךְ קָרִי לִי אִפִּי
בְּתוֹךְ תְּחוּ' שְׁבַת וְהַסְמוּךְ הוּא סְמוּךְ הַרְבֵּה בְּעֵבוֹר' שֶׁל עִיר וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה: וְדָבָר מְוַכְרַח

הוא דאם נתן לגר' שיעור מיל יתנה הסמוך בתוך המיל פאורטיה וה"נ איפא לפרושי
כדברי הרב בעל אורח חיי שכתב שם ז"ל וכן הפפרי' הסמוכי' להם אפי' אין נראין
עמקו פגון שיהו בעמק או שנראין עמקו אפי' אינה סמוכי' פגון שיהו בהר ובלבד שלא
יהיו רחוקי' יותר ממיל ע"כ: ובהכרח דהאי ובלבד קאי אנראין עמקו דסלי' מינייהו
כדאמרי' בדברי הרמב"ם ז"ל דכבר פתבנו דלפום ההיא דתאנא נראה ואף על פי שאינו
סמוך וכו' א"א ליתן לגר' שיעור מיל אם יתנה לסמוך שיעור מיל כי מהכרח הלשון
יתחייב דאם יתנה מיל יתנה הנראה יותר ואם יתנה הנרא' מיל יתנה הסמוך בתוך המיל:
ולפום האי פי' לא תקשו להו אמאי אצטריף גר': א"נ דנעד פמה דאמרי' בגמ' אפולה
מלתא מהדר אסמוך ונר' ומאי נר' אף על פי שאינו סמוך פגון אם מוני' מהכרה עד
שפולי טורא ומש"ט עד ראש החר הני יותר ממיל דהיינו נר' אף ע"פ שאינו סמוך אבל
אם משערים אותו בקרנזיל בחוט משוף מראש החר עד הפך הני שיעורו מיל אי נמי
אם מונים מהכרה עד שפולי טורא הני מיל והניא ליה טורא בגבול מיל אבל אם משערים
ג"כ משפולי טורא עד ריש טורא הני יותר ממיל והפ' הראשון שפירש דסמוך הני
בעיבורה של עיר הוא אצלי הנכון: ואמנם שיעור דברי הר"ן ז"ל והמשוף דבריו קשה
להולמן ונראה לי לפרש בדבריו שהוא הביא ההיא דר' יהושע בן לוי והיא דתנא דנראה
אף על פי שאינו סמוך וכו' וכבר פתבנו המתחייב מדברים אלו כפי פירוש המפרשים
שאע"פ שיתנה הנראה רחוק הרבה גדון ככרה וזה אינו נר' לו כמו שכתב בחתימת דבריו
ולפי' הביא דברי אלו המפרשים שמפרשים באופן אחר דנראה דקאמר רבי יהושע היינו
דמתחשב מתחומי העיר והמתחשב מן התחו' על כל פני' לא יתנה רחוק כל כך ואף אם
יתנה יותר ממיל יתנה באופן שיתנה נחשב מתחומי העיר ולא רחוק הרבה והוסיף הוא
לומר דהא נהא בעי' כלומר מתחשב ורואין אותו דאם לא תהי נראית יש לה משפט אחר
דמה לי אם תהא בעמק ואינ' נראית או בהר ותתנה באופן שאינה נראית והיינו דאפקיה
ר' יהושע בלשון נראה ולא אמר מתחשב שצריף הא נהא: עוד כתב ואפשר לפרש דהיא
עד כמה דשילי' התם קאי אתרונן והו אסמוך אנראה ושניהם שיעורן מיל והיא דתאנא
נר' וכו' לית' וכדאמרן לעיל דבאומרו דנעד פמה קאי אתרונן והו לית' להו עד שיעור'
לא מתוקמ' ההיא דתאנא וכו' דמתחייב מינה דלית להו עד שיעורא ושעור הנראה גדול
כדפרישנ' וזה מושפל ראשון ולפי' כתב אפשר לומר אפשר לפרש הכי ולדחות ההיא
דתאנא וכו' אי נמי אפשר שיתיישב באחד מהפ' שפיר' לעיל אחר כך כתב ומ"מ כלומר
אף על פי שדבר זה ששניהם שוין אינו אלא על צד האפשר לכל הצדדים ולכל הפירושים
ואף על גב דאיתא לההיא דתאנא וכו' אין נראה לומר שתהא רחוקה כל כך פרסאות
ולפי' שרואין אותה מן המקום תתנה גדונת ככרה אלא אף אם תמצא לומר שתתנה רחוק'
יותר ממיל יתנה הפרחק מעט באופן שתתחשב מתחומי המקום ואפי' לפי דברי ר"ח ז"ל
ומאן דעמיה צריף שלא תתנה רחוקה הרבה ודיקא שכתב אף על פי שלא תתנה כשיעור
מיל אלא יתר ולא כתב אף על פי שתתנה רחוק' הרבה דיותר ממיל אינו מרבה יותר
ממיל אחר זהו הנראה לי בשוב שיעור דבריו ואף על גב דלא רמי עלן למשפוני נפשין
אשיעור דבריו: ומאי דשאלת האי כל דקאמר רבי יהושע מאי מרבה פשוט הוא דמרבה
כל מיילי פפרים ועיירות אפילו גדולות וכל המקומות באיזה ענין שיהיו: גם שאלת אמאי
קאמר כרה וכל הסמוך לו וכו' הנה ליה למימר הסמוך לכרה והנראה עמו כדברי

הירושלמי או הסמוכים לכרף הנראים עמו וכיוצא בזה דאין דרף לומר כרף גדון ככרף וכו' דע לך ודאף על פי שרף ג"כ טבע הלשון לומר הכרף והנראה עמו אינן גדונין פשני מקומות אלא ככרף אבל מ"מ אגב ארחה השמיענו חדוש גדול דלא תימא דאם יהיה סמוך לכרף עיר גדולה שיהיה הכרף גדון כמותה אלא לעולם הכרף וכל הסמוך לו באיזה אופן שיהיה גדון ככרף: כף נראה לי להשיב על כל שאילותיה ואם תענין היטב תתקשר דעתך ותנוח: ושלום כנפש אביה משה: שאלה מרבני קאנדאי יצו קיא במעשה שיהיה כף היה שני יהודים היו באים בספינה שלועזים שם האחד שפתי פהן ושם השני משה קולפא"תי ועמד על הספינה נחשול של יום ונשברה ואותו שפתי פהן נמלט והאחר אבד זכרו ובא שפתי פהן הנזכר והעיד שבהיותי בקאשי"א שמע לעובדי כוכבים אחד מהבאים בספינה מספר לעובדי כוכבים לפי תנמו מי הוא שנמלט מהספינה ההיא ומי הוא שטבע ובתוך דבריו אמר שסוחר אחד ששמו שמוג"דו הוציא פוניי"לו אחד והרג את משה קולפא"תי לפי שרצה משה הנזכר כשנפל לים כשנשברה הספינה לרפוב על העין שהיה רוכב עליו ששמונדו הנזכר ועל ידי כף הרגו: עוד העיד שפתי פהן הנז' שראה משה קולפא"חי הנזכר כשנפל לים ולא ראוהו שעלה ע"כ טופס העדות: תשובה תמה אני ונפלא הפלא ופלא על שני רבני יחלקו בדבר הפשוט כזה דאין לה בעולם השקה גדולה מזו ואין לה בעולם עדו' יותר ברורה מזו שהעיד על הריגתו ואיך ובמה ועל מה פאלו נחקר מפי ב"ד ועמל הוא בעיני להביא ראי' על פיוצא בזה: וקולי אליך כמה"ר אליה נר"ו שהשיאו את כ"ת דמיונו' בדדמי דטבע בים ומת במלחמה וכיוצא בהן שכתב מי שפגדך עד שנוקמת להשיב על דברים שאינן פענן הקץ לדברי רוח ומה ימריצה פי תענה עליה' אף כי נדחקת וכתבת לו דאי הנה קמן העובדי כוכבים המשיח הנה שיי'לי ליה אבל פינן דליתיה קמן אין צריף: ועם היות פי זה דבר אמת וכתב אותו הרמב"ם ז"ל בפי' נדאי דהוי דהוא במקום שצריף לו מה שאין פן לומר פאן שהעיד בדבר הברור שנהרג ואם הוא הוציא חוץ תחת חטה והחליף את השטה להנהיג בעזא ושבוטא ולערב הנהרג עם טבע בים מה לכ"ת להכניס בדברים פאלו דאם אמר הרמב"ם ז"ל דבר זה גבי מת סתם שהוא סיג לכל מיני מיתות שבעולם ושפא לא העיד בדבר הברור פגון שראהו שטבע בים או שנפל לגוב אריות וכיוצא בזה שהכל חוששין בו שמת תאמר אתה בנהרג שהעיד בדבר הברור הגע עצמך שאמר העד מת סתם ושאלו אותו פיצד מת והוא אמר נהרג או הרג אותו פלוני פלוני יש לשאול לו עוד אם הרגו בסייף או באריזן או פיצד הרגו או באיזה יום או אם עמד עליו עד שתצא נפשו וכיוצא בזה שפל אלו דרישות וחקירות הן ואין עושין אותן לגבי עדי נשים לכולי עלמא דאין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה: גם קברתי לא בעי' הכא דרוב הראשונ' והאחרונ' ז"ל לא בעו לה פלל: ואפילו הרמב"ם ז"ל דבעי לה לאו בכל נוקתא בעי' לה וכ"ש במקום שהזכירו בשמו פהכא כמו שנראה שכת' עליו הרב המגיד ז"ל והרב רבינו יצחק בר ששת ז"ל ואני איני חושד הרמב"ם ז"ל שיצריף קברתי בכל עובדי כוכבים משיח לפי תנמו דהא בגמרא דמאן איכא בי היואי לא קאמר קברתי וכן ההוא דאמר ווי בפ' מדבריו וכמו שכתבו עליו הבאים אחריו ומבארי' את דבריו וכמו ליה לפרשא וריזא דשכיב וכו' עד אבל דעת הרמב"ם ז"ל שפשאין העובדי כוכבים אמר איש פלוני מת שאינו מזכירו בשמו וכו' אבל באומר העובדי כוכבים משיח לפי תנמו איש פלוני מת

חלילה לרב ז"ל שניצריף קברתיו שהרי באותו פֶּרֶק עֲצָמוּ כַּת' פִּיצַד מְשִׂיאִין עַל פִּי
הַמְּשִׁיחַ לְפִי תַנְמוּ וְכו' וְלֹא הַזְפִּיר כָּלֵל קִבְרָתוֹ וְכֹן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּפֶרֶק הַהוּא וּבְפֶרֶק
שְׁלֹפְנָיו כִּי הֵרֵב ז"ל אֵינוֹ סוֹבֵר בְּכָל הַנְּהוּ תִּלְת עוֹבְדֵי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה פֶּה הִיָּה וְעֲשֵׂה זֶה
הַחֲלוּק עַכ"ד: וְכַמָּה אַחֲרִים מְלַבֵּד אֵלֶּה פֶּתְבוּ נְמִי פֶּה בְּדַבְּרֵי ז"ל: וְאַנִּי תַמָּה מַכְמַה־ר
יְהוּדָה דְחִינִישׁ הֵכָא לְבַדְדָּמִי וְלֹא חִינִישׁ לְבַדְדָּמִי דְנִפְשֵׁי' וְאוֹמֵר שְׂמָא לֹא מַת וּבְמָה יוֹדַע
שְׁהוֹפָה וּמַת וְשְׂמָא נְתַעֲלַף וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְהִנֵּה הַמְּשִׁיחַ לֹא אָמַר שְׁהוֹפָה אֶלָּא שְׁנִהֲרַג וְשְׁהַרְג
אוֹתוֹ פְּלוּנֵי בְּפוּג'יִיל וְזֶה יוֹבֵן כְּשֶׁהֲעֵלָה אֶת רֵאשׁוֹ לְרַכְנֵב עַל הָעֵץ אוֹ אַחַר שְׂרַכְבֵּי דְאָז
פָּצַע אֶת מוֹחוֹ אוֹ חֲתַף אֶת רֵאשׁוֹ עַל הָעֵץ עֲצָמוּ כְּדַרְךָ הַקְּצָבִי' אוֹ שְׁקַרַע אֶת בְּטָנוֹ וְהוֹצִיא
אֶת מַעְיו אוֹ אֵימְתָהוּ בֵּיהּ וְאַחֲרִים מְלַבֵּד אֵלֶּה: וְהִנֵּה מְדַרְךָ הַנְּטַבְעִים כְּשִׁיחֲזִיקוּ בְּשׁוּם דְּבָר
אוֹ שְׁיַחֲבַק אֶת עֵץ אוֹ אֶת חֲבִית וְזוֹלְתָן לֹא יוֹכֵל שׁוּם אָדָם לְהַסִּירוֹ מִיָּדוֹ כִּי אִם בְּנִפְשׁוֹ
וְזֶה דְבָר מְוַשְׁכֵּל וּמְפֹרֶסֶם וְהָעֵץ לֹא יוֹכֵל לְהַסִּירוֹ מִיָּדוֹ: אַף כִּי אִם תִּדְקַדֵּק הֵיטֵב תִּרְאֶה כִּי
יוֹתֵר הַכְּנָה יֵשׁ לְהוֹרֵג הַנֵּה מִהַיִּבְשָׁה כִּי בִּיבְשָׁה יְכוּל לְהַשְׁמֵט וּלְסַיֵּיעַ עֲצָמוּ בִּיָּדוֹ מִה שְׂאִין
כָּאֵן שְׁהִיו יָדָיו אַחֲזוּזוֹת בְּעֵץ וְאֵינוֹ יְכוּל לְהַשְׁמֵט וְלִזְוֹז וְהַמְּכָה יָכֵה פְּרָצוֹנוֹ וּבְקַל יִהְרֹג
אוֹתוֹ: כְּתַבְנוּ זֶה לְרַצִּית הַקְּלָמוֹס וּלְאַפּוֹקִי מַכְמָה'רֶר יְהוּדָה נ"ר וְשָׁכַתְבּ וּבְמָה יָדַע שְׁהַרְגוּ
כִּי הָאוֹמֵר נִהְרַג פְּלוּנֵי אוֹ הָרַג אוֹתוֹ פְּלוּנֵי אוֹ לִיְסָטִים אֵין צָרִיף לְדַרְוֵשׁ וְלְחַקֹּר אוֹתוֹ
כְּדַאֲמָרְוּ: וּפּוּק חֲזִי מַה כְּתַב הַרְמַנ"ע בְּתַשׁוּבָה דְאִין לֵה עֲדוֹת גְּדוּלָה מְמַשִּׁיחַ לְפִי תַנְמוּ
וְכו' וְכִיּוֹן שְׂאֵמֵר נִהְרַג סָתָם נִימָא שְׁפָרוּר לוֹ שְׁנִהֲרַג וְכו"ש הֵכָא שְׁפִירֵשׁ דְּבָרֵי וְתוֹכֵן
הַמַּעֲשֵׂה דְעֲדִיף טְפִי: גַּם קוּלִי אֵלֶיךָ כְּמַהֲר"ר יְהוּדָה נר"ו כִּי לֹא תִהְיֶה תַפְאָרְתְּךָ לְבַקֵּשׁ
חֲמוּרוֹת וְאַרְיִכוֹת דְּבָרִים שְׁלֹא כְּעֵנִין לְהַגְדִּיל גּוּף הַקְּוֹנְדָרְס לְמַעַן לֹא יְרוּץ קוּרָא בּוֹ
וּלְהַגְזִים הַגְּזָמוֹת עֲצוּמוֹת לְהַבְהִיל הַשׁוֹמְעֵי' בְּלֹא טַעַם כְּעַקֵּר כְּעֵנִין עֲגוּנ' וְתַאֲסוֹר שׁוּמְנָא
וְתַקְרָא לְמַקְל בָּהּ וּמְשִׁיב כְּעֵנִינֵי' דִּינָא שְׁרִינָא: וְכַמָּה דְּבָרִים בָּאוּ בְּקוֹנְדָרְסָהּ שְׁלֹא
בְּהַשְׁגָּחָה וְאַעִיר לַכ"ת עַל הַקְּצָת מִהַקְּצָת מַהֵן: כַּתב כ"ת עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתְב
פִּי"ג מִהַלְכוֹת גְּרוּשִׁין דְּאֵי הִנֵּה קָמֵן הָעֵד הַרְאֵשׁוֹן שְׂאֵמֵר מַת פְּלוּנֵי וְאַנִּי רֵאִיתִיו שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ הֵיאָף רֵאִיתִי אִם הָעֵיד בְּדָבָר הַבְּרוּר נֶאֱמָן וְאִם הָעֵיד בְּדָבָר שְׁרוּבֵן לְמִיתָה אֵין מְשִׂיאִין
וְכו' וְעֲשִׂית תוֹלְדָה בְּדַבְּרֵי אֵלוֹ ז"ל הָרִי דְסוֹבֵר דְאֶפִּילוֹ עַד כְּפֶשֶׁר שְׁהָעֵיד מַת פְּלוּנֵי אִפִּי'
עַל מְטָתוֹ שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְחִינִישֵׁינּוּ לְדַדְדָּמִי וְכו' וְלֹא הִבִּין כַּתב פְּנוֹתוֹ עִם הַיּוֹתָה בְּרוּרָה
לְעֵינֵי כָּל חַי מְדַבֵּר שְׁלֹא אָמַר שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אֶלָּא בְּאוֹמֵר הָעֵד מַת סָתָם שְׁהוּא סוּג לְכָל
מִינֵי מִיתוֹת כְּדַאֲמָרְוּ וְחִינִישֵׁי' שְׂמָא אוֹמֵר עָלָיו שְׁמַת בְּדָבָר שְׁרוּבֵן לְמִיתָה וּלְפִי' שׁוֹאֲלִין
אוֹתוֹ אִם הָעֵיד בְּדָבָר הַבְּרוּר כְּגוֹן שְׂאֵמֵר מַת עַל מְטָתוֹ אוֹ נִהְרַג אוֹ טַבַּע בֵּימֵי וְרֵאִיתִיו
בְּשַׁעָה שְׁהַשְׁלִיכָהוּ הֵימָּה לְיִבְשָׁ' וּקְבַרְתִּיו לְמָאן דְּבַעֵי קְבַרְתִּיו וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מְשִׂיאִין אֶת
אֲשָׁתוֹ: וְהָעֵד שְׁהָעֵיד מַת פְּלוּנֵי עַל מְטָתוֹ כַּ"ש שְׂמַשִּׂיאִין אֶת אֲשָׁתוֹ וְאֵין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ
כָּלֵל דְאִין לֵה דְבָר הַבְּרוּר יוֹתֵר מִזֶּה וְאֵין כָּאֵן שׁוּם בְּדַדְדָּמִי וְעֵינֵין רֵאשׁ פֶּרֶק הָאֲשָׁה שְׁלַם
גְּבִי אֲשָׁה שְׁמַת בְּעֵלָה עַל מְטָתוֹ דְּבַמְלַחְמָה נֶאֱמַנְתָּ וְאִם אָמְרָה מַת סָתָם אֵינָה נֶאֱמַנְתָּ
דְּמַסְתָּמָא בְּמַלְחָמָה קְאָמְרָה עַד דְּאָמְרָה מַת עַל מְטָתוֹ וְכַמּוֹ שְׁכַתְבוּ הַמְּפָרְשִׁים ז"ל: עוֹד
כְּתַב כְּבוֹד תוֹרְתְךָ גְּבִי אוֹתוֹ שְׁהִיָּה קָשׁוּר בְּשִׁלְשָׁלוֹת שְׁל בְּרִזָּל עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל
וְזֶה לְשׁוֹנָף הָרִי דְּבָרוּר בְּהַדְיָא דְּבִשְׁלֹא רֵאֵה הַנְּפִילָה בֵּימֵי הָוִי סְפִיקָא דְּאוּרִיּוֹתָא וְלִהְכִי
תַּצָּא אֲבָל בְּרֵאֵה הַנְּפִילָה הָוִי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְלִהְכִי לֹא תַצָּא עַד כָּאֵן דְּבָרִיָּה: וְאַתָּה דַע לֵה
כִּי רֵאֵה הַנְּפִילָה הָוִי לְדִידְיָה נְמִי סְפִיקָא דְּאוּרִיּוֹתָא וְאִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְלֹא הָוִי לְדִידְיָה

ספיקא דרבנן אלא בראה הטביעה ושהה עליו כדי שתצא נפשו וכן כתב שם בפירושו ז"ל ונהלא אפילו ראה ממש שטבע ושהה כדי שתצא נפשו וכו' עד דע שאף ע"פ שראהו טובע ממש ושהה עליו ואפי' שלכתחלה לא תנשא אם נשאת בדיעבד לא תצא וכו' וכן נמי כתב רבינו יצחק בר ששת ז"ל ואם היה מי שמעיד במים שאין להם סוף בטביעה פראוי אז לא היתה אסורה אלא מדרבנן לכתחלה אבל כאן אין מי שמעיד בטביעה ואינו אומר בפ"י היה בדוגיא ושהה ראה בטביעתו ושהה עד שתצא נפשו ע"כ וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל: ואלמלא דמסתפינא פן יחשדני שומע שתמהתי ותפסתי על כמהר"ר אליה נר"ו לפי שהשיב על דברים שאינן פגענן ואעשה כן גם אני הייתי פותב לכ"ת גם הערות אחרות פהנה וכהנה וכהנה: ומדוע לא תשים אגדה פאפרפסת לדברי פל הראשונים והאחרונים האומרים דמשום עיגונא הקלו ושאין בודקין עדי נשים בדרישה וחקיר' וכאלה רבות עמם בנאמם וטעמם: ולמה לא שמת לבך לדברי המורה הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב בתשובה בענין יהודי שהלה לישא וליתן כמנהגו בכפרים של עכו וקהל ולא חזר ולימים הלכו יהודים מבני עכו דרו הפפר שיצא משם אמרה להם עבודת כוכבי' אחת ואנה אתם הולכים אמרו לה לכפר פלוני אמר' להם לא תלכו מפאן לכו וחזרו לבתיכם שמה יארע לכם מה שאירע ליהודי אחד שאלו אותה מה אירע לו אמרה להם יצא מעיר פלונית ללכת לעיר פלונית יצאו אחריו והרגוהו ושאלו אותה מאין תדעי זה האיש אמרה שהיא היה מודעתנו כשהיה בעכו ועשה מלאכותינו וספרה להם דמותו וקאו העדים השומעים לב"ד שבעכו והשיאו את האשה ויש אצלנו מי שממחה בדבר ומביא ראיות והם יגיעו אל שער בית דינו של אדוננו יורנו רבינו ויקבל שכתרו מן השם ית' ע"כ: והשיב זאת האשה מותרת היא לינשא דמשיח לפי תומו היא אף על פי שחזרו ושאלו אותה כמעשה דצוער עיר התמרים ואף על פי שלא הזכירה שמו ולא ידעה אותו בשמו כמעשה דצידן ואנטוכיא וכל אלו הדברים חוזרים לעקר אחד והוא שאין מדקדקין בעדות אשה עגונה וכל המחמיר ודורש וחוקר בדברים אלו לא יפה הוא עושין ואין רוח חכמים גוחה הימנו שעקר תקנתם בעגונה הקלו משום עיגונא דאיתתא וכתב משה בר מימון זצ"ל ע"כ: ועתה ראה גם ראה אם הנצרך בכאן לקברתיו או לזולתה ואם שאלו אותה על דבר מעיקר העדות פלל אלא בענין הפרתו ואיך ידעה אותו: מיהו מה שצריך לראות בנדון שלנו הוא שיאמר אותו שבתי הנזכר שאותו שאמר עליו העובדי כוכבים שנהרג היה בעלה של אשה זו ולא היה שם יהודי אחר ששמו כשמו בספינה הנזכרת: מה שלא השבתי על השאלה האחרת לפי שלא היו העדיות פתובין ולא המשא ומתן אלא מכמהר"ר יהודה לבדו ולאו אורח ארעא אלא עד שתבוא מיד שניהם כגון זו וכבר כתב רבינו יצחק בר ששת בתשובה על פינצא בזה ז"ל דע לה שאין דרו בעלי הוראה להורות פריב שפפל בין שתי פתות אם לא שיהא נשאל מהדיין או מהשתי פתות יחד פן יטעים האחד דבריו לחכם ויצדיק הראשון פריבו ובא רעהו וחקרו וצריך לסתור את הדין ואיכא זילותא לחכם גם יש לחוש פני מתוך תשובת החכם ילמוד לשקר ע"כ: וכ"ש בראות שהפונה לקנטר ולהגזים על חבירו שאין מן הראוי לקרותה נאפילו לראותה עד שיבא דבר שניהם: פללא דמילתא דאיתתא דא מותרת לינשא בעדות זו לכולי עלמא היודעים בטיב קדושין ונשים ותו לא מידי: נאם המשיב מפני הפכוד משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשק"ר נר"ו: אחר פל אלה הדברים שלח חכם אחד מחכמי קוסטנטינה

יע"א תשובתו לאסור את האשה בעובדא דלעיל וקנטר והטיח דברים פנגד המתיר ושלחו אלי לירושלם תוב"ב ממצרים יע"א לראות מה טיבה ואם יש בדבריו ממש: קיב תשובה ומה ששאלתם אם יש ממש בתשוב' זו כי נראי' בעיניכם תשובת קנטור ולא תשובת דין מה אדבר ואומר לי ומה אשיב על תוכחתו של המשיב שלא פהלכה מתהלך על שבכה פעוּגה בלתי הפוכה וקשת דרוכה בחמה שפוכה ומלחמה ערוכה מערכה מול מערכה: ולא דיו שטעה בעיקר הדין אלא ששקל עצמו פנגד כל פה גדולי עולם ולבם פפתחו של אולם במה שפתבו דכי קאמר הרמב"ם ו"ל גבי משיח לפי תנמו דבעי' מת וקברתיו ה"מ פשלא הנה מכיר היהודי אבל אם הנה מכירו או זוכר אותו בשמו לא בעיא קברתיו לדעת הרב ו"ל: ולא אומר ששקל עצמו פנגד כלם אלא שפתב וכבר פתבתי לבטל דבריו של מגיד משנה ואע"ג דרבנ' ישעיה מטראנ"י והרב בעל תרומת הדשן קיימי בשטתיה ע"כ: ולא חש לקומתו ואל העולה על רוחו כי מי הוא זה ואי זה הוא שיפנס דבר אשר פנה במוחו ולפני גדולים ישפון שיחו: ונהנה ליה למימר לא הבנתי דבריהם ולא ירדתי לסוף דעתן ואמריהם: ולא לומר לבטל ומום בקדושים להטיל: כי לא לאיש פמוהו שיחו ומענו: ושלוח לשונו: והוא לא ידע כי גם הרב הגדול הר"ן ו"ל פתב פה בתשובותיו ועשה אותו החלוק עצמו שעשו הם בדברי הרב ו"ל גבי מעשה שהיה בעובדי פוכבים משיח לפי תנמו דלא אמר קברתיו: ו"ל ואין בזה שום ספק ואפילו לדברי הרמב"ם ו"ל שפן פתב הוא ו"ל פיוצא בזה בפרק אחרון מהלכות גרושין דכל שהוא מכירו אין צריף לומר.

אלא מת בלבד אבל פשאינו מכירו הוא שסבור הרב ו"ל דלא סגי עד דאמר קברתיו מפני המעשים שפאו בגמרא בכיוצא בזה דבכלן יש בהן וקברתיו וכו' עד אלא ש"מ דנהי דבמכירו סגי במת בלחוד פשאינו מכירו בעי' דאמר מת וקברתיו זהו דעתו של הרב ו"ל בזה וטעמא דמילתא שיותר אדם בקי במי שהוא מכירו מבמי שאינו מכירו הילכף במכירו כל שאמר מת לחוד סגי אע"ג דלא אמר קברתיו ולא חיישי' דאמר בדדמי אבל פשאינו מכירו חיישי' דאמר בדדמי עכ"ל: וגם רבי' יצחק בר ששת ו"ל פתב פה ו"ל אבל אני איני חושד הרב ו"ל שיצריף קברתיו בכל עובדי כוכבים ומזלות משיח לפי תנמו דהא בגמרא דמאן איפא בי חזנאי לא קאמר קברתיו וכן ההוא דאמר וני ליה לפרשא זריזא דשכיב וכו' עד אבל דעת הרמב"ם ו"ל שפשאינו העובדי פוכבים אומר איש פלו' מת שאינו מזכירו בשמו וכו' אבל באומר משיח לפי תנמו איש פלוני מת חלילה לרב ו"ל שיצריף קברתיו דהא באותו פרק עצמו פתב פיצד משיאין על פי משיח לפי תנמו וכו' ולא הזכיר קברתיו כלל וכן בכמה מקומות בפרק ההוא ובפרק שלפניו כי הרב ו"ל אינו סובר שנאמר בכל הנהו תלת עובדי מעשה שהיה פה הנה ועשה זה החלוק עכ"ל: וכמה אחר' מלבד אלו שפתבו בדברי הרב ו"ל פה: ואתה עתה המבטל דבריהם של אלו ודעתם מפני דעתך מה תעשה בדברי הרב עצמו שפתב גם הוא פה פמוהו פמוהם והתיר בתשובה למעשה באשה עבודת כוכבים שהשיחה לפי תנמה שהרגו ליהודי אהד שהיתה מפרת אותו ואם לא זכרה אותו בשמו ולא הצרי' קברתיו: ו"ל השאלה והתשוב': שאלו אותו בענין יהודי אהד שהלה לישא וליתן פמנהגו בכפרים של עכו והלה ולא חזר: ולימים הלקו יהודים מבני עכו דרף הכפר שיצא משם.

אמרה להם עבודת כוכבים אחת ואנה אתם הולכים אמרו לה לכפר פלוני אמרה להם לא תלכו מפאן לכו חזרו לבתיכם שמה יארע לכם כמו שאירע ליהודי אחד שאלו אותה ומה אירע לו אמרה להם יצא מעיר פלונית ללכת לעיר פלונית יצאו אחריו והרגוהו: ושאלו אותה מאין תדעי זה האיש אמרה להם שהוא היה מודעתנו פשהיה בעכו ועושה מלאכותינו וספרה להם דמותו: ובאו העדים השומעים לב"ד שבעכו והשיאו את האשה ויש אצלנו מי שממחה בדבר ומביא ראיות והם יגיעו אל שער בית דינו של אדוננו: יורנו רבי ויקבל שכרו מאת השם ית': ע"כ: והשיב זאת האשה מותרת לינשא ואע"פ שלא הזכירה שמו ולא ידעה אותו בשמו כמעשה דצינן ואנטוכיא: וכל אלו הדברים חזרין לעיקר אחד והוא שאין מדקדקין בעדות אשה עגונה וכל המחמיר אין רוח חכמים נוחה הימנו שעקר תקנתם בעגונה הקלו משום עיגונא דאתתא: וכתב משה ב"ר מימון זצ"ל עכ"ל ועתה פקח עיניך וראה הבטלים דברי מי הם אם דבריה או דבריהם ואיך רצית לעגן האשה מדברי הרמב"ם ז"ל במילי דכדי אחר שהיית מותרת ועומד מפניה רבנים גדולי עולם ועלה בדעתך להכריע את כלם: גם דפקתה בהלה להשיב ואפילו בדברי עצמה אינה מתישב: ואמרת דברים שלא יאמרו אותן הנשי' והקטני' וסותר בהן דבריה הראשונים: כי בראש דברך אמת אמרת דהיהודי המעיד מפי העובדי כוכבים לא יאמר בדדמי וגם אין חוששין שמה ישקר דלא חיישי' לשיקר' ואח"כ כתב ז"ל דיש לחוש לעדות זו שלפנינו אם העובדי כוכבים המל"ת אומר שם היהודי או היהודי להיות שלא היה יהודי אחר בספינה עמו אמר שמו והעובדי כוכבים פשהזכירו הזכירו בשם יהודי סתם והנה דבריה סותרים זה את זה דסוף סוף הנה הוא משקר בדברי העובדי כוכבים ואומר משמו דבר שלא אמר בדבר שעיקר הדין תלוי בו יהיה מאי זה טעם שיהי' והנה עתה חושש לשיקרא הפך דבריה הראשונים: גם דחית בשיחה בטלה שלך תורה שלימה של המתירין ולהם לא חששת ומחסום לפיה לא שמרת ולשון קלמוסך לא הגבלת וקראת עליהם מלא להבהיל השומעים ובלתי יודעים שהם שועלים קטנים מחבלים ושם שמים מחללים וסקלים וגלולי.

' וכאלה רבות עמה בנאמה וטעמה להפכות נקיים מתחיל בגנות ומסיים: כאלו כל ישראל מפייה הם חיים: ולא נתת מעצור לרוחך להראות פתח ברוב שיחה: וראוי היה לה לומר דעתך כשאר המורי': ולא לחשוב שחכמי ישראל הוכפו בסגורים: והוכחת שלמים וכן בשוט לשון ועקרבים סלונים וסרבים: אבל רוב מוסרם וכבישת יצרם והדרם מצילין אותה מנשיכתן של רבים ונחצי הרובים רחוקי וקרובים: ואלמלא דמסתפינא הנה אמינא: ומאי דאתינא עליה דאיתתא דא שריא להנשא אף מפח תשובתך על פתחך שלא בטובתך דמ"מ לא כתב דבר מפל אותן הזיות ודמיונות של האחרים והעמדת הדבר על אחת שצריך הפשיט לומר קברתי פדעת הרמב"ם ז"ל ועתה שנתברר מפי הרב ז"ל שאין צריך בכעובדא דילן שהזכיר העובדי כוכבים את שמו קברתי הנה הותרה לעלמא לכולי עלמא: וכבר כתבנו בענין זה בתשובתנו מה שיש בו די וכל הרבנים גדולי הדור הסכימו להתירה בלא שום פקפוק והמעגנה ומחמיר בה עליו נאמר ונמורו יגיד לו אשר הוא התנצלות הטועים ובלתי יודעים ושלום על רבני ישראל כנפוש: משה נ' אל אשקר נר"ו: גם זאת התשובה בענין שלמעלה לחכם אחר בן גילו של האחר שלמעלה ושלחו אותה אלי ממצרים לראו' מה טיבה וזאת תשובתי עליה: כיג מי זה מחשיך עצה יעוצה בהמלנה

גדולה לקולה ארץ רעשה ועמודיה יתפלצון מפיו לפידים יהלכו כפרקים ירוצון להכות נקיים בצדיה כפקו פלייה: מי זה בא לרדות אשלא רברבא באיבה רדפו עד חופה שפה עליו זועמו להוכיח במומו במשיח לפיאותו יגורתו בחרמו: בתוכחות על לא עון יסרת איש תחפיר ותבאיש: חללת לארץ שמו: ואחריו כל אדם תמשוך את המתירים הסומכים ידיהם עמו: רבני בת ציון וגבעת הלבונה בגליל עליונה ומצרים היושבת במלכות ראשונה: ולא שמרת דלתי פיה ולשונה ומשפטך חרצת ובראש אמרנה אמרתי לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול ואתה נטלת: ואתה הוא שהחמרת: והנה נאה דורש ואין נאה מקנים מתחיל בגנות ומסיים: כאלו מפיך כל ישראל הם חיים: גם כתבת והוכחת למשים עצמו מטרם: ופעם ככהן ישימו קטורה: קטרת תועבה ומרה וכמה יצאת מהשורה: בהקריבה אש זרה: אש הקנאות קדחת ומעצור לרוחך לא נתת: ולא חשפת לכבוד בעלי תורה: ולמדרש א"ת השם אליה תירא: וקראת למשיב כהלכה הברורה: ערוך' בכל ושמורה: מחשיך עצה בסכר': רעועה ושבורה: וקשין מדור המבול משיג גבול וכו' עד פה דבריה: ועליה המשא הזה כי שלמת השמש והירח תחפול: ודבריה כעלה יבול בלא גבול עד כי חדל לסבול: וחזק המוסר חלפת ובריתו הפרת ומחסום לפיה לא שמרת: ואשתבוחי בנפשך אשתבחתי ונאמנת: ולתכלית אור ההלכה אדרכה וברחבה אתה הלכה: ולא ראית כי הלכת על שבכה לרגל המלאכה: שסברה הפוכה ומסכה צרה כפומא דספסירא לא אם למסורת ולא אם למקרא: והתחלת לישא וליתן בדין: ועשית את המכה מטורף ואת היהודי המוכ' מעולף: והמשיח לפי תנמו גם הוא מטורף: ומי הוא זה ואי זה הוא אשר יעלה על דעתו אף כי יכתן' ידו כה"ג לגבי עגונה ולמיסר שומנא: ואם דברים אלו אינם פדאי להשיב עליהן שיהו פלין מאליהן: פי נטו מהדך הישר בשמא ואפשר: לפוטרים בלא פלום א"א: וראיתי כל דבריה בנויים על התוהו כי העובדי פוכבים המשיח אי אפשר לו לראות במיתתו ולכוון בו עדותו ביציאת נשמתו והוקשה עליה לצייר פיצד הנה המכה יכול לכוון להפכותו וגם המשיח לתנמו איך ראה שהרגו כי הוא גם הוא הנה מטורף וכו' עד וכיון שטבע בין מצולה ואין מעמד היאך נודע לו למשיח שהרגו במפת הפונ' ייל שמא לא מת אלא שטבע ושמא שוב עלה למקום אחר ושמא מחמ' המכה נתעלף וכו' ע"כ: וכמה לא חל ולא מרגיש גברא דבעי לעגן עגונה בשמא דשמא דשמא ומבקש תואנות ועלילות ואם עליה קשה אין על כל העולם קשה פי בהיות היהודי נאחז בעץ ומעלה את ראשו פדי לרפוב עליו: שקל ספסירא ופסקיה לרשיה עליו או שחתך את ראשו לשנים או שפזר את מוחו בכחו או הוציא את מעיו לחוץ וכיוצא בזה מהדברי' שא"א שיחיה אלא שימות בקרוב וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהלכות גרושין דבכי האי גוונא מעידין עליו ואפשר שפלהו אימנהו ביה: והנה העץ לו פיבשה לזולתו אף כי כשתדקדק בענין היטב יותר הכנה יש לו להורג הזה להרוג על העץ יותר מהפיבשה דביבש' יכול להשטמט ויכול לסייע בידו וזולת זה מה שאין לומר כאן כי ידיו אחוזות בעץ ולא יכול לזוז והמכ' יפה כפי רצונו ובקל יהרוג אותו מה שאין פן בפיבשה: ופזק חזי מה עמא דנחותי ימא דבר כי הנטבעים ביים אם יחזיק בעץ או בזולתו ויחבק אותו להשען עליו לא יוכל אדם להסירו מידו אם לא ימית אותו או אם יתפס באדם אחר היודע לשוט לא יפרד ממנו כי אם בנפשו או יטבעו שניהם אם אין בידו לדחותו או להמיתו: ובעונבדא דילן איפא למימר דהגוי המשיח הנה שט אחריהם או

בְּגִדֵם וְרָאָה כָּל הַמַּעֲשֵׂה וְדִקְדַּק בְּדִבְרֵימָם עַד שֶׁרָאָה אִיף וּבִמָּה וְעַל מַה כְּמוֹ שֶׁהִשִּׁיחַ לְפִי תוֹמֹו וּמִי שֶׁדִּקְדַּק בְּפִרְטֵימָם כָּל כֹּף הֵיאָמַר עָלָיו שֶׁהִיָּה נִבְהַל לְאַחֲזוֹקִי אִיסוּרָא בְּבִהְלָה לְגַבֵּי עַגּוּנָא: עוֹד אֵיכָא לְמִימַר דְּרַף אַחַר יוֹתֵר מְרֻנּוּחַ פִּי הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים הַמְשִׁיחַ יֵצֵא לִיבְשָׁה קוֹדֵם מַעֲשֵׂה וּמִשָּׁם רָאָה גּוֹפָא דְּעוֹבְדָא הֵיכִי הִנֵּה כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּכַמָּה מַעֲשִׂים וּבִשְׂאֵלוֹת עַל מִי שֶׁאִירַע לָהֶם כֹּף שֶׁיֵּצֵא הָאֶחָד לִיבְשָׁה וְרָאָה מָה אִירַע לְחֻבְרֵוּ בֵּינֵם: וְכִינּוּן שֶׁהָעוֹבֵד פּוֹכְבִים אָמַר הֲרֵגוּ פְּלוּנֵי חֲזָקָה שֶׁרָאָה אוֹתוֹ שֶׁנִּהְרַג דָּאִי לֹא קִים לִיהַּ שֶׁנִּהְרַג לֹא הִנֵּה קָאֵמַר הֵכִי אֵלֹא הִפָּה אוֹתוֹ אוֹ פָּצַע אוֹתוֹ אוֹ דָּחָה אוֹתוֹ עַד שֶׁטַּבַּע וְכִינְצָא כְּזֶה: עוֹד אֶפְשָׁר לוֹמַר נְמִי שֶׁהִשְׁלִיכוּהוּ הַיָּם לִיבְשָׁה בְּפָנָיו וְרָאָה אוֹתוֹ הֲרוּג וְכַמָּה פְּתוּחִים לְדַבֵּר לְמִי שֶׁיִּחְלֹץ מִתְּאַנּוֹת הַקְּנִטוֹר: וּמַה שֶׁהוֹקְשָׁה לָּהּ מִדְּבָרֵי הַיְהוּדִי שֶׁאָמַר נָפַל לַיָּם וְלֹא רָאִיתִי שֶׁעָלָה עוֹד וְאִם כֵּן אִיף הֲלָּהּ לְרַפְנוּב עַל הָעֵץ עַד שֶׁנִּהְרַג וְכוּ' וְתִלִּית בְּחוּט שֶׁל עַפְבִּישׁ זֶה יְסוּד דְּבָרֵיהּ פַּעַם אַחַר פַּעַם וְכָל שַׁעַר עֲמִי יוֹדַע דְּלֹא יִקְשָׁה דְּבָר זֶה אֵלֹא לְמַבְקֵשׁ תּוֹאֲנוֹת וְעֵלִילוֹת: דְּמָה עֲנִין דְּבָרֵי הַיְהוּדִי שֶׁאָמַר נָפַל לַיָּם עִם דְּבָרֵי הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים דְּמִשְׁמַע שֶׁאַחַר כֹּף הֲלָּהּ לְרַפְנוּב עַל הָעֵץ וְנִהְרַג כִּי מֵאוֹמְרוֹ נָפַל וְלֹא אָמַר טַבַּע נִרְאָה שֶׁנָּפַל מִן הַסְּפִינָה לַיָּם וְלֹא רָאָהוּ שֶׁעָלָה לִיבְשָׁה עוֹד: וְאִם אִם כְּוָנְתוּ בְּאֹמְרוֹ נָפַל שֶׁטַּבַּע וְלֹא רָאָהוּ שֶׁעָלָה לְמַעְלָה עַל פְּנֵי הַיָּם כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתָּ מָה אֵיכָפַת לָן הוּא רָאָה הַנְּפִילָה וְלֹא רָאָה הָעֵלִיָּה דְּלֹא רָאִיתִי אֵינָה עֵדוּת דְּאֵיכָא לְמִימַר שֶׁהֲלָּהּ לְצַד אַחַר וּפְגַע בְּעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים הָרוּכְבֵי עַל הָעֵץ: וְאִם הָיִיתָ נוֹתֵן לֵב לְדְבָרֵי רַז"ל שֶׁמָּא יֵצֵא בְּמַקּוֹם אַחַר לֹא הָיִיתָ מְתַעַסֵּק בְּדַמְיוֹנוֹת אֵלּוּ: גַּם לֹא רָאִיתָ דְּבָרֵי רַש"י ז"ל שֶׁכָּתַב בְּרֵאשִׁית פֶּרֶק הָאִשָּׁה שְׁלוֹם גְּבִי מִים שֶׁאֵין לָהֶם סוּף אִשְׁתּוֹ אִסוּרָה ז"ל וְאֵע"פ שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֵדִים כְּשֶׁרִים שֶׁטַּבַּע שֶׁמָּא צָף מִחַמַּת הַיָּם וְיֵצֵא ע"כ: וְאִם הֵם אָמְרוּ שֶׁמָּא צָף מִחַמַּת הַיָּם וְיֵצֵא לִיבְשָׁה כ"ש שֶׁיֵּצֵאוּ עַד הָעֵץ אֵלֹא שֶׁאַתָּה כּוֹתֵב הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁיִּזְדַּמֵּן: גַּם רָאִיתִי שֶׁגַּם אַתָּה כְּתַבְתָּ דֹּא ע"ג דְּמִדִּינָא מְצִינָא לְמִימַר דְּדִילְמָא אַתְרַמוּי אַתְרַמִּי הֵכִי וְרָאָה הָעֲנִין וְכוּ' וְחֻזְרָתָ וְסִפְרָתָ מִדְּבָרֵי הַיְהוּדִי יְסוּד הַבְּנִין בְּהַעֲדָר וְלֹא בְּקִנְיָן: וְכ"ש דָּאֵם תְּדַקְדַּק בְּדְבָרֵיהּ בְּזֶה תִּמְצָא אוֹתוֹן סוֹתְרִין זֶה לְזֶה: דְּכַתְבְתָּ שֶׁמָּא לֹא מֵת מִחַמַּת הַהֲרִיגָה אֵלֹא שֶׁטַּבַּע וְשֶׁמָּא שׁוּב עָלָה בְּמַקּוֹם אַחַר: וְאִיף אִמְרַתָּ שֶׁהוֹקְשָׁה לָּהּ דְּבָרֵי הַיְהוּדִי דְּלִפִּי דְּבָרָיו לֹא אֶפְשָׁר לִיהַּ לִילָּהּ לְרַפְנוּב עַל הָעֵץ שֶׁהַיְהוּדִי אָמַר שֶׁלֹּא עָלָה וְכִשְׁרָצָה לְרַפְנוּב עַל הָעֵץ הֲרִי שֶׁהִיָּה צָף עַל פְּנֵי הַיָּם וְאִיף הִיָּה מְבַקֵּשׁ לְרַפְנוּב עַל הָעֵץ כְּדְבָרֵי הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים וְאִם דְּבָרֵיהּ לֹא תִשְׁקוּל אֵלֹא שֶׁתִּאֲמַר דְּבָר וְהִפְכוּ אִיף תִּשְׁקוּל דְּבָרֵי אַחֲרִים וְתִגְדַּל פִּיָּה עַל כְּהִלְכָה מוֹרִים: עוֹד כְּתַבְתָּ כָּלָּהּ לְדְרָף זֶה דְּרַכִּיבָה כִּי שֶׁמָּא הִיָּה בְּתוֹף הַסְּפִינָה טָרָם פִּירוּק חֲבוּרָה וְכוּ' וְהִלְכְתָּ בְּדְרָף אַחֲרָתָּ.

כְּדִי לְהַגְדִּיל גּוּף תְּשׁוּבָתָהּ וְנִתְעַסְקָתָּ בְּדְבָרִים בְּטָלִים כִּי בְּגוּף הָעֵדוּת שֶׁל הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים הַמְשִׁיחַ דְּבָר זֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר אֵין צָרִיף לְדְרַכִּים וּמַהֲלִכִים כִּי שָׁם כְּתוּב מִפְּנֵי שֶׁרָצָה מְשָׁה הַנְּזַכֵּר כְּשֶׁנָּפַל בַּיָּם כְּשֶׁנִּשְׁפְּרָה הַסְּפִינָה לְרַפְנוּב עַל הַקֶּרֶשׁ וְכוּ' וְדָבָר זֶה לֹא יִפְלֵא מִעֲמִי הָאֲרִץ הַסּוּמִיָּן: הָאוֹמְרִים עַל שֶׁמָּאֵל שֶׁהוּא יְמִין כִּי לֹא יִסְבּוּל פִּירוּשׁ אַחַר כָּלֵל: וְאִם כֵּן לְמָה לָּהּ לִישָׂא וְלִיתָן בְּמִילֵי דְכָדִי: וְכ"ש שֶׁאַתָּה בְּעֵצְמָה כְּתַבְתָּ לְעֵיל אִם תִּמְצָא לוֹמַר אַחַר הַנְּפִילָה וְכִדְמִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַבְּעִיָּא וְכוּ' וְאִי מִשְׁמַע וְכֵן מְלִשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה מַה לָּהּ לְבַדּוֹת מְרֵאשָׁה דְּרַף אַחַר וְלְחֻזְרָה לְהַקְשׁוֹת עָלָיו וְלְהַחְמִיר עַל הָעַגּוּנָה: עוֹד כְּתַבְתָּ שָׁם וְאִם נִפְשָׁהּ לוֹמַר דְּלַעֲלוֹם אַחַר הַנְּפִילָה רָצָה לְרַפְנוּב וְהַיְהוּדִי לֹא רָאָהוּ עוֹד וְהוּא יֵצֵא לְמַרְחוֹק וְשָׁם מְצָא הַסּוֹחֵר וְהַקֶּרֶשׁ וְשָׁם הוּמַת עִם שֶׁזֶה רְחוֹק לֹא מְצָאֵתִי טַעַם לְעֵדוּת הַיְהוּדִי שֶׁהִעִיד

שֶׁנֶפֶל לָיִם וְלֹא עָלָה עוֹד וְכוּ' ע"כ כָּבַר דְּבַרְנוּ לְמַעַלְהָ בְּזֶה יוֹתֵר מִדְּאֵי וְעוֹדָה מִחֲזִיק בָּהּ
וּמַעֲגוֹן הָאִשָּׁה מִתּוֹךְ הַשְּׁבוּשׁ הַזֶּה וְכַמָּה דְּבָרִים אֵלּוּ מְוַקְצִים מִהַדְּעַת חֲדָא דְאַמְרַת וְאִם
נִפְשָׁה לֹאמַר כְּאֵלּוּ הוּא דְּבַר רַחוּק וְכַבֵּר פְּתַבְנוּ דְּדַרְךָ זֶה מְוַכְרַח וְהַדְּרָה הַשְּׁנִי אֵין לוֹ שׁוּם
מְצִיאוֹת כְּפִי דְּבַרֵי הַמַּלְ"ת: וְעוֹד כִּי דְחִית אוֹתוֹ בְּפַחוֹת מְקַשׁ וְאַמְרַת וְעַם שְׁזָה רַחוּק וְכוּ'
וְאִם בְּעֵינֵיהָ רַחוּק הִנֵּה הוּא קָרוֹב בְּעֵינֵי הַפֶּל וּבְעֵינֵי כְּמֵן יִמָּא לְטִיגְנֵי גַם לֹא שְׁקִלְתָּ דַעְתָּהּ
בְּדַחוּתָהּ דְּבַרֵיהָ מִטַּעַם שְׁלֹא מְצִאתָ טַעַם לְדְבַרֵי הַיְהוּדִי כְּדִי לַעֲגוֹן הָאִשָּׁה בְּהַבֵּל הַזֶּה: וְכַבֵּר
פְּתַבְנוּ דְּאֵין סְתִירָה מְזָה לְזֶה לְאַשֶׁר מַחֲזֶה שְׂדֵי יַחֲזֶה: עוֹד פְּתַבְתָּ וְנִשְׁוֹב לַעֲנִינֵינוּ דְּאֵע"ג
דְּהֶאֱמִינוּהָ רַבְּנָן לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים הַמְּשִׁיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ וְכוּ' עַד אֲלֵא שְׁמַצְאָתִי לְהַרְ"ן וְ"ל שְׁפַתְב
בְּשֵׁם הַרִיטְב"א וְ"ל בְּתַקוֹן דְּבַרֵי הַרְמְב"ם וְ"ל דְּכָל הֵיכָא דְּעוֹבֵד פּוֹכְבִים מְפִירוֹ וְכוּ' וְאַחַר
שְׁחִזְקַת דְּבַרֵי הַמְּשִׁיחַ בְּאוֹן וְעֶצְמָה חֲזַרְתָּ לְדַחוּתוֹ וְלַתְּלוּתוֹ עַל בְּלִימָה: וְטַעֲמָה בְּחַשְׁבוֹנָהּ
שְׁחִשְׁבַתָּ דְּבַרֵי גְמוּקֵי יוֹסֵף שֶׁהֵן דְּבַרֵיהֶר"ו וְ"ל וְהַרְ"ן וְ"ל לֹא אָמַר כֶּף אֲלֵא שְׁהוּא מְתַקֵּן
דְּבַרֵי הַרְמְב"ם כְּמוֹ שְׁתַּקְנוּ אוֹתוֹ הַרְבַּ בְּעַל הַמַּגִּיד וְ"ל וְהֶאֱחָרִים כְּמוֹ שְׁפַתְב הַרְבוּ"ל
עֲצָמוֹ בְּתַשׁוּבָה דְּאִם הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים מְפִירוֹ אוֹ שְׁזַכְרוּ בְּשֵׁמוֹ כְּהֵכָא לֹא בְעִי קַבְרֵתִיו: וְכַמוֹ
שְׁיָבֵאוּ דְּבַרֵיהֶן בְּסַמּוּדָה וְאַתָּה כּוֹתֵב בְּשֵׁמוֹ דְּבַר שְׁלֹא אָמַר וְלֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ וְלֹא הָיָה וְלֹא
נִבְרָא וּמוֹכִיחַ הָאִיסוּר לְדַעְתָּהּ מִדְּבַרֵי הַמַּתִּיר וְאִי הָיָה בְּחֵי' חֲזִיתוֹ הָיָה מְחִי לָהּ בְּשִׁיתָא
וְשִׁתִּין פּוֹלְסֵי דְנוּרָא וּפְסִיק לְנִגְרָאֵי בְּחִצְיָנָא וּמְרָא: וְאִיָּהּ לֹא שְׁמַתָּ לְכַף שְׁהַרְ"ן וְ"ל לֹא
יְכַתּוֹב בְּשֵׁם הַרִיטְב"א וְ"ל אֲלֵא שְׁהַדְּבּוּר אֲצִלְהָ עִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה וְאַתָּה מְחַזֵּר עַל
בְּדַדְמִי וְכָל דְּבַרֵיהָ בְּדַדְמִי וְכָל מַה שְׁפַתְבַתִּי הוּא לְפִי שְׁטַתָּהּ כִּי כְּבַר הוֹכַחְתִּי בְּתַשׁוּבָתִי
דְּכָל אֵלּוּ דְרִישׁוֹת וְחִקִּירוֹת גִּינְהוּ וְלַכּוֹלֵי עֲלֵמָא לֹא עֲבָדִי לְהוּ לְגַבֵּי עֲגוּנָה דְּאֵפִי הָאוּמַר
נְהַרְג סְתָם מְשִׁיאֵין עַל פִּיו וְאֵין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֵיאָה רְאָה וּבְמַה אוֹ אִם שְׁהָה עַד שְׁתַּצֵּא
נִפְשׁוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְכַמוֹ שְׁפַתְב הַרְמַנ"ע בְּתַשׁוּבָה דְּאֵין לָהּ עֲדוּת גְּדוּלָה מִהַשְּׁחַת עוֹבְדֵי
פּוֹכְבִים לְפִי תְּנֻמוֹ וְכוּ' וְכִיּוֹן שְׁאַמַר נְהַרְג סְתָם גִּימָא שְׁבָרוּר לוֹ שְׁנֶהֱרַג ע"כ: וְגְדוּלָה מִזֵּאת
כְּתַב רַבֵּינוּ מְשִׁנְלָם בְּרַבֵּינוּ קְלוּנִימוּס בְּתַשׁוּבָה דְּאֵפִי בְּקוֹל הַבְּרָה בְּעֲלֵמָא שְׁנִשְׁמַע
שְׁנֶהֱרַג מְשִׁיאֵין אֵת אִשְׁתּוֹ וְנוֹטְלַת פְּתוּבְתָהּ וְכֵן עֲשָׂה מַעֲשָׂה: וְזוֹ"ל בְּתַשׁוּבָה עַל שְׁשִׁאֲלוּהוּ
רְאוּבֵן הָיָה רְגִיל לִילָהּ בְּסַחֲוֹרָה מְהֵלָהּ יוֹם אֶחָד וּמִתְעַכֵּב שָׁם פְּעָמִים חֲדָשׁ פְּעָמִים ג'
פְּעָמִים ה': פְּעַם אַחַת הֵלָהּ לְשֵׁם וְלֹא חֲזַר וְנִשְׁמַע שְׁנֶהֱרַג לְשֵׁם וְלֹא בָּא אֵפִי עוֹבֵד פּוֹכְבִים
מְשִׁיחַ לְפִי תְּנֻמוֹ לֹאמַר אֲנִי רְאִיתִיו הָרוּג אֲנִי הֵייתִי עִם הוֹרְגִיו: וְהַשִּׁיב פִּינּוֹן שְׁשִׁמְעוּ מִפִּי
עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים שְׁנֶהֱרַג מִפִּינּוֹן שְׁלֹא נִשְׁמַע עֲלָיו שְׁהוּא קִיָּים סוּמְכִין עַל דְּבַרֵי עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים
וּמְשִׁיאֵין אֵת אִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי תַקְנוֹת עֲגוּנוֹת: וְשִׁנּוּ חֻקִּים מְעִידִין לְאוּר הַלְבָּנָה וּמְשִׁיאֵין עַל
פִּי בַת קוֹל וּמַעֲשָׂה בְּאֶחָד שְׁעָלָה עַל רֹאשׁ הַהָר וְאָמַר פְּלוּנִי בֶן פְּלוּנִי מַת וְכוּ' וְהַשִּׁיאֵו אֵת
אִשְׁתּוֹ וְכוּ' כְּדֹאִיתָא בְּגַמ' וּמִתּוֹךְ שְׁהִיא מְוַתְרַת לִינְשָׂא נוֹטְלַת כָּל מַה שְׁפַתְב לָהּ בְּעָלָה
שְׁכָף כַּת' לָהּ לְכַשְׁתַּנְשָׂאֵי תַטְלֵי כָּל מַה שֶׁכִּי לִיכִי ע"כ וּפּוּק חֲזִי מֵאֵן גְּבַרָא רַבָּה דְּקֵאָמַר
לְהָא מִיְלֵתָא וְאִם חֲשַׁשׁ לְשׁוּם דְּבַר מְכָל מִינֵי חֲשַׁשׁ שְׁיַפְּוֹל בְּגִדוֹן זֶה אוֹ אִם נִקְבַר אוֹ לֹא:
וְכ"ש בְּעוֹבְדָא דִילָן שְׁהַעִיד בְּדְבַר הַבְּרוּר כְּאֵלּוּ נְחַקֵּר מִפִּי ב"ד שְׁלֹא נִבְקַשׁ עֲלָיו תּוֹאֲנִ'
שְׁמָא הָיָה כֶּף אוֹ שְׁמָא לֹא הָיָה כִּי אֵין גְּבוּל לְשְׁמָא וְאֵין לָהּ דְּבַר בְּעוֹלָם שְׁלֹא תּוֹכַל לוּמ'
בוֹ שְׁמָא גַם לֹא נִתְּתָ לָב לְמַה שְׁכַתּוֹ בְּתַשׁוּבוֹ' רַבִּי יַצְחָק בְּרַי יַעֲקֹב וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַי יְהוּדָה
וְרַבִּי קְלוּנִימוּס בְּרַי גְּרִשׁוֹן וְ"ל דְּאָמְרֵי דְּבִשְׁלֵמָא יִשְׂרָאֵל הַמְתַּכְּוִין לְהַתִּיר י"ל שְׁנַתְּנָה דַּעְתּוֹ
לְהַעִיד בְּשַׁעַת מְלַחְמָה וְאִם בְּדַדְמִי וְדְבַר הַהוּא לְהִיּוֹת אֲבָל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים הַמְסַפֵּר לְפִי

תנמו ואין פוננתו לשום דבר אינו אומ' אחר הנדמה אלא פאשר ראה וסברא נותנת דלא שייכא בעובדי פוכבים ע"כ: וכן הסכימו רבי' שמחה ורבי' נתן ב"ר שמעון פתבתי זה להודיעה כמה הן מקילין בעגונא הפך מדעתה שאמה מבקש לה חמרות מדומות בשמא ושמא דשמא ונדוע הוא דכל הני אשלי רברבי לאו קטלי קני באגמא גינהו ואע"פ שיש חולקים: ואני תמה איך לא נתת לב גם לדברי בן גילה המחמיר פמותה שדח' כל אלו ההיות והדמיונות והעמיד הדבר על אחת דהנה ליה לעובדי פוכבים למימר קברתי פדברי הרמב"ם ז"ל וכתב שבטל דברי הרב בעל מגיד משנה בתשובה אחרת ואף ע"ג דרבי ישעיה מטרא"ני והרב בעל תרו"מ הדשן קיימי בשטתיה ע"כ: וכבר פתבתי לו דגם הר"ן ז"ל לעשה אותו תקון וגם רבי' יצחק בר ששת ז"ל וגם הרב ז"ל עצמו פה כתב בתשובה וכדבעי למכתב: וכיון דנפל יסוד בנינו בענין וקברתי היכא דהזכיר את שמו כעובדי דילן אפי' לדעת הרב ז"ל הנה אשה זו מותר' לינשא מתוך תשובתו על פרחו ושללא בטובתו: עוד פתבת גם אמה דבעי בהאי מילתא וקברתי ז"ל ומ"מ ראינו שגדולי המורים סוברים דלפי ההלכה ועיקר השמועה דלא בעי קברתי אלא באשה עצמה ובמלחמה אבל עד אחד במלחמה או במי' שאין להם סוף אין צ"ל קברתי כמו שהוכיח הרב ר' יצחק בר ששת ז"ל והביא לסייעתא דידיה כל האחרוני' שסוברי' פן הלא הם בעצמם הרשב"א ז"ל והריב"ש ז"ל כתבו דכיון שאבות העולם סבירא להו דצ"ל וקברתי מי ערב אל לבו להתיר אשה שהיא ערוה לדעתם וכו' ע"כ: לא אליכם כל בעלי דעת משפילים וסכלים קטני' וגדולים הביטו וראו חיבוטו של האיש הלזה וליבוטו כי לא די לו מה שכתב על הר"ן ז"ל דבר שלא היה ולא נברא והפך פוננתו למלאת תאנתו אלא אף על הריב"ש ז"ל כת' להוכיח מננו האיסור בעובדי דילן מאותן דברי' שכתב על דברי הרמב"ם ז"ל והוא לא כן ידמה ולכבו אינו רוחש ולא לזה חושש ואדרב' דכת' שם בהדיא דלא בעי קברתי לדעת הרב ז"ל בכי האי גונא דידן ואמה המשיב שלא פהלכה גנובי למה לה דקא מיייתית ספינא חריפ' ופסקתיה ללישנא דיליה פאלו אין בעולם ספר מספרי' ואין מי שבא בחזרי' ועבר בין שלש בתרי': והנה גם הוא מתקן דברי הרמב"ם ז"ל דהיכא דהזכירו בשמו פהכא לא בעי קברתי וכתב שם סמוך לאותו לשון שכתבת בשמו ז"ל ואני איני חושד הרמב"ם שייצרו קברתי בכל עובדי פוכבים מל"ת דהא בגמ' דמאן איכא פי הוואי לא אמ' קברתי וכן ההוא דקאמ' ווי ליה לפרש' זריזא וכו' עד אבל דעת הרמב"ם פשאין העובדי פוכבים אומ' פלו' מת שאינו מזכירו בשמו וכו' אבל באומ' מל"ת איש פלו' מת חלילה לרב ז"ל שייצרו קברתי שהרי באותו פרק עצמו כת' פיצד משיאין ע"פ המשית לתנמו וכו' ולא הזכיר קברתי פלל וכן בכמה מקומ' בפ' ההוא ובפ' שלפניו כי הרב ז"ל אינו סובר שנאמ' בהנהו תלתא עובדי מעשה שהנה פה הנה ועשה זה החלוק עכ"ל: וכן כתב ג"כ במקום אחר אבל בשלא זכר שמו ולא הזכירו הוא חושש לדברי הרב ז"ל דבעינן קברתי אף ע"ג דכל האחרוני' ורוב הראשוני' לכלם לא בעו לה פלל ומי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשו' דבר אשר פזה בענין עגונ' וישלח לשונו בשאט בנפש פנגד המור' פדין וכהלכה גם הר"ן ז"ל אשר פתבת עליו דבר שלא אמר ולא עלה על מחשבתו אני להראותה דבריו שכתב בתשובתו גבי עובדי פוכבים מל"ת דלא אמר קברתי ז"ל ואין בזה ספק אפילו לדברי הרמב"ם ז"ל שפן כת' הוא בזה פ' אחרון מה' גרושין דכל שהוא מפירו אין צ"ל אלא מת בלב' אבל כשאינו

מפירו הוא שסבור הרב דלא סגי עד דאמ' קברתיו מפני המעשי' שפאו בגמ' בכיוצא בזה שפבלן יש בהן וקברתיו וכו' עד אלא ש"מ דנהי דמפירו סגי במת בלבד כשאינו מפירו בעי' דאמ' מת וקברתיו זהו דעתו של הרב ו"ל בזה וטעמא דמילתא דיותר אדם בקי במי שפפירו מבמי שאין מפירו היקפה כל שאמ' מת לחוד סגי אע"ג דלא אמר קברתיו ולא חיישי' דאמ' בדדמי אבל כשאינו מפירו חיישי' דאמר בדדמי לפי שאין הדברים ברורים עד דאמר קברתיו עכ"ל: וכן כתב הרמב"ם ו"ל עצמו בתשובת בעונבדא דהפירו המל"ת ולא הצריח קברתיו כמו שפירשו בדבריו אלו המפרשים ו"ל אע"פ שלא ראו תשובה זו: וידוע הוא דעם תשובתו עצמו אין צריח לדבריה' של המפרשי' ו"ל אלא להראות איך לא נתתם לב לדבריהם והייתם רוצים להחמיר על העגונה מהם: וזה לשון השאלה והתשובה שלו ששאלו אותו בענין יהודי אחד שהלה לישא וליתן פמנהגו בכפרים של עכו והלה ולא חזר ולימי' ה'לכו יהודי' מבני עכו דרף הכפר שיצא משם אמרה להם עונבד' פוכבים אחת ואנה אתם הולכי' אמרו לה לכפר פלו' אמר' להם לא תלכו מפאן לכו וחרו לבתיכם שמה יארע לכם מה שאירע ליהודי אחד שאלו אותה זה אירע לו אמר' להם יצא מעיר פלונית ללכת לעיר פלונית יצאו אחריו והרגוהו ושאלו אותה מאין תדעי' זה האיש אמרה שהיא מודעתנו ועשה מלאכותינו כשהיא בעכו וספרה להם דמותו וכאו השומעים לב"ד של עכו והשיאו את האשה ויש אצלנו מי שממחה בדבר ומביא ראיו' והנה יגיעו אל שער בית דינו של אדוננו יורנו רבינו ויקבל שכרו מהש"י: והשיב הרב ו"ל זאת האשה מותרת היא לינשא ואע"פ שלא הזכירה שמו ולא ידעה אותו בשמו כמעשה דצידון ואנטוניא: וכל אלו הדברי' חוזרי' לעיקר אחד והוא שאין מדקדקי' בעדות אשה עגונה וכל המחמיר אין רוח חכמים נוחה הימנו שעקר תקנתם בעגונה הקלו משום עיגונא דאיתת' וכתב משה בר מימון זצ"ל ע"כ: ועתה ראה גם ראה אי בעי' קברתיו בנדון שלנו דהזכירו בשמו או אם חשש הרב ו"ל לכגון אותן תואנו' שלכם: אף כי כתב דכל המחמיר אין רוח חכמי' נוחה הימנו הפך מה שרצית להוכיח מדעתו: ועתה עצתי לה לחזור בה ולומר הדרי בי ולשמור מה מלל לדברי' ב"ש חזרו ב"ה והיית מוצק ולא תירא מעלבונה של תורה אף כי הגה רואה שנפל יסוד בניינה דהא לא בעי' הכרזה לדברי הרמב"ם ו"ל דבעית להחמיר מצדה מההוא דכתב הר"ן ו"ל בשם הריט"בא ו"ל בתקון דברי הרמב"ם ו"ל ואיהו לא בעי לה אלא עיקר הדבר דהיכא דהזכירו בשמו כעונבדא דילן לא בעינו קברתיו: עוד פתבת וחרת לגרונה והפרזת על המדה באמרה דאפי' ראוהו ב"ד וכל ישראל באופן שראהו העובדי פוכבים וכו' אין ממש בעדות זו ע"כ: וכבר הארכנו והוכחנו שכל דבריה אין בהם שום ממש ולא מתנם ועממם כל סתום: ואין להן שורש ולא ענף לא קרסולים ולא פנף דאין לה בעולם השחה גדולה מהשחת העובדי פוכבים הנה דכיון דאמ' הרגו פלו' חזקה שראהו הרוג ומנפה במקום שאינו יכול לחיות או שראהו בפישה הרוג וכבר פתבנו פיצד ואין צריח לחקור עוד: ומה שכתבת דלא עדיף ממגויד איני יודע אנה אתה מוצא דמיונות אלו הנה לא אחר עובדי פוכבים הנה שראהו מגויד או צלוב אלא שנהרג שנהרגו פלוני על הדבר שכתבנו: ומה שהבאת ראיה מהמרדכי דסוף יבמו' אין משם ראיה של פלום דמלבד דהו עונבד' לחוד והאי עונבדא לחוד הנה כתב שם הדבר כמסתפק ו"ל מאן לימא לן דמל"ת ואומר מת דלא הנה צ"ל קברתיו וכבר פתבנו דנדאי לכ"ע לא בעי' לה ואפי' להרמב"ם ו"ל אם

הזכירו בשמו פְּעוּבָדָ' דילן לא בעי' לה והיינו דקאמר הַתּם הַמְרָדְכִי וְאָמַר מַת וְלֹא קָאָמַר פְּלוּ' מַת שֶׁהַזְכִּירוּ בְּשֵׁמוֹ: וּמֵאֵן לִימָא לָן אֲנִן דְּאַף הַמְרָדְכִי עֲצָמוּ לֹא ס"ל דְּהִיכָא דְהַזְכִּירוּ בְּשֵׁמוֹ לֹא בְּעִי' קְבָרְתֵּיּוּ פִּינּוּ דְלֹא אָמַר פְּלוּ' וְהַזְכִּירוּ בְּשֵׁמוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת לְעִיל בְּסִמּוּף בְּתֻשְׁבַת ר"ג ז"ל פְּלוּנִי נְהָרְג וְכוּ' וְהַדְּבֹר בְּזֵה אָבוּד זְמַן פִּי לֹא יִחְלֹק הַמְרָדְכִי עַל פֶּל הָרֵאשׁוּנִים וְהָאֲחֵרוּנִים ז"ל וְלוֹ הַנּוּחַ שְׁיִהְיֶה חוֹלֵק לֹא מִפִּי אֲנִי חַיִּים לְגַבֵּי כ"ע וְכִבְרָ פְּתַבְנוּ שְׁאָמַר הַדְּבָר פְּמִסְתַּפֵּק וְאִין לְהַנִּיחַ הַנּוֹדָי שֶׁל פְּלוּ' עֲלֵמָא וְלְהַחְזִיק בְּסַפֵּק שֶׁלוֹ כְּדִי לְהַחֲמִיר עַל עֲגוּנָה וְדְבָרִים כְּאֵלוֹ לֹא נִיתְּנוּ לִכְתָּב: עוּד פְּתַבְתָּ וְאַף עַל פִּי שְׁכַתְּבַת הַרְמַב"ם ז"ל פֶּרֶק שְׁלִישִׁי מֵהִלְכוֹת גְּרוּשִׁין שֶׁהַשּׁוֹמֵעַ מִן הָאִשָּׁה וְעָבַד מַת פְּלוּנִי מִשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִין נִזְקָקִין לְחַקוֹר אֲנָפִן הַמֵּיתָה אֲבָל אָמַר מַת פְּלוּנִי וְאֲנִי רְאִיתִי שְׁמַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִיךְ רְאִיתָ הֵיאֵךְ רְאִיתָ וְכוּ' וְאִם כֵּן נִשְׂיָא אִשָּׁה בְּעֵדוּת הַיְהוּדִי שְׁשִׁמְעַת מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְכוּ' הָא לִיתָא וְאֹמַר אֲנִי אֲדַרְבֵּה אֲפִכָא מְסַתְּבָרָא וּמִשְׁם רְאִיָּה לְאַסְוֹר דְּבִשְׁלָמָא אִם הִיָּה מְעִיד שְׁשִׁמְעַת מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים פְּלוּנִי מַת אוֹ נְהָרְג גְּרִידָא פְּדַקְאָמַר אֲבָל הַשְׁתָּא דְּפִי דְּבָרֵי וְאִמ' דְּעוֹבְדָא הִכִּי הָנֹת וְשִׂיחַת הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לֹא מְחַוְוֵר' שְׁהָרִי לֹא נִתְּבָרַךְ מְסַתְּמָא לֹא מְהַנְיָא עֵדוּת זֹו וְדְבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל כְּשִׁאָמַר הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מַת סֶתָם וְיִשְׂרָאֵל מְעִיד כֵּן מִפִּי ע"כ: וְאֹמַר אֲנִי דְאִית' וְאִיתָא וְסְבָרְתָהּ כְּלָפִי לִיָּא וְעַל בְּלִימָה תְּלִיָּא: וְלֹא דִּיָּיָה שְׁלֹא נִתְּבַנְתָּ לְכּוֹנֵנַת הָעֲנִין אֲלֵא שְׁדְּבָרֵיָה כְּסוֹתְרִין זֵה אֶת זֵה כְּלוּמַר שְׁרֵאֲיִיתָהּ סוֹתְרַת הַנְּחַתְּהָ דְאַנּוּ בְּמֵאֵי עֵסִיקֵי בְּשׁוֹאֲלֵי לְרֵאשׁוֹן וְאִין שׁוֹאֲלִין לְשׁוֹנוֹ הַמְעִיד מִפִּי וְאִתָּה אֲמַרְתָּ בְּשְׁלָמָא אִם הִיָּה אֹמַר מַת אוֹ נְהָרְג הוּא שְׁשׁוֹאֲלִין לְעַד וְאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד מִפִּי עַד: וְהוֹסַפְתָּ נְהָרְג מִדְּעַתְּהָ וְזֵה אִינוּ דְאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד הָרֵאשׁוֹן אֲלֵא כְּשִׁאָמַר מַת סֶתָם פְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שֶׁהַבֵּאתָ בְּסוּף דְּבָרֵיָה אֲבָל בְּאֹמַר נְהָרְג אִין שׁוֹאֲלִין לֹא לְרֵאשׁוֹן וְלֹא לְשֵׁנִי: וְיָדוּעַ הוּא לְכָל חַי מַדְב' דְּמַת סֶתָם הוּא סוּג לְכָל מִינֵי מֵיתוֹ' שְׁבַע עוֹלָם לְפִי שׁוֹאֲלִין לְרֵאשׁוֹן אִיךְ רְאִיתָ שְׁמַת אִם הִעִיד בְּדְבָר הַפְּרוּר כְּגוֹן שְׁאָמַר מַת עַל מִטְתּוֹ כְּדָרְךָ כָּל הָאָרְצָא אוֹ נְהָרְג אוֹ טְבַע בֵּימֵי וְרְאִיתִי בְּשַׁעֲהָ שֶׁהַשְּׁלִיכְהוּ הַיָּם לִיבְשָׁה וְקִבְרְתִי לְמֵאֵן דְּבַעֵי קְבָרְתִי וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה שֶׁהוּא דְבָר הַפְּרוּר מִשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִם לֹא הִעִיד בְּדְבָר הַפְּרוּר כְּגוֹן אוֹתָן שְׁכַתְּבַת הָרַב ז"ל אִין מִשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ אֲבָל הָעַד שְׁאָמַר שְׁמַעֲתִי שְׁמַת פְּלוּ' אִין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְכ"ש אִם אָמַר שְׁמַעֲתִי שְׁנְהָרְג אוֹ דְבָר הַפְּרוּר כִּיּוֹצֵא בּוֹ שְׂאִין שׁוֹאֲלִין שְׁאָפִי' בְּמַת סֶתָם אִין שׁוֹאֲלִין כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הָרַב ז"ל דְּאֵלוֹ הָאֹמַר פְּלוּ' הָרַג אֶת פְּלוּ' כְּלוּם שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִיךְ רְאִיתָ אוֹ אִיךְ נְהָרְג אוֹ אִם נְהָרְג בְּסִינְיָה אוֹ בְּאַרְיִדָן אוֹ אִם שְׁהָה עַד שְׁתַּצֵּא נִפְשׁוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה דְכָל אֵלוֹ דְרִישׁוֹת וְחֻקִּירוֹת נִיגְהוּ, וְכ"ש הִיכָא דְלִיתְהָ קָמֵן דְּנִשְׁאָלִים וּמְעִידִים מִפִּי דְאִין שׁוֹאֲלִין לְמַעִיד מִפִּי: וְאִין הִכִּי נְמִי שְׂאֵם הִינּוּ צְרִיכִין לְטַעַם זֵה הִנֵּה הִיתָה זֹאת הָאִשָּׁה מְוַתְרַת וּמְוַתְרַת מְטַעַם זֵה דְאִין שׁוֹאֲלִין לְעַד מִפִּי עַד אִפִּי' בְּמַת סֶתָם כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַמַּתִּיר הָרֵאשׁוֹן שְׁעַשָּׂה הַמְעַשָּׂה וְהַתִּירָה גַם מְטַעַם זֵה: אֲבָל כְּבָר כְּתַבְתִּי דְאָפִי' לְעַד הָרֵאשׁוֹן אִין שׁוֹאֲלִין כִּיּוֹצֵא בְּזֵה וְשִׁקְלוּא טִיבוּתָהּ אִף כִּי אֲפִילוֹ לְפִי סְבָרְתָהּ כְּשִׁתְּדַקְדַּק בְּעֲנִין לֹא אָמַר אֲלֵא נְהָרְג גְּרִידָא שְׁהָרְגוּ פְּלוּנִי וְלֹא אָמַר שְׁגִידוּ וְלֹא שְׁהָכָה עַל רֵאשׁוֹ אוֹ שְׁפָצְעוּ אוֹ שְׁצַלְבוּ וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה מְדְבָרִים שְׂאִין מְעִידִין עֲלֵיהֶן אֲלֵא שְׁפִלוּ' הָרְגוּ בְּפוּנִי"ל וְלֹא הוֹסִיף אֲלֵא בְּפוּנִי"ל הִגְרַע כְּחוֹ בְּעַבּוּר תּוֹסַפ' זֹו אִפִּי' לְפִי דְעַתְּהָ: וְכִבְרָ כְּתַבְתִּי דְהַעֵץ שְׁהָרְגוּ עָלָיו יוֹתֵר מוֹכֵן וְקַל לְהָרוֹג אוֹתוֹ עֲצִיו מֵהַיְבִשָּׁה לְזוּלְתוֹ כְּדִי שְׁלֹא תִדְחָה בְּהַבֵּל פֶּה כִּי שְׂאִנִּי הַיָּם לְעֲנִין זֵה מֵהַיְבִשָּׁה דְאוֹתָן תּוֹאֲנוֹת אִינּוּ אֲלֵא לְמִי שְׁרוּצָה לְעַגְן

ואינו יודע לנגן: עוד פתבת ז"ל ועוד דכל עצמה של עדות אשה או עבד או עובדי פוכבים
שאנו סומכים על דבריהם וכו' אינו אלא מטעם דמילת' דעבידא לאגלוני וכדכתב
הרמב"ם ז"ל בסוף פ'ק י"ג מגרושין עד ובדבר הזה אין אפה יכול לעמוד על בוריו וכו'
ע"כ: ומי יתן ידעתי אם אפה מבין מה שאפה מוציא בפיה פלום איפא בפה מילתא דמת
או נהרג או טבע בים וכינצא פאלו מילתא דעבידא לאגלוני אלא שאם הוא חי יבא לביתו
או ישמע שהוא חי ולפי' לא משקרי ומאי שפא הקא בעובדא דילן דלא נימא הכי שאם
הוא חי יבא לביתו או ישמע שהוא חי: וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ'ק י"ב מהלכות
גרושין ז"ל בדבר העשוי להגלות לפל שאם היה חי סופו לבא או יודע שהוא חי ע"כ:
וכן נמי כתב הסמ"ג גבי מת בעלי בדבר העשוי להגלות לפל ז"ל ואי אפשר להכחיש
ולא לטעון טענה שאם הוא חי סופו לבא או יודע שהוא חי ע"כ: וכן כתב הרב רבי שמעון
דוראן ז"ל על דברים אלו שכתבת בשם הרמב"ם ז"ל: ז"ל בכתומת דבריו בדבר העשוי
להגלות פגון זה אחיו של פלוני או פלוני מת שאם היה חי יבא ע"כ: ובמקום אחר כתב
ז"ל וגם מילתא דעבידא לאגלוני היא שאם הוא חי יבא היום או מחר דליפא למיחש
דמשקר ע"כ והריב"ש ז"ל הוסיף לומר ויש דבר שאמרו בו מילתא דעבידא לאגלוני
שאינו דבר מפני' וגם אינו נדאי שיגלה אלא שאפשי' שיגל' באי זה זמן פגון מת פלוני
שקרי אף אם חי הוא אפשר שלא יבא לעולם פי ירחיק נדוד לקצה הארץ ולא יודע אם
הוא חי אם לא אלא שאם הוא חי לא יהיה טענה למי שהעיד שמת וכמו זה אינו נאמן מן
הדין אלא מדרבנן בצרוף טעם דיוק האשה ע"כ: וכן האמת דאפי' שאפשר שלא יבא
המעיד עליו לא ידע זה אלא יאמר שאם יבא היום או מחר פדרה פל חי שיבא לביתו
ויכזיב אותי על פני ולא משק' ולפי' האמינו רבנן לאלו הפסולי' לעדות ומפני תקנ'
עגונות בצרוף דאיהו דיקא ומנסבא: ואיני יודע אנה פנה שכלה פשפת' דברים אלו ומה
שיבוש עלה שדעתה בפירוש מילת' דעבידא לאגלוני בכה"ג דילן עד שפתב' ובגדון דילן
אין אפה יכול לעמוד על בוריו: וכן לב והתבונן בהיה מילת' דא"ל מר עוקבא לרב ענן
גבי מאן יתיב בבי מרזחא ברישא פ' מציאת האשה: ומה שכתבת פי העד יכול להשמת
ולומר ראיתי שהפהו ברומח מפת אכזר ואמרתי נגזר וכו' איני יודע מאי נפק' לה מינ'
ואנה אפה מוצא אלו החלומו' פי בכל דבר שבעולם יכול להשמת בכינצא בזה ראיתי
פה וחסבת פה אף פי לא מסתיף דלפי דעתה עד מפי עד אמאי מהימן והלא יכול להשמת
ולומר פה שמעתי מפי האחר ואין לה השמטה גדולה מזו ופוק חזי מה כתב הרב רבי
דוראן בענין זה על רבינו משה מיימוני ז"ל שכתבת זה לשונו דנדאי עד המעיד דאורייתא
הוא אבל עד המעיד מפי אחרים דהשתא ליתא להה דעבידא לאגלוני דאפי' יבא
אותו שאמר עליו שמת יכול לאשתמוטי ולומר פה שמעתי מפי פלוני ואפילו יכחישנו
אותו פלוני יוכל להכחישנו ולומר מפי' שמעתי: ובזה אינו נאמן אלא מדרבנן וצדקו
דברי הרב ז"ל ע"כ: אלא דעד מפי עד הוי השמטה מעליא ואפי' הכי נאמן מדרבנן:
ואפה החלפת השטה ולא פתבת פרוזבול על השמטה: והפנה בה וסיב וכלי בה פי אין
הדבר תלוי בה: ושרי ליה מריה לפלגיא שהזקיננו להאריף באשר אין בו צורה: והנה
עלה בידינו דהשחת העובדי פוכבים הזה יש בה ממש וממש: גלוי וידוע למי ששנ'
ושימש ולדרדקי דבי רב הקורים בחומש: ואם תקניטני אומר דאפילו מי שירצה להתיר
אשה זו לינשא מטעם הטביעה בים וגליו ימצא ידיו ורגליו: פי לא התמירו חכמים בטבע

ביים שְׁמָא יֵצֵא בְּמָקוֹם אַחַר עִם הַיּוֹתוֹ דְּבַר רַחוּק כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרִיב"ש ז"ל וּלְפִי אִם נִשְׁאֵת לֹא תֵצֵא ע"כ אֵלָא בְּשִׁאֲפִשְׁר לֹא לֵצֵאת אֲבָל בְּכַגּוֹן זֶה שְׂאֵי אֲפִשְׁר לֹא גִזְרוּ: וְהָבֵי דְלֹא לֹסְיָף עֲלֵה: וְלֹא אוֹמֵר אֲפִשְׁר אֵלָא שֶׁהוּא נִמְנַע מִן הַנְּמַנְעוֹת דְּכִינּוֹן שֶׁהוּכָה מִכַּת מְנוֹת וְלִדְבָרֶיהָ דְּהֵנִי בְּמַעֲיַד שֶׁהֵנִיחוּ סִפְק חַי סִפְק מַת אִי נָמִי שְׁנִתְעַלֵּף וְטַבַּע כְּשֶׁהִפְהוּ פְּדִאמְרָתָ לְעִיל: הֵיִתְכּוֹן שְׂיֵאמְרוּ בְּזֶה רַבְּנָן שְׁמָא יֵצֵא בְּמָקוֹם אַחַר וּמִן שֶׁכָּל רֵאשׁוֹן וְנִרְאָה לְעִין וְאִישׁוֹן שְׁלֹא יִחְיֶה אֲפִילוּ רַגַע אֶחָד בְּתוֹךְ הַיָּם אֵלָא אִם עָשׂוּ לוֹ הַדְּגִים שְׂבִיִּים סְמִתְרֵי לְמַכּוֹתֵיו וְהֵרִיחוּ בְּאִפּוֹ הַבְּצָל וְזוּלְתוֹ לְעֵלּוּפוֹ: וְהֵנָּה הוֹכִיחַ עַל תַּחֲלָתוֹ סוּפוֹ: הֲלֹא יִדְעָתָ אִם לֹא שְׂמַעְתָּ פִי הַרְבֵּי הַגְּדוֹל רַבִּינוּ אֲלֵיֶעָזָר מִמִּיץ הוֹרָה לְהַתִּיר אֲשֶׁתוֹ שֶׁל טוֹבַע בְּיָם בְּלֹא שׁוּם עֵדוּת כָּלֵל אֵלָא בְּאַמְתָּלְאוֹת וְאִנְיָדְנוֹת שְׁלֹא חִזַּר לְבֵיתוֹ וְאֵע"פ שְׁלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲבָרָיו וְכֵן נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְּעַתִּי: מ"מ יִרְאָה הָאָדָם כְּפָה הָיוּ מְקוּלִין בְּעֵגּוֹנוֹת גַּם יִרְאָה הַרְוָאָה בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה שֶׁל מַעֲלָה שֶׁל רַבִּינוּ מִשְׁנֵלָם בֶּן רַבִּי קְלוּנִימוּס שְׁפָתוֹב בְּהַ מְפִינּוֹן שְׁלֹא נִשְׁמַע עָלָיו שֶׁהוּא קָיָים סוּמְכִין עַל הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִתִּירִין אוֹתָהּ מְפִנֵי תַקְנַת עֵגּוֹנוֹת וְכו' וְהַתִּיר אֶת הָאִשָּׁה לְמַעַשׂ' וְגַבְתָּ פְתוּבָתָ' וְלֹא בִקֵּשׁ לָהּ עֲלִילוֹת וְתוֹאֲנוֹת: וְכ"ש וְכ"ו בֶּן בְּנֵי שֶׁל ק"ו בְּגִדּוֹן שְׁלֵנוּ: גַּם תֵּן עֵינֵי לְבָךְ לְתִשׁוּבַת הַמּוֹרָה הַגְּדוֹל הַרְמַב"ם ז"ל אִם בִּקֵּשׁ תוֹאֲנָה לְאוֹתָהּ אִשָּׁה לֹא קִבְרָתֵיו וְלֹא דְבַר אַחַר וְלֹא שְׁאֵלוּ אוֹתָהּ עַל שׁוּם דְּבַר אֵלָא אִם הֵיִתָּה מְפָרַת אוֹתוֹ אִף כִּי גָעַר בְּאוֹתוֹ שֶׁהִיא רוֹצָה לְהַחְמִיר וְכָתַב כִּי אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָנוּ וְאִתָּה לֹא דִיִּיךְ שְׁעַבְרָתָ עַל צְנוּאָתוֹ אֵלָא שְׂרָצִיתָ לְעֵגְגָה לְדַעְתּוֹ וְלִסְבָּרָתוֹ: גַּם הָרֵא"ש ז"ל פָּתַח בְּתִשׁוּבָה שֶׁהִשִּׁיבוּ חֲכָמֵי אֲשֶׁר בְּנֵי ז"ל וְהוּא בְּכָלֵל ז"ל וְאִף אִם רַפְּיָא בְּיַד רַבִּי אֲלֵיֶעָזָר הַלּוּי הָרִי כָתַב רַבִּינוּ יוֹאֵל אָבִיו ז"ל בְּתִשׁוּבָה אַחַת דְּכָל פְּלוּגָתָ' בְּהַתִּרַת נָשִׁים יֵשׁ לִילָךְ אַחַר הַמִּיקָל וְאַחַר שְׁחַמְכֵי הַתְּלִמוּד וְהַגְּאוּנִים הַקְּלוּ מִשׁוּם תַּקְנַת עֵגּוֹנוֹת אִתָּה לְמַד לְחַכְמֵי הַדּוֹר הַזֶּה לֵצֵאת בְּעַקְבוֹתֵיהֶם ע"כ: וּמֵאֵי דְאִתִּינָא עֲלֵה דְאִתְתָּא דָּא שְׂרָיָא לִינְשָׂא לְכוּלֵי עֲלָמָא בְּהַשְׁחַת אוֹתוֹ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּלֹא שׁוּם פְּקֻפּוּק וְתוֹ לֹא מִיָּדֵי וְהַמְעַגְגָּה עֵתִיד לִיתֵן אֶת הַדִּין לְפָנָי בְּעַל הַדִּין: וְעַתָּה צְרִיךְ אֲנִי לְעַרוֹךְ לְפָנֶיךָ תוֹכְחוֹת אִף עַל חֲתִימַת דְּבָרֶיךָ ז"ל: וְהַקּוֹלֵר בְּצוּאָר הַחֲכָמִים לְמַחוֹת בְּיַד הַמַּתִּירִים בְּסִלְוֵא דְלֹא מִבַּע דְּמָא: דְּמָה לוֹ וְלְהַתִּיר מִתְחַרָּה וְהָרִי הוּא מוֹתָרָה וְדִינּוּ פְּזָקוֹן מְפָרָה וְכו' ע"כ: וְיִלְדוֹת גְּמוּרָה הֵיִתָּה בָּךְ וְלֹא כָּךְ לְמַדְךָ רַבָּךְ כִּי לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה לָךְ לְבַדְךָ וְאֵין אִתָּה כְּכֹן עֲזָאֵי שְׁכָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל כְּקִלְיַת הַשּׁוּם נִגְדָּךְ: וְאִף אִם הֵיִתָּה הַדִּין מִצְדָּךְ לֹא הֵיִתָּה לָךְ לְהוֹצִיא כָּל רוּחְךָ בְּלֹא מִשְׁקָל אִף כִּי בְּמִשְׁפָּט מְעוֹקֵל וּמְקוֹלְקָל לְהוֹכִיחַ בְּשׁוּט לְרַבְּנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר אֲשֶׁר בְּאַרְצָי הַמָּה בְּאַרְץ וּבְחַמָּה: וְאִף אִם לֹאִישׁ כְּמוֹךְ שִׁיחָךְ לֹא הֵיִתָּה לָךְ לְפָרוֹץ גְּזֵר הַמְּבֻטָּא אִף כִּי הִחַלְפָתָ הַשְּׁטָה: וְהוֹצֵאת חוֹם תַּחַת חֲטָה: וְנִעְלָמוּ מַעֲיִנֶיךָ מַעֲיִנֵי הַדִּין וְעָקְרוּ וְנוֹפוּ: מִתַּחֲלָתוֹ וְעַד סוּפוֹ: וְנִגְדִיל אֶת פִּיךָ וּמִגְבִּיר לְשׁוֹנָךְ: וְלֹא רֵאִיתָ כִּי אֲפִילוּ הַדְּלִיקוּ אֶת הַגֵּר צְרִיךְ הָאָדָם לוֹמֵר בְּבֵיתוֹ בְּנַחַת: וּגְעָרָה בּוֹ לֹא תַחַת: וְאִם קָרִיתָ לֹא שְׁנִיתָ גְּמָרָא עֲרַכִּין דְּאִמְרִינּוּ הֵתָם כִּי לֹא הֵיִתָּה בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי אֲלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְחֲבָרָיו מִי שִׁיּוּכָל לְהוֹכִיחַ: וּבִשְׂאֵט בְּנִפְשׁ וּבַגְּדֵי חוֹפֵשׁ עֲשִׂיתָ לְרַב אֲשֶׁר כְּדִין וְכַהֲלֵכ' מוֹרָה כְּזָקוֹן מְפָרָה: וְלִכְל הַרְבְּנֵי הַמַּתִּירִים כְּסוֹרֵר וּמוֹרָה: וּבְאַרְצֵי תַתְחַרָּה: אֲבָל רֹב מוֹסְרָם וְסִבְלוֹנוֹתֵיהֶם מִצִּילִין אוֹתָךְ מִהֲבָל שֶׁל פִּיהֶם: וּמוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ יִיֶסְרוּךְ מִבְּלַעֲזִיָּהֶם: וּפְקַח עֵינֶיךָ וְנִרְאָה כִּי כָּל תוֹכְחוֹתֵינוּ לְשִׁיחַתְנוּ וְהַמּוֹן מְלִינוּ לֹא יִשְׁקָלוּ כְּנֶגֶד מְלָה אַחַת וְכָלֵם כְּאַחַת מֵאֲשֶׁר דְּרַכְךָ יֵרֵט: כְּנֶגֶד הַכָּל וְהַפְּרֵט: וְאִם טוֹב וְדוּמָם וְיִחִיל: הִנֵּה לֹא יוֹשֵׁג הַמַּתְחִיל: הַמַּאֲבִיל חוֹמָה וְיִחִיל: וְאִם

תשוב וישיבוהו: ושלום רב לאהובי תורתך פנפוש: משה בכהר"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר
נ"ר: תשובה על תשובת המדונה הראשון קיד מי מחשיף עצה במלין בלי דעת: שולח
יד לשונו עד מקום שמגעת: להטיל תלשים ומום בקדושי' להכות הספים ולהרעיש
הפפתור במעשים לסתור דברי חברו ונהמתו פנהמת ים באפסי אדמות נשמעת: פאלו
אין מבין נבער כל אדם מדעת: אש הקנאו" קודח וכזבים יפית לא חשה גיב לשונו וגרונו
מלדבר עתק חבל המוסר נחק להשקותו פוס התרעלה את קנבעת: חשבת למכפת ואת
כפתת ללכוד ונלפדת לצוד ונוצדת לא נכנית בפושרין אף לא בחמין ומגדיל את פיה
לומר אין הלכ' שלישיית מכרעת: והחלפת השטה להוציא חות תחת חטה ופניה הולכי'
בקרב וכל דבריה לא חזו לבר בי רב בכל הארץ זאת מודעת: העיני בשר לה לראות כי
אין בפיה מלה קטנה או גדולה פדין וכשור' כחשכה פאורה דמית לכסו' השמש בפברה
והירח בקערה והים הגדול במגבעת: עצתי עליה פלה מדברותיה מנגעים ואהלות ודבר
גדולות ודין נשים אמולות וגטי אשה וקדושי בת ולמוד רבת יציאות השבת ואין האשה
יוצאה בטבעת ולא חמור במרדעת: ועתה יעברו דבריה לפני כבני מרון ואברא בגרון
להוכיחה תוכחת מגולה בקול המולה ולהודיעה דאין הדברים כמו שחשבת ובמקו' הראוי
לה לא ישבת: כתבת בתחלת דברי פיה וראש אמריה ו"ל הסב' שלא עלו פסקי לפני מר
לתרי טעמי באשר אמרתי אהב' מקלקלת השורה כדאמר רב פפא לא לידון איניש למאן
דרחים ליה כו' ולזאת חשבתי שישתלק כ"ת מלהוכיח בינינו משום הרחק מן הפעור
וכדאימא בירושלמי דשקלים ע"כ ואתה טעית בחשבונה דכלום תפח לה בסנדלו או נכנס
במצר שדה הקרוב לגבולו או כחש בממון שהיה לה אצלו הא לא דייניו אנו אלא דין
אשה שרצית לעגנה בדמיונות בדדמי ובמילי דכדי ולעגן אשה או להצריכ' גט בקדושי
שנתנו לפני שני אחים ולא התפרדו לא בשעת ראיה ולא בשעת העדה בב"ד בתוך כדי
דבור דרף שחוק וקלות ראש וגם היה שם שתיק' דלאחר מתן מעות ולא אמר המקדש
לי מלבד הערות אחרות שיש בגוף העדות שאינן פדאי לה: דמות היות אהיה פמוה להטו'
הדין לאהבת אדם או לשנאתו כמו שנתקלקלה שורתה והוצאת כל רוחה כפי פחה
לשנאת עמיתה: הדובר מישרי' כשמש בצהרים ברורי' ולא די לה טעיותיה ודמיונות
הבליה בכל אמריה אלא שהיית מתהלל במפת שקר ורצית להבאיש את ריחו לפני כל
יודעי דת ודין ולהתכפד בטלית שאולה עשויה מן הגרדין: אף כי אנכי לא השבתי אלא
על דבריה ודבריו בחשבי פי השאלות באו מאת שניכם ואח"כ שלחו לי לכאן לירושלם
תוב"ב כל תשובותיה ודמיונותיה וקנשי מליה באשר הארכת למענית: וכתבת עליו בלתי
ידיעתי שנית: קול ענות לזלזל בכבודו ולעגן בנות שאננו': ונתת אותו טועה ורוח רועה:
ולא חששת לעקיצתן של חכמים שתקנו תקנת עגונות: ולא ללעז המדינות שלעזו עליה
בראותן הטעות בה ואתה מגדיל פיה ומוציא דברים שפחובה הנה פועל אדם חכם להכות
את רעהו בסתר ולכתן' עליו מרירות ודבר גבורו': ולשאול מהחכמים ליסרו פאחד
הריקים יושבי קרנות ושנוקים: ולא שמת אל לבך דאולי האמת הוא בשתי ידיו או חז
ושמא תתבדה ותאחז ומי הוא זה נאי זה הוא מאשר יראת ה' בקרבו מכל חכמי הדור
ורבניו פהניו וזקניו שלא ישים אל לבו ויוכל להתאפק לכל פיוצא בזה שיהיה השקר
מכתיר האמת ומעיד על החי שהרגו המת ולא תבער בו חמתו ואש עברתו ויחוס על
עלבון תורתו: אף כי שמא ישותו פת הטועים מימיה הרעים לעגן עגונות בהזיות ודמיונות

עם כל זה גליתי בתשובתי טפח וכסיתי עשרים ומאה לבלתי ירגיש מי שפנגדך במה שכתבת עליו ותבואו לידי מחלוקת על כל אותם דבות רבות אין מספר לגדודם: ועל שקר הוצק יסוד פמו שהרצו לפני להקת קהלכם הקדוש יצ"ו בעדויו' מסונימות ומקונימו': עוד כתבת ונעצור במלין מי יוכל דלא לימרו שתיקה פהודא ואם התשובה בכל אלה שפת יתר דאין לה השגה שאין תשובת' בצדה למודי' האמת אה רואה אני דשיטפ' דאהבה עורה עיני חכמי' וכמימר' דרב פפא וכו' ע"כ: מפירך הייתי לשעבר מחסרון מוסרך עם חבירך ומדמינות שלך פי אין השתיקה פדאי לה פי אם הייתי שותק הנה אפשר לדון אותך לכף זכות פי חזרת בך ונתחרטת על מה שעבר והודית על האמת פדרכך החכמים השלמים המסלסלים התורה ואת קרנותיה מרימים מה שאין פן לומר עתה שפרצת גדר השתיקה וקיימת דמיונותיה הראשונות והוספת עליהם פהם וכהם ולא לקחת מוסר הראשונים האומרים השתיקה חצי חכמה: ומה שכתבת פי ושיטפא דאהבה עורה עיני חכמים כו': אדרבא שישפא דשנאה עורה עיני המדומים דהסומא והעור אשר לא חלק לו בפינה ואין בפיהו נכונה הוא האומר דקדושין בלא עדים הוו קידושין דכיון שנעשו בפני שני אחים הוו להו פמאן דליתנהו: גם הנה שם כמה סניפין אחרים שתיקה לאחר מתן מעות ולא אמר המקדש לי פדאמרן מלבד כמה דקדוקים אחרים שיש פעק דהין לא עוררנו עליהם יראו אותם הסומין האומרים על שמאל שהוא ימין: לא אליכם כל עוברי דרך הביטו וראו כמה גדולה טעות האיש הלזה החולק על דבר זה ומגדיל את פיו ומגביר לשונו באונו פנגד חברו החולק עמו ונמקו עמו ועתה הוסיף הקל על הקליו לומר פי האהבה עורה עיני חכמים ומי עור פמותך שלא הבנת דברי חכמים ולא באת בסודם: ומלכך אתה בודם: תיתי דאלמלא את פני הנעלה אחיך יצ"ו אני נושא ולמען החכם הנשא כה"ר שלמה קרובך אני עושה הייתי גוזר עליך ביושב חכמי זקני ונבוגי מה שזוממת לעשות לחברך הדובר אמת ומגיד מישרים שלא יהיה לה שום עסק בדיני קדושין וגטין וכיוצא בהן פי לא ידעת בטיבן ובעקריהן לקיים מה שנאמר ופעשית לו פאשר זמם בחלומותיו אשר חלם: עוד כתבת שהקפתך בחבלות תשובות שאין בהם ממש וכו' ואני אומר דכל מי שלא שנה ולא שמש ונדרדקי דבי רב הקורין בסידור ובחומש לא יעלם מהם טעיותיה והזיותיה בזה והנה פמדנן' לי שהיית נכונה בחמין ועתה אני רואה דאולי תפנה בחמי חמין ותבין בין שמאל לימין: ותשוב תראה פי כל דבריה פלין מאליהן ובלא תשוב' עליהן: עוד כתבת ואתן פלל גדול בהוראותי פי לא יעבור פי התירא בדבר של ערוה להורות הלכה למעשה אם לא על אחד משני דרכים וזה בהיות לי ראיה וטעמא להתיר אליבא דכולי עלמא: או בדרך שני דחזינא הלכה למעשה מגדולי הדור אשר היו לפנינו אליבא דמאן דמתיר ולא יחוש לדברי האוסר ואז אזילנא לקולא ובדליכ' קמן חדא משני טעמים הללו אזילנא לחומר' באשר איני פדאי להכריע בין המחברי' וכו' ע"כ: והאמת אתה בזה פי אם אין אתה פדאי להבין דבריהם איך תהיה פדאי להכריע ביניהם: גם מה שכתבת שאין אתה מורה להתיר אלא בדבר הפוסקם לכל ומותר לכל גם בזה צדקת דהלואי בדבר המותר לכ"ע תוכל למצוא הותר עם היות שהנשים הטנות לאור הלבנה לא יבצר מהן דבר זה ונדעו לעשותו ואמנם החכמים בטעם פעקר לא בשתוף השם לא יעשו פדבר הנה אלא הולכים אחר הרוב פדכתיב אחרי רבים וגו' ואחר הכרעת האחרוני' ואחרים מלבד אלה וכבר פללו

בְּזֶה כְּמִן פְּלִילִים וְכִמֹּו שְׁפֶתַב הַרְשָׁבָ"א ו"ל בְּתִשְׁבָּה ו"ל אֲבָל אִם הִיָּה רַב אֶחָד בְּמִקוֹמָם הוֹלְכִים אַחַר רַבָּם וְכו' עַד וּמִן הַדְרָה הִזָּה כָּל שְׁנֵהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם ע"פ הַלְכוֹת הַרִי"ף ו"ל וְכִמִּקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם ע"פ הַרְמַב"ם ו"ל: וְכִמִּקוֹם שֵׁישׁ שְׁנֵי פוֹסְקֵי שְׁוִין שֶׁהוֹלְכִים אַחַר הַמַּחְמִיר בְּשֵׁל תוֹרָה דְּוָקָא פְּשֵׁהוּ אֶחָד כְּנִגְדָּא אֶחָד אֲבָל אִם שְׁנַיִם הֵם כְּנִגְדָּא אֶחָד הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב וְאִם ת"ח רָאוּי לְהוֹרָא' הוּא וְרוֹאֵה דְּבָרֵי הַמֵּיִקֵּל בְּזֶה אֶפְשָׁר שְׁיַעֲשׂוּ כְּקוֹלוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְסַפִּים עִם הַמֵּיִקֵּל וְהֵם רַבִּים כְּנִגְדָּא יַחֲדָא ע"כ מְדַבְּרִין ו"ל: וּמִן הַרְאוּי הִיָּה לֵה לְפִי שְׁטַתָּה לְמַשְׁנֵה אֶת יְדִיָּה וְלֹא לְהוֹרוֹת לְאַיְסוֹ' כְּמוֹ שְׂאִין אֶתְהַ מוֹרָה לְהַתִּיר כִּי אִיָּה יִתְכַן שְׁיִהְיֶה רֹב הַמּוֹרֵי' כְּכֹלֵם מַתִּירִין וְאֶתְהַ תְּאַסֵּן' עַד שְׁיִהְיֶה דְּבָר מְוָסָפֵם וּמְוָתֵר לְכָל הִזָּה פּוֹעֵל אֲדָם חֲכָם אוֹ בַּעַר בְּתַקְנַת עֲגוּנוֹת אוֹ בְּזוּלְתוֹן: גַּם אֲנִי רוֹאֵה כִּי אֵף לְפִי שְׁטַתָּה דְּבָרֵיָּה סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה לְאַשְׁרֵי מַחְזֵה הָאֲמַת יַחְזֵה כִּי הִנֵּה עֲדוֹת שְׁנֵי אַחִים וְלֹא הַתְּפָרְדּוּ הַדְּבָר מְוָסָפֵם לְכ"ע דְּאִין בְּהַ רִיחַ עֲדוֹת כְּלָל לְכָל דְּבָר שְׁבַעוֹלָם וְאֶתְהַ מְכַרִיעַ אֶת כָּלֵם וְאוֹמֵר דְּקִדּוּשֵׁין כְּה"ג הוּוּ קִדּוּשֵׁין וְאִין בְּעוֹלָם מִי שְׂאֵמֵר זֶה וְלֹא מִי שְׂיֵאֵמ' אוֹתוֹ זוּלְתָּה: וְאַפִּי' אִי הוּוּ אֶלְעָזֵר וְאִיתְמַר וְכִינְצָא בְּהֵם אִין בְּעֲדוּתוֹן שׁוּם רִיחַ עֲדוֹ' כְּלָל וְכִדְבָעֵי' לְמַכְתָּב: וְכ"ש שְׁשִׁמְעֵנוּ מִמְּהַדוּרֵי מִיִּלֵּי שְׁהַתְּרַת לומ' לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר לֵיל שַׁבַּת כְּדִי לְהוֹלִיָּה אֶת הַקְּרוֹאִים לְחַנּוּפָה לְבֵיתָם וְהִנֵּה סְתֵרַת שְׁטַתָּה זֹאת סְתִירָה מְוָחֲלֻטָּת כִּי לֹא תִמְצָא אֶחָד מְאַלְף שְׁמַתִּיר בְּדְבָר זֶה וְכִמְעַט שְׁלֹא יִמְצָא בְּזֶה שׁוּם מַתִּיר בְּעוֹלָם וְהַדְּבוּר אֶצְלָה עִיר פְּרוּצָה אִין חוּמָה וְלֹא דִי לֵה שְׁטַעֲיַת בְּעֵיקָר הַדִּין אֶלְא שְׁעֵבְרַת עַל דְּבָרֵי עֲצָמָה בְּטַעַם זֶה וּבְטַעַם הַבָּא אַחֲרֵינוּ: וְיָדוּעַ הוּא דְּאִסוּרֵי שַׁבַּת חֲמִירֵי טְפִי וְכִדְאִיתָא פ"ק דִּיבְמוֹת: גַּם הַטַּעַם הַשְּׁנֵי הוּא דְּבָרֵי רוּחַ וְנַעֲצָם בְּלֹא מוֹחַ דְּבַכְה"ג לֹא תִמְצָא בְּאַלְף דִּינֵי' כְּהַ וּמַה תַּעֲשֶׂה בְּדִינֵים מְחַוְדְּשֵׁי' שְׁנוּפְלִים בְּכָל יוֹם וְלֹא דְּבָרוּ בְּהֵן הַתּוֹרָה בְּהֵן לְהַחְמִיר לְפִי שְׁלֹא דְּבָרוּ בְּהֵן וְצָרִיָּה הַמּוֹרָה כְּדִין וְכַהֲלָכָה לְהוֹצִיא דְּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר אֵף כִּי יֵלֵךְ אַחַר הָרֹב וְאַפִּי' בְּשֵׁל תוֹרָה: וְאֶתְהַ לֹא כֵן תִּדְמָה וְנִמְצָאוּ יְדִיָּה אֲסוּרוֹת וְנִגְלִיָּה קְשׁוּרוֹת וְאִיָּה תְּקַפְּוֹץ לְהוֹרוֹת וְתַעֲשֶׂה מִהַקְּלוֹת חֲמוּרוֹת: גַּם הַבָּאָת דְּבָרֵי הָאֲשֵׁרִי ו"ל שְׁפֶתַב דְּהִיכָא שְׁנַחֲלִקוּ שְׁנֵי גְדוּלִים בְּפֶסֶק הַלְכָה לֹא יֵאֵמֵר הַדִּינֵן אֶפְסוֹק כְּמִי שְׂאֶרְצָה וְכו': לְלֹא צְנוּרָה אֶלְא לְהוֹסִיף אֲוֹרָה לְהַגְדִּיל גּוּף הַקְּנִדְרָס וּלְבַלְבֵּל הַעֲנִין דְּמִי הֵן הַשְּׁנַיִם הַחוֹלְקִין בְּדְבָר זֶה וְאַנְחֵנוּ נֵאמֵר נַעֲשֶׂה כְּאֶחָד מֵהֵם וְהֵלֵא אִין כְּאֵן אִפִּי' אֶחָד כְּנִגְדָּא מֵאַה אוֹ אֶלְף וּמִיּוֹם שְׁנַתְנָה תוֹרָה עַד הַיּוֹם לֹא שְׁמַעֵנוּ וְאַבּוּתֵינוּ לֹא סְפָרוּ לְנוּ שֵׁישׁ לְחוּשׁ לַעֲדוֹת שְׁנֵי אַחִים וְלֹא הַתְּפָרְדּוּ וְהַעֲדוּ תוֹךְ כְּדִי דְּבוּר לְשׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם: גַּם דְּבָרֵי הַר"י קוּלוֹן ו"ל שֶׁהַבָּאָת אִין לְהֵם עֲנִין לְכָאן כְּלָל כִּי מִי הוּא זֶה הָאוֹמֵר בְּנִדּוֹן שְׁלֵנוּ קִים לָן כְּפִלוּנֵי גְאוֹן וְכִבְר הוֹדְעַתִּיָּה עֵקֶרִי הַדְּבָרִים מִפִּי גְדוּלֵי הַמּוֹרִים רֵאשׁוּנִים וְאַחֲרוּנִים וְאִין אֶתְהַ מְשִׁים לֵב וְלֹא רוּצָה לְהַתְּלַמֵּד וְעוֹשֶׂה עֲצָמָה כִּיִּדְעוּנֵי לֹא כְּשׁוֹאֵל: עוֹד כְּתִבְתָּ שְׁבָאָת לְסַקּוֹל הָאֲבָנִים וּלְבַעַר הַקּוֹצִים וְכו' וְהִנֵּה סַקְלַת הָאֲבָנִים וּנְתַתֵּם בְּחִדָּר מְשַׁכְּבָה וְעַל מְטַתָּה וּבִיעֲרַת הַקּוֹצִים בְּגִדְשָׁה וּבְקִמְתָּה וּפְתַחַת בְּשׁוּר וְסִימַתָּ בְּבוּר נְכֻסְתָּ בְּקִדּוּשֵׁין בְּשְׁנֵי אַחִים וְיָצָאת בְּקִדּוּשֵׁין בְּעַד אֶחָד וְקוֹרִין לְכִיּוֹצָא בְּזֶה הַמְּדַבְּרִים הַמְּשָׂא וּמִתָּן הַמְּתוּחֲבֵל דִּידוּעַ הוּא דְּעֲדוֹת שְׁנֵי אַחִים אִין בְּעוֹלָם מִי שְׂיֵאֵמֵר שֵׁישׁ לְחוּשׁ לְהֵם כְּלָל וְאַמְנָם בְּקִדּוּשֵׁין בְּעַד אֶחָד הַרַא"ם ו"ל חוּשׁ לְהֵן וְכִמֹּו שְׁפֶתוּב בְּשִׁמוּ בְּסִמ"ג הַפָּה מְכָל הַרַאשׁוּנִים וְהָאֲחֲרוּנִים: וְכִבְר כְּתִבְתִּי בְּתִשְׁבָּתֵי דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א ו"ל שְׁפֶתַב בְּתִשְׁבָּה לְתַלְמִיד אֶחָד שְׂרָצָה לְסַמּוּךָ עַל הַכְּתוּב בְּסִפֵּר הַמְּצוֹת בְּקִדּוּשֵׁי עַד אֶחָד ו"ל: וּמַה שְׁבָאָת לְסַמּוּךָ עַל מַה

שמצאת בספר המצות מי סנו הלכות גדולות והרי"ף ו"ל והרמב"ם ו"ל וכל הגאונים וכל חכמי האחרונים שאמה מראה עצמה פאיש אמת ומחמיר יותר מכל אלו ומכל אשר נהגו בכל הארצות לסמוך על שטת פשיטות מה שנאמר בזה בגמ' דהא רב ושמואל ובי דינא רבה ורב נחמן ורב פהנא דאמרי דאין חוששין לקדושיו אפי' שניהם מודים וכו' עד ושטה זו פשוטה בכל התלמוד שאין דבר של ערנה פחות משנים וכו' וחתם תשובתו על שטה זו הנה לי לפרש בשוטים כאשר ייסר איש את השוטים ועל כל קוץ וקוץ להפוח אותה בקוצים: רק מוסרי וסליותה מצילין אותה גם מגודל לבב אינה מפיר לבכה השוכב וכו' ע"כ: והרב רבי דיראן אחרון האחרונים ו"ל הביא תשובה זו בתשובותיו וכתב שם דנראה משם כי המקדש היה טוען כי בפני שני עדים קדשה אבל לא העיד בזה בב"ד כי אם עד אחד והתירה הרב משום דאין דבר של ערנה בפחות משנים ואפילו שניהם מודים וכו' ושבח את דבריו של הרב ו"ל וכתב עליו בנות ישראל אל הרב הגדול בכינה וכו' והנה היא פתובה בתשובתי והוא עושה עצמו פאלו לא ראה אותה ולפי' חזרתי לכתבה בכאן: ואם זה כתב הרב הגדול ו"ל בהלכה למעשה בעד אחד מה יאמר בעדות שני אחים דאין שם שום עדות פלל אלא פקדושין בלא עדים והיא אינה מודה שקבלה הפרוטה פקדושין וכה נראה בפירוש מדבריה שחזרה ואמרה אחר כה תן לי שתי פרוטו' ואתקדש לה כמו שכתוב בטופס העדות: וכבר כתבתי בתשובה הראשונה שגם רבי גרשום מאור הגולה ו"ל והגאונים ו"ל כתבו כה גם ר"ח ו"ל ורש"י ו"ל וכל האחרונים וכמו שהעיד עליהם הרשב"א ו"ל בתשובה דלעיל: ומה יענו שפתי ויכתבו אצבעותי בדבר זה יותר ממה שכתבתי ועודך מחזיק בה עוד כתבת מנא לה דמבטלי קלא וכו' ע"כ: מריה דאברהם מה טיבו של זה האיש דלקחתו לו לא חייש ואינו מתבייש לומר עלי דבר שלא אמרתי ומה שאמרתי הוא דאין שם קול פלל לא מיניה ולא מקצתיה וצריף שיוחזק בבית ולא הוחזק אלא דבר המבטלו דהיינו שנתקדש' בפני שני אחים ואפילו למאן דאמר לא מבטלי קלא בכה"ג מבטלי ומבטלי וכתבתי שם פל דבר בשם אומר: ואם דפקתה בהלת הקנטור ולא הבנת הדברים תראם למי שיפרשם לה: ועוד אדתאמר לי מנא לה דמבטלי קלא תאמר זה להרב הגדול הרמב"ע שכתב בחתימת דבריו ו"ל וכן הלכה דמבטלי קלא ולמה לא תשאל לו מנא לה אף כי הביא פמה ראיות לדבריו וכן הרב רבי אשר והרבה מן הראשונים והאחרונים ואנן לאו להכי נחיתנא: והבו ליה אפריון למר יהודה שלמד אותי איף הייתי צריף לומר ו"ל דהכי איבעיא לה למימר אפי' למאן דאמר מבטלים קלא ונקא שבאו ואמרו שהוא שקר לגמרי עד כאן: וזה שקר לגמרי שאותו לשון הוא דברי המפרש או המחבר בעצמו והיכי שייף לומר דהכי איבעיא לה למימר ואיבעיא לה אמה למימר הכי איבעיא ליה: ואם הדברים מפורשים שם פשמש בחצי השמים למי שיחלוץ מתאנת הקנטור והקנאה והנצוח: עוד נתחבטת ונתלבטת בענין האמתלאה ואמרת ו"ל ואתה דנתגי פתינוקות של בית רבן וכו' ואתה הוא שדנת את עצמה כי פכחה אז פחה עתה ועל השמועה הוספת באמרה אין קרוי אמתלאה אלא ביצא עליה קול שהיה בתנאי או ספק קרוב לו ספק קרוב לה ובכל אלו הספקות אפשר דלא הוו קידושין מעולם פלל ובכה"ג קרוי אמתלאה אף בנידון דילן קדושי ודאי הוו אלא בשביל שהיו בפני שני אחים ויש אומרים עדותן בטלה לגמרי והיכא דאיכא דלא סברי הכי וכ"ש דרבני שפירא חלוקין בהדיא בזה להכי איכא למימר פאלו אמתחזק בבי דינא

בלא אמתלאה עד והואיל בגדון דילן איכא פלוגתא שינה חשד ורנון לבית דין ע"כ: ומי
יתן ידעתי אם אתה מבין מה שפותרין אצבעותיה חדא דכתבת דאיכא דלא סברי הכי
אלא דחיישי לקדושיה וכבר כתבתי דאין בעולם מי שאומר דחיישי לקדושי שני אחים
שהם ראשון בראשון זולתה ולינא בהא פלוגתא כלל: ועוד דהאי קלא לא אתחזק בבי
דינא כלל ומאי דאתחזק בבי דינא הוא שנתקדש לפני שני אחים ובשתיקה דלאחר מתן
מעוה וזולתה: ועוד דאין לה בעולם אמתלאה גדולה מזו דקדושין על תנאי דאמרת
אדרבה דע"כ דהווי קדושי ודאי אלא שהיו על תנאי אבל קדושין בפני שני אחים אין שם
ריח קדושין כלל אלא פקדושין שלא בעדים פדאמרן: הלא תראה דאפ"י קדושין
שנתנו לפני עד אחד יש מן המפרשים שכתבו שנקרא קול ושוברו עמו וכמו שכתוב
במרדכי פרק האומר וכ"ש וכ"ש בשני אחים דהני קול ושוברו עמו דליכא מאן דאמר
קדושין בשני אחים הווי קדושין ואין בעולם מי שאומר זה זולתה: ומה שכתבת דרבני
שפירא היו חולקין על הרמנ"ע בעדות קרובים כבר כתבנו דהיינו בקרובים דרבנן
וכהיא פלוגתא דאיתיה המרדכי ו"ל בפר' האומר והיא פלוגתא היא היא גופה פלוגתא
דהרמנ"ע עם רבני שפיר"א ו"ל שם פתב גאון בתשובה כל הני פסולי עדות דרבנן פגון
הרועין והגבאין והמוכסין אם קדש בפניהם אפילו שניהם מודים לא תפסי בהו קדושי'
כלל ואין צרי' ממנו גט דכל המקדש אדעת' דרבנן מקדש ואפקעי' רבנן לקדושיה מניה:
ורב אחא משבחא פתב דצריכה גט מהא דגרסינן נראין דברי טרפון בשן ועין ודברי
עקיבא בשאר איברים הואיל ומדרש חכמים הוא ורב רבא אמרי אם פן קרובים נמי
מדרש חכמים הוא דכתיב לא יומתו אבות על בנים לא יומתו בעדות בנים ומסתברא וכו'
והנה רואה דאפ"י בפסולי עדות דרבנן יש מן הגאונים שכתבו דלא תפסי קדושין ואפ"י
ששניהם מודים ונדחו דברי האומר מדרש חכמים הוא מעדות קרובים דע"כ לא חיישינן
לעדוהו ואפ"י באו ממדרש חכמים וזה דבר מוסכם לכלם דליפלוג ולתני בדידיה ואין
בזה שום ספק לשום אדם בעולם זולתה: ואם במפורשות מפורשות לתינוקות אתה
מכחיש ומכסה אור השמש בעת צהרים מה תעשה בסתומות: ועתה אומר שצדק מאמר
החכם שחשבנו שסכל הבנתו באמרו לא תפאר האדם בכסוי סמיכתו פי אם בחכמתו
ובינתו וביושר סברתו בהוראתו: ואשרי המדבר על און שומעת ועל נפש יודעת גם
בשתיקה דלאחר מתן מעוה כתבתי לה מה שיש בו די ודברי הראשונים והספמת
האחרונים וגם דברי רבינו יצחק בר ששת זכרוננו לברכה שהאריה בתשובתי והוציא
הדין לאור ואתה עושה את עצמה פמתנפר ואת דברי לא תפיר: וכל שכן שכתבת עתה
פי רוב הגאונים סברי בהפך ולימה דלא יחלקו הגאונים על תלמוד ערוה יהי מפירו
ברוה: והנה לה לזכור אפ"י דברי אחד מהם ולא לרמות השומעים במילי דכדי: ומה
שכתבת דבאמר ארסתיך לא בעי למימר לי דאיכא הך ידים מנפחות טובא עד פאן:
הידיים המוכחות שבכאן הם ידיך ומעשה אצבעותיה המוכיחי' כי אין זה מקומה ושקר
יענו שפתיך: ואתה לא עמדת על דברי הרב רבינו אשר זכרוננו לברכה שכתב בתשובה
בשם הרבינו יצחק זכרוננו לברכה שכתב שם דאף למאן דאית ליה בגדרים ידים שאינן
מנפחות הויין ידים מודה בקדושין שאם אמר מקודשת ולא אמר לי דלא הויין קדושין
משום דלא הוי הוכחה כלל וכו' עד פאן: וכל שכן בארסתיך דלא הוי הוכחה אפ"י למאן
דאמר בשאינן מוכיחות הויין ידים: עוד כתבת דארסתיך הוי כאלו אמר לי דהרי ארסתיך

רוצה לומר שאני מארס אותך ואין זה דומה לאומר הרי את מקודשת עד כאן: מה אדבר ואומר לי אחר שפבר פתבתי שם הדברים בפירוש ואתה עתה גורם לי לחזור על הראשונות שפתבתי: דגדולי החכמים בעלי הוראה הוכיחו דבעינן לומר מקודשת לי מהפכתוב שאמר וארסתיך לי באמונה דאי הנה משמע הפכתוב וארסתיך היינו לי לא הנה פכתוב הפכתוב לי אלא דנארסתיך הוא הוא המארס אבל לא זכר למי לפיכך צריך לומר לי וכן הרי את מקודשת הרי את מקודשת באלו המעות שאני נותן לך כי הוא הנותן אבל לא משמע למי עד דאמר לי: גם חזרת לדקדק בענין האמתלאה ובענין רבני שפירא החוששים לעדות קרובים פבר פתבתי לל פעמים שלש דלא מיירי אלא בקרובים דרבנן ולא בקרובים דאוריין' פשני אחים דהוו ראשון בראשון דרבני שפירא לא ירדה עליהם תורה אחרת מן השמים לחוש לעדו' שני אחים דהלכה פסוקה פשוטה כביעתא בכוחתא דאין דבר של ערוה בפחו' משני' והכא ליכא אפי' אחד גם הלכה פסוקה לכ"ע דנמצא אחד מן העדים קרוב או פסול אפי' הן מאה עדות כולן בטלה ואין מקיימין העדות בשאר: ואם לא פירשו דבריהם וכתבו קרובים סתם ולא כתבו קרובים דרבנן לא עלה על דעתם שהיה עולה על דעת שום אדם לעולם לומר דיש לחוש לעדות שני אחים כמו שעלה על דעתך ולא ראו אותך בחלום להשמר משטתך וכ"ש שלא נמצא עיקר דבריהם לראות יסוד הדברים ומעשה שהיה כיצד היה: גם פתבת על דברי האשרי ז"ל שפתבתי עליך שלא הבנת דבריו באמרי ודקדק מכאן דהשתא לפי דברי האשרי ז"ל שפבר שפך יצא הקול וכו' וכתבת ז"ל ועל זה כתב כ"ת ותמיה לי טובא איך עלה על דעתו לומר דקול שיצא ושוכרו עמו דלא בטל קלא וזה לא נמצא לשום אדם שיאמר כן ובודאי לא ירד לדעת האשרי ז"ל ע"כ דברי שהבאת: ואתה עתה פרצת גדר המוסר ואמרת ז"ל דמן התמה שלא ירדת אפי' לדעתי ונהרי בדרך קושיא היו דמשמ' מדברי האשרי שפך יצא הקול באמתלאה וא"כ הנה ליה קול ושוכרו עמו ולמה אמר ליה לאו כל כמינה דמחזקת אמתלאה ועל זה פרשתי וכו' עד כאן: ואלו לא פתבת אפי' לא היה עליך אשם כי אתה אין אתה מבין מה שאמרת ואמר ולא תורד לסוף דעתך ואיך ירדו אחרים אבל עתה שפתבת אפי' וכו' הלא פרצת גדר המוסר אחר שידעת כי לא לאיש כמוך שיתחך ולדומה לך אמרת: גם פתבת הדברים בקונצר כדי שלא ירגיש אדם בטעותך ותבהיל השומעים באמרה ולא ירדת אפי' לדעתי ולפי' אני צריך לכתוב לשון הרא"ש ז"ל ולשונה עליו להראות לכל פותח ספר שאין אתה מבין בדבריו בין השמאל לימין: וז"ל האשרי ז"ל בפסקיו בההוא עובדא דפר' המגרש דההוא דנפק עליה דאיקדשא לבר בי רב ואתא רב חמא לאבוהא ואמר ליה אימא לי גופא דעובדא היכי הנה אמר ליה על תנאי קדש אדעתא דלא אזיל לבי חזנאי ואזיל פלומר ברר לפניו שפך יצא הקול בעיר אמר ליה פניו דבעידנא דהנאי קלא לא הנאי אמתלאה לאו כמינה דמחזקת אמתלאה ע"כ דברי האשרי ז"ל: וכתבת ודקדקת מכאן ז"ל דהשתא לפי דברי האשרי שאומר שפבר שפך יצא הקול אם כן הנה ליה קול ושוכרו עמו ואמאי השיב רב חמא לאו כל כמינה דמחזקת אמתלאה וכו' ע"כ דבריה: ונהבאת דבריו ז"ל ראיה לטעותך ואם זינך עלך ספרך פאן נאני תמהתי עליך איך עלה על דעתך לומר דקול שיצא ושוכרו עמו לא מבטל קלא וזה לא נמצא לשום אדם שיאמר כן לא האשרי ולא זולתו ובודאי דלא ירדת לסוף דעת האשרי ז"ל דהא לא ברר השוכר אלא אפנה עתה ולאו פל כמינה להחזיק אותו ע"כ דברי שם:

ועתה חזרת להקל טעויותי לפי דעתך ולומר שלא אמרת כן אלא דרך קושיא עליו
דמשמע כן מדבריו ואם תולדה זו פונקת בדבריו ולא יתחייב כן מדבריו מה לי אם
הוצאת אותה תולדה דרך הנחה להסתייע מינה או להקשו' עליה אטו לפי שברר אבנה
לפניו שפך יצא הקול יתחייב מדברי האשרי שיצא הקול ושוכרו עמו וכבר פרשתי שם
הדברים באר היטב ואמרתי דאין לה מבוא בדבריו ולא אל אצא דברים שפתבת עליו
כלל לא בדרך הנחה ולא בדרך קושיא כמו שגלוי לכל מי שיש לו קצת הבנה בדרך של
מושפל דאמתן דברים שפתבת עליו אין בהם שום ממש: עוד חזרת לקנטר בגדון האחר
של נהרג בים וקראת על עצמה ושחתת דבריה הנעימי' וכו' ושכחת פסוק כי נעים כי
תשמרם בבטנה ואחר שבררנו לה כל כן הדברים באר היטב איני יודע מה פה יש לה
לדבר עוד בדרך ולחזור ולקנטר בדרך הפרור: עוד פתבת פי נראו בעיניך תשובות
הר"ר אליה קפשאל"י פלאי פלאות וכו' אטו ספיקא איפא בהכי ומה לתבן את הבר
והשלם את הנשפר: וכל מי שיעמך על דבריה ודבריו איך לא יראה בדבריו פלאו' חכמה
בערה דבריה ושני מיני הויכוח והציור אין ביניהם הדמו' ורחוקים זה מזה כרחוק האמת
מן השקר ירגיש בהן מי שעניי שכלו כהות לבנות והקטני' והבנות גם פתבת פי קדמת
לברוח מפני וכו' פי סתירת דברי כ"ת תמוהים לרוב אשרי בקיצור למען תדע כי תורה
לאו דידך היא פלה גם שם גם ישיש בנו וכו' ע"כ דברי פיך: ובנדאי דהדין עמה שנתבאת
לברוח פי מי גלה מצפוני דמיונותיה והזיותיה כמוני אבל משום האשה עגונה כל ימיה
פדי למלאות תאנתה ורצון קנאתה ואש באיש חבתה: ומה שפתבת בסתירת החכמים
תהנה בראיות ברורות וכו' כמה ברורות הן לשלמי הדעות המודים על האמת ואין מעידין
על הסי שהרגו המת: ודבר נבואו' שפתבת וכו' המשא הנה עליה ועל חלומותיה אשר
חלמת שאתה מעתיק לשון הספרי' ללא ענין: ועושה מן ההעדר קנין: ועל התהו' סוד
הבנין: ואין בפיך נכונה בכל ענין וענין: שחלקת על בעל מחלוקת ואפי' במקרה כמו
שיראה הראיה והרבים שפתבת שיש עמה ידעתי בני ידעתי פי הם שני רבותיה או
חבריה המתזיקי' בידיה אשר שלחת עם תשובותיה את תשובותיהן להתפאר בהן בראש
הומיות ולרמות בהן את הבריות והלא ידעת שפכר עמדותי עליהן: ואמנם דברי החכם
השלם כמהר"ר רבינו ז"ל הגדול שבהן ראיתי שפטר כל הזיותיה ודמיונותיה והעמיד
הדבר על אחת שצריה העובדי כוכבים לומר קברתי פדעת הרמב"ם ז"ל והנה פכר
שלחתי לו תשובתי על דבריו סמוך לפטירתו ז"ל ודברי כל הגדולי' המפרשי' דברי הרב
הנז' דהיכא דהפירו העובדי כוכבים או זכר שמו לא בעי קברתי וגם תשובת הרמב"ם
ז"ל עצמו שכת' כן בפ' והתתי את האש' מתוך תשובתו פאמור בהכרח הגמור: וחלילה
לו שלא להודות על האמת ולבקש עקיפין כמותה: ואמנם מסייעה השני עליו נאמ' מסייע
אין בו ממש וכבר סתרת כל דבריו סתיר' מוחלטת בפל מפל כל והרחבתי שם הביאור
יותר מהתשובה שהשבתתי לה הלא המה בעירה ביד חבירה תעמוד עליהם אם תרצה: גם
אני רואה ממה שלא שלחת הספמתן עמה אלא בענין הנהרג ולא בענין הקדושים בשני
אחים ודאי דלא הספימו עמה ועוד מתזיק בה פנגד כל חכמי הגלות אשר היו מקדמת
דנא ואשר הם חיים עונה: עוד פתבת ז"ל והנה יצאת לחלק בדברי הרמב"ם ז"ל דמת
סתם יותר יש לחוש לו לדדמי דמת סתם הוא סוג לכל המיתות ואני בענייני ו"ו קטיעא
אני רואה בסוג זה דפשיטא דכל אפיסת הדברים ואפילו פלום שייכא בהו לשון מיתה

מ"מ לא ימצא במקרא מת אלא במת על מטתו וכן בלשון בני אדם וכו' עד נהרי הדברים בהפך מן הפשוט לכ"ת מן הקצה אל הקצה וכו' עד אבל בדאיכא בדדמי ידוע מצריף הרב שיאמר קברתי עד ומעכשיו נמצינו למדין דהיכא דאיכא תמן בדדמי ידוע אע"ג דהזכירו העד בשמו בפ"י תלי דאמר בדדמי ע"כ: אם הנה לה דרף ארץ לא הנה לה לעורר דבר זה ולא לזפור אותו אחר שטעית בו ולא הבנת בדבריו בין ימינה לשמאלה: והעבודה אסור לראות דברים פאלו כ"ש להשיב עליהם אלא שהכריח הריקות הכריחני להשיב עליהן: והנה טעית במציאות בדבר שלא יטעו הנשים והקטנים: ואחזר על הראשונה ואומר שפכר כתבתי לה דמת סתם הוא אא לכל מיני מיתות שפעולם ואע"פ שעל הרוב יאמר על מת על מטתו לפי שרוב המתים מתים על מטתם מ"מ יש תחת זה הסוג כמה מיני מיתות אחרות ולפי' שואלין לעד הראשון פשאמ' מת פלוני ואני ראיתי שמת היא ראתי ונדעת שמת אם העיד בדבר הברור פגון מת על מטתו או שהרגוהו לסטי' או טבע בים ראיתי פשעלה מן הים וקברתי למאן דבעי לה משיאין את אשתו ואם העיד בדבר שרובן למיתה פגון טבע בים סתם או שנפל לגוב אריו' או שראוהו צלוב אין משיאין את אשתו דשא לא מת ונדקמה לו שמת: וידוע הוא דזה החלוק לא תוכל לעשותו אלא במת סתם שהוא סוג פדאמרן: אבל פשיאמר נהרג ותשאאל אותו פלום יוכל לומר מת על מטתו או נפל לגוב אריות או אחת משאר מיתות אחרות וכיוצא בהן: גם באומר טבע בים ותשאאל אותו היכול לומר' מת על מטתו או נפל לגוב אריות וכיוצא בזה וכן בכלם הא אינו יכול לומר זה אלא במת סתם שהוא סוג פדאמרן: והראיה מדבריו ז"ל במקום עצמו שבאמור העד הראשון מת יכול להיות בדבר הברור ושאינו ברור דכל שאר המיתות נכנסין תחת סוג זה: והנה אתה פותב הדברי' ואין אתה מרגיש בטעותך אף פי תגביר לשונה לומר נהרי הדברים בהפך מן הקצה אל הקצה: ומה שפכתב ז"ל כי לא ימצא במקרא ששאמר לשון מיתה סתם אלא במת על מטתו וזה דבר ידוע למודים על האמת ע"כ: תמה אני איך תכתוב דברים פאלו ולא תחוש לרואים ולמה לא הלכת אצל מלמדי תינוקות ללמוד מהן כי לא דברת נכונה והנה פפרשת המבול מפל אשר פחרבה מתו וימת נדב ואביהוא אחרי מות שני בני אהרן: בפביאים וישמע פן שאול פי מת אבנר בגלית פי מת גבורם: וגם אוריה החתי מת פי מת אוריה אמנון לבדו מת על אמנון פי מת וכאלה רבי' אין מספ': ושרי ליה מריה לפלניא שהזקיננו להתעסק בדברים פאלו: ומה שפכתב דאפיל' בשהזכיר שמו בעי הרמב"ם ז"ל קברתי שקר גמור ינוב פיה ובוקי סריקי אתה תולה בדבריו דלא בעי קברתי אלא היכא דלא הפירו או לא הזכיר שמו מה שאין פאן דהזכיר שמו והליכתו דאפיל' הנה העד הראשון קמן דנשאילה לא הנה שילי' ליה כ"ש דהני עד האומ' שמעתי אף פי הרב ז"ל מחמיר בזה יותר מרוב המפרשים המחברים בכלם דלא בעו קברתי פלל: פלל וכבר פכתבתי לה דברי פל אותן הגדולים שפירשו דבריו פה דהיכא דהזכיר שמו לא בעי הרב קברתי וכתבתי לה דברי רבי' ישעיה מטרני ז"ל ודברי הר"ן ז"ל שפכתב פה בתשובה: ודברי רבי' יצחק בר ששת ז"ל ובעל המגיד וזולתו שפירשו דבריו פה: גם פכתבתי לה תשובת הרב ז"ל עצמו שכת' פה בפ"י ובברור גבי עדות עובדי פוכבים המשיתה לפי תנמה הרגו לסטי' את יהודי שהיתה מפרת אותו: ואתה עושה עצמה פמי שלא ראה פל זה: ותימה גדול איך ראית פל פה הדברי' ברורים ועודך מחזיק בדמיונותיה: ומה שפכתב' דהיכא דאיכא בדדמי ידוע

אע"ג דהזכירו בשמו בעי הרמב"ם ו"ל קברתיו וכו' ע"כ: הַבְּדָדְמִי הַיְדוּעַ הֵם דְּמִיּוֹנוֹתֶיךָ
וְהַבְּדָדְמִי שֶׁלָּךְ דְּכָל דְּבָרֶיךָ הֵם בְּדָדְמִי בְּכַח הַמְדָמָה: אֲבָל מֵהַ יְקוּוּ מִמֶּךָ הַמְקַנְוִי אַחַר שֶׁכָּתַב
בְּתִשְׁבֻּתָּךְ עַל לְשׁוֹן זֶה שֶׁל הַרְמַבְ"ם ו"ל ו"ל הָרִי שֶׁסּוֹבֵר דְאַפִּי עַד אַח' כְּשֶׁר שֶׁהַעִיד מֵת
פְּלוּ אִפִּי עַל מִטְתּוֹ שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְחִיָּשִׁינּוּ לְדָדְמִי ע"כ: הַבֵּיטוּ וְרֵאוּ בְּמִדְוָמָה הַזֶּה אִם
הוּא מִבּוֹן בְּדָבְרוֹ הַרְמַבְ"ם ו"ל בֵּין שְׂמַאֵל לְיָמִין דָּאִם בְּמִי שֶׁמְעִידִין עָלָיו שְׂמַת עַל מִטְתּוֹ
חִיָּשִׁי לְדָדְמִי לְדַעְתּוֹ אִם יֵשׁ לָּהּ דְבָר בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא תַחֲוֹשׁ לוֹ לְדָדְמִי: וְהִנֵּה הַדִּין עִמּוֹ לְדַעְתּוֹ
הַמְדוּמָה לְחֹשׁ לְכָל דְבָר לְבְדָדְמִי וְלִכְתּוֹב כָּל אוֹתָן הַזְיוֹת וְשִׁבּוּשִׁים שֶׁכָּתַב: וּמִי יִתֵּן יְדַעְתִּי
אֲנִי מֵצָא שְׁבוּשׁ זֶה בְּדָבְרֵי הַרְמַבְ"ם ו"ל אוֹ בְּדָבְרֵי זִוְלָתוֹ וּמִי לְמַדּוֹ אוֹתוֹ: וּמֵהַ בְּדָדְמִי
שֶׁיִּיךְ בְּאוֹמֵר מֵת עַל מִטְתּוֹ וּכְבָר הוֹכַחְתִּיו עַל דְבָר זֶה וְעוֹדְנוּ מַחְזִיק בְּשִׁטְתּוֹ: וְאַמְנֵם
בְּנִקְשָׁר בְּשִׁלְשָׁלוֹת בְּתוֹךְ הַסְפִּינָה כְּפִי הַנִּרְאָה לֹא שֶׁמַּעֲתָ הַדְּבָרִים כְּהַנְיָתוֹ וְעַקְרָן שֶׁל
דְבָרִים כִּי הַיּוֹם קָרוֹב לְשִׁשָּׁה אוֹ שִׁבְעָה שָׁנִים שֶׁלַח הַרְבֵּ רַבִּי אֱלִיָּה יצ"ו לְרֵאוֹת אֵת דַּעְתִּי
בְּדָבָר זֶה וְאַנִּי כְּתַבְתִּי לוֹ אִזְ דָּאִין וְלֹא וְרַפְיָא בְּיַדִּי וְלֹא אֲכַנְסִי עֲצָמֵי בְּזֶה לֹא בְּעוֹבֵי הַקּוֹרָה
וְלֹא בְּשִׁבְאָ מְפִשׁוּרָא אֲבָל אִם נִסְתִּי' הַדְּבָר לְפָנֶיךָ וּבְכָרְט אִם יִהְיֶה שֵׁם חָכָם אַחַר מַתִּיר
כְּמוֹתָךְ הַנִּרְאָה בְּעִינֶיךָ עֲשֵׂה וּכְפִי הַנִּרְאָה שֶׁחֲשַׁשׁ גַּם הוּא לְדַעְתִּי וְלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וְהַנְעֲרָה
נְשִׁתְמָדָה וְהַלְוֵאִי שֶׁהִיָּה מַתִּיר אוֹתָהּ וְסוֹמָךְ עַל דַּעְתּוֹ וְלֹא הִיָּה שֵׁת לְבוֹ דַּעְתִּי: וּבְכָרְט אִם
הִיָּה חָכָם אַחַר אוֹ חָכְמִים אַחֲרִים מַתִּירִים כְּמוֹתוֹ: הֲלֹא תִרְאָה כִּי הָרַב כְּמַהר"ר יַעֲקֹב בִּי
רַב ו"ל הוֹרָה בְּהַ לְהַתִּיר בְּתִשְׁבּוּבָה: בְּחִי רֵאשִׁי כִּי נִרְאוּ דְבָרֵינוּ בְּעִינֵי וְאֵע"פ שֶׁהִיוּ הַפֶּךָ
הַסְפִּמְתִּי וְדַעְתִּי: וְאִיךָ הִיִּיתִי אֲנִי קוֹבֵל עָלָיו וְגוֹעֵר בּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ אַחַר שֶׁהִרְשִׁיתִּי לַעֲשׂוֹ
כְּפִי מֵהַ שִׁירָאוֹ אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם: וּמֵהַ שֶׁכָּתַב עַל חֲבֵרָךְ אֲשֶׁר הוֹרָה כְּדִין וְכִשְׁוֹרָה כִּי מַעַת'
יֵשׁ לָּךְ פְּתַחוֹן פֶּה עָלָיו וכו': וּמִי יוֹדַע מֵהַ שֶׁעֲשׂוֹת לוֹ יוֹתֵר מִמֶּךָ כִּי מַעִיד אֲנִי עָלֶי שָׁמַיִם
וְאַרְצִי שֶׁהָרִי אֲנִי כְּבֹן שְׁבַעִי וְחֲמַשׁ שָׁנָה וְלֹא רֵאשִׁי מַעוֹלָם מִי שֶׁכָּתַב עַל חֲבֵרוֹ מֵהַ שֶׁכָּתַבְתָּ
בְּלִיתִי דַּעְתּוֹ וכו"ש בְּמַקּוֹם שֶׁהָדִין עִמּוֹ: וְגַם עֲתָה חֲתַמְתָּ דְבָרֶיךָ וְכָתַבְתָּ עָלָיו שֶׁהַתִּיר אֵת
אֲשֶׁר שׁוּמְעוֹ תַצְלִנָּה אֲזַנָּיו: וְעָלֶיךָ הַמַּשָּׂא הַזֶּה שֶׁכָּל הַרוֹאֵה דְבָרֶיךָ תִּכְהַיְנָה עֵינָיו וְשׁוּמְעֵם
תַצְלִנָּה שְׁמֵי אֲזַנָּיו וְיִתְבַטְּלוּ כָּל חוּשָׁיו וְתִמְקַהֲנָה שִׁינָיו כִּי הִפְכוּ בְיוֹם קָרֵב וְלֹא חָזוּ לְבַר
בִּי רַב: וְאִין לְהַאַרְיָךְ בְּמַפְנֵרְסָמוֹת: עוֹד כָּתַבְתָּ בְּעֵנֶן הָאֵשׁ הַמְשׁוֹנְדָּת אֲשֶׁר חֲזִיב לְהַכְנִיסָהּ
ו"ל וְנִאֲמָנָה לְעוֹלָם לֹא יֵצֵא מִפִּי שֶׁחֲזִיבּוֹ לְהַכְנִיס מִשׁוֹ חֲשַׁשׁ קְדוּשִׁי אִךְ בְּאֵתִי עָלָיו מִשְׁנֵי
צָדָדִין וכו' ע"כ: וְנִפְלֵאִי הַפְּלֵא וְפְלֵא אִיךָ עָלָה עַל דַּעְתְּךָ לְכַתֵּן כִּי בְּאֵת עָלָיו מִשְׁנֵי צָדָדִין
נְכוּפִ' עַל דְבָרֶיךָ פִּסְכַתֵּר כְּאֵלוֹ אֵינָה נִמְצָאִים וְאֵתָה מְלֵאת מֵהֵם רַחוּבּוֹ וְשׁוּקִי וְהֵם אֲסוּרִי
בְּזָקִי: וְלְעוֹלָם אִין שֵׁם שׁוּם רְמִז לְזֶה: וּמַדּוּעַ שֶׁכַּחַת מֵהַ שֶׁכָּתַבּוּ אֲצַבְעוֹתֶיךָ פְּעַם אַחַר
פְּעַם ו"ל וְאוֹמֵר שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה טְעָה וְשָׁגַג וְהַזִּיד וְהַחֲשִׁיךְ מְאוֹר הַתּוֹרָה חֲדָא דְעֵיקָר דְּדִינָא
פִּירְכָא דְלִית הֵכָא לְתָא דְקְדוּשִׁי כָּלֵל אֱלִיבָא דְכו"ע וכו': עוֹד כָּתַבְתָּ שֵׁם אֲנִי בָּא לְדוֹן
וְלְהוֹכִיחַ דְלוֹת הֵכָא לְתָא דְקְדוּשִׁין כָּלֵל: דַּל מֵהַכּ סְהַדוֹת דְנִשְׁי אֱלֹא אִפִּי בְּסְהַדוֹתָא דְגַבְרִי
לִית בְּהַ מְשַׁשָּׂא וְאַפִּי לְב"ה כַּה"ג אִין בִּינִיָּהֶם עֶסֶק קְדוּשִׁין וכו' וְהַאַרְכִּי בְּרֵאשִׁי עַד הָרִי
בְּרַרְנוּ דְבַנְדוֹן דִּילֵן לִית כְּאֵן בֵּית מַחוּשׁ לְקְדוּשִׁין אֱלִיבָא דְכו"ע: ע"כ עוֹד הַאַרְכַת בִּיָּה
בְּמַקּוֹמוֹ אַחֲרֵי הָיוּ עָלֶי לְטוֹרַח לְכַתֵּן אוֹתָן: וְאֵתָה עֲתָה רוּצָה לַעֲשׂוֹ אַחֲזִית עֵינֵי בְּרֵאוֹתָךְ
כִּי הַכְּחִישׁוּ עֲדוֹת יְחִידִי אֲנִשִׁי מְקוֹמָךְ יצו' בְּכָל מְפַל כָּל: וְלֹא הִלַּחַה בְּאַר בּוֹלֵא רִיא מִשׁוֹ
לְתָא דְקְדוּשִׁין אִם אֵא אֵא נִישָׂא וְלִיתָן בְּדַב' זֶה וְלִהְבִי עָלָיו הִנֵּה כ"כ רֵאשִׁי וְאֵתָה עֲתָה
רוּצָה לְרַמֵּן אֵת הַבְּרִיּוֹת: אִךְ דִּי הִיָּה לָּךְ לוֹמ' עָלָיו טְעָה וְשָׁגַג וְלֹא לוֹמֵר טְעָה וְשָׁגַג וְהַזִּיד

והקשיף מאור התורה: ועתה פקח עיני שכלה וראה גם ראה מי הוא המחשיף מאור התורה ומעקש הישרה ויוצי' מהשור' לא גמר' ולא סברא אפה או הוא הלא ידעת אם לא שמעת פי כל רואה דבריה מלעיג עליהן ועודה מתזיק בה ובשטתה אחזת ולא תרפיה וצר ואור חשה בעריפיה: ומפל מקום פבר פתבת לשני הנערכים המעולים הנעלה אחיה נר"ו והתכם הנשא קרובה יצ"ו על ידי כה"ר יצחק אלג'אזי לעשות שלום ביניכם ובזה אמצא חן בעיני פלכם פי תגמר המצנה הגדולה על ידיהם ועל ידי: עוד פתבת בחתימת דבריה על התכם השלם כמהר"ר לוי נ"ר דהמתיר האסור נקרא דיינא רשיעא ואם פן שיהתיר האסור לפי דעתה המדומ' הנה הוא נקרא דיינא רשיעא לפי שהספי' על האמת: גם לפי שלא הביא ראיה לדבריו פתבת עליו שלא צדקו דבריו: והמעון הזה אשר לפני ורואות עיני פי כפי מה שראיתי מדמיונותיה והזיומיה מאמרם ו"ל בכוסו וקנלמוסו פי יש בישבתו מי שקטנו עבה ממתינה ואתה לעולם אין אתה שוקל את דבריה וחושב פי לאיש פמוה שיחה: והעבודה שלא העמדת אותה על דבריה אלו פי הוא אדם קפדן דאורייתה מרתחא ליה ובלי ספק פי היה מוסר פראוי לטועים ורוח רועים: המגדילים את פיהם על רבניהם והנה מחי לה באף ובחמה בסלוא דלא מבע דמא: ומה שכתבת עליו שלא הביא ראיה לדבריו פלום צריה להביא ראיה על עדות שני אחים דלא עדות היא דהני פחוכא ואטלולא: אף פי הוא ראה פל הפתוב לעיל ומה ראיות ברורות היה מביא יותר מהפתובות שם והוא חתם תחתיהן: וכ"ש שפפי הנראה שזיפת דבריו וכתבת עליו שכתב פי לא נאמרו דברים הללו אלא במתיר את האסור לא במתיר את המותר ע"כ: ולא צדקת בדבריה פי הוא לא כתב אלא ולא דיינא שריינא אנא דלא שרינא אלא מה דשרי מדינא ע"כ: וכתב זה לפי שקראת לחברה דיינא שריינא עם היותו אומר האמת ומתיר את המותר אמ' הוא גם אני מתיר פמותו ולא דיינא שריינא אנא: עוד פתבת בסוף תשובתה אחר החתימה המציאה הגדולה שמצאת עתה מחדש ו"ל גם בעדותו של הנטבע לא הזכיר המעיד שם עירו ופוק דוק בפרושו של הר"ן ו"ל לרב אלפס ו"ל פרק האשה שלום ושם מוכח דצריה שיזכיר שם עירו: וכן מוכח בהלכות גרושין ותו לא מידי: וזו חן לה שהזכרתי לדבר שלא ראיתי מעולם וכתבת לי מורה מקום אנה אמר אותו הר"ן ו"ל אבל אם בעל נפש אתה היה לה להתבונן ולראות דמאן דבעי דצריה לומר שם עירו פלום בעי לה אלא כדי לידע שאותו פלוני שמעיד עליו הוא בעלה של אותה אשה ולא אחר ששמו פשמו ואם היהודי שפתי פהן שהיה בא עמהם בספינ' ונצול העיד שזה משה קולפ"טי הוא בעלה של אותה אשה ושל א עמהם משה קולפטי אחר בספינה מה יש לבקש עוד אף פי בלאו הכי יש תרופה אחרת לחולי זה למי שיודע בטיב התרת עגונות: ואיך לא נתת לב לראות פי עוררתי על דבר זה בתשובתי לשניכם אבל אתה עושה עצמה כמי שלא ראה: אלא אם עולה על דעתה שחובה לזכור שם העיר על פל פנים ואפילו בידוע שהוא בעלה של אותה אשה יעבור שיבוש זה בכלל השבוישים האחרים: וכבר פתבתי לה שאיני מחטט אחר פל טעיותיה: ועוררתי אותה בתשובה האחרת על שנים מהן אשר לא יטענה בהן תינוק שאינו יודע לקרוא אבי ואמי ועדין אתה מתלבט ומתעקש בהן ואין אתה חוזר בה בפה מלא מהן: והנה הרביתי בתוכחותיה להנאתה ולטובתה ואל תקוץ בהן פי הם יורוה יאמרו לה פי המוסר חלי התקמה והעננה חלי הבינה והמזמה: וזכור פתוב הוכח לתכם ויאהבך אהבה רבה: ומאמר פמה לקה על

ידי בן יוסף עקיבה: ובעל השלום יטע ביניכם שלום ותתענגו על רוב שלום: תרומה
שעתה ותזכה לאורה וישועה ושלומה ירבה בכל שעה: פנפש המוכיח בפה ואוהב בלב
המבקש אהבתה ושוגה בתורתה: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ן' אל אשקר ונ"ר: טנפס
עדות השני אחים הנזכרים בתשובה דלעיל: מעשה הנה בקהלנו יע"א שנסמע על רבי
יצחק בוני"ן ספרדי מרודו"ס איה קדש את קשת"י בת יהודה דלמידיג"ו המכונה פלטי
והשיבו ממנה הקהל יצ"ו ב"ד של שלשה לגבות העדויות ושלחו אחר רבי יצחק הנז'
והביא עדיו עמו את רבי יצחק אלגזו ואת רבי אברהם אחיו ואמרו שלקעיד באו ואיימו
עליהם הב"ד בואם לא יגיד וגו' והעידו לפני ב"ד ר' יצחק אלגזו העיד איה ביום אחד
שהנה יום אחרון של חול המועד של חג המצות הרצ"א בכ"א שעות של יום הנה יושב
ושחק קארטי"ש עם ר' אברהם אחיו ועם רבי יצחק בוני"ן הנזכ' ואז באה קשת"י בת
יודא הנז' ולקחה פרוטה מלפני רבי יצחק בוני"ן הנז' וכמדומה לו שאז נאמר לה את
חושבת להתקדש ועל כן לקחת הפרוטה והיא היתה מהתלת אף לא ידע בבירור מי אמר
לה זה או הוא עצמו או אחיו ר' אברהם וכשלקחה הפרוטה הנז' מלפני ר' יצחק בוני"ן אז
אמר לה ר' יצחק בוני"ן ארסתיה והיא שתקה ואז נתקרה עוד קשת"י הנז' לפניהם
ואמרה לר' יצחק בוני"ן הנז' תן לי עוד שתי פרוטות ואתקדש לה ואז העד הנז' גער בה
וגם בר' יצחק בוני"ן הנז' מפני שהנה רוצה לתת הפרוטות לקשתי הנזכ' ויען שגער בה
לא נתנם לה ע"כ עדותו: רבי אברהם הנז' העיד שביום הנז' בשעה הנז' היו יושבים
ומצחקים מעות בשחוק הנקרא קארטי"ש בבית ר' יצחק אחיו הנז' ר' יצחק ורבי אברהם
השני אחים עם ר' יצחק בוני"ן הנז' ובאה קשתי הנזכ' והיתה שואלת פרוטה מכל אחד
ואחד מהם ובראותה פי לא היו רוצים לתת לה שלחה ידה ונטפה פרוטה מלפני ר' יצחק
בוני"ן אז אמר לה רבי אברהם הנז' השמרי לה פן תתקדשי אז ענה ר' יצחק בוני"ן ואמר
לה קדשתיה עבור מעט מהשעה אמר לה רבי יצחק בוני"ן הנזכ' הא לה שתי פרוטות
ואחיו רבי יצחק הנז' גער בה ולא קבלה דבר ואז החזירה קשתי הנזכ' הפרוטה הנזכ'
לרבי יצחק בוני"ן הנזכ' ע"כ עדותו: והעדים הנזכ' העידו בפני ב"ד תוך כדי דבור
ושאלו הב"ד את רבי יצחק בוני"ן הנזכ' אם היו עדים עוד בדבר ואמר לא: קטו שאלה
יורינו מורינו הרב בשטר של משכונה שלא נקבע בו זמן ולא נזכר בו נכיתא מה הדין
בו: גם יורינו במשכונה שלא נכתב עליה שטר אם היא קנימת או לא: תשובה שאלה זו
עצמה כבר נשאלה אל הרב רבי דוראן ז"ל והשיב ז"ל בענין השטר אם לא נכת' פיון
שהן מודים בדבר ונתקיימה המשכונה ביניהם פראוי על פי שלא נכתב השטר המשכונה
היא קנימת דשטרא לראיה בעלמא הוא ונהרי הם מודים בדבר דלא אברו סהדי אלא
לשקרי כדאית' בקדושין פר' האומר: ולענין הזמן שלא קבע הא אמרי' בפרק איזה הוא
נשך סתם משכנתא שתא ובתוך שנתו לא יוכל לסלקו אם אין שם מנהג אחר ואם יש
מנהג יעשו כמנהגן: ולענין הנכיתא שלא פירשו כתבו הראשונים ז"ל שאעפ"י שנהגו
בנכיתא לא אמרינו בה טעות סופר הוא אלא דנין אותה כמשכנתא בלא נכיתא באתרא
דמסלקי הנה רבית קצוצה ובאתרא דלא מסלקי הנה אבק רבית: וקנימא לן פרבי
אליעזר דאמר רבית קצוצה יוצאה בדינין ובאבק רבית כולי עלמא מודו דאינה יוצאה
בדינין אם פן שנה ראשונה אם אינו יכול לסלקו ממנה בדינא דגמרא פסתם משכנתא
שתא אם דר בה ועברה שנתו הנה אבק רבית ואינה יוצאה בדינין ומה שאכל אכל ואם

הוא בתוך שנתו יכול למחו' בו שלא ידור בביתו ואם מיחה בו ודר בה מעלה לו שְׂכָר משעה שמחה בו ואילך אלא שבעל העטור אומר דאמרינו בנכיתא טעות סופר הוא ומשנה ראשונה ואילך שהיה יכול לפורעו ולסלקו מהמשכונה וכן אפילו בתוך שנתו אם יש מנהג בעיר בסתם משפנתא שיכול לסלקו תוך שנתו הנה רבית קצוצה וחיוב לפרוע לו שכירות כפי מה שרגילין לשכור הבתים וכ"כ הרמב"ן ז"ל עכ"ד בתשובתו: והנה באו שם הדברים בברור אין צריך להאריך יותר ושלום פנפש: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אל אשקר נר"ו: קיו תשובת שאלה ולעני' אומדנא שפתבת גם דבר זה נשאל אל הרב רבי דוראן וכתב ז"ל ובמזון הולכין אחר אומדן דעתא ומנא לו דרבנאותא אזלי בתר אומדן דעתא בממונא ומנא להו דעבדי הכי אשפחו ליה לרבני' האיי ז"ל דכתב הכי בתשובה ז"ל סברא דילן ודאבא מרי ז"ל ידוע בדייני מעולם למיזל בתר אומדנא ומידק דאיקנא לעולם בתר עיקר מעשה שלא יהיה בו מרמה ולמיעל ולמיזל לבתר קושטא דמעשה ולגלויי כל מילי לאורה כדאמרינו מנין לדיין שידע בדין מרומה וכו' ואמרי הלכה פרבי שמעון בן מנסיא דאמר אין מתנתו קיימת שאלו היה יודע שבנו קיים לא היה פותב לאחרים ואמר רב נחמן הלכה פרבי שמעון בן מנסיא דאזיל בתר אומדנא ורבנאותא דהנה בהו יראת שמים הכי הנת סוגייהון ומנהגן כדאמר ליה רב חסדא למרי בר איסק הכי דאינא לך ולכלהו חברה: ע"כ לשון תשובה זו וכיוצא בזה פתב הר"ם במז"ל בפ' שני מהלכו' הלואה פללו של דבר שכל שיעשה הדיין מדברים אלו וכונתו לרדוף הצדיק שנצטוינו לרדפו ולא לעבר הדין על אח' מבעלי דינין הרי זה מורשה לעשותו ולקבל שְׂכָר והוא שיהיו מעשיו לשם שמים ע"כ וכו': ולפי זה סמכו הפוסקים ז"ל בענין נחלה להוריד בה קרובי בעדות שדעת בני אדם אומדת שהיא אמת: וכן מצינו בעלי התלמוד מורידין לנחלה קרוב מסופק באומדן דעתא דאמרינו בפרק חזקת הבתים שהוא גברא שמעה לדביתהו דאמרה לברתה אמאי לא צניעא הך איתתא דאיסור עשרה בני אית ליה ולית לי מאבוה אלא חד פי קא שכיב אמר כל נכסי לחד ברי ולא ידעי' למי מיניהו אתו לקמיה דרב בנאה אמר להו זילו חביטו קברא דאבוכון עד דקא מתגלי לכון מאן ניהו אזול פלהו ההו דבריה לא אזול אמר להו פלהו דהאי ניהו וכו' הרי שר' בנאה דן דרף אומדן דעתא בירושא זו להפקיעה מאחרים ולתתה לזה וכו': ודימא לשודא דדייני דאמרי' בפר' הפותב גבי נכסי לטוביה וכו' וכיון שמצינו לרובתי' ז"ל שהן דיין באומדן דעתא למדו הפוסקים לעשות פן בכיוצא בזה וכן מצינו אל הרא"ש ז"ל שהוא מגדולי האחרונים ודיינא הוא ונחית לעומקא דדינא דן פמה דינין באומדן הדעת כמו שפתוב בחשן משפט והביא ראיות הרבה פלם נכוחים למבין וישרי' למוצאי דעת ע"כ דבריו ויש פמה ראיות אחרות ולא נפנית להאריך ובמה שכתב הרב ז"ל די ויותר מדי: ושלום רב פנפש: משה בכה"ר יצחק זלה"ה ו' אלשקר: נר"ו: קיו השגות שהשגתי על ספר האמונו' שחבר החכם ר' שם טוב ו' שם טוב הדובר על הרב הגדול צדיק יסוד עולם הרמב"ם ז"ל עתק בגאונה ובוז: פתב בהקדמתו לספר הנז' זה לשונו באו אחריהם חכמים מחוקמים בני אלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכו' עד פן נמצא בשמונה פרקי' שהקדים המחבר לפירוש מסכת אבות וכן בספר מורה הנבוכי' וכו' וני הפות' פתבי עליו שם: אמר משה קנא קנאתי ליסוד הדת והאמונה שורש המדע והתבונה עמוד התורה והחכמה התמימה ים הדעת והמזימה דגל התעוזה הנודע בישראל וביהודה הרב המובהק

החסיד הגדול העולם ופלאו מושב היקר ושיאו: הוא הקדוש הרמב"ם ז"ל: אשר שמו אותו המורים מטרה לחצי סכלותם ולתער לשונם ודמיונם ואלו הנה משיב עליו זה המשיב פהגן או מבין שמין דבר מדבריו או אומר עליו נשתמש וטעה באשר לא טעה וכיוצא בזה החרשתי אלא אומר עליו שפפר ב'סודו' התורה ועשה אותו רשע באמרו חלילה לאל מרשעו וקורא אותו ממרא ותחבולן וכאלה רבות עמו באשר יראו הרואים וישמעו השומעים שמו שמים על זאת תאכל הארץ תכל ויושבי בה הביטו וראו ההיתה כזאת מיום ברא אלים אדם על הארץ הלאיש כמוהו שיחו ומענו והמית גרונו ושלוח לשונו ומודעת זאת בכל הארץ פי אין יחס בינו ובין הקטן שבתלמידיו פניחם הקוף עם הראם והעטלף עם הגז הפורש פנפיו לתימן אבל מה תוחיל ומה תקנה מהאיש השולח יד לשונו בקונו וכתב בראש הקדמתו זאת ז"ל כי אדון הכל המרומם אינו דבר אחר פי אם ידיעה וכו' עד ידענו כי אינו פי אם דעת עכ"ל: והנה כפי דעתו נתן גדר וגבול לאל ית' ממחשבותיו והודיע לכל מהותו באמרו אינו דבר אח' אלא זה כמו שביארנו בסוף השגות אלו ומי שלא חס על כבוד קונו איך יחוס על בשר ודם ועושה בעברת זדונו והרים לשונו וזרועו: ובראשו נגעו: ואם יחסדני שומע והייתי בעיניו כמתעתע: תורת אמת הית' בפניו ואין חקמה ואין תבונה לנגד הבורא שחקים במאמרו וקבל האמת ממי שאמרו: עוד כתב סמוך לזה ז"ל וכאשר באו אלו להתחכם ולעשות הספמה עם החקירה הודו החדוש ואמרו פי אין מופת ליונים על הקדמות אלא גטויה שנטה לבם לסברא זו ואלמלא הנה להם מופת על זה היו מפרשים הגבואה באופן שלא תכחיש מופתיהם וכו' עכ"ד: אמר הכותב הרה עמל וילד אנו: ואכתוב בכאן דברי רבי הרב ז"ל שכתב בפכ"ג מהחלק השני ותראה כמה רחוקו דרכיו מדרכיו ז"ל שפא יתמיה אדם אותה יום מהימי' בספק שיסתפק על חדו' העולם ותוסת בו מהרה פי בכלל זה הדעת סתירת יסוד התורה ודבור סרה בחק השי"ת ולעולם תהיה חושד שכלה בו ותאמין אל הנביאים שהם עמוד תקון מציאות המין האנושי בדעותיה' וקבוציה' ולא תטה מדעת חדוש העולם אלא במופת וזה בלתי נמצא בטבע ולא ישיג ג"כ עלי הראה בזה המאמר שאמרתי דבו' ספורי' לסמוך בו המאמר בחדו' העולם שהרי אמר ראש הפילוסופי' ארסטו בחשובי ספריו דברי' ספורי' וסמוך עליהם דעתי בקדמו' העולם ובכיוצא בזה נאמ' באמת לא תהיה תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם אם יהיה הוא סומך דעתו בהזיות הצ"אבה איך לא נסמכהו אנחנו במאמר מלשה ואברהם ע"ה ובכל מה שיתחייב ממנו עכ"ד הרב ז"ל התבונן במשך דבריו ז"ל שאמר ולא תטה מדעת וכו' שהוא אמר אל יתמיה אותה אדם ואל יסיתה שום ספק שיפול לה בחדוש העולם וכו' פי זה יסוד הדת ולא תטה לספק אלא למופת והמופת בדבר זה בלתי נמצא ובעלי חכמת הלשון קורין לזה תנאי מתדבק וסתירת הרודף יוליד בהכרח שלא נהיה נוטים מדעת חדוש העולם וסדור ההקש על זה האופן: לא תטה מדעת חדוש העולם אלא במופת והמופת עליו בלתי נמצאלא תטה בשום פנים מדעת חדוש העולם: והתמה על דברי בעל הספר שכתב אלמלא הנה להם מופת וכו' שאיך יתכן לומר על דבר שאינו נמצא אם הנה נמצא והוא מן השקר שימצא ואין הכי נמי שאם הנה אפשר להמצא ולא הנה מכחיש הגבואה והקבלה שלנו שהיינו מפרשים פטי הפסוקים להספיק אותן עם המושלל כמו שעשו בהגשמה וכמו שכתב שם הרב ז"ל פרק כ"ה אבל אם הנה אפשר שיהיה ויהיה סותר

הנבואה נחזיק בנבואה שהיא למעלה מהמופת כמו שיבואו דברי רבי הרב ז"ל פאן
בפרק שני משער ראשון זו היא דעתו ז"ל בענין זה ודעת כל בעל שכל: והנה מה טוב
ומה נעים מה שכתב בענין זה החכם השלם כה"ר יוסף בנו של בעל הספר הזה בהקדמתו
לפירושו אל תהי פאבותיה ז"ל לפר בירר הפילוסוף האלהי רבינו משה ז"ל בפרק נ'
מהחלק הראשון מהמורה גדר האמונה שהוא דבר המצוייר בנפש וכו' עד וכבר זכרו כל
זה הראשונים ז"ל וגם זכר המורה ז"ל כי אם נראה שהדברים אשר יתייבם השכל
האנושי הפשוט והמופת הברור המסודר ומינסד על הקדמות שכליות ראשונות אשר אי
אפשר הצטייר חלופם כי אלה הם סגולות ועצמיות המופת תכחישם התורה ראוי לפרש
המאמרים ההם אשר יראה מהם הסתירה באופן שלא תחלוק על המושכל ועל כן פי'
הוא המאמרים אשר יורו על ההגשמה חלילה באופן שלא יחלקו על מה שהתבאר במופת
ואשר ארצהו עתה הוא זה יש הבדל בין אומרנו שהנבואה למעלה מהשכל האנושי ובין
אומרנו שהיא סותרת השכל כי שני אלו המאמרים אף על פי שיורו אצל הפתאים על
ענין אחד הנה אחר ההסתכלות הן מתחלפין חלופי אינו מעט וזה שאומרנו שהנבואה
למעלה מהשכל הרצון בו שיש דברים רבים יודעו מצד הנבואה ואי אפשר שיודעו מצד
המופת לסבה אשר זכרנו: לא שהדברים שתייבם המופת תכחישם הנבואה כי אי אפשר
שתכחיש הנבואה שהכל גדול מן החלק ושהסותרים יתקבצו על דבר אחד ולא יותר
המושכלות הראשונות ותולדותיהן פיוצא בהן ואשר תכחישו התורה בפרסום ראוי
לבאר המאמרים ההם באופן שלא יראה מהן זה וכו' עד פאן דבריו וכלם נכונים למבין:
עוד כתב שם בשער ראשון פרק ראשון ז"ל והרמב"ם ז"ל בסברותיו הלך אחר שקול
הדעת וקשבא להקדים הקדמות לפירושו מסכת אבות בא לדבר בנפש האדם וכחותיה
וגילה שם דעתו שהיא הקנה למושכלות פדרה חכמי יון וכו' עד הנה למדנו שדעת הרב
להיות הקנה למושכלות ואולם היא הקנה פח בגוף ותאבד באבדו ונשאר השכל הקנוי
וכו' ע"כ: אמר הכותב סרה דבר על הרב ראש המאמינים ז"ל: והנה בתשובתו על דברי
הסודות ששאל ממני החכם הגדול אביו אל פצאי"ל בן אל נק"ד ז"ל כתב שם ז"ל ומה
שהספיקו כלם שהנפש צורה בלא גולם בלא גוף אבל טוהר וגזירה ומקור הדעת לפיכך
קשיאבד הגוף לא תאבד היא אלא עומדת בעצמה וקיימת כמו המלאך ונהנית ורואה
באורו של עולם והוא הע"ה ע"כ: והרצפה לעמוד על שורש הדברים יענין בפ"ד מה'
יסודי התורה ותנוח דעתו: והאיש הלזה המשיג אינו מבין בדבריו בין מינו לשמאלו
ודורש עליו הגדות של דופי כי תחת יופי כי ענין הנפש יקשה מאד על גדולים ממנו
שצפרנם טובה מפרסו: וראה מה כתב רבינו הרב עצמו על רבינו שמואל ראש ישיבה
של בב"ל ז"ל בענין זה ז"ל וזה הענין אלו התעסק במאה ברכות ובברכת מי שראה קברי
שראל הנה ראוי לו יותר טוב מהדבור בנפש ובדעות הפילוסופים וכו' שבעל הספר
הזה: והתבונן בדברי הרב הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב בענין זה בשער הגמול ז"ל ומה
יקרו דברי הרב הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב במלות קצרות לא ארנפות בפרק חלק פי'
העולם הבא ישפילו נפשותינו שם מסודות הבורא כפי מה שישפילו בעולם הזה מסודות
הפוכים והגלגלים או יותר וכן אמרו ז"ל העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה
אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנים מזיו השכינה וענין עטרותיהן
בראשיהן ר"ל קיום הנפש היוצעת בקיום הדבר הידוע לה והיותה היא והוא דבר אחד

כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ מְבִינֵי הַפִּילֹסוֹפוֹת בְּעֵנָן זֶה יֵאָרֶיךָ סְפוּרוֹ: וּמָה שְׁאָמְרוּ נִהְיִין מִזֵּי הַשְּׂכִינָה כְּוֹנְנָתָם לֹמַר כִּי הַנְּפֹשׁוֹת הֵהֱם יִנְעָמוּ בְּמָה שְׁיִשְׁכְּלוּ וְיִדְעוּ מִסּוּד הָאֵל אִם כֵּן הַגְּמוּל הַטּוֹב וְתַכְלִית הַכְּוֹנָה הוּא שְׁיִגִיעַ הָאָדָם אֶל הַמְּלוֹא הָעֲלִיּוֹן וְיִהְיֶה נִכְנָס בְּכֻלּוֹ הַהוּא וְקִיּוּם הַנְּפֹשׁ בְּמָה שְׁאָמְרָנוּ יִהְיֶה עוֹד לְאִין תַּכְלִית בְּקִיּוּם הַהוּא וְתִבְרָךְ כִּי הוּא קִיּוּמָה וְהַשְּׂגָתָה אוֹתוֹ אֵלּוּ דְבָרֵי הָרַב וְהֵם דְּבָרִים טְהוּרִים וְיִכָּבֵר בָּאוּ כָּלֵם בְּדְבָרֵי רַז"ל כִּי הִזְכִּיר עוֹנֵג הַנְּפֹשׁ בְּקִיּוּמָה וְשֵׁם אוֹתָהּ עִם פֶּת חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְהַמְּלָאכִים כְּמוֹ שְׁשָׂמוּ הֵן וְז"ל עִמָּהֶם תַּחַת כְּפֹסֵה הַכְּבוֹד וְנִחְקָו מְקוּמוֹ וְהִיא הַשְּׂגָה בְּעִצְמָהּ וְהַגְּמוּל הַשֵּׁל' וְכו' עכ"ד: וְאַתָּה הַמְּעַיֵין הַסֵּתֶפֶל בְּיִתְרוֹן הַחֲכָמָה עַל זוּלָתוֹ: עוֹד כָּתַב שֵׁם וְז"ל וּמָה שְׁאָמַר הָרַב הִזָּה בְּחִסְדֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם שְׁיִשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא רַמְזֵי לָזֶה כִּי בְּתַקוּן הַמְּדוּת יִתְיַשֵּׁר הָעֵיּוֹן וְכֹאשֶׁר קָנָה הַיְדִיעוּת הָרִי הוּא כְּאֶחָד מִשְׁלָמֵי יִשְׂרָאֵל אִם קָנָה דַעַת כְּמוֹהוּ כִּי אֵין לָזֶה יִתְרוֹן מִזֵּה וְכו' ע"כ: אָמַר הַפּוֹתֵב כְּבָר פִּירֵשׁ לָנוּ רַבֵּינוּ הָרַב בְּסוּף פ"ח מֵהַלְכוֹת מְלָכִים מָה הַכְּוֹנָה בְּחִסְדֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם בְּבִירוּר שְׁלֵא יוּכַל שׁוּם סָכַל וְלֹא מִתְעַקֵּשׁ לְהַכְחִישׁ וְז"ל שֵׁם כָּל הַמְּקַבֵּל שְׁבַע מִצְוֹת וְנִזְהָר לְעֲשׂוֹתָן הָרִי זֶה מִחִסְדֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם וְיִשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא וְהוּא שְׁיִקְבֵּל אוֹתָן וְיַעֲשֶׂה אוֹתָן מִפְּנֵי שְׂצוּהָ בְּהֵן הַקַּב"ה בַּתּוֹרָה וְהוֹדִיעֵנו ע"י מִשְׁהָ רַבֵּינוּ ע"ה שְׂבִנֵי נֹחַ מִקֶּדֶם נִצְטוּוּ בְּהֵן אֲבָל אִם עֲשָׂאוּ מִפְּנֵי הַכְּרַע הַדַּעַת אֵין זֶה גֵר תּוֹשֵׁב וְאֵינוּ מִחִסְדֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם אֲלֵא מִחֲכָמֵיהֶם עכ"ל: וְאַתָּה הַמְּעַיֵין הַסֵּתֶפֶל בְּדְבָרֵי וְשִׁמּוֹר זֶה הָעֵנָן שְׂכַתֵּב כְּאֵן רַבֵּינוּ הָרַב וְיִסּוּרוֹ רֹב הַדְּמִיוֹנוֹת שְׂכַתֵּב עָלָיו בְּעַל הַסֵּפֶר הִזָּה וְיִתְבָּאֵר לָךְ שְׂאֵין קִנְיֵן הַדַּעַת לְיִשְׂרָאֵל כִּי אִם בְּשִׁמִּירַת הַמִּצְוֹת וְדְבָרֵי הַנְּבִיאִים וְלֹא מִחִיּוֹב הַשְּׂכָל לְבַד כִּי אִפִּי הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵינוּ נִכְנָס בְּגִדְרַת חִסְדֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְדַעַתוֹ וְז"ל אֲלֵא אִם יֵאָמֵן בּו' מִצְוֹת שְׁנִצְטוּוּ בְּנֵי נֹחַ מִצַּד מַרְע"ה וְכִמָּה בְּרוּרִים דְּבָרֵי לְשִׁלְמֵי הַדַּעַת: עוֹד כָּתַב בְּעֵנָן זֶה רַבֵּינוּ הַרְבּוֹ"ל בְּאַגְרַת סוּדוֹתָיו וְז"ל וְעַל כֵּן אָמְרוּ חִסְדֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם יִשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא אִם הַשִּׁיגוּ כָּל מָה שְׂרָאוּי לְהַשִּׁיג מִיְדִיעַת הָאֵל וְהַתְּקִינוּ עֲצָמֹת בְּמַדּוּת הַטּוֹבוֹת וְאֵין בְּדָבָר סֶפֶק שְׂפָל מִי שְׁהַתְּקִין נִפְשׁוֹ בְּכַשְׁרוֹת הַמְּדוּת וְכַשְׁרוֹת הַחֲכָמָה בְּאַמוּנַת הַבּוֹרָא בְּוַדָּאִי הוּא מְבַנּוֹ הָעוֹלָם הַבָּא וְעַל כֵּן אָמְרוּ אִפִּי אֵין יְהוּדִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הָרִי הוּא כְּכֹהֵן גְּדוֹל וְכָל עֲצָמָה וְכָל מַגְמָתָה שֶׁל תּוֹרַת מַרְע"ה תִּקּוּן הַנְּפֹשׁ לְשֵׁם הַקְּדוֹשׁ כְּמוֹ שְׁאָמַר דָּוִד שְׁוִיתִי י"י לְנֶגְדֵי תְּמִיד וְכו' עַד וְזֶהוּ רַצוֹן הַתּוֹרָה וְחֲכָמַת הַמִּצְוֹת לְהַתְּקִין הַנְּפֹשׁ בְּמַדּוּתֶיהָ וּבְאַמוּנַת הָאֵל וְכו' ע"כ: וְיִוָּבֵן בְּזֶה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַחַר שְׁיִזְהָר בּו' מִצְוֹת שְׁנִצְטוּוּ בְּנֵי נֹחַ עַל הַדְּרָךְ הַפְּתוּב לְעֵיל: עוֹד כָּתַב רַבֵּינוּ הָרַב בְּסוּף מִסְכַּת מִפּוֹת מַעֲקָרֵי הָאָמוּנָה שְׁהַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת כְּתִקְנָה וְהַלְכָתָה לְתַכְלִית הָאָמְתִי יִזְכֶּה בָּהּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא ע"כ: וְלִפִּי זֶה נִמְצָא חֵלֶק הַגְּרוּעַ שְׂבִי שְׂרָאֵל כְּחֵלֶק הַחֲסִיד.

שְׂבִאֲנוֹמוֹת מְעוֹלָם וְכֹאמוּרָם וְז"ל בְּיִשְׂרָאֵל כָּל יִשְׂרָאֵל יִשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא וּבְאוֹמוֹת אָמְרוּ חִסְדֵי אֲנוֹמוֹת הָעוֹלָם יִשׁ לָהֶם חֵלֶק וְלֹא כְּמוֹ שְׁנִשְׂתַּבֵּשׁ בְּעַל הַסֵּפֶר הִזָּה וְכָתַב כִּי לִפִּי דְבָרֵי רַבֵּינוּ הָרַב הַגּוֹי שְׂקָנָה הַיְדִיעוּת הָרִי הוּא כְּאֶחָד מִשְׁלָמֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין לָזֶה יִתְרוֹן מִזֵּה וְיִשׁ לְחַכְּמֵי מִן הַכְּסִיל בְּיִתְרוֹן הָאוּר מִן הַחֲשָׁה: עוֹד כָּתַב שֵׁם וְהֵאָרִיךְ בְּדְמִיוֹנוֹתָיו וּבְתוֹלְדוֹתָיו הַכּוֹזְבוֹת כְּמִנְהֵגוֹ וּבְסוּף דְּבָרֵי כְּתַב הִזָּה נִתְבָּאֵר בְּדְבָרֵי הָרַב וְז"ל כִּי הַנְּשִׂמָה נִאֲבָדָת בְּאֶבְדּוֹן הַגּוֹף וְכו' עַד וְלִמְדָנוּ מִכָּל דְּבָרֵי כִּי לִפִּי דַעַתוֹ אֵין שׁוּם עוֹנֵג לְנִפְשׁ הַרְשָׁע וְהוּא כּוֹפֵר בְּדִינֵי שְׁלֵ גְהִינָם וּבְחֻשְׁבוֹן וּבְמִנְיָן וְכו' עַד וְכֵן מָה שְׁהַשִּׁיג עָלָיו הָרַב הַגְּדוֹל הַרְבָּב"ד וְזוּלָתוֹ שְׁלֵא הִזָּה מֵאֲמִין בְּתַחֲבִית הַמֵּתִים הוּא אָמַת וְיִצִּיב וְכו'

ע"כ: אמר הפותב לא אמת ולא יציב אבל שוא ודבר כזב ושוד ושקר פי הנה בחבורו הגדול פתב מנין האנשים שאין להם חלק לע"ה: ומכללם הכופר בתחיית המתים: ובפרק חלק פתב גם כן בפ"י פי תחיית המתים עיקר התורה ואין למי שלא יאמין בה חלק בתורת מרע"ה וכו': גם באגרת תחיית המתים פתב ז"ל ויהי בשנת אתק"י לשטרות פא אלי מגלה מתימן לשאול ממני קצת דברים ואמרו שיש ביניהם אנשים שגזרו ואמרו פי הגוף יכלה ויאבד ולא תשוב הנפש אליו אחרי צאתה וכי השכר והעונש הוא לנפש לבדה והביאה ראיה ממה שאמרנו אנחנו באנשי הע"ה וכו' ושאלו ממני להשיב להם על ענין זה וביארנו להם פי תחיית המתים הוא מעקרי התורה רוצה לומר לשוב הנפש אל הגוף ולא יתכן להוציא הפסוקים האמורים בענין זה מפשטן וכו': עוד פתב שם רבינו הרב ז"ל: ז"ל אומר פי תחיית המתים הגלויה וידועה באומתנו המנספם עליה וכו' היא חזרת הנפש אל הגוף אחרי הפרדה ממנו ודבר זה לא נשמע מעולם באומתנו מי שחלק עליו: ואין להוציא הדברים מפשוטן ואסור לחשוד לאחד מבצלי הדת שיאמר הפוך זה: עוד פתב שם פי מי שיכחיש דבר זה הנה הוא מכחיש כל הנסים והכחשת הנסים.

כפירה בעיקר ויציאה הדת ואין בכל דברינו מה שיורה על הכחשת חזרת הנפש אל הגוף אלא ההפך ומי שרוצה ליחס לנו סברא הפך סברתנו ויפרש דברינו בענין רחוק פדי שיכרע לכף חובה הוא עתיד ליתן את הדין ומשפטו משפט כל איש בליעל חושד פשרים ואי אפשר לשום אדם שיאמר אחר כל כך ברור שברנו פי תחיית המתים שבמקרא משל: והאריה שם בענין זה והביא פמה ראיות עליו לא אליכם כל בעלי דעת הביטו וראו אם הפותב דברים פאלו יאמר עליו שהוא כופר בתחיית המתים כמו שפתב בעל הספר הזה בשלוח ולא נתן פחד אלהים לנגד עיניו ושלח יד לשונו פרב הגדול יסוד הדת והאמונה ומה תהיה התנצלותו על זה לפני מי שאמר והיה העולם ודבר זה יהיה בנין אב לכל השגותיו: ואותן הרבנים הראשונים שערערו עליו בענין זה נתחלה להם בדבריו העולם הבא בעולם הבא אחר תחיית המתים ומי שרוצה לעמוד על אמתתן של דברים עיין באגרת ששלח רבי אהרן בן הרב רבינו משולם ז"ל ללונגיל אל הרמ"ה ז"ל ויראה איך סתר כל דבריו בהחלט ומחא ליה מאה עונכלי בעוקלא ובפ"ד מה' יסודי התורה ביאר רבינו הרב מה היא הנשמה הנאבדת עם הגוף: עוד פתב שם וגם החסיד הרמב"ם היה מחזיק בקבלתו ובתורתו ולא עלה על דעתו שאדם גדול כזה היה מכחיש בעונש גהינם ותחיית המתים ואף פי יסתור כל התורה מפל וכל לכן הרבה לעשות הנויות עליו ולישא וליתן בדרכי ההלכות וחזן מכבודו הם דברים בטלים ע"כ: אמר הפותב נוח לו לזה המשגיג שלא היה נברא או שהיתה שליטתו נהפכת על פניו ולא היה פותב דברים פאלו על עמוד העולם ובטלים הם דבריו ונחלומותיו כמו שפתבנו לעיל בסמוך: ומה שפתב מכאן ועד סוף הענין הן דמיונות והזיות לא נעלמו מעיני עמי הארץ הסומין האומרים על שמאל שהוא ימין: פי מה שפתב רבינו הרב ז"ל לבענין זה פנונה אחרת יש לו והוא לא ידעה וקל להבין: עוד פתב וכן פשפא הרב לתת טעמים לכל המצות לא ימצא אדם לבטל דעות בטלות כמו בכל דיני ע"ז והקרבות וכו' ע"כ: אמר הפותב האמת שפך פתב שם בטעם הקרבות שהן לבטל דעות נפסדות לפי שהיו מקריבין אותן בהבליהן לצלמים ולכוכבים ולפי שיקשה על האדם העתקת המורגל ועזיבתו מפל וכל גזר חקמתו ית' לצוות אותנו לבטלן מהיותן לנבראים ולענינים דמיוני' שאין להם אמיתות ולהקריבם

לשמו ית' וצונו לבנות היכל לו זהו פלל דבריו פרק ל"ב מהחלק הג': אבל עורה ופקח עיני שכלה אתה וכל המשיגים עליו בענין זה ודעו וראו איה אלו הדברים בעצמם הן הן דברי רבי פנחס בן יאיר בויקרא רבה דאמרין התם על פסוק ולא ינבחו עוד את זבחיהם לשעירים אמר רבי פנחס בן יאיר משל למלה שהיה לו בן אוכל גבלות וטרפות אמר המלה מה לעשות להפרישו אי אפשר שפבר הורגל בכף אבל יסעוד אצלי וינבדל מעצמו היינו דכתי' למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זבחים וגומר ולא ינבחו עוד את זבחיהם לשעירי' ע"כ: ועם כל זה לא שלל רבי הרב ו"ל שאין לקרבנו' ולמקצ' מצות טעם אחר מכונן בעצמו וכמו שכתב רבינו אברהם החסיד בנו ו"ל וכי הוא אמר שפך הוא הטעם עכ"פ כה נראה לו בהכרח הדעת ואפשר שהיה למקצת מצות טעמים אחרים ע"כ: ומה שכתב עליו בענין התפלה כי לדעתו אינה מכוננת בעצמה וכו' אסור להסתכל בדבריו כל שפן לכותבן ולהשיב עליהן ולא תעלם סתירתן מעיני התינוקות כי אותן דברים לא עלו על לב שום אדם מעולם ועוד אכתוב בזה במקום אחר בע"ה: עוד כתב פ"ב מהשער הראשון ו"ל וכדי לסתור ספורי ועדות הנביאים מהנפלאו' אמר אל ישאיאה מה שנמצא כתוב בעמידת השמש כי לא אמ' לעיני כל ישראל כי ההמון טעו בזה מפני שהצליח ביום ההוא ואחרי שהכזיב אותות הנביאי' מה נקנה עוד וכו' ע"כ: אמר הכותב הוא הוא המכזיב האמת ובודה מלבד דברים שלא עלו על לבו של רבי הרב ו"ל ותוקע אותן בלבות בני אדם כמו שעשה בעניינים יותר קשים מזה ומי יתן ידעתי אנה כתב הרב ו"ל כי ההמון טעו' והוא הטועה רווח רועה: ובפרק ראשון משער השני אכתוב דברי רבי הרב בזה ושם' יתבאר דעתו בעמידת השמש ובגסים האחרים ושהטעות בו והוא תולה ברב רבו כי הוא מביא דבריו ומוליד בהן תולדות פונבות בחסרון דעת וחסרון ידיעה: עוד כתב ולענין הנפלאו' שאמרו כתב הרב המחבר בספר המדע על הנביא וכשמשלחין אותו נותנין לו אות וכו' עד משה רבי' ע"ה לא האמינו בו ישראל על פי האותות שעשה שהמאמין בלבו יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלהט ובכשוף וכו' ע"כ: אמר הכותב באגרת תימן גם כן כת' שאמונתנו במרע"ה לא הייתה מצד המופת אבל האמנו בו לפי ששמענו הדבר כמו ששמע אותו הוא ובזה האמנו בו אמונה שלימה קיימת עד עולם שנאמר וגם כה האמינו לעולם: ואנמתנו בענין זה ומרע"ה כמו שני עדים שראו אי זה דבר ביחד שכל אחד מהם יודע בנדאי אמיתת דברי חברו ושעדותו אמת ואינן צריכין לזה לא ראיה ולא מופת ואף על פי שאין שאר האנשים מקבלי העדות יודעין הדבר בבירור וצריכין להביא על דבריהם ראיה ומופת בפני המון העם וכן הדבר בנו אנחנו עדת ישראל ידענו אמיתת דברי מרע"ה לפי שראינו אותו במעמד הר סיני בשעת הדבור לא מצד המופת אבל עשה כל מה שעשה מן המופתים לפי הצורך כמו שהתבאר מן הפתוב וכו' עד לפיכ' אם יקום נביא זולתו וקרא בני אדם לדתו של מרע"ה ולא הוסיף ולא גרע כמו ישעיהו וירמיהו וזולתם נשאל מהם אות או מופת נאמין אותו בו ויהיו אצלנו במעלת הנביאים ואם יחסר או יפול מפל דבריו שום דבר יתרג וכו' ע"כ: וכמו שכת' בבירור בפ"ח מה' יסודי התורה: ועוד האריף בדבר זה בפתיחתו והקדמתו לפי המשנה שלו והנה נתבאר יסוד הענין אשר בעל הספר לא הבין דרכו: עוד כתב שם הנה לדעתו אין הנפלאות ראיה על יציאת מצרים כנגד הטבע ולא על הדוש העולם ועל התורה ועל הנבואה ולא נתקיימה התורה' פלל מצד הנפלאות ונמצא

כּוֹפֵר בְּנִסִּים וּבַנְּפִלְאוֹת הַפְּתוּבִים בְּנִבְיָאִים מִשְׁנֵי פָּנִים וְכו' עַד אֵין אֱלֹא דְבָרֵי שְׁחֹק
שֶׁהוּא מֵרָאה שֶׁהִיָּה מֵאֲמִין בַּתְּחִינֵית הַמְּתִים וְכו' ע"כ: אָמַר הַכּוֹתֵב רְאִיתִי לְכַתּוּב בְּכָאן
מֵה שֶׁפְּתַב בְּעֵגֶן זֶה בְּאֵגֶרֶת תְּחִינֵית הַמְּתִים לְהוֹדִיעַ עֵקֶר הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הַמְּתַעַקֵּשׁ הִזָּה לֹא
הֵבִין דְּרָכָם: פְּתַב שֵׁם ז"ל וְמֵה שֶׁאֲבָאֲרָהוּ הִנֵּה אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵקֶר יוֹתֵר נִכְבָּד מְכַנְנֵת
זֶה הַמֵּאֲמָר הוּא שֶׁהַנְּסֻכָּם פְּעָמִים שִׁיְהִיו בְּעֵנְיָיִם הַנְּמַנְעִים בְּטַבַּע פְּהֵהָפָה הַמְּטָה לְנַחֵשׁ
וּבְקִיעֵת הָאָרֶץ בְּעֵדַת קֶרַח וּקְרִיעֵת הַיָּם וּפְעָמִי יִהְיוּ בַּדְּבָרִים אֲפִשְׁרִיִּים טַבְּעִים פְּאֲרָבָה
וּכְבָּרָד וְהַדְּבָר בְּמִצְרַיִם לְפִי שֶׁכָּל אֱלֹו יֵאָרְעוּ בְּקִצַּת זְמָנִים וּבְקִצַּת מְקוֹמוֹת וְכֵן קְרִיעֵת
מִזְבַּח יִרְבְּעֵם בְּמֵאֲמָר הַנְּבִיא אִישׁ הָאֱלֹהִים זֶה הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דְּבַר יי' וְגו' כִּי דָרָךְ הַבְּנִינִים
שִׁיבְקִעוּ וּבְפֶרֶט הַחֲדָשִׁים וְכֵן יִרִידַת הַמְּטָר הַסּוֹחֵף בְּזִמְן הַקִּיץ עַל יַד שְׁמוּאֵל וְהַבְּרָכוֹת
וְהַקְּלָלוֹת הַפְּתוּבִים בַּתּוֹרָה שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן אֲפִשְׁרֵי שֶׁתְּחַוֵּל בְּכָל מְדִינָה וּבְכָל זְמַן וְהֵן כָּלֹו
מִפֶּת הָאֲפִשְׁרֵי כְּשֶׁתְּבוֹנוֹן בָּהֶן וְאֲמַנָּם יִהְיוּ אֱלֹו הַדְּבָרִים הָאֲפִשְׁרִיִּים מוֹפֵת בְּאֶחָד מֵג' תְּנָאִים
אוּ בְּכֹלֵן הָא' בְּבוֹא אוֹתוֹ הַדְּבָר הָאֲפִשְׁרֵי בְּעֵת מֵאֲמָר הַנְּבִיא מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁכַּתּוּב בְּשְׁמוּאֵל
אֶקְרָא אֶל יי' וַיִּתֵּן קוֹלוֹת וּמְטָר וְכֵמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאִישׁ הָאֱלֹהִים הֵבֵא מִיְהוּדָה וְהַמְּזַבֵּחַ נִקְרַע
וַיִּשְׁפֹּף הַדָּשָׁן מִן הַמְּזַבֵּחַ כְּמוֹפֵת אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ הָאֱלֹהִים: וְהַתְּנָאִי הַשְּׁנִי הוּא זְרוֹת אוֹתוֹ
הָאֲפִשְׁרֵי וְחֻזְקוֹתוֹ מִכָּל הָאֲפִשְׁרֵי מִמִּינוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאֲרָבָה לְפָנָיו לֹא הָיָה כֵן אֲרָבָה כְּמוֹהוּ
וְגו' וּבְכָרָד נֶאֱמַר אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹהוּ בְּכָל אָרֶץ מִצְרַיִם וְגו' וּבְדְבָר נֶאֱמַר וּמִמְקַנָּה בְּנִי
יִשְׂרָאֵל לֹא מֵת אֶחָד וְהַתְּחִינֵי אוֹתוֹ הָאֲפִשְׁרֵי בְּעַם גְּרַמְזוֹ אֱלֹו אוּ בְּמִקּוֹם מִיּוֹחַד אוּ בְּמִין
גְּרַמְזוֹ אֱלֹו בְּשֶׁכָּל הוּא מְנַפְּלָאוֹת אוֹתוֹ הָאֲפִשְׁרֵי וּמְזוּרוֹתוֹ: וְהַתְּנָאִי הַג' הוּא הַמְּשֻׁף אוֹתוֹ
הָאֲפִשְׁרֵי הַמְּחַוְדָּשׁ וְהַתְּמַדְתּוֹ כְּמוֹ הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת כִּי אֱלֹו הָיוּ פְּעַם אַחַת אוּ שְׁנַיִם לֹא
הָיוּ מוֹפֵת וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁזֶה מִקְרָה וּכְבָר נִתְבָּאֵר זֶה בַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קְרִי
וְלֹא תֵאָבוּ לְשִׁמּוֹעַ לִי רוּצָה לומר שֶׁתְּשִׁימוּ כָּל מֵה שֶׁיָּבֵא עֲלֵיכֶם מֵאֱלֹו הַמְּכּוֹת מִקְרָה לֹא
שֶׁהֵן עוֹנֵשׁ אֲמַר שֶׁהוּא ית' בְּחֶרוֹן אָף יִתְמִיד אוֹתוֹ הַדְּבָר אֲשֶׁר חֲשַׁבְתֶּם אוֹתוֹ מִקְרָה וְזֶהוּ
שֶׁאֲמַר הַפְּתוּב וְהִלְכְתֶּם עִמִּי בְּקְרִי וְהִלְכְתִּי אָף אֲנִי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קְרִי: וְאַחַר שֶׁנִּתְבָּאֵר לָךְ
זֶה תִּדַע כִּי הַמּוֹפֵת בַּדְּבָר הַנְּמַנְעַע בְּטַבַּע לֹא יִמְשָׁף כָּלֹל וְלֹא יֵאָרִיף וְלֹא יַעֲמוּד עַל תְּכוּנָתוֹ
שֶׁאִם הָיָה מִתְמִיד כֹּף הָיָה מְבִיא סֶפֶק בְּמוֹפֵת כִּי אֱלֹו הָיָה נִשְׁאָר הַמְּטָה נֶחֱשׁ יִחְשְׁבוּ שֶׁהִיָּה
נֶחֱשׁ מֵעַקְרוֹ וְלִזְזָה שְׁלֵמוֹת הַמּוֹפֵת הִיא בְּשׁוּבוֹ מִטָּה כְּמוֹ שֶׁהִיָּה: וְכֵן אֱלֹו הִיָּתָה נִשְׁאָרַת
הָאָרֶץ בְּעֵדַת קֶרַח בְּקוֹעָה לְעוֹלָם הָיָה הַמּוֹפֵת חֶסֶר וְאֲמַנָּם שְׁלֵמוֹתוֹ הִיָּתָה בְּשׁוּב הָאָרֶץ
לְתַכוּנָתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּכַּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וְכֵן וַיִּשָּׁב הַיָּם לְפָנוֹת בְּקֶר לֵאמֹנּוּ: וּמִפְּנֵי זֶה הַעֵיִקֵר
אֲשֶׁר הַעִירוֹתֶיךָ עָלָיו אֲנִי בּוֹרַח מִלְּהֵאמִין הַתְּמַדַּת דְּבָר הַיּוֹצֵא מִן הַטַּבַּע כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ
אֲמַנָּם הַנְּסִי בַּדְּבָרִים הָאֲפִשְׁרִיִּים כָּל עוֹד שֶׁיִּתְמִידוֹ וַיִּמְשְׁכוּ הֵם יוֹתֵר מוֹפֵת וְלִפְנֵי אֲאֲמִין
הַתְּמַדַּת הַבְּרָכוֹת אֲצַל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְהַקְּלָלוֹת אֲבָל הַמְּרִי תְּמִיד בְּזֵאת הָאֲנֻפָה וּבְזֵה הִיָּתָה
אוֹת וּמוֹפֵת כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ עכ"ד: וְכֹלָם דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים אֵין בָּהֶם גְּפִתֵל וְעַקֵּשׁ: וְאַתֶּם
שְׁלִימֵי הַדַּעַת רְאוּ וְהַתְּבוֹנְנוּ אִם מִי שִׁיכְתוּב דְּבָרִים כְּאֵלֹו יֵאֲמַר עָלָיו שֶׁהוּא כּוֹפֵר בְּנִסִּים:
וְעוֹד אֲכַתּוּב בְּזֵה בְּשַׁעַר ג' פ"א אִם יִגְזֹר הַשֵּׁם: עוֹד כְּתַב ז"ל וְעַל הַסְּבָרָה הַזֹּאת הַנְּכַבְּדַת
סִמָּךְ בַּתְּחִלַּת הַמְּדַע שְׁלוֹ הַמְּצוּי הִנֵּה אֱלֹוֹהֵי הָעוֹלָם אֲדוֹן הָעוֹלָם וְהוּא הַמְּנַהֵיג בְּפֶתַח שֶׁהַגִּלְגָּל
סוֹכֵב תְּמִיד וְאִי אֲפִשְׁרֵי שִׁיִּסּוּבֵב בְּלֹא מְסַבֵּב וְאַלְהִינוּ בְּרוּךְ הוּא הַמְּסַבֵּב אוֹתוֹ בְּלֹא יַד וּבְלֹא
רְגֵל וַיִּדְעֵת דְּבָר זֶה מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִכִּי יי' אֱלֹהֶיךָ וְגו' הִנֵּה לְדַעַת הַרַב לֹא הֵן צָרָךְ
נְבוּאָה כָּלֹל כִּי מִתְּנוּעַת הַגִּלְגָּלִים בְּלִי שְׁנוּי וְהֶפְסֵק יִהְיָה נִיכָר כִּי הוּא מוֹדָה לְאַרְסֵטוֹ וְכו'

ע"כ: אמר הפותב העבודה חסרון גדול לבעל שכל להשיב על אלה הדמיונות והשגעונות והתולדות הפזובות שהוא מוליד בדברי רבי הרב לפי שהסכימה הנבואה עם המופת אמר שלדעתו אין צריף נבואה כלל ועוד אכתוב בזה בשער ראשון ח"ב: עוד כתב שם בסמוך ז"ל ואין צריף נבואה לזה כי פולם יוכלו לדעת זה גם פי יכחישו התורה וזה יהיה לדעתו פירוש אנכי ולא יהיה לה מפי הגבורה ואחר שבמופת נתברר הנה הוא גדול מהנבואה זה דרכו בהכרח והמשפיל יבין וכו' ע"כ: אמר הפותב פבר פתבתי פי חסרון גדול לבר דעת לקרות דברים אלו אף כי להשיב עליהן פי אע"פ שנוד' הדבר במנף' למה לא יבוא הדבר בתורה ומה חסרון יפול בנבואה פשהמופת מחייב אותה איה יתחייב מזה שיהיה המופת גדול מהנבואה וראיתי לכתוב פאן דברי רבי הרב ז"ל שכתב בתשובותיו על קצת סודות ותראה פמה רחקו דרכיו מדרכו וז"ל שם פי הנבואה עולם אחר והיא למעלה מהראיה והראיה היא תחלת הדעת והיא המופת וכו' והנביא הוא שיוכל להגיע למה שלמעלה מן הטבע ומרע"ה סוף הנבואה ואין בנבואה למעלה ממנו ואחרי שהדבר כן היא אפשר להעמיד ראיה על דברי הנבואה והנבואה למעלה מהראיה ואין הראיה מגעת למקום שהנבואה מגעת לפי אי אפשר שתעמיד הראיה במקום שנבואה עומדת נמצאת אומר שאין אדם מערער בדבר אלא הכופר בנבואתו של מרע"ה ואומר שלא היה נביא אבל אם יודה שהיה נביא לא יוסיף לשאול ראיה וזהו עיקר שאנו סומכין עליו במרע"ה ודבריו נבואה ונהרי היא למעלה מהראיה אבל לישא וליתן מדרך החכמה שהיא למטה מהנבואה לא יצא דבר על בריו שהרי לא יתכן להגיע הא למה זה דומה למה שדמה להכניס כל מימי העולם בקיתון של מים ע"כ: עוד כתב בספרו הנכבד בענין חדוש העולם ז"ל וכאשר התבאר לי זה והיתה זאת השאלה רוצה לומר קדמותו או חדושו אפשרית היתה מקובלת אצלי מצד הנבואה אשר תבאר עניינים אין פח העיון להגיע אליהם וכו': עוד כתב בפסק כ"ד מהחלק השני ז"ל ונניח הענין שלא יושג בהקש למי שפא לו השפע האלהי העצום עד שנאמר עליו פה אל פה אדבר בו וגומר ע"כ: וכל ספריו מלאים מזה: עוד כתב שם ובמסכת אבות כתב פבר הזכרתי לה בפסק שמיני שהם לא האמינו בחדוש הרצון בכל עת אבל בתחלת עשיית הדברי' שם בטבעם שיעשה בהם מה שיעשה וכו' הנה לא היה שם נס כלל וכו' ע"כ: אמר הפותב מה שכת' רבי הרב ז"ל בהקדמת פירושו למסכת אבות פ"ח כתב אותו משם רבותינו ז"ל מבראשית רבה ראש פרשת בראשית וממדרש קהלת וז"ל רבינו הרב ז"ל שם ומפני זה הוצרכו החכמים לומר פי כל המופתים היוצאים חוץ לטבע אשר היו ואשר עתידין להיות אשר ייעד בהם הכתוב פולם קדם בהם הרצון בששת ימי בראשית והושם בטבע הדברים אז שיתחדש בהן מה שיתחדש וכו' עד וכבר הרחיבו המאמר בזה במדרש קהלת וזולתו ע"כ: גם פן כתב בזה בפירוש משנת עשרה דברים נבראו בע"ש: גם בחלק כ"ט מהמורה לצדקה כתב הענין בעצמו והביא דבריהם ז"ל שכתב שם אמר רבי יונתן תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית עם הים שיקרע לישראל הקדא הוא דכתיב וישב הים לפנות פקר לאיתנו: אמר רבי ירמיה ברבי אלעזר לא עם הים בלבד התנה אלא עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית ושם תמצא הדברים פשוטים והפנונה מבואר' למשפילים: והכי נמי כתוב בספר הזוהר ז"ל ויאמר יי' לדג וגו' וכי פאן אמר ליה אלא בשעת' דקב"ה ברא עלמ' בעובדא דבראשית ביומא חמישאה ברא גוני פדין פקיד נאמר דיהא זמין חד נונא למבלע

ליוני' ויהי במעוני תלת יומין ותלת ליליון לבתר ירמיה לבר ולא דא בלחודוי אלא פל
מה דעבד קב"ה בעובדא דבראשית בכנלא אתני עמיה ביומא קדמאה ברא נהורא ואתני
עמיה דחשיף לשמשא במצרים תלת יומי דכתיב ויהי חשף וגו' עד אתני בימא למעבר
ישראל בגויה ביבישטא ולמטבע למצראי וכן הנה דכתיב וישב הים וגו' אל תקרי וכו'
תו אתני בארעא די תפתח ית פומה במחלוקתא דקרח ותבלע לקרח ולכל פנשתיה דכתיב
ותפתח הארץ וגו' עד וכן בכל עובדא ועובדא דאיתחדש בעלמא קב"ה פקיד ההוא עובדא
מיומא דאתברי עלמא אף הקא ניאמר יי' לדג ניאמר מששת ימי בבראשית קאמר ע"כ:
וכן כתוב בפירקי רבי אליעזר בבירור וכפי מה שכתב רבי בחיי ז"ל בתחלת פרשת ויהי
בשלח: וכבר נתבאר דעתו בענין הנסים וזה המשיג אלו היה משיג בזה על רבותי' היה
גדול פחו יותר מהשיג על רבינו הרב ז"ל רחמנא לצלן מדעתא דיליה: עוד כתב פ"ג
מהשער הזה ועל ענין ההשגחה כתב בפר' י"ז מהחלק הג' מהמורה והביא דעות בני אדם
תחלה הביא דעת המכחיש סדר המציעות כלל אלא הכל במקרה: השני דעת ארסטו וכו'
עד ועוד כתב והדעת החמישית הוא דעת מאמיני תורתנו ואני אודיעה מה שאמרו בו
ספרי גביאנו והיא אמונת המון חכמינו: ועוד אגיד לה אח"כ מה שהאמינו קצת
מהמתאחרים מעמנו ועוד אודיעה מה שאני מאמין בזה: הבן מה שאמר מה שאמרו ספרי
גביאנו ולא אמר מה שהאמין הוא בו וכו' וכן מה שהוא הוא מאמין ואינו מה שאמרו בו
ספרי גביאנו ולא דעת מאמיני תורתנו וכו' ע"כ: אמר הכותב תמה אני מאיש מדבר
תהפוכות ידבר בהשגחה האלהיות ואינו הוא משגיח בדברי זולתו או ידבר בבלי דעת
ולא יבין לו ויכתוב על רבינו הרב ז"ל מרורות ויהפך את דבריו מן הקצה אל הקצה:
וראיתי לכתוב פאן לשון רבינו ז"ל כצורתו פדי שיראו הרואים ויבינו המשכילים
דמיונות האיש לשון רבינו וחלומותיו אשר חלם: דע שאחר שכתב רבינו הרב ז"ל שם
פי"ז הד' דעות של המדברים בהשגחה כתב ז"ל והדעת הה' והיא דעתנו ר"ל דעת תורתנו
ואני אודיעה מזה הדעת מה שכתוב בספרי גביאנו והוא מה שסוברים המון חכמינו
ואודיעה אח"כ מה שיאמינוהו קצת האחרונים מעמנו ועוד אודיעה גם כן מה שאני סובר
בזה ע"כ: ועתה יראו הרואים אם כתב בפ' שדעתו היא דעת תורתנו אם לא: והנה
המזיין היה גנב דעתנו מדברי הרמב"ם ז"ל פדי לגנוב דעת הבריות: ואחר כך פירש
רבינו ז"ל ואמר ז"ל ואומר פנת תורת מרע"ה וכל מי שנמשך אחריו שהאדם בעל יכולת
וכו' עד ואנחנו נאמין שכל אלו העניינים האנושיים הם כפי הדין והשם יתבר' חלילה לו
מעשות עול ולא יענוש לאחד ממנו אלא למחוייב והראוי לענוש זה הכתוב בתורת
מרע"ה פי הכל נמשך אחר הדין והאמת ועל זו הדעת הלכו המון חכמינו שהם אמרו
בפירוש אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון וכו' והאריף להביא ראיות על זה
מדברי רבותינו זכרונם לברכה: ואחר כך כתבו"ל אמנם ענין זה הגמול שיהיה לחי בלתי
מדבר לא נשמע מעולם באנמתנו מימי קדם בשום צד וגם חכמי התלמוד לא זכרוהו כלל
אבל קצת אחרונים מהגאונים ז"ל כאשר שמעוהו מכת המעת"זלה ישר בעיניהם
והאמינוהו ואשר אמינוהו אני בפנה הזאת פלומר בהשגחה האלהית היא מה שאומר לה
ואני סומך בזה על המופת אבל אני סומך על מה שנתבאר לי שהיא פוננת תורת השם
וספרי הנביאים וכו' עכ"ד ופירוש שם שאין השגחה אלא באישי בני אדם מצד השכל
אבל שאר בעלי חיים ואין צריך לומר הצמחי אין בהן השגחה פרטית אלא לשמיר' המין

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר שָׁם: הִנֵּה נִתְבָּאָר בְּבִירוֹר שְׂאִין אַחֲרָיו בְּיִרוֹר שְׂאִין אֲמוֹנָתוֹ חוֹלְקֵת אֶלָּא
עַל אֲמוֹנַת הָאֲחֵרוֹנִי מִן הַגְּאוּנִים שֶׁתְּפֹסֵו דַעַת פֶּת הַמַּעֲתוּז"ל"ה וְאָמַר שֶׁהַשְּׂגָחָה גַם בְּאִישֵׁי
ב"ח וּבְצַמְחֵי וְכֶסֶת תּוֹר' רַבִּי הֶרֶב נָקִי מִתְּלוֹנוֹתָיו: וְתִפְּוֹכּוֹתָיו: עוֹד פָּתַב ו"ל הִנֵּה
לְדַבְּרָיו הַשְּׂמִירָה נִמְשַׁכֶּת אַחֲרֵי הַיְדִיעָה בְּמִןשְׁכּוֹלוֹת שֶׁהֵן מִמִּין הַמְשַׁפִּיעַ וְלֹא אַחֲרֵי הַצֶּדֶק
וְהַיִּישׁוּר עַד וְהָאֲמַת הַמִּכְאוּב הַזֶּה הִבִּיאֵם לְזַיִף הָאֲמוּנָה וְלִהְכַחֲשִׁיהָ וְכו'. עַד פָּאן: אָמַר
הַפּוֹתַב אֵין בְּפִיהוּ נְכוּנָה וְלֹא צֶדֶק וַיִּישׁוּר וְלָמָּה הַשְּׂמִיט מַה שֶּׁפָּתַב שָׁם רַבִּי הֶרֶב בְּאוֹתוֹ
פָּרַק עֲצָמוֹ ו"ל וְהוּא שְׂאֵנִי מֵאֲמִין שֶׁהַשְּׂגָחָה הָאֱלֹהִית אֲמַנָּם הִיא בְּזֵה הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן
בְּאִישֵׁי מִין הָאָדָם לְבַד וְזֵה הַמִּין לְבַדוֹ הוּא שֶׁכָּל עֲנִינֵי אִישׁוֹ וּמַה שֶּׁיִּשְׁיָגֵם מְטוֹב אוֹ רַע
נִמְשָׁף אַחֵר הַדִּין כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב פִּי כָּל דְּבָרָיו מִשְׁפֹּט וְגו': וְעוֹד פָּתַב שָׁם וּכְבָר בָּאוּ פְּסוּקֵי
מִפְּנֵי שֶׁיִּישׁוּר בַּתּוֹרָה בְּתִיּוֹת הַשְּׂגָחָה בְּבִנֵי אָדָם פְּנֻלָם וּבְפִקֻּדַת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הַיִּנְצָר יַחַד לָבָם
הַמְבִּין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם וְאָמַר אֲשֶׁר עֵינֵיהֶ פְּקוּחוֹת עַל כָּל דְּרָכֵי בְּנֵי אָדָם לְתַת לְאִישׁ
כְּדַרְכּוֹ וְגוֹמֵר וְאָמַר עוֹד פִּי עֵינָיו עַל דְּרָכֵי אִישׁ וְגוֹמֵר וּכְבָר זְכָרָה הַתּוֹרָה הַשְּׂגָחָה בְּבִנֵי
אָדָם וְהִפְקִיד מַעֲשֵׂיהֶם אָמַר וּבִיּוֹם פְּקֻדֵי וּפְקֻדֹתַי עֲלֵיהֶם וְגוֹמֵר וְאָמַר מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי
אֲמַחֲנּוּ מִסְּפָרֵי וְאָמַר וְהָאֲבֹדֹתַי אֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא וְכו': וְעוֹד פָּתַב שָׁם רַבִּינוּ הֶרֶב ו"ל קוֹדֵם
לְזֵה ו"ל וְכֵן מְכַלֵּל פְּיֻצוֹת תּוֹרַת מֹשֶׁה ע"ה פִּי ית' לֹא יִתְּכֵן בְּדַרְכּוֹ שׁוּם עוֹל בְּשׁוּם צַד
מִהַצִּדִּין וְשֶׁכָּל מַה שֶּׁיָּבוֹא לְאָדָם מִן הָרַעוֹת אוֹ יִשְׁיָגוּ מִן הַטּוֹבוֹת לְאִישׁ אֲחָד אוֹ לְכָל
הַקְּהָל הַכֹּל הוּא עַל צַד הָאֲמַת וְהַדִּין וְהָרְאוּי בְּמִשְׁפֹּט הַיִּישׁוּר שְׂאִין עוֹל בּוֹ כָּלֵל וְאֶפְיָלוֹ אִם
נִכְנַס קוֹץ בְּיָדוֹ וְהוֹצִיאֻ מִיָּד לֹא הָיָה אֶלָּא עַל צַד הָעוֹנֵשׁ שָׁלוֹ: גַּם אִם הַשִּׁיג מַעֲט הַנֶּאֱדָה
הַזֶּה זֶה שְׁכָר לוֹ וְזֵהוּ שְׂאֵמֵר פִּי כָּל דְּרָכֵי מִשְׁפֹּט וְכָל זֶה בְּדִין אֶלָּא שְׂאֵנִינּוּ נִסְפַּל אֲנִי
הַדִּין הַהוּא וְכוּלֵי עַד פָּאן: וְעוֹד פָּתַב בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פ"ט הַקַּב"ה נִתַּן לָנוּ תּוֹרָה עֵץ חַיִּים
וְכָל הָעוֹשֶׂה כָּל הַכְּתוּב בָּהּ וַיּוֹדְעָה דַעַת גְּמוּרָה נְכוּנָה זוֹכָה בָּהּ לְחַיֵּי הַע"ה וְלִפִּי גְּוִדֵּל
מַעֲשָׂיו וְגוֹדֵל חֲכָמָתוֹ הוּא זוֹכָה וְכו' ע"כ וְכָל סְפָרָיו מְלֵאִים מִזֵּה הַפָּדָה דְּבָרֵי הָאִישׁ הַלְזָה:
עוֹד פָּתַב וּבְפָרַק כ"ב פִּי עֲנִינֵי אִיּוֹב וְנָטָה לְבוֹ לְדַעַת מִי שְׂאֵמֵר לֹא הָיָה וְזֵה נִתַּן לוֹ פְּתַח
רַע וְכו' ע"כ: אָמַר הַפּוֹתַב פְּמָה נָטָה לְבוֹ מִדְּרָכֵי הָאֲמַת וְכָל הָרוּצָה לַעֲמֹד עַל יוֹשֵׁר דְּבָרֵי
רַבִּי הֶרֶב ו"ל בְּעֵינֵי אִיּוֹב יַעֲנִין בְּפִירוּשׁ הַמּוֹרָה שֶׁל הַחֲכָם הַשְּׁלֵם רַבִּי יֶצְחָק בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל
הַסֵּפֶר הַזֶּה וַיִּרְאֶה פְּמָה רַחֲקוֹ דְּרָכֵי מְדַרְכּוֹ בְּכָל עֲנִינָיו וְכַתַּב פִּי"ז ו"ל אָמַר יֶצְחָק זֵהוּ
הָאִם שְׂאִין בּוֹ סֶפֶק אֶל מַה שֶּׁפִּינוֹן הֶרֶב ו"ל הִנֵּה וְהִבִּינְהוּ לֹא לְמַה שְׂאֵמֵרוּ קִצ' מִן הָאֲנָשִׁי
אֲשֶׁר הִפְּכוּ דְבָרֵי אֱלֹהֵי חַיִּי לְמִינּוֹ פִּי זֵה דְּרָכָם כֶּסֶל לְמוֹ בְּכָל דְּבָרֵי הַצִּדִּיק וְכו' וְעוֹד כַּת'
שָׁם בְּהַקְדַּמַת הַסֵּפֶר ו"ל שֶׁדְּבָרֵי הֶרֶב ו"ל אֵין בְּהֶם נִפְתָּל וְעַקֵּשׁ וְאֵין בְּהֶם דְּבַר הַפָּדָה
תּוֹרַתְנוּ פִּי כָּל דְּרָכֵי וּמִשְׁפֹּט כְּמוֹ שֶׁתְּרָאָה ב"ה אֶלָּא שְׂבָאוּ אֲנָשִׁים וַיִּחַפְּאוּ עַל הֶרֶב דְּבָרִים
אֲשֶׁר לֹא כֵן וְכו' ע"כ: וְכֵן פָּתַב בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּבְמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלוּל הַשֵּׁם לֹא חָלַק כְּבוֹד
לְאָב: וְעוֹד אֲכַתּוּב בְּעֵינֵי אִיּוֹב בְּשַׁעַר שְׂנֵי פ"א וְשָׁם תִּתְבָּאָר פְּנוֹתוֹ ו"ל אֲשֶׁר בַּעַל הַסֵּפֶר
לֹא יָדָעָה: עוֹד פָּתַב שָׁם ו"ל בְּשֵׁם רַבִּי הֶרֶב ו"ל וְכִי שְׂמִירַת הַבּוֹרָא ית' הִיא דְּבַקָּה תְּמִיד
בְּמִי שֶׁנֶּאֱצַל עָלָיו הַשְּׁפַע הַהוּא וְכו' עַד אִף בְּפְנוֹתוֹ מִהַבּוֹרָא יִהְיֶה נִסְתָּר מִהַבּוֹרָא וַיִּסְתַּר
הָאֵל מִמֶּנּוּ וַיִּהְיֶה מוֹכֵן וּמְזוּמָן לְכָל גִּזְק אֲשֶׁר יַעֲבֹר עַד וְהִנֵּה הַתְּבָאָר לָהּ פִּי הַסֵּבָה בְּהִיּוֹת
אִישׁ מְבַנֵּי אָדָם מְשׁוֹלַח וְנִעְזָב וְהָיָה לְאֶכּוֹל כְּמוֹ הַבְּהֵמוֹת הוּא מְבַנֵּי הִיּוֹתוֹ נִסְתָּר מִהַבּוֹרָא
וְכו' ע"כ וַיִּלְעַג וְאֵין מְכַלִּים: אוֹמֵר הַפּוֹתַב אַחֲרֵי שֶׁבַעֵל הַסֵּפֶר הַזֶּה מִתְּבָאָר שְׂקָרָא בְּזוֹהַר
וּבְדְבָרֵי הַמְּקוֹבְלִים לְמָה לֹא שָׁם לְבוֹ פִּי זֹאת הַסֵּבָרָא בְּעֲצָמָה פְּתוּב' בְּסֵפֶר הָרַאק"נט

ולמד' מספר הזוהר הגדול שכתב שם ו"ל אלא כל זמן דעתיק דעתיקי רישא חורא
אתגליא רעוא דרעוין רחמי רבין אשתכחו ובשעת' דלא אתגליא כל דינין דזעיר אנפין
זמינין רוצה לומר כי הדין אינו נעשה אלא בהסתרת פני' שנאמר והסתרת פני מהם
והיה לאכול אינו אומר ונתתיו לאכול וכו' ועוד כתב שם ובספר הזוהר הגדול מצאתי
כה הו גרשת אתי היום מעל פני האדמה וגו' מאי ומפניו אסתר אלא סתיר מבניינא דילי
רבי אבא אמר כמה דאת אומר ויסתר פניו ממנו ועל דא ומפניו אסתר מאינון פנים דילך
אהי נסתר דלא ישגחון בי ועל דא והיה כל מצאי ינהגני ע"כ בראק"נט: ואף על פי
שהובאו שם הדברים ללמד על ענין אחר מ"מ למדנו מפלגם הפונה הזאת בפירושי: עוד
כתב שם והיותר מפורסם בהריסות הדת בכללה הוא מאמרו שכתב בפרק ל"ד מהחלק
הראשון בזה הלשון אי אפשר למי שיירצה השלמות האנושי אלא אם כן התלמד תחלה
במלאכת ההגיון ואח"כ בלמודיות על הסדר וכו': אמר הכותב פשוט הוא דרבינו הרב
ז"ל אין פונתו השלמות באומרו האנושי וכו' אלא על חקמת המופת הנקנית בשכל לא
על שלמות ישראל ששלמותם תלויה בחקמת התורה והנבואה אשר היא למעלה מן
השכל כמו שכתבנו מדבריו ז"ל: שכתב במקומות רבים: וזהו שכתב כאן פרק ל"ד
בתחלת זה הענין ז"ל והחקמות הטבעיות איני רואה שיקשה עליה היותם דברים
הכרחיים בהשגת יחס העולם וכו' עד אלא שהם ירגילו השכל ויקנוהו קנין עשות המופת
וידיעת האמת בעניינים העצמי' לו וכו' ואינם נמלטי גם כן מתועלות אחרות מקריבין
לחקמה ההיא אי אפשר א"כ למי שיירצה השלמות האנושי מבילתי התלמד תחלה
במלאכת ההגיון וכו' הנה פונתו ז"ל מבוארת בדבריו לכל בעל שכל וכאלו הדברים
עצמן מצאתי שכתב החכם הנאמן כה"ר יוסף בנו לבעל הספר הזה בחבורו המכונה כבוד
אלהים ז"ל בחתימת דבריו ואם ירצה להיות איש שלם מצד שהוא איש מדבר לא מצד
שהוא איש ישראל ראוי שיקרא ההגיונות הטבעיות והאלהיות על הסדר ואדמה שאל
זה פיון בכוננה דבי משה ז"ל בפרק ל"ד מהחלק הראשון מן המורה ז"ל: אי אפשר א"כ
למי שיירצה השלמות האנושי מצד שהוא אדם לא מצד שהוא איש ישראל והוא מבואר
שהדיעות האלה אינן מיוחסות לאיש ישראל מצד שהוא איש ישראל אלא מצד שהוא
איש ולזה תמצא אותן בשאר האומות יותר ממציאותן בעדת ישראל אבל חקמת ישראל
אינה נמצאת זולתי בישראל כו' וחלילה לו לרב שיכחיש שיש הנה שלמות אלהי אשר
תיחד לישראל מצד שהוא ישראל יותר נפלא מזה ועל זה האופן ראוי שיפן רשו מאמריו
בכל אותו ספר כי מה שימצא בתורתנו מהמדות האנושיות והאמונות והדיעות
המופתיות הוא על הפנונה השנית כמשפט השלם בכל דבר אבל הפנונה הראשונה יש
לה מעשים אחרים במין ודעות אחרות בסוג וכו' עד וזאת היא פונתו ולא זולת זה חלילה
עכ"ד: וזאת היא פונת רבי הרב ז"ל בלי ספק ובעל הספר אין לו לב להבין: ובכמה
מקומות כתב רבי הרב ז"ל כי לא תגיע השלמות לישראל כי אם בשמירת התורה והמצוות
וכמו שכתב גם כן בפרק נ"ב מהחלק הג' גם בפרק כ"ז ובפרק כ"ח ודברי המפורסמי
אצל התינוקות הן האריכות בהן חסרון: עוד כתב שם פ"ד ז"ל על דברי הרמב"ם ז"ל
ומי שלא היה לו הכנ' לקנות הדיעות ולהשיג המושפלות או לא הסתפל בענין שיגיעו
לו אחרי מותו לא נשאר ממנו כי אם גויתו אשר היא נבלה מוסרחת ואין יתרון בזה
לצדיק מן הרשע וכו' עד ואי אפשר שום שקר לצדיק אחרי מותו ושום עונש לרשע

וכולם אחרי הפך הגוף מן הנפש אין שום יתרון לשום גוף האדם ואי אפשר לתחיית המתים ואין צורך לכל בקבורתו מפאת עצמו כלל כמו שאין צורך לקבורת חמור ע"כ: אמר הכותב פבר כתבנו בזה בפרק שעבר מה שיש בו די והוכחנו אנתו על חלומותיו ועל דבריו ושלוח יד לשונו במורה צדק ומוליד בדבריו תולדות פוזבות ואמונות רעות יקשה על האדם ליחס אותן אפילו לכופרים מן העובדי פוכבים וכותב עליו בשלוח שלדעתו אין שחר ועונש ושאין תחיית המתים ושהאדם קבורת חמור יקבר וקרי הוא כבהמה וכאלה רבות עמו מפל מיני הזיוף והוא עונו ישא אשר לא נשא פני שרים וחסידים עמודי הדת והאמונה: וראיתי לכתוב בכאן דברי החכם השלם ה"ר יוסף בנו בספרו המכונה עין הקורא ו"ל ורצה הקב"ה לזכות את ישראל ונתן להם זאת התורה התמימה באופן יקנו ההצלחה בעשיית מצוותיה והרחקת אזהרותיה בקלות נפלא כמו שאמה רואה כי אפילו במצוה אחת יזכה האדם לחיי העולם הבא וזה מפורש על יד הרמב"ם ו"ל אשר חבר ספר המורה וכתב בסוף משנת מסכת מכות ו"ל משרתי התורה ועקריה כי העושה מצוה אחת פתקנה יש לו חלק לעולם.

הבא אלה הם תורף דבריו ואמה ראה הישאר לנו תרעומת על האיש הזה אחר זה המאמר וראוי לכל מבקש יי שיבאר לכל מה שכתב בספר המורה באופן יספיק עם זה המאמר ואני חושב כי מי שינדקדק לבאר זה המאמר ולהביאו באחד ממקומות הסתירה השבעה אשר זכר בפתיחתו לספר המורה הוא חוטא וחושד פשרים עכ"ד הביטוי וראו דברי החכם מזולתו מהמדומים: עוד כתב ו"ל ולמדנו מן הרב וכו' עד ולמדנו ממנו כי כמו שלא נקפיד ולא נצייר עול וחמס באבדן הבהמות ולא בבריאותן פן לא קפיד באבדן אדם ובצדיק אובד בצדקו ובגרשע מאריה ברעתו וכו': אמר הכותב אלו היית מקפיד על היצא מפיה לא היית חומס האמת ומאבדו וטופלה שגר ומעמידו וכבר כתבנו בענין זה מה שיש בו די: עוד כתב ולמדנו ממנו כי הנסים ונפלאות שהיו ע"י משה ע"ה לא היה בהם אות או מופת וכו': אמר הכותב גם בזה כתבנו מה שספיק והאמת כי דברים אלו אסור להסתפל בהן כל שפן להשיב עליהן: עוד כתב ולמדנו ממנו העדר ההשגחה זולתי ליחידים וכו': אמר הכותב גם בזה כתבנו דברי רבי הרב שכתב בפ"י שההשגחה בכל אישי האדם אלא שאינה שונה בכל וזה דבר מושפל וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא: והמשיג הזה נעדרה ממנו ההשגחה בדברים האמתיים: עוד כתב ולמדנו מדבריו כי התורה והנביאים אין לדקדק בהן וכו' עד זהו באמת כלל דעתו לפי הנמצא בסודותיו והוכרח להסתירו מן ההמון בתכלית ההסתרה כי יהיה סותר סדר המדיני ויחבר הפל כמו שנאמר הממרא האחר יצחק אל בלג שם רשעים ירקב ע"כ: אמר הכותב שמו שמים על זאת ואם בישראל היתה פזאת כי זה המדונה מדמה הרב הגדול מורה צדק ראש החסידים גדול השרידי מעין התורה והעבודה ליצחק אל בלג שהיה לדעתו כופר בעיקר וקורא אותו ממרא כמוהו ואומר עליהם בתימת דבריו שם רשעים ירקב: ואף כי אפשר לדון אותן בזה לזכות ולתלות קללתו באחרון מ"מ בחדא מחתא מחתינהו וזו רעה חולה ודבה גדולה וחסא שאין עליו מחילה וכבר כתבנו שפל דברי רבי הרב שכתב בעניינים אלו מזוקקים וטהורים אין בהם נפתל ועקש והעומד על דבריו יתבאר לו הפל בנקל: עוד כתב בשער שני פ"א ו"ל אני תמה מאד מהרב הגדול הזה אחר שפרסום אותות הנביאים בשנוי טבעו של עולם אינם מכריחים האמת התורה וגם במשה לא האמינו בו

ישראל מפני האותות והמופתים עד ועוד פי לדעת הרב ז"ל לא עלו למעלת הגבוהה כלל העם וכי אנכי ולא יהיה לה מפי הגבורה שמענום על פי המופת מתנועת הגלגלים פי גם כל בעל עיון יוכל לדעתו והוא הכרח מלשונו בספר מורה הנבוכים פ' ל"ד ע"כ: אמר הפות' גם הר"ן ז"ל בדרשותיו כת' ז"ל אלא עיק' הענין ששמע כל ישראל כמו הקול שנאמרו למשה והיתה הסבה לקיום כל התור' פדי שידע באמת שהוא נביא השם לא מצד האותו"ן וכיון שפן מדוע נסמן' על נביא חולק עליו ע"כ הרי דבריו בכי' שלא האמינו במשה מצד האותות כמו שכת' הרב ז"ל ודברים פשוטים הם פי זה גדול מהאותות והמופתים וכן נראה ממה שכתבו במכילתא הביאה הרמב"ן ז"ל בכי' הפתוב בעבור ישמע העם בדברי עמך וגו': וכבר כתבנו בזה למעלה בשער ראשון פ"ב והבאנו דברי רבי הרב ז"ל שכתב באגרת תימן המכונה בפתח תקנה ומשם תבין כי אינו מבין דבריו לא בזה ולא בזולתו וענין אנכי ולא יהיה לה יתבאר בסמוך ב"ה: עוד כתב שם והביא דברי רבי הרב ז"ל שכתב בחלק שני פר' ל"ד עד הנה לדעתו אנכי ולא יהיה לה מפי הגבורה לשכל האנושי והמתבונן היטב בדבריו ובתחבולותיו לא שמעו קול כלל כי אחר שאינן מביני' הקול מה תועלת בו וכו' עד והאמר אם פי" המאמר של אנכי בדבריו אין שום צורך בו לגבוהה כלל ע"כ: אמר הפותב פדי לנקות פסא תורת רבי הרב ז"ל מדמיונות זה האיש ומתולדותיו הפונבות ראיתי להאריך מעט ואומר כי רבינו הרב ז"ל בזה הפרק היא שישראל שמעו את הקול העצום מדבר אל משה.

כל עשר' הדברות בלא חילוק דבור ומשה לבדו הוא ששמע חלוק הדבור והיה יורד לתחתית ההר ומגיד להם כל מה ששמע ועל זה הביא ראיה מהכתובים ומדברי רז"ל שלא היתה השגת ישראל בזה שנה לשל משה ע"ה כפזכר: ומה שאמרו רז"ל אנכי ולא יהיה לה מפי הגבורה שמענום שנראה ששמעו אלו השני דברים כמו ששמעו משה רבינו ע"ה בחיתוף המלות ושמשה לא היה מגיען להם ענין זה שאלו השני עקרים שהן מציאות השם ית' והיותו אחד לא השיגום מצד הגבוהה בלבד כמו האחרים אלא שהן מושגין ג"כ מצד השכל האנושי והמופת ולפי' היתה ידיעתם אצלם ברורה כאלו שמעו אותן מפי הגבורה בחילוק הדבור והמלות כמו מרע"ה: אחר זה כתב רבי הרב ז"ל שעם כל מה שכתבתי מה שנתחדו בו הכתובים ודברי חכמי' הוא זה שישראל לא שמעו באותו מעמד אלא קול אחד לבד והוא הקול שהשיגו ממנו משה וכל ישראל אנכי ולא יהיה לה והשמיע להם משה זה בחיתוף האותיו' שהרי לא היתה השגתם שנה ואח"כ פחדו ואמרו הן הראנו השם וגו' קרב אתה ושמע וגו' וקרב משה ע"ה שנית ושמע שאר הדברי' אחת אחת וירד לתחתית ההר והשמיע אותם להם באותו המעמד העצום והנבחר והם היו רואים זיו השכינה ושומעים ורואים את הקולות ואת הלפידים אבל הקול שהובן ממנו הדבור לא שמעו אותו אלא פעם אחת כמו שאמרנו ועתה יתישב בטוב מאמרם ז"ל שאמרו אנכי ולא יהיה לה מפי הגבורה שמענום הודיעונו שלא שמעו ישראל מפי הגבורה אלא הקול המורה על שתי הדברות האלו אבל שאר הדברות לא שמעו כי אם משה ע"ה לבדו: וזה הדרך האחרון הוא אצל רבי הרב ז"ל העקר שכתב שנתחדו בו הכתובים ודברי חכמים: וכבר נתבארה פנתו ז"ל בזה הפרק למביני' ונתבאר שאע"פ שלא שמעו הקול כל כך מפורש ולא כל כך צח כמו משה רבי ע"ה הנה שמעו מפי הגבורה הקול כשהיה מדבר עמו מלה"ד למלך שהיה מדבר עם שני אנשים והיה האחד

מֵהֶם קָרוֹב לְמִלְךָ יוֹתֵר מִחֲבָרוֹ אוֹ שְׁהֵיָה לְאַחַד מֵהֶם חוֹשׁ הַשְּׁמַע יוֹתֵר חֻזַּק מִשָּׁל חֲבָרוֹ
הָאֲחֵר הַקָּרוֹב אוֹ אוֹתוֹ שֶׁחֹשׁ שְׁלוֹ יוֹתֵר חֻזַּק שְׁמַע חֲתִיכַת הַדְּבָרִי יוֹתֵר מִהָאֲחֵר אָבֵל
מ"מ שְׁנִיָּהֶם רָאוּ וְשָׁמְעוּ אֵת הַקּוֹל יוֹצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ: וְכֵן נֶאֱמַר בְּכָאן שְׁמִשָּׁה וַיִּשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ
עֵינָיו הַקּוֹל מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲלֵא שִׁמְרַע"ה הַשִּׁיג מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵהֶם וּמִצַּד הַקּוֹל שָׁשְׁמְעוּ שְׁהֵיָה
מְדַבֵּר לְמִשָּׁה הָאֲמִינִי בּוֹ אֲמוּנָה שְׁלִימָה בְּלִי רְאִיָּה וּמוֹפֵת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ ז"ל בְּאַרְיִכוֹת
בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן שֶׁכָּתַבְנוּ לְמַעַלָּה בְּשִׁמּוֹ בְּתַחֲלַת פ"ב שֶׁכָּתַב בְּאַגְרַת תִּימָן: וְעַתָּה יִרְאוּ הַרְוֵאִים
כִּי לְפִי שִׁכַּת רַבִּי הָרַב ז"ל כִּי לֹא הִיְתָה הַשְּׁגַת יִשְׂרָאֵל שְׁוֶה לְשָׁל מִשָּׁה בְּזֶה כָּתַב עָלָיו
שֶׁלְדַעַת הָרַב מְאִיזוּ פִּינָה נִתְקַיְיָמָה הַגְּבוּאָה כְּאֵלוֹ לֹא אָמַר שֶׁשָּׁמְעוּ אֵת הַקּוֹל כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע
הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב כָּאן וּבְאוֹתוֹ לְשׁוֹן שֶׁלְמַעַלָּה פ"ב: עוֹד כָּתַב עָלָיו שֶׁאֲמַר שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ קוֹל
כָּלֵל וְשֶׁאִין צְרוּךְ בְּגִבּוּאָה וְשֶׁאִינוּ נוֹכָל בָּהּ גְּבוּאָה וְכְדוּמָה.

לְאֵלוֹ הַהֲזִיזוֹת עֲצוּמוֹ מִסְפָּר וְדִי בְּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּעֵנֵינוּ זֶה: עוֹד כָּתַב ז"ל וְמָה פְּנוֹת הַתּוֹרָיו
מִן־סִפְמוֹ בְּכָל הָאֲנוּמוֹת הוּא עוֹנֵשׁ הַנְּפִשׁוֹ אַחֲרֵי הַפְּרֻדָּן מִן הַגּוֹף עַל הַמַּעֲשֵׂה הָרַע וְשֶׁכֵּר
עַל עֲשִׂיַת הַמִּצְוָה עַד שֶׁמִּגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל וְרֵאשִׁיָּהֶם אָמְרוּ מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת פְּנִיָּה וְכָל
הָאֲנוּמוֹת מוֹדִים עַל גֵּן עֵדֶן וְגַהֲיָנָם כְּפִשׁוּטָן וְתַחֲזִיית הַמַּתִּים וַיּוֹם הַדִּין וְחֲכַמֵּינוּ אָמְרוּ שֶׁהֵן
הַפְּנוֹת הַתּוֹרִיּוֹת וְהַכּוֹפֵר בָּהֶן כּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה אִיךָ יִמְלֶאנּוּ לְבוֹ לְשׁוֹם אֲדָם לִימִשָּׁף אַחֵר
דַּעַתוֹ לְהַרוֹס הַתּוֹרָה ע"כ: אָמַר הַמְּשִׁיב מָה אֲדַבֵּר וְאוֹמֵר לוֹ וְמָה אֲשִׁיב בְּתוֹכְכֶתוֹ עַל
דְּבָרָיו שֶׁכָּתַב שֶׁכָּל הָאֲנוּמוֹת מוֹדִים בְּשֶׁכֵּר וְעוֹנֵשׁ וְתַחֲזִיית הַמַּתִּים וַיּוֹם הַדִּין וְרַבִּי הָרַב
אִינוּ מוֹדֵה בָּהֶן וְהוֹרֵס הַתּוֹרָה וְלִשְׁנוֹא חֲבֵר רַבִּי ז"ל אֵת סִפְרָיו וְכָתַב בָּהֶן מָה שֶׁכָּתַב
בְּעֵנֵינֵינוּ אֵלוֹ יְבִינּוּ אוֹתוֹ הַנְּשִׁים וְהַקְּטָנִי: הַעֲבוּדָה תְּמַה אֲנִי אִיךָ עֲמָדוֹ הַרְאֵשׁוֹנִי עַל
הַסִּפָּר הַזֶּה וְלֹא גָזְרוּ לְשַׁרְפוֹ בַּיּוֹם הַכּוֹפְרִי שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת שֶׁעָשָׂאוֹ לְרַבִּי הָרַב ז"ל
כּוֹפֵר בְּעֵינָיו יוֹתֵר מִהָאֲנוּמוֹת וְלֹא אוֹמֵר יוֹתֵר אֲלֵא שֶׁעָשָׂה אוֹתָן מְאֲמִינִים וְהוּא כּוֹפֵר וּכְבָר
כָּתַבְנוּ בְּעֵנֵינֵינוּ אֵלוֹ מָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִּי: עוֹד כָּתַב ז"ל וְעוֹד יִתְכַן לִיהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן שֶׁכָּתַב סִפְרוֹ
וַיִּתְּנוּ לְפָנָיו כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכִמָּה גְּבִיאִים שֶׁיִּכְתּוֹב עֲמִידַת הַשְּׁמַשׁ וְכִרִיתַת מִי הַיִּרְדָּן וְכו'
וַיִּדְעוּ הַחֲכָמִים וְגַם מִי שֶׁאִינָם חֲכָמִים שֶׁהֵיָה שֶׁקֵּר וַיְהִי שׁוֹתֵקִים וְכו' עַד וְדַקְדוּק הָרַב
לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵבֵל וְכו' ע"כ: אָמַר הַמְּשִׁיב הֵבֵל יִפְצָה פִּיהוֹ וּדְבָרָיו
לֹא יִתְכַנּוּ עִם הֵיּוֹת שְׁוֶה הַסִּפָּק כְּבָר קָדָם לְזוּלְתוֹ בְּדְבָרֵי רַבִּי הָרַב בְּסִגְנוֹן אַחֵר וּדְבָרָיו
ז"ל מְזַנְקִים וְטָהוּרִים וְכִשְׁמֵשׁ עֲצוּמוֹ שֶׁעֲמַד בְּרוּרִי פָּרַק ל' מִהַחֲלָק הַשְּׁנִי וְעֵינָיו דְּבָרָיו
שֶׁם כִּי מַרְע"ה לֹא יָקוּם מִי שֶׁהַשִּׁיג כְּהַשְּׁגָתוֹ וְלֹא מִי שֶׁיַּעֲשֵׂה כְּמַעֲשָׂיו וְזֶה שֶׁאֲמַר הַכָּתוּב
וְלֹא קָם גְּבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמִשָּׁה וְגו' לְכָל הָאֲנוּמוֹת וְהַמוֹפְתִים אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה לְעֵינֵי
כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַכָּתוּב כָּלֵל הַשְּׁתִי עֵנֵינוּ שֶׁעָשָׂה כָּל כָּף אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וְשֶׁעָשָׂאן לְפָרְעָה
וּלְכָל עַבְדָּיו הַבּוֹגְדִים בּוֹ וְלְפָנָיו כָּל יִשְׂרָאֵל הַגְּמֻשְׁכִּים אַחֲרָיו וְזֶה לֹא גְמֻצָא לְשׁוֹם גְּבִיא
אַחֲרָיו: אַחֵר כָּף אָמַר רַבִּי הָרַב ז"ל וְאַל יִטְעֶף עֲמִידַת הַשְּׁמַשׁ כָּל אוֹתָן הַשְּׁעוֹ לִיהוֹשֵׁעַ
שְׁהֵיָה פְּלֵא עֲצוּם כְּשֶׁל מִשָּׁה אוֹ כְּמַעַט גְּדוֹל מִמֶּנּוּ לֹא תִטְעֶף בְּזֶה שֶׁאֵע"פ שֶׁהוּא פְּלֵא גְדוֹל
וְעֲצוּם מְאֹד הֵנָּה לֹא הֵיָה לְעֵינֵי כָּל כָּלְלוֹת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁל מִשָּׁה וְדָבָר פְּשׁוּט הוּא כִּי לֹא הָיוּ
כָּל יִשְׂרָאֵל אִזְ מְצוּנוּן בְּגִבְעוֹן כִּי עִם הַמְּלַחְמָה וּגְבוּרֵי הַחִיָּל וְזֶה שֶׁאֲמַר הַכָּתוּב לְעֵינֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמַר כָּל כְּמוֹ שֶׁאֲמַר בְּמִשָּׁה שֶׁכָּף נִרְאָה בְּפִי מִפְּשֵׁט הַכָּתוּב דָּלָא קָם גְּבִיא
כְּמוֹהוֹ הֵינּוּ לְכָל הָאֲנוּמוֹת שֶׁעָשָׂה לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל וְאַף ע"פ שֶׁעֲמִידַת הַשְּׁמַשׁ אִי אֲפָשָׁר
שֶׁלֹּא יִרְגִישׁוּ בָּהּ כָּל הָעוֹלָם כָּל יִשְׂרָאֵל וְזוּלְתָן: וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַז"ל שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ מִסּוּף

העולם ועד סופו: מ"מ אותן שלא היו בגבעון לא נעשה הנס בפניה' ולא ידעו בסבת מה עמד ולא בדברי מי עמד מה שאין פן בנסים של משה רבינו ע"ה שנעשו לעיני כל ישראל: וכן באליהו עם נביאי הבעל פשוט הוא גם פן שלא היה לעיני כל ישראל וכ"ש הנס האחר שעשה הוא ואלישע גם פן שהיו ליחידים: גם פני' שם רבי' הרב ז"ל שיעור השעות שעמד השמש שהוא פיוס הגדול שבימי הקיץ בגבעון וזהו פיוס תמים שאמר הפתוב כל זה מבואר שם בדבריו בתכלית הבירור שאין אחריו בירור ואין שם מקום להסתפק כלל: ובעל הספר הזה בודה מלבד תולדות פוזבות ודמיונו' ואומר עליו שהכחיש הנסים שהן פנגד הטבע ותחיית המתים והנס הזה שעשה יהושע ואמר עליו שזה לדעתו שקר וכיוצא בדברי' אלו ולא נשא פנים לתקמתו ולא לתורתו ולא להדרת זקנתו וכבר פתבנו בזה במקומות אחרים ואולי הוא חושב זה האיש שאין ספרו מצוי בעולם וכולהו אינשי לא גמירי שמעתתא: ואיך לא נתן לבו דאם כדבריו פן הוא שהדבר אצלו שקר ושהקהל טעו בזה מפני שהצליחו פיוס הזה כמו שפתב עליו לעיל בפ' שני מהשער הראשון מה ענין לעיני כל ישראל שפתבו אצבעותיו שפתב רבינו הרב ואם הדבר שקר היכי שייך הכא לעיני הכל או הקצת והדבר לא היה במציאו' וזו הסבר' כבר קדמה לנרבוני וזה העתיק הזיות זולתו ולא הבדיל בין אור לחשך: עוד כת' רבי' הרב ז"ל במשנת עשרה דברים נבראו בע"ש ז"ל ויום רביעי פשנברא השמש הושם בטבעו שיעמד בדבר יהושע אליו וכו' הביטו וראו אם זה לדעתו אמת או שקר: עוד פתב ז"ל וא"כ מי החלימו לזה הרב שאילו מן הדעות המקובלות כי הוא לא קבל משום מקבל אלא שדרך בדרכי הכופרי' בתורת משה כי ידוע כי אריסטו וסיעתו לא האמינו בתורה וכו' עד ובא האיש הזה ודרך בדרכיהם וכו' עד וחלילה לאל מרשעו ומדעותיו כי לא לפני חנה יבא ע"כ: אמר הפותב תחלת כל דבר ראיתי לכתוב פאן לשון רבינו הרב ז"ל שפתב במגלת סתרים ששלח לתלמידו החשוב בעניינים עמוקים וסודות נעלמים מהקבלה האמתית עיון ומעשה להראות לאיש הלזה כי כל דבריו לא בהשכל פתב רבינו הרב במגלה הנזכרת ז"ל ובחי האהבה הנמצאת אשר נהיתה בינה וביני ובין אבותיה הקדושים כי רוב זמני הייתי נבוך בחקירת הנמצאות ולדעת תוכן אמתתן כפי הכולל מצד החקירה הפילוסופית ובדרכי מופתיהם ונראה שמה שהשיגו בלתי צודק עכ"פ כי מה שנתבאר אצלם מהחכמה לא בא המופת על סותרו אלא שהם לא מצאו הדרכים המיוחדות בחקירת טבעי כללי הנמצאות בזולת עמל שקלי אלא בדרכי' הגיוניים מטרידים השכל ומבלבלי אותו אף אצל חכמת הקבלה האמתית דרכים מסוקלי' מאבני המכשול נודעו בהן בקלות נמרץ כל מה שיפול תחת גבול ההשג' ובדר' זו דרכו הנביאים והשיגו מה שהשיגו מהודעת העתידו' ופעלו פעולות זרות יוצאות מהמנהג הטבעי ומקצת דרכי' לקחתי גם אני בידיעת טבעי הנמצאו' והותרו לי כל הספיקו' שנסתפקתי בהם ונפתחו לפני דרכי המבוכות ונמסרו בידי מפתחות החכמ' והביאור של כל נעלם ממני והנני משביעה שלא תגלה הסודות הדקות וההערות הנפלאות אלא למי שהוא דק בשכלו ובטבעו ונקי במעשיו ונודככו רעיוניו והלך בדרכי הלמוד והדיעה עוד דע לה אחי כי השמות הקדושים רבו מלספור וכו' עכ"ד: הביטו וראו אם היה הולך בדרך הקבלה האמתית או לא: והנה בקדמות העולם שהיא פנגד תורתנו הפה על קדקוד ארסטו ואמר עליו ולא תהיה תורה שלימה שלנו פשיחה בטלה שלקהם כמו שפתבנו דבריו בפרכי' שעברו: וגם

כת' באגרת ששלח להר"ר יהונתן ז"ל שלא לקח אלו החכמות כ"א לרקחות ולטבחות וכו' וכן כת' עליו הרב הגדול הרשב"א ז"ל בכתב שכתב להרב ר' אבא מארי ז"ל ומי מהם ימלט את נפשו זולתי מי שמלא פריסו מעדני התורה וקדשי רבינא ורב אשי פהרב ז"ל שאמר שלא לקחן אלא לרקחות ולאופות ולטבחות ומעידין ספריו על דבריו ואשר לא ירקח פמוהו לא יוכל עשוהו ע"כ: והנה מצינו לקדוש ר' שמעון בן יוחאי שמביא דברי ספר חנוף והוא פלו פילוסופיא קדומה ולא בעבור זה אנו אומרים שהלה בדרכיו והאריכות בזה חסרון פי דברי רבינו הרב גלויים לבעלי העינים כשמש בחצי השמים ולולי ספריו המעולפי ספירי' שהאירו את עיני אנשי גלותינו היינו מגששי' פעורים קיר וכמה אמונות רעות היו מתפשטות באומתנו כמו ההגשמי' שהיו מגשימים בפרהסיא הגדולים בחכמת התלמוד בצרפת ובכמה מקומות כמו שנראה מאגרת ששלח הרמב"ן ז"ל לרבני צרפת על הענין הזה פשהחרימו שלא לקרות בספר המורה וספר המדע ז"ל ואחרים שמעתי אומרים שאתם תופסי' על ספר המדע באומרו שאין למעלה צורה ומבנית ולמה רבותי תפסותם עליו בדבר זה שהרי כל הגאונים בחבוריהם קראו הסובר חלוף נרנן מפריד אלוף והביאו ראיות שדבר זה כתוב בתורה שנוי בנביאים משולש בפתיבים גם בהגדות ובמדרשות הנעימים עלת העלות ית' על כל ברכו' ותהלות אין לתארן בגשם ותבני' וכו' וכמה האריף שם לקיים דבר זה: גם הר"ר שמואל ספורט"א שלח לתפוס עליהם בדבר זה ז"ל מה תעתירו עליו דבריכם ומה תנסוהו הודיעונו על מה תריבוהו וכו' תחלת דברי רבי הגדול בספ' המדע ואמירתו הראשונות שאין ליוצר הפל גשם ומבנית: ואנכי הצעיר נמס ובזה תמה אם נחלקו אבות העולם על זה שהרי דבר זה קבלה היא בידינו אשר רבו מרבו אליו מסרן ולא מפי עצמו אמרן פי כן כתבו כל הגאונים הקדמונים וחקמי גליותינו וכן כתב רבי האיי גאון ז"ל בפירושי חגיגה שלו וכו' וכן רבינו גסים גאון ז"ל בפירק הראוה וכו' עד וכבר האריף ר"ח ז"ל לדבר בענין זה בפ' ערכות וכו' אמר באחרית דבריו ולמבני מדע יראי שמים פחות מזה פדאי להם להבין ולידע שאין בכל התלמוד מודיע שיש בישראל מי שנותן דמות לבוורא ישתבח שמו ויתעלה זכרנו אמנם חלוקי לב רשעי ישראל המינים מחפאים דברים אשר לא כן פדי לגנות את עצמן מי שפרע מדור המבול יפרע מהם ע"כ: וגם הרב הגדול הראב"ד לא תמה על רבינו הגדול בשומו מאמין הגשמות מכלל המינים אלא מהטעם שאמר פי אין לקרות מינים בעלי המחשבות הרעות וכו' עכ"ל: וכמה האריף שם בענין זה: ות"ל ובזכות רבינו הרב ז"ל ובהמצאת ספריו המעולפי' ספירים כפר אבדה אמונה זו של הגשמות ונכרתה מפי אנשי אומתנו ואין מי שמעלה אותה על לב ולא מי שמסתפק בה פלל: וידוע פי אלו הדברים וכיוצא בהן לא ישיג אותן האדם מהתלמוד בלבד אלא צריכין להקדמות רבות מהמשפך והאיש הלזה התיר רצועת הענוה והסיר מסנה הבשת מעל פניו וגלה קלונו וזדונו וכתב על הרב הגדול צדיק יסוד עולם חלילה לאל מרשעו ולא לפניו חנף יבא וכו', וכבר כתבתי למעלה פי כל תלונתי על הראשונים שעמדו על ספרו זה ולא צווי לשרפו ביום הפיפורים שחל להיות בשבת: עוד כתב שם והאיש הזה מצא עיקה להוציא הנבואות מפשטן ולסתור האמונ' ממה שאמרו בכבא בתרא יתיב שהוא מרבנן קמיה דרבי שמואל בר נחמני ואמר איוב לא הנה ולא נברא אלא למשל הנה ואלו דברים בטלים פי שהוא מרבנן לא נזכר פלל בשם ולא חשבוהו שנקת' בתלמו'

אֵלָא בְּעֵינֵי שְׂאֲמְרוּ בְּעֵדוּי' לֹא נִזְכְּרוּ דְּבָרֵי הַיְחִידִי וְכוּ' עַד וְעוֹד כִּי חֲכָמֵי הַמְּשֻׁנָה הִסְפִּימוּ ע"נ שְׁהִיָּה וְנִתְבַטְּלוּ דְּבָרֵי הָרַב ע"כ: אָמַר הַכּוֹתֵב אֵין בְּפִיהוּ נְכוּנָה וְלֹא אָמַת נְאֻמּוֹנָה וְדְּבָרֵיו הֵם הַבְּטָלִים כִּי מָה שְׂאֲמַר בְּכָאן וּלְמַטָּה בְּסֻמוּף בְּעֵינֵי שְׁקֵלָא וְטָרְיָא דְתַלְמוּדָא לֹא קֻזִי לְבַר בִּי רַב וְהָיָא מְרַבְּנֵי פִינְשׁוּ בּוֹ הַמְּפָרְשִׁים זְקָן וְצוּרְבָא מְרַבְּנֵי בַּחוּר וְאֵין לְדָבָר זֶה שׁוּם יַחַס וְלֹא דְמִיּוֹן עִם מָה שְׂאֲמְרוּ בְּעֵדוּיּוֹת וְקַל לְהַבִּין גַּם מָה שְׂפַתְבַּעַל רַבִּינוּ הָרַב דְלִדְעָתוֹ אִיּוֹב לֹא הִיָּה וְלֹא נִבְרָא דְבָר זֶה לֹא הִיָּה וְלֹא נִבְרָא וּמַעוֹלָם לֹא גִזַּר אָמַר שְׁלֵא הִיָּה וְלֹא נִבְרָא וְלֹא פָּסַק הַדִּין בְּזֶה אֵלָא שְׂפַתְבַּעַל דְּבָרֵיו שָׁם בְּפָרְק כ"ב מֵהַחֲלָק הַג' לְשִׁתִּי הַדְּעוֹת וְאֲדַרְבֵּה דְמַתוּף דְּבָרֵיו שְׂפַתְבַּעַל שָׁם וּבְמִקוּמוֹ אַחֲרֵים נִרְאָה בְּהַפָּה וְז"ל שְׂפַתְבַּעַל שָׁם פָּרְק כ"ב קֶצֶת חֲכָמִים אָמְרוּ אִיּוֹב לֹא הִיָּה וְלֹא נִבְרָא אֵלָא לְמַשְׁלַח הִיָּה וְנִבְרָא אָמְרוּ שְׁהִיָּה וְנִבְרָא לֹא יָדְעוּ לוֹ זְמַן וְלֹא מְקוּם וְכוּ' עַד סוּף דְּבָר בִּין הִיָּה בִּין לֹא הִיָּה בְּכֻמוֹ עֵינֵינוּ נְבוּכֵי הַמְּעִינֵי וְכוּ': וְעוֹד פָּתַח וּלְפִי שִׁתִּי הַדְּעוֹת ר"ל אִם הִיָּה אִם לֹא הִיָּה הַדְּבָרִים הֵהֵם אֲשֶׁר בְּפִתְיַחַת הַסֵּפֶר ר"ל מֵאֲמַר הַשְּׁטֵן וּמֵאֲמַר הַשֵּׁם יִת' לְשִׁטְן וּמִסִּירַת אִיּוֹב בִּידוֹ כֹּל זֶה הִיָּה מְשַׁל בְּלִי סִפְק לְכָל בְּעַלִי דַעַת אֵלָא שְׁהוּא מְשַׁל לֹא כְּשֶׁאֲרַם הַמְּשַׁלִּים בְּנִלְמָם ע"כ: וּמִדְּבָרֵי רַבִּינוּ וְז"ל שְׂפַתְבַּעַל קֶצֶת חֲכָמִים אָמְרוּ וְכוּלִי נִרְאָה שְׁהָרוּב הָיָא עַל הַדְּעַת הָאֲחֵרַת וְאֵין מִי שְׂמַנִּיחַ דְּבָרֵי הָרוּב וְהוּלָף אַחַר הַקֶּצֶת: גַּם מִמָּה שְׂפַתְבַּעַל גַּם בְּפָרְק מ"ו מֵהַחֲלָק הַשְּׁנַיִ בַּמְדַּרְגָּה הַשְּׁנַיִת מֵהַנְּבוּאָה נִרְאָה קֶצֶת דְלִדְעָתוֹ הִיָּה שָׁם וְז"ל וּבְזֶה הָאֲנֹפֶן מְרוּחַ הַקִּדְשׁ חִבֵּר דָּוִד תְּלִים וְחִבֵּר שְׁלֵמָה מְשַׁלִי וְקִהֲלַת וְשִׁיר הַשִּׁירִים וְכוּ' דְנִיַּאֵל וְאִיּוֹב וְדְבָרֵי הַיָּמִים וְשֶׁאֲרַם הַפְּתוּבִים בְּזֶה הָאֲנֹפֶן מְרוּחַ הַקִּדְשׁ נִתְחַבְּרוּ ע"כ: וּמָה שִׁכַּת' בְּדְבָרֵיו שְׂפַתְבַּעַל לְמַעֲלָה דְלִשְׁתִּי הַדְּעוֹת הַדְּבָרִים הֵהֵם אֲשֶׁר בְּפִתְיַחַת הַסֵּפֶר רָצָה לוֹמַר מֵאֲמַר הַשְּׁטֵן וּמֵאֲמַר הַשֵּׁם יִתְעַלָּה לְשִׁטְן וּמִסִּירַת אִיּוֹב בִּידוֹ שְׁכַל זֶה מְשַׁל הִיָּה וְכוּ' קְרוּב לְזֶה אָמְרוּ בְּב"ר שְׂאֲמְרוּ שָׁם אָמַר רִישׁ לְקִישׁ אִיּוֹב לֹא הִיָּה שְׂבָאוּ עָלָיו יִסּוּרִין לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ שְׁלֵא אִיּוֹב שְׂאֲלוּ בָּאוּ עָלָיו הִיָּה יְכוּל לְעַמּוּד בְּהֵן עַד כָּאן: וְהִכִּי נָמִי אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי פֶר' כְּשֵׁם שְׁהַמִּים כו' אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ בְּשֵׁם בֶּר קֶפְרָא בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ הִיָּה אֵלָא הִכָּא הוּא אָמַר הַכִּין אֵלָא הוּא הִיָּה וְיִסּוּרִין לֹא הָיוּ וְלָמָּה נִכְתְּבוּ עָלָיו אֵלָא לְוֹמַר שְׂאֲלוּלִי בָּאוּ עָלָיו הִיָּה יְכוּל לְעַמּוּד בְּהֵן עַד כָּאן: וּלְפִי דְבָרֵיו עַל פְּרַחְנוּ שְׁהִיִּסּוּרִין הָיוּ מְשַׁל בְּדְבָרֵי רַבִּינוּ הָרַב וְז"ל: וְיָדוּעַ הוּא שְׂאֲפִילוּ שְׁהִיָּה רַבִּינוּ הָרַב וְז"ל סוּבֵר כָּאוּתָן שְׂאֲמְרוּ לֹא הִיָּה לֹא בְּעֵבוֹר זֶה נִכְרְתָה הָאֻמוּנָה מִפִּיו וְסִתַּר אוֹתָהּ כְּמוֹ שְׂפַתְבַּעַל עָלָיו הָאִישׁ הַזֶּה הַסּוּתַר הַמְּנֹשְׁפָל וְהַמְּיוֹחַשׁ וְהַמְּפֹרְסָם: עוֹד פָּתַח בְּרֵאשׁ פ"ב מֵהַשְּׁעַר הַשְּׁנַיִ וְז"ל אֲנִי תָמָה עַל הָרַב בְּתַרְוֵפָה וְהַרְפוּאָה שְׂמָצָא וְכוּ' וְהַתְּרוּפ' הִיא שְׁהַשְּׁגָחָה נִמְשַׁכַּת אַחֲרֵי שְׂפַע הַשְּׁכָל שְׁמִי שְׂנֹשְׁפַע עָלָיו הִיא שׁוּמְרַתוֹ בְּשַׁעַת הַשְּׁפַע כְּלוּמַר שְׂאִינוּ נִפְרָד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מֵהַשְּׁכָל וּמִפְּנֵי הַהִפְרָדוֹת מְצָא תְּלָאוֹת וְרַע בְּנִבְיָאִים וּבְחִסְדִּים מְפִנֵי שְׂנֹפְרָד הַחֲבוּר מֵהֵם עַד כָּאן: וְהַקְּשָׁה עָלָיו כִּי הִנֵּה מְצָאנוּ בְּנִבְיָאִים עָלֵיהֶם הַשְּׁלוּם בְּהִיוֹתָם בַּחֲבוּר הַהוּא נִלְכְּדוּ וְנִהְרָגוּ כִּי הִנֵּה זִכְרִיָּה מַעֲיִד הַפְּתוּב בּוֹ כִּי בְּהִיוֹת רִיחַ אֱלֹהִים בּוֹ וּמִלְתּוֹ עַל לְשׁוֹנוֹ נִהְרָג: וְגַם רַבִּי עֲקִיבָא בְּהִיוֹתוֹ מִקְהִיל קְהִלוֹת לְדָרוֹשׁ תּוֹרַת יו' וְלֹא נִפְרָד מֵהַשֵּׁם נִתְפַּס וְכוּ' ע"כ: אָמַר הַפּוֹתֵב לוֹ הַנּוֹחַ שְׂדְּבָרֵי רַבִּי הָרַב עַל הַתְּכוּנָה שְׂפַתְבַּעַל הָאִישׁ הַזֶּה לָמָּה לֹא תָמָה עַל דְּבָרֵי רַז"ל שְׂפַתְבַּעַל בְּדוֹד הַמְּלָךְ ע"ה כְּשֶׁבָא מִלְּאָף הַנְּמוֹת לִיטוֹל נִשְׁמַתוֹ רָאָהוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה וְלֹא יְכוּל לוֹ עַד שְׂנִתְחַכְּמוּ וּבְטָלוּ מִדְּבָרֵי תוֹרָה אֲזַי נִתְּנוּ בִּידוֹ וְכוּ' נָמִי מְפֹרְשׁ בְּרַבָּה בֶּר נַחְמָנִי בְּפֶר' הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים: וְרַבִּי עֲקִיבָא וְחַבְּרִיו כֹּף עָלָה בְּמַחְשַׁבָּה: וְלֹא דְבָר הַשְּׁנוּהַ בְּכָל

הוא והדברים עתיקים: עוד כתב שם ואני השואל לרב אם כן פי שפע השכל הוא המציל את האדם מפל מקרה ובהיות מחשבתו בנמצאו' נמצא הוא והשם אחר וזה תכליתו שהגיע למדרגה זו למה לו להתפלל ולקרוא קרי' שמע ולעשות שום מצוה וכו' עד אלא אם ינבא עליו הוא ויפטרנו מפל המצות עד או נטרפה דעתו וכו' ע"כ: אמר הכותב מי שנטרפה דעתו לא יכתוב דברים פאלו וחסרון הוא לאדם להשיב עליהו ואף לפי הצעתו במה יגיע לכונה זו אלא בשמירת התורה והמצות וכבר כתבנו בזה בסוף פרק ג' מהשער הראשון: עוד כתב שם ועוד אני שואל אליו אחר שצורת הדעת נדבקה בדעה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה: הגוף ולמה נהגו מימות אדם פבוד גדול במתים ונהגו כל האומות מימים הראשונים לבקר בקברי הנביאים והחסידים ולהתפלל עליהם ואברהם אבינו השתדל לקנו' מערה וקבר שם את אשתו ויעקב קבר שם את לאה וגם יוסף הצדיק צוה והשביע שיוליכו עצמותיו ולמה כל הצער הזה וכל הנביאים והאומות סכלים ושוטים ומה בצע בכל זה וכו' עד וכן התקמה לאיש מן חזק גדול במדות עד שהפליגו בסכלותם ואמרו ממשה ועד משה לא קם כמשה וגזר על בני אדם לעשותם כדגי הים וכו' ע"כ: אמר הכותב כבר כתבנו כמה פעמים כי כל אלו תולדות כוזבות וזיופים בדברי רבי הרב ואין בכל דבריו שום רמז לשיחתייב ממנו שום דבר מדברים אלו בשום מקום וכתבנו כמה פעמים דברי רבי הרב שכתב בפירושו ובבירור בכמה מקומות כי תחיית המתים היא בשוב הנפש אל הגוף וכתב ג"כ במקומות רבים שהעונש הוא לנפש ולגוף ביחד וזה העני הדעת לא ידע שיש לדעתו עולם הבא אחר תחיית המתים בלא גוף וגויה והתמהמהו ותמהו והתבוננו מה סברא הוא מיחש לרב הגדול ראש המאמינים שגזר על בני אדם לעשותם כדגי הים ושאין לדעתו שכל עונש שאפילו הפופרים מן האומות אין להם סברא זו אלא פת אחת בטלה במיעוטה כמו שכתב הרב ז"ל במקומו וכבר כתבנו בזה במקומות רבות מה שייספיק: עוד כתב ז"ל והקשה מכלם כי הוא גזר על ידיעת השם ית' בכל אנשי העולם ולא יסתר ממנו דבר ויראה חמס וריב בעיר והצדיקים במעשיהם ובלבבותם והם עשוקים על לא חמס בכפיהם ולא יהי חושש מהם וכו' עד האמת יותר נכון לו לומר כשאר הפופרים שאין השם יודע שיהי חסרון בחקו משידעם ולא יחוש להם עד כמו שאין לחוש על הריגת העכברים וכו' ע"כ: אמר הכותב תשובתו למעלה בצדו וכמה פעמים שונה באנלית ועושה לאדם לחזור על הראשונות ולהסיר מסנה הענוה מעל פניו כי מי הוא שרואה דברים פאלו שכותב על רבי הרב ולא יקרע את לבבו ולא בגדיו ואתה המאמין והדובר אמת אשאלך והודיעני אנה אמר רבי הרב דבר זה ומאי זה מקום יתחייב מדבריו דמיונות אלו וכל ספריו מלאים מהדעות האמתיות והם הם שהאירו עיני גלותנו בענין זה ובזולתו מיסודות הדת והאמונה: עוד כתב בראש פ"ג ז"ל אני תמה עליו איך עלה בדעתו טעמי המצות לעשות רובם פדרכי מדו' הפילוסופי והשאר טעמי' נופלים אין מצוה מכוננת בעצמה והנה גנב דעות המתפלספים ובדה מלבד להיותן תורות וסתר כל התורה ולא הניח בה דבר הנה לדעתו בהתענות אדם על עון בית ישראל הוא שנה עם בעילת העריות ויותר קשה לפעמים כי לדעתו אחת מדה חסרה ואחת מדה יתירה ושניהם רע כי יחלש פח האדם ומחשבתו מלהשיג המושפלות וכו' עד והנה שבש נבואות הנביא וקבלת בית ישראל וכו' ע"כ: אמר הכותב כבר כתבנו כמה פעמים שהוא מוליד בדבריו תולדות כוזבות וזיופים ושגעונות שלא יעלו

על לב התינוקות ולא אומר התינוקות אלא אפי' השוטים והמדומים לא יעלה על דעתם דברים כאלו הביטו וראו לפי שפתב רבי' הרב שצריך האדם לעיין במןשפלות ולא פנה לבו לבטלה כתב עליו שלדעתו המחליש פחו בתעניתו על עון ישר' מלעיין במןשפלות או המחליש אותו בבטילת העריו' הכל שנה ולפעמים המתענה יותר קשה וגדול עונו: מה יאמ' האומר ומה יכתוב הכותב ומה ישיב המשיב על שגעונות כאלו: ומה שפתב על טעמי המצות: פבר כתב רבי' הרב ז"ל והר"ר אברהם בנו ז"ל פי לא שלל הרב ז"ל כי אין למצות טעמים אחרים מכווננים בעצמם וגם לא אמר שאותו הוא הטעם בהכרח אלא כתב פה על דרך השכל ושבעים פנים לתורה ואותו הטעם אחד מהם ותעיין בפסוק כי יקרא קן צפור לפניך וגו' בפ' הרמב"ן ז"ל ותנוח דעתך: עוד כתב אולי מה שפתב בסוד המקדש והקרבות הוא המיישר האדם או לנו על שברנו איה מלאו לבו להרוס מקדשות בנויות לתלפיות עד והפילל פי הכל נמשך אחר דעותיו המזוניפות וכו' ע"כ: אמר הכותב פבר כתבנו למעלה פי כל מה שפתב בטעם הקרבות הם דברי רבי פנחס בן יאיר בויקרא רבה על פסוק ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירי' וגו' וכל דבריו עד סוף הפרק זיופים ודמינו' וכסא תורת רבי' הרב ז"ל נקי מהם: עוד כתב פי פילוסוף אמר פי אין חפץ לשום אדם בשום עבודה ותפלה אף תכלית האדם בהשגת המןשפלו' פדעת הרב וחביריו: גם פי נטה מדעת ארסטו במקצת עד שהורה שהיה מאמין בתורת משה על הדרך שפתבתי לעיל ולעניות דעתי דעותיו רעות מדעותיו וכו' עד והנביא מפח הנבואה הזהיר על התורה והמצות והעני והחסיד בשומו אמונתו הנביא ושומר כל קלו' וחמורות שבתורה וקדש את השם ואתה אומר שידע השם זה ולא יצילהו כלל כמו אם לא ידעו כלל: גם הרשע שעבר על כל מה שצוה הנביא וידע השם לא נענש כלל ובאבדן הגוף נאבד הכל: אין ספק פי אמונה זו רעה אלהי אלפים מן הראשונה וחלילה לי להחניף אדם פי במקום חלול השם אין חולקין פבוד לרב אף פי לסותר כל התורה ורוב היחידים נמשכו אחר ספריו וחקותיו הם היו סבת פפירת בני ישראל בה' אלהי אבותיהם ע"כ: אמר הכותב מה שפתב בענין העבודה והתפלה הוא ממה שכתב רבי' הרב ז"ל בפר' נ"ד מהחלק הראשון ז"ל מי שידע הבוה הוא אשר ימצא חן בעיניו לא מי שיצום ויתפלל לבד עכ"ד והוא גנב מלת לבד והסיח אותה מדעתו ומזייף הדברים המפורסמים ולא יחוש לרואים ולא לבשת גנב פי ימצא: ועוד אכתוב בזה לקמן בסוף ההגהות בס"ד: גם זה העני הדעת לא ידע פי היודע השם הוא השומע לדברי הנביא ושומר התורה והמצו' שבאמצעותם יכיר את בוראו והעיון בתורה הוא העיון במןשפלות: והרשע שעבר על דברי הנביא ועל התורה והמצות אינו יודע השם ואם יודע רבו ומתפנן למרוד בו ועובר על מצותיו הנה הוא גרוע מאשר לא ידעו ונענש יותר וכבר כתבנו בזה מה שסיפק והנה הוא שונה באונתו להגדיל המדורה ולזלזל בכבוד גדול התורה בלי פחד ומורא: עוד כתב באופן הג' פ"א והאריך שם והביא כמה דברים כאלו הרב ז"ל מכחיש אותן בפ' ולא כתב באי זה מקום כתב רבי' הרב הפה אותן דברים וכתב בחתימת דבריו יש עדות גדול מזה על ההשגחה הפרטית וכן פשהו חוטאים מיז היתה יד יי' בהם: הרי עדות על דיני השם בכל איש ואיש אלא אם יכחיש הרב ההוא הכתובים האלה כאשר נפלאות הנביאים וכו' ע"כ: אמר הכותב כל מה שכתב בפרק זה הוא בנוי על שתי התולדות הפונות המזוניפות שהוליד בדברי רבי' הרב ז"ל שהוא כופר בנסים שהן פנגד הטבע ובהשגחה באישי המין

הַאֲנוּשֵׁי יַתְעֵלָה הָאֵל מִמַּחְשְׁבוֹתָיו וְדַמְיוֹנוֹתָיו מֵעֵלָה הִרְאוּנָה לּוֹ וְכִסָּא כְבוֹד תּוֹרַת רַבִּי הֶרֶב נָקִי מִזִּיּוּפָיו וְהִבְלִיו: וְכִבָּר פְּתַבְנוּ לְמַעְלָה פ"ג מִשְׁעַר רֵאשׁוֹן דְּבַרֵי רַבִּי הֶרֶב ו"ל שְׁפַתְבָּ בְּהַשְׁגָּחָה פִּי"ז מִהַחֲלָק הַג' מִהַמּוֹרָה דְּבָרִים מְפֹרָשִׁים יְבִינּוּ אוֹתָם הַנְּשִׁים וְהַקְּטָנִים עִם חֲסִירֵי הַמּוֹחַ: וְכֵן בְּעֵינֵי הַנְּסִים וּבְשֹׁכֵר וְעוֹנֵשׁ פְּתַבְנוּ מֵה שְׁיֵשׁ בּוֹ דִּי בְּפָרְקִים שְׁקַדְמוּ: וְעַתָּה אוֹסִיף בְּהֵן נִפְסָה מִשְׁלֹו שְׁפַתְבָּ בְּאַגְרַת תְּחִינַת הַמַּתִּים ו"ל אֲבָל תְּחִינַת הַמַּתִּים הִיא אַחַת מִהַמְעֻשָׂה נְסִים וּמִבְּנֵי אֶרֶץ מִאֵד שְׁפָל עֵינֵינוּ מוֹכֵן וְאִין שָׁם אֵלָא שְׁנֵאמִין אוֹתוֹ בְּלִבְד כְּמוֹ שְׁמַצְאָנוּהוּ בְּדַבְרֵי הַנְּבוּאָה הָאֲמַתִּית וְהוּא עֵינֵינוּ חוּץ לְטַבְעֵי הַמְּצִיאוֹת וְאִי אֶפְשָׁר עָלָיו רְאִיָה מְדַרְדֵּר הָעֵיוֹן אֵלָא מִנְהִיגֵי הָאֲנֹתוֹת פְּנֻלָם וְיֵשׁ לְקַבֵּל אוֹתוֹ דְרָף אֲמוּנָה ע"כ וְעוֹד פְּתַב שָׁם רַבִּי הֶרֶב ו"ל כְּשֶׁרְצָה לְאַמַּת תְּחִינַת הַמַּתִּים ו"ל וְאִין הִפְרֵשׁ בֵּין אוֹמְרוֹ אִם יָמוּת גְּבַר הַיְחִיָה וּבֵין אוֹמְרוֹ הַמֵּן הַסְּלַע הִנֵּה נּוֹצִיא לְכֶם מֵיָם שְׁאִין זֶה בְּטַבְעֵי אֲבָל הוּא נִמְנַע אֵלָא שְׁפָכֵר יֵצְאוּ הַמַּיִם מִן הַסְּלַע בְּדַרְדֵּר גַּם כֵּן תְּחִינַת הַמַּתִּים בְּדַרְדֵּר גַּם וְכוּ' כְּמוֹ שְׁהֶאֱרִיף הוּא ו"ל שָׁם וְכִבָּר פְּתַבְנוּ דְּבָרֵינוּ ג"כ כְּבוֹזָה בַּפ"ב מִהַשְׁעַר הִרְאֵשׁוֹן: גַּם פְּתַב בְּתַשְׁבוּבוֹתָיו ו"ל כְּבָר פְּתַבְתִּי בְּמוֹרָה הַנְּבֹנְכִים כֹּל מֵה שְׁרְאוּי לִפְר' וְסוּף דְּבַר שְׁיֵשׁ מִן הַנְּסִים שְׁהֵם טַבְעֵיִים וְיֵשׁ מִהֵן מְכַחִישִׁין אֶת הַטַּבְעֵי כְּמַטָּה שְׁנֵהֲפֹף לְנַחֵשׁ וְהַמַּיִם לְדָם וְכִינְצָא בְּהֵן וְכוּ' וְכָל סְפָרֵינוּ מְלֵאִים מְדַבְרִים אֵלּוּ הָאֲרִיכוֹת בְּהֵן חֲסֵרוֹן: עוֹד פְּתַב וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְאֻמְיָנִים עֲדוֹת הַנְּבוּאֹת וְלֹא נַחֲוֵשׁ לְכוֹפְרִים אַחַר שְׁקוּל דְּעַתָּם הוֹלְכִים מְזִינִיפִים הָאֲמוּנוֹת וְנִמְשְׁכִים אַחֲרֵי הַכוֹפְרִים לֹא מְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וְהִנֵּה חוֹמַת יְרִיחוֹ שְׁנִפְלָה בְּהַקָּף ז' פְּעָמִים וְכוּ' וְכַתִּיב וַיְרִיעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתִּפֹּל הַחוֹמָה תַּחְתֵּיהָ וּמַתִּי אִירַע שְׁבִהֲרִיעַ תְּרוּעָה נִפְלָה הַחוֹמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר אוֹלֵי דְמִיּוֹן הִנֵּה כְּמוֹ שְׁאָמַר הָאִישׁ הַהוּא עַל עֲמִידַת הַשְּׁמֶשׁ זֶה שְׁקַר וְכַתְּבוּ הַנְּבִיא וְלֹא הִכְחִישוּהוּ וְכוּ' עַד וְכֵן מִן סוֹסְפֵם בְּאֲנוּמוֹת וּמְקוֹבָל וְהַכוֹפֵר בְּזֶה הוּא כּוֹפֵר בְּעֵינֵיקָר וְהוּא חֲזִיב מִיָּתֵה לְדַעַת כֹּל הָאֲנוּמוֹת וּמֵה אֲאֲרִיף עַתָּה כִּי כֹל הַנְּבוּאֹת מְעִידוֹת עַל הַנְּפִלְאוֹת בְּשָׁנוּי טַבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם כֹּל יְמֵי הַיּוֹת נְבוּאָה בְּעוֹלָם ע"כ: אָמַר הַפּוֹתֵב כְּבָר נִתְבָּאָר בַּפ"א מִהַשְׁעַר הַשְּׁנִי כִּי כֹל דְּבָרֵינוּ בְּזֶה דְמִיּוֹנוֹ וְשִׁקְרֵינוּ וְכִי הוּא הַמְּזִינִיף אֲמוּנוֹת הַמְּאֻמְיָנִים בְּבָלִי דַעַת יְדַבֵּר וְחֲזִינֵילִים יְגַבֵּר וְשִׁגְעוֹנוֹת יַחְבֵּר: וְרַבִּינוּ הֶרֶב פְּתַב בְּפִירוּשׁ וּבְבִירוּר כִּי הִנֵּה מַעֲשֵׂה גַם גְּדוֹל אֵלָא שְׁלֹא הִנֵּה לְעֵינֵינוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁל מַר"ע כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר שָׁם בְּאֲרִיכוֹת שְׁפַתְבָּ בְּמוֹרָה פָּרָק ל"א מִהַחֲלָק הַשְּׁנִי וְאִין שָׁם מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ כָּלֵל וְכַמָּה פְּעָמִים שׁוֹנָה בְּדַמְיוֹנוֹתָיו כְּאֵלוֹ אִין שָׁם מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מוֹח בְּקַדְקָדוֹ וְלֹא עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ: עוֹד פְּתַב בַּפ"ד מִהָאֲנֹפֶן הַג' ו"ל וְאַחֲרֵי הַקְּדָמָה זֹו אוֹמַר כִּי מֵה שְׁהַתְּחַפֵּם הֶרֶב בְּשֵׁאֲלַת מִשָּׁה וְהַתְּשׁוּבָה בּוֹאֲמָרוֹ לִי מֵה שְׁמוֹ אִינוּ כָּלֵל כִּי לְפִי דְבַרֵי הֶרֶב ו"ל שְׁאֵל מִשָּׁה מֵה שְׁלֹא יִדַע וְכֵן הוּא בְּהַקְרָח וְכֹאשֶׁר הַשֵּׁם הַהוּא לֹא בָּא הַדְּבָר מִשׁוּם הָאוֹתִיוֹת וְהַמְּלוֹת: כִּי אִם מִפְּנֵי הָעֵינֵן הַמְּכַוֵּן בְּהֵם וְהִיאָף אֶפְשָׁר אֲדוֹן כֹּל הַנְּבִיאִים שְׁיִסְפֵּל בִּידֵיעַת הַסְּבָה הִרְאֵשׁוּנָה שְׁהִיא סִבַּת הַסְּבוֹת וְעַלְתָּ כֹּל הָעֲלוֹת וְאִין עֵלָה לוֹ וְכוּ' עַד וְאִין בַּעַל שְׁכָל חוֹלֵק חֲלִילָה עַל זֶה לְהִיוֹת אֲדוֹן הַכֹּל עַלְתָּ הַכֹּל מְחַוֵּיב הַמְּצִיאוֹת וְאִין לוֹ שׁוּם עֵלָה וְחֲלִילָה לְאֲדוֹן כֹּל הַנְּבִיאִים שְׁלֹא יִדַע זֶה וְכוּ' ע"כ: אָמַר הַפּוֹתֵב לֹא יִדַע וְאֶשֶׁם בְּיַחְסוֹ אֵל הֶרֶב ו"ל סְבָרוֹת אֶשֶׁר לֹא יַעֲלוּ עַל לְבוֹ וְאִינִי יוֹדַע אֲנֵה הוּא מוֹצֵא שׁוּם רִמְזוֹ לְאֵלוֹ הַדְּמִיוֹנוֹת שְׁהוּא מוֹלִיד בְּדַבְרֵינוּ שְׁמַרְע"ה לֹא יִדַע שְׁאֵל ית' סִבַּת הַסְּבוֹת וְעַלְתָּ הָעֲלוֹת וּמְחַוֵּיב הַמְּצִיאוֹת וְאִין לוֹ שׁוּם עֵלָה עַד שְׁשֵׁאֵל עַל זֶה וְהִנֵּה בָּאוּ דְבָרֵינוּ"ל בְּתַכְלִית הַבִּיאוֹר פָּרָק ס"ג מִהַחֲלָק הִרְאֵשׁוֹן שְׁאִין עֵינֵנוּ זֶה אֵלָא עַל יִשְׂרָאֵל לֹא עַל מִשָּׁה שְׁפַתְבָּ שָׁם שְׁהַכְּנָה

באמרו ע"ה ואמרו לי מה שמו וכו' הוא שישאלו אותי שנאמת להם מציאות השם כלומר שיש אלוה נמצא בעולם ואחר כך אומר שהוא שלחני מפני שכל בני אדם אז זולת היחידים לא היו מרגישים במציאות השם וכו' עד ולמדו השם מדע יגיעו אליהם במה שיתאמת אצלם מציאות השם ותעלה והוא אהיה אשר אהיה וזה שם נגזר מן הנה וכו' ובא ביאור הענין ופירושו פן הנמצא כלומר המחוניב המציאות וכו' וכאשר הודיעהו ית' הראיות אשר תתקיים בהם מציאותו אצל חכמיהם כי אחר זה אמר לה ואספת את זקני ישראל וגומר ויעד לו שהם יבינו מה שהודעתיו לה ויקבלוהו: השיב ע"ה ואמר הנה הם יקבלו שיש אלוה נמצא באלו המופתים השכליים מה תהיה ראיתי שזה האלוה הנמצא שלחני ואז נתן לו האות הנה נתבאר שענין אמרו מה שמו מי הוא זה שאמה אומר ששלחני וכו' זהו כלל דבריו שם ומבואר לתינוקות שפונת הרב ז"ל היא שיתן לו ראיה במה שיתאמת אצל ישראל שהוא מחוניב המציאות לא שלא היה מרע"ה יודע זה חלילה וחלילה וחס: וכן נראה דעת רבינו סעדיה גאון ז"ל שהן קרובין למה שאמר רבי יצחק במדרש אגדה וכפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל בפרשת ואלה שמות: עוד כותב בשער הרביעי פרק א' ז"ל ועוד הנה פרשת וירא אליו מעידה גם כי היה אברהם הנבואה בהקנין וכו' עד ואיך לשה שרה עוגות וכו' ע"כ: אמר המשיב דברי הרמב"ן ז"ל הן אלו שכתב בפרשת וירא אליו ותפס על רבינו הרב ז"ל שאמר בפ' מ"ב מהחלק השני שכל זה היה במראה הנבואה עם היות שהודה לו ביסוד הענין וכתב ז"ל ובאמת שכל דבר שהוזכר בכתוב ראית מלאך או דבור מלאך אינו אלא במראה או בחלום כי ההרגשים לא ישיגו המלאכים ע"כ: וכן גם פן כתב בפרשת בלעם בכתוב ונתרא האתון וכו' ודברי רבינו הרב ז"ל הם דברי רבי חייא הגדול שפך פתוב בפירושו: ומה שהקשה על זה הרמב"ן ז"ל שהנה לא נראה לו השם לא במראה ולא במחשבה אין נראה לי קשה כי אינו מחוניב שיראה לו השם בעצמו אלא שנראה אליו במראה הנבואה ע"י דמות אנשים כמו שכתב בחלק שני פרק מ"ו במדרגה העשירית ז"ל שיראה איש מדבר עמו במראה הנבואה כאברהם באלוני ממצא וכו' ושיעור הכתוב וירא אליו במראה הנבואה ומה היא המראה וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים וגו': גם מה שאמר שלא לשה שרה עוגות איני יודע מה פשוט מזה לא לשה ולא תלוש: גם מה שהקשה למה היה יעקב צולע וכו' מבואר הוא דהדמיון פועל ואפשר שגם זה היה במראה הנבואה ואין זה מקום אריכות וענין לוט יתבאר בסמוך בס"ד: עוד כתב בענין פרשת סדום ז"ל וכל אותה הפרשה ואם נכחישנה ונאמר שהיתה במראה הנבואה אם פן נכחיש כל הענין וענין בני סדום ואיך נסבו על הבית והופו בסוגרים והפיכת סדום וכו' עד ואי אפשר לחלקה לומר מקצתה חלום ומקצתה חוץ לשכל כי זה מן הנמנע ואם פרשה זו נוציא מפשוטה נוציא כל התורה ויודע שנהפכה סדום וכל התורה והנביאים והכתובים מעידים על הפיכתה וכו' עד והרב ורבי אברהם ואחרים אמרו שבמראה הנבואה היה וכו' ע"כ: אמר הכותב אמת כי הרמב"ן ז"ל כתב בפרשת וירא כי לדברי רבינו הרב ז"ל צריך לומר שענין לוט ג"כ היה במראה הנבואה אלא שלא אמר עליו שכתב כך בפ' כמו שהעיד עליו המשגי הזה והוא לא כתב כך אבל איך שיהיה דברי רבינו הרב ז"ל בענין זה קשיא בעיני ואיני יכול להולמן כלל לפי שנראין פסותרין זה את זה כי בחלק שני פ"ב ובכמה מקומות כתב בבירור שכל מקום שנזכרה ראית מלאך או דבורו אינו אלא במראה הנבואה ויתחייב

מזה כי הנה ענין לוט דמיון וציור אין לו ענין אחר שלא נמצא במציאות בפועל וממה שכתב בפ"ח מהקדמתו לפירוש מסכת אבות נראה בפ"א שהיה הדבר במציאות בפועל כדברי החולקים עליו שהוא כתב שם ו"ל שייבטל השם קצת תנועות בני אדם שהן בבחירתו על צד העונש כביטול ידיו מהמלאכה שלא יוכל לעשות בה דבר כמו שעשה לירבעם בן נבט או לסמא עיניו מן הראות כמו שעשה לאנשי סדום הנאספים על פתח לוט ע"כ: והסתירה בדברים אלו מבוארת ואין לומר בדעת רבינו הרב ו"ל שהיו מלאכי לוט אנשים נביאים בשתוף השם כמו שכתב רלב"ג ו"ל או הערות אלהיות כמו שכתב רבינו ו"ל בסוף חלק זה כי הנה בפרק ז' מתחלק הנה כתב בשתוף שם מלאך ו"ל אבל השכלי והגלגלים משיגים פעולותיהן ובחרי' ומנהיגים וכו' ונהו שאמר המלאך ללוט כי לא אוכל לעשות דבר ואומר לו להצלתו הנה נשאתי פניך גם לדבר הנה וכו' כל זה יורה על השגתן הפעולותיהן והיות להם רצון ובחירה ע"כ: נראה מדבריו שהיו שפלים נבדלים שהן מלאכים ממש ולא באופן אחר: ואין בידי להכריע אלא אם נאמר שהיה קצת הענין במראה הנבואה וקצתו בפועל בהקייץ: ראית המלאכים והדבור עמהם שאמרו לו צא מן המקום הנה כי משחיתים אנחנו אותך וכל אותו הענין הנה במראה הנבואה ויציאתו מן המקום היתה בפועל הוא שאמר הכתוב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ר"ל שאמרו לו במראה הנבואה לצאת והוא יצא בפקר השכם ונהפכה העיר כאשר אמרו לו במראה: גם מעשה אנשי סדום שנסבו על הבית הנה בפועל בהקייץ והיא הערה אלהית כאותן הערות שכתב רבינו הרב ו"ל בפ"ו מחלק שני על גביכדנצר ועל פשדים נדג יונה וזולתן שהעיר להם השי"ת הרצון לעשות אותו ענין: גם הכאתם בסנורים היתה גם כן בפועל כמו שכתב בפ"א אבות שכתבנו דבריו למעלה מבלתי שיראו המכים אותם: כן נראה לי לישב דבריו עד שיפתח השם את לבנו ויסיר המסוה מעל פנינו ועינינו ונשקוף על עיקר פונותו כי אי אפשר שיהיו דבריו סותרין זה את זה לאשר מחזה האמת יחזה: וכבר ידעתי שגם הרמב"ן ו"ל יאמר שמלאכי השם הם השכלים הנבדלים כדברי רבינו הרב ו"ל כמו שביאו דבריו בסמוך בפסוק ותרא האתון וגו' גם בענין בלעם ראיתי בדברי רבינו הרב ו"ל קנשי גדול כי בפמ"ב מהחלק השני כתב ו"ל וכן ענין בלעם פלו בדרך ודברי האתון פלו במראה הנבואה ע"כ: וממה שכתב בפ"א אבות במשנת עשרה דברים נבראו בע"ש וכו' נראה בהפך כי דברי האתון הנה בפועל בדרך גס כמו שהוא האמת שלא יוכל אדם להכחישו ו"ל שכתב שם על כן אמרו שביום הששי שם בטבע הארץ שתשקע לקרח ולעדתו ולבאר שתוציא מים ולא אתון שיזכר וכן השאר ע"כ: ועל הדרך שפי' בחלק שני פכ"ט ופמ"ח ולא ירדתי לסוף דעתו: ואולי ירצה בדבור האתון שהוא גם כן התעוררתו וכמו שכתב פ"ו מחלק זה ו"ל עד שתנועת בעלי חיים ואפי' בלתי מדברים יאמר הכתוב אלהי שלח מלאכיה וסגר פנים אריותא ולא חבלוני ותנועת אתון בלעם פולם ע"י מלאך ע"כ: פלומר ששם באתון כח והתעוררות לדבר ולעשות אותו ענין בפועל וקרוב לענין זה כתב הרמב"ן ו"ל ו"ל ותרא האתון את מלאך וו' מלאכי השם השכלים הנבדלים לא יראו לחוש העינים כלל כי אינם גוף נתפשים במראה וכו' עד אבל יושגו לעיני בהמה אי אפשר על כן תוכל לפרש ותרא האתון כי הרגישו בדבר מפחיד אותה מלעבור והוא המלאך אשר יצא לשטן וכו' אלא שעכ"ז עדיין הלב

נבוך ולא מצא מנוח כי דבר אשר כזה לא יאמרו עליו שהיה במראה הנבואה כמו שכתב רבינו הרב בשלוח וצ"ע גדול: עוד כתב פי"ט מהשער הד' ו"ל כי גם בספר המורה ונ' עזרא סוכרי' כי מלאכי' ממש היו אלא שהרשיעו בדבר באמרום שהיה במראה הנבואה מהיותם נמשכים אחר שקול דעתם כי פונתם כי אין נמצאים אחרים בין העלה הראשונה לעולות אלא השכלים הנבדלים והן מניעים הגלגלים ומסבא זו נמשך אמונת המרדות לבטל הפתובים והנסים ושיסתור כל דברי התורה והנביאים כפי רצונו וכו': אמר הפותב כמה הרבה להרשיע באמרו דברים פאלו על גדולי התורה והחכמה ויראת השם: וכבר כתבנו בפרק א' מהשער הד' כי רבינו הרב ו"ל כתב שם כי רבי חייא הגדול כתב פה בפירו' כי היה במראה הנבואה וזה האיש אינו שוקל את דבריו ושונה באולתו פעם אחר פעם וכל מעיניו יבין שאין לו מבוא בדבר של מושפל ושללא יתחייב מדבריו של רבינו הרב מה שהוא רוצה לחייב וגם הוא לא כתב כיצד יתחייב זה והטעם שכתב שהיה במראה הנבואה הוא מה שכתב במקומות רבים שפל מקום שנוצר ראיתי מלאך או דבורו אינו אלא במראה הנבואה וכמו שפי' ו"ל: ומי שיש לו קצת מוח בקדקדו ידע וישפיל כי אין זו אמונת מרדות ולא ביטול הנסים ורבי חייא הגדול לא היה מורד ומרשיע יסכר פי דוכרי שקר הדובר על צדיקים עתק וגו': גם בפרק זה כתב על הרב הגדול רלב"ג לפי שכתב שהיו נביאים שהוא סכל וכתב ו"ל ואם הוא בסכלותו פי' שהיו נביאים וכו' ודי לאיש אשר כזה סכלותו פי' שולח יד לשונו בגאווה בכל גדולי עולם: גם מה שכתב בסמוך כי לפי דרכם לא ימצא לנפש הרשע עונש פתבו בזה כמה פעמים מה שייספיק והוא אינו מספיק: עוד כתב פרק ה' מהשער השביעי ו"ל והיך את אל י"ו לא יטה ימין ושמאל מאמונה זו ר"ל שיאמין שהכל לפי חשבון ועונשין ועל פי הדין: ומורה הנבוכים ומקצת מחבריו סוכרים פי הכל תלוי על צד הטבע והמקרה וכו' ע"כ: אמר הפותב אין בפיהו נכונה אפי' במקרה כי כמה פעמים כתב רבינו הרב ו"ל דבר זה פי הכל הולך אחר הדין וכמו שנתבאר בפרקים שקדמו וכל ספריו מלאים מזה ומלבד מה שכתב בכל ספריו וחבוריו כתב בתשובת שאלה לחכמי מונפישלי"ר בענין משפטי הפוככים ו"ל ובזה הוא המחלוק' שבעלי דת האמת והיא דת מרע"ה לא יאמינו שמאורעות בני אדם קרי אלא במשפט כמו שאמרה התורה הצור תמים פעלו פי כל דרכיו משפט וגו' גדול העצה ורב העלילה אשר עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וגו' ועל זה הזכירה התורה והעידה ואמרה לישראל אם לא תשמעו לי ואביא עליכם פורענות אם תאמרו שאותן הפורעניות אינן יסורין מאת המקום אלא קרי ומאורע משאר מאורעו' שיארעו על בני אדם אמר להם הקב"ה אני אוסיף לכם מאותו הקרי עד שתאמרו די לנו עד בלי די שנגמר ואם תלכו עמי קרי וגומר אף אני אלה עמכם בתמת קרי וגומר וזהו עיקר דת מרע"ה שפל המאורעות שיארעו בבני אדם דין ומשפט וכן אמרו חכמים ו"ל אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון עד כאן: ועוד כתב שם רבינו הרב ו"ל והדבר השני הוא דבר הוכרי שמים בעלי גזרת הפוככים ששמעתם דבריהם ופשטו הבליהם אצלכם שהם אומרים שאי אפשר שישתנה דבר זה לעולם ולעולם לא יהיה ראובן בורסקי ועני ולא יהיה לו בן שפן נתן כח הגלגל בעת לידתו: ואלו שני הדברים שקר הן אצלנו דברי האצטוגנינון שקר מפני הדעת שפכר בטלה הדעת כל אותן ההבלים שאמרו בראיות ברורות וגם שקר הן אצלנו מפני קבלת הדת שאלו היה פן מה הועילה התורה

והמצנה והתלמוד אם תשמע ואם לא תשמע והלא אין בידו לעשות כלום מדעתו והרי דבר אחר מושף אותו להיות כף ושלל להיות כף וכו' עד אבל הפילוסוף אומר שזה מקרי ואנו אומרים לא אלא דבר זה תלוי ברצון מי שאמר והנה העולם וכל זה דין ומשפט ואין אנו יודעין חקמתו של הקב"ה וכו' ושם האריף בענין זה ודי במה שפכתנו מדבריו לבלום פי זה המזניף הדעת ומשים אור לחשף: עוד פתב בשער העשירי פ"א ו"ל עד שאמר הרב שתכליתו של אדם לחשוב בנמצאות ולא שנאמר שהדבור ההוא הגשמי והבקשה היא מגיעין לבורא ושומע אותן ועושה בקשת המתפלל: והאמת אלו הורסים האמונות והנבואות פי הנבואה מעידה על אברהם אבינו שהתפלל אל השם וכן על יעקב ושענה אותן וכן על אדון הנביאים ועל נביאים רבים עד וכן יש תכלית לתפלה שמגיע לבורא וכו' עד פאן: אמר הכותב הקץ לדברי רוח ומה ימריץ פי תענה על דברי תענועים וזיופים ואם כדבריו בדעת רבינו הרב ז"ל לשון חבד וכתב הלכות תפלה פלגיה ופרטיה ודברי הצומות וזעקתם ומי הוא שיעלה דבריו על דעתו אפי' מהאומות שאין להם דת וכבר הערנו על זה למעלה וכתבנו פי כל זה יצא לו ממה שכתב רבי הרב ז"ל בפרק נ"ד מהחלק הראשון ז"ל שם מי שידע הבורא הוא שימצא חן בעיניו לא מי שיצום ויתפלל לבד והוא השמיט מלת לבד וכתב עליו דברים אלו: גם בההערה של פרק נ"א מהחלק הג' מהמורה הישיר רבינו הרב ז"ל לישירים אל תכונת ההרגל והלמוד בתפלה וזולתה ולא הישירו לזה המתעקש והיו לו למוקש והאריכו בזה חסרון: ותפלת אברהם אבינו ע"ה ויעקב ומהנביאים לא ראה אותה רבינו הרב עד שהראה אותה לו המשיג הזה: רחמנא ליצלן מגברא פותיה: עוד כתב שם ז"ל שגזרו ואמרו שהפלל נמשך אחרי הידיע' הנשגת בהקש השכל האנושי ושנה דעת רז"ל בחסידי אומו' העולם וכן ראיתי בשם בעל מורה הנבוכים בכתב המזניף לתלמידו שבה גלה דעותיו הרעות ואמונתו ואמונת המרדו וכו' ע"כ: אמר הכותב כמה פעמים שונה באולתו ומראה זיופיו ומרדו פנגד ראש המאמינים ומדוע לא שם לבו למה שכתב בסוף פ"ח מהלכות מלכים ז"ל כל המקבל ז' מצות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לע"ה והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שנה בהם הקב"ה בתורה והודיענו ע"י מרע"ה שפני נח נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם עכ"ל: ועתה יראו הרואים ויבינו השומעים אם דברים אלו הם דעות רעות ואמונת מרדות או אם האיש הזה הוא המורד והמזניף הכותב דברים פאלו על הרב הגדול המפורסם בכל תפוצת הגולה צפון וים וקדם ותימן ואם ראוי לחמול על איש אשר בנה ולכסות קלונו וזיופיו וכבר פכתנו בזה בפרק ראשון מהשער הראשון: וכמה דברים העלמנו העין מהם ליראת האריכות וחזרת הדברים פעם אחר פעם בלא ריח וטעם: והאמת בכל הארץ זאת מודעת פי אין מן הראוי לכל בעל שכל ודעת אשר מחזה שדי יחזה להשגיח בספר הזה ולא לראותו ולעיין בו פי און ועמל בקרב: וכ"ש בראות מה שכתב שם בתחלת דברי פיהו בראש הקדמתו ז"ל כי אדון הכל מרומם אינו דבר אחר פי אם ידיעה וכו' עד ידענו אינו כי אם דעת: והנה נתן גדר לאל ית' והגביל מהותו ובשלבא אם הנה אומר הוא הידיעה והדעת על דרך שכל ומשפיל ומשפיל ניהא: אבל אומרו אינו דבר אחר אלא זה גדר בעדו והודיע מהותו והנה כפי דעתו השיג מה שלא השיג שום נברא ולא שום אדם חי ואף לא שום מלאך כפי דברי רז"ל: וכמו שכתוב

בספר שערי אורה ו"ל ואין בכל המוני משלה יודע מקומו כ"ש עצם אמתו הלא תראה מלאכי מעלה מה הם אומרים ברוך פבוד יי ממקומו בכל מקום שהוא ע"כ: והנה בשמים עדי ובמרומים סהדי כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת ולא מחכמה השבתי על זאת: אבל לכבודו של רבי הרב חששתי חשתי ולא התמהמהתי: אמרתי עת לעשות לי' והסרתי מסנה הפשת מעל פני: והשבתי עליו ונהמתי על מעלליו: ורעיני אחזו צער וחדתי על דברו: ואין אדם נתפש על צערו: וקבל האמת ממי שאמרו: קיח שאלה יורנו מורנו הרב נ"ר שורת הדין בענין ראובן שהיה דר במצרים והיה לו רביע בית בירושלם תוכ"ב והיה לוי החצי באותו בית ולגוי אח' הרביע האחד ומכר ראובן במצרים לשמעון אותו הרביע הנזכ' שלו ובא שמעון לירושלם תוכ"ב להחזיק באותו הרביע הנז' שקנה מראובן ואמר לו לוי בעל החצי הנז' לשמעון אני בעל המצר טול המעות שפרעת לראובן ולה כי אין לה זכות בבית מטעם דינא דבר מצרא: יורה המורה אם יכול בעל המצר לסלק ללוקח מצד שהוא מצרן או לא: תשובה ידוע הוא כי דין המצרנות הוא מדרבנן משום ועשית הישר והטוב וכנהרדעי דאמרי' פר' המקבל אפילו משום דינא דבר מצרא מסלקין ליה משום ועשית הישר והטוב ופירש רש"י ו"ל ועשית הישר והטוב דבר שאין אתה חסר כל כף שתמצא קרקעות במקום אחר ולא תטריח על בן המצר להיו' נכסיו חלוקי' ומיירי בלוקח וכמו שכת' לקמן דהאי ועשית הישר והטוב אלוקח שדויה רבנן כדאמרינן לעיל משמ' דבמקו' שיש ללוקח כל כף חסרון לא אמרי' ליה ועשית הטוב והישר: וכ"ש במקום שיש למוכר חסרון או הפסד שאין אומרים ללוקח ועשית הישר והטוב למצרן ושיהיה המוכר מפסיד: וכמו שכת' רש"י ו"ל שלא תקנו חכמי' ללוקח להסתלק לעשות הישר והטוב לבעל המצר שהיא רעה למוכר וכו' וכן כתבו מן המפרשי' ו"ל דאין לומר ועשית הטוב והישר אלא ללוקח שאלו המוכר יכול לומר מה עשית לה אם ארצה לא אמרנה ותהיה בנדי: אבל ללוקח אומרים משוה ידה ויקחנו זה ובמקום פסיד' דמוכר לא תקינו דינא דבר מצרא ע"כ: וכדבעי' למימ' קמן: הילכך כל שיש למוכ' אי זה הפסד אין אומרים לו תפסיד אתה לעשות הלוקח הישר והטוב למצרן הלא תראה דאפילו הגני זוזי טבי והגני תקילי פלומר שאם מעות של לוקח שקולין יותר וחריפין שיוצאין בנקל יותר משל מצרן לית ביה משום דינ' דבר מצר': ולא זו בלבד אמרו אלא אפילו אי הגני ציירי והגני שרו פלומר אם מצרן צרוירין וחתומין שאינו יכול המוכר לפתוח אותן בשעתן ושל הלוקח היו מותרין לית בהו דינ' דב' מצרא: ולענין אם מכר המוכר במקום שלא נמצא המצרן פשוט הוא דלית בהכי דינא דבר מצרא כולל דמסתמ' אין אדם מוכר ביתו אלא לצורך גדול וכ"ש בהיות הבית בירושלם תוכ"ב ואי הגני הקא דינא דבר מצר' נמצא הפסד גדול למוכר דאיף יעלה על הדע' שיהיה זה מוכר ביתו מחמת דחקו ויצטרף להמתין עד שיזדמן מי שילף למקום המצרן וגם ימתין עד שימצא המצרן מי שילף למוכר וישיב הן או לאו או ישלח לו המוכר ריץ וימתין עד שיבא ואינו יודע אם יאמר המצרן אי אפשרי בו ויפסיד הפקר דימי הרצונך כל שכן במקום שהמקום רחוק מצרים לירושלם תוכ"ב כעובדא דילן ואין לה בעולם הפסד גדול מזה וכבר כתב רבי' האי גאון ו"ל אביה' של ישר' והרי"ף ו"ל בתשובה שאם שקה המצרן משידע פדי תביעת ב"ד והביא המעות בטל דין המצרן ע"כ: ובפני' כתב הרמב"ם ו"ל בהלכו' שכנים ו"ל דאם הנה בעל המצר במדינה אחרת או חולה או קטן ואחר זמן הבריא החולה והגדיל

הקטן ובא ההולך אינו יכול לסלקו שאם אתה אומר פן אין אדם יכול למפור קרקעותיו לעולם שְהרי הלוקח אומר לאחר פמה שנים תצא מדי וכזה הורו הגאונים ע"כ וכן נמי פתב הסמ"ג בשם הגאונים: וכן פתב הרב בעל העטור ו"ל ש"מ דכל היכא דיש הפסד למוכר בטל דין מצרנות ואם הוא רחוק בעיר אחרת אין לו לעכב עד שיבא וכן פסקו הגאונים ע"כ: וכן הביאו דברייהם המחברים ו"ל להלכה וכן פתב הרשב"א ו"ל דכל דאיכא עכובא במכירה לא תקינו רבנן בה דינא דבר מצרא: כדאשכחן פירק המקבל הגי ציירי והגי שרו לית ביה דינא דבר מצרא: ומכ"ש היכא דאיתיה למוכר במקום אחר והוא דחוק או חולה וצריך למפור דלית ביה דינא דבר מצרא עד כאן: וידוע הוא דלא שניא בהא מילתא אם המצרן עומד במקום שהבית שם והמוכר מכר במקום אחר פענבדא דילן: או שהיה המוכר במקום שהבית שם והמצרן במקום אחר דתרונייהו חד טעמ' אית להו ובשניהם יצדק והמצרן במדינה אחר' דהעיקר הוא מקום המוכר והמכר לא המקום שהבית בו: מיהו היכא דלא חלקו ביניהם והיה כל הבית בשותפות ולא הוברר חלקו של ראובן יש לראו' אי דייגני' ליה פאלו הוא ברור לענין דאם מכרו והמצרן בעיר אחרת דלא מצי מסלק ליה ללוקח או נימ' פיון דכל אחד יש לו חלק בגוף הקרקע לא מצי למפור ומסלקי' ליה ללוקח: ונראה לי דכי היכי דאם קנה אחד מהשותפין חלקו של חברו אין יכולין האחרים לסלקו וזכה בו הכי נמי איכא למימר באותו הפא מפחו שקנה החלק המגיע לאותו השותף בהיות המצרן במדינה אחרת: וכן נראה מדברי רש"י ו"ל שפתב ו"ל שותף שמכר לחברו חלקו בשדה שהו שותפין בו אין לנו לסלקו משום דינא דבר מצרא ולומר שאין לה בחלק חברו אלא כאחד מן המצרני' ויקחוה עמה אלא פיון שלא נתברר חלקו הרי הוא פשכנ בכולה ע"כ: גם הרמב"ם ו"ל פתב בהלכות שכני' דאם מכר לאחד מבני המצר או לאחד מן השותפין וכו' זכה בה ע"כ: והכי נמי יכול ליקנס במקומו אותו שקנאה ממנו במקום אחר ובא מפחו דדברי הרמב"ם ו"ל שפתב דאם היה המצרן בעיר אחרת אין מסלקין אותו לכלהו מילי דלעיל דיכול המצרן לסלק ללוקח קאי ונר' דלא שניא ליה בין הוברר חלקו ללא הוברר דהיכא דקנאה בעיר אחרת אין מסלקי' אותו דהוא פתב סתם וזיל בתר טעמא: אחר אשר פתבתי זה באו לידי תשובות הרמב"ם ו"ל בלשון ערב וכתוב שם הדבר בפ"י דלא שניא ליה בין הוברר חלקו של מוכר ללא הוברר: וז"ל השאלה ששאלוהו בראובן ושמעון שהיה להם בית בשותפות ולא היה לזה בבית יותר מזה ושמעון היה שוכן בו ומכר שמעון ללוי ויהודה שהם אחים ושותפין חצי החלק שלו שהוא רביע הבית וראובן לא ידע בזה אלא לאחר זמן ג' או ארבעה חדשים ורצה ראובן ליטול אותו רביע שקנו לוי ויהודה בדינא דבר מצרא אם הדין עמו בזה או לא: גם שאלו אותו להודיע אותן פמה זמן המצרנות והשיב ו"ל אין לראובן דין מצרן ומי שעומד במדינה לא יוכל לטעון לא ידעתי דחברא חברא אית ליה וכולי' וידוע הוא דאין דין מצרנות למי שאינו נמצא במקום שאין דין מצרנות אלא בשעת הקנין וכתב משה ברבי מימון: גם הרב בעל אדם וחוה פתב בפ"י דשולשה שותפין או ארבעה בשדה או בשום קרקע ובא איניש מעלמא וקנה חלק של אחד מהם יש בו דינא דבר מצרא וכיון דאם היה המצרן בעיר אחרת לא מסלקין ללוקח לא מסלקין נמי בהא ע"כ: מיהו ממה שפתב הר"ם נ"ע אין נראה פן שפתב גבי יעקב שהיה לו ג' רביעות קרקע וראובן הרביע ו"ל דכל משהו ומשהו אית ליה לראובן בו הרביע וכו'

עד והא דאמרין לאשה וליתמי לית להו דינא דבר מצרא ה"מ לגבי מצרן אכל שותף עדיף ואי זבין לאשה וליתמי אתי שותף ומפיק להו וכן אני אומר בכל הגי דאמרין לית בהו דינא דבר מצרא מצרן דוקא אבל שותף לא ולפי זה הא דאמרין לשותפי לית להו דינא דבר מצרא ופי' רש"י זל שהוא שותף עמו באותה קרקע יש לפרש פאן דשותף הוי שותף ומצרן ואותו שאינו פא אלא מפח מצרנות חשיב פאלו אינו מצרן לגבי השותף ואפילו אתו בהדי הדדי השותף והמצרן לא הוי כמו ד' בני מצרן דאתו בהדי הדדי דפליגי לה וכו'. אלא לשותף לחודיה יתבינן ליה וכו'. וכאלו הוא אינו מצרן והשותף מצרן ע"כ: וכבר כתבנו דמדברי רש"י ז"ל נראה בהפך אלא שהוא דחק עצמו לפרש דברי רש"י ז"ל פירצונו כי היכי דלא יקשי ליה: ומפל מקום הר"ם נ"ע עצמו נתן תקנה לדבר זה וכתב שיכוף לשותפו לחלוק ויברר חלקו ויתן.

אותו ללוקח והר"ן ז"ל כתב בשם הר"ן ז"ל שכתב בשם אביו ז"ל ומדקאמרין דבאשה ויתמי משום דאנהו צריכי לה טובא לית להו דינא דבר מצרא שמעינן מיןה דהיכא דלוקח לית ליה ארעא ודחיקא ליה שעתא ומצרן לא אצטריך לה אלא להרנוחה בעלמא לית בה משום דינא דבר מצרא ע"כ: כלל דמילתא דאם היה חלקו של ראובן המוכר ברור בין השותפין וקנה הלוקח בעיר אחרת שלא נמצא שם המצרן לית דינא ולא דינא דלית ביה משום דינא דבר מצרא לא שנא אם היה המוכר בעיר שהיה בה הבית והמצרן בעיר אחרת ולא שנא אם היה המוכר והלוקח בעיר אחרת והמצרן במקום שהיה שם הבית דלית בהו דינא דבר מצרא כדאמרן: ואם לא הוכרר חלק ראובן אלא שהיה כל המקום בשותפות לכל אפילו לדעת הרמנ"ע שכתבנו דאית ביה דינא דבר מצרא הנה כתב הוא שהמוכר יכול לכוף את שותפות לחלוק ויתן את חלקו ללוקח: ושלום כנפיש: משה בכה"ר יצחק זלה"ה נ' אל אשק"ר: קיט ומה ששאלת בענין ההיא איתתא דאיסתיבה שבועה בי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא דענא בה דחשיד' אשבועה ואפכה רבא אשכנגדה דהיאף יקבל עדות אשה במקום דין והפיכת שבועה והנשים פסולות: ואם כל דיין שיאמין באשתו ובאמו אם יוכל לעשות כן או אם דוקא בת רב חסדא ולא זולתה: והוקשה לה הדבר ולא ראית כמה תתקורר דעתה: תשובה אנו אין לנו אלא מה שהשיבו רב שרירא גאון ותמודו רבי' האיי ז"ל: וז"ל התשובה הכי מפרשי רבנן דהאי דינא שודא דדייני הוה או כגון שודא דדייני דהנה אית ליה לרבא למידינה פדהואי ולפיכך סמך אבת רב חסדא כגון יורשים הבאים לגבות מן היורשים דרבתינו שבארץ ישראל אמרו נשבעין שבועת היורשין גובין ורבתינו שבבבל אומרים אין אדם מוריש שבועה לבניו ויורשי לנה משתבעי שבועת היורשים ומפקעי: והכי בעא רבא למידן עלה דההיא איתתא כרבתינו שבבבל דמשתבעא ומפקעא וכיון דאמרה ליה בת רב חסדא דענא בה דחשידא אשבועה אפכה רבא לשבועה אשכנגדה שתשבע ותגבה כרבתינו שבארץ ישראל ומאי דעבד עבר דאמר רב חמא דיינא דעבד כרב ושמואל עבד ודיינא דעבד פרבי אלעזר עבד: והו יודעים פי זה שאמר רב חסדא קים ליה בגוה אין פירשו שלא ראה בה דבר שקר דקאמר ליה רבא בת רב חסדא קים לי בגוה מר לא קים לי בגוה פי אתמהו ליה ולא יתא רב פפא כבת רב חסדא אלא פי' קים לי בגוה שראה אותה כמה פעמים סובלת טורח קשה וחסרון גדול ועומסת משא כבד ואין אומרת דבר שיש בו ספק ועל פי כן אמר רב פפא השתא דאמור רבנן קים לי בגוה מילתא היא כגון אפא

מרי דקים ליה ביה קרענא שטרא אפומיה קרענא שטרא ס"ד אלא מרענא שטרא אפומיה דאי מילת' דשודא דדייני היא מקבל מיניה כגון שתי שטרות היוצאין ביום אחד או דמתייב ליה למלנה שבועה אע"ג דהימניה לנה עכ"ד: ודבריהם דברי קבלה אין צריכין חזיק: ובפרק הפותב האריכו בה המפרשים ז"ל: קב עוד שאלת בשטר הינצא בתוך זמנו אם יש לו ליפרע ממשעבדי בלא שבועה כדמפרע מיתמי: גם דבר זה נשאל מרב שרירא גאון ורבין האיי בנו ז"ל: והשיב דבר זה ברור הוא שאין לה לגבוי מנכסי משועבדים אלא בשבועה ולא דמי ליתמי תדע שאם הודה הלנה בשעת מיתה שלא פרע את החוב שהוא הרי מלנה נפרע מן היתומים שלא בשבועה ואין הודאתו כלום אצל לקוחות: ואם האמינו הרי נאמנותו על יורשיו ואינה על הלקוחות ומי יאמר שלא עשו קנוניא על הלוקח הזה ומי יאמר כי נדאי לנה ממנו שמה שטר אמנה הוא או שטר פסים הוא או שמה פתב ללנות ולא לנה ובכל אלה האב חב ליתומיו ואינו חב ללקוחות: גם בזה פתבו המפרשים והרא"ש ז"ל פרק הפותב יענין שם: קכא שאלה יורנו מורינו הרב בענין ראובן שהיה תחת ידו חפץ של שמעון ואמר בפני בית דין חפץ זה של שמעון הוא וכשאמר לו בית דין תן לו את שלו חזר ואמר יש לי עליו כף וכף מעות אם ראובן נאמן במגו או לא: תשובה דעו לכם כי השם אנה לידי פירוש סנהדרין מכתובת יד טהרת הקדש הרמב"ם ז"ל וכתוב שם דבר זה בעצמו ז"ל ואמר רבינו יוסף הלוי ז"ל דיינינו בכל יום בענין מגו דלא הוי מגו אלא אם הסמיך דבריו ולא הפסיק אבל הפסיק לאו מגו הוא כגון מי שהוציא בגד מתחת ידו ואמר זה של פלוני הוא ויש לי עליו כף וכף כגון זה נדאי הוי מגו אבל אם הוציא בגד ואמר של פלוני הוא ושתק ואמרו לו פיון שהודית שהוא של פלוני החזיר לו את שלו עמד ואמר יש לי עליו כף וכף לא הוי מגו אלא מחזיר בגד ואינו נוטל כלום ומסתייעא הדין סברא מהלכה דבתראי ראה עבדו ביד אחרים וכו' נדאי מרגליה היא ע"כ דבריו: ופוק חזי מאן תרי רבני רבבי דקא מסהדי עלה וכן נותנת הסברא: מלבד ראיתו הישרה: שם אל בפני עבדו: ועיניו גל: לערוך יקר חסדו: ועד הגל: